T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı
Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bilim Dalı

Doktora Tezi

KONYA DERGİLERİNDE EĞİTİM (1909-1950)

Erhan KAYA
ORCID: 0000-0003-0485-4161

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Gülsün KOÇER
ORCID: 0000-0003-2689-2599

Konya – 2025

TEŞEKKÜR

Doktora yapmak ve doktora tezi hazırlamak, erbabınca bilindiği üzere zor ve uzun soluklu bir süreçtir. Sadece araştırmacı değil, ailesi ve danışmanı da bu süreçte pek çok fedakârlıklara katlanmak durumunda kalır. Bu nedenle ders, seminer ve tez dönemlerinde her türlü olumlu katkıyı sunan danışman hocam Dr.Öğr. Üyesi Gülsün Koçer'e, tez izleme komitesi üyesi olan hocalarım Prof.Dr. Kemal Kahramanoğlu ve Doç.Dr. Sena Küçük'e; bu hocalarımla beraber tezimi değerlendirip kabul edilmesini uygun gören Prof.Dr. Derya Yıldız ile Doç.Dr. Nuray 3.Karakaya hocalarıma teşekkür ederim. Ayrıca kendileriyle geçireceğim pek çok zamanlarını çalmak durumunda kaldığım eşim Fatma Hanım'a ve çocuklarıma teşekkür ve minnet borçluyum.

Lisans ve yüksek lisans dönemimde danışmanlığımı yapan ve doktora aşamasında da yol gösterici katkılarını esirgemeyen hocaların hocası Prof.Dr. Mustafa Özcan'a da saygılarımı sunarım.

Dergileri edinme sürecinde yardımlarını esirgemeyen tüm kütüphane çalışanlarına da teşekkür etmeyi bir vazife bilirim.

Erhan KAYA

Mart 2025

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR ... **ii**

İÇİNDEKİLER ... **iii**

TEZ ÇALIŞMASI ORİJİNALLİK RAPORU ... **vi**

BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ ... **vii**

SİMGELER VE KISALTMALAR ... **viii**

ÖZET ... **xi**

ABSTRACT ... **xii**

1. GİRİŞ ... **1**

1.1. Problem Durumu ... 1

1.2. Araştırmanın Amacı ... 2

1.3. Araştırmanın Önemi ... 2

1.4. Varsayımlar ... 3

1.5. Sınırlılıklar ... 3

1.6. Tanımlar ... 5

2. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR ... **7**

2.1. Süreli Yayınlar Üzerinde Eğitim Konusu ile İlgili Yapılan Çalışmalar ... 7

2.1.1. Genel çalışmalar ... 7

2.1.2. Yerel çalışmalar ... 8

3. YÖNTEM ... **11**

3.1. Araştırmanın Modeli ... 11

3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi ... 11

3.3. Veri Toplama Teknikleri ... 12

3.4. Verilerin Toplanması ... 12

3.5. Verilerin Çözümlenmesi ... 13

4. BULGULAR ... **14**

4.1. Konya Dergileri Hakkında ... 14

4.1.1. Barika (15 Şubat 1909- 3 Mayıs 1912) ... 24

4.1.2. Ufk-ı Âti (30 Mart 1911- 17 Eylül 1911) ... 27

4.1.3. Şahap/ Şihab (30 Mart 1912/ 4 Nisan 1913) ... 29

4.1.4. Rehber / Rehber-i Konya/ Rehber-i Saadet (29 Haziran 1913/ 2 Ekim 1913) ... 31

4.1.5. Yeni Çiftçi (14 Temmuz 1913) ... 33

4.1.6. İkonyon (?) ... 34

4.1.7. Öksüz Yurtları Mecmuası (Temmuz 1917- 30 Ocak 1918) ... 35

4.1.8. Ocak Konya (8 Kasım 1917/ 30 Mayıs 1918) ... 36

4.1.9. Hak Yolu Konya (19 Temmuz 1919/ 27 Eylül 1919) ... 39

4.1.10. İrşat (?) 40
4.1.11. İş Ocağı (28 Kasım 1924/ 10 Şubat 1925) 41
4.1.12. Yeni Fikir (1 Ocak 1925- 1 Temmuz 1929) 42
4.1.13. Resimli Zaman (6 Haziran 1925) 48
4.1.14. Altın Başak (1926-1927) 49
4.1.15. Işık Yolu (15 Kasım 1927-1931) 50
4.1.16. Güner (1927) 51
4.1.17. Sanat (1 Ağustos 1928) 51
4.1.18. Kervan (1 Mart 1929- 8 Haziran 1929) 53
4.1.19. Halka Doğru (1 Haziran 1929) 54
4.1.20. Asie Mineure [Küçük Asya] (1 Ekim 1929) 55
4.1.21. Balarısı (15 Kasım 1929) 57
4.1.22. Tan Yıldızı (1 Ocak 1930) 58
4.1.23. Terbiye Postası (1 Mart 1932- 1 Temmuz 1933) 58
4.1.24. Anadolu Kliniği (Mayıs 1933- Aralık 1954 ve Ocak 2016'da yeniden) 61
4.1.25. Müsamere Serisi (Şubat 1934-Şubat 1935) 64
4.1.26. Selçuk (15 Temmuz 1934-1 Ağustos 1934) 65
4.1.27. Dil, Edebiyat, Tarih Araştırmaları (1 Kasım 1934- Ocak 1935) 67
4.1.28. Konya [Halkevi] (Eylül 1936- Mayıs-Haziran 1950) 68
4.1.29. Bilgi Yurdu (Kasım 1936- Temmuz 1943) 74
4.1.30. Orta Anadolu (Kasım 1939- Nisan 1940) 78
4.1.31. Klinik Radyoloji (Temmuz 1940- Kasım 1942) 79
4.1.32. Hukuk ve İçtihadlar/ Hukuk İçtihadlar (Ocak 1946-Kasım 1955) 80
4.1.33. Teknik Dergi (1 Ekim 1946- 1 Aralık 1946) 83
4.1.34. Nur (19 Mayıs 1947- Ekim 1947) 83
4.1.35. Millî Birliğin Sesi (1 Ekim 1948- Kasım 1948) 85
4.1.36. Millî Birlik (20 Ocak 1949-25 Mart 1949) 86
4.1.37. Bozok (Ocak 1949- Şubat 1949) 87
4.1.38. Anıt (Şubat 1949-1964) 88
4.1.39. Üretim (1 Nisan 1949-1964) 90
4.1.40. Bizim Yayla (Nisan 1950- Şubat 1951) 91
4.2. Dergilerdeki Eğitimle İlgili Malzemeler 93
4.2.1. Terbiyenin tarifi ve gerekliliği 101
4.2.2. Çalışmanın ve araştırmanın önemi 101
4.2.3. Okulun önemi 104
4.2.4. Cehaletin, tembelliğin ve lakaytlığın zemmi 105
4.2.5. Çocuk terbiyesi 108
4.2.6. Kız çocuklarının ve kadınların eğitimi 114
4.2.7. İyi eğitim/ kötü eğitim 118
4.2.8. Eğitim metotları 119
4.2.9. Okul ve kütüphaneler 206

4.2.10. Eğitimde ve müfredatta ıslahatlar 261
4.2.11. Eğitimle ilgili toplantı, konferans, kongre ve anketler 285
4.2.12. Yeni okul açılması 297
4.2.13. Eğitimciler, öğretmenler, idareciler, diğer görevliler ve veliler 300
4.2.14. Eğitim üzerine veya derslerle ilgili kitaplar, kaynaklar, dergiler ve başka yayınlar 367
4.2.15. Öğrenci sınavları 377
4.2.16. Yurt dışına öğrenci gönderilmesi 382
4.2.17. Eğitimle ilgili hatıralar 383
4.2.18. Özel kurs ve dersler 389
4.2.19. Öğrenci yurtları 390
4.2.20. Öğrencilere maddi destekler 390
4.2.21. Yabancı ülkelerde eğitim 391
4.2.22. Halk eğitimi 410
4.2.23. Dergilerin öğrencilere katkısı 422

5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER 425
5.1. Tartışma 425
5.2. Sonuç 426
5.3. Öneriler 432

KAYNAKLAR 433

EKLER 457

TEZ ÇALIŞMASI ORİJİNALLİK RAPORU

Konya Dergilerinde Eğitim (1909-1950) başlıklı tez çalışmamın toplam **470** sayfalık kısmına ilişkin, 18/03/2025 tarihinde tez danışmanım tarafından **Turnitin** adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı **%2** olarak belirlenmiştir.

Uygulanan filtrelemeler:

Tez çalışması orijinallik raporu sayfası hariç
Bilimsel etik beyannamesi sayfası hariç
Önsöz hariç
İçindekiler hariç
Simgeler ve kısaltmalar hariç
Kaynaklar hariç
Alıntılar dâhil
7 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Necmettin Erbakan Üniversitesi Tez Çalışması Orijinallik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim ve tez çalışmamın, bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranının (%30) altında olduğunu ve intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

18/03/2025

Erhan KAYA

Dr. Öğr. Üyesi Gülsün KOÇER

BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ

Bu tezin tamamının kendi çalışmam olduğunu, planlanmasından yazımına kadar tüm aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez hazırlama kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını ve bu kaynakların kaynaklar listesine eklendiğini beyan ederim.

18/03/2025

Erhan KAYA

SİMGELER VE KISALTMALAR

Simgeler

[…]: metin atlandı.

/: veya, eş değerli, eş anlamlı

=: eş anlamlı veya eş değerli

Kısaltmalar

ABD: Ana bilim dalı

ayr.: ayrıca

bk: bakınız

C: cilt

Cmt.: Cumartesi

Çrş.: Çarşamba

Dan.: Danışman

DT: doktora tezi

d.b.b.: diğer buna benzer

H: Hicri

LT: lisans tezi

M: Miladi

Öl.: ölümü/ ölüm tarihi

Prş.: Perşembe

Pzt.: Pazartesi

R: Rumi

S: sayı

s: sayfa

SBE: Sosyal Bilimler Enstitüsü

SÜ: Selçuk Üniversitesi

TDE. Türk Dili ve Edebiyatı

Üni.: üniversitesi

vs. vesaire

YLT: yüksek lisan tezi

y.y.: yazarı yok veya bilinmiyor.

ÖZET

Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı
Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bilim Dalı
Doktora Tezi

KONYA DERGİLERİNDE EĞİTİM (1909-1950)

Erhan KAYA

Çalışmamızda, Konya merkezde 1909 yılında yayımlanan ilk dergi Barika'dan, 1950'ye kadar çıkmış dergiler incelenmiş, muhteviyatında bulunan eğitimle ilgili malzemelerin konularına göre bir araya getirilmesi amaçlanmıştır. Belirlenen tarihler arasında kaç dergi yayımlandığı ve bu dergilerde eğitimle ilgili ne tür konulara yer verildiği temel problem olarak belirlenmiştir. Nitel araştırma yöntemlerinden tarama yöntemi ile bahsi geçen tarihler arasında ve muhtelif alanlarda, Türkçe, Fransızca ve Rumca gibi farklı dillerde yayımlanmış 40 adet dergi çıktığı tespit edilmiştir. Doküman incelemesi ile bu dergilerdeki eğitimle ilgili 400'e yakın yayın farklı başlıklar altında tasnif edilmiştir.

Buna göre, çalışmanın, araştırmanın ve mektebin önemi; cehaletin, tembelliğin ve lakaytlığın zemmi; çocuk terbiyesi, kız çocuklarının ve kadınların eğitimi, eğitim metot ve teknikleri, dönemdeki mektep ve kütüphaneler, eğitim ve müfredatta ıslahatlar, eğitimle ilgili çeşitli toplantılar, açılan yeni okullar; eğitimciler, idareciler, diğer görevliler ve veliler, eğitim üzerine veya derslerle ilgili çeşitli yayınlar, öğrenci sınavları, yurtdışına öğrenci gönderilmesi, eğitimle ilgili hatıralar, özel kurs ve dersler, öğrenci yurtları, öğrencilere maddi destekler, yabancı ülkelerde eğitim, halk eğitimi gibi başlıklar altında makale, yazı, şiir, haber ve resimlere yer verilmiştir. Bazen tam metin olarak kullanılan malzemeler kimi zaman özet olarak verilmiş, kimi zaman da sadece ismen zikredilmiştir.

Bu başlıklardan da anlaşılacağı üzere, dönemde yayımlanan Konya dergileri, eğitimle ilgili konulara bigâne kalmamış oldukça fazla sayıda makale ve yayınla, dönemin eğitim meselelerine sayfalarında yer vermiştir. Yayımlanan okul dergilerinin ve özellikle de eğitim ağırlıklı Öksüz Yurtları Mecmuası ile Terbiye Postası'nın Konya eğitim tarihi açısından önemli materyaller barındırdığı görülmüştür. Bunların yanında Konya Halkevi, Yeni Fikir, Barika, Ocak ve Hak Yolu dergileri de eğitime ayrılan sayfalar açısından oldukça zengindir.

Dergilerde neşredilen ve eğitimin ve özellikle kız çocuklarının eğitiminin önemle vurgulandığı makalelerde, yeni usullerle açılan okulların yerli ve millî olması, dünyada ortaya çıkan Winnetka, Mannheim, Dalton, Lousinet, Jena, Lazursky, Montessori, Decroly, Berthold Otto İstihsal, John Dewy gibi eğitim metot ve sistemlerinden medeniyetimize uygun kısımlarının alınması, eğitimcilerin ve idarecilerin çok iyi eğitilmesi, velilerin de eğitim konusunda mutlaka konuya dâhil edilmesi, ders kitapları ve materyallerinin de güncellenmesi gibi teklifler dikkat çekicidir. Dünyadaki farklı ülke, yazar ve eğitim sistemlerinden bahseden bolca makalenin bulunması, dergilerdeki eğitimle ilgili konuların zenginliğine işaret etmektedir.

İncelediğimiz dergilerde dönemin eğitim düşüncelerine uygun makul görüşler verilmekle beraber, çocukları okutmak değil de tüccar olarak yetişmelerini sağlamak, kız çocuklarını orta eğitimden fazla okutmamak, verim alınamayan yeni okulları kapatarak medreseleri modern zamana göre yeniden ıslah etmek, öğrencilere zorla bir şey öğretilmeyerek, bu süreçte ona tamamen hürriyet vermek, yurtdışına öğrenci gönderilmesi değil de yurtdışından hoca getirilerek öğrencileri memlekette yetiştirmek gibi ilginç teklifler de sunulmuştur.

Konya'da yayımlanan dergilerdeki eğitimle ilgili yerli ve yabancı düşünce ve tekliflerin pek çoğunun aslında her daim geçerliliğini koruduğunu, şimdilerde kabul edilen Maarif Modelinde bile bu fikirlerin yansıdığını görmek mümkündür.

Tezde, Konya dergilerinin bir kütüphanede veya dijital bir ortamda toplu olarak ulaşılabilmesi, bu dergilerle ilgili kaynak bir kitabın yayımlanması, dergilerdeki malzemeler üzerinde, edebiyat, tarih gibi başka alanlar açısından da akademik çalışmalar yapılması, aynı çalışmaların tüm şehir dergileri için de hazırlanması önerilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Konya, dergi, eğitim.

ABSTRACT

Necmettin Erbakan University, Graduate School of Educational Sciences
Department of Turkish and Social Sciences Education
Turkish Language and Literature Education Program
Doctoral Thesis

EDUCATION IN KONYA MAGAZINES (1909-1950)

Erhan KAYA

This study examines magazines published in Konya from Barika, the first magazine published in 1909, up until 1950. The primary objective is to categorize the educational content within these publications. The primary research problem is to determine the number of journals published within the specified dates and to analyze the types of educational topics covered in these journals. Through a content analysis of 40 magazines published in various languages, including Turkish, French, and Greek, it was determined that education-related content was frequently addressed. Approximately 400 publications on education were classified under various headings.

Topics covered in these magazines include the significance of study, research, and schooling; the detrimental effects of ignorance, laziness, and apathy; child-rearing, education for girls and women; educational methods and techniques; schools, libraries, and educational reforms of the period; various educational meetings, newly opened schools; educators, teachers, administrators, and parents; various publications on education or specific subjects; student exams, sending students abroad, educational memoirs, private courses and lessons, student dormitories, financial support for students, education in foreign countries, and adult education. Sometimes the materials were presented in full text, other times as summaries, and occasionally only mentioned by name.

The magazines published in Konya during this period did not ignore educational issues and dedicated a significant amount of space to them. School magazines, particularly the Öksüz Yurtları Mecmuası and Terbiye Postası, were found to contain valuable materials for the history of education in Konya. Additionally, the Konya Halkevi, Yeni Fikir, Barika, Ocak, and Hak Yolu magazines were rich in content related to education.

Articles emphasizing the importance of education, especially for girls, often suggested the need for newly established schools to be local and national, the adoption of suitable aspects of educational methods and systems from such as Winnetka, Mannheim, Dalton, Lousinet, Jena, Lazursky, Montessori, Decroly, Berthold Otto İstihsal, and John Dewey, and the importance of well-trained educators, administrators, and parental involvement. The abundance of articles discussing different countries, authors, and educational systems worldwide indicates the richness of educational topics in these magazines.

While many of the ideas presented in these magazines were reasonable for the time, some interesting proposals included focusing on training children as merchants rather than educating them, limiting the education of girls to secondary school, closing ineffective new schools and modernizing madrasas, and bringing teachers from abroad rather than sending students abroad.

It is evident that many of the local and foreign perspectives and proposals regarding education found in Konya magazines remain relevant today, and these ideas are reflected even in the current Maarif Model.

The thesis concludes by recommending the collection of Konya magazines in a library or digital environment, the publication of a sourcebook on these magazines, and further academic studies on the materials within these magazines from perspectives such as literature and history. It also suggests conducting similar studies in magazines from other cities

Keywords: Konya, magazine, education

BÖLÜM 1

1. GİRİŞ

Bu bölümde problem durumu, araştırmanın amacı, önemi, varsayımlar, sınırlılıklar ve tanımlar yer almaktadır.

1.1. Problem Durumu

Yakın dönem Türk eğitim tarihinde radikal değişiklikler, Tanzimat'la birlikte başlar. Mahalle (sıbyan) mekteplerinin ve medreselerin yanında modern eğitim kurumları olarak ilkokul (iptidaiye), ortaokul (rüştiye), lise (idadi) ve üniversite (darülfünun) düzeyinde okullar açılır. Eğitim üzerine düşünenler ve kafa yoranlar konuyla ilgili görüşlerini kimi zaman kitap, kimi zaman da makale olarak yayımlamışlardır.

Eğitim üzerine yazılmış olan makaleler muhtelif gazete ve dergi sütunlarında neşredilmiştir. İçlerinde eğitim, bilim, edebiyat, sosyoloji, felsefe, tabiat ve benzeri çeşitli malzemeler bulunan bu süreli yayınlar, daha sonra araştırmacılar tarafından farklı açılardan incelenip değerlendirilegelmiştir.

Süreli yayınlardaki eğitim üzerine yayımlanmış malzemeler konusunda da yakın zamanlarda artmaya başlayan akademik çalışmalar göze çarpmaktadır. Bu çalışmalarda kimi zaman "Sırâtımüstakîm/ Sebîlürreşâd Dergisinde Mehmet Akif'in Eğitim ve Dil Eğitimi Üzerine Görüşleri" gibi tek bir yazarın tek bir süreli yayındaki eğitimle ilgili görüşleri (Alan ve Kartallıoğlu, 2021), kimi zaman "Babalık Gazetesinde Eğitim Alanındaki Gelişmeler (1923-1952)" gibi (Bastık, 2020) bir süreli yayındaki eğitimle ilgili malzemeler, kimi zaman da "II. Meşrutiyet Döneminde İstanbul'da Yayımlanan Başlıca Mecmualardaki Eğitim Bilimleri ile İlgili Makalelerin Değerlendirilmesi" (Ünişen, 2013) gibi belli bir bölgedeki veya "İkinci Meşrutiyetten Harf İnkılâbına Kadar Süreli Yayınlarda Yer Alan Eğitim Görüşleri ve Cumhuriyet Eğitimine Yansımaları (1908 - 1928)" gibi belirli bir zamandaki (Karagöz, 2014) süreli yayınlarda konuyla ilgili yayımlanmış malzemeler değerlendirilmiştir.

Bizim çalışmamızda ise Konya'da çıkan ilk dergi Barika'dan (1909) itibaren 1950 yılına kadar çıkmış 40 adet süreli yayında, eğitimle ilgili hususlar tespit edilip, konularına tasnif edilmiştir.

Çalışma;

1-Konya'da 1909-1950 yılları arasında hangi dergiler çıkmıştır?

2-Bu dergilerde ortaya konulan eğitimle ilgili bilgi ve düşünceler nelerdir?

4-Eğitim camiası ile ilgili ne tür haberlere yer verilmiştir.

gibi sorulara cevap vermektedir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, eğitimle ilgili düşünce ve değişimlerin 1909-1950 tarihleri arasında Konya'da çıkan dergilerdeki karşılıklarını tespit etmektir. Bahsi geçen zamanda Konya dergilerinde eğitimle ilgili ne gibi hususlara değinilmiş, hangi konulardan bahsedilmiştir, gibi suallere cevaplar aranmıştır. Konya eğitim tarihi, Türk eğitimindeki gelişmeler ile dünyadaki eğitim metotları hakkında Konya dergilerindeki veriler ortaya konmuştur.

1.3. Araştırmanın Önemi

Türkiye'de 1860'lardan sonra canlanmaya başlayan süreli yayınlar, beşerî bilimlerin en önemli kaynaklarından biridir. Gazete ve dergiler dikkatli bir şekilde tarandığında eğitimle ilgili hemen her türlü detayın yer aldığı görülecektir. Ele alınan herhangi bir sorunun, zaman içinde nasıl tartışıldığı ve toplumda ne tür izler bıraktığı en net biçimde gazete ve dergiler üzerinden izlenebilir. Bu bağlamda, dönem dergilerinde genel eğitim konuları, siyasetçilerin eğitimle ilgili görüşleri, ahlâk ve gençlik meselelerinin dergilere yansımaları gibi çalışmalar alana özgün katkılar getirebilir (Gündüz, 2018, ss. 118-130).

Konya, Selçuklu tarihinde olduğu gibi, Osmanlı ve Cumhuriyet tarihinde de önemli bir konuma sahip şehirlerden biridir. Dergi ve gazete yayınlarında İstanbul ve İzmir'den sonra ilk sıralarda yer almış bir kenttir. Sadece Konya merkezde 1950 yılına kadar yayımlandığı tespit edilebilen 40 adet dergi bulunmaktadır. Bu süreli yayınlar, birçok konuda olduğu gibi eğitim konusunda da pek çok malzeme ihtiva etmektedir. Bunlardan bazıları hakkında genel ve kısmi çalışmalar yapılmış ve bir kısmında eğitimle ilgili malzemeler alt başlıklar altında değerlendirilmiş olsa da belirli bir zaman diliminde yayımlanan dergilerdeki eğitimle ilgili malzemelerin tamamı üzerinde derli toplu bir akademik çalışma yapılmamıştır. Yapılan taramalarda sadece Konya'da çıkan Babalık gazetesinin belirli bir dönemindeki sayılarında eğitimle ilgili malzemeler değerlendirilmiştir (Bastık, 2020).

Bu çalışmada ise Konya'da çıkan ilk dergi Barika'dan 1950 yılına kadar çıkan dergilerdeki eğitimle ilgili malzemeler ele alınmıştır. Çalışmayla birlikte Türk eğitim tarihinin

Konya ayağı, dergiler üzerinden takip edilebilecektir. Belirlenen tarih aralığındaki dergilerde eğitimle ilgili yayımlanmış makale, şiir ve haberlere tek elden ulaşma imkânı sağlanmış olacaktır. Konya'daki eğitim tarihi açısından yeni veriler elde edilebilecektir.

Aynı dönemde neşredilmiş Konya gazeteleri üzerinde de benzer çalışmaların en kısa zamanda yapılması temennimizdir.

1.4. Varsayımlar

1909- 1950 yılları arası, yakın tarihin en çalkantılı ve değişken dönemlerinden biridir. II. Meşrutiyetle başlayan bu süreçte Balkan Savaşları, 1. Dünya Savaşı, Millî Mücadele, Cumhuriyetin ilanı ve akabinde yapılan eğitim seferberliği ile birçok siyasi, sosyal ve kültürel değişim yaşanmıştır.

Süreli yayınlar, hem kamuoyu oluşturmaları hem yeni fikirleri tanıtmaları hem de halkın nabzını tutmaları açısından önemli bir role sahiptir. Bu dönemde çıkan dergilerde yayımlanan eğitime dair yazılar, dönemin eğitim anlayışını, eğitime dair kanaat ve tartışmaları, devletin bu konuda attığı adımları ve bu adımların sonuçlarını ortaya koyması açısından çok önemlidir.

Türk eğitim tarihi açısından önemli kırılma noktaları olan Meşrutiyet ve Cumhuriyet dönemlerinde bu alanda atılan adımları sebep ve sonuçlarıyla değerlendirmek için dönemin süreli yayınları mutlaka bu gözle incelenmelidir.

1909-1950 yılları arasında Konya'da yayımlanan süreli yayınların, eğitime dair yazılar açısından incelenmesi ile hem eğitim tarihi hem yakın tarih çalışmalarına kaynaklık edecek önemli bulgulara ulaşılacağı varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

Çalışma, 1909-1950 yılları arasında çıkan dergilerde eğitim üzerine malzemelerin değerlendirilmesi üzerinedir. Konya'da ilk yayımlanan dergi olan Barika dergisi, 1909 yılında çıkmıştır. 1950 yılından sonra da dergiler çıkmaya devam etse de belirlenen bir sürede tezin bitirilmesi zorunluluğundan dolayı tarih, 1950 yılı ile sınırlandırılmıştır. Konya matbuat ve basım tarihine dair kaynakların taranması ve tespit edilen dergilere ulaşılması uzun zaman almıştır. Bu tarihler arasında yayımlanan Konya dergileri (40 adet) şunlardır:

Barika (1909-1912), Ufk-ı Ati (1911), Şahap (1912-1913), Rehber-i Konya (1913), Yeni Çiftçi (1913), Öksüz Yurtları (1917-1918), İkonyon (?), Konya Ocak (1917-1918), Hak Yolu (1919), İrşat (?), İş Ocağı (1924-1925), Yeni Fikir (1925-1929), Resimli Zaman (1925),

Altın Başak (1926), Işık Yolu (1927-1930), Güner (1927), Sanat (1928), Kervan (1929), Halka Doğru (1929), Asie Mineure (1929), Bal Arısı (1929), Tan Yıldızı (1930), Terbiye Postası (1932-1933), Anadolu Kliniği (1933-1954), Müsamere (1934), Selçuk (1934), "Dil, Edebiyat ve Tarih Araştırmaları" (1934-1935), Konya Halkevi (1936-1950), Bilgi Yurdu (1936-1942), Orta Anadolu (1939-1940), Klinik Radyoloji (1940), Hukuk ve İçtihatlar (1946-1951), Teknik (1946-1947), Nur (1947), Millî Birliğin Sesi/ Millî Birlik (1948-1949), Bozok (1949), Anıt (1949-1964), Üretim (1949-1964), Bizim Yayla (1950-1951).

Ancak bazı dergilerin tamamına veya bir kısmına ulaşmak mümkün olamamıştır. İkonyon (?), İrşat (?), Altınbaşak (1926), Güner (1927), Halka Doğru (1929), Balarısı (1929) gibi bir veya birkaç sayı çıktığı düşünülen dergilere ulaşılamamıştır. Barika (1909; 2, 5-6, 10, 12-17), Yeni Çiftçi (1913; 2-7), Öksüz Yurtları (1917-1918; 1-9, 12-13), İş Ocağı (1924-1925; 4, 7-10), Resimli Zaman (1925; 2), Işık Yolu (1927-1931; 3-27, 29-36), Sanat (1928; 2-6), Terbiye Postası (1933; 4-6) gibi dergilerin de bazı sayılarına ulaşılamamıştır.

Yeni Çiftçi (1913) dergisinin 2-7 arası sayıları Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Harun Tolasa Kütüphanesi kayıtlarında tespit edilmiş, fakat kayıt ve yer yenilemeleri nedeniyle bu koleksiyona ulaşılamamıştır.

Resimli Zaman (1925) dergisinin 2. sayısı ABD Chicago Üniversitesi kütüphanesinde tespit edilmiş, temini için kütüphane yetkilileri ile yapılan yazışmalardan sonuç alınamamış, bizzat başvuru yapılması hâlinde yardımcı olacakları belirtilmiştir.

Terbiye Postası'nın (1933) elde olmayan sayıları (4-6) ile ilgili olarak da eski kitap ve dergiler satan bir site ile yazışmalar yapılmış, ancak derginin satıldığı müşteri bilgileri, prensipleri gereği ilgili site yönetimi tarafından paylaşılmamıştır.

Yine bulunamayan dergilerle ilgili İstanbul Çemberlitaş'taki Basın Müzesi Kütüphanesine bakılmış, fakat bu sayılara buradan da ulaşılamamıştır.

Hem Önder (1949, ss. 46, 48) hem Arabacı ve diğerlerinin (2009, ss. 332), hem de Varlık'ın (1981, s. 55) dergi olarak çıktığını varsaydıkları Gonca, yaptığımız araştırmalarda gazete olarak yayımlandığı için hakkında bilgi verilmemiştir.

Aylık olarak fakat gazete formatında ve isminde yayımlanmış Ölçü (1950) gibi yayınlar kapsam dışı bırakılmıştır.

Konya merkezi dışında yayımlanan Erbez (Ereğli, 1944-1945), İvriz (Ereğli, 1947-1949), Sultandağ (Akşehir, 1950) vs. gibi dergiler çalışmanın kapsamı dışında tutulmuştur.

Bazı sayıları Konya dışında yayımlanan dergilerle ilgili olarak eğer birkaç sayısı başka şehirde çıkmışsa (Nur) tamamı çalışmaya dâhil edilmiş; ancak az bir kısmı Konya'da çıkmış ise (Bilgi Yurdu, 57 sayının 44-49 sayıları arası) sadece Konya'da yayımlanan sayıları çalışmaya dâhil edilmiştir.

1950 sonrası yayımlanmaya devam eden dergiler, eğer birkaç sayı ise çalışmaya dâhil edilmiş (Bizim Yayla), daha çok sayı var ise 1950 sonrası sayılara yer verilmemiştir (Anıt, Üretim).

Dergi, format olarak değişmiş ve gazeteye dönmüş ise (Barika gibi) sadece dergi olarak yayımlanan kısımlar dikkate alınmıştır.

Tamamen meslek dergisi olarak yayımlanmış ve içeriğinde eğitimle ilgili malzeme bulunmayan sağlık- tıp (Anadolu Kliniği, 1933-1954, Müsamere: 1934-1935, Klinik Radyoloji: 1940) ve hukuk dergileri (Hukuk ve İçtihatlar: 1946-1950) hakkında sadece genel bilgi verilmiştir.

1.6. Tanımlar

Konya: Tez isminde geçen Konya'dan sadece Konya merkez kastedilmektedir. İlçeler ve daha önce bağlı bulunan ve şehir hüviyetini kazanan ilçeler kapsam dışındadır.

Dergi: Belli aralıklarla çıkan ve bazı özelliklere sahip süreli yayınlardır.

> "*Dergiler, ortak bir ad altında yılda en az iki defa ve belirlenmiş aralıklarla çıkan, her sayısı numaralı ve tarihli olan, değişik kişilerin makale, öykü v.b. gibi yazılarını içeren, sonsuza dek yayımlanacağı varsayılan ve belli bir amaca yönelik olarak hazırlanan yayınlardır*" (Küçük vd., 2008, ss. 308-319).

Eğitim: Kapsayıcı bir eğitimin farklı tanımları mevcuttur:

> "*Eğitim kavramı, Türkçede eğmek fiilinden türetilmiş olup sözlükte bükmek, uygulamak, öğretmek, yetiştirmek, geliştirmek, alıştırmak, egemenlik altına almak, yenilgiye uğratmak, ezmek, kırmak, yönlendirmek gibi anlamlara gelir. Daha önce eğitim yerine terbiye sözcüğü kullanılmaktaydı. Terbiye, Arapça kökenli bir sözcük olup sözlük anlamında artmak, düzeltmek, ıslah etmek, çocuk yetiştirmek gibi anlamlara gelir*" (Şişman, 2019, s. 6).

Eğitim anlayışı zaman içinde büyük değişim göstermiştir. Bu sebeple araştırmacılar farklı eğitim tanımları yapmışlardır. Bu tanımların en kapsayıcı olanlarından biri Demirel'in şu tanımıdır:

> "*En geniş anlamda eğitim, toplumdaki kültürleşme sürecinin bir parçasıdır. Bir insanın kişiliğinin yapısı, içinde doğup büyüdüğü kültür tarafından belirlenir. Her toplum kendi kültürünün özelliklerini yeni nesillere aktarır. İnsanın çocukluk, ergenlik ve yetişkinlik dönemlerinde kendi toplumuyla bütünleşme, toplum içinde etkinlik kazanma ve büyüme sürecinde karşılaştığı bilinçli ve bilinçsiz öğrenme, kültürel özelliklerin yeni nesillere aktarılmasıyla gerçekleşir*" (2007, s. 3).

Eğitim, yaşamı tüm yönleriyle kapsayan bir kavramdır. Varış (1996, s. 5) eğitimi; bireyin içinde yaşadığı toplumda davranış biçimleri edindiği süreçler toplamı olarak ifade etmiştir. Ertürk (1998, s. 12), bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik davranış değiştirme ve geliştirme süreci olarak tanımlamıştır. Bu tanımları çoğaltmak mümkündür fakat görülebildiği kadarıyla bütün farklarına rağmen yapılan tanımlar bilginin kazanılmasını değil istendik ve kasıtlı davranış değişiklikleriyle edinilen bilginin yaşantı hâline getirilmesini merkeze almıştır.

BÖLÜM 2

2. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Tez konumuz Konya'da belirli bir dönemde (1909-1950) çıkmış dergilerde eğitimle ilgili malzemelerin derlenmesi ve değerlendirilmesi üzerinedir. Bu konu üzerinde yapılmış çalışmalar, yerel veya genel olarak yapılmıştır. Yerel çalışmalardan kasıt belli bir şehir veya bölgedeki bir süreli yayın veya yayınlar taranarak yapılan çalışmalardır. Genel çalışmalar ise belirli dönemdeki süreli yayınlar veya belirli süreli yayın grupları üzerine yapılan çalışmalardır. Bu çalışmalarda bazen çok geniş anlamıyla eğitim değil de eğitimin belirli bir yönü incelenip değerlendirilmiştir.

Bu çalışmalardan aşağıda örnekler verilmiştir.

2.1. Süreli Yayınlar Üzerinde Eğitim Konusu ile İlgili Yapılan Çalışmalar

Bu kapsamda yapılmış çalışmaları genel ve yerel olmak üzere iki başlıkta toplamak mümkündür.

2.1.1. Genel çalışmalar

Bu başlığa uygun yapılmış çalışmalardan biri **Ayşe Bozkurt** tarafından İngilizce hazırlanan "Osmanlı Kadın Dergileri'nde Eğitim Meselesi (1869-1895)" başlıklı yüksek lisans tezidir. Tür olarak tamamen kadın dergileri üzerine yapılan bu çalışma, Boğaziçi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih bölümünde hazırlanmış olup 108 sayfadır. Çalışma, kadın dergilerinin hangi kaygılarla yayımlandığını, eğitim ve özellikle kadınların eğitimi konusunda hangi söylemleri ürettiğini ve bu söylemlerin kadınlar tarafından nasıl yorumlandığını incelemektedir.

Başka bir çalışma "İkinci Meşrutiyetten Harf İnkılâbına Kadar Süreli Yayınlarda Yer Alan Eğitim Görüşleri ve Cumhuriyet Eğitimine Yansımaları (1908- 1928)" başlıklı doktora tezidir. **Savaş Karagöz**'ün 2014 yılında hazırladığı bu tezde bahsi geçen tarihler arasında yayımlanmış *Tedrisat-ı İptidaiye Mecmuası (Tedrisat Mecmuası), Muallim Mecmuası, Muallimler Mecmuası, Maarif Vekâleti Mecmuası, Muallimler Birliği Mecmuası* ve *Yeni Fikir* (İstanbul) dergilerinde yer alan eğitim konuları ve bu konularla ilgili görüş ve öneriler incelenmiştir. Hatta tezden üretildiği söylenen bir makale de yayımlanmıştır (Karagöz & Duman).

II. Meşrutiyet dönemi süreli yayınlarında eğitim ile alakalı, makale düzeyinde bir çalışma **Kurtuluş Öztürk** ile **Seyfi Kenan** tarafından 2022 yılında yayımlanmıştır. "II. Meşrutiyet Dönemi Süreli Yayınlarında Yeni Eğitim Arayışları ve Modern Birey Düşüncesi" başlıklı ve Osmanlı Araştırmaları dergisinin 60. sayısında yayımlanan bu makalede, Osmanlıların eğitimdeki modernleşme veya yenileşme sürecinin son halkasını oluşturan II. Meşrutiyet dönemi eğitimcilerinin eğitim anlayışı ve tasarıları ile nasıl bir modern birey düşüncesine sahip oldukları incelemiştir. Çalışma kapsamında dönemin önde gelen süreli yayınlarından *Tedrisat-ı İbtidâiye [Tedrisat], Terbiye ve Oyun, Terbiye, Millî Talim ve Terbiye Cemiyeti Mecmuası, Muallim, Mir'at-i Maarif* dergilerindeki 1360 makale, haber ve yazı taranarak değerlendirilmiştir. Makalenin benzer isimle yapılmış doktora tezinden üretildiği belirtilmiştir (Öztürk ve Kenan, 2022, ss. 217-252).

Başka bir çalışma **Ümit Polat** tarafından 2014 yılında Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitimin Sosyal ve Tarihî Temelleri bilim dalında yapılmıştır. "Mütarekeden Cumhuriyete Basında Eğitim ve Öğretmen Sorunları (1918-1923)" başlıklı doktora tezinde Millî Mücadele döneminde çıkan gazetelerden *Hâkimiyet-i Milliye, Minber, İrade-i Milliye, Açıksöz, İstikbal, Çorum, Peyam-ı Sabah* gazeteleri ve bazı dergiler taranarak eğitim ve öğretmen sorunları tespit edilmiştir. Eğitim sorunları, öğretmen yetiştirme, öğretmen maaşları, grevler, kapatılan okullar, cephede öğretmenlerin durumu, okulların durumu, muallim dernekleri, yabancı ve azınlık okullarının faaliyetlerinin basına yansımaları gibi konular ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Daha özel bir konuya yönelmiş çalışmalar da vardır. Mesela, **Gülşah Öz**'ün 2020 yılında hazırladığı "1923-1928 Yılları Arasında Yayımlanan Dergilerde Türkçe Eğitimi ile İlgili Makalelerin İncelenmesi" başlıklı doktora tezi, sadece Türkçe eğitimini ilgilendiren makalelere yöneliktir. Tez İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe Eğitimi bilim dalında yapılmış olup danışmanları Dr.Öğr. Üyesi Ramazan Çiftlikçi ile Prof.Dr. Namık Kemal Şahbaz'dır.

2.1.2. Yerel çalışmalar

Bizim çalışmamıza uygun bir tez olarak, Konya'da yayımlanan bir gazetenin belirli tarihler arasındaki sayılarından eğitimle ilgili malzeme taraması yapılan bir yüksek lisans tezi vardır: "Babalık Gazetesinde Eğitim Alanındaki Gelişmeler (1923-1952)". Çalışma, **Harun Bastık** tarafından 2020 yılında Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsünde yapılmış olup 214 sayfadır. Araştırmacı bahsi geçen dönemde yayımlanmış Babalık gazetesinin ulaşabildiği

nüshalarında eğitim alanındaki gelişmeleri ortaya koymaya çalışmıştır. Gazetenin ulaşılamayan sayıları (1923-1928 ile 1938-1943 yılları arası nüshaların birçoğu) ile 1910-1922 yılları arasında çıkan nüshalarını değerlendirmemiştir. Çünkü adı geçen gazetenin maalesef tam bir koleksiyonu bulunmamaktadır. Bu durum; Konya tarihi, kültürü ve eğitimi için büyük bir kayıptır. Bizim çalışmamız ise Konya'da belirli bir dönemde (1909-1950) çıkmış dergilerde eğitimle ilgili malzemelerin derlenmesi ve değerlendirilmesi üzerinedir.

Farklı bir çalışma, **Ali Ünişen**'in 2013 yılında yaptığı "II. Meşrutiyet Döneminde İstanbul'da Yayımlanan Başlıca Mecmualardaki Eğitim Bilimleri ile İlgili Makalelerin Değerlendirilmesi" başlıklı doktora tezidir. Gaziantep Üniversitesi, Eğitim Bilimleri alanında 2013 yılında yapılmış olan tez, 400 sayfa civarında olup danışmanlığını Prof.Dr. Hikmet Yıldırım CELKAN yapmıştır. Çalışmada *Yeni Mecmua, Darülfünun Edebiyat Fakültesi Mecmuası, İktisadiyat Mecmuası, İslam Mecmuası, Muallim ve Tedrisat Mecmuası*"nın 1908-1918 yılları arasında yayımlanan sayıları değerlendirilmiştir. Bu araştırmada, ilgili dönemde, İstanbul'da yayımlanan başlıca mecmualarda eğitimle ilgili reformları, kanunî düzenlemeleri, okul açma politikalarını, ilköğretim mecburiyetini, meslekî eğitimi, ailenin eğitimdeki rolünü, eğitim programlarını, öğretimde kullanılan ilke ve metotları, dönemin disiplin anlayışını, eğitimdeki yeni yönelimleri, çocukta oyun faaliyetini, öğretmen yetiştirme politikasını ve dönemin eğitim felsefesini yansıtan makaleler tasnif edilmiştir.

Başka bir çalışma **Özkan Kandemir** tarafından 2004 yılında hazırlanan "1911-1931 Yılları Arasında Yayınlanan Türk Yurdu Dergilerinde Gelişen Eğitim Anlayışı ve Cumhuriyet Dönemine Etkileri" başlıklı yüksek lisans tezidir. Çalışma Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sınıf Öğretmenliği bilim dalında yapılmış olup 197 sayfadır. Tez, eğitim başlığı altında okuyuculara sunulan makalelerdeki eğitim görüşlerinin, kuruluş dönemindeki eğitim politikalarını etkileme oranını ortaya koymak için yapılmıştır.

Tek bir süreli yayın üzerinde eğitimle ilgili yapılan çalışmaları da bu kategoride değerlendirmek mümkündür. Bu çalışmalardan bir tanesi "Sebilürreşad ve Sırat-ı Müstakim Dergilerinde Çıkan Eğitimle İlgili Yazıların Tespit ve Tahlili" başlıklı yüksek lisans tezidir. Çalışma **Süleyman Pak** tarafından 1995 yılında, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Din Eğitimi bilim dalında yapılmıştır. 177 sayfa olan çalışmanın danışmanlığını Doç.Dr. Abdullah Özbek yapmıştır. Araştırmacı dergideki eğitimle ilgili malzemeyi tasnif ederek değerlendirmiştir.

Yine böyle bir tek süreli yayın üzerine yapılan bir tez **Abdurrahman Demirci** tarafından 2004 yılında yapılmıştır. "Yeni Adam Gazetesinde Eğitim Anlayışı (1934-1960 yılları arası)" başlıklı çalışma, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Din Eğitimi bilim dalında yapılmış olup 151 sayfadır. Çalışmada dergide çıkan genel eğitim, din ve ahlâk eğitimine dair görüşler incelenmiştir.

Başka bir çalışma "Kadınlar Dünyası Gazetesinde Eğitim Öğretim" başlığı ile **Asiye Latifoğlu** tarafından 1999 yılında yapılmış olup 114 sayfadır. Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Din Eğitimi dalında hazırlanmıştır. Tezde eğitimle, özellikle kadın eğitimi ile ilgili makale ve haberler değerlendirilmiştir.

Diğer bir çalışma Bahattin Şimşek tarafından hazırlanan "Kırkambar Dergisinin Eğitim Unsurları Yönünden Değerlendirilmesi" başlıklı yüksek lisans tezidir Dokuz Eylül Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği dalında 2012 yılında yapılan bu çalışmada Ahmet Mithat Efendi'nin çıkardığı bu dergideki eğitimle ilgili malzemeler konularına göre tasnif edilerek değerlendirilmiştir (Şimşek, 2012).

Son çalışma "Türk eğitim tarihinde Yeni Öğretmen dergisi (1953–1958)" başlıklı yüksek lisans tezidir. Mazlum Kesler tarafından 2022 yılında Yıldız Teknik Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi dalında hazırlanan tezde eğitimin pedagojik boyutu, öğretim ilke ve yöntemleri, hayat boyu öğrenme, eğitimcilerin özlük hakları ve ekonomik sorunları, mesleki çalışmalar, öğretmen okullarının durumu ve aday öğretmenler, sendikal faaliyetler, köy enstitülerinin durumu, köy okulu ve öğretmenlerinin sorunları gibi başlıklar altında dergi içerikleri değerlendirilmiştir (Kesler, 2022).

Tezimizin son aşamasında yaptığımız bir tarama neticesinde gördüğümüz bir çalışmada II. Meşrutiyet döneminde İstanbul'da çıkan Yeni Fikir Mecmuasındaki eğitim yazıları kendi içinde tasnif edilerek değerlendirilmiştir (Yurdakul, 2024).

BÖLÜM 3

3. YÖNTEM

Çalışmada nitel (kalitatif) araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi tekniği kullanılmıştır. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 2006, s. 187).

Aşağıda araştırmanın modeli, evren ve örneklemi, veri toplama araç ve teknikleri, verilerin toplanması ve çözümlenmesi hakkında bilgiler verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada durum çalışması yapılmış, çalışmada esas veri kaynakları olarak dergiler kullanılmıştır. Konya'da 1909-1950 yılları arasında çıkmış dergilerin ve bu dergilerdeki eğitimle ilgili malzemelerin (yazı, şiir, haber vs.) tarama modeli ile tespiti, sonrasında ise alt başlıklar hâlinde tasnifi yapılmıştır.

Araştırmaya başlamadan önce Konya basın tarihi ile ilgili literatür taranmış ve Konya'da çıkan dergiler tespit edilmiştir. Tespit edilen 40 adet derginin metinleri, muhtelif kütüphanelerden temin edilmiş, gerekli okumalar yapılarak eğitimle ilgili malzemeler konularına göre tasnif edilip bir araya getirilmiştir.

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi de kullanılmıştır. Nitel araştırmada veriler gözlem, görüşme ve dokümanlar yoluyla toplanır (Berg & Lune, 2015). Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyalleri analiz etmektir (Yıldırım & Şimşek, 2005, s. 187).

3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini Konya merkezde yayımlanan dergiler oluşturmaktadır. Ancak tüm dergiler üzerine çalışmak zaman açısından mümkün olmadığından zorunlu olarak belli bir tarih aralığı belirlenmiştir.

Şu hâlde araştırmanın örneklemi 1909-1950 yılları arasında Konya merkezde çıkan dergiler olarak belirlenmiştir. Bu tarihler arasında Konya'da 40 adet dergi yayımlanmıştır. Bu dergiler şunlardır: Barika (1909-1912), Ufk-ı Ati (1911), Şahap (1912-1913), Rehber-i Konya (1913), Yeni Çiftçi (1913), Öksüz Yurtları (1917-1918), İkonyon (?), Konya Ocak (1917-1918), Hak Yolu (1919), İrşat (?), İş Ocağı (1924-1925), Yeni Fikir (1925-1929), Resimli

Zaman (1925), Altın Başak (1926), Işık Yolu (1927-1930), Güner (1927), Sanat (1928), Kervan (1929), Halka Doğru (1929), Asie Mineure (1929), Bal Arısı (1929), Tan Yıldızı (1930), Terbiye Postası (1932-1933), Anadolu Kliniği (1933-1954), Müsamere (1934), Selçuk (1934), "Dil, Edebiyat ve Tarih Araştırmaları" (1934-1935), Konya Halkevi (1936-1950), Bilgi Yurdu (1936-1942), Orta Anadolu (1939-1940), Klinik Radyoloji (1940), Hukuk ve İçtihatlar (1946-1951), Teknik (1946-1947), Nur (1947), Millî Birliğin Sesi/ Millî Birlik (1948-1949), Bozok (1949), Anıt (1949-1964), Üretim (1949-1964), Bizim Yayla (1950-1951).

Çalışmamızda bu dergilerdeki eğitimle ilgili malzemeler derlenmiş, konularına göre tasnif edilerek alt başlıklar hâlinde incelenmiştir. Ulaşılamayan dergiler ve dergi sayıları ile tamamen mesleki olarak yayımlanmış tıp ve hukuk dergileri içerik olarak kullanılmamıştır. Sadece bu dergiler hakkında bilgi verilmiştir.

3.3. Veri Toplama Teknikleri

Tez çalışmasında kullanılacak dergiler tarama yöntemiyle tespit edilmiştir. Tarama modeli, geçmişteki bir veriyi var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlar. Bu modelde araştırmaya konu olan verileri değiştirme ve etkileme söz konusu değildir. Sadece araştırılan şeyi doğru bir şekilde gözlemleyip belirleyebilmektir. Taraflı yargılardan uzak olunması şarttır (Karasar, 1995, s. 77).

Konya basın tarihi ile ilgili kaynaklar üzerinde doküman incelemesi gerçekleştirilmiş, belirlenen tarih aralığında Konya'da çıkan dergiler belirlenmiştir. Daha sonra bu dergilerin muhtelif kütüphanelerden temin edilmesi yoluna gidilmiştir.

3.4. Verilerin Toplanması

Üzerinde çalışılacak dergilerin belirlenmesinden sonra uzaktan erişim kanalıyla (internet) elde edilebilecek dergilerin dijital kopyaları, kütüphanelerin veri tabanlarında tarama yapılarak temin edilmiştir. Uzaktan erişime imkân vermeyen kütüphanelere ise bizzat gidilerek mümkünse dijital kopyaları, değilse fotokopileri çekilerek elde edilmiştir. Gidilemeyen bazı kütüphanelerden ise kütüphane çalışanlarının özverisi ile istenilen bazı dergilerin dijital kopyaları alınmıştır.

Bu süreçte Selçuk Üniversitesi Merkez Kütüphanesinden, Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Kütüphanesinden, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesinden, Konya Yusufağa Kütüphanesinden, Konya Koyunoğlu Müze ve Kütüphanesinden, Ankara Millî Kütüphaneden; İzmir Kent Konseyi Kitaplığından, İzmir Millî Kütüphaneden, İstanbul Atatürk Kitaplığından,

İstanbul Beyazıt Devlet Kütüphanesi- Hakkı Tarık Us Koleksiyonundan, Erzurum Atatürk Üniversitesi- Seyfettin Özege Kitaplığından, İstanbul Çemberlitaş'taki Basın Müzesi Kütüphanesi, Konya Hayra Hizmet Vakfı Kütüphanesinden dergilere ulaşılmaya çalışılmıştır.

Kütüphanelerde ulaşılamayan bazı dergi sayıları, eski kitap ve dergi satış sitelerinden ücreti ödenerek temin edilmiştir.

Bütün bunlara rağmen bazı dergilere ve dergi sayılarına ulaşmak mümkün olamamıştır.

3.5. Verilerin Çözümlenmesi

Dergilerde yer alan yazılar, araştırmanın amacına uygun olarak tarandıktan sonra eğitim ile ilgili yazılar belirlenerek bunların tematik tasnifi yapılmıştır. Belirlenen bu yazıların tasnifinde ve değerlendirilmesinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Daha önce dergilerdeki eğitim konusu üzerine yapılmış muhtelif çalışmalardan (Karagöz, 2014; Polat, 2014; Bastık, 2020; Ünişen, 2013) da ilham alınarak, eğitim konusu ile ilgili olarak otuza yakın başlık belirlenmiştir. Bu konulardan birbirine yakın olanlar, birleştirilme yoluna gidilerek sınırlandırılmıştır. Sınırlandırılan bu konular yirmi üç başlık altında toplanmıştır.

Bu aşamada takip edilen işlem aşamaları şu şekildedir:

Öncelikle Konya basın tarihi ile ilgili kaynaklar taranarak belirlenen tarihler arasında yayımlanan dergiler tespit edilmiştir. Bu dergiler muhtelif kütüphanelerden temin edilmiştir.

Temin edilen dergiler üzerinde içerik analizi yapılarak eğitimle ilgili olan malzemeler konularına göre tasnif edilmiş ve bu şekilde ana ve alt başlıklar oluşturulmuştur.

Eski harfli olan metinler, yeni harflere aktarılmıştır. Bu aktarma sürecinde metinler, mümkün mertebe günümüz Türkçesine uyarlanmıştır. Mevcut dilde kullanılmayan kelimeler ise aslına uygun olarak yazılmıştır. Bu metinlerdeki Hicri ve Rumi tarihler, Türk Tarih Kurumu'nun sitesinden yararlanılarak miladiye çevrilmiştir.

Metinler, konuyla ilgilerine ve önemine göre bazen tam, bazen kısmen kullanılmış, bazı metinler sadece özet olarak verilmiştir. Başlığı ve varlığı bilinip metnine ulaşılamayan malzemeden ise sadece bahsedilmiştir.

BÖLÜM 4

4. BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde çalışma materyalinin çözümlenmesi sonucu elde edilen bulgular ve bulguların yorumlarına yer verilmiştir. İki aşamalı olan bu çalışmanın ilk kısmında 1909-1950 yılları arasında yayımlanan Konya dergileri ile ilgili veriler sunulmuştur. İkinci kısımda ise bu dergilerdeki eğitimle ilgili malzemelerin konularına göre tasnifi yapılmıştır.

4.1. Konya Dergileri Hakkında

Dergicilik, Osmanlı tarihinde 1849-1851 yılları arasında 28 sayı yayımlanan ve bir tıp dergisi olan Vaka-i Tıbbiye ile başlar. 1862 yılında Münif Paşa tarafından çıkarılan Mecmua-i Fünun, ardından Mecmua-i İber-i İntibah (1862, sonradan ismi Mecmua-i İbretnüma) ve Mirat (1863) dergileri ile devam eder. Bunlardan sonra da Tanzimat döneminde pek çok dergi yayımlanır (Yapar Gönenç, 2011, s. 64). İkinci Meşrutiyet dönemine gelindiğinde sadece İstanbul ve İzmir'de değil pek çok Anadolu kentinde dergiler çıkmaya başlar. Konya da bu neşriyattan nasibini alır ve 1909 yılında ilk defa Barika (1909) adlı bir dergi yayımlanır. Hemen her konuda malzemenin bulunduğu bu dergi, fazla devam etmemiş, bir süre sonra gazeteye dönüşmüştür. Bu şahsi teşebbüsle yayınlanan dergiden sonra Ufk-ı Âti (1911) ve Şahap (1912-1913) gibi okul dergileri çıkmaya başlamıştır.

Çalışmamız için belirlenen 1909-1950 yılları arasında Konya merkezde yayımlanmış 40 adet dergi tespit edilmiştir. Konya'da çıkmış süreli yayınlarla ilgili iki önemli temel kaynak, Mehmet Önder'in Konya Matbuat Tarihi (1949) ile Caner Arabacı ve arkadaşlarının hazırladığı Konya Basın Tarihi (2.baskı, 2009; ilk baskı 2008) adlı çalışmalardır. Her iki kaynak karşılaştırmalı olarak okunmuş ve Konya'da çıkan dergilerle ilgili bilgiler özetlenmiştir. Konuyla ilgili çalışmalarda şu şekilde bilgiler vardır:

Önder'in çalışmasında (1949), 34 adet dergiye yer verilmiştir. Bunlar Barika (1909-1912), Ufk-ı Ati (1911), Şahap (1912-1913), Rehber-i Konya (1913), Öksüz Yurtları (1917-1918), İkonyon (?), Konya Ocak (1917-1918), Hak Yolu (1919), İrşat (?), İş Ocağı (1924-1925), Yeni Fikir (1925-1929), Resimli Zaman (1925), Işık Yolu (1927-1930), Güner (1927), Sanat (1928), Kervan (1929), Halka Doğru (1929), Asie Mineure (1929), Bal Arısı (1929), Terbiye Postası (1932-1933), Anadolu Kliniği (1933-1954), Selçuk (1934), "Dil, Edebiyat ve Tarih Araştırmaları" (1934-1935), Konya Halkevi (1936-1950), Bilgi Yurdu (1936-1942), Orta Anadolu (1939-1940), Hukuk ve İçtihatlar (1946-1951), Teknik (1946-1947), Nur (1947), Millî

Birliğin Sesi/ Millî Birlik (1948-1949), Bozok (1949), Anıt (1949-1964), Üretim (1949-1964) dergileridir.

Ancak Önder, Yeni Çiftçi (1913), Altın Başak (1926), Tan Yıldızı (1930), Müsamere (1934) ve Klinik Radyoloji (1940) dergilerinden bahsetmez. Kitap yayınından sonra da Bizim Yayla (1950-1951) dergisi çıkmıştır (bahsedilmeyen toplam 6 dergi). Önder her ne kadar bazı bilgiler verse de Barika, Şahap, Rehber, İkonyon, Öksüz Yurtları, Hak Yolu, İrşat, Resimli Zaman, Sanat, Güner gibi dergilere ulaşamadığını söyler. Gonca gazetesi (Önder, 1949, s. 46) ile Küme gazetesini sehven dergiler içinde saymıştır (Önder, 1949, s. 69).

Caner Arabacı ve arkadaşlarının hazırladığı Konya Basın Tarihi'nde (2008) de 34 adet dergiye yer verilmiştir. Bunlar Barika (1909-1912), Ufk-ı Ati (1911), Şahap (1912-1913), Rehber-i Konya (1913), Öksüz Yurtları (1917-1918), İkonyon (?), Konya Ocak (1917-1918), Hak Yolu (1919), İrşat (?), İş Ocağı (1924-1925), Yeni Fikir (1925-1929), Resimli Zaman (1925), Işık Yolu (1927-1930), Güner (1927), Sanat (1928), Kervan (1929), Halka Doğru (1929), Asie Mineure (1929), Bal Arısı (1929), Tan Yıldızı (1930), Terbiye Postası (1932-1933), Anadolu Kliniği (1933-1954), Müsamere (1934), Selçuk (1934), Konya Halkevi (1936-1950), Bilgi Yurdu (1936-1942), Orta Anadolu (1939-1940), Hukuk ve İçtihatlar (1946-1951), Teknik (1946-1947), Nur (1947), Millî Birliğin Sesi/ Millî Birlik (1948-1949), Bozok (1949), Anıt (1949-1964) adlı dergilerdir.

Konya Basın Tarihi'nde (2008) bahsedilmeyen dergiler ise Yeni Çiftçi (1913), Altın Başak (1926), "Dil, Edebiyat ve Tarih Araştırmaları" (1934-1935), Klinik Radyoloji (1940), Üretim (1949-1964), Bizim Yayla (1950-1951)'dır (6 dergi). Arabacı ve arkadaşlarının, Önder'in 1949'da bahsettiği "Dil, Edebiyat ve Tarih Araştırmaları" (1934-1935) ile Üretim (1949-1964) dergilerinden bahsetmemesi ilginçtir. Çalışmada her ne kadar adı geçse ve bazı bilgiler verilse de İrşat, Resimli Zaman, Sanat, Halka Doğru, Balarısı, Bilgi Yurdu (Konya sayıları) dergilerine ulaşamadıkları bildirilir (Arabacı vd. 2009, s. 330). İrşat, Halka Doğru ve Balarısı dergilerine tarafımızdan da ulaşılamamıştır. Önder'in çalışmasına ilaveten Tan Yıldızı ile Müsamere dergilerinden bahsedilmiştir.

Bunların yanı sıra, Bülent Varlık'ın "1919-1938 Döneminde Konya'da Yayınlanan Dergiler" başlıklı makalesinde (1981/2, ss. 53-81) 27 adet dergi hakkında malumat verilmektedir: Barika (1909-1912), Ufk-ı Ati (1911), Şahap (1912-1913), Rehber-i Konya (1913), Öksüz Yurtları (1917-1918), İkonyon (?), Konya Ocak (1917-1918), Hak Yolu (1919),

İrşat (?), İş Ocağı (1924-1925), Yeni Fikir (1925-1929), Resimli Zaman (1925), Işık Yolu (1927-1930), Güner (1927), Sanat (1928), Kervan (1929), Halka Doğru (1929), Asie Mineure (1929), Bal Arısı (1929), Tan Yıldızı (1930), Terbiye Postası (1932-1933), Anadolu Kliniği (1933-1954), Müsamere (1934), Selçuk (1934), "Dil, Edebiyat ve Tarih Araştırmaları" (1934-1935), Konya Halkevi (1936-1950), Bilgi Yurdu (1936-1942).

Varlık, Yeni Çiftçi (1913) ile Altın Başak (1926) dergilerinden bahsetmemiş, bir gazete olan Gonca'yı dergilerden saymıştır (1981, s. 55). 1939 ve sonrasında çıkan dergiler ise makale içeriği ve sınırlaması nedeniyle yer almamıştır.

Hasan Duman'ın (2000) yayımladığı Osmanlı- Türk Süreli Yayınları ve Gazeteleri 1828-1928 (2 cilt) kitabında ise 12 adet Konya menşeili dergiler hakkında arşiv bilgileri bulunmaktadır. Bu dergiler (Barika, Hak Yolu, Işık Yolu, İş Ocağı, Ocak, Rehber, Öksüz Yurtları, Resimli Zaman, Sanat, Şahap [Şihab], Ufk-ı Ati, Yeni Fikir) hakkında kısa künye bilgileri şeklinde malumat vardır. Duman'ın çalışmasında yeni harfli dergilerden bahsedilmez.

Bu bilgilerin ışığında tespit edilen 40 derginin isimleri şöyledir: Barika (1909-1912), Ufk-ı Ati (1911), Şahap (1912-1913), Rehber-i Konya (1913), Yeni Çiftçi (1913), Öksüz Yurtları (1917-1918), İkonyon (?), Konya Ocak (1917-1918), Hak Yolu (1919), İrşat (?), İş Ocağı (1924-1925), Yeni Fikir (1925-1929), Resimli Zaman (1925), Altın Başak (1926), Işık Yolu (1927-1930), Güner (1927), Sanat (1928), Kervan (1929), Halka Doğru (1929), Asie Mineure (1929), Bal Arısı (1929), Tan Yıldızı (1930), Terbiye Postası (1932-1933), Anadolu Kliniği (1933-1954), Müsamere (1934), Selçuk (1934), "Dil, Edebiyat ve Tarih Araştırmaları" (1934-1935), Konya Halkevi (1936-1950), Bilgi Yurdu (1936-1942), Orta Anadolu (1939-1940), Klinik Radyoloji (1940), Hukuk ve İçtihatlar (1946-1951), Teknik (1946-1947), Nur (1947), Millî Birliğin Sesi/ Millî Birlik (1948-1949), Bozok (1949), Anıt (1949-1964), Üretim (1949-1964), Bizim Yayla (1950-1951).

Bu dergilerden bazıları yukarıdaki kaynaklarda isim olarak geçmemiştir. Bunlar Yeni Çiftçi, Altın Başak, Klinik Radyoloji ve Bizim Yayla dergileridir. Bu dergiler, diğer dergileri arama ve okuyarak notlar alma sürecinde tespit edilmiştir. Bunlardan Yeni Çiftçi (1913) dergisi, Ufk-ı Âti dergisinin reklâmları okunurken, aynı şekilde yine bir çiftçi/ tarım dergisi olan Altınbaşak (1926) adlı derginin yayınlandığı da Yeni Fikir dergisinin ilanlarından öğrenilmiştir. Diğer yandan kütüphane sitelerinde, yayın türü ve yayın yeri seçerek yapılan taramalarda ise Klinik Radyoloji (1940) ile Bizim Yayla (1950-1951) dergilerine ulaşılmıştır.

Çalışmamızda, öncelikle, tespit edilen bu dergilerle ile ilgili özet bilgiler ve bugüne kadar ne tür çalışmalar yapıldığı ortaya konmuştur. Bu dergilerden bazıları meslek gruplarına aittir veya yabancı dilde yayınlanmıştır.

Ziraat, hayvancılık, veterinerlik: Yeni Çiftçi (1913), Altın Başak (1926; **bulunamadı**), Üretim (1949-1964);

Ticaret ve İş Hayatı: Rehber-i Konya (1913), İş Ocağı (1924);

Sağlık- Tıp: Anadolu Kliniği (1933-1954), Müsamere (1934-1935); Klinik Radyoloji (1940);

Hukuk: Hukuk ve İçtihatlar (1946-1950);

Teknik: Teknik Dergi (1946-1947);

Yabancı dilli dergiler: İkonyon (Rumca- 1917; **bulunamadı**), Asie Mineure (Fransızca- 1929).

Bu dergilerde çalışma alanımızla ilgili birer ikişer materyal bulunmaktadır.

Önemli felsefî, edebî ve pedagojik yazıların yayımlandığı ve daha çok felsefî niteliği haiz dergi Yeni Fikir'dir (1925).

Edebiyat ağırlıklı çıkan dergiler, Ufk-ı Âti (1911), Şahap (1912), Halka Doğru (1929), Tan Yıldızı (1930), Bizim Yayla (1950) gibi dergilerdir.

Siyasi yönü ağır basan dergiler ise Nur (1947), Millî Birliğin Sesi (1948), (Millî Birlik (1949) ve Bozok (1949) dergileridir.

Anıt (1949), sadece tarih ve folklor üzerine yayımlanan tek dergidir.

Bir de çok yönlü dergiler vardır: Edebiyat, eğitim, tarih, din, fen, gibi pek çok konuda malzemeler barındıran bu çok yönlü genel kültür dergileri ise: Barika (1909), Ocak (1917), Hak Yolu (1919), Resimli Zaman (1925), Işık Yolu (1927), Sanat (1928), Kervan (1929), Asie Mineure (1929), Balarısı (1929), Selçuk (1934), Dil, Edebiyat, Tarih Araştırmaları (1934), Konya Halkevi (1936), Bilgi Yurdu (1936), Orta Anadolu (1939) gibi dergilerdir.

Son olarak çalışmamızla da alakalı tamamen eğitim içerikli dergiler vardır. Bunların ilki Öksüz Yurtları Mecmuası, ikincisi Terbiye Postası'dır. İlk derginin birkaç sayısı dışındaki koleksiyonuna ulaşılamazken ikinci dergi Terbiye Postası, Konya'nın 1950'ye kadarki dönemdeki en önemli eğitim dergisidir. Bu arada Barika, Yeni Fikir ve Konya Halkevi dergileri de eğitim konuları açısından zengin malzeme barındırmaktadır.

Hem Önder (1949, ss. 46, 48) hem Arabacı ve arkadaşlarının (2009, s. 332), hem de Varlık'ın (1981, s. 55) dergi olarak çıktığını varsaydıkları Gonca hakkında, yaptığımız araştırmalarda gazete olarak yayımlandığı ve kendisine de ulaşılamadığı için bilgi verilmemiştir.

Aylık olarak fakat gazete formatında ve isminde yayımlanmış Ölçü (1950) gibi yayınlar ile Konya merkezi dışında yayımlanan Erbez (Ereğli, 1944-1945), İvriz (Ereğli, 1947-1949), Sultandağ (Akşehir, 1950) vs. gibi dergiler çalışmanın kapsamı dışında bırakılmıştır.

Bazı sayıları Konya dışında yayımlanan dergilerle ilgili olarak eğer birkaç sayısı başka şehirde çıkmışsa (Nur) tamamı çalışmaya dâhil edilmiş; ancak az bir kısmı Konya'da çıkmış ise sadece Konya'da yayımlanan sayıları (Bilgi Yurdu, 57 sayının 44-49 sayıları arası) çalışmaya dâhil edilmiştir.

1950 sonrası yayımlanmaya devam eden dergiler, eğer birkaç sayı ise çalışmaya dâhil edilmiş (Bizim Yayla), daha çok sayılar var ise 1951 ve sonraki tarihli sayılara yer verilmemiştir (Anıt, Üretim).

Dergi, format olarak değişmiş ve gazeteye dönmüş ise (Barika gibi) sadece dergi olarak yayımlanan kısımlar dikkate alınmıştır.

Bu tespitlerden sonra dergilerin koleksiyonları, muhtelif yollarla farklı kütüphanelerden ve başka kaynaklardan temin edilmiştir. Bu vesileyle muhtelif zamanlarda, Selçuk Üniversitesi Merkez Kütüphanesinden, Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Kütüphanesinden, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesinden, Konya Yusufağa Kütüphanesinden, Konya Koyunoğlu Müze ve Kütüphanesinden, Ankara Millî Kütüphaneden; İzmir Kent Konseyi Kitaplığından, İzmir Millî Kütüphaneden, İstanbul Atatürk Kitaplığından, İstanbul Beyazıt Devlet Kütüphanesi- Hakkı Tarık Us koleksiyonundan, Erzurum Atatürk Üniversitesi- Seyfettin Özege kitaplığından, Konya Hayra Hizmet Vakfı Kütüphanesinden bizzat gidilerek veya online/ dijital ortamdan pek çok süreli yayının kopyası temin edilmiştir.

Ancak bazı dergilerin tamamına veya bir kısmına ulaşmak mümkün olamamıştır. İkonyon (?), İrşat (?), Altınbaşak (1926; 1-9), Güner (1927), Halka Doğru (1929), Balarısı (1929) gibi bir veya birkaç sayı çıktığı düşünülen dergilere ulaşılamamıştır. Barika (1909; 2, 5-6, 10, 12-17), Yeni Çiftçi (1913; 2-7), Öksüz Yurtları (1917-1918; 1-9, 12-13), İş Ocağı (1924-1925; 4, 7-10), Resimli Zaman (1925; 2), Işık Yolu (1927-1931; 3-27, 29-36), Sanat (1928; 2-6), Terbiye Postası (1933; 4-6) gibi dergilerin bazı sayılarına ulaşılamamıştır.

Yeni Çiftçi (1913) dergisinin 2-7 arası sayıları Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Harun Tolasa Kütüphanesinde tespit edilmiş, fakat kayıt ve yer yenilemeleri nedeniyle bu koleksiyona ulaşılamamıştır.

Resimli Zaman (1925) dergisinin 2.sayısı ABD Chicago Üniversitesi Kütüphanesinde tespit edilmiş, temini için kütüphane yetkilileri ile yapılan yazışmalardan sonuç alınamamış, bizzat başvuru yapılması hâlinde yardımcı olacakları yetkililer tarafından belirtilmiştir.

Terbiye Postası'nın (1933) elde olmayan sayıları (4-6) ile ilgili olarak da eski kitap ve dergiler satan bir site ile yazışmalar yapılmış, ancak satılan müşteri bilgileri, prensipleri gereği ilgili site yönetimi tarafından paylaşılmamıştır.

Temin edemediğimiz dergilerle ilgili İstanbul Çemberlitaş'taki Basın Müzesi Kütüphanesine bakılmış, bulunamayan sayılara buradan da ulaşılamamıştır.

Konya'da ilk defa II. Meşrutiyet Döneminde dergi yayımlanmıştır. Daha önce yayımlanmış muhtelif gazeteler varken herhangi bir dergi kaydına rastlanmamıştır. Önder'e göre (1949, s. 46) ilk dergi Barika'dır ve 1909 yılında çıkmıştır. Arabacı ve arkadaşları (2009) bu ilk derginin Şubat 1908'de çıktığını söyleseler de bunun tarih çevirmesinden kaynaklı sehven belirtilen bir yıl olduğu düşünülmelidir. Çünkü elde bulunan ilk sayıdaki çıkış tarihi 1 Şubat 1324 (Pazartesi), 15 Şubat 1909'a tekabül etmektedir.

Önder, Barika'dan önce Gonca ismiyle bir derginin yayımlandığını, bir edebî ve fikir dergisi olduğunu ve çok az yaşadığını söyler (1949, s. 46). Arabacı ve arkadaşları da dergiye ulaşamadıklarını beyan ederler (2009, s. 330). Fakat Konya Vilayet gazetesinde "*Şehrimizde intişara başlayan "Hakem" ve "Gonca" gazeteleri müessis ve muharrirlerini tebrik ve muvaffakiyetlerini temenni eyleriz*." şeklinde bir duyuru yayımlanmıştır (Tebrik, 1909, s. 3). Buna göre Gonca, bir dergi değil gazete olmalıdır. Tarafımızca yapılan taramalarda da dergi veya gazete olarak böyle bir süreli yayına rastlanmamıştır.

Şu hâlde Konya'da yayımlanan ilk dergi Barika dergisidir ve 15 Şubat 1909 tarihinde ilk sayısı yayımlanmıştır. Osmanlı tarihindeki ilk dergi olan Vaka-i Tıbbiye'den yaklaşık 60 yıl sonra yayımlanabilmiştir. Bazı yazarların ilk dergi olarak söyledikleri Gonca, dergi değil gazetedir. Barika da, bir süre sonra gazeteye dönüşmüştür. Bu tarihten itibaren 1950 yılı dâhil olmak üzere 40 adet dergi yayımlanmıştır. Bu ilk dergi şahsî teşebbüsle çıkarılan bir dergi türüdür.

Başka bir dergi türü, okul veya eğitim kurumu dergileridir: Konya Lisesi öğrencilerinin çıkardıkları Ufk-ı Âti ve Şahap; Konya Öksüz Yurdu'nun sesi olarak çıkan Öksüz Yurtları Mecmuası; Islah-ı Medaris adlı bir eğitim cemiyetinin çıkardığı Hak Yolu; Ziraat Mektebi öğrencilerinin çıkardığı Altın Başak; Erkek Muallim Mektebi öğrencilerinin çıkardığı Işık Yolu, Güner, Halka Doğru; yine Konya Lisesi öğretmen ve öğrencilerinin çıkardığı Kervan; Konya Kız Muallim Mektebi öğrencileri tarafından çıkarılan Tan Yıldızı gibi dergiler diğer okul dergileridir. Bu arada Tan Yıldızı, sadece kız öğrencilerin çıkardığı tek dergidir.

Okuldan bağımsız olarak çıkarılan ve öğretmen veya öğrencilerin yayımladıkları dergiler de vardır. Bunlardan birisi İrşat (?) dergisidir ve Konya Öksüzler Yurdunda Türkçe öğretmenliği yapan Eflatun Cem Güney tarafından çıkarılmıştır. Aynı şekilde Terbiye Postası (1932) da Konya Erkek Muallim Mektebi öğretmenlerinden Eyüp Hamdi tarafından çıkarılmıştır. Bilhassa bu iki dergi Konya'da yayınlanan, sadece eğitim içerikli iki dergi olarak ön plana çıkar.

Kurumsal olarak, dernek veya sivil toplum kuruluşlarının çıkardıkları dergiler de vardır ve bunların ilki Ocak mecmuasıdır. Adı geçen dergi, Türk Ocağı Konya şubesi tarafından 1917 yılında yayımlanmıştır. Başka bir birlik dergisi Konya Yerli Malları Kullanma ve Koruma Birliğinin yayın organı olan Sanat (1928) dergisidir. Konya Dördüncü Mıntıka Etıbba Odası tarafından yayımlanan Müsamere Serisi (1934) de bu kapsamda değerlendirilebilir. Konya Halkevi'nin çıkardığı Dil, Edebiyat ve Tarih Araştırmaları (1934) ile Konya Halkevi (1936) dergileri de böyle bir sivil tolum kuruluşu yayınıdır. Bu dönemde yayımlanan son dernek dergisi Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneğinin yayımladığı Anıt (1949) olmuştur. Bu arada özel bir şirket tarafından çıkarılan tek dergi, İlk çiftçi ve ziraat dergisi olan ve 1913 yılında yayımlanan Yeni Çiftçi'dir. Dergi, Anadolu Sanayi-i Umumiye ve Ticariye Şirketi tarafından yayımlanmıştır.

Hepsi değil de bir kısmı Konya'da yayımlanan dergiler vardır: mesela Anadolu Kliniği, 1933 yılında Konya'da yayına başlamış, 1939 yılında buradan ayrılıp, Ankara, İzmir ve İstanbul'da yayımlanmaya devam etmiştir. Bilgi Yurdu, 1936'da İstanbul'da yayımlanmaya başlamış, 43 sayı yayınlanmış, bir süre yayınına ara vermiş, Konya'da 6 sayı daha (44-49 arası sayılar) yayımlanmış, daha sonra tekrar İstanbul'da yayımlanmaya devam etmiştir. Klinik Radyoloji dergisi 1940 yılında Konya'da yayın hayatına başlamış, Temmuz 1941'den itibaren ise dergiyi çıkaran doktorların görev yerlerinin değişmesiyle Erzurum'da yayımlanmaya devam etmiştir. Nur dergisinin ilk sayıları Ankara'da yayımlanmış, daha sonra yayınına Konya'da devam etmiştir. Üretim dergisi, 1949 yılında Konya'da başlayan yayınına 1950'den sonra Ankara'da devam etmiştir.

Tek sayı olarak yayımlanan İkonyon (?), İrşat (?), Güner (1927), Halka Doğru (1929) ve Balarısı (1929) gibi dergilerin yanında 3 yılda 52 sayı yayımlanan Yeni Fikir (1926-1929) ve 14 yılda 140 sayı çıkan Konya Halkevi (1936-1950) gibi uzun soluklu dergiler de vardır.

Kapatılan ve nüshaları toplatılan dergiler vardır. Halka Doğru (1929) dergisi bunlardan biridir. Konya Erkek Muallim Mektebinde öğrenci olan Nail Vahdeti ve Rıza Polat Akkoyunlu tarafından çıkarılmış, yasalara aykırı yayın yaptığı (serbest vezinle yazılmış şiirlerde yabancı ideolojiyi yaymak) gerekçesiyle kapatılmış ve basılan ilk sayısı da toplatılmıştır. Aynı şekilde Balarısı (1929), dergi kapağına açık resim konulduğu için kapatılmıştır. Siyasi içerikli bir dergi olan Millî Birliğin Sesi (1948), bazı yazılardan dolayı mahkemeye verilmesi neticesinde isim değişikliğine giderek "Millî Birlik" adıyla yayınına devam etmiştir.

Basım tekniği açısından ilginç bir dergi vardır. Erkek Muallim Mektebi öğrencilerinin çıkardığı Işık Yolu dergisinin ilk 15 sayısı, basın tarihinde ender rastlanan bir baskı tekniği ile, elle yazılıp taş baskı şeklinde çoğaltma tekniği ile yayımlanmıştır (Arabacı vd., 2009, s. 404). Yani bu ilk sayılardaki yazılar el yazısı ile yazılmış, resimler elle çizilmiştir.

Tez konumuz için belirlediğimiz 1909-1950 yılları arasında özellikle eğitim konularını barındıran muhtelif dergiler, elbette İstanbul, Ankara ve İzmir gibi şehirler başta olmak üzere Türkiye'nin farklı şehirlerinde yayımlanagelmişlerdir. Tedrisat/ Tedrisat-ı İptidaiye Mecmuası (1910; Maarif Vekâleti), Tedrisat Mecmuası (1910-1929; İstanbul Erkek Muallim Mektebi bünyesinde en az 69 sayı), Terbiye ve Oyun (1911-1923; Selim Sırrı), Terbiye (1914-1918; Satı Bey tarafından İstanbul'da çıkarılmıştır), Muallim (1915, İzmir), Muallim (1916-1919; İstanbul, en az 23 sayı), Millî Talim ve Terbiye Cemiyeti mecmuası (1916-1919), Anadolu

Terbiye Mecmuası (1922-1923; Ankara), İlk Terbiye ve Tedrisat Mecmuası (1924, Kırkkilise Vilâyeti Muallimleri), Terbiye (1927-1931; Milli Talim Terbiye Heyeti tarafından), Yeni Terbiye (1947; İbrahim Ethem Baysan), Terbiye Postası (1941-1949; İstanbul) bu dergilerden bazılarıdır.

Konya'da, 1950 sonrası dönemde de dergi yayıncılığı devam etmiş, muhtelif türlerde dergiler çıkmıştır. Bunlar, **Okul Postası** (1951; M. Şevket Evin), Ney (1955; Cellâleddin Kismir), Başak (1955; A. Rıdvan Bülbül), Çağrı (1957-), Çağlayan (1957-1958), Özlem (1959; Bedri Yıldız), Umut (1959-1960; Mustafa Oğuz), **The Voice** (1960; Konya College), **İslâm'ın İlk Emri Oku** (1961), **Akıncı Öğretmen** (Ocak 1962; İhsan Baykal ve Ali Çiçekli tarafından), Tıp Konuları (1963; İhsan Yund), **Hasat** (1 Mart 1963; Konya Öğretmenler Derneği adına Veli Demiröz tarafından, en az 9 sayı), **Konya: Halk Eğitimi- Kültür- Sanat ve Toplum Kalkınması Dergisi** (1963-2001; Konya Halk Eğitim Merkezi tarafından yayımlanmıştır), Gökçeyazın (1964; Ahmet Miskioğlu), Selçuk (1965; Kubilây İmer), **Çağdaş Selçuk** (1966; Konya Selçuk Eğitim Enstitüsü Öğrenci Derneği adına Seyit Küçükbezirci'nin sahipliğinde), Laf (1967-1992), **La naissance** (1968), **Pratik Öğretim Dergisi** (1970-1974; en az 17 sayı), Yokuş (1971; İdris Yavuz), Selçuk (1972; Milli Ülkü Yayınevi), Bozkurt (1972-1976; Sadi Samuncuoğlu), Konya Barosu dergisi (1972'den itibaren yayımlanmaya devam etmektedir), Kitap Tanıtma Dergisi (1974; İslâmî Neşriyat Yayınevi), Anadolu (1976; Sait Arılı), Bağdaş (1978; Ömer Özen), Gözlem Sanat (1979; Anadolu Yayınları) gibi dergilerdir (Arabacı vd., 2009).

1980 sonrasında yayımlanmaya başlayan ve bazıları da yayımlanmaya devam eden Konya dergileri ise şunlardır: Yeni Çığ (1981; A. Kenan Altıntaş), Güldeste: Aylık Edebiyat ve Kültür Dergisi (1982-1983; en az 24 sayı), Konevi (1982-1986; Recep Özmerdivenli), **Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi (1987-2010; bu tarihten sonra Erbakan Üniversitesi bünyesinde)**, Ribat (1983- Halis Nükte tarafından çıkarılan dergi yayınına halen devam ediyor), **Yıllık Öğretmen Dergisi** (1984), Dönüşüm (1985; Sıbğatullah Kaya), Girişim (1985-1990; Arif Kingir), Mektup (1985-2010; Recep Özkan), Pencere (1985; Ali Dikici), İzler (1985; Sadi Yüksel), İlim ve Sanat (1985-1997; Vefa Yayıncılık ve Ticaret A.Ş), Çağdaş Sosyal Hizmet (1986; Galip Kabaklarlı), Kelime (1986-1987; Dergicilik Yayıncılık), 7.gün (1986-1993; Konya Reklam Ajansı A.Ş), Varide (1987), Gözyaşı (1987-2002; Haşim Akten), Konya Ticaret Odası Dergisi (1 Mart 1988/ Yeni İpek Yolu- Ocak 1996), İç Anadolu Tıp Dergisi (1988- Konya Tabipler Odasının çıkardığı dergi yayına devam ediyor),

Konya Demokrat (1 Ocak 1989), **Konya 24 Kasım Öğretmenler Günü Dergisi** (1989-1998; Konya Milli Eğitim Müdürlüğü), Karatay (Karatay Belediyesi- Ağustos 1990-2007), Flaş (Kemal Soylu, 1990-2011), Anadolu Ticaret (1991, Mustafa Alagöz), Konya Sanat (1991; Türkiye'de Yarın gazetesinin ilavesidir), Esra: Kitap Dergisi (1991; Enes b. Malik dağıtım), Takdir (1991; İsmail Arısoy), Kervan (1991-1992; Durmuş Alagöz, en az 14 sayı), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (1992- Hakemli), Son Kıyam (1992; Mevlüt Bağcı), Beyyine (1992-1993; Tevhid Kasetçilik), Çare (Sabri Altun, 1992-1995; en az 30 sayı), Zoru Başarmak: Çocuk Tatil Dergisi (1993), Asr (1993; en az 5 sayı, Kitle İletişim Yayıncılık Ltd. Şti), Konya'da Sanayi (Konya Sanayi Odası- 1993, Lonca- 2000; 73. Sayı 2024 Kış sezonunda yayımlanmıştır), Konya Haber (Konya Gazeteciler Derneği, Eylül 1995), Hür Medya (İsa Okutan- 1995), Konya (Konya Büyükşehir Belediyesi- 1995-2003), Selçuk Üniversitesi Fen- Edebiyat Fakültesi Edebiyat Dergisi (1996- Hakemli), Medyanın Sesi (1966, Atıcılar Basım Yayın Matbaacılık, en az 6 sayı), Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türkiyat Araştırmaları Dergisi (1996- Hakemli), Nida (1996; Yener Tekeli), Hür Medya (1996-2008; Güneş Ajans, en az 138 sayı), Aşiyan (1996-1999, İsmail Özen, en az 27 sayı), Eylül (Ahmet Aka- Ocak 1997; 12 sayıdan sonra kapanmıştır), Konya Çalı (Zeki Oğuz- 1 Şubat 1997-2012; en az 108 sayı), Cemre (Mehmet Devrim Sur- 1 Temmuz 1998), Selçuk İletişim (Hakemli, Selçuk Üni. İletişim Fakültesi- 1999), Meram (Meram Belediyesi, 1999) (Arabacı vd., 2009, ss. 456-457).

2000'li yıllara gelindiğinde ise bunların dışında Konya'da yayımlanmaya başlayan ve bir kısmı halen yayımlanmaya devam eden bazı dergiler de vardır. Bilgi Yolu (Türk Kütüphaneciler Derneği Konya Şubesi, 2002-2007), Cönk (2004), Barem (2004), Rota (2004), Sağlıcakla (2004), Gölgeler (2006), Konya Life (2005; 60.sayısı Eylül- Ekim- Kasım 2017'de yayımlandı), Azra Haber (2005), Selçuk Bakış (2006), Kırk Bir Kere Edebiyat (2007), Botsa (2007), Adım (2009-2019, Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fak. Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü tarafından 51 sayı yayımlandı), Merhaba Şehir Dergisi (2010, Merhaba gazetesinin ilave dergisi. 91. sayı Ocak 2023'te yayımlanmıştır), **Mahalle Mektebi** (Eylül- Ekim 2011; 79.sayısı Eylül- Ekim 2024'te yayımlanmıştır), **Konya Çocuk Dergisi** (2011; Konya Büyükşehir Belediyesi yayınıdır. 46. Sayı 2023'de yayımlanmıştır), Sosyoloji Divanı (2013; halen yayınlanmaya devam ediyor), Zarafet (2014-2015; Karaca Medya Grup), Dante Sahife (2015; 5 sayı yayımlandı), **Konya'da Eğitim** (2015- 3.sayısı 2020'de yayımlanmıştır), Hüdayi Bülteni (2015'te ilk sayısı yayınlandı), Öteki Sahaf (2017; 5 sayı yayımlandı), Twigram (2017; 3 sayı yayımlandı), Hanyalı Konya (2017; İstiklâl Marşı Derneği Konya Şubesinin neşridir. 7.sayısı

2018'de yayımlanmıştır), Prenses (2018, Konya'nın kadın dergisi, Perla Medya Basın tarafından çıkarılmaktadır. 24.sayısı Nisan- Mayıs- Haziran 2023'te çıkmıştır), Pusula Life (2018- Pusula Gazetesinin ekidir. 322. Sayısı Ağustos 2024'te yayımlanmıştır), Meramımız (2019- Yeni Meram Gazetesi ekidir. 8.sayısı Aralık 2024'te çıkmıştır), Kasaba (2019-2020 arası 6 sayı), Kobi Konya (2021; Konya'nın Nabzı Gazetesi tarafından ek olarak çıkarılmaktadır. 12. sayısı Ağustos 2023'te yayımlanmıştır), Dârülmülk Konya (Konya Büyükşehir Belediyesi- 2022; 7. Sayı 2024 sonunda yayınlanmıştır), Konya Araştırmaları Dergisi (2024- Alan Çalışmaları Derneği; ilk sayısı yayınlandı).

Ayrıca, üniversitelerin bünyesinde, muhtelif resmi kurumların Konya şubelerinde, bazı orta öğretim kurumlarında, sanat ve zanaat odası, dernek, vakıf vb. sivil toplum kuruluşlar tarafından halen pek çok dergi yayınlanmaya devam etmektedir. Hastanelerin çıkardıkları dergiler de vardır.

4.1.1. Barika (15 Şubat 1909- 3 Mayıs 1912)

Konya basın tarihinde dergi formatındaki ilk süreli yayındır. "*Menafi-i mülk ü millete hadim ilmî [sonradan siyasi], edebî, fennî risaledir*". Mottosu Namık Kemal'in meşhur "*Barika-ı hakikat müsademe-i efkârdan çıkar*" sözüdür. 4. sayıdaki tanıtımı "*Her hafta Salı günleri neşrolunur risaledir*" şeklini almıştır. 7. sayıda ise "*Haftada bir defa neşrolunur risaledir*" olmuştur. 18. sayıya gelindiğinde artık gazeteye dönüşmüştür ve sloganı "*Her şeyden bâhis Türk gazetesidir*". 30. sayıda "*şimdilik haftada bir*" ifadesi de ilave edilir. Barika'nın öncelikle (16 Haziran 1909'a kadar, 11. sayıya kadar) dergi formatında çıktığı hâlde daha sonra (elimizdeki sayılara göre 18. sayıdan itibaren) gazete şeklinde haftalık olarak yayımlanmaya devam ettiği görülüyor. 12-17. sayılar arası elimizde bulunmadığı için ne zaman gazeteye dönüştüğü tespit edilememiştir. Dergi ve gazete olarak toplam 40 sayı civarında yayımlandığı bilinmektedir. Toplam 40 sayıdan sadece 20 sayısı elimizdedir ve geri kalan sayılara ulaşılamamıştır.

Önder (1949, s. 46) ile Varlık'a (1981, s. 55) göre dergi, 1909-1910 yılları arasında çıkmıştır ki dergi olarak yayın başlangıç ve bitiş tarihleri doğrudur. Onlara göre birkaç sayı çıktıktan sonra kapanmıştır. Önder daha sonra başka bir çalışmasında (1971, s. 457) derginin 9 sayı çıktığını belirtir. Ancak eldeki sayılara göre en az 11 sayı dergi olarak yayımlanmıştır ve gazete olarak devam ettiği düşünüldüğünde son yayın tarihi 3 Mayıs 1912'dir ve yayımlanan sayı toplamı 40'tır. Arabacı ve arkadaşlarına göre (2009, s. 332) yayın başlangıç tarihi sehven (tarih çevirme hatası) 1908 olarak verilmiştir.

Aşağıdaki tabloda görüldüğü üzere derginin sayı numaralarında bazı problemler bulunmaktadır. Zaten dergi sayılarının hemen yarısı elde bulunmamaktadır. 33. sayıdan sonra çıkmış olan 34. sayı sehven yine 33. sayı olarak yayımlanmıştır. Sonrasında da 35. sayı yerine sehven 36 olarak yazılmış ve bu hata düzeltilmeyip/ farkına varılmayıp bir süre böylece yayına devam etmiş, 40. sayıdan sonra farkına varılan hata, yine 40. sayı mükerrer olarak yazılıp düzeltilmiş ve bu sayıdan sonra dergi yayımlanmışsa da başka sayılara ulaşılamamıştır.

Haftada bir çıkacağı vaat edilen derginin/ gazetenin bu sözüne uymadığı, bazı zamanlar haftada bir çıktıysa da kimi zaman 15 günde hatta ayda bir çıktığı zamanlar da olmuştur. İlk yayın tarihi 14 Şubat 1909 ile son yayın tarihi olarak bildiğimiz 3 Mayıs 1912 arasında yaklaşık 38,5 ayda 40 sayı yayımlanan derginin/ gazetenin ortalama yayımlanma periyodu 4 haftada/ ayda birdir. Yayımlanma günleri olarak genellikle çarşamba günü tercih edilmiş olsa da haftanın diğer günlerinde de yayımlandığı olmuştur.

Sayfa sayıları da yayımlanma periyodu gibi farklılıklar arz etmektedir. İlk sayı 8 sayfa olarak yayımlanan derginin 3. sayıdan 9. sayıya kadar 16 sayfa olarak yayımlandığını, 11. sayının 8 sayfa; 18. sayıdan itibaren ise gazete formatına dönüşerek 4 sayfa olarak çıktığını görüyoruz.

Yayın periyodu:

Tablo 4.1. Barika dergisi yayın periyodu.

YIL	Sayı	Miladi	Rumi	Hicri	Gün	y. aralığı	Sh.	Sahibi/ müdürü	Başyazarı
1	1	[15 Şubat 1909]	1[2] Şubat 1324	[24 Muharrem 1327]	Pzt.		8	Ahmet İhsan	Mehmet Muhlis
	2								
1	3	[1 Mart 1909]	16 Şubat 1324	[8 Safer 1327]	Pzt.		16	Ahmet İhsan	Mehmet Muhlis
1	4	[9 Mart 1909]	24 Şubat 1324	[16 Safer 1327]	Salı	8 gün	16	Ahmet İhsan	Mehmet Muhlis
	5								
	6								
1	7	[11 Nisan 1909]	29 Mart 1325	20 Rebiyülevvel 1327	Pazar		16	Ahmet İhsan	Mehmet Muhlis
1	8	[21 Nisan 1909]	8 Nisan 1325	1 Rebiyülahir 1327	Çrş.	10 gün	16	Ahmet İhsan	Mehmet Muhlis
1	9	[9 Mayıs 1909]	26 Nisan 1325	19[18] Rebiyülahir 1327	Pazar	18 gün	16	Ahmet İhsan	Mehmet Muhlis
	10								
1	11	[16 Haziran 1909]	3 Haziran 1325	28[27] Cemaziyelevvel 1327	Çrş.		8	Ahmet İhsan	Mehmet Muhlis
	12								
	13								
	14								
	15								
	16								
	17								
1	18	1 Şubat 1911	19 Kânunusani 1326	2[1] Safer 1329	Çrş.		4	Ahmet İhsan	GAZETE
1	19	8 Şubat 1911	26 kânunusani 1326	9[8] Safer 1329	Çrş.	Hafta	4	Ahmet İhsan	
	20								
	21								
	22								
	23								
	24								
	25								
	26								

	27								
	28								
2	29	[8 Şubat 1912]	26 Kânunusani 1327	20[19] Safer 1330	Prş.		4	Ahmet İhsan	Hamit Erip
2	30	[14 Şubat 1912]	1 Şubat 1327	26[25] Safer 1330	Çrş.	6 gün	4	Ahmet İhsan	Hamit Erip
2	31	[21 Şubat 1912]	8 Şubat 1327	3 Rebiyülevvel 1330	Çrş.	Hafta	4	Ahmet İhsan	Hamit Erip
2	32	[28 Şubat 1912]	15 Şubat 1327	10 Rebiyülevvel 1330	Çrş.	Hafta	4	Ahmet İhsan	Hamit Erip
2	33	[6 Mart 1912]	22 Şubat 1327	17 Rebiyülevvel 1330	Çrş.	Hafta	4	Ahmet İhsan	Hamit Erip
2	33[34]	[13 Mart 1912]	29 Şubat 1327	24 Rebiyülevvel 1330	Çrş.	Hafta	4	Ahmet İhsan	Hamit Erip, Hüseyin Nurettin
2	36[35]	[20 Mart 1912]	7 Mart 1327[8]	1 Rebiyülahir 1330	Çrş.	Hafta	4 (2-3. Sh. eksik)	Ahmet İhsan	Hamit Erip, Hüseyin Nurettin
2	37[36]	[27 Mart 1912]	14 Mart 1327[8]	8 Rebiyülahir 1330	Çrş.	Hafta	4	Ahmet İhsan	Hamit Erip, Hüseyin Nurettin
2	38[37]	[3 Nisan 1912]	23[21] Mart 1327[8]	15 Rebiyülahir 1330	Çrş.	Hafta	4	Ahmet İhsan	Hüseyin Nurettin
2	39[38]								
2	40[39]	[20 Nisan 1912]	7 Nisan 1328	3 Cemaziyelevvel 1330	Cmt.		4	Ahmet İhsan	Hüseyin Nurettin
2	40	[3 Mayıs 1912]	20 Nisan 1328	16 Cemaziyelevvel 1330	Cuma	İki hafta		Ahmet İhsan	Hüseyin Nurettin

(Miladi tarihler tarafımızdan çevrilmiştir)

Kurucusu ve müdürü Eski İnhisarlar Müdürü Ahmet İhsan[1] (Deli İhsan diye maruftur), başmuharriri Mehmet Muhlis'tir. Sorumlu müdürü Mehmet Pertev, idare memuru Mehmet Memduh'tur. Maşrık-ı İrfan matbaasında tabedilmiştir. Ahmet İhsan, bir süre dergi olarak yayımladığı Barika'yı artık çıkarmak istememiş, Dâhiliye Nezaretinden Liva tahrirat müdürlüklerinin birisinde görev istemiş, kadro azlığı nedeniyle görev verilmeyince bu defa Barika'yı gazete olarak çıkarmaya başlamıştır (Dâhiliye Muhaberat-ı Umumiye İdaresi, 3/11/1909). Başmuharrirleri, gazeteye dönüştükten sonra Hamit Erip ve Hüseyin Nurettin, idare memuru da Mahmut Efendi olmuştur. Konya Lisesi öğretmen ve öğrencilerinin pek çok makalesini barındıran dergi, bir yıldan fazla aradan sonra, 3 Şubat 1911 tarihli 18. sayıda gazete ebadında çıkmıştır. Çalışmamız dergiler üzerine olduğu için Barika'nın gazete şeklinde çıkmış ikinci devresi çalışmanın kapsamı dışında tutulmuştur.

Dergide siyasi, tarihî, edebî, içtimai pek çok konuda yazı ve şiir yayımlanmıştır. Daha çok edebiyat ve eğitim üzerine materyal bulunmaktadır. Döneme uygun şekilde II. Abdülhamid aleyhtarlığı da göze çarpar. Eğitimle ilgili birçok makale bulunmaktadır. Konya Lisesi öğretmen ve öğrencilerinin yazı ve şiirleri bu dergide yayımlanmıştır.

Dergi sürecinde iken Abdülhak, Abdülkadir ERDOĞAN, Abdülaziz Mecdi TOLUN (Balıkesir Mebusu), Agâh, Ahmet Remzi AKYÜREK (El-Mevlevi, Kayseri Mevlevi Şeyhi Mahdumu), Ahmet İhsan [Deli İhsan], Ali Murtaza (Mahmut Esat Efendinin Oğlu), A[yın]. Şevket, Hamdi Bey (Defterdar-ı Vilayet), Hulusi (Vilayet Maarif Müdürü), Hüseyin Nurettin (İbn-i Lütfi), Hüsnü (Konya Vergi Dairesi Müdürü), İbnü'l-hazm [Naim Hazım ONAT], Mardiros Akil (Konya İdadi Talebesinden Karamanlı), Latif (Katipzade), Mehmet Muhlis

[1] Hakkında özet bilgi için bk. Uğurlu, 2020, s.195.

KONER, Muhyiddin (Müntesibin-i zürradan Konya Ereğlili), Mustafa Kemal (Bursa'dan], Naim Hazım ONAT (bk. İbnü'l-Hazım], Naim Nizamettin, Naci Fikret BAŞTAK [ibn-i Fikri], Nurettin Rüştü BÜNGÜL, Osman Zeki (Konya İdadisi Beşinci Sınıf Talebesinden Uluborlu Vucudizade), Rıfat Reşit, R.D., Selahattin Enis ATABEYOĞLU, Şakir Efendi [Ayaşlı], Süleyman Necati (Konya Mekteb-i Hukuk Talebesi), Ş. Sırrı (Kayseri'den), Tevfik Macit SELEKLER (Antalya'dan), Zeki (Seydişehirli) yazısı veya şiiri çıkan yazarlardandır.

Ankara Millî Kütüphaneden (1956 SB 166 yer numarası ile 90 pozluk) bir koleksiyon, Erzurum Atatürk Üniversitesi Kütüphanesinden 4 ve 11. sayılar, İstanbul Beyazıt Devlet Kütüphanesindeki Hakkı Tarık Us koleksiyonundan 7 ve 11. sayılar ve İstanbul Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesinden sadece 1. sayı temin edilmiştir.

Yukarıda da değinildiği gibi belli bir sayı çıktıktan sonra aynı isimle gazeteye dönüşmüştür. Aynı isimle başka bir süreli yayına rastlanmamakla birlikte Barika-ı Saadet (Kahire, haftalık gazete, 1905), Barika-ı İrşad (Bursa, haftalık gazete, 1908) ve Barika-yı Hak (İstanbul haftada iki, gazete, 1909) isimlerinde üç ayrı gazete yayımlanmıştır (Duman, 2000, s. 173). Elbette Barika-ı Zafer, Namık Kemal'in İstanbul'un fethine dair genel bilgileri veren sanatlı mensur eseridir.

Barika Hakkında yapılmış çalışmalar

Dergi üzerine yapılan çalışmalar tarih sırasına göre şöyledir:

Özcan, Mustafa (2004). "Bârika ve Konya'da Tiyatro", *Çalı- Kültür- Sanat*, S.60, Şubat, ss. 4- 5.

Özcan, Mustafa (2004). "Bârika", *Anadolu Manşet Gazetesi*, S.38, 29 Temmuz, s 4-5.

4.1.2. Ufk-ı Âti (30 Mart 1911- 17 Eylül 1911)

"*Genç kalemlerin makes-i efkârı*" olan ve Konya Lisesi öğrencilerinin çıkardığı "*Edebî, felsefî, fennî, ahlakî, tarihî bir risale-i mevkute*"dir. Dergi, on beş günlük periyotlarla genelde Perşembe günleri çıkmaktadır. 12 sayı çıkmıştır. Yani yaklaşık 6 ay yayımlanabilmiştir. Muhtemelen derginin kurucularından Zeki Efendi'nin tahsil için İstanbul'a gitmesi ile (Ufk-ı Âti, 1911, Eylül, arka kapak) dergi kapanır. İlk yayımlanış tarihi olarak Önder ilk çalışmasında (1949, s. 46) 17 Mart 1327 tarihini doğru olarak vermişse de sonraki çalışmasında (1971, s. 457) miladi tarih karşılığını çevirirken sehven 1 Nisan 1911 tarihini vermiştir. Aynı hatayı son sayının tarihi olan 4 Eylül 1327'ye karşılık olarak 18 Eylül 1911'i vererek de yapmıştır.

Yayın periyodu

Tablo 4.2. Ufk-ı Âti dergisi yayın periyodu.

Yıl	Cilt	Sayı	Miladi	Rumi	Gün	Yayın Aralığı	Sayfa*	Sahibi
1	1	1	[30 Mart 1911]	17 Mart 1327	Prş.	-	8	Cevdet Tahir Arıkut
1	1	2	[13 Nisan 1911]	31 Mart 1327	Prş.	2 hafta	12	Cevdet Tahir Arıkut
1	1	3	[29 Nisan 1911]	16 Nisan 1327	Cmt.	16 gün	10	Cevdet Tahir Arıkut
1	1	4	[11 Mayıs 1911]	28 Nisan 1327	Prş.	12 gün	8	Cevdet Tahir Arıkut
1	1	5	[25 Mayıs 1911]	12 Mayıs 1327	Prş.	14 gün	8	Cevdet Tahir Arıkut
1	1	6	[8 Haziran 1911]	26 Mayıs1327	Prş.	14 gün	8	Cevdet Tahir Arıkut
1	1	7	[22 Haziran 1911]	9 Haziran 1327	Prş.	14 gün	8	Cevdet Tahir Arıkut
1	1	8	[10 Temmuz 1911]	27 Haziran 1327	Pzt.	18 gün	8	Cevdet Tahir Arıkut
1	1	9	[23 Temmuz 1911]	10 Temmuz 1327	Paz.	13 gün	8 (71-78)	Cevdet Tahir Arıkut
1	1	10	[9 Ağustos 1911]	27 Temmuz 1327	Çrş.	17 gün	8	Cevdet Tahir Arıkut
1	1	11	[27 Ağustos 1911]	14 ağustos 1327	Pzr.	18 gün	8	Cevdet Tahir Arıkut
1	1	12	[17 Eylül 1911]	4 Eylül 1327	Paz.	20 gün	8 (93-100)	Cevdet Tahir Arıkut

*Ön kapak ve arka kapak hariç.

Derginin kurucuları Konya Lisesi son sınıf öğrencilerinden Uluborlu'lu Halit Zeki ile Naci Fikret, sahibi ise Tahir Paşanın oğlu Cevdet Tahir Arıkut'tır. Dergi, Maşrık-ı İrfan matbaasında basılmıştır. 5. sayıda Konya Matbaası yazmaktadır.

Edebî bir dergi hüviyetindedir. Edebiyatta Fecr-i Âti'cileri taklit etmişlerdir. Zaten derginin ismi bile takliden oluşturulmuştur. Derginin kapağında yazan "*Genç kalemlerin mâkes-i efkârı*" mottosu aslında gerçekten genç yazarları içerisinde barındırdığını dile getirmektedir yoksa bu tarihlerde yayın hayatına başlayan Genç Kalemler dergisinin fikirlerinin yansıtılması kastedilmemiştir. Dergide toplam 36 adet şiir bulunmaktadır. Fecr-i Âti'ye özenip mensur şiir yayımlayanlar da vardır. En çok şiir Muzaffer Hamit'indir (6 adet). 17 adet de mensur şiir yayımlanmış olup bunlardan 6'sı Cevdet Tahir'e aittir. 50'nin üzerinde nesir diyebileceğimiz makale, mektup, hikâye (14 adet; 6 hikâye Halit Zeki'nin), musahabe bulunmaktadır. Hangi türe gireceği belirsiz bazı nesirler de mevcuttur (Özcan vd., 2016).

Yazısı çıkan öğrenciler Abdülmacit Efendi, Cevat Vecdi, Cevdet Tahir ARIKUT [Tahir Paşa'nın oğlu], Fikret Vahdi (altıncı sınıftan), Fuat Rıza (aslı Ereğlili, İstanbul'dan), Halit Zeki/ H(a). Z(e)/ H[ı]. Z[el]., Hasan Hulki Amil KEYMEN, İsmet Nezih, Mahmut Fakir/ M. F., Muzaffer Hamit YARDIMCI (dördüncü sınıftan)/ M. H(a)., Mehmet Hayrettin/ M. H[ı], Mehmet Behçet YAZAR (Beyrut Sultanisi Edebiyat Muallimi), Mehmet Muhlis KONER, M. Naci, Naci Fikret BAŞTAK/ N. F., Necdet Niyazi (Dördüncü sınıftan), Rıfat Celal, Solak M., Süleyman İsmet (İstanbul'dan), Tahir Paşa [Cevdet Tahir'in babası], Tevfik Cevdet (Altıncı sınıftan), Zeki (Seydişehirli), Zeynel Besim'dir.

Koleksiyonu, Erzurum Atatürk Üniversitesi Kütüphanesi ile İstanbul Hakkı Tarık Us kütüphanelerinden temin edilmiştir. Ayrıca Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Harun Tolasa Kütüphanesinde bir koleksiyonu olsa da tasnif çalışmalarından dolayı ulaşılamamıştır.

Ufk-ı Âti'nin kapanması üzerine Konya Lisesinde yayın ve yazı hayatı, yeni eğitim yılında Şahap ile devam etmiştir (Arabacı vd. 2009, s. 354).

Hakkında yapılmış çalışmalar

Dergi üzerine yapılan çalışmalar tarih sırasına göre şöyledir.

Özcan, Mustafa (2004). "Ufk-ı Âtî", *Anadolu Manşet Gazetesi*, S.37, 22 Temmuz, s. 5

Özcan, Mustafa (2004). "Naci Fikret'in Ufk-ı Âtî'deki Şiirleri", *Anadolu Manşet Gazetesi*, S.43, 2 Eylül, s. 4.

Özcan, Mustafa (2004). "Muzaffer Hamit'in Ufk-ı Âtî'deki Şiirleri", *Anadolu Manşet Gazetesi*, S.44, 9 Eylül, s. 4.

Özcan, Mustafa, Koçer, Gülsün; Küçük, Sena (2016). Genç Kalemler'in Mâkes-i Efkârı Bir Dergi -Ufk-ı Âtî-, Konya: Palet Yayınları.

Bodur, Neslihan (2016). "Ufk-ı Âtî Mecmuası Üzerinde Bir İnceleme" , *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, C.7, S.4, ss. 159-171.

4.1.3. Şahap/ Şihab (30 Mart 1912/ 4 Nisan 1913)

Ufk-ı Âti'den sonra yine Konya Lisesi öğrencilerinin çıkardığı edebî, fikrî, felsefî, içtimaî, fennî bir aylık dergi olan Şahap [kütüphane kayıtlarında Şihab], 14 sayı yayımlanan bir mecmuadır. 7. sayıdan itibaren 15 günde bir çıkacağı vaat edilmiştir. Önder'e göre 1911-1913 yılları arasında yayımlanmış olup koleksiyonu bir yangında yitirilen dergi ancak hususi ellerde birkaç sayısı bulunmaktadır (1949, s. 47). Aynı yazar, Mevlana Şehri Konya adlı eserinde ise (1971, s. 458) çıkış tarihi olarak sehven 15 Temmuz 1911'i; kapanış tarihini de 5 Şubat 1912 olarak vermektedir. Arabacı ve arkadaşlarına göre (2009, s. 355) çıkış tarihi 15 Mart 1328/1912 [doğrusu 17 Mart], olup koleksiyonuna aynı sebepten ulaşılamamıştır. Ancak konuyla ilgili kitap yayını olan Özcan ve öğrencilerine (2016, s. 7) göre 14 sayı yayımlanmış olup ilk sayısı 17 Mart 1328/1912 olup kapanış tarihi de 22 Mart 1329/1913'tür. 5 ve 6. sayılar birlikte yayımlanmıştır. Bu ikili yayından yaklaşık 4 aylık bir aradan sonra yeniden çıkmaya başlayan derginin 7. sayının yanında ayrıca 1 rakamı da yazmaktadır ki 2. dönemine/ cildine başladığı anlaşılıyor. Yaklaşık olarak bir yıl yayın hayatına devam etmiştir. İlk 6 sayı 12 sayfa çıkarken sonraki sayılar 8 sayfa olarak çıkmıştır. Kapak sayfaları hariç koleksiyon 136 sayfadır.

Yayın periyodu

Tablo 4.3. Şahap dergisi yayın periyodu.

Yıl	Cilt	Sayı	Miladi	Rumi	Yay. aralığı	Gün	Sayfa	Neşriyat Müdürü
1	1	1	[30 Mart 1912]	17 Mart 1328	-	[Cmt]	1-12	Muzaffer Hamit
1	1	2	[26 Nisan 1912]	13 Nisan 1328	1 ay	[Cuma]	1-12	Muzaffer Hamit
1	1	3	[16 Mayıs 1912]	3 Mayıs 1328	1 ay	[Prş.]	25-36	Hulki Amil
1	1	4	[14 Haziran 1912]	1 Haziran 1328	1 ay	[Cuma]	37-48	Hulki Amil
1	1	5-6	[23 Temmuz 1912]	10 Temmuz 1328	1 ay	[Salı]	49-72	-
1	2	7/1	[Kasım 1912]	Teşrinisani 1328	4 ay	-	73-80	-
1	2	8/2	[1 Aralık 1912]	18 teşrinisani 1328	15 gün	Paz.	81-88	-
1	2	9	[18 Aralık 1912]	5 kânunuevvel 1328	15 gün	Çrş.	89-96	-
1	2	10	[3 Ocak 1913]	21 kânunuevvel 1328	15 gün	Cuma	97-104	-
1	2	11	[21 Ocak 1913]	8 kânunusani 1328	15 gün	Salı	105-112	-
1	2	12	[10 Şubat 1913]	28 kânunusani 1328	15 gün	Pzt.	113-120	-
1	2	13	[17 Mart 1913]	4 Mart 1329	1 ay	Pzt.	121-128	-
2	2	14	[4 Nisan 1913]	22 Mart 1329	15 gün	Cuma	129-136	-

Dergi, Konya Lisesi öğrencilerinden Muzaffer Hamit Yardımcı başkanlığında Hulki Amil (Dr. Binbaşı) ve arkadaşları tarafından çıkarılır. Maşrık-ı İrfan Matbaasında basılır. Sadece son sayısı Tekâmül Matbaasında tab edilmiştir.

Edebiyatın ağırlıkta olduğu bir kültür dergisidir. Lise öğrencilerinin mahsullerini yayımlamak amaçlıdır. Mehmet Hayrettin'e ait "Yeni Lisanda İlk Şule: Çalışmak İhtiyacı" başlıklı şiir, çalışmanın önemini vurgular.

Yazarları şunlardır: Abdullah Cevdet (öğrenci), Abdullah Hilmi, Abdullah Zühtü (Uğurluzade), Abdülhak Rakip, A(yın). M., A(yın). Ragıp, Cemil Sena, Cevdet Tahir ARIKUT, Ferhunde Nezahat, Fuat Rıza, Gaffarî Mehmet Suphi (Ankara), Gündoğdu, H[ı]., Hasan Hulki Âmil KEYMEN, İsmail Zühtü, Kaytazzâde Nâzım (Kıbrıs Lefkoşa), Mehmet Hayrettin[2] [Karszade]/ M. H[ı]., M. Arif, Mehmet Muhlis KONER, Mehmet Muhsin, Mehmet Raşit, Mehmet Sadık, Mehmet Suphi (Gaffari), Muzaffer Hâmit YARDIMCI/ M. H(a)., Naci Fikret BAŞTAK, Namdar Rahmi KARATAY/ Namdar Şahap/ Şahap, Nazım, Necdet Niyazi, Necdet Sabri (Karamanlı), P. E[lif]., Perikles (Niğdeli), Rasim Ali, Rıfat Tahir/ R.T., Şâdân, Şahap [bk. Namdar Rahmi], Şakir (Ayaşlı), Tahsin Nahit, Zeki (Seydişehirli).

Derginin koleksiyonuna Erzurum Atatürk Üniversitesi Kütüphanesi ile Hakkı Tarık Us kitaplığından ulaşılmıştır. Aynı isimle başka bir süreli yayına rastlanmamıştır.

[2] Fethi Giray piyesi ile Tarih-i Edebiyat-ı Osmaniye Dersleri diye kitapları var. Fethi Giray piyesi Muzaffer Hamit'e ait değil, M.H. kısaltmasının yanlış okunuşundan kaynaklı sehven Muzaffer Hamit'e nispet edilmiştir.

Hakkında yapılmış çalışmalar

Dergi üzerine yapılan çalışmalar tarih sırasına göre şöyledir.

Özcan, Mustafa (2006). "Konya'mızda Çıkan Bir Dergi: Şahap", *Anadolu Manşet Gazetesi*, S.51, 9 Kasım, s. 7.

Özcan, Mustafa (2006). "Kaytaz-zade Mehmet Nazım'ın Şahap'taki Şiirleri", *Anadolu Manşet Gazetesi*, S.58, 21 Aralık, s. 7.

Özcan, Mustafa; Koçer, Gülsün; Küçük, Sena (2016). II. Meşrutiyet Konya'sında Bir Dergi –Şahâb-, Konya: Palet Yayınları.

Aliş, Ceyda (2023). Şihâb Mecmuası Üzerine Bir İnceleme" [yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Kırklareli Üniversitesi, SBE, TDE, 221 sayfa (Danş. Dr.Öğr. Üyesi Birol Bulut).

4.1.4. Rehber / Rehber-i Konya/ Rehber-i Saadet (29 Haziran 1913/ 2 Ekim 1913)

"*Pazar günleri çıkar ticarî, edebî, fennî*" (S.1, kapak) bir dergidir. Önder (1949, s. 48) ile Arabacı ve arkadaşlarına (2009, ss. 356-360) göre 5 sayı yayımlanmıştır. Muhtemelen bu 5 sayı ifadesi Naci Fikret'in "*5 nüshadan fazla çıkmamıştır*" (Baştak, 1926, s. 2) ifadesinden mülhem olmalıdır. Özcan ve arkadaşları (2017, s. 7) ile Özkan'a (2011, s. 9) göre 4 sayı yayımlanmıştır. Elde ve kayıtlarda bulunan da 4 sayıdır. Haftada bir gün (Pazar) çıkmaktadır. Ancak 3 ve 4. sayılar farkı günlerde yayımlanmıştır (sırasıyla Cuma, Perşembe]. Rehber-i Konya/ Rehber-i Saadet [sadece 3.sayıda] şeklinde de isimlendirilmiştir.

Çıkış tarihi olarak Önder 2 Haziran 1913 tarihini, kapanış olarak da Kasım 1913'ü vermektedir (1949, s. 48). Ancak bu tarihler hatalıdır. Çıkış tarihi 29 Haziran 1913, son sayı olan 4. sayının çıkışı tarihi ise 2 Ekim 1913'tür. Aşağıdaki tablodan anlaşıldığına göre haftalık olarak yayımlanmaya başlayan derginin 3. sayısı nerdeyse 3 haftaya yakın bir süreden sonra (19 gün) çıkmış, derginin ismi olan Rehber-i Konya'nın altına bir de Saadet kelimesi konulmuş, numaralandırma ise 1-3 şeklinde olmuştur. 4. sayının yayımlanması ise 10 haftayı (70 gün) bulmuştur. Bu düzensizliğin sebebi olarak da 3. sayıda belirtildiği gibi ilk sayılarındaki bir yazıdan dolayı devam eden mahkeme sürecidir. Şu hâlde yayın hayatı yaklaşık 3 ay sürebilmiştir. Sayfa sayısı kapak hariç 8'dir.

Yayın periyodu

Tablo 4.4. Rehber dergisi yayın periyodu.

Yıl	Sayı	Miladi	Rumi	Hicri	Yayın aralığı	Gün	Sayfa	Müdürü
1	1	[29 Haziran 1913]	16 Haziran 1329	24 Recep 1331	-	Pzr.	1-8	Yorgi Viyolaki

1	2	[6 Temmuz 1913]	23 Haziran 1329	2[1] Şaban 1331	7 gün	Pzr.	9-16	Yorgi Viyolaki
1	1-3	[25 Temmuz 1913]	12 Temmuz 1329	2[20] Şaban 1331*	19 gün	Çrş.[Cuma]	17-24	Yorgi Viyolaki
1	4**	[2 Ekim 1913]	19 Eylül 1329	2[1] Zilkade 1331	67 gün	Perş.	1-8	Yorgi Viyolaki

*bir önceki sayının hicri tarihi sehven verilmiştir.

** birinci sayfada ise tarih olarak sehven 12 Şaban 1331/ 3 Temmuz 1329 yazmaktadır.

Müdür olarak Yorgi Viyolaki ismi geçmekte olup Yorgi Viyolaki, aynı zamanda Konya'da İkonyon adlı Rumca bir dergi de çıkarmıştır. Konya Tekâmül matbaasında basılmıştır.

Dergide daha çok ticaret ve fen konuları ile ilgili materyaller mevcuttur. Dergi başlığının altında Abdülhak Hamit'e ait olduğu belirtilen "*Bir tacir, müteallik olduğu aileyi, tüccar müntesip bulunduğu milleti ihya eder*" sözü bulunmaktadır. Aslında Rehber dergisi, malî içerikli bir dergidir. Avrupa'ya hayrandır. Dergiye göre, devletin ve milletin kurtuluşu malî gelişmişliğe ve ticarete bağlıdır. Vatan ve mukaddesattan hiç bahsedilmemiştir. Zaten derginin ilk sayısında (s. 2) amaçlarını şöyle açıklamışlardır: "*Memleketimiz bilhassa ve bilhassa 'ziraat-ticaret' memleketi olduğundan bunlardan ve bunların en çok şehir halkına yarayışlı olan kısmından 'ticaret-i iktisadiyâtdan' bahsetmek*".

Eğitim konusuyla ilişkilendirilebilecek malzeme olarak Tevfik Nevzat'ın "Oğluma" (S.1) ve "Vasiyetim" (S.1 ve 2) başlıklı mensureleri vardır.

Ali Dündar, M. Yaşar, Naci Fikret BAŞTAK, Tevfik Nevzat ÇAĞDAŞ, Yorgi Viyolaki derginin yazarları arasındadır.

Arabacı ve arkadaşlarına göre (2009, s. 356) Millî Kütüphanede bulunduğu iddia edilen dergi, maalesef ilgili kütüphanenin kayıtlarında bulunamamıştır. Erzurum Atatürk Üniversitesi Kütüphanesinde ilk sayısı (demirbaş no: S94917) gözükmektedir. Beyazıt Devlet Kütüphanesinden ve Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesinden birer koleksiyonlarına ulaşılmıştır.

Rehber adında Mehmet Hulusi'nin 1897 yılında Saraybosna'da çıkardığı bir gazete vardır. Rehber-i Saadet adlı Mehmet Celal'in 1906'da İstanbul'da çıkardığı başka bir dergi daha vardır. Yeni harfli olarak rehber adında pek çok süreli yayın bulunmaktadır.

Hakkında yapılmış çalışmalar

Dergi üzerine yapılan çalışmalar tarih sırasına göre şöyledir:

Özkan, Tahir (2011). "Öksüz Yurtları" ve "Rehber" Mecmualarına Göre Konya'nın Sosyal, Kültürel Ve Ekonomik Yapısı (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Selçuk Üni. SBE, Tarih ABD.

Özcan Mustafa; Koçer, Gülsün (2017). Rehber-i Konya- İş Ocağı. Palet Yayınları, Konya.

4.1.5. Yeni Çiftçi (14 Temmuz 1913)

Konya'da çıkan ilk çiftçi dergisidir ve 7 sayı çıkmıştır. İlk sayının ön kapağında "*Ayda bir defa çıkar sanayinin ve ziraatın ilerlemesinden, bilcümle teferruatından, makinelerin nasıl kullanılacağından bahseder*" demektedir. Ayrıca çiftçilere meccanen dağıtılacağı belirtilir. Ufk-ı Âti dergisinin 12. sayısında Konya'da bu isimle bir süreli yayın çıktığı bildirilmektedir: "*Şehrimizde intişara başlayan 'Yeni Çiftçi' refikimizi tebrik ile işçi ve çiftçilerimiz[in] rehberi olmasını diler ve devam-ı muvaffakiyetini temenni ederiz*" (17 Eylül 1911, arka kapak). Daha önce Konya'da haftalık çıkan Çiftçi gazetesine (1909-1910) telmihle veya eski alışkanlıklarını bırakıp yeni modern usullerle çiftçilik yapan anlamında Yeni Çiftçi ismi konmuş olmalıdır. İsminden çiftçilere yönelik bir yayın olduğu anlaşılmaktadır.

Elde edebildiğimiz ilk sayının tarihi (1913) ile Ufk-ı Ati'deki tebrik yazısının tarihi (1911) arasında iki yıla yakın bir zaman farkı vardır. Bunu, derginin 1911 yılında resmi olarak izin aldığını, 1913 yılında da yayımlanmaya başladığını söyleyerek telif edebiliriz. Ayrıca Ahmet Emin Yalman'ın yabancı dille yazdığı doktora çalışmasında (1914, s. 117) ismi geçmektedir ["*In Konia there are published: Hakkem (Arbitrator), Meshrek-i-Irfan (Dawn of Enlightenment), Babalik (Adopted Father), Meram (Determination), Otif-ki-Ati (Horizon of Future), and Yeni-Tchiftchi (Modern Farmer)*"].

Sayfa sayısı 8'dir.

Yayın periyodu

Tablo 4.5. Yeni Çiftçi dergisi yayın periyodu.

YIL	Cilt	Sayı	Miladi	Rumi	Gün	y. aralığı	Sayfa	Sahibi/ müdürü	Başyazarı
1	1	1	14 Temmuz 1913	1 Temmuz 1329	Pzt.	Aylık	8	Şirket	

Derginin sahibi olarak Anadolu Sanayi-i Umumiye ve Ticariye Şirketi yazılıdır. Tekâmül Matbaasında (Konya) tabedildiği yazmaktadır.

"Bir İki Söz" başlıklı ilk sayının girişindeki yazıda "*Ziraatın hâlihazırı ve terakki-i ziraatın lüzumu ve ehemmiyeti pek müsellem ve gayrikabil-i inkâr bir keyfiyet olduğundan Yeni Çiftçi bu lüzumu uzun uzun serd ü ityandan sarfınazarla bu gaye ve maksadın husulüne hadim olacak yolları irae etmeye çalışacaktır*" demektedir.

Binbaşı Hacı Halilzade Mehmet Bey, ilk sayıda yazısı çıkan tek yazardır.

Derginin ilk sayısı Selçuk Üniversitesi Merkez Kütüphanesinde, İçtihat dergilerinin bulunduğu bir cildin ortasında ciltlenmiş olarak bulunmuştur. Dergi ayrıca Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tolasa Kütüphanesi kayıtlarında (Demirbaş kaydı 1445 K26) 7 sayı olarak bulunmakta, çıkış tarihi olarak H[Rumi olacak].1329 [M.1913] verilmektedir. Ancak ilgili Fakülte kütüphanesinde yenilenmeye gidildiğinden adı geçen dergiye ulaşmak mümkün olmamıştır.

Taramalarda sadece Tekirdağ/ Hayrabolu'da 1953-1957 arasında çıkmış bu isimle bir dergi kaydı gözükmektedir.

Hakkında yapılmış çalışmalar

Dergi üzerine yapılan herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Sadece Yalman'ın (1914) doktora tezinde bahsi geçmektedir.

4.1.6. İkonyon (?)

Yorgi Viyolaki tarafından Rumca olarak çıkarılmıştır (Varlık, 1981, s. 56). Yorgi Viyolaki aynı zamanda Rehber dergisinin yazı işleri müdürüdür. Önder (1949, s. 48) ile Arabacı ve arkadaşlarının çalışmalarında (2009, ss. 331-332) bu dergi sadece ismen geçmekte ve Rumca olarak yayımlandığı belirtilmektedir. Bütün taramalara rağmen dergiye ulaşılamamıştır. Derginin çıkış tarihi ile ilgili tek bilgi Önder'in çalışmasındaki "*Bu sıralarda İkonyon adlı bir de Rumca dergi çıkarılmışsa da koleksiyonu bulanamamıştır*" (Önder, 1949, s. 48) ifadesidir. Bu ifade kitabın, Rehber dergisi ile Ocak dergisinin tanıtıldığı sayfanın dipnotunda bulunmaktadır. Şu halde dergi, muhtemelen 1913-1917 tarihleri arasındaki bir tarihte yayımlanmış olmalıdır.

Yayın periyodu

Tablo 4.6. İkonyon yayın periyodu.

Sayı	Miladi	Rumi	Hicri	Gün	Sayfa	Müdürü
1						

Hakkında yapılmış çalışmalar

Dergi üzerine yapılmış herhangi bir çalışma bulunmamaktadır.

4.1.7. Öksüz Yurtları Mecmuası (Temmuz 1917- 30 Ocak 1918)

Dönemin yetiştirme yurtlarının (darü'l- eytam- öksüzleri himaye yurdu) sesi olarak Konya'da çıkmıştır. Bir eğitim kurumu dergisidir ve Konya'nın ilk eğitim dergisidir. Konya Öksüz Yurdu, Vali Muammer Beyin katkıları ve direktifleri ile 1917'de açılmıştır. Derginin ayda iki defa çıkacağı söylenmiştir. Önder, derginin çıkış ve kapanış tarihi olarak 1917'yi vermekte, birkaç sayı çıktıktan sonra kapandığını söylemektedir (1949, s. 49). Aslında Rumi 1333 yılının son iki ayı Miladi takvime uymak için silindiğinden dolayı kapanış tarihi 1918 olarak değerlendirilebilir. Eldeki sayılara ve Arabacı ve arkadaşlarına göre (2009, s. 372) en az 14 sayı çıkmıştır. Dergi üzerine çalışma yapan Özkan (2011) bulabildiği 10, 11 ve 14. sayıları değerlendirmiştir. Tarafımızdan da sadece bu sayılara ulaşılabilmiştir. Sayfa sayısı 8'dir.

Yayın periyodu

Tablo 4.7. Öksüz Yurtları dergisi yayın periyodu.

Sayı	Miladi	Rumi	Hicri	Gün	Sayfa[3]	Müdürü
1*	[15 Temmuz 1917]					
2*	[1 Ağustos 1917]					
3*	[15 Ağustos 1917]					
4*	[1 Eylül 1917]					
5*	[15 Eylül 1917]					
6*	[1 Ekim 1917]					
7*	[15 Ekim 1917]					
8*	[1 Kasım 1917]					
9*	[15 Kasım 1917]					
10	[30 Kasım 1917]	30 Teşrinisani 1333		Cuma	71-78	Tahrir müdürü: Tayyar
11	[15 Aralık 1917]	15 Kânunuevvel 1333		Cmt.	79-87	Tahrir müdürü: Tayyar
12*	[30 Aralık 1917]					
13*	[15 Ocak 1918]					
14	[30 Ocak 1918]	30 Kânunusani 1333 [1334**]		Çrş.	107-114	Tahrir müdürü: Tayyar

*Yayın tarihleri tahmini olarak belirlenmiştir. Türk Sözü gazetesinde (Öksüz yurtları haberleri, 1917a, s. 2) derginin 1. sayısının yayımlandığı haberini görüyoruz. Aynı gazetenin başka bir sayısında "*İkinci sayısında faydalı makalelerle yayımlanmıştır*" denilmektedir (Öksüz yurtları haberleri, 1917b, s. 2).

** Rumi 1333 yılının son iki ayı Miladi Takvime uyum sağlamak için silinip 1334' eklenmiştir.

Tahrir müdürü olarak Tayyar [Anakök] ismi geçmektedir[4]. İdare memuru Viyolaki Efendi'dir. Babalık Matbaasında basılmıştır.

[3] Ön kapak ve arka kapak hariç

[4] (1917) yılında Konya Öksüz Yurtları Müfettişliğine atanan Tayyar Anakök olmalıdır. Bkz. https://www.biyografya.com/biyografi/3991

Terbiye ve eğitim konusunda yazılar bulunmaktadır. Mecmua, milliyetçi ve mukaddesatçı fikirler etrafında örgütlenen bir anlatıma sahiptir. Adı geçen yazılarda, birçok mecmuada olduğu gibi, Avrupa hayranlığını anımsatan ifadelere rastlanmaktadır. Bunun, Avrupa'nın tertip düzenini beğenme ve bunun da ülkemize gelmesini isteme şekliyle olduğu anlaşılmaktadır (Özkan, 2011, s. 22). Daha çok yetimhanelerin ve yurtların sorunları ile öğrenci eğitimini kendine amaç edinmiştir. İçeriğinde bu anlamda makaleler, şiirler, diğer bölgelerdeki yurtlardan haberler, yurtlarla ilgili gelişmeler, teşkilat sistemi, yakın hissettikleri gazete ve dergilerle ilgili haberler, vefat ilanları, hikâye ve öğretici bilgiler yer almaktadır (Arabacı ve arkadaşları, 2009, s. 373).

Derginin yazarları arasında Ali Ulvi ELÖVE, Fahrettin, Halit Fahri OZANSOY, İbrahim Alaeddin GÖVSA, Mehmet Muhlis KONER, Oğuz Hayrettin, Osman Nuri ORAL (Konya Darülmuallimîn Tatbikat Muallimlerinden), Şuayb Bey, Tayyar [ANAKÖK] Bey, Vahdet Hanım (Muallime) gibi isimler bulunmaktadır.

Beyazıt Kütüphanesi Hakkı Tarık Us koleksiyonunda sadece 3 sayısı (10, 11, 14) bulunmakta olup dijital kopyaları mevcuttur. Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesinden de aynı sayılardan oluşan bir koleksiyon temin edilmiştir.

Hakkında yapılmış çalışmalar

Dergi üzerine yapılan çalışmalar tarih sırasına göre şöyledir:

Özkan, Tahir (2011). "Öksüz Yurtları" ve "Rehber" Mecmualarına Göre Konya'nın Sosyal, Kültürel ve Ekonomik Yapısı (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Selçuk Üni. SBE, Tarih ABD.

Bu çalışma ayrıca 2014 yılında Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi tarafından düzenlenen "Savaş Tarihi Araştırmaları Uluslararası Kongresi"nin "100. Yılında I. Dünya Savaşı ve Mirası" başlıklı bildiri kitabının 2. cildinde "Öksüz Yurtları Mecmuası Işığında I. Dünya Savaşı Sonunda Öksüz Kalan Çocukların Eğitimi" başlığı ile makale (ss. 311-326) olarak yayımlanmıştır.

4.1.8. Ocak Konya (8 Kasım 1917/ 30 Mayıs 1918)

Türk Ocağı Konya şubesinin (1915) yayın organı olan ve 19 sayı yayımlanan dergi "*Her on günde bir Konya Türk Ocağı tarafından çıkarılır ilmî, edebî, fennî bir risaledir*" (1. sayı kapağı). Kapanış tarihi olarak Önder, 7 Temmuz 1918 tarihini vermekte ise de (1949, s. 48; 1971, s. 458) son sayı olan 19. sayının yayımlanış tarihi 30 Mayıs 1918'dir. Ortalama on günde

bir çıkarıldığı için haftanın muhtelif günlerinde yayımlanmıştır. Sadece 13-14. sayı arası ile 14-15. sayı arası 20 günü bulmuştur. Yaklaşık 7 ay yayın hayatı olmuştur. Sayfa sayısı 8'dir, ancak 14. sayısı o dönemlerde kutlanan Ergenekon bayramı münasebetiyle fevkalade nüsha olarak çıktığı için 24 sayfa olarak yayımlanmıştır.

Yayın periyodu

Tablo 4.8. Ocak Konya dergisi yayın periyodu.

Yıl	Sayı	Miladi	Rumi	Yayın Aralığı	Gün	Sayfa[5]	Müdürü
1	1	08 Kasım 1917	08 Teşrinisani 1333	-	Prş.	1-8	Namdar Rahmi
1	2	20 Kasım 1917	20 Teşrinisani 1333	12 gün	Salı	9-16	Namdar Rahmi
1	3	30 Kasım 1917	30 Teşrinisani 1333	10 gün	Cuma	17-24	Namdar Rahmi
1	4	10 Aralık 1917	10 Kânunuevvel 1333	10 gün	Pzt.	25-32	Namdar Rahmi
1	5	20 Aralık 1917	20 Kânunuevvel 1333	10 gün	Prş.	33-40	Namdar Rahmi
1	6	30 Aralık 1917	30 Kânunuevvel 1333	10 gün	Pzr.	41-48	Namdar Rahmi
1	7	10 Ocak 1918	10 Kânunusani 1334	10 gün	Prş.	49-56	Namdar Rahmi
1	8	20 Ocak 1918	20 Kânunusani 1334	10 gün	Pzr.	57-64	Namdar Rahmi
1	9	31 Ocak 1918	31 Kânunusani 1334	11 gün	Prş.	65-72	Namdar Rahmi
1	10	10 Şubat 1918	10 Şubat 1334	10 gün	Pzr.	73-80	Namdar Rahmi
1	11	20 Şubat 1918	20 Şubat 1334	10 gün	Çrş.	81-88	Namdar Rahmi
1	12	02 Mart 1918	02 Mart 1334	12 gün	Cmt.	89-96	Namdar Rahmi
1	13	10 Mart 1918	10 Mart 1334	8 gün	Pzr.	97-104	Namdar Rahmi
1	14	31 Mart 1918	31 Mart 1334	21 gün	Pzr.	105-128	Namdar Rahmi
1	15	20 Nisan 1918	20 Nisan 1334	20 gün	Cmt.	129-136	Namdar Rahmi
1	16	30 Nisan 1918	30 Nisan 1334	10 gün	Salı	137-144	Namdar Rahmi
1	17	10 Mayıs 1918	10 Mayıs 1334	10 gün	Cuma	145-152	Namdar Rahmi
1	18	20 Mayıs 1918	20 Mayıs 1334	10 gün	Pzt.	153-160	Namdar Rahmi
1	19	30 Mayıs 1918	30 Mayıs 1334	10 gün	Prş.	161-168	Namdar Rahmi

Namdar Rahmi Karatay (tahrir müdürü) tarafından çıkarılmıştır. Dergi idarehanesi Türk Ocağı Konya Şubesidir ve şube başkanı Ahmet Necati'dir (Atalay). Babalık Matbaasında basılmıştır.

İttihat ve Terakki'nin sivil yapılanmalarının bir ürünüdür. Ancak içerik olarak Türkçecilik ve folklor üzerine kurulu bir teması vardır. Millî ve mahalli adetlerimiz, ananelerimiz hakkında makale ve araştırmalar yayımlanmıştır. İlk sayıda Ahmet Necati'nin "Maksat ve Meslek" başlıklı yazısı yer alır. Yazıda mecmuanın amacı ve yayım politikası hakkında şu bilgiler verilir:

> "*Ocak, Zerdüşt'ün ateşgedesi değil, içinde saf ve samimî milliyet ateşi yanan Türk kalplerinin Ocağıdır. Bununla beraber bu ocakta zulmetle, cehaletle, taassupla, içtimaî felaketlerimizin bütün amilleriyle harp edecek, Anadolu'nun mazlum ve masum ufkunu tenvire uğraşacaktır. Bundan başka memleketimizde her gün kullandığımız, fikirlerimizin, hislerimizin*

[5] Ön kapak ve arka kapak hariç tutulmuştur.

ince ve nükteli medlûllerini ifade ettiğimiz hâlde kamuslara geçmeyerek tedvin olunmayan birçok kelimeleri, diğer lisanlarda örneği bulunmayan bedîî ve manidar atasözlerini ve millî oyunları toplayıp peyderpey neşredecektir" (s. 1).

Dergi yazarları arasında Abdülkadir ERDOĞAN (Hamdizade), Ahmet Hilmi (Sandıkçızade), Ahmet Necati ATALAY (Türk Ocağı Konya Şubesinin kurucusu)/ A. N., Ahmet Nushi KATIRCIOĞLU/ A. N., Ali Ragıp, Besim ATALAY (Niğde Maarif Müdürü), Edip Raşit USMAN, Ethem Yalavaç Efendi (Konya Meclis-i Umûmi Azasından Edib-i Fazıl), Gökhan, H[a]. Ragıp, İsmail Zühtü, Mahmut Nedim GÜNTEL, Mazhar (Rasadat-ı Havaiye İstasyonu Müdürü), Mehmet Muhlis KONER, Mehmet Nuri (Konya Daru'l-Muallimini Ulûm-ı Tıbbiye-i Muallimi), Mehmet Veled Çelebi İZBUDAK (Dergâh-ı Hazret-i Mevlâna Post-nişini Mücahidin-i Mevleviye Kumandanı), Mithat Şakir ALTAN (Bandırmalıoğlu: Türk Ocağı Konya Şubesinin genel sekreteri), Mustafa Reşit (Niğde Darülmuallimîn Müdür Muavini), Mümtaz Bahri KORU, N., Naci Fikret BAŞTAK, Naim Hazım ONAT, Namdar Rahmi KARATAY/ N. R., Sadrettin Rahmi KARATAY (Ada), Sırrı Mustafa (Ermenekli), Süleyman Necati, Zeki (Seydişehirli) adları bulunmaktadır.

Derginin koleksiyonu Ankara Millî Kütüphane (1956 SB 504) ile Hakkı Tarık Us kitaplığından temin edilmiştir.

Ocak isminde muhtelif zaman ve şehirlerde pek çok dergi yayımlanmıştır.

Hakkında yapılmış çalışmalar

Dergi üzerine yapılan çalışmalar tarih sırasına göre şöyledir.

Özcan, Mustafa (2005). "Ocak Dergisi'ndeki Atasözleri", *Anadolu Manşet Gazetesi,* 2 Haziran, s. 5.

Özcan, Mustafa (2005). "Mithat Şakir Altan'ın Ocak'taki Yazıları", *Anadolu Manşet Gazetesi,* 9 Haziran, s. 5.

Özcan, Mustafa (2005). "Raşit Usman'ın Ocak Dergisi'ndeki Şiirleri", *Anadolu Manşet Gazetesi,* 23 Haziran, s. 5.

Koçer, Gülsün (2020) [bildiri]. "Ocak Dergisi ve Dergideki Hikâyeler Üzerine Bir Değerlendirme", Van Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Kongresi. 24-25 Temmuz. Van.

Özkan, S. (2021). Millî kimliğin inşa sürecinde Ocak mecmuası. *Edebi Eleştiri Dergisi*, Takvîm-i Vekâyi'den 1928 Yılına Süreli Yayınlar ve Edebiyat Özel Sayısı, ss. 430-447. https://dergipark.org.tr/tr/pub/eeder/issue/67467/1019919.

Yıldız, H. & Duyar, H. & Arıkan, M. (2024). Konya Türk Ocağı dergisi Ocak. Palet Yayınları [Çalışmada derginin tamamı yeni harflere aktarılmıştır].

4.1.9. Hak Yolu Konya (19 Temmuz 1919/ 27 Eylül 1919)

İttihat ve Terakki yönetimi tarafından kapatılan yeni ve modern bir medrese olan Islah-ı Medaris bünyesinde "*Şimdilik on günde bir çıkar dinî, içtimaî, fennî, edebî İslâm mecmuasıdır*". Çıkış tarihi hem Önder'de (1949, s. 50) hem de Varlık'ta (1981, s. 57) sehven 20 Temmuz olarak verilmiştir. Millî Mücadele Konya'sının dergisidir. II. Meşrutiyet'ten sonra giderek güçlenen İslâmcılık cereyanını savunan derginin 6 sayılık bir koleksiyonu mevcuttur. Önder (1949, s. 50), birkaç sayı çıktığını söylemiş, Arabacı ve arkadaşları (2009, ss. 374-375) ancak 4 sayısını görebilmişlerdir. 10 günde bir yayımlanacağı vaat edilen derginin yayımlanma periyodu 4. sayıdan itibaren biraz gecikmeye başlamıştır. İki aydan biraz fazla yayın hayatına devam edebilmiştir.

Yayın periyodu

Tablo 4.9. Hak Yolu Konya dergisi yayın periyodu.

Yıl	Sayı	Miladi	Rumi	Hicri	Gün	y.aralığı	Sayfa*	İmtiyaz sahibi ve müdürü
1	1	19 Temmuz 1919	19 Temmuz 1335	18 [20] Şevval 1337	Cmt.	-	12	İbrahim Hakkı [Konyalı]
1	2	31 Temmuz 1919	31 Temmuz 1335	30[3] Şevval[zilk] 1337	Perş.	12 gün	12	İbrahim Hakkı [Konyalı]
1	3	10 Ağustos 1919	10 Ağustos 1335	10[13] Zilkade 1337	Paz.	10 gün	12	İbrahim Hakkı [Konyalı]
1	4	25 Ağustos 1919	25 Ağustos 1335	25 [28] Zilkade 1337	Pzt.	15 gün	12	İbrahim Hakkı [Konyalı]
1	5	12 Eylül 1919	12 Eylül 1335	16 Zilhicce 1337	Cuma	17 gün	12	İbrahim Hakkı [Konyalı]
1	6	27 Eylül 1919	27 Eylül 1335	30 [2] Zilhicce [Muh.] 1337	Cmt.	15 gün	12	İbrahim Hakkı [Konyalı]

*Ön kapak ve arka kapak dâhil değildir.

İmtiyaz sahibi ve murahhas müdür İbrahim Hakkı (Konyalı) da Islah-ı Medaris'in öğrencilerindendir ve 19 yaşındadır. Mesul müdürü Karahüyüklüzade Ahmet Naci'dir. Babalık matbaasında basılmıştır.

Bir gençlik dergisi olan Hak Yolu, İttihat ve Terakki taraftarı değildir. İslâmcılık cereyanını savunmaktadır. Siyasi ve edebî yazıların dışında eğitimle ilgili birçok yazı ve şiir bulunmaktadır. Aka Gündüz'ün "Konya Sanayi Mektebi İçin" [S.5] başlıklı şiiri, adı geçen mektep için yazılmıştır. "Maarifimiz" [S.6], "Eski Leyli Mektepler" [S.4], A. Sudi'nin "Unutulmuş Bir Mektep" [S.4], Abdullah Atıf Tüzüner'in "Mahalle Mektepleri ve Medreseler" [S.5], İbrahim Hakkı Konyalı'nın "Din" [S.4, 5] başlıklı makaleleri bunlardan bazılarıdır.

Yazarları arasında Abdullah Atıf TÜZÜNER [Konyalı âlimlerden], Aka GÜNDÜZ, Ali Ragıp (Şair)/ A[yın]. R., Eflatun Cem GÜNEY (Muallim), E[lif harfi]. Sudi, İbrahim Hakkı KONYALI, İbrahim Rüştü [Şeyhulislamzade], K[ef]. Bedri, Mehmet Nuri, Mahmut Nedim GÜNTEL, Mithat Vehbi, M. M., Naci Fikret BAŞTAK, Sait Ragıp, Zeynelabidin Efendi bulunmaktadır.

Arabacı ve arkadaşları derginin 4 sayısına ulaşabilmiş ve bunların da İbrahim Hakkı Konyalı kütüphane ve arşivinde (İstanbul- harem) olduğunu belirtmişlerdir (2009, s. 375). Ancak derginin Beyazıt Devlet Kütüphanesinde (HTU no. 0543) 6 sayılık koleksiyonuna ulaşılmıştır. İstanbul İslami Araştırmalar Merkezi (İSAM) Kütüphanesinden de bir koleksiyonu temin edilmiştir. Selçuk Üniversitesi Selçuklu Araştırmaları Enstitüsü Uzluk İhtisas Kütüphanesinde de 2. sayı ile 5. sayıların olduğu bir koleksiyon da elde edilmiştir.

1911'de İstanbul'da Mehmet Ubeydullah tarafından çıkarılan aynı isimli bir haftalık gazete mevcuttur.

Hakkında yapılmış çalışmalar

Dergi üzerine yapılan çalışmalar tarih sırasına göre şöyledir:

Özcan, Mustafa; Koçer, Gülsün (2017). Hak Yolu. Palet Yayınları, Konya.

4.1.10. İrşat (?)

Konya Öksüzler yurdunda Türkçe öğretmenliği yapan Eflatun Cem Güney tarafından sadece bir sayı çıkarıldığı bilinmektedir (Baştak, 1926, s. 2; Önder, 1949, s. 54; Varlık, 1981/2, s. 57; Arabacı vd. 2009, s. 393). Bu sayıya da ulaşılamamıştır. Çıkış tarihi ile ilgili Önder'in çalışmasında (1949; s. 54) geçen "*Bu sıralarda Konya'da öğretmen olan Eflatun Cem (Güney) İrşat adlı bir dergi çıkarmışsa da ancak 1 sayı yaşayabilmiştir*" ifadesinden, 1925 yılında yayımlanmaya başlayan Yeni Fikir'le ilgili bilgi verdiği sayfanın dipnotunda olduğu için İrşat'ın 1925 yılında yayınlandığı düşünülebilir. Ancak Varlık'a göre (1981, s. 57) çıkış tarihi tahminî olarak millî mücadelenin başladığı 1919-1920 yıllarıdır. Doğru olan da budur. Çünkü Güney, Konya'da 1918-1920 yılları arasında görev yapmıştır (Mert, 2009, s. 58).

İstanbul'da Hamid Hüsnü tarafından 1912'de, yine İstanbul'da Faik Kavukçuoğlu tarafından, 1947'de, Ankara'da Ali Kırankollular tarafından 1963 yılında çıkarılan aynı adla birer dergi bulunmaktadır. Yine aynı isimle Azerbaycan Bakü'de başmuharriri Üzeyir olan ve 1905-1911 yılları arasında çıkan bir gazete de bulunmaktadır.

Yayın periyodu

Tablo 4.10. İrşat dergisi yayın periyodu.

Yıl	Sayı	Miladi	Rumi	Hicri	Gün	y.aralığı	Sayfa*	İmtiyaz sahibi ve müdürü
1	1							

Hakkında yapılmış çalışmalar

Dergi üzerine herhangi bir çalışma tespit edilememiştir.

4.1.11. İş Ocağı (28 Kasım 1924/ 10 Şubat 1925)

Cumhuriyet'in ilanından sonra Konya'da yayımlanan ilk dergidir. İlmî, sınaî, ziraî, iktisadî bir dergidir. Haftalık (Cuma günleri) yayımlanır. Yaklaşık olarak 3 ayda 10 sayı yayımlanmıştır. Kendisinde ve muhtelif yerlerde koleksiyonunun olduğunu söyleyen Önder'in (1949, s. 52) aksine 4. sayısı ile 6. sayısından sonrası arşivlerde bulunamamaktadır. Elde sadece 1-3 ve 5-6. sayılar bulunmaktadır. Yani toplamda 10 sayının yarısı olan 5 sayısı elde bulunmaktadır. Arabacı ve arkadaşları ile (2009, s. 398) konuyla ilgili ortak çalışma yapan Özcan ve Koçer de (2017b) bu sayıları değerlendirmişlerdir. 8 sayfa olarak yayımlanan dergi, Önder (1971, s. 459) ile Arabacı ve arkadaşlarına göre (2009, s. 394) 10 Şubat 1925'te kapanmıştır.

Yayın periyodu

Tablo 4.11. İş Ocağı dergisi yayın periyodu.

Yıl	Sayı	Miladi	Rumi	Gün	Y.aralığı	Sayfa	İmtiyaz sahibi/ mesul müdürü
1	1	28 [Kasım] 1924	28 Teşrinisani 1340	Cuma	-	8	Abdülvahit/ Hulusi
1	2	5 [Aralık] 1924	5 kânunuevvel 1340	Cuma	Haftalık	8	Abdülvahit/ Hulusi
1	3	12 [Aralık] 1924	12 Kânunuevvel 1340	Cuma	Haftalık	8	Abdülvahit/ Hulusi
1	4*	19 [Aralık] 1924	19 Kânunuevvel 1340	Cuma	Haftalık	8	**Bu sayıya ulaşılamamıştır**
1	5	26 [Aralık] 1924	26 Kânunuevvel 1340	Cuma	Haftalık	8	Abdülvahit/ Hulusi
1	6	2 [Ocak] 1925	2 Kânunusani 1341	Cuma	Haftalık	8	Abdülvahit/ Hulusi
1	7	9 [Ocak] 1925	9 Kânunusani 1341	Cuma	Haftalık	8	**Sadece ön kapağı var**
1	8*	16 [Ocak] 1925	16 Kânunusani 1341	Cuma	Haftalık	8	**Bu sayıya ulaşılamamıştır**
1	9*	23 [Ocak] 1925	23 Kânunusani 1341	Cuma	Haftalık	8	**Bu sayıya ulaşılamamıştır**
1	10*	30 [Ocak] 1925	30 Kânunusani 1341	Cuma	Haftalık	8	**Bu sayıya ulaşılamamıştır**

*Elde olmayan sayıların yayınlanış tarihleri ve diğer bilgileri tahminidir.

İmtiyaz sahibi Abdülvahit, mesul müdürü Hulusi Bey'dir. Yazı işleri müdürü ise, Bekir Sıtkı Hançerlioğlu'dur (Önder, 1949, s. 52). Konya Vilayet Matbaasında basılmıştır.

Konya'da yayımlanan nadir işçi dergilerinden birisidir. Birkaç tane edebî materyal ile eğitim alanında değerlendirilebilecek birkaç yazı ve haber bulunmaktadır.

Bekir Sıtkı HANÇERLİOĞLU, Celalettin Ali İMER, İsmet Perran, Naci Fikret BAŞTAK, Recep (Köseoğlu), Hüseyin Refik KIRIŞ (Mülga Mekteb-i Hukuk Müdürü), Saliha Tomris GÜNBAY (muallim), Sinameki Efendi (Server Rıfat İskit), Ziya ÇALIK gibi yazarları bulunmaktadır.

Derginin 1-3 ve 5-6. sayıları Beyazıt Devlet Kütüphanesindeki (Hakkı Tarık Us bölümü) bir koleksiyondan (4382) temin edilmiştir. Ankara Millî Kütüphane ile (1962 SB 222) Türk Tarih Kurumu Kütüphanesinden sadece 1. sayı temin edilmiştir ki Beyazıt Kütüphanesindekinden daha sağlam ve okunaklıdır. Konya Koyunoğlu Müze ve Kütüphanesinde de 1. sayı bulunmaktadır. Edirne İl Halk Kütüphanesi'nde 1, 5-6. sayılar olduğunu Duman (2000) söylemişse de ilgili kütüphane kayıtlarında adı geçen dergiye rastlanmamıştır.

Bir mukavele ile haklarını Resimli Zaman mecmuasına devretmiştir.

Bu isimle İstanbul'da da 1932 yılında bir dergi çıkmıştır.

Hakkında yapılmış çalışmalar

Dergi üzerine yapılan çalışmalar tarih sırasına göre şöyledir:

Özcan Mustafa; Koçer, Gülsün (2017). Rehber-i Konya İş Ocağı. Palet Yayınları, Konya.

4.1.12. Yeni Fikir (1 Ocak 1925- 1 Temmuz 1929)

Konya'nın en uzun soluklu ilmî ve edebî dergilerinden biridir. Konya felsefe okulu olarak adlandırılan Konya enerjetizm okulu akımının yayın organıdır. Kapak yazısında "*Türk hars ve hayat-ı fikriyesinin inkişafına çalışır*" yazmaktadır. On beş günde bir çıkacağını vaat eden dergi, 52 sayı yayımlanmıştır. Yalnız sayı numaralandırmada 45. sayıdan sonra 46 yerine sehven 44 yazılmış ve bu yanlış numaralandırma derginin kapanışına kadar devam etmiştir. Belki bu karışıklıktan dolayı Önder'e göre (1971, s. 459) 49 sayı çıkmıştır ve kapanış tarihi 1 Temmuz 1929'dur. Son sayı gibi gözüken 50. sayı, aslında 52. sayıdır. Dergi 43. sayısından itibaren yeni harflerle çıkar. Ancak aşağıdaki tabloda da görüleceği üzere çoğu zaman 15 günde yayımlanan derginin kimi zaman ayda bir, iki ayda bir, hatta 4 ayda bir yayımlandığı da olmuştur. Yaklaşık 5 yıla yakın bir zaman diliminde ortalama ayda bir yayımlanmıştır. Sayfa olarak 8-16-24-32 arası sayfalarda yayımlanmış olup toplam 5 cilt içinde 1240 sayfalık bir koleksiyona sahiptir.

Mecmuanın ilk 42 sayısı Osmanlı alfabesi ile 43. sayıdan sonrası ise Latin alfabesi ile yayımlanmıştır.

Yayın periyodu

Tablo 4.12. Yeni Fikir dergisi yayın periyodu.

Yıl	Cilt	Sayı	Miladi	Rumi	Yayın aralığı	Sayfa	İmtiyaz sahibi Mesul müdürü
1	1	1	1 [Ocak 1925]	1 Kânunusani 1341	İlk	16	Naci Fikret
1	1	2	15 [Ocak 1925]	15 Kânunusani 1341	15 gün	16	Naci Fikret
1	1	3	1 Şubat [1925]	1 Şubat 1341	15 gün	24	Naci Fikret
1	1	4	15 Şubat [1925]	15 Şubat 1341	15 gün	24	Naci Fikret
1	1	5	1 Mart [1925]	1 Mart 1341	15 gün	24	Naci Fikret
1	1	6	1 Nisan [1925]	1 Nisan 1341	Bir ay	24	Naci Fikret
1	1	7	15 Nisan [1925]	15 Nisan 1341	15 gün	24	Naci Fikret
1	1	8	1 Mayıs [1925]	1 Mayıs 1341	15 gün	24	Naci Fikret
1	1	9	15 Haziran [1925]	15 Haziran 1341	45 gün	24 (177-200)	Naci Fikret
1	1	10	1 Ağustos [1925]	1 Ağustos 1341	45 gün	24 (201-224)	Naci Fikret
1	1	11	1 Eylül [1925]	1 Eylül 1341	1 ay	24 (225-248)	Naci Fikret
2	1	12	1 [Ocak 1926]	1 Kânunusani 1342	4 ay	24 (249-272)	Naci Fikret
2	2	13	1 Şubat 1926		1 ay	24 (273-296)	Naci Fikret
2	2	14	15 Mart 1926		45 gün	24 (297-320)	Naci Fikret
2	2	15	15 Mayıs 1926		2 ay	24 (321-344)	Naci Fikret
2	2	16	10 Eylül 1926		4 ay	32 (345-376)	Naci Fikret
2	2	17	1 [Aralık] 1926	Kânunuevvel	2,5 ay	32 (377-408)	Naci Fikret
2	2	18	15 [Aralık] 1926	Kânunuevvel	15 gün	16 (409-424)	Naci Fikret
3	2	19	10 [Ocak] 1927	Kânunusani	Bir ay	16 (425-440)	Naci Fikret
3	2	20	1 Şubat 1927		Bir ay	16 (441-456)	Naci Fikret
3	2	21	1 Mart 1927		Bir ay	32 (457-488)	Naci Fikret
3	2	22	1 Nisan 1927		Bir ay	16 (489-504)	Naci Fikret
3	2	23	15 Nisan 1927		15 gün	32 (505-536)	Naci Fikret
3	2	24	15 Mayıs 1927		Bir ay	32 (537-568)	Naci Fikret
3	3	25	25 Haziran 1927		Bir aydan fazla	16 (569-584)	Naci Fikret
3	3	26	1 Eylül 1927		2 aydan fazla	32 (585-616)	Naci Fikret
3	3	27	15 [Ekim] 1927	Teşrinievvel	45 gün	32 (617-648)	Naci Fikret
3	3	28	15 [Kasım] 1927	Teşrinisani	1 ay	32 (649-680)	Naci Fikret
3	3	29	15 [Aralık] 1927	Kânunuevvel	Bir ay	32 (681-712)	Naci Fikret
4	3	30	1 [Ocak] 1928	Kânunusani	15 gün	32 (713-744)	Naci Fikret
4	3	31	15 [Ocak] 1928	Kânunusani	15 gün	32 (745-776)	Naci Fikret
4	3	32	1 Şubat 1928		15 gün	32 (777-808)	Naci Fikret
4	3	33	1 Mart 1928		Bir ay	32 (809-840)	Naci Fikret
4	3	34	23 Mart 1928		Bir ay	32 (841-872)	Naci Fikret
4	3	35	30 Nisan 1928		Bir ay	32 (873-904)	Naci Fikret
4	3	36	20 Mayıs 1928		20 gün	32 (905-936)	Naci Fikret
4	4	37	20 Haziran 1928		Bir ay	32 (937-968)	Naci Fikret
4	4	38	12 Ağustos 1928		İki ay	32 (969-1000)	Naci Fikret
4	4	39	12 Eylül 1928		Bir ay	32 (1001-1032)	Naci Fikret
4	4	40	7 [Ekim] 1928	Teşrinievvel	Bir ay	32 (1033-1064)	Naci Fikret
4	4	41	1 [Kasım] 1928	Teşrinisani	Bir ay	32 (1065-1096)	Naci Fikret
4	4	42	25 [Kasım] 1928	Teşrinisani	Bir ay	16 (1097-1112)	Naci Fikret
5	4	43	10 [Ocak] 1929	Kânunusani	45 gün	8 [1113-1120]	Naci Fikret
5	4	44	5 Şubat 1929		25 gün	8 [1121-1128]	Naci Fikret
5	4	45	20 Şubat 1929		15 gün	8 [1129-1136]	Naci Fikret
5	4	44[46]	1 Nisan 1929		40 gün	16 [1137-1152]	Naci Fikret
5	4	45[47]	6 Mayıs 1929		35 gün	16 [1153-1168]	Naci Fikret
5	4	46[48]	10 Mayıs 1929		4 gün	8 [1169-1176]	Naci Fikret
5	5	47[49]	15 Haziran 1929		35 gün	16 [1177-1192]	Naci Fikret
5	5	48[50]	1 Temmuz 1929		15 gün	16+4 [1193-1208]	Naci Fikret

5	5	49[51]	1 Eylül 1929		2 ay	16 (1209-1224)	Naci Fikret
5	5	50[52]	15 Eylül 1929		2 hafta	16 (1225-1240)	Naci Fikret

Sahibi, yazı işleri müdürü ve başmuharriri Naci Fikret Baştak'tır. Naci Fikret aynı zamanda Namdar Rahmi Karatay ile birlikte derginin kurucularıdır. Kuruluş ve devamında en fazla katkı sağlayanlardan Konya Eski Maarif Müdürü Celil ile İlk Tedrisat Müfettişi Ahmet Necati'dir. Sırası ile Babalık, Vilayet ve Yeni matbaalarda basılmıştır. Konya Maarif Müdürlüğü tarafından desteklenmiştir.

Mecmuada ağırlıklı olarak felsefî makaleler yer almaktadır. Bunun ardından eğitim, edebiyat ve dile dair yazılar, yabancı yazarlara dair bilgiler ve şiirler yer almaktadır. Mecmuada yer yer fotoğraflara rastlanmaktadır.

Mecmua içerisinde sadece enerjetizmden[6] beslenen ve bu felsefenin bakış açısını yansıtan şiirler, pedagojiye dair makaleler, tarihî eserler ve mekânlar hakkında metinler, psikanalizm hakkında yazılar, edebiyatın nasıl olması gerektiği hakkında yazılar, dönemin yazarlarını etkileyen yabancı yazarlar ve düşünce insanları hakkında yazılar ile biyografiler, dinler tarihi üzerine yazılar yer almaktadır. Bu da derginin içeriğinin çeşitlenmesini sağlamıştır (Muşta, 1990, s. 18).

Pedagoji alanında muhtelif yazılar çıkan dergide;

> "*Başta Namdar Rahmi olmak üzere Yeni Fikir mecmuası yazarlarının önemli bir kısmı öğretmendir. Bu sebepledir ki mecmuada sıklıkla pedagoji ile alakalı makaleler yer alır. Mecmuada yer alan pedagoji ile alakalı yazılar Ali Kemali [Aksüt], Eyüp Hamdi [Akman], Maarif Müdürü Celil, Muallim Hüseyin Refik Kırış, Osman Nuri Oral ve Seyfettin tarafından yazılmıştır. Bu yazılar mesleki eğitim, öğretmenlerin eğitimi ve derslerde almaları gereken tutumlar, eğitimle alakalı çeşitli sistem ve metotlar, dünyadan eğitimcilik ile alakalı örnekler ve yenilikler, Montaigne gibi yazarların eğitime dair fikirleri, ders canlandırmaları, öğretmenlere derslerde nasıl davranmaları gerektiğine dair bilimsel metinler ve enerjetizme göre pedagoji olarak değerlendirilebilirdir*" (Üzümcü, 2015, s. 27).

Mecmuada yer alan "Amelî Mektep" ve "Amelî Mektebin Mübaşirleri" isimli makalelerde, mesleki eğitimin ve eğitmenliğin esaslarına değinilir. Mesleki eğitimde dikkat

[6] 1925-1929 yılları arasında Konya'da Yeni Fikir adlı dergiyi çıkaran Namdar Rahmi Karatay ve Naci Fikret Baştak adlı iki Türk felsefecisinin, Alman filozofu Ostweld'in düşüncelerinden hareketle geliştirdikleri, pek de özgün addedilemeyecek felsefe okulu ya da sistemi (Saka, 2024).

edilmesi gerekilen hususlar, mesleki eğitimi verecek olan muallimlerin nasıl bir eğitimden geçmesi gerektiği gibi konular bu makalelerin ana problemleridir.

"Cihan-ı Terbiye Hareketleri: Paul Oestreich", "Garp'ta Terbiye Cereyanları: Amerika'da Terbiye Hayatı", "Terbiyede Hakiki Hürriyet", "Mannheim Sistemi", "Winnetka Sistemi", "Nasıl Bir Terbiyeye İhtiyacımız Var?", "Montaigne'in Pedagojisi" gibi metinler genel eğitim politikaları ve eğitimcilikteki yeni teorilere dair makalelerdir. Bu makalelerde sınıfların seviyelere göre oluşturulması gerekliliği, okullarda dikkat edilmesi gerekilen hususlar gibi konulara değinilir.

"Teftiş Esnasında Bir Ders" başlıklı hikâyeler tamamen pedagoji odaklıdır. Derse gelmeyen hocaların yerine derse giren bir muallimin öğrenciler ile diyaloglarına yer verilir. Bu diyaloglarda öğrenciye karşı takınılacak tutum, derslerin nasıl işlenmesi gerektiği gibi olgulara canlandırma yöntemi ile örnekler verilir.

> "*Enerjetizme göre pedagoji ise insan psikolojisi ve fizyolojisinin enerjetizme göre değerlendirilme şekli kullanılarak açıklanır. Ancak enerjetizm belirli bir öğretim programı açıklamış değildir. Bu sebeple sadece öğrenmenin nasıl olduğuna dair teoriler vardır. Hareketsizlik insanda elem ve ıstıraba sebebiyet verir. Bu sebeple hareketsiz ve tembel çocuklar da biriken enerji ile ileride bir faaliyet ihtiyacı güdeceklerdir. İşte bu biriken enerji sayesinde kişiler buluğ çağı sonrası şair, romancı, edip, tarihçi vb. olacak ve bundan gurur duyacaklardır*" (Muşta, 1990, s. 105). Bu kişilerin terbiyesi aslında enerjetizmin meselesidir.

> "*Mürâhikin terbiyesi, her şeyden evvel "kudretin sevk ve idaresi" meselesidir. Bir seylâb, bir nehir iyi idare olunmazsa etrafı için tahripkâr bir amil olabilir; fakat birtakım kanallar açılmak, mecrasına lâzım gelen vesait ve intizam temin edilmek suretiyle bunlardan büyük istifadeler elde etmek mümkündür. Her şey gibi, ahlâk ve terbiye de, son tahlilde, bir "kudretiyyât" meselesidir*." (Muşta, 1990, ss. 27-28).

Yer yer eğitim vermeyi amaçlayan yahut toplumsal olaylara değinen şiirler de bulunmaktadır. Eğitim vermeyi amaçlayan şiirlerden bir tanesi kadının nasıl olması, nelere dikkat etmesi gerektiğine ve kadınlar için ilmin ne derece önemli olduğuna dair Ermenekli Hasan Rüştü'nün Yeni Fikir mecmuasının onuncu sayısında yer alan "Şairin Nasihati" üst başlıklı "Hânımlar İçin İlmin Kıymeti" isimli şiirdir. Bu şiirde kadın ve erkeğin farklı fakat hak ve hürmet için eşit seviyede olduğu vurgulanır. Kadınların da ilim ile tanışması gerektiği buna

ihtiyaçları olduğu ve buna karşı çıkanların cahil olarak nitelendirilebileceği vurgusu yapılır. (Okumuşgil, 1 Ağustos 1925, ss. 214-215).

Başlıca yazarları: A[elif]. A[elif]. (Yalvaç'tan Hoca), Abdülgaffar (Muallim), Abdüllatif Nevzat AYAS (Ayasbeyoğlu), Afif EVREN (A. Sabri müstearıyla], Ahmet Asım ÇELİK, Ahmet Kutsi TECER, Ahmet Necati ATALAY (İlk Tedrisat Müfettişi), Ahmet Rıza/ A[hmet]. R[ıza], Ahmet Şekuri, Ahmet Tevhit ULUSOY (Hars Müfettişi), Ali Haydar (Muallim), Ali Kemali [AKSÜT], Ali Ragıp (Yalvaçlı), A. Sabri [bk. Afif EVREN], Azer [bk. Naci Fikret BAŞTAK], Azmiye Hami GÜVEN, Celil (Eski Konya Maarif Müdürü), Celile Nizamettin, Cemil Hamit (Solakzâde), Cemil Rekâbî, CL. Huart, Cevat Kazım, David M. Robinson, Eflatun Cem GÜNEY, Emil Pereir, Enver Hulusi, Esad Âdil, Eyüp Hamdi AKMAN (Niğde Pedagoji Muallimi), Fahrettin Kerim (Bimarhane Tecrübi Ruhiyat Laboratuvarı Şefi Doktor), Fahri Behiç, Feridun Nafiz UZLUK, Gökpınar, Hadi TUĞRUL, Hasan Rüştü OKUMUŞGİL [İrgin Alp müstearıyla], Hâver, Hayrettin İlhan, H. Cemal (Edirneli), Hüseyin Rahmi GÜRPINAR, İrgin Alp (bk. Hasan Rüştü OKUMUŞGİL], Kemal Ferdi, Kazım Nami DURU, Koloğlu, Mahmut Mesut KOMAN, Mehmet Ferit UĞUR (Konya Maarif Müdür-i Esbakı), Mehmet Muhlis KONER, Mehmet Naci ECER (Paris'ten), Memduh Yavuz SÜSLÜ, M. Feyzi, Mithat Şâkir ALTAN, Muhammed Nuri (Ankara'dan), Mehmet Sabri, Mustafa Hakkı (Kütahya'dan), M. Rüştü, Mustafa Şekip TUNÇ (Darülfünun Ruhiyat Müderrisi), Muzaffer Hamit YARDIMCI, Mehmet Zeki DALBOY, Naci Kum ATABEYLİ (Yalvaç Orta Mektebi Muallimi), Naci Fikret BAŞTAK/ N. F. (Azer müstearıyla), Naim Hazım ONAT, Namdar Rahmi KARATAY, Nâzım (Konya Erkek Muallim Mektebi Müdür Muavini), Nesib Mevlevî, Nurettin Rüştü BÜNGÜL, Osman Nuri ORAL (Konya Maarif Müdürü), Raşit Arif USMAN/ R. A[yın]., [Hüseyin] Refik [KIRIŞ] (Mülga Mekteb-i Hukuk Müdürü, Muallim), Saadettin Nüzhet ERGUN, Sadrettin Rahmi (Ada) KARATAY, Sait GÜLTEKİN, Sait Nazif, Sakıp Hüsnü, Seyfettin (Yalvaçtan), Suat Nihan, S[ad]. Zeki, Şahabettin (Münih'ten), Şakir (Ayaşlı), Şefik Feyzi, Tevfik Macit SELEKLER (Odabaşı oğlu, Antalya'dan), Tevfik Nevzat ÇAĞDAŞ, Y.Y., Zeki (Seydişehirli).

Mecmuada yazısı yayımlanan yazarlardan çoğu (Eyüp Hamdi AKMAN, Maarif Müdürü Celil, Namdar Rahmi, Naci Kum Atabeyli, Hüseyin Refik Kırış, Hasan Rüştü, Mehmet Zeki DALBOY, Naim Hazım Onat, Saadettin Nüzhet Ergun vd.) Konya ve çevre illerde muallimdirler. Mecmuada eğitimle alakalı bu kadar çok yazı olmasının ana sebebi de budur.

Derginin eski harfli olan ilk 42 sayısı İstanbul Atatürk Kitaplığından ve Ankara Millî Kütüphaneden (18, 23 ve 29. sayılar eksik); yeni harfli olan 43-52. sayılar ise Marmara İlahiyat Fakültesi Kütüphanesinden temin edilmiştir. 50[52]. sayısı Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesinden temin edilmiştir. Aynı şekilde Hakkı Tarık Us Koleksiyonundan 1-7, 9-21, 25-42. arası sayılar elde edilmiştir.

İzmir Millî Kütüphanede eski harfli 42 sayılık bir koleksiyon mevcuttur. Yine eski harfli bir koleksiyonu Konya Hayra Hizmet Vakfı Kütüphanesinde (kayıt no: 19833/0) bulunmaktadır. Ayrıca yeni harfli olan 43-52. sayılara ait bir koleksiyon Ankara Millî Kütüphanede (1957 SA 5; 1968 SA 108; 1968 SA 115); bulunmaktadır.

Dergi üzerine çalışma yapan Üzümcü (2015), 17, 46-47, 49-52. sayılara ulaşamamış ve bunları çalışmasında değerlendirememiştir.

Bu arada 1907'de Mısır'da aynı adla bir gazete;1911-1914 yılları arasında Ethem Nejat, A. Ferit tarafından Manastır ve İstanbul'da toplam 22 sayı yayımlanan bir dergi; 1922-1923 yılları arasında Tiflis'te Kafkasya Komitesinin çıkardığı bir dergi; Yine derginin çıktığı tarihlerde (1925-1936) Bursa'da yayımlanan Yeni Fikir adlı bir gazete;1941'de İstanbul'da aynı adla dergi; 1960'da Adana'da aynı adla yerel gazete; 2000'de Bakü'de aynı adla bir dergi de yayımlanmış bulunmaktadır. 2009'da yayına başlayıp halen günümüzde de Yeni Fikir Stratejik Araştırmaları Merkezi tarafından yayımlanan bu isimle bir dergi bulunmaktadır.

Hakkında yapılmış çalışmalar

Dergi üzerine yapılan çalışmalar tarih sırasına göre şöyledir:

Muşta, Muammer G. (1990). Konya Enerjetizm Felsefe Okulu. Ankara, Kültür Bakanlığı yayınları. [Kitap, derginin sadece felsefi yönüne odaklanmıştır].

Taştan, Coşkun (2014), "20. Yüzyılın Başında Gençlik ve Düşünce Akımları: Konya da Çıkan Yeni Fikir Dergisi Üzerine Bir İnceleme," *Gençlik Çalıştayları I: Gençlik Politikaları ve Hizmetleri,* Konya.

Üzümcü, Gülben (2015). Yeni Fikir Mecmuasının Tahlili Fihristi, İncelenmesi ve Seçilmiş Metinler (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üni. SBE, TDE ABD, Ankara. Dan. Prof.Dr. Ülkü Gürsoy. 227 s.

4.1.13. Resimli Zaman (6 Haziran 1925)

Babalık ve Vilayet Matbaası mürettiplerinin teşebbüsleriyle 2 sayı çıkmıştır (Baştak, 1926, s. 2). İlk sayının kapağına göre "*Cumartesi günleri neşrolunur haftalık mecmuadır*". İş Ocağı dergisi kapanınca haklarını devralmış ve abonelere Resimli Zaman göndereceğini açıklamıştır. Önder'e göre çıkış tarihi 9 Mayıs 1925 ve kapanış 26/12/1933 (1949, s. 32) olarak verilmişse de eldeki ilk sayıdaki tarih 6 Haziran 1925'tir. Yine aynı yazara göre sonradan gazeteye (Zaman= Çağ) dönüşmüş, fasılalarla 1936 yılına kadar intişar etmiştir. Arabacı ve arkadaşları da çıkış tarihi olarak 9 Mayıs 1925'i vermektedirler (2009, s. 404).

Evren, Çağ gazetesinin Resimli Zaman adlı derginin devamı olduğunu yazmıştır. Siyasetten başka her şeyden bahsettiğini söylediği Resimli Zaman'ın yeni harflerden sonra sinemadan da bahsettiğini, en sonra da siyasi bir gazete olarak birkaç nüsha çıktığı bilgisini de vermiştir (1944, s. 39).

Bütün bu bilgiler şöyle bağdaştırılabilir. Kapanan bir dergi olan İş Ocağı'nın hakları devralınmış ve Edip Nazım Ermaral ile Ahibabazade Nazım Evren tarafından Resimli Zaman dergisi çıkarılmıştır. Ancak bu dergi fazla yaşayamamış (2 sayı) ve kapanmıştır. Aynı yazarlar tarafından 1934 yılında bu defa gazete (Zaman) olarak çıkarılmış ve yaklaşık 25 sayı yayımlanmış, yeni bir çehre vermek adına ve Türkçeleşme uğruna gazetenin adı Çağ'a dönüştürülmüş ve 1936'ya kadar yayımlanıp kapanmıştır.

Yayın periyodu

Tablo 4.13. Resimli Zaman dergisi yayın periyodu.

Sayı	Miladi	Yayın aralığı	Gün	Sayfa	İmtiyaz sahibi/ mesul müdürü
1	06 Haziran 1925	-	Cmt.	8	Edip Nazım/ Ahibabazade Nazım
2	13 Haziran 1925	1 hafta	Cmt.		

Sahibi Edip Nazım Ermaral, mesul müdürü Ahibabazade Nazım Evren'dir. Babalık matbaasında basılmıştır. 8 sayfadır. Millî Kütüphane kayıtlarında yayıncı bilgisi olarak Müştak Sadık 1340 kaydı vardır.

Dergide siyasetten başka her şeyin yayımlanacağı vaat edilmiştir. Şiir, hatıra, sohbet, spor ve güncel konular üzerinde muhtelif malzemeler bulunmaktadır.

Bazı yazarları şunlardır: Adil Aykut, Emin, F., M. Emin, N[amdar]. R[ahmi]., Nedim Güntel, Saffet Gürel, Bekir Sıtkı HANÇERLİOĞLU, Zaman'ın Seyyahı.

Ankara Millî Kütüphaneden (1974 SB 82) sadece 1. sayısı temin edilmiştir. Konya Koyunoğlu Müze ve Kütüphanesinde de bu 1. sayı bulunmaktadır. 2. sayısı ise yabancı bir üniversite kütüphanesi kayıtlarında gözükmektedir ve temin edilememiştir:

https://www.lib.uchicago.edu/e/collections/mideast/medoc-cat/journals-diac.html

Hakkında yapılmış çalışmalar

Dergi hakkında herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır.

4.1.14. Altın Başak (1926-1927)

Yeni Fikir mecmuasının 17. sayısının arka kapağında "*Şehrimiz Ziraat Mektebi son sınıf müdavimleri tarafından şapirografla fakat nefis ve resimli bir surette tab olunan bu aylık ilmî ve edebî mecmuanın 7. sayısını samimi bir hiss-i takdir ve iftihar ile gördük. Müteşebbislerini tebrik ve devam-ı muvaffakiyetlerin temenni eyleriz*" denilmektedir (1 Kânunuevvel [Aralık] 1926). Yine aynı derginin 18. sayısının arka kapağında (15 Aralık 1926), adı geçen derginin 8. sayısında faydalı makalelerin intişar ettiği haber veriliyor. Aynı dergiye göre 9. sayısı da çıkmıştır (S.19, 10 Kânun-i Sânî [Ocak] 1927, arka kapak).

Bu ilanların dışında dergi hakkında başka bir veriye ulaşılamamıştır. Kütüphane taramalarında da bir kayıt bulunamamıştır. Şu hâlde en az 9 sayı yayımlanmıştır. Dergi, Ziraat Mektebi öğrencileri tarafından çıkarılmıştır.

1955 yılında Konya'da Başak isimli bir dergi çıkmaya başlamıştır.

Yayın periyodu

Tablo 4.14. Altın Başak dergisi yayın periyodu.

Sayı	Miladi	Yayın aralığı	Gün	Sayfa	İmtiyaz sahibi/ mesul müdürü
1					
2					
3					
4					
5					
6					
7					
8					
9					

Hakkında yapılmış çalışmalar

Dergi hakkında herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır.

4.1.15. Işık Yolu (15 Kasım 1927-1931)

Elle yazılıp taş baskı ile çoğaltılan basın tarihinin nadir örnek dergilerindendir. Konya Erkek Muallim Mektebi öğrencileri tarafından çıkarılan dergi, her ayın birinde ve on beşinde çıkacağı vaat edilmiş "*meslekî, içtimaî, ilmî, terbiyevî muallim namzetleri mecmuasıdır*". Ancak ulaşılabilen ilk sayı ile 37. sayısı arasında geçen 39 aylık süreden, ortalama ayda bir sayı çıktığı görülmektedir. Önder'e göre çıkış tarihi Mayıs 1927 olarak verilmişse de elimizdeki ilk sayının tarihi 15 Kasım 1927'dir. Yine aynı yazara göre en az 15 sayı el yazısı ile çıkmış, bundan sonra matbaa yazısı ile devam etmiş ve 1931 yılında kapanmıştır (1949, s. 93). Daha sonraki çalışmasında (1971, s. 460) kapanış tarihi olarak sehven 1930'u vermektedir. Yeni Fikir dergisinin 40. sayısında böyle bir derginin Erkek Muallim Mektebi bünyesinde çıktığı haber verilmektedir (7 Ekim 1928, arka kapak). Yapılan taramalarda en az 39 ay boyunca 37 sayı çıktığı belirlenmiştir. Ancak sayıların çoğuna ulaşılamamıştır. Dergi mektebin kendi matbaasında tabedilmiştir.

Yayın periyodu

Tablo 4.15. Işık Yolu dergisi yayın periyodu.

Yıl	Sayı	Miladi	Rumi	Yayın aralığı	Gün	Sayfa	İmtiyaz sahibi/ mesul müdürü
1	1	15 [Kasım] 1927	İkinci Teşrin	-		16	Enver Atilla
1	2	1 Aralık 1927	Birinci Kanun	15 gün		16	Enver Atilla
	…						
	27	1 Haziran 1929					
4	28	15 [Kasım] 1929	İkinci Teşrin			12	
	…						
5	37	15 Şubat 1931				17	

Konya Erkek Muallim Mektebi öğrencileri tarafından çıkarılan bir dergidir. İlk sayılardaki Mesul Müdürü Enver Atila'dır. Daha sonraki sayılarda herhangi bir isim yazılmamıştır.

Öğretmen okulu dergisi olduğu için bir eğitim dergisi formatındadır. Daha çok öğretmen adaylarının ilmî, edebî, felsefî yazı ve şiirleri yayımlanmıştır.

Başyazarı M. Kemal'dir. Yazarları arasında A[yın]. Avni, A. Gündüz, A[yın]. Necmiye, Behlül, Cemal, Enver Atila, Fahri Fahir, Halit, H. Cahit, H. Tahsin, İrfan Yavuz, İsmail Hakkı, Lütfi, Mahir, M. Halûk, M. Kemal, M. Tevfik, Mustafa Hamdi, Mustafa, Mustafa Nezih, R. Ferdi, Rıza Polat, Ruhi, Sabri Cemil, Sait GÜLTEKİN, Servet Hamdi, Şahabettin, Şevki, Şevket ÖZDEMİR, Tayyar, Vahit adları bulunmaktadır. Bunların dışında Önder'in saydığı

başka yazarlar da vardır: Ahmet Hamdi, B. Cahit, Cevdet (Dr.), Kemal, Mehmet Emin, Orhan, Zülfikar (Önder, 1949, s. 57).

İlk 2 sayısı Ankara Millî Kütüphaneden (1956 SA 383) temin edilmiştir. 28 ile 37. sayıları Konya Koyunoğlu Müze ve Kütüphanesinden temin edilmiştir. Her ne kadar Önder (1949, s. 57) koleksiyonun elinde bulunduğunu söylese de başka sayılarına ulaşılamamıştır. Duman da (2000) ulaşamamıştır.

1956 yılında İstanbul'da, 1960 yılında Isparta'da ve 1996 yılında ise Ankara'da çıkan aynı adla süreli yayınlar bulunmaktadır.

Elle yazılıp baskısı yapılan ve 1924 başlarında İskeçe'de birkaç sayı yayımlanmış İmdat gazetesi vardır.

Hakkında yapılmış çalışmalar

Dergi hakkında herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır.

4.1.16. Güner (1927)

Önder, Işık Yolu dergisi ile ilgili bilgi verirken, dipnotta, aynı yıl Lise ve Öğretmen Okulu öğrencileri tarafından aylık olarak çıkarılan edebî bir dergi olan Güner'den bahseder ve birkaç sayı yayımlandıktan sonra kapandığını söyler (1949, s. 57; Arabacı vd. 2009, ss. 405-406). Varlık ise (1981, ss. 68-69) derginin 1930'larında başında çıkarıldığını söyler.

Ancak yaptığımız kütüphane taramalarında böyle bir dergiye rastlanmamıştır.

Yayın periyodu

Tablo 4.16. Güner dergisi yayın periyodu.

Sayı	Miladi	Rumi	Yayın aralığı	Gün	Sayfa	İmtiyaz sahibi/ mesul müdürü

Hakkında yapılmış çalışmalar

Dergi hakkında herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır.

4.1.17. Sanat (1 Ağustos 1928)

Konya Yerli Malları Kullanma ve Koruma Birliğinin yayın organıdır. İlk sayının kapak yazısına göre "*İktisadî, içtimaî, edebî, sanat medlullarına riayetkâr, halkçı ve yerli malları koruma ve kullanma fikirlerinin naşiri aylık mecmua*"dır. Edebî konuları da ihtiva ettiğini beyan

eden dergi birkaç sayı yayımlandıktan sonra kapanmıştır. Önder'e göre derginin adı "Yeni Sanat" olup 1 Mart 1928'de çıkmış, 5-6 sayı çıktıktan sonra Ağustos 1928'de kapanmıştır (1949, s. 55). Elimizdeki ilk ve tek sayı 16 sayfadır ve ismi de "Sanat"tır, "yeni"si yoktur. Konya'da eski harfli olarak çıkan son dergidir. Bundan sonra çıkacak dergiler yeni harfli olacaktır. Ancak bu tarihlerde yayımlanmaya devam eden Yeni Fikir dergisinin de 1928 yılı bazı sayıları eski harflidir.

Yayın periyodu

Tablo 4.17. Sanat dergisi yayın periyodu.

Yıl	Sayı	Miladi	Rumi	Yayın aralığı	Gün	Sayfa	Sahibi	Mesul müdürü
1	1	1 Ağustos 1928		Aylık		16	Gevrakizade Ahmet Refik Vehbi	Hulusi

Sahibi Gevrakizade Ahmet Refik, mesul müdürü eczane sahibi ve il genel meclisi üyesi Eczacı Hulusi, idare müdürü Ziya Çalık'tır. Konya Vilayet Matbaasında basılmıştır.

Her ne kadar belirli bir misyonla çıkmışsa da edebî, tarihî ve sosyal yazılar da bulunmaktadır. Asıl gayesi yerli malların kullanımını özendirmektir.

Bekir Sıtkı Hançerlioğlu, Ziya Çalık daimî yazarlarındandır. Ali İhsan, Celalettin Ali İMER, Galip Fuat (Milliyet Muhabiri), Hayrunnisa Nedim, İffet Şevket AYAS, İzzettin, Kelebek [müstear], Muzaffer Hamit YARDIMCI, Semih Macit, Bekir Sıtkı HANÇERLİOĞLU, Ziya ÇALIK gibi isimler yazar kadrosunu oluşturmaktadır.

İlk sayısı (1956 SB 507) Ankara Millî Kütüphanede Sanat adıyla kayıtlı olup temin edilmiştir. Yapılan taramalarda başka sayılarına ulaşılamamıştır. Bu ilk sayısı Konya Koyunoğlu Müze ve Kütüphanesinde ve Amerika'daki Şikago Üniversitesi kütüphanesinde de bulunmaktadır:

(https://www.lib.uchicago.edu/e/collections/mideast/medoc-cat/journals.html).

1973'te İstanbul'da çıkan aynı adlı bir dergi daha vardır.

Hakkında yapılmış çalışmalar

Dergi hakkında herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır.

4.1.18. Kervan (1 Mart 1929- 8 Haziran 1929)

Konya'da yeni harflerle çıkan ve 15 günde bir yayımlanan ilmî ve edebî bir dergidir. Yeni Fikir dergisinin 40. sayısında böyle bir derginin Lise bünyesinde çıkacağı haber verilmektedir (7 Ekim 1928, arka kapak). Çıkış tarihi olarak Önder (1971, s. 460) 1 Şubat 1929'u vermektedir. Yine aynı yazara göre Mayıs 1929'da kapanmıştır.

Yaklaşık üç ay gibi bir sürede 6 sayı çıkıp kapanmıştır. Yayın aralığı 15 gün olsa da son iki sayıda gecikmeler olmuştur. Sayfa sayısı 8'dir. Daha önce eski harflerle yayına başlamış bulunan Yeni Fikir dergisi de bu devrede yeni harflerle yayımlanmaya başlamıştır.

Yayın periyodu

Tablo 4.18. Kervan dergisi yayın periyodu.

Sayı	Miladi	Yayın aralığı	Gün	Sayfa	Sahibi	Tahrir Müdürü/ mesul müdürü
1	1 Mart 1929	-		8	Sadettin Nüzhet	Namdar Rahmi/ Refik Fikret
2	15 Mart 1929	15 gün		8	Sadettin Nüzhet	Namdar Rahmi/ Refik Fikret
3	1 Nisan 1929	15 gün		8	Sadettin Nüzhet	Namdar Rahmi/ Refik Fikret
4	15 Nisan 1929	15 gün		8	Sadettin Nüzhet	Namdar Rahmi/ Refik Fikret
5	15 Mayıs 1929	1 ay		8	Sadettin Nüzhet	Namdar Rahmi/ Refik Fikret
6	8 Haziran 1929	23 gün		8	Sadettin Nüzhet	Namdar Rahmi/ Refik Fikret

Sahibi olarak Önder (1949, s. 58), Sadettin Nüzhet Ergun'u gösterse de dergide böyle bir kayıt yoktur. Mesul müdürü Refik Hikmet Sağnak, yazı işleri müdürü Namdar Rahmi Karatay'dır. Sadettin Nüzhet Ergun ile Refik Hikmet Sağnak Konya Erkek Muallim Mektebi öğretmenlerindendir (Önder, 1949, s. 58). Babalık matbaasında basılmıştır.

Daha çok tarihî ve edebî yazılara yer verilmiştir.

Yazarları arasında Ahmet Şekuri, Akdes Nimet KURAT, Bartold, Bodler [Charles Pierre Baudelaire], Fehmi Yılmaz, Feridun Nafiz UZLUK, Hadiye A. N., Kervan Kıran [müstear], Mehmet Ferit UĞUR (Lise Tarih Muallimi), Mucip Avni, Mehmet Zeki DALBOY, Nahit Nafiz EDGÜER, Nail V[ahdeti ÇAKIRHAN]., Namdar Rahmi KARATAY, Necmi, Petöfi (Millî Macar Şairi), Refik Fikret SAĞNAK, Rıza Polat AKKOYUNLU, Sadettin Nüzhet ERGUN, Semahat, Şevket, Tevfik Halil (Dr.), Ziya ÇALIK gibi isimler gözükmektedir.

Koleksiyonuna Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi (dijital) ile Ankara Millî Kütüphaneden (fotokopi) (1970 SB 267) ulaşılmıştır.

Bu isimle muhtelif zaman ve şehirlerde pek çok dergi çıkarılmıştır. Durmuş Alagöz tarafından 1991-1992 yıllarında 14 sayı çıkan bir Konya dergisi daha vardır. Mesela yine

Konya'da 1954 yılında 12 sayı çıkan bir gazete; Ahmet Karahan tarafından 1962-1963 yıllarında en az 46 sayı çıkarılan bir gazete daha vardır.

Hakkında yapılmış çalışmalar

Dergi üzerine yapılan çalışmalar tarih sırasına göre şöyledir.

Özcan, Mustafa (2006). "Kervan'daki Şiirler [1]", *Anadolu Manşet Gazetesi*, 15 Haziran, s. 7.

Özcan, Mustafa (2006). "Kervan'daki Şiirler [2]", *Anadolu Manşet Gazetesi*, 22 Haziran, s. 7.

Varlık, M. Bülent (2013). Nail Çakırhan ve Kervan Dergisi Üzerine Notlar. Kebikeç, S.36, ss. 233-242.

Taşkesenlioğlu, Lokman (2018). "Sadeddin Nüzhet'in Gazelleri ve Diğer Şiirleri". *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, S.20, ss. 307-332.

4.1.19. Halka Doğru (1 Haziran 1929)

Tek sayı çıkmıştır. Haftalık bir şiir dergisi olarak 4 sayfa olarak yayımlanmıştır. Yeni Fikir dergisinin 40. sayısında böyle derginin Lise [Konya Erkek Muallim Mektebi] bünyesinde çıkacağı haber verilmektedir (7 Ekim 1928, arka kapak). Ancak Önder (1949, s. 56), derginin çıkış tarihi olarak 1 Haziran 1929'u verir. Varlık'ın aktardığına göre (2013b, s. 236) bu ilk ve son sayı 100 adet basılmıştır.

Yasalara aykırı yayın yaptığı (serbest vezinle yazılmış şiirlerde yabancı ideolojiyi yaymak) gerekçesiyle kapatılmış ve basılan ilk sayısı da toplatılmıştır.

> "*Bir yandan Vali İzzet Bey, bir yandan da CHF müfettişliği küplere binmişlerdi. Bu o zaman büyük bir cüret, umulmadık bir hadise idi. Çünkü izin alınmadan çıkarılan bu minicik mecmua, bir bomba tesiri yapmıştı. Basılır basılmaz büyük şehirlerdeki orta tahsil müesseselerine bile gönderilmiş bulunuyordu. Hükümet merkezi de valiyi adamakıllı haşlamıştı. Vali şaşırmış, o da etrafındakilere çatmıştı. Neticede o iki genç yanlış bir yola sapmakla kendilerine yazık etmişlerdir.*
>
> *Halka Doğru çıkmadan önce merhum Saadettin Nüzhet Ergun'la (o zaman Konya Muallim Mektebine edebiyat öğretmeni olarak gelmişti) arkadaşı edebiyat öğretmeni Refik Fikret'in çıkardıkları Kervan isimli edebî mecmuanın şairleri arasında Nail Vahdeti de vardı*" (Evren, 1960, s. 3).

Yayın periyodu

Tablo 4.19. Halka Doğru dergisi yayın periyodu.

YIL	Cilt	Sayı	Miladi	Gün	y. aralığı	Sayfa	Sahipleri
1	1	1	1 Haziran 1929		Haftalık	4	Nail Vahdeti ve Rıza Polat

Sahipleri Nail Vahdeti ve Rıza Polat [Akkoyunlu]'dur. Her ikisi de Konya Erkek Muallim Mektebinde 17-18 yaşlarındaki öğrencileridir. Babalık matbaasında basılmıştır.

Haftalık bir şiir dergisidir. Derginin bu tek sayısına da ulaşılamadığından başka kaynaklarda geçen bilgilerle yetinilecektir. Önder'e göre (1949, s. 56) dergide Nail V. ile Rıza Polat'ın ikişer şiirleri yayımlanmıştır. Varlık (2013b, s. 234), Nail V.'nin şiirinin başlığının "Alev Yağmuru" olduğunu ve içinde geçen "müstebit" sözünden Atatürk kastedildiği düşünülerek yargılandığını ancak beraat ettiğini söyler. Adı geçen şiirin Nazım Hikmet aracılığı ile aynı yıllarda çıkan Hareket adlı dergide de yayımlandığını, bu nedenle yeniden soruşturmaya uğradığını, bundan da beraat ettiğini dile getirir.

Yazarları olarak da Nail Vahdeti ve Rıza Polat bilinmektedir.

Muhtemelen toplatıldığı için bu sayıya da ulaşılamamıştır. Ancak Önder (1949, s. 56) tesadüf eseri bu sayının eline geçtiğini söylemektedir.

Aynı isimle 1913-1914 yılları arasında İstanbul'da 52 sayı çıkan bir dergi ve İzmir'de de Celal Bayar'ın 1335'te [1919] çıkardığı bir dergi daha vardır.

Hakkında yapılmış çalışmalar

Varlık, M. Bülent (2013). Nail Çakırhan ve Kervan Dergisi Üzerine Notlar. *Kebikeç*, S.36, ss. 233-242. [Nail [Vahdeti] Çakırhan çıkardığı için, dergiyle ilgili önemli bilgiler vardır].

4.1.20. Asie Mineure [Küçük Asya] (1 Ekim 1929)

1909-1950 yılları arasında Konya'da bir Avrupa dili ile yayımlanan tek dergi budur. Küçük Asya anlamına gelen dergi tek sayı olarak Fransızca çıkartılmıştır. Dergi ile Anadolu yabancılara tanıtılmak istenmiştir (Önder, 1949, ss. 57-58). 16 sayfa olarak yayımlanmıştır. Yeni Fikir dergisinin 40 (7 Ekim 1928, arka kapak) ve 44. sayılarında (1 Nisan 1929, s. 9) böyle bir derginin çıkacağı haber verilmektedir. Yayımlandığı ile ilgili Abdullah Cevdet'in İçtihat gazetesinde "Asie Mineure" başlıklı bir makalesi mevcuttur (1929, ss. 5279-5280).

Yayın periyodu

Tablo 4.20. Asie Mineure dergisi yayın periyodu.

YIL	Cilt	Sayı	Miladi	Gün	y. aralığı	Sayfa	Sahibi ve Müdürü	Genel yayın yönetmeni
1	1	1	1 Ekim 1929			16	Naci ve Fikret	Namdar Rahmi

Sahibi ve Müdürü Naci Fikret, genel yayın yönetmeni Namdar Rahmi'dir. Babalık matbaasında basılmıştır.

Anadolu tarihi ve kültürü ile ilgili yazılar bulunmaktadır. Konya ve çevresini yabancılara tanıtmak gayesiyle yayımlanmıştır (Arabacı vd. 2009, ss. 410-411). Eğitimle ilgili bir yazı vardır.

Naci Fikret BAŞTAK, Namdar Rahmi KARATAY, Abdullah Cevdet, Mübarek Galip, Yusuf Şerif KILIÇEL, Mehmet Naci ECER yazarlarındandır.

Dergi, Ankara Millî Kütüphaneden temin edilmiştir (1956 SB 106). İstanbul Atatürk Kitaplığında da tek sayı bulunmaktadır (demirbaş no: SY0038285). Konya Atatürk Kültür Merkezinde de bir sayısı olduğu belirtilse de (Varlık, 1981/2, ss. 53-81) böyle bir kurum elan mevcut değildir. Ankara'daki aynı isimli kurumun kütüphanesinde de böyle bir kayda rastlanmamıştır.

Hakkında yapılmış çalışmalar

Dergi hakkında herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Sadece derginin çıkışı ile ilgili bazı reklam yazılarına rastlanmıştır:

"Asie Mineure", *Yeni Fikir*, Y.4, C.4, S.40, 7 Teşrinievvel [Ekim] 1928, arka kapak [ilan- yakında Naci Fikret ve Namdar Rahmi tarafından bu adla Fransızca bir dergi çıkarılacağı ve Yeni Fikir doğrultusunda yabancı dille yayın yapacağı vaat edilmektedir].

"Aziminör- Asie Mineure", *Yeni Fikir*, Y.5, C.4, S.44 [46], 1 Nisan 1929, s. 9 [İlan; bu isimle bir derginin çıkacağı ilan ediliyor].

"Asie Mineure", *Yeni Fikir*, Y.5, C.4, S.46 [48], 10 Mayıs 1929, s. 8 [bu isimle Fransızca bir mecmuanın yayımlanacağı haber verilmektedir].

"Asie Mineure", *Yeni Fikir*, Y.5, C.5, S.49 [51], 1 Eylül 1929, s. 10 (1218) [bu isimle çıkacak olan mecmuanın içeriği hakkında].

4.1.21. Balarısı (15 Kasım 1929)

Tek sayılık dergilerdendir. 8 sayfa olarak yayımlanmıştır. İki ayda bir yayın yapılması düşünülmüştür. Önder ilk çalışmasında (1949, s. 56) çıkış tarihi olarak 15 Kasım 1929'u vermişse de sonraki çalışmasında (1971, s. 459) 16 Kasım 1929 tarihini vermektedir. "*Cinsî hayatiyat, içtimaiyat ve bediiyattan bahis halk mecmuası*"dır. Dergi kapağına açık resim konulduğu için kapatılmıştır.

Namdar Rahmi Karatay, 1928 yılında Konya'ya dönerek Konya Lisesi'nde öğretmenliğe başlar. Arkadaşı Naci Fikret ile Asie Mineure'i çıkartmak için hazırlık yaparlarken, stajyeri Türkmenistanlı Ahmet Şekuri Bey'in çıkardığı "Balarısı", "Kadın Ruhiyatına Müstenit Cinsî Ahlak" başlıklı bir yazısının ve Ahmet Şekuri'nin "Aşk Meselesinin Üç merhalesi" başlıklı yazılarının yayımlandığı bir başka mecmua yayın hayatına girmiştir. İlk sayısı yayımlanan bu dergide ahlak dışı resim basıldığı gerekçesi ile M.E.B tarafından dergi toplattırılmış ve Namdar Rahmi öğretmenlikten uzaklaştırılmıştır (Önder, 1949, s. 56; Arabacı vd. 2009, s. 411). Öğretmenlikten atılan Namdar Rahmi, dergiyle alakasının olmadığı, sadece hatır için verdiği bir makaleden dolayı mağdur olduğunu gazeteye ilan vererek bildirmiştir (Karatay, 28 Kasım 1929, s. 3). Derginin kapatılıp Namdar Rahmi ve Şekuri Beyin mağdur olduklarına dair bir sitem yazısı Fassal müstear isimli bir yazar tarafından yine Babalık gazetesinde yayımlanmıştır (Fassal, 26 Kasım 1929, s. 2). Hatta aynı müstear tarafından bir yazı daha yayımlanır ve Konya'da dergilerin yaşamadığından eseflenir (Fassal, 01 Aralık 1929, s. 2).

Yayın periyodu

Tablo 4.21. Balarısı dergisi yayın periyodu.

YIL	Sayı	Miladi	Gün	y. aralığı	Sayfa	Sahibi
1	1	15 Kasım 1929		İki aylık	8	Rıza Şükuh (Abduşşukuh)

Sahibi Rıza Şükuh (Abduşşukuh)'tur. Babalık matbaasında basılmıştır.

Edebî, kültürel ve sosyal yazılar vardır.

Derginin bu tek sayısına ulaşılamamıştır. Tesadüf eseri eline geçtiğini söyleyen Önder (1949, s. 56) dergiyi incelemiştir. Dergiyle ilgisi olan Namdar Rahmi Karatay vesilesiyle aşağıdaki Öksüz'ün (2015) çalışmasında bazı bilgiler bulunmaktadır.

Bu isimle farklı zamanlarda birçok dergi yayımlanmıştır.

Hakkında yapılmış çalışmalar

Dergi hakkında aşağıdaki çalışmada bazı bilgiler bulunmaktadır:

Öksüz, Mert (2015). Cumhuriyet devri Türk şiirinde hiciv (1923-1960). (yayınlanmamış doktora tezi). Selçuk Üni. SBE, TDE, ss. 77-80.

4.1.22. Tan Yıldızı (1 Ocak 1930)

Konya Kız Muallim Mektebi öğrencilerinin çıkardığı ve kendilerine ait kıraat ve tahrir mümareselerinin yayımlandığı bir dergidir. Tek sayı çıkmış olup 12 sayfadır. Önder'in çalışmasında (1949) ismi geçmemektedir.

Yayın periyodu

Tablo 4.22. Tan Yıldızı dergisi yayın periyodu

YIL	Cilt	Sayı	Miladi	Rumi	Gün	y. aralığı	Sayfa
1	1	1	1 Ocak 1930	1.Kanun		-	12

Sahibi ve başka yöneticileri konusunda bir malumat yoktur. Yeni Matbaada basılmıştır (Varlık, 1981, s. 68; Arabacı vd. 2009, s. 416).

Kız Lisesi öğrencilerinin kıraat ve tahrir mümareselerinin yayımlandığı bir dergidir. Birkaç tane şiir ve bir de sosyolojik bir yazı bulunmaktadır.

Yazarları arasında Adalet Kamuran, Cevher, Füruzan, Hatice, Nezihe, Selma Vefa bulunmaktadır.

Ankara Millî Kütüphaneden (fotokopi 1973 SA 159) temin edilmiştir.

1906 yılında Türki Cumhuriyetlerde çıkan aynı adla bir dergi bulunmaktadır

Hakkında yapılmış çalışmalar

Dergi hakkında herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır.

4.1.23. Terbiye Postası (1 Mart 1932- 1 Temmuz 1933)

Konya Erkek Muallim Mektebi öğretmeni Eyüp Hamdi tarafından çıkarılmıştır. Aylık meslek mecmuası olarak senede 12 adet çıkarılacağı bildirilmiştir. Pek çok öğretmen ve öğrencinin eğitimle ilgili yazıları mevcuttur. Her ne kadar Önder'e göre (1949, s. 59) çıkış tarihi 1 Nisan 1932 ise de ilk sayının yayımlanış tarihi 1 Mart 1932'dir. Yine aynı yazara göre 13 sayı çıkıp Nisan 1933'te kapandığı iddia edilse; Arabacı ve arkadaşları (2009, s. 419) ile Varlık'a göre (1981, s. 71) de beraber çıkan 15-16. sayılarla son bulduğu belirtilse de eldeki sayılardan 17. sayı çıktıktan sonra (1 Temmuz 1933) kapandığı anlaşılmaktadır. 15 ile 16. sayılar

birleştirilerek 14. sayıdan yaklaşık iki ay sonra yayımlanmıştır. Genel olarak aylık çıkma hedefini gerçekleştirmiştir. İlk yılında/ cildinde her sayıda sayfa numaralandırmalar ayrı yapılmışsa da ikinci yılında/ cildinde sayfa numaraları diğer sayılarda devam ettirilmiştir. Dergi muhtelif sayfalarda (32, 48, 64) yayımlanmıştır. Toplam külliyatı 17 sayı ve 600 sayfa civarındadır.

Yayın periyodu

Tablo 4.23. Terbiye Postası dergisi yayın periyodu.

YIL	Cilt	Sayı	Miladi	Gün	y. aralığı	Sayfa	Sahibi ve müdürü	Yazı İşl. Müdürü
1	1	1	01 Mart 1932		Aylık	32	Eyüp Hamdi	Mehmet Emin
1	1	2	01 Nisan 1932		Aylık	64	Eyüp Hamdi	Mehmet Emin
1	1	3	01 Mayıs 1932		Aylık	32	Eyüp Hamdi	Mehmet Emin
1	1	4	01 Haziran 1932		Aylık	YOK	Eyüp Hamdi	Mehmet Emin
1	1	5	01 Temmuz 1932		Aylık	YOK	Eyüp Hamdi	Mehmet Emin
1	1	6	01 Ağustos 1932		Aylık	YOK	Eyüp Hamdi	Mehmet Emin
1	1	7	01 Eylül 1932		Aylık	32	Eyüp Hamdi	Mehmet Emin
1	1	8	01 Ekim 1932		Aylık	32	Eyüp Hamdi	Mehmet Emin
1	1	9	01 Kasım 1932		Aylık	32	Eyüp Hamdi	Mehmet Emin
1	1	10	01 Aralık 1932		Aylık	32	Eyüp Hamdi	Mehmet Emin
1	1	11	01 Ocak 1933		Aylık	32	Eyüp Hamdi	Mehmet Emin
1	1	12	01 Şubat 1933		Aylık	32 [9-24 arası sayfalar yok]	Eyüp Hamdi	Hasip Ahmet
2	2	13	01 Mart 1933		Aylık	48 (1-48)	Eyüp Hamdi	Hasip Ahmet
2	2	14	01 Nisan 1933		Aylık	48 (49-96) [62-63, 66-71, 92-93. sayfalar yok]	Eyüp Hamdi	Hasip Ahmet
2	2	15-16	01 Haziran 1933		2 Aylık	64 (97-160) [124-125, 128-129, 138-139, 142-145, 148-149. Sayfalar yok. 113-116 arası sayfaların yeri biraz kaymıştır.]	Eyüp Hamdi	Hasip Ahmet
2	2	17	01 Temmuz 1933		Aylık	32 (161-192) [186-189. Sayfalar yok]	Eyüp Hamdi	Hasip Ahmet

Sahibi ve Müdürü 1932-1934 yılları arasında Konya Erkek Öğretmen Okulunda öğretmenlik yapan Eyüp Hamdi [Akman], Yazı İşleri Müdürü İlk Tedrisat Müfettişi Mehmet Emin Soysal'dır. Sonradan Hasip Ahmet Aytuna olmuştur. 12. sayıya kadar Orta Anadolu Matbaasında, 13. sayıdan itibaren ise Cemal Kutay'ın kurduğu Yeni Anadolu Matbaasında basılmıştır.

Daha çok eğitim ve terbiye ile ilgili yazılar mevcuttur. Derginin ilk sayısının kapak arkasında yayımladığı "Mecmuamızın Bağlandığı Prensip ve Gayesi" başlıklı ilanda, yapılacak yayınlarla, ilk ve orta dereceli tedrisat öğrencilerinin terbiyesinde uzvi ve ruhi kudretlere uygun

olgunlaşma temin edileceği, ferdiyet ve şahsiyete saygı duyulacağı, Türk gençliğine de bu duygunun ve içtimai mesuliyetin aşılanacağı ve buna benzer üstün nitelikler kazandırılacağı vaat edilmektedir. Demokrasi ve inkılapçılık temellerinin esas alınacağı, özellikle cihan terbiye hareketlerinin memlekete tanıtılacağı; muallimler, mektepler ve aileler arasında işbirliğinin sağlanacağı dile getirilmektedir.

Yazarları arasında A. Fuat BAYMUR (İstanbul Erkek Muallim Mektebi Muallimi), Aktaş, Alfred Adler (Dr.), A. Turgut (Haymana'dan), Burhan (Afyon İsmet Paşa M. M), C. C. Demolins, Elisabeth Huguenin, Erdoğdu, Erol, Eyüp Hamdi AKMAN, Fevzi Cemil (Didaktik Muallimi- Sivas), F. Schmelderl (Dr.), Güzin, Halit Fikret (Dr.), Hasan Ali YÜCEL(Maarif Umum Müfettişlerinden), Hasip Ahmet AYTUNA (Ankara Gazi Terbiye Enstitüsü Tedris Usulü Muallimi), Helena Radlinska, Hicri GÖNCEL, Hikmet Oğuz, Hüseyin Avni ULUSOY (Aksaray Başmuallimi), Hüseyin Namık ORKUN, İlter, İsmail Hakkı TONGUÇ, İsmail Yılmaz, Kaya, Kenan Tahir, Maria Montessori, Mehmet Emin SOYSAL, M. Fevzi, M. Saffet, M. Tevfik (Karaman Cumhuriyet M.M.), Muammer Necip, Münim, Nazif Altay, Nuri (Muallim), O. Decroly, Ömer Nadi, Rahmi (Tedris Usulü Muallimi), Remzi Talat, R. H., R. R., Sabahattin Ali, Saffet Tekin, Sevim, S. Hamdi (Gazi Terbiye Enstitüsü talebelerinden), Şemsi (Gazi Terbiye Enstitüsü Talebesi), Tahir (Dr.), Tahsin: Emet, Tahsin Nahit (Emet Gazi Kemal Mektebi Muallimlerinden), T.J., Ülker, ** [Terbiye Postası'nda müstear] isimleri yer almaktadır. Bu yazarların çoğunun öğretmen ve öğrenci oldukları bilinmektedir.

1, 7-12 arası sayılar Ankara Millî Kütüphane (1973 SB 386) ile Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesinden temin edilmiştir. Konya'daki koleksiyon Ankara'nınki ile aynıdır. 12. sayının bazı sayfaları eksiktir. 13-17 arası sayılar Konya İl Halk Kütüphanesinden temin edilmiştir. 3. sayı, İstanbul Atatürk kitaplığında (demirbaş HYÖ/665) kayıtlı gözüküyor. Eksik olmakla birlikte 1-12 arası sayılar internette nadirkitap.com'dan 2022'de satılmıştır. Aynı siteden 3. Sayı 345 tl'ye satın alınmıştır (Kasım 2023). 2. sayı Devlet Arşivleri Başkanlığının internet sitesinden temin edilmiştir.

Ayrıca 1941-1949 yılları arasında İstanbul'da aylık olarak çıkarılan bu isimle başka bir dergi daha vardır.

Hakkında yapılmış çalışmalar

Dergi hakkında herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır.

4.1.24. Anadolu Kliniği (Mayıs 1933- Aralık 1954 ve Ocak 2016'da yeniden)

Tıp üzerine Konya'da yayımlanan ilk dergidir. Türkiye'de yayımlanmış tıp dergileri içerisinde en uzun soluklu ve nitelikli dergilerden biridir. Üç ayda bir (bazen 1, 2, 4, 5 ayda bir) yayımlanan bilimsel tıbbi bir dergidir. İlk sayının arka kapağında "… *her sene Haziran, Eylül, Birinci Kanun [Aralık] ve Mart aylarında neşrolunacaktır*" denmektedir. Ancak ilk sayısı Mayıs 1933'te yayımlanmıştır. Konya'da yayın hayatına başlayan ve 4. cilt 2. sayıya kadar sadece burada yayımlanmış olan dergi, dergiyi çıkaran doktorların görev yerlerinin değişmesiyle ve de talep üzerine Konya'nın yanında Ankara ve Zonguldak'ta eş zamanlı olarak yayımlanmıştır. Yaklaşık 7 yıllık bir yayın sürecinden sonra Nisan 1939 tarihli 7. yıl 2. sayıdan sonra Konya'daki yayını durdurulmuş, bu tarihten sonra Ankara, İzmir ve İstanbul'da yayımlanmaya devam etmiştir. 1942 ve 1949 yıllarında ayrı ayrı iki defa yayın hayatına birer yıl ara vermiştir. Her ne kadar Önder'e göre (1949, s. 59) çıkış tarihi 1 Haziran 1934 ise de eldeki ilk sayının tarihi Mayıs 1933'tür. Toplam 80 sayı yayımlanmıştır. 20 cilttir. Sayılardaki sayfa sayıları muhtelif olmakla birlikte ortalama 50 sayfa civarındadır. Ocak 2016'dan itibaren yeniden canlandırılıp yayımlanmaya başlamış, halen yayına devam etmektedir.

Yayın periyodu

Tablo 4.24. Anadolu Kliniği dergisi yayın periyodu.

YIL	Cilt	Sayı	Miladi	Rumi	Y. Yeri	Y. aralığı	Sayfa	Sahibi	Yazı İşleri Müdürü
1	1	1	Mayıs 1933		Konya	-	1-54	Ahmet İhsan Aksan	Asil Mukbil Atakam
1	1	2	Eylül 1933		Konya	4 ay	55-117	Ahmet İhsan Aksan	Asil Mukbil Atakam
1	1	3	[Aralık] 1933	Birinci Kanun	Konya	3 ay	118-177	Ahmet İhsan Aksan	Asil Mukbil Atakam
1	1	4	Mart 1934		Konya	3 ay	178-241+4	Ahmet İhsan Aksan	Asil Mukbil Atakam
2	2	1	Haziran 1934		Konya	3 ay	1-60	Ahmet İhsan Aksan	Asil Mukbil Atakam
2	2	2	Eylül 1934		Konya	3 ay	61-116	Ahmet İhsan Aksan	Asil Mukbil Atakam
2	2	3	[Aralık] 1934	Birinci Kanun	Konya	3 ay	117-172	Ahmet İhsan Aksan	Asil Mukbil Atakam
2	2	4	Mart 1935		Konya	3 ay	173-232+5	Ahmet İhsan Aksan	Asil Mukbil Atakam
3	3	1	Haziran 1935		Konya	3 ay	1-58	Ahmet İhsan Aksan	Asil Mukbil Atakam
3	3	2	Eylül 1935		Konya	3 ay	59-109	Ahmet İhsan Aksan	Asil Mukbil Atakam
3	3	3	[Aralık] 1935	Birinci Kanun	Konya	3 ay	110-164	Ahmet İhsan Aksan	Asil Mukbil Atakam
3	3	4	Mart 1936		Konya	3 ay	165-225	Ahmet İhsan Aksan	Asil Mukbil Atakam
4	4	1	Mayıs 1936		Konya	2 ay	1-58	Ahmet İhsan Aksan	Asil Mukbil Atakam
4	4	2	Haziran 1936		Konya	1 ay	59-122	Ahmet İhsan Aksan	Asil Mukbil Atakam
4	4	3	Eylül 1936		Ankara-Konya-Zonguldak	3 ay	123-172	Ahmet İhsan Aksan	Asil Mukbil Atakam
4	4	4	Aralık 1936		Ankara-Konya-Zonguldak	3 ay	173-210	Ahmet İhsan Aksan	Asil Mukbil Atakam
5	5	1	Ocak 1937		Ankara-Konya-Zonguldak	Aylık	1-41	Ahmet İhsan Aksan	Asil Mukbil Atakam
5	5	2	Nisan 1937		Ankara-Konya-Zonguldak	3 ay	42-102	Ahmet İhsan Aksan	Asil Mukbil Atakam
5	5	3	Temmuz 1937		Ankara-	3 ay	103-150		

					Konya-Zonguldak				
5	5	4	[Ekim] 1937	Birinci Teşrin	Ankara-Konya-Zonguldak	3 ay	151-208		
6	6	1	Ocak 1938	İkinci Kanun	Ankara-Konya-Zonguldak	3 ay	1-42		
6	6	2	Nisan 1938		Ankara-Konya	3 ay	43-104		
6	6	3	Temmuz 1938		Ankara-Konya	3 ay	105-148		
6	6	4	[Ekim] 1938	Birinci Teşrin	Ankara-Konya	3 ay	149-185		
7	7	1	Ocak 1939	İkinci Kanun	Ankara-Konya	3 ay	1-50		
7	7	2	Nisan 1939		Ankara-Konya	3 ay	51-94		
7	7	3	Temmuz 1939		Ankara-İzmir	3 ay	95-156		
7	7	4	[Ekim] 1939	Birinci Teşrin	Ankara-İzmir	3 ay	157-185		
8	8	1	Ocak 1940	İkinci Kanun	Ankara-İzmir	3 ay	1-44		
8	8	2	Nisan 1940		Ankara-İzmir	3 ay	45-108		
8	8	3	Temmuz 1940		Ankara-İzmir	3 ay	109-142		
8	8	4	[Ekim] 1940	Birinci Teşrin	Ankara-İzmir	3 ay	143-178		
9	9	1	Ocak 1941	İkinci Kanun	Ankara-İzmir	3 ay	1-48		
9	9	2	Nisan 1941		Ankara-İzmir	3 ay	49-88		
9	9	3	Temmuz 1941		Ankara-İzmir	3 ay	89-138		
9	9	4	[Ekim] 1941	Birinci Teşrin	Ankara-İzmir	3 ay	139-167		
10	10	1	Ocak 1943	İkinci Kanun	Ankara-İzmir	15 ay	1-30		
10	10	2	Nisan 1943		Ankara-İzmir	3 ay	31-78		
10	10	3	Temmuz 1943		Ankara-İzmir	3 ay	79-122		
10	10	4	[Ekim] 1943	Birinci Teşrin	Ankara-İzmir	3 ay	123-		
11	11	1	Mayıs 1944		İstanbul	6 ay	1-42		
11	11	2	Ağustos 1944		İstanbul	3 ay	43-76		
11	11	3	[Ekim] 1944	Birinci Teşrin	İstanbul	2 ay	77-110		
11	11	4	[Aralık] 1944	Birinci Kanun	İstanbul	2 ay	111-145		
12	12	1	Mayıs 1945		İstanbul	5 ay	1-42		
12	12	2	Ağustos 1945		İstanbul	3 ay	43-88		
12	12	3	Ekim 1945		İstanbul	2 ay	89-124		
12	12	4	Aralık 1945		İstanbul	2 ay	125-172		
13	13	1	Mayıs 1946		İstanbul	5 ay	1-48		
13	13	2	Ağustos 1946		İstanbul	3 ay	49-86		
13	13	3	Ekim 1946		İstanbul	2 ay	87-117		
13	13	4	Aralık 1946		İstanbul	2 ay	118-167		
14	14	1	Mayıs 1947		İstanbul	5 ay	1-34		
14	14	2	Ağustos 1947		İstanbul	3 ay	35-72		

14	14	3	Ekim 1947		İstanbul	2 ay	73-120		
14	14	4	Aralık 1947		İstanbul	2 ay	121-161		
15	15	1	Mayıs 1948		İstanbul	5 ay	1-40		
15	15	2	Ağustos 1948		İstanbul	3 ay	41-88		
15	15	3	Ekim 1948		İstanbul	2 ay	89-132		
15	15	4	Aralık 1948		İstanbul	2 ay	133-177		
16	16	1	Mart 1950		İstanbul	15 ay	1-44		
16	16	2	Haziran 1950		İstanbul	3 ay	45-92		
16	16	3	Eylül 1950		İstanbul	3 ay	93-136		
16	16	4	Aralık 1950		İstanbul	3 ay	137-174		
17	17	1	Mart 1951		İstanbul		1-34	Asil Mukbil Atakam	Asil Mukbil Atakam
17	17	2	Haziran 1951		İstanbul	3 ay	35-76	Asil Mukbil Atakam	Asil Mukbil Atakam
17	17	3	Eylül 1951		İstanbul	3 ay	77-136	Asil Mukbil Atakam	Asil Mukbil Atakam
17	17	4	Aralık 1951		İstanbul	3 ay	137-185+7	Asil Mukbil Atakam	Asil Mukbil Atakam
18	18	1	Mart 1952		İstanbul	3 ay	1-64	Asil Mukbil Atakam	Asil Mukbil Atakam
18	18	2	Haziran 1952		İstanbul	3 ay	65-114	Asil Mukbil Atakam	Asil Mukbil Atakam
18	18	3	Eylül 1952		İstanbul	3 ay	115-158	Asil Mukbil Atakam	Asil Mukbil Atakam
18	18	4	Aralık 1952		İstanbul	3 ay	159-200+8	Asil Mukbil Atakam	Asil Mukbil Atakam
19	19	1	Mart 1953		İstanbul	3 ay	1-36	Asil Mukbil Atakam	Asil Mukbil Atakam
19	19	2	Haziran 1953		İstanbul	3 ay	37-88	Asil Mukbil Atakam	Asil Mukbil Atakam
19	19	3	Eylül 1953		İstanbul	3 ay	89-128	Asil Mukbil Atakam	Asil Mukbil Atakam
19	19	4	Aralık 1953		İstanbul	3 ay	129-177	Asil Mukbil Atakam	Asil Mukbil Atakam
20	20	1	Mart 1954		İstanbul	3 ay	1-44	Asil Mukbil Atakam	Asil Mukbil Atakam
20	20	2	Haziran 1954		İstanbul	3 ay	45-86	Asil Mukbil Atakam	Asil Mukbil Atakam
20	20	3	Eylül 1954		İstanbul	3 ay	87-128	Asil Mukbil Atakam	Asil Mukbil Atakam
20	20	4	Aralık 1954		İstanbul	3 ay	129-168+8	Asil Mukbil Atakam	Asil Mukbil Atakam
21	20	1	Ocak 2016		İstanbul	62 yıl	1-	Ahmet Özdemir	Hasan Demirhan

Kurucuları Dr. Ahmet İhsan Aksan, Dr. Asil Mukbil Atakam ve Dr. Şerif Korkut'tur. İmtiyaz sahibi Dr. Asil Mukbil Atakam, yazı işleri müdürü Dr. Ahmet İhsan Aksan'dır. Daha sonra her iki görevi de Asil Mukbil Atakam yürütmüştür. Konya Babalık Matbaasında basılmaya başlanan dergi zamanla İstanbul Kader, 11. yıl 1. sayıdan sonra İstanbul Mazlum Kitabevi ve 16. yıl 1. sayıdan itibaren 20. yıl 4. sayıya kadar İstanbul Cumhuriyet Matbaasında da basılmıştır.

Dergi üzerine yapılan aşağıdaki çalışmaya göre tıbbi bir meslek dergisi olduğu için yayınlar da tamamen meslek üzerinedir. Edebiyat ve eğitimi ilgilendiren herhangi bir makaleye rastlanmamıştır.

Yerli yazarların yanında zamanla yabancı yazarların da eserlerine yer verilmiştir. İlk sayıda yazı heyeti olarak verilen isimler şunlardır: **İstanbul'dan**: Prof. Abdülkadir Lütfi, Prof. İhsan Hilmi, Prof. Kazım Nuri, Prof. Kemal Cenap, Prof. Kemal Hüseyin, Prof. Kenan Tevfik, Prof. Mehmet Kamil, Prof. Neşat Ömer, Prof. Niyazi İsmet, Prof. Server Kamil, Prof. Süreyya Ali, Prof. Tevfik Salim, Dr. Vefik Vassaf; **Ankara'dan**: Dr. Mustafa Hilmi, Dr. Ömer Vasfi, Dr. Salahi Vehbi, Dr. Şükrü Yusuf; **İzmir'den:** Dr. Hasan Yusuf, Dr. Hüseyin Hulki, Dr. Yakup Hüseyin, Dr. Zühtü Kamil. Bu heyet zamanla güncellenmiştir.

Konya Selçuk Üniversitesi Merkez Kütüphanesinde, İzmir Millî Kütüphanede birer koleksiyonu bulunmaktadır. Dergipark'ta derginin pek çok sayılarına ulaşılabilmektedir.

Dergi, İstanbul'daki Hayat Sağlık ve Sosyal Hizmetler Vakfı tarafından canlandırılmış ve Ocak 2016 itibariyle 21. cilt 1. sayı yayımlanmıştır. Yayın hayatına halen devam etmektedir.

Hakkında yapılmış çalışmalar

Yıldırım, İbrahim; Ertin, Hakan; Başağaoğlu, İbrahim (2016). Türk Tıp Tarihinde "Anadolu Kliniği" (1933-1954). *Anadolu Kliniği*; C.21, S.1, ss. 4-41.

4.1.25. Müsamere Serisi (Şubat 1934-Şubat 1935)

Konya'da tıp üzerine yayımlanan 2. dergidir. Konya Dördüncü Mıntıka Etıbba Odası tarafından aylık olarak yayımlanmış bir tıp dergisidir (Varlık, 1981/2, s. 72; Arabacı vd. 2009, s. 420). 4 sayı çıkmış olup toplam 130 sayfa civarında bir koleksiyondan oluşmaktadır.

Yayın periyodu

Tablo 4.25. Müsamere Serisi dergisi yayın periyodu.

YIL	Cilt	Sayı	Miladi	Gün	y. aralığı	Sayfa	Sahibi/ müdürü	Başyazarı
1	1	1	Şubat 1934					
1	1	2	Mart 1934					
1	1	3	Nisan 1934					
2	2	4	Şubat 1935			107-129		

C.H.F. Matbaası ile Selçuk Matbaasında basılmıştır.

Tamamen tıp ve sağlık konuları üzerine makaleler bulunmaktadır.

4.sayıda yazar olarak Konya Askerî Hastane Röntgen Mütehassısı İsmet ile Konya Askerî Hastane Kulak Mütehassısı Dr. Reşat Ali isimleri geçmektedir. Anadolu Kliniği dergisi yazarlarının da yazıları yayımlanmıştır.

Ankara Millî Kütüphaneden 4. sayısı temin edilmiştir (1970 SA 134). Kütüphane kayıtlarında 2 cilt içinde 4 sayı olduğu gözüken derginin diğer sayıları maalesef yerinde bulanamamıştır.

Hakkında yapılmış çalışmalar

Herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır.

4.1.26. Selçuk (15 Temmuz 1934-1 Ağustos 1934)

On beş günde bir çıkar ilmî ve edebî bir mecmuadır. İki sayı çıkmıştır. Önder'e göre (1949; 60) kapanış tarihi 15 Ağustos 1934 olarak verilse de eldeki son sayı olan 2. sayının tarihi 1 Ağustos 1934'tür.

Yayın periyodu

Tablo 4.26. Selçuk dergisi yayın periyodu.

YIL	Cilt	Sayı	Miladi	Gün	y. aralığı	Sayfa	Sahibi/ müdürü	Neşriyat Müdürü
1	1	1	15 Temmuz 1934		15 gün	12	M[ehmet]. Muhlis	Nazım Evren
1	1	2	1 Ağustos 1934		15 gün	12	M[ehmet]. Muhlis	Nazım Evren

Sahibi 1 Kasım 1945'ten itibaren aynı adla bir gazete de çıkaran Mehmet Muhlis Koner'dir (Arabacı vd. 2009, s. 420). Neşriyat müdürü Nazım Evren'dir. Babalık matbaasında basılmıştır.

Dergide dil, edebiyat, şiir, felsefe ve tarihe ait makaleler yayımlanmıştır. Dergi CHF taraftarıdır. "Birkaç söz" başlıklı yazısında derginin sahibi Koner, "*Türkiye'ye her sahada yepyeni bir istikamet veren yüksek Halk Fırkasının altı umdesine ebedi bağlanmanın açık bir delili dilim döndüğü kadar şu mecmua ile gençliğe anlatmak emelini ruhumda duydum*" demektedir (S.1, s. 1).

Özellikle Mehmet Muhlis'in eğitim üzerine yazıları önemlidir. Tenkit sayfasında "Kızlarımızın Tahsil ve Terbiyesi" başlıklı makalesinde Jean Guyau'nun Terbiye ve Veraset adlı kitabına istinaden, okumuş kadınların doğurganlıklarının azaldığını ve zayıfladığını, doğan çocukların genellikle çelimsiz ve hasta olduğunu; okumamış kadınların ise daha doğurgan ve çocuklarının da sağlıklı olduğunu söyler. Ancak bu bilgilerden kadının eğitim almamasını değil yaratılışına uygun ve onu dimağ olarak yormayacak bir şekilde eğitilmesini ister. Koner, bahsi geçen yazarın eserinden çıkardığı sonucu şöyle dile getirir:

> "*Kadın için en iyi verilebilecek bir orta tahsil kâfidir. (...) Her ihtiyacı yolunda ve refah içinde bazı kızlarımızın tahsilleri ileriye götürülebilir. Mesele odur ki bütün kadınlar için yorucu ve ezici tahsil bir gaye olmamalıdır. Hülasa tahsil kadın için şarttır. Şu kadar ki kazanacağı bilgiler onun kadınlık içtimai ve ferdi rolünü mahvetmeyecek tarzda ve genişlikte olmalıdır*" (S.1, ss. 9-10).

Yine Koner'in "İdeal Buhranına Karşı Çareler" başlıklı makalesinde gençlerin eğitimi ile ilgili bazı önemli maddeler sıralanmıştır:

"*1-Gençlerin kendilerine güvenme duygusu aşılanmalıdır. Bunun için önemli ve başarılı şahsiyetler örnek verilmelidir. 2-Gençliğin ruhunu bedbinlikten, lakaytlıktan, miskinlikten kurtarmak gereklidir. Bunun için de büyük şahsiyetler örnek verilmelidir. 3-Gençlik güzel sanatlara yönlendirilmelidir. Çünkü güzel sanatlar gençliği hayata bağlar, hayatı sevdirir ve kayıtsızlıktan, bedbinlikten onu uzaklaştırır ve ideallerini güçlendirir. 4-Mekteplerden bu şekilde idealist bir ruhla yetişerek hayata atılan gençleri devlet koruyacak tedbirler almalıdır. Başıboş bırakılmamalıdır*" (S.2, ss. 1-3).

Koner, 2. sayının bir başka yerindeki "İstidada Göre Terbiye ve Tahsil" başlıklı makalesinde (S.2, ss. 5-8), her gencin mutlaka bir cephede inkişaf edebilecek bir istidadı mevcut olduğunu, önemli olan şeyin bunu bir şeklide arayıp bulmak gerektiğini dile getirir. Mekteplerde çalışmaz dediğimiz serkeş dediğimiz çocukların ekserisinin çalışmadığından ve serkeş olduğundan değil istidadına göre terbiye ve tahsil istikameti verilmediğinden böyle aşağılandığını söyler. Bunu engellemek için yapılacak işin mektep idarelerinde kayıt kabul komisyonu oluşturulması ve bu komisyonda yüksek kültür sahibi öğretmenler ile hariçten eğitim uzmanlarının görevlendirilerek çocukları inceleyip onları yönlendirmeleridir.

İffet Namık isimli bir yazarın "Bir Köy Muallimi Hanımın Duyguları: Köye Koşanlar" başlıklı hikâyemsi bir yazısı (S.2, s. 11), öğretmen ideali açısından örnek bir metindir.

Dergi, ikinci sayısında (s. 12) lise ve muallim mektepleri ile orta mektep talebelerine yazdıklarını göndermeleri hâlinde yayınlayabileceklerini ilan etmiştir. Ancak 2. sayıdan sonra kapandığı için bu faaliyet gerçekleştirilememiştir.

Dergide edebî ürünler de bulunmaktadır.

Yazarları arasında Hicri GÖNCEL, İffet Namık AYAS, Karaboğa [bk. Mehmet Zeki DALBOY], Karınca [bk. Namdar Rahmi KARATAY), Mahmut Nedim GÜNTEL, Mehmet Zeki DALBOY [ayr. bk. Karaboğa], Mehmet Muhlis KONER, M. F., Namdar Rahmi KARATAY [bk. Karınca], Rıfkı Melül MERİÇ bulunmaktadır.

Ankara Millî Kütüphaneden sadece 1.sayısı (1973 SB 160), Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesinden ise iki sayı da temin edilmiştir. İzmir Millî Kütüphanede bir koleksiyon vardır. Yapılan taramalarda Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Harun Tolasa Kütüphanesinde de bir kayıt gözükmektedir. Ancak kütüphane tasnif aşamasında olduğu için buradaki koleksiyonuna ulaşılamamıştır.

Sahibi olan Mehmet Muhlis Koner, 1 Kasım 1945'ten itibaren aynı adla bir gazete de çıkarmıştır.

Hakkında yapılmış çalışmalar

Herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır.

4.1.27. Dil, Edebiyat, Tarih Araştırmaları (1 Kasım 1934- Ocak 1935)

CHP Konya Halkevi tarafından aylık olarak yayımlanmış ilmî bir dergidir. Derginin amacı Konya Halkevinin dil, edebiyat ve tarih kollarının çalışma ve araştırmalarını toplu bir şekilde yayımlanmaktır. 3 sayı çıktıktan sonra kapanmıştır (Önder, 1949, s. 60; 1999, s. 30). Arabacı ve arkadaşları her nedense bu dergiye çalışmalarında yer vermemişlerdir. Dergi, 38-88 arasında muhtelif sayfalarda çıkmıştır.

Yayın periyodu

Tablo 4.27. Dil, Edebiyat, Tarih Araştırmaları dergisi yayın periyodu.

YIL	Cilt	Sayı	Miladi	Gün	Y. aralığı	Sayfa	Dergiyi Çıkaranlar
1	1	1	1 Kasım 1934		Aylık	62	Halkevi adına M.Ferit UĞUR, M.Mesut KOMAN
1	1	2	[Aralık*] 1934		Aylık	38	Halkevi adına M.Ferit UĞUR, M.Mesut KOMAN
1	1	3	Ocak 1935		Aylık	88	Halkevi adına M.Ferit UĞUR, M.Mesut KOMAN

*tahmini

CHP Konya Halkevi adına Mehmet Ferit Uğur ve Mahmut Mesut Koman tarafından çıkarılmıştır. Selçuk Matbaası ile Ekekon Basımevinde basılmıştır.

Dergide adından da anlaşılacağı üzere dil, edebiyat ve tarih konuları üzerine makaleler yayımlanmıştır. Tarih konuları öncelenmiştir.

Derginin yazarları arasında Abdülgaffar TOTAYSALGIR, Ahmet Süheyl ÜNVER, Ahmet Şükrü TUNAOĞLU, Franz Miltner, Hicri GÖNCEL, Hüseyin Namık ORKUN, İsmail Hakkı KOMAN, Mahmut Mesut KOMAN, Mehmet Ferit UĞUR, Mehmet Zeki DALBOY, Necip Asım YAZIKSIZ bulunmaktadır.

Koleksiyonuna Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesinden ulaştığımız dergi, Ankara Millî Kütüphane (1956 SA 431 ve 1933 AD 3268 ve 1934 AD 416) ve İstanbul Atatürk Kitaplığı (Sınıflama yer bilgisi İHS/1318 Demirbaş SY0010034**)** ve Türk Tarih Kurumu Kütüphane kayıtlarında da gözükmektedir.

Daha sonra yerini Konya Halkevi dergisine bırakmıştır.

Hakkında yapılmış çalışmalar

VARLIK, M. Bülent (2013). "Dil, Edebiyat, Tarih Araştırmaları [Dergisi]. Kebikeç, S.36, 2013, ss. 229-231.

GÜZEL, Miyase (2020). Konya Halkevi ve Konya Dergisinin Halk Bilimi Açısından Değerlendirilmesi (YLT), Akdeniz Üniversitesi, SBE, TDE ABD, Antalya.

4.1.28. Konya [Halkevi] (Eylül 1936- Mayıs-Haziran 1950)

Konya Halkevi tarafından Dil, Edebiyat ve Tarih Araştırmaları dergisinin yerine çıkarılan dergi 139-140 ortak sayısı ile yayınına son vermiştir. Kitabının basıldığı sırada halen yayımlanmakta devam ettiği için kapanış tarihi ve son sayısı ile ilgili bilgi vermeyen Önder'e göre (1949, s. 61) çıkış tarihi 3 Eylül 1936'dır. Ancak derginin ilk sayısında sadece Eylül 1936 yazmaktadır. Arabacı ve arkadaşları (2009, s. 421) kapanış sayısı olarak 139-140 ortak sayıyı (Mayıs- Haziran 1950) vermektedirler. Yaklaşık 5000 sayfalık bir hacme ulaşmıştır. İlk 36 sayı, devam eden sayfa numaraları ile numaralandırılmış ve 2156. sayfa ile son bulmuştur. 37. sayıdan itibaren her sayıya kendi içinde sayfa numarası verilmiştir. 35 ve 36. sayıların sayfa numaralandırılmasında bazı maddi hatalar vardır. Arada verilen resimlerin bulunduğu kimi sayfalar dergi sayfasına dâhil edilmeyip sayfa numarası verilmemiştir.

Düzensiz aralıklarla yayımlanan dergi 13. sayıya kadar aylık, 14-29 arası sayılarda iki ayda bir, 30-33. sayılar arasında 4-9 ay gibi düzensiz aralıklarla, 34. sayıdan itibaren yine iki ayda bir yayımlanmıştır. 37. sayı 7 ay aradan sonra yayımlanmış, bundan sonra kimi zaman aylık kimi zaman iki ayda bir olarak yayımlanmıştır. Bu arada bazen 3-4 ay gibi gecikmeler de olmuştur. Sayfa sayıları da çok düzensizdir. İlk yıl genelde 64 sayfa yayımlanan dergi daha sonraki sayılarda 14 sayfadan 169 sayfaya kadar (ortak sayılar) muhtelif sayfalarda yayımlanmıştır. 14 yıl boyunca yayımlanan uzun soluklu bir dergidir. Ancak dergideki yıl belirteci, ilk yıl ve bazı yıllar hariç, tarih aralıkları ile uyumlu değildir. Çünkü Eylül ayında ilk sayısı yayımlanan derginin yıl tamamlaması için Ağustos ayı yılsonu ayı olmalıdır. Ancak bu kurala sadece bir kaç yılda uyulabilmiştir. Cilt numaraları verilmediği ve en iyi koleksiyonun bulunduğu Ankara Millî Kütüphanedeki cilt sayıları da karışık olduğu için cilt numaraları verilmemiştir.

Yayın periyodu

Tablo 4.28. Konya Halkevi dergisi yayın periyodu.

YIL	Sayı	Miladi	Rumi	y. aralığı	Sayfa	İmtiyaz sahibi	Neşriyat müdürü
1	1	Eylül 1936		-	64	Yok	Yok

1	2	Ekim 1936	I. Teşrin	Aylık	65-128 (64)	Yok	Yok
1	3	Kasım 1936	II. Teşrin	Aylık	129-192 (64)	Yok	Yok
1	4	Aralık 1936	I. Kanun	Aylık	193-256 (64)	Yok	Yok
1	5	Ocak 1937	II. Kanun	Aylık	257-322 (66)	Yok	Yok
1	6	Şubat 1937		Aylık	323-386 (64)	Yok	Yok
1	7	Mart 1937		Aylık	387-450 (64)	Yok	Yok
1	8	Nisan 1937		Aylık	451-514 (64)	Yok	Yok
1	9	Mayıs 1937		Aylık	515-578 (64)	Yok	Yok
1	10	Haziran 1937		Aylık	579-642 (64)	Yok	Yok
1	11	Temmuz 1937		Aylık	643-706 (64)	Yok	Yok
1	12	Ağustos 1937		Aylık	707-770 (64)	Yok	Yok
2	13	Eylül 1937		Aylık	771-834 (64)	Faik SOYMAN	Tahir MIHÇI
2	14-15	Ekim- Kasım 1937	I. Teşrin- II. Teşrin	2 ay	835-935 (101)	Faik SOYMAN	Tahir MIHÇI
2	16-17	Aralık 1937- Ocak 1938	I. Kanun- II. Kanun	2 ay	936-1016 (81)	Faik SOYMAN	Tahir MIHÇI
2	18-19	Şubat- Mart 1938		2 ay	1017-1112 (96)	Faik SOYMAN	Tahir MIHÇI
2	20-21	Nisan- Mayıs 1938		2 ay	1113-1200 (88)	Faik SOYMAN	Tahir MIHÇI
2	22-23	Haziran- Temmuz 1938		2 ay	1201-1294 (94)	Faik SOYMAN	Tahir MIHÇI
2	24-25	Ağustos- Eylül 1938		2 ay	1295-1370 (76)	Faik SOYMAN	Tahir MIHÇI
2	26-27	Ekim- Kasım 1938	I. Teşrin- II. Teşrin	2 ay	1371-1441 (71)	Faik SOYMAN	Tahir MIHÇI
3	28-29	Aralık 1938- Ocak 1939	I. Kanun- II. Kanun	2 ay	1442-1508 (67)	Faik SOYMAN	Tahir MIHÇI
3	30	Eylül 1939		9 ay	1509-1588 (79)	M.Mesut KOMAN	Ferit UĞUR
4	31	Ocak 1940	II. Kanun	4 ay	1589-1710 (122)	M.Mesut KOMAN	Ferit UĞUR
4	32	Mayıs 1940		4 ay	1711-1806 (96)	M.Mesut KOMAN	Ferit UĞUR
4	33	Eylül- Ekim 1940	Eylül- I. Teşrin	4 ay	1807-1916 (110)	M.Mesut KOMAN	M.Ferit UĞUR
5	34	Kasım- Aralık 1940	II. Teşrin- I. Kanun	2 ay	1917-2060 (144)	M.Mesut KOMAN	M.Ferit UĞUR
5	35	Ocak- Şubat 1941	II. Kanun- Şubat	2 ay	2061-2160 (100)	M.Mesut KOMAN	M.Ferit UĞUR
5	36	Mart- Nisan 1941		2 ay	1-100/ 2161-2260	M.Mesut KOMAN	M.Ferit UĞUR
5	37	Kasım 1941	II. Teşrin	7 ay	1-51	M.Mesut KOMAN	M.Ferit UĞUR
5	38	Aralık 1941	I. Kanun	Aylık	1-64	M.Mesut KOMAN	M.Ferit UĞUR
5	39	Ocak 1942	II. Kanun	Aylık	1-64	M.Mesut KOMAN	M.Ferit UĞUR
6	40	Şubat 1942		Aylık	1-64	M.Mesut KOMAN	M.Ferit UĞUR (öl.)
6	41	Mart 1942		Aylık	1-68	M.Mesut KOMAN	Hulki KARAGÜLLE
6	42	Nisan 1942		Aylık	1-60	M.Mesut KOMAN	Hulki KARAGÜLLE
6	43	Mayıs 1942		Aylık	1-47	M.Mesut KOMAN	Hulki KARAGÜLLE
6	44	Haziran 1942		Aylık	1-56	M.Mesut KOMAN	Hulki KARAGÜLLE
6	45	Temmuz 1942		Aylık	1-72	M.Mesut KOMAN	Hulki KARAGÜLLE
6	46	Ağustos 1942		Aylık	1-65	M.Mesut KOMAN	Hulki KARAGÜLLE
7	47	Eylül 1942		Aylık	1-64	M.Mesut KOMAN	Hulki KARAGÜLLE
7	48	Ekim 1942	I. Teşrin	Aylık	1-64	M.Mesut KOMAN	Hulki KARAGÜLLE
7	49	Kasım 1942	II. Teşrin	Aylık	1-64	M.Mesut KOMAN	Hulki KARAGÜLLE
7	50	Aralık 1942	I. Kanun	Aylık	1-52	M.Mesut KOMAN	Hulki KARAGÜLLE
7	51	Ocak 1943	II. Kanun	Aylık	1-64	M.Mesut KOMAN	Hulki KARAGÜLLE
7	52	Şubat 1943		Aylık	1-52	M.Mesut KOMAN	Hulki KARAGÜLLE
7	53-56	Mart- Haziran 1943	[Mevlana özel]	4 ay	1-169	M.Muhlis KONER	Mithat Şakir ALTAN
7	57	Temmuz 1943		Aylık	1-56	M.Muhlis KONER	Mithat Şakir ALTAN
7	58-59	Ağustos- Eylül 1943		2 ay	1-59	M.Muhlis KONER	Mithat Şakir ALTAN
8	60	Ekim 1943	I. Teşrin	Aylık	1-48	M.Muhlis KONER	Mithat Şakir ALTAN
8	61-62	Kasım- Aralık 1943	II. Teşrin- I. Kanun	2 ay	1-55	M.Muhlis KONER	Mithat Şakir ALTAN
8	63	Ocak 1944	II. Kanun	Aylık	1-44	M.Muhlis KONER	Mithat Şakir ALTAN
8	64-65	Şubat- Mart 1944		2 ay	1-79	M.Muhlis KONER	Mithat Şakir ALTAN
8	66	Nisan 1944		Aylık	1-46	M.Muhlis KONER	Mithat Şakir ALTAN
7[8]	67-68	Mayıs- Haziran 1944		2 ay	1-49	M.Muhlis KONER	Mithat Şakir ALTAN
8	69	Temmuz 1944		Aylık	1-48	M.Muhlis KONER	Mithat Şakir ALTAN
8	70	Ağustos 1944		Aylık	1-49	M.Muhlis KONER	Mithat Şakir ALTAN
9	71-72	Eylül- Ekim 1944	Eylül- I. Teşrin	2 ay	1-55	M.Muhlis KONER	Mithat Şakir ALTAN
9	73	Kasım 1944	II. Teşrin	Aylık	1-32	Mithat Şakir ALTAN	Mithat Şakir ALTAN
9	74-77	Aralık 1944- Mart 1945	I. Kanun- Mart	4 ay	1-64	Mithat Şakir ALTAN	Mithat Şakir ALTAN
9	78	Nisan 1945		Aylık	1-32	Mithat Şakir ALTAN	Mithat Şakir ALTAN
9	79	Mayıs 1945		Aylık	1-32	Mithat Şakir ALTAN	Mithat Şakir ALTAN
9	80	Haziran 1945		Aylık	1-32	Mithat Şakir ALTAN	Mithat Şakir ALTAN
9	81	Temmuz 1945		Aylık	1-32	Mithat Şakir ALTAN	Mithat Şakir ALTAN
9	82	Ağustos 1945		Aylık	1-34	Mithat Şakir ALTAN	Mithat Şakir ALTAN
10	83	Eylül 1945		Aylık	1-32	Mithat Şakir ALTAN	Mithat Şakir ALTAN
10	84-85	Ekim- Kasım 1945		2 ay	1-42	Mithat Şakir ALTAN	Mithat Şakir ALTAN
10	86-87	Aralık 1945- Ocak 1946		2 ay	1-32	Mithat Şakir ALTAN	Mithat Şakir ALTAN
10	88	Şubat 1946		Aylık	1-36	Mithat Şakir ALTAN	Mithat Şakir ALTAN
10	89	Mart 1946		Aylık	1-40	Mithat Şakir ALTAN	Mithat Şakir ALTAN
10	90	Nisan 1946		Aylık	1-14	Mithat Şakir ALTAN	Mithat Şakir ALTAN

10	91-92	Mayıs- Haziran 1946		2 ay	1-32	Mithat Şakir ALTAN	Mithat Şakir ALTAN
10	93-94	Temmuz- Ağustos 1946		2 ay	1-32	Şahabettin UZLUK	Şahabettin UZLUK
10	95-96	Eylül- Ekim 1946		2 ay	1-32	Şahabettin UZLUK	Şahabettin UZLUK
10	97-98	Kasım- Aralık 1946		2 ay	1-16	Şahabettin UZLUK	Şahabettin UZLUK
11	99-101	Ocak-Mart 1947		3 ay	1-24	Şahabettin UZLUK	Şahabettin UZLUK
11	102-104	Nisan- Haziran 1947		3 ay	1-20	Şahabettin UZLUK	Şahabettin UZLUK
11	105-107	Temmuz- Eylül 1947		3 ay	1-20	Şahabettin UZLUK	Şahabettin UZLUK
11	108-110	Ekim- Aralık 1947		3 ay	1-20	Şahabettin UZLUK	Şahabettin UZLUK
12	111	Ocak 1948		Aylık	1-16	Şahabettin UZLUK	Şahabettin UZLUK
12	112	Şubat 1948		Aylık	1-16	Şahabettin UZLUK	Şahabettin UZLUK
12	113	Mart 1948		Aylık	1-27	Şahabettin UZLUK	Şahabettin UZLUK
12	114	Nisan 1948		Aylık	1-16	Şahabettin UZLUK	Şahabettin UZLUK
11[12]	115	Mayıs 1948		Aylık	1-16	Suat YEŞİLYURT*	Suat YEŞİLYURT
11[12]	116-117	Haziran- Temmuz 1948		2 ay	1-64	Suat YEŞİLYURT	Suat YEŞİLYURT
11[12]	118-119	Ağustos- Eylül 1948		2 ay	1-64	Suat YEŞİLYURT	Suat YEŞİLYURT
11[12]	120-121	Ekim- Kasım 1948		2 ay	1-64	Suat YEŞİLYURT	Suat YEŞİLYURT
11[12]	122	Aralık 1948		Aylık	1-32	Vehbi BİLGİN	Vehbi BİLGİN
13	123-124	Ocak- Şubat 1949		2 ay	1-56	Vehbi BİLGİN	Vehbi BİLGİN
13	125-126	Mart- Nisan 1949		2 ay	1-36	Vehbi BİLGİN	Vehbi BİLGİN
13	127-128	Mayıs- Haziran 1949		2 ay	1-56	Vehbi BİLGİN	Vehbi BİLGİN
13	129-130	Temmuz- Ağustos 1949		2 ay	1-64	Vehbi BİLGİN	Vehbi BİLGİN
13	131-132	Eylül- Ekim 1949		2 ay	1-64	Vehbi BİLGİN	Vehbi BİLGİN
13	133-134	Kasım- Aralık 1949		2 ay	1-32	Suat ABANAZIR*	Suat ABANAZIR
14	135-136	Ocak- Şubat 1950		2 ay	1-32	Suat ABANAZIR*	Suat ABANAZIR
14	137-138	Mart- Nisan 1950		2 ay	1-64	Suat ABANAZIR*	Suat ABANAZIR
14	139-140	Mayıs- Haziran 1950		2 ay	1-80	Suat ABANAZIR*	Suat ABANAZIR

*Abanazır= Yeşilyurt

İmtiyaz sahipliği ve sorumlu müdürleri, halkevinin yöneticileri olmuştur. Yeni Ses (1-10), Ekekon (11-29), Yeni Kitap (30-101), Ülkü (102-121) ve yine Yeni Kitap ve Basımevlerinde tabedilmiştir. Dergide yayımlanan resimlerin çoğu derginin musahhihliğini de yapan PTT Başmüdürlüğü emeklilerinden Eşref Balum tarafından temin edilmiştir.

Asıl amacı Konya yöresine ilişkin bilgilerin derlenmesi olan dergide çıkan bazı seri makaleler, bilahare yazarları tarafından kitap hâline getirilip bastırılmıştır. Örnek olarak Naci Fikret Baştak, "Konya Tarihi"; Şehabettin Uzluk, "Mevlana Türbesi", "Mevlana'nın Ressamları"; Fehim Çaylı'nın "Ilgın Folkloru"; Mehmet Önder'in "Konya Matbuat Tarihi" adlı eserleri sayılabilir. 53-56 ortak sayı, Mevlana özel sayısı; 84-85 ortak sayı eski eserler özel sayısı; 114. sayı Mimar Sinan özel sayısı olarak yayımlanmıştır. Yavuz'un çalışmasına (2004) göre eğitimle ilgili 8 adet makale bulunmaktadır.

Yazarları arasında Abdullah Atıf TÜZÜNER [Konya âlimlerinden], Abdülbaki BAYKARA (Yenikapı Mevlevihanesi Şeyhi Merhum), Abdülbaki GÖLPINARLI, Abdülkadir ERDOĞAN, Adrien [Adriano] Balbi, Afif EVREN(OĞLU), Ahmet BOYA, Ahmet Cenap KENDİ, Ahmet Kutsi TECER, Ahmet Süheyl ÜNVER (Tıp Tarihi Enstitüsü Direktörü, Prof.Dr.), Ahmet Şükrü ÇİLOĞLU, Ahmet Tufan ŞENTÜRK, A. İ. KARAAĞAÇ, A. Kemal ÇETMİ, A. Lebib KARAN (Konya Memleket Hast. Cilt Müth.), Alfred Heilbronn (Prof.Dr.), Alfred Philippson (Prof.), Ali SERT, Ali Galip ÖZTÜRKMEN, Ali Nihat TARLAN (Dr.), Ali Rıdvan BÜLBÜL, Ali Rıza KORAP, Ali Rıza ÖZKUT, Ali Rıza ULUÇAM [Ziraatçi], Ali

TÜZÜNER, A. Refik GÜR (Amasya C. Müddeiumumi), Arif BİLGE, Asım ÇELİK, Âşık Fezâi [bk. Feyzi HALICI], Atıf TÜZÜNER [bk. Abdullah Atıf TÜZÜNER], Ayhan BARAN, Ayhan HÜNALP, Ayşe TAVBE[R]K [Kız Sanat Enstitüsü öğrencisi], Azer [bk. Naci Fikret BAŞTAK], Azmi AVCIOĞLU (Dr.), Basri GOCUL, Bekir Sıtkı ERDOĞAN, B. Nüzhet Baba, B. ORAL, Celal ÇUMRALI, Celalettin Ali İMER, Celalettin KİŞMİR, Celal Esat ARSEVEN (Prof.Dr.), Celal UZEL (Ressam), Cemal KAYNAK, Cemal Oğuz ÖCAL, (Beyşehir'den), Cenap KENDİ, Cevat ÇELEBİOĞLU, Cevdet ERTUĞ (Yarbay), Clement Huart [Fransız oryantalist, Farsça, Türkçe ve Arapça yazıların yayıncısı ve tercümanı], C. T. ZIVLAK, Curt Kosswig (Dr.), David Samuel Margoliouth, Diamendi KEÇEOĞLU [bk. Mehmet Kadir KEÇEOĞLU], Edip Raşit USMAN, Eflaki, Ekrem ATASEV (Kuleli Askerî Lisesi Okul Müdürü Kurmay Albay), Elisee Reclus, Emin KES, Ernest Chaput [Fransa'dan davet edilmiş ve Türkiye'de modern coğrafya biliminin kurucularından 1882-1943], Faik SOYMAN, Fakih ÖZFAKİH, Fakih ÖZLEN (Y. Mühendis), Fakir USMAN, Fehim BAYRAKTAREVİÇ, Fehim ÇAYLI, Feridun Nafiz UZLUK, Ferit KAM, Ferruh SANIR, Fevzi SELEN, Feyzi HALICI [bk. Âşık Fezai], Feyzullah Sacit ÜLKÜ, Franz Taeschner (Dr.), Fuat GÖKBUDAK (Eski Konya Milletvekili), Fuat Hulusi DEMİRELLİ, Fuat TUYGAN (Stajyer Avukat), Gaffar TOTAYSALGIR (Emekli Öğretmen), Gökkaya, Hakkı BIÇAKÇIZÂDE, Gültekin SAMANCI, Habibe KARAASLAN, Halil YARDIMCI (Ziraat Müdürü), Halit Ziya UŞAKLIGİL, Hasan Ali YÜCEL (Maarif Vekili), Hasan Fehmi TURGAL, Hasan ORTEKİN, Hasan Rüştü ERGEN [Öğretmen, Seydişehir'den], Hasan Tahsin OĞUZ, Haşmet SEZGİN, Hayri ÖNOL, H. DÜNNER (Dr. ve Vilayet Su İşleri Bürosu Jeologu), H. EDİL, Hicri GÖNCEL, Hikmet Turhan DAĞLIOĞLU, Hilmi Ziya ÜLKEN, H. Nafiz OYTUN, H. ÖZTEKİN, H. TARANCI, Hulki KARAGÜLLE, Hurşit ERENTÜRK (Kurmay Yüzbaşı), Hüseyin DANİŞ, Hüseyin Namık ORKUN, Hüseyin Nihal ATSIZ, Hüsnü ÇINAR, İbnülemin Mahmut KEMÂL, İbrahim Aczi KENDİ, İbrahim Hakkı KONYALI, İhsan EKE (Konya Merkez İnönü Okulu Başöğretmeni), İhsan Halil YUNT (Dr.), İhsan MAHVÎ (Merhum Muallim), İsmail Fenni ERTUĞRUL, İsmail Hakkı ALADAĞ, (Dr.), İsmail Hakkı BALTACIOĞLU, İsmail Hakkı DANİŞMEND, İsmail Hakkı KOMAN, İsmail Hakkı MİLÂSLI (Dr.), İsmet İNÖNÜ [Reisicumhur], James George Frazer, Kadri ÇAĞLAR, Kazım DİLCİMEN, Kemal AKCA, Kemal ALTAN (Mimar), Kemal Edip KÜRKÇÜOĞLU, Kemal TURAN (Isparta Mebusu), K. İMER [dilbilgisi akademisyeni Kamile İMER değil], Laçin ERSOY, Leman SİLİ, Mahmut Mesut KOMAN, Mahmut Nedim GÜNTEL, Mahmut Ragıp KÖSEMİHAL [yeni şekli GAZİMİHAL] (Pr.), M. ARPAÇ, M. E., M. AYAŞLIOĞLU, Mazhar ALTAN (Yüksek Mimar), Mehmet Ali AYNİ, (Prof.), Mehmet ÇINARLI, Mehmet

Kadir KEÇEOĞLU (Diamendi KEÇEOĞLU- Yamandede), Mehmet Ferit UĞUR, Mehmet Muhlis KONER, Mehmet ÖNDER, Mehmet Şevki YAZMAN, Mehmet Turhan TAN, Mehmet Yusuf AKYURT, Mehmet Zeki AKDAĞ (Devrek'ten), Mehmet Zeki ORAL (Konya Müzesi Müdürü), Memduh Yavuz SÜSLÜ, M. ERSOY, Midhat Bahari [BEYTUR], Mithat Şakir ALTAN, M. Mahir SINMAZ, M. Nuri GENÇOSMAN, (Ankara'dan), Murat Sukuti KARACA, Muammer (Ödemişli Hocazade- Tire), Muammer KARABAĞLI, Muammer Lütfi BAHŞİ (Lüleburgaz Hâkimi), Muammer TARHAN, Mustafa EKEN (eski mebus), Mustafa KIRAY, Mustafa Niyazi ERENBİLGE, Mustafa YURTSEVER, Muvaffak Sami ONAT, Muzaffer ERDOĞAN, Mükrimin Halil İNANÇ (Prof.), Münime ORTASAYAN, Münir AKTEPE (Edebiyat Fakültesi Tarih Asistanı), Naci Fikret BAŞTAK, Naci Kum ATABEYLİ (Adana Müzesi Müdürü), Namdar Rahmi KARATAY, Namık AYAS, Nazım EVREN, Necati ELGİN (Öğretmen), Necdet İNUĞUR, Niyazi ÇITAKOĞLU (Doç.Dr.), N. İZHAK, Noelle ROGER, (Madam Pittard), Nurettin Rüştü BÜNGÜL, Oğuz TANSEL, Orhan BİRGİT, Osman ERGİN, Osman Şevki ULUDAĞ (Dr.), Pertev Naili BORATAV, Pierre de Tchihatchef, Raşit, Remzi Uğuz ARIK (Arkeolog), Remzi YILMAZER, Reşit Süreyya GÜRSEY (Dr.), Rıfkı TUYGAN (Dr. Dâhiliye Mütehassısı), Rıza NUR [Prof.Dr.), Rıza REMAN (Dr.), Sabahattin İMER, Sabit CİNOL, Sabri ÇAĞLAYAN, Sacit ÜLKÜ [bk. Feyzullah Sacit ÜLKÜ], Sadettin Nüzhet ERGUN, Sadi IRMAK (Prof.Dr.), Safer ERKAN, Sait SUNGUR, Sait SÜSLÜ, S. AKALTUN, Sami YETİK, S. AYAYDIN, Siraç Aydın TAŞBAŞ, Sir William Ramsay, Sofu TUĞRUL, Suat ABANÂZIR/ Suat YEŞİLYURT, Şadan, Talat URAL (Dr. As. Hast. Cilt Mütehassısı), Şehabettin UZLUK, Şeref KIŞMİR, Şevket Ahmet BİRAND (Prof.Dr.), Şükrü TUNCER, Tahir OLGUN, Tahirül Mevlevi, Talat GÜN [Bor Ortaokul Türkçe Öğretmeni], Talat Mümtaz YAMAN, Tarık GÜRCAN, T. ÇOBANOĞLU, Turat (Yüksek Mühendis), Turgut, T. ÜNAL, V. A. Gordelevski, Veled Çelebi İZBUDAK, Veli Sabri UYAR (Emekli öğretmenlerden), Vivien de Saint-Martin [Fransız Coğrafyacı 1802-1896], V. L. SALCI, Yıldırım KUZUM, Yıldırım Osman ASÖCAL, Yusuf BAYSAL (Dr.), Yusuf TALI, Zeki Velidi TOGAN, Ziya ÇALIK, Ziyaeddin Fahri FINDIKOĞLU gibi isimler bulunmaktadır.

İstanbul Atatürk Kitaplığından 1-38 arası sayılardan oluşan bir koleksiyon ile Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesinden eksik bir koleksiyonu temin edilmiştir (dijital). Selçuk Üniversitesi Kütüphanesindeki iki ayrı koleksiyondaki (Konya Mecmuası, Konya Halkevi) bazı sayılar (1-23, 26-88, 90-118, 122) incelenmiştir. Koleksiyondaki eksik sayfalar Ankara Millî Kütüphanedeki 11 cilt içinde 1-140 arası bir koleksiyondan (*1961 SB 25)* tamamlanmıştır.

Vakıflar Genel Müdürlüğüne bağlı İstanbul'daki İbrahim Hakkı Konyalı Kütüphanesinde 66-578 sayfalarına (muhtemelen 2-9. Sayılar arası) tekabül eden sayıları, Konya İl Halk Kütüphanesinde de eksik bir koleksiyonu vardır. 129-140 arası sayılar Devlet Arşivleri Başkanlığının kayıtlarında (490-1-0-0, 1374-558-1; tarih 1950) da bulunmaktadır.

Halkevi dergileri muhtelif şehirlerdeki halkevleri tarafından da çıkarılmıştır. Daha sonra Konya Halk Eğitim Merkezi tarafından "Konya: Halk Eğitimi- Kültür- Sanat ve Toplum Kalkınması Dergisi (1963-2001) yayımlanmıştır.

Hakkında yapılmış çalışmalar

Şeref KİŞMİR, "Konya Dergisi", *Konya [Halkevi]*, Y.10, S.88, Şubat 1946, ss. 21-24 [derginin küçük bir yayımlanış serüvenini sunuyor].

[Suat] YEŞİLYURT, "Konya", *Konya [Halkevi]*, Y.11 [12], S.116-117 Ortak Sayı, Haziran-Temmuz 1948, s. 1 [derginin kısa bir tarihçesini ve dönemlerini anlatmıştır].

Ahmet BOYA, "Konya Halkevi Aylık Kültür Dergisinin Alfabetik- Sistematik İndeksi I (1-121 Sayıya Kadar)", *Konya [Halkevi]*, Y.13, S.131-132 Ortak Sayı, Eylül-Ekim 1949, ss. 49-64.

Ahmet BOYA, "Konya'nın Alfabetik-Sistematik İndeksi Devamı II (1-121 Sayıya Kadar)", *Konya [Halkevi]*, Y.13, S.133-134 Ortak Sayı, Kasım- Aralık 1949, ss. 17-32.

Ahmet BOYA, "Konya'nın Alfabetik-Sistematik İndeksi Devamı III (1-121 Sayıya Kadar)", *Konya [Halkevi]*, Y.14, S.135-136 Ortak Sayı, Ocak-Şubat 1950, ss. 17-32.

Ahmet BOYA, "Konya'nın Alfabetik-Sistematik İndeksi Devamı IV (1-121 Sayıya Kadar)", *Konya [Halkevi]*, Y.14, S.137-138 Ortak Sayı, Mart-Nisan 1950, ss. 49-64.

Ahmet BOYA, "Konya'nın Alfabetik-Sistematik İndeksi Devamı V (1-121 Sayıya Kadar)", *Konya [Halkevi]*, Y.14, S.139-140 Ortak Sayı, Mayıs-Haziran 1950, ss. 65-80

Durdudiler, Zeynep (1989). Konya Halkevi Dergisi 1946-1950 - Türkiyat Mecmuası 1925-1975 Mak. Bib. (Lisans Tezi). Selçuk Üni. Konya, s. 87, Dan.: Önder Göçgün [teze ulaşılamamıştır].

Karacaoğlan, İdris (1990). Konya Halkevi Dergisi Makaleler Bibliyografyası (1939-1944) (Lisans Tezi). Selçuk Üni. Konya, s. 52, Dan.: Önder Göçgün [teze ulaşılamamıştır].

Çıkgöz, Cemil (1991). Konya Halkevi Dergileri (1936-1939) (Lisans Tezi). Selçuk Üni. Konya, Dan.: Önder Göçgün [teze ulaşılamamıştır].

Süntar, Nedire Emel (2004). Konya Halkevi ve eğitim faaliyetleri (1932-1951) (yüksek lisans tezi). Selçuk Üni. SBE, İlköğretim ABD. [her ne kadar tezin pdf'si yoksa da Süntar, hocası ile birlikte bu tezi makaleye dönüştürüp yayımlamıştır. Makale Yılmaz D. ile beraber yayımlanmıştır].

Yavuz, Erdem (2004). Yaygın Eğitim Kurumu Olarak Konya Halkevi ve Konya Halkevi Kültür Dergisi Üzerine Bir Araştırma (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üni. Konya.

Yılmaz, D. & Süntar Akhan, N. E. (2011, Bahar). İlk dönem Halkevlerinin eğitim faaliyetleri "Konya Halkevi örneği". *Karadeniz Araştırmaları*, (29), ss. 59-95 [Süntar'ın 2004 yılında yaptığı master tezinden üretilmiştir].

Özcan Mustafa; Koçer, Gülsün (2018). "Konya Halkevi'nin Düzenlediği Eğitim Faaliyetleri, Yarışmalar, Münazaralar ve Pazar Konuşmalarına Dair Bir Araştırma", *International Journal of Language Academy*.

Kılıçarslan, Bilge (2019). Konya Halkevi Dergisi'nde Yer Alan Halk Bilimine Dair Yazıların İncelenmesi (yüksek lisans tezi). Akdeniz Üni. SBE, TDE ABD.

Güzel, Miyase (2020). Konya Halkevi ve Konya Dergisi'nin Halk Bilimi Açısından Değerlendirilmesi (yüksek lisans tezi). Akdeniz Üni. SBE, TDE ABD.

Özcan Mustafa; Koçer, Gülsün (2020). "Halkevlerinde Tiyatro Çalışmaları: Konya İli Örneği" *Turkish Studies - Language and Literature*.

Ayrıca dergi tarafından 1943 yılında Mevlana ile ilgili bir kitap yayımlanmıştır. Yayına hazırlayanlar olarak **Halit Ziya Uşaklıgil**, Tahir Olgun ve diğerleri denilmiştir. Kitap Selçuk üniversitesi Mevlana Araştırmaları Enstitüsü Kütüphanesinde bulunmaktadır (yer bilgisi: 811.23/K66 1943 K.1).

4.1.29. Bilgi Yurdu (Kasım 1936- Temmuz 1943)

"*Aylık ilim, felsefe, sanat ve edebiyat mecmuası*" olan dergi 1936'da İstanbul'da çıkmaya başlamıştır. 43 sayı yayımlandıktan sonra dört ay süreyle ara verip Konya'da yayınına devam etmiştir (Haziran 1941- Haziran 1942 sürecinde 44-49 arası sayılar).

Konya'daki 49.sayıdan altı ay aradan sonra tekrar İstanbul'da yayına başlamışsa (50. sayı ve sonrası) da Temmuz 1943'de 57. sayı ile yayınına son vermiştir. Kuruluş tarihi olarak 29 B. Teşrin [Ekim] 1936 olarak belirtilmiştir (S.1, kapak). Arabacı ve arkadaşları, hiçbir sayısına ulaşılamadığından bahsetse de (2009, s. 330) aşağıdaki kayıtlara göre 57 sayıdan fazla yayımlanmış olmalıdır. Varlık da (1981, s. 76) derginin Konya'da çıktığına dair bir bilgiye

ulaşamamıştır. Konya devresinde 16 sayfa olarak çıkan dergi daha sonra ortalama 32 sayfa olarak yayımlanmıştır. İlk 3 ciltte (36 sayı dâhil) sayfa numaraları devam ettirilmiş (toplam 1100 sayfa), 37. sayıdan itibaren her sayıda yeniden sayfa numaralandırması yapılmıştır. İlk yıl ile 2. yıldaki sayılar 1-12 arası olarak yayımlanmış, 3. yılda ise 25. sayıdan başlamıştır. Dergideki yıl ibaresinden, önce cilt kastedilmiş ancak 49. sayıdan itibaren gerçek yıl yazılmıştır. Cilt sayıları Ankara Millî Kütüphane kayıtlarına göre yazılmıştır. Yıl yazılışlarındaki hatalar tarafımızdan düzeltilmiştir. 6 yıl 8 ay yayın hayatına devam eden dergi ulaşabildiğimiz kadarıyla 80 ayda 57 sayı yayımlanmıştır. Bazı sayılar birkaç aydan sonra yayımlanabilmiştir (11. sayı 10 ay sonra, 44. sayı 4 ay sonra, 47. sayı 5 ay sonra, 49. sayı 3 ay sonra ve 50. sayı 6 ay sonra).

Yayın periyodu

Tablo 4.29. Bilgi Yurdu dergisi yayın periyodu

YIL	Cilt	Sayı	Miladi	Rumi	y. aralığı	Sayfa	Sahibi/ Yazı İşleri	Yazı İşleri
1	1	1	[Kasım 1936]		-	1-32	M. Niyazi ERENBİLGE	Tahir OLGUN
1	1	2	[Aralık] 1936	Birinci Kanun	Aylık	33-72	M. Niyazi ERENBİLGE	Tahir OLGUN
1	1	3	[Ocak] 1937	İkinci Kanun	Aylık	73-118	M. Niyazi ERENBİLGE	M. Niyazi ERENBİLGE
1	1	4	Şubat 1937		Aylık	119-150	M. Niyazi ERENBİLGE	M. Niyazi ERENBİLGE
1	1	5	Mart 1937		Aylık	151-180	M. Niyazi ERENBİLGE	M. Niyazi ERENBİLGE
1	1	6	Nisan 1937		Aylık	181-212	M. Niyazi ERENBİLGE	M. Niyazi ERENBİLGE
1	1	7	Mayıs 1937		Aylık	213-244	M. Niyazi ERENBİLGE	M. Niyazi ERENBİLGE
1	1	8	Haziran 1937		Aylık	245-276	M. Niyazi ERENBİLGE	M. Niyazi ERENBİLGE
1	1	9	Temmuz 1937		Aylık	277-308	M. Niyazi ERENBİLGE	M. Niyazi ERENBİLGE
1	1	10	Ağustos 1937		Aylık	309-340	M. Niyazi ERENBİLGE	M. Niyazi ERENBİLGE
1[2]	1	11	Haziran 1938		**10 ay**	341-372	M. Niyazi ERENBİLGE	M. Niyazi ERENBİLGE
1[2]	1	12	Temmuz 1938		Aylık	373-404	M. Niyazi ERENBİLGE	M. Niyazi ERENBİLGE
2	2	1[13]	Ağustos 1938		Aylık	405-436	M. Niyazi ERENBİLGE	M. Niyazi ERENBİLGE
2	2	2[14]	Eylül 1938		Aylık	437-468	M. Niyazi ERENBİLGE	M. Niyazi ERENBİLGE
2	2	3[15]	[Ekim] 1938	Birinci Teşrin	Aylık	469-500	M. Niyazi ERENBİLGE	M. Niyazi ERENBİLGE
2[3]	2	4[16]	[Kasım] 1938	İkinci Teşrin	Aylık	501-532	M. Niyazi ERENBİLGE	M. Niyazi ERENBİLGE
2[3]	2	5[17]	[Aralık] 1938	Birinci Kanun	Aylık	533-564	M. Niyazi ERENBİLGE	M. Niyazi ERENBİLGE
2[3]	2	6[18]	[Ocak] 1939	İkinci Kanun	Aylık	565-596	M. Niyazi ERENBİLGE	M. Niyazi ERENBİLGE
2[3]	2	7[19]	Şubat 1939		Aylık	597-628	M. Niyazi ERENBİLGE	M. Niyazi ERENBİLGE
2[3]	2	8[20]	Mart 1939		Aylık	629-652	M. Niyazi ERENBİLGE	M. Niyazi ERENBİLGE
2[3]	2	9[21]	Nisan 1939		Aylık	653-676	M. Niyazi ERENBİLGE	M. Niyazi ERENBİLGE
2[3]	2	10[22]	Mayıs 1939		Aylık	677-700	M. Niyazi ERENBİLGE	M. Niyazi ERENBİLGE

2[3]	2	11[23]	Haziran 1939		Aylık	701-724	M. Niyazi ERENBİLGE	M. Niyazi ERENBİLGE
2[3]	2	12[24]	Temmuz 1939		Aylık	725-748	M. Niyazi ERENBİLGE	M. Niyazi ERENBİLGE
3	2	25	Ağustos 1939		Aylık	749-780	M. Niyazi ERENBİLGE	M. Niyazi ERENBİLGE
3	2	26	Eylül 1939		Aylık	781-812	M. Niyazi ERENBİLGE	M. Niyazi ERENBİLGE
3	2	27	[Ekim] 1939	Teşrinievvel	Aylık	813-844	M. Niyazi ERENBİLGE	M. Niyazi ERENBİLGE
3[4]	2	28	[Kasım] 1939	İkinci Teşrin	Aylık	845-877	M. Niyazi ERENBİLGE	M. Niyazi ERENBİLGE
3[4]	2	29	[Aralık] 1939	Birinci Kanun	Aylık	878-908	M. Niyazi ERENBİLGE	M. Niyazi ERENBİLGE
3[4]	2	30	Ocak 1940	İkinci Kanun	Aylık	909-940	M. Niyazi ERENBİLGE	M. Niyazi ERENBİLGE
3[4]	2	31	Şubat 1940		Aylık	941-972	M. Niyazi ERENBİLGE	M. Niyazi ERENBİLGE
3[4]	2	32	Mart 1940		Aylık	973-1004	M. Niyazi ERENBİLGE	M. Niyazi ERENBİLGE
3[4]	2	33	Nisan 1940		Aylık	1005-1036	M. Niyazi ERENBİLGE	M. Niyazi ERENBİLGE
3[4]	2	34	Mayıs 1940		Aylık	1037-1068	M. Niyazi ERENBİLGE	M. Niyazi ERENBİLGE
3[4]	2	35	Haziran 1940		Aylık	1069-1084	M. Niyazi ERENBİLGE	M. Niyazi ERENBİLGE
3[4]	2	36	Temmuz 1940		Aylık	1085-1100	M. Niyazi ERENBİLGE	M. Niyazi ERENBİLGE
4	3	37	Ağustos 1940		Aylık	16	M. Niyazi ERENBİLGE	Ali Rıza KORAP
4	3	38	Eylül 1940		Aylık	16	M. Niyazi ERENBİLGE	Ali Rıza KORAP
4	3	39	[Ekim] 1940	Birinci Teşrin	Aylık	16	M. Niyazi ERENBİLGE	Ali Rıza KORAP
4[5]	3	40	[Kasım] 1940	İkinci Teşrin	Aylık	16	M. Niyazi ERENBİLGE	Ali Rıza KORAP
4[5]	3	41	[Aralık] 1940	Birinci Kanun	Aylık	16	M. Niyazi ERENBİLGE	Ali Rıza KORAP
4[5]	3	42	[Ocak] 1941	İkinci Kanun	Aylık	16	M. Niyazi ERENBİLGE	Ali Rıza KORAP
4[5]	3	43	Şubat 1941		Aylık	16	M. Niyazi ERENBİLGE	Ali Rıza KORAP
	KONYA'DAKİ YAYINI							
4[5]	3	44	Haziran 1941		**4 ay**	16	M. Niyazi ERENBİLGE	M. Niyazi ERENBİLGE
4[5]	3	45	Ağustos 1941		2 ay	16	M. Niyazi ERENBİLGE	M. Niyazi ERENBİLGE
4[5]	3	46	Eylül 1941		Aylık	16	M. Niyazi ERENBİLGE	M. Niyazi ERENBİLGE
4[6]	3	47	Şubat 1942		**5 ay**	16	M. Niyazi ERENBİLGE	M. Niyazi ERENBİLGE
4[6]	3	48	Mart 1942		Aylık	16	M. Niyazi ERENBİLGE	M. Niyazi ERENBİLGE
6	3	49	Haziran 1942		**3 ay**	16	M. Niyazi ERENBİLGE	M. Niyazi ERENBİLGE
	TEKRAR İSTANBUL YAYINI							
6[7]	3	50	[Aralık] 1942	Birinci Kanun	**6 ay**	16	M. Niyazi ERENBİLGE	M. Niyazi ERENBİLGE
6[7]	3	51	[Ocak] 1943	İkinci Kanun	Aylık	16	M. Niyazi ERENBİLGE	M. Niyazi ERENBİLGE
6[7]	3	52	Şubat 1943		Aylık	16	M. Niyazi ERENBİLGE	M. Niyazi ERENBİLGE
6[7]	3	53	Mart 1943		Aylık	16	M. Niyazi ERENBİLGE	M. Niyazi ERENBİLGE
6[7]	3	54	Nisan 1943		Aylık	16	M. Niyazi ERENBİLGE	M. Niyazi ERENBİLGE
6[7]	3	55	Mayıs 1943		Aylık	16	M. Niyazi ERENBİLGE	M. Niyazi ERENBİLGE
7	3	56	Haziran 1943		Aylık	16	M. Niyazi ERENBİLGE	M. Niyazi ERENBİLGE
7	3	57	Temmuz 1943		Aylık	16	M. Niyazi ERENBİLGE	M. Niyazi ERENBİLGE

İlk iki sayıda sahibi Mustafa Niyazi Erenbilge, yazı işleri direktörü olarak da Tahir Olgun görünmekte ise de 3. sayıdan itibaren hem sahibi ve hem de yazı işleri direktörü olarak Mustafa Niyazi Erenbilge adı geçmektedir. 37-43. sayılar arasında ise yazı işleri direktörlüğünü Ali Rıza Korap yapmış, 44. sayıdan itibaren bu görevi de yine Erenbilge üstlenmiştir. Erenbilge, Kuleli Askeri Lisesi öğretmenlerindendir (Önder, 1949, s. 63). İstanbul Selamet Basımevi, Galata Bankalar, İstanbul Aydınlık Basımevi, Vakit Matbaası, Çeltut Matbaası ve Hüsn-i Tabiat Matbaasında tabedilen dergi, Konya devresinde Ülkü Basımevi'nde basılmıştır. İkinci İstanbul devresinde Resimli Ay matbaasında tabedilmiştir.

Dergi bünyesinde ilim, sanat ve edebiyat alanında pek çok materyal bulunmaktadır.

Özellikle Konya döneminde Ahmet Cenap KENDİ, Ahmet KUYUCU (Akşehir'den), Alexander Lernet Holenia, Ali Nihat TARLAN (Prof.Dr), Ali Rıza KORAP, Ali Rıza ÖZKUT (Konya Maarif Müdürü), Behçet Kemal ÇAĞLAR, B. ŞARBALKAN, Erdoğan ERENBİLGE, Feyzullah Sacit ÜLKÜ, Fuat TANER (Dr.), Hayri BİLEMEDİK, Hilmi BURCOĞLU (Orman Mühendisi), Ha. Mol, H. KAAN, Hüsamettin ÖZGÜLTEKİN (Kuleli Askeri Lisesi Fransızca Muallimi), Mahmut Nedim GÜNTEL, Mehmet Şevki YAZMAN, Mustafa Niyazi ERENBİLGE, Muvaffak Sami ONAT, Seniha ERENBİLGE, Süleyman UYGUR (Kuleli Askeri Lisesi Almanca öğretmeni), Tahir OLGUN, Yusuf Kemal KUTLUATA yazarlarındandır.

Ankara Millî Kütüphanede 57. sayıya kadar eksik bir koleksiyon mevcuttur (1. cilt: 1-12. sayılar; 2. cilt: 12-36. sayılar, 3. cilt: 37-57. sayılar: yer numarası: 1956 SB 354). Bu kütüphaneden Konya'da çıkmış olan 44-49 arası sayıları (18 Haziran 1941- Aralık 1942) fotokopi olarak temin edilmiştir. İstanbul Atatürk Kitaplığından 1936-1940 yılları arasına ait muhtelif 22 sayının dijital kopyaları elde edilmiştir. Selçuk Üniversitesi Kütüphanesinde de 13-35 arası sayıların bulunduğu eksik de olsa bir koleksiyonu incelenmiştir. İstanbul'daki İslâmî Araştırmalar Merkezi Kütüphanesinde (İSAM) 1936-1940 yılları arasına ait 8 sayı (1-3, 10, 31-34); Meclis Kütüphanesinde 1936-37 yıllarına ait 2-8 arası sayılar ile Ankara Üniversitesi Kütüphanesinde cilt hâlinde bir koleksiyonu gözükmektedir.

Ayrıca 1917-1918 yılları arasında Bilgi Yurdu Işığı (13.sayıdan sonra Bilgi Yurdu) adıyla muhtemelen İstanbul'da 17 sayı yayımlanan bir mecmua daha vardır.

Hakkında yapılmış çalışmalar

Hakkında herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır.

4.1.30. Orta Anadolu (Kasım 1939- Nisan 1940)

Ayda bir çıkar kültür mecmuasıdır. 6 sayı yayımlanmıştır. Önder'e göre 7 sayı çıkmıştır (1949, s. 64). Altı ay yayın hayatında kalabilen derginin 1 ve 6. sayıları tek, 2-3 ve 4-5. sayıları birleşik sayı olarak çıkmıştır.

Yayın periyodu

Tablo 4.30. Orta Anadolu dergisi yayın periyodu.

YIL	Cilt	Sayı	Miladi	Rumi	y. aralığı	Sayfa	Sahibi/ müdürü	Neşriyat Müdürü
1	1	1	Kasım 1939	İkinci teşrin	-	16	Hayri Klavon	Mithat Şakir Altan
1	1	2-3	Aralık 1939 Ocak 1940	I. Kanun II. Kanun	Aylık	19	Hayri Klavon	
1	1	4-5	Şubat 1940 Mart 1940		Aylık	19	Hayri Klavon	
1	1	6	Nisan 1940		Aylık	21	Hayri Klavon	

Derginin imtiyaz sahibi ve sorumlu müdürü Hayri Klavon, yayın müdürü Mithat Şakir Altan'dır. Babalık ve Yeni Kitap matbaalarında basılmıştır. Satış yeri olarak A. Mücip Dölen ismi verilmektedir.

"Atatürk'ün manevi huzurunda" gençlerin yetişmesine katkı sağlamak için yayın hayatına başladıkları belirtilir (S.1, s. 1). Genç yeteneklerin yazılarına yayımlanma imkânı verilir.

Yazarlarının çoğunluğu Konya Erkek Ortaokulu öğretmen ve öğrencilerinden oluşan bir okul dergisidir (Arabacı vd. s. 431). Adnan Kaya DOLGUN, Adnan ÖNELÇİN, Ali Rıza EKBERK, A. Turgut ERTEM, Düriye IŞIK (Konya Ortaokulu Türkçe Öğretmeni), Edip Raşit USMAN, Ferruh PARLAK, Feyzi HALICI, Feyzullah Sacit ÜLKÜ, Füruzan İNCİ [Bölge Beden ve Spor Eğitmeni], Halit ÇALIŞIR, Hayri KLAVON, Hayri YÜCEL, Hüsamettin YAĞDI, Şükrü İ. BATU, İhsan HÜRDOĞAN, İhsan IŞIK, İsmail DUYMAZ, Kadri Gökçe (Selçukspor Başkanı), Kenan ÖZBAYRAKÇI (Konya Erkek Ortaokulu 2.B, No:961), Lamia KIRGIZ, L. P., Mehmet SAĞLI (Konya Erkek Ortaokul III-D Şubesinden No:377), Mithat Şakir ALTAN, M. ÖDEVOĞLU, Mustafa YAMANER, Muzaffer İHSAN, Nigar ÇETİNTAŞ, Nuri ÜNER (Konya Erkek Ortaokulu Sınıf: I-B, No:192), Nusret Kemal OTYAM, O. Ok TAN, Orhan BİRGİT (Konya Erkek Ortaokulu 2.A, No:896), Osman BÜYÜKERGEN, Remzi TÜZÜNKAM, Sacit BAYSAL (Konya Erkek Ortaokulu 3.B, No:565), S. TEN, Suat YEŞİLYURT, Suha SAYMAN (Konya Erkek Ortaokul III-B Şubesinden No:456), Şefik

SAYAN, Şevki BAYRAKÇI (Konya Erkek Ortaokul III-C Şubesinden No:800), Şükrü (İstanbul), Talat ALDAĞ, Ziya CEREN gibi yazarların eserleri yayımlanmıştır.

Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesinden bir koleksiyon temin edilmiştir. Ankara Millî Kütüphanede (1971 SB 364) iki ayrı tam koleksiyonu bulunmaktadır. Ayrıca Beyazıt Devlet Kütüphanesi, İzmir Millî Kütüphane ile İstanbul Merkez Kütüphanede de birer koleksiyonları mevcuttur. Bu koleksiyonlarda da 6 sayı gözükmektedir.

Ayrıca 1947 yılında İstanbul'da çıkmış bir Orta Anadolu Postası [gazete] ile Kayseri'de 1949'lardan itibaren 90'lı yıllara kadar yayın yapmış aynı adla bir dergi daha vardır.

Hakkında yapılmış çalışmalar

Hakkında herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır.

4.1.31. Klinik Radyoloji (Temmuz 1940- Kasım 1942)

1936 yılında tek sayı olarak yayımlanmış olan "Türk Elektroradyoloji Mecmuası" isimli dergi sayılmazsa Türkiye'de yayımlanan ilk radyoloji dergisidir. "*Türk radyoloji mesaisine hız vermek, onun değerli varlığını tanıtmaya yardım etmek ve nihayet Türk radyolojisinin sesini memleket içinde olduğu kadar dışında da duyurmak için intişar*" eden derginin iki ayda bir yayımlanacağı vaat edilmiştir (1. sayı kapağı). Temmuz 1940'ta yayın hayatına başlayan derginin, Mayıs 1941'te yayımlanması gereken 2. cildinin 3. sayısı gecikmeli olarak Haziran 1941'de yayımlanmıştır. Yaklaşık 28 ayda 15 sayı çıkmıştır. İlk sayıların yayın yeri Konya, 2. cilt 4. sayıdan (Temmuz 1941) itibaren ise Erzurum olmuştur. Bu durum doktorların görev yeri değişikliğinden dolayıdır. Bazı sayılar (3. cilt: 3-4, 5-6. sayılar) beraber yayımlanmıştır. Sayfa sayıları 16 ile 64 sayfa arasında değişmektedir.

Yayın periyodu

Tablo 4.31. Klinik Radyoloji dergisi yayın periyodu.

YIL	Cilt	Sayı	Miladi	Rumi	Yer	y. aralığı	Sayfa	Sahibi/ müdürü	Yazı İşleri
	1	1	Temmuz 1940		Konya	-	1-24	Naci GÖREN	İsmet SAYMAN
	1	2	Eylül 1940		Konya	2 ay	25-48	Naci GÖREN	İsmet SAYMAN
	1	3	[Kasım] 1940	İkinci Teşrin	Konya	2 ay	49-78	Naci GÖREN	İsmet SAYMAN
	2	1	[Ocak] 1941	İkinci Kanun	Konya	2 ay	1-64	Naci GÖREN	İsmet SAYMAN
	2	2	Mart 1941		Konya	2 ay	65-96	Naci GÖREN	İsmet SAYMAN
	2	3	Haziran 1941		Konya	3 ay	97-143	Naci GÖREN	İsmet SAYMAN
	2	4	Temmuz 1941		Erz.	1 ay	144-235	Naci GÖREN	İsmet SAYMAN
	2	5	Eylül 1941		Erz.	2 ay	236-254	Naci GÖREN	İsmet SAYMAN
	2	6	[Kasım] 1941	İkinci Teşrin	Erz.	2 ay	255-271	Naci GÖREN	İsmet SAYMAN
	3	1	[Ocak] 1942	İkinci Kânun	Erz.	2 ay	1-36	Naci GÖREN	İsmet SAYMAN
	3	2	Mart 1942		Erz.	2 ay	37-53	Naci GÖREN	İsmet SAYMAN
	3	3-4	Mayıs- Temmuz 1942		Erz.	2 ay-2 ay	54-82	Naci GÖREN	İsmet SAYMAN
	3	5-6	Eylül- Kasım 1942	Eylül- İkinci Teşrin	Erz.	2 ay-2 ay	83-121	Naci GÖREN	İsmet SAYMAN

Sahibi ve neşriyat müdürü olarak Dr. Naci Gören, yazı işleri müdürü olarak da Dr. İsmet Sayman ismi geçmektedir. Kader Basımevinde tabedilmiştir.

Tamamen tıbbi konulardan bahsetmektedir. Sağlıkla ilgili makale ve yazılar bulunmaktadır.

Tıp alanında pek çok ismin çalışması vardır. Mesela 1. sayıda Ahmet Süheyl ÜNVER (Prof.Dr.), Alban Köhler (Prof.Dr.) (Wiesbaden), Dr. Ake Akerlund (Stokholm), Prof. Arif Şakir ŞAKAR (İstanbul), Dr. Ahmet Hamdi (İstanbul), Dr. Delherm (Paris), Dr. Fahreddin Kerim GÖKAY (İstanbul), Prof. Hans Holfelder (Frankfurt), Prof. H. Chaul (Berlin), Prof. H.R. Schinz (Zürih), Dr. İra. İ. Kaplan (Nev York), Dr. İhsan Rıfat SABAR (İstanbul), Dr. İsmet SAYMAN (Konya), Dr. Karl Nitzge (Berlin), Prof. Kemal ATAY (İstanbul), Prof. Kazım İsmail GÜRKAN (İstanbul), Prof. Max Sgalitzer (İstanbul), Prof. Mazhar Osman UZMAN (İstanbul), Prof. Neşet Ömer İRDELP (İstanbul), Dr. Naci GÖREN (Konya), Dr. Rasim ADASAL (Erzurum), Prof. Selahattin Mehmet ERK (İstanbul), Madame Simon Labord (Paris), Dr. Suphi Neşet BEKEN (İstanbul), Dr. Şemsettin Arif ÜSTEL (Ankara), Prof. Pickhan (Berlin), Dr. Zakar Tarver (İstanbul) gibi pek çok yerli ve yabancı yazarın materyali bulunmaktadır.

Selçuk Üniversitesi Merkez Kütüphane ile İzmir Millî Kütüphaneden eksik birer koleksiyonu (sadece 3. cilt) elde edilmiştir. Ankara Millî Kütüphane (1970 SA 129) ile İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesinde 3 ciltlik birer koleksiyonu bulunmaktadır.

Hakkında yapılmış çalışmalar

BAŞHEKİM, Cihat Çınar (2017). Ülkemizde yayımlanan ilk radyoloji dergisi: Klinik Radyoloji. *Türk Radyoloji Dergisi*, S.36: ss. 89-91 [bu çalışmada sadece birkaç sayısı değerlendirilebilmiş, geri kalan sayılara ulaşılamadığı belirtilmiştir. Koleksiyon bilgileri adı geçen akademisyene mail yoluyla bildirilmiştir].

4.1.32. Hukuk ve İçtihadlar/ Hukuk İçtihadlar (Ocak 1946-Kasım 1955)

Adından anlaşıldığı gibi hukuk alanında yayımlanmış Konya'nın ilk dergisidir. İki dönem hâlinde yayın hayatına devam etmiş olan dergi, ilk döneminde, iki ayda bir toplam 36 sayı (6 cilt) yayımlanmıştır. İkinci dönemde ise (1952 yılından itibaren) isminde küçük bir değişiklik yapılarak, yeni adı "Hukuk İçtihadlar" olmuştur. Sayı numaralandırma 1'den

başlayarak bu şekilde de en az 35 sayı çıkmıştır. Ocak 1954'den itibaren aylık olarak devam etmiştir. Toplamda 71 sayıdan fazla yayımlanmış olmalıdır. İlk dönemlerde 48 sayfa çıkan dergi daha sonra 16- 32- 48, 64 gibi farklı sayfalarda çıkmıştır. Sayfa numaralandırmada bazen her sayı kendi içinde numaralandırılmış, bazen de sayfa numaraları diğer sayılarda devam ettirilmiştir.

Yayın periyodu

Tablo 4.32. Hukuk ve İçtihadlar dergisi yayın periyodu.

BİRİNCİ DÖNEM						
Cilt	Sayı	Miladi	Y. aralığı	Sayfa	Sahibi/ müdürü	Başyazarı
1	1-2	Ocak- Nisan 1946	-	96	Hasan Halis SUNGUR	
1	3	Mayıs- Haziran 1946	2 ay	48	Hasan Halis SUNGUR	
1	4	Temmuz- Ağustos 1946	2 ay	48	Hasan Halis SUNGUR	
1	5	Eylül- Ekim 1946	2 ay	48	Hasan Halis SUNGUR	
1	6	Kasım- Aralık 1946	2 ay	48	Hasan Halis SUNGUR	
2	7	Ocak- Şubat 1947	2 ay	1-48	Hasan Halis SUNGUR	
2	8	Mart- Nisan 1947	2 ay	49-104	Hasan Halis SUNGUR	
2	9	Mayıs Haziran 1947	2 ay	105-152	Hasan Halis SUNGUR	
2	10	Temmuz- Ağustos 1947	2 ay	153-200	Hasan Halis SUNGUR	
2	11	Eylül- Ekim 1947	2 ay	201-248	Hasan Halis SUNGUR	
2	12	Kasım- Aralık 1947	2 ay	249-296	Hasan Halis SUNGUR	
3	13	Ocak- Şubat 1948	2 ay	1-48	Hasan Halis SUNGUR	
3	14	Mart- Nisan 1948	2 ay	49-96	Hasan Halis SUNGUR	
3	15	Mayıs- Haziran 1948	2 ay	97-144	Hasan Halis SUNGUR	
3	16	Temmuz- Ağustos 1948	2 ay	145-192	Hasan Halis SUNGUR	
3	17	Eylül- Ekim 1948	2 ay	193-240	Hasan Halis SUNGUR	
3	18	Kasım- Aralık 1948	2 ay	241-288	Hasan Halis SUNGUR	
4	19	Ocak- Şubat 1949	2 ay	1-48	Hasan Halis SUNGUR	
4	20	Mart- Nisan 1949	2 ay	49-96	Hasan Halis SUNGUR	
4	21	Mayıs- Haziran 1949	2 ay	97-148	Hasan Halis SUNGUR	
4	22	Temmuz- Ağustos 1949	2 ay	149-192	Hasan Halis SUNGUR	
4	23-24	Eylül- Aralık 1949	2 ay	193-264	Hasan Halis SUNGUR	
5	25	Ocak- Şubat 1950	2 ay	1-32+16	Hasan Halis SUNGUR	
5	26	Mart- Nisan 1950	2 ay	33-80	Hasan Halis SUNGUR	
5	27	Mayıs- Haziran 1950	2 ay	81-128	Hasan Halis SUNGUR	
4[5]	28	Temmuz- Ağustos 1950	2 ay	229-276 [129-176]	Hasan Halis SUNGUR	
5	29	Eylül- Ekim 1950	2 ay	277-324 [177-224]	Hasan Halis SUNGUR	
4[5]	30	Kasım- Aralık 1950	2 ay	325-372 [225-272]	Hasan Halis SUNGUR	
1[6]	31	Ocak- Şubat 1951	2 ay	1-48	Hasan Halis SUNGUR	
6	32	Mart- Nisan 1951	2 ay	49-96	Hasan Halis SUNGUR	
6	33	Mayıs- Haziran 1951	2 ay	97-144	Hasan Halis SUNGUR	
6	34	Temmuz- Ağustos 1951	2 ay	145-192	Hasan Halis SUNGUR	
6	35	Eylül- Ekim 1951	2 ay	193-240	Hasan Halis SUNGUR	
6	36	Kasım- Aralık 1951	2 ay	241-288	Hasan Halis SUNGUR	
İKİNCİ DÖNEM						
1	1-2	Ocak- Nisan 1952	2 ay	1-64	M. Besim ERGUN	
1	3	Mayıs- Haziran 1952	2 ay	65-96	M. Besim ERGUN	
1	4	Temmuz- Ağustos 1952	2 ay	97-128	M. Besim ERGUN	
1	5	Eylül- Ekim 1952	2 ay	129-168	M. Besim ERGUN	
1	6	Kasım- Aralık 1952	2 ay	169-208	M. Besim ERGUN	
2	7-8	Ocak- Nisan 1953	2 ay	64	M. Besim ERGUN	

2	9-10	Mayıs- Ağustos 1953	2 ay	64	M. Besim ERGUN	
2	11	Eylül- Ekim 1953	2 ay	32	M. Besim ERGUN	
2	12	Kasım- Aralık 1953	2 ay	48	M. Besim ERGUN	
3	13	Ocak 1954	Aylık	1-16	M. Besim ERGUN	
3	14	Şubat 1954	Aylık	17-32	M. Besim ERGUN	
3	15	Mart 1954	Aylık	33-48	M. Besim ERGUN	
3	16	Nisan 1954	Aylık	49-64	M. Besim ERGUN	
3	17	Mayıs 1954	Aylık	65-80	M. Besim ERGUN	
3	18	Haziran 1954	Aylık	81-96	M. Besim ERGUN	
3	19	Temmuz 1954	Aylık	97-112	M. Besim ERGUN	
3	20	Ağustos 1954	Aylık	113-128	M. Besim ERGUN	
3	21	Eylül 1954	Aylık	129-144	M. Besim ERGUN	
3	22	Ekim 1954	Aylık	145-160	M. Besim ERGUN	
3	23	Kasım 1954	Aylık	161-176	M. Besim ERGUN	
3	24	Aralık 1954	Aylık	177-192	M. Besim ERGUN	
4	25	Ocak 1955	Aylık	1-16	M. Besim ERGUN	
4	26	Şubat 1955	Aylık	17-32	M. Besim ERGUN	
4	27	Mart 1955	Aylık	33-48	M. Besim ERGUN	
4	28	Nisan 1955	Aylık	49-64	M. Besim ERGUN	
4	29	Mayıs 1955	Aylık	65-80	M. Besim ERGUN	
4	30	Haziran 1955	Aylık	81-96	M. Besim ERGUN	
4	31	Temmuz 1955	Aylık	97-112	M. Besim ERGUN	
4	32	Ağustos 1955	Aylık	113-128	M. Besim ERGUN	
4	33	Eylül 1955	Aylık	129-144	M. Besim ERGUN	
4	34	Ekim 1955	Aylık	145-160	M. Besim ERGUN	
4	35	Kasım 1955	Aylık	161-176	M. Besim ERGUN	

Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü Avukat Hasan Halis Sungur'dur. İkinci döneminde sahibi ve sorumlu müdürü M. Besim Ergun olmuştur. Ancak Avukat Hasan Halis Sungur, yine de yazı kurulu içinde gözükmektedir. Yeni Kitap ve Ülkü Basımevlerinde tabedilmiştir.

Hukukî yazılar ile mahkeme kararlarını yayımlamıştır. Edebiyat ve eğitim yazısı gözükmemektedir.

Mesela 7. sayıda şu isimlere ve konulara rastlamaktayız: Kâmil ONSUN: Cirantanın sorumluluğu, Ahmet ERDOĞDU: Hüviyet vermemek veya yanlış hüviyet vermek suçları, Mehmet ORAL: Bilirkişi; Şefik SİMAV: Hava parası, Sedat KISAKÜREK: İşlenen hırsızlık suçları ve T. Ceza K. nunun 492/2 nci maddesi üzerinde inceleme. Muammer OBUZ: Hırsızlık suçunda (faydalanma)nın anlamı; Ömer KÖNÜ, Hikmet TÜZER, Hasan Basri TARMAN, Dündar TEOMAN, Tekin ÖZKER, Ahmet YAMAN'ın hazırladıkları Yargıtay ceza kararları; Rıfkı ESER, Şekip ÖZBİLGE, Adnan ÖNELÇİN, Ahmet ER, Selâhattin HAKALAN, Hamit ÇETİN, M. Bülent BARAN, Mazlum KAYALAR'ın hazırladıkları Yargıtay hukuk kararları; Haşan Halis SUNGUR: Danıştay kararı.

Ankara Millî Kütüphanede iki ayrı koleksiyonu (1961 SA 136; 1961 SA 240), Selçuk Üniversitesi Merkez Kütüphanede, İzmir Millî Kütüphanede ve Afyon İl Halk Kütüphanesinde de birer koleksiyonu bulunmaktadır

Hakkında yapılmış çalışmalar

Herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır.

4.1.33. Teknik Dergi (1 Ekim 1946- 1 Aralık 1946)

Aylık olarak yalnızca üç sayı çıkan dergi adından da anlaşılacağı üzere şekil, problem ve teknik konulara yer vermiştir. 3 sayı çıkmıştır. İlk sayı 32 sayfa iken sonradan 16 sayfaya düşmüştür.

Yayın periyodu

Tablo 4.33. Teknik Derginin yayın periyodu.

YIL	Cilt	Sayı	Miladi	Gün	y. aralığı	Sayfa	Sahibi/ müdürü	Başyazarı
1	1	1	Ekim 1946		-	32	Mustafa Naci Gücüyener	
1	1	2	Kasım 1946		Aylık	16	Mustafa Naci Gücüyener	
1	1	3	Aralık 1946		Aylık	16	Mustafa Naci Gücüyener	

Sahibi ve müdürü Yeni Kitap Basımevinin sahibi ve Yeni Konya gazetesinin de kurucusu olan Mustafa Naci Gücüyener'dir. Hâliyle Yeni Kitap Basımevinde tabedilmiştir.

Şekil, problem ve her türlü teknik meselelere yer veren bir yayındır. Çalışma konumuz açısından İhsan Torol (Enstitü Müdürü) imzalı, teknik öğretim ve sanat okulu ile ilgili iki adet yazı bulunmaktadır.

Yazı kadrosu daha ziyade Konya Erkek Sanat Okulu öğretmenlerinden oluşmaktadır.

Koleksiyonu, İzmir Millî Kütüphaneden temin edilmiştir. Ankara Millî Kütüphanede (1970 SB 342) de bir koleksiyonu bulunmaktadır.

1948'te İstanbul'da Fethi Tokuz tarafından aynı isimle bir dergi yayınlanmaya başlamıştır.

Hakkında yapılmış çalışmalar

Herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır.

4.1.34. Nur (19 Mayıs 1947- Ekim 1947)

İlk sayıdaki kapağına göre "*Şimdilik ayda bir çıkar*" fikir, sanat ve tarih dergisidir. Gençlere yönelik çıkarılmıştır. 1-2. sayılar beraber Ankara'da yayımlanmış, 3 ve 4. sayı ise dört

aydan sonra Konya'da çıkmış ve kapanmıştır. Aylık olarak çıkacağı vaat edilmiştir (Arabacı vd. 2009, ss. 435-437). Akyokuş gazetesinin 9 Ekim 1947 tarihli nüshasının 3. sayfasında derginin 3. sayısının yayımlandığı bildirilmiş ve okunması tavsiye edilmiştir. 3. sayının tarihlendirilmesi, 4. sayıdaki ifadeler çerçevesinde tarafımızdan yapılmıştır. 5 aylık bir yayın hayatı olmuştur.

Yayın periyodu

Tablo 4.34. Nur dergisinin yayın periyodu.

YIL	Cilt	Sayı	Miladi	Y. aralığı	Sayfa	Müessisleri	Sahibi/ Yazı İşleri
1	1	1-2	19 Mayıs 1947	-	16	Tarık Aralp, Gülahmedoğlu Azmi, K[amil]. Şentürk	Mehmet ÖNDER
1	1	3	[Eylül 1947]	4 ay	16	Tarık Aralp, K[amil]. Şentürk	Mehmet ÖNDER
1	1	4	Ekim 1947	Aylık	16		Mehmet ÖNDER

Müessisleri Tarık Aralp, Gülahmedoğlu Azmi [Azmi Güleç], K[amil]. Şentürk'tür. Sahibi ve yazı işlerini fiilen yürüten Mehmet Önder'dir. İdeal (Ankara) ve Ülkü (Konya) basımevlerinde tabedilmiştir.

Fikir, sanat ve tarih dergisi olan Nur'un 4. sayısı köy özel sayısı olarak çıkarılmıştır.

Yazarları arasında Âşık Said (Toklumanli), Azmi (Gülahmedoğlu) GÜLEÇ, Celal ÇUMRALI, Celalettin KİŞMİR, Enver KURTAY, Fakir USMAN, F. ERSAN, Feyzi HALICI, Gülahmedoğlu (bk. Azmi GÜLEÇ), İhsan HINÇER, İlhan KONYAR, İsmet GÖNÜLAL, Kamil ŞENTÜRK, K. UĞUR, Lütfi CİVELEK, Lütfü ÖZÜNER, Mehmet Ali ARIKAN, Mehmet ERDOĞDU, Mehmet ÖNDER, Mehmet Necati ÖNGAY, Nüzhet TAÇOY, M. Nihat KARAKURUM, Muammer KURTAY, Mustafa Zeki SOFUOĞLU, Muvaffak Sami ONAT, Muzaffer ARKAN, Nusret Kemal OTYAM, Rasih GÜVEN, Rıza Polat AKKOYUNLU, Sadi GÜNEL, Suat SEREN (Dr.), Suat YEŞİLYURT, Tarık ARALP bulunmaktadır.

Koleksiyonuna Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesinden ulaşılmıştır. Ankara Millî Kütüphanede bir koleksiyonu, İstanbul Atatürk Kitaplığında ise 1-2 ortak sayısı bulunmaktadır (demirbaş no: SY6E25DADD).

Ayrıca 1924-1928 yılları arasında Afyon'da ve Samsun'da yayımlanan bu adla iki dergi daha bulunmaktadır. Bugünlerde İstanbul İlim ve Kültür Vakfının yayımladığı derginin adı da Nur'dur.

Hakkında yapılmış çalışmalar

Herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır.

4.1.35. Millî Birliğin Sesi (1 Ekim 1948- Kasım 1948)

Hüseyin Kara tarafından çıkarılmış mahalli Türkçü bir fikir dergisidir. İlk sayısının kapağında, Mehmet Akif'e ait:

"*Bir zamanlar biz de millet hem nasıl bir milletmişiz:*

Gelmişiz dünyaya milliyet nedir öğretmişiz" mısraları bulunmaktadır.

2 sayı çıkabilmiştir. Kapaklarında ay bilgisi bulunmayan derginin çıkış tarihi Önder'e göre Ekim 1948, kapanış tarihi ise Kasım 1948'dir (1949, s. 69). Hüseyin Kara'nın "Biz Neler İstiyorduk, Onlar Nasıl Yaptılar", "Sosyete Kadınları ve Efendiler! Bu Memleket Bizimdir" başlıklı yazıları sebebiyle "Cumhuriyeti ve Türk inkılâbını baltaladığı" suçlamasıyla mahkemeye verilmesi üzerine Kasım 1948 tarihli ikinci sayısından sonra yayımına son vermiştir (Önder, 1949, s. 69).

Yayın periyodu

Tablo 4.35. Millî Birliğin Sesi dergisinin yayın periyodu.

YIL	Cilt	Sayı	Miladi	Gün	y. aralığı	Sayfa	Sahibi/ müdürü	Başyazarı
1	1	1	[Ekim] 1948		Aylık	32	Hüseyin KARA	
1	1	2	[Kasım] 1948		Aylık	16	Hüseyin KARA	

Hüseyin Kara tarafından çıkarılmıştır. Yeni Kitap ve Ülkü basımevlerinde tabedilmiştir.

Daha çok komünizm tehlikesinden bahseden bir fikir dergisidir. Amaçları "*genç Türkiye'mizde uyuşmuş bulunan millî hissi uyandırmak, komünistlerle mücadele etmek, kötülüklerle amansız bir şekilde savaşmak*" olarak belirtilmiştir (S.1, s. 1). Konuyla ilgili millî şiirler bulunmaktadır. İlk sayısındaki öngörüsü şöyledir: "*Okuyacağınız kitap, milletimizi ahlâksızlık seviyesine indiren değil, ananelerimizi kuvvetlendirebilecek, vatan ve millet davalarını ele alabilecek, genç nesle millî hissi aşılayarak, onların ruhlarını ateşlendirebilecek hak ve hakikati efkârı umumiyeye aksettirebilecek kitap olmalıdır*."

Yazarları arasında A.Ç., Ahmet Haki İZLER, Cemal Oğuz ÖCAL, Feyzi HALICI, Hasan Tahsin OĞUZ, Hürriyetçi [müstear], Hüseyin KARA, Kürşadoğlu [bk. Hüseyin KARA], Mehmet AĞIR, Mehmet ÖNDER, R. KARADUMAN, Savaşçı [müstear], Selahattin ERTÜRK, Tahsin BALGA, Tanrıkulu [bk. Hüseyin KARA] bulunmaktadır.

İstanbul Üniversitesi Kütüphanesinde 2 cilt olarak gözükmektedir. Herhâlde sayılar cilt olarak düşünülmüş veya adlandırılmıştır. Ankara Millî Kütüphanede (fotokopi 1964 SB150) de iki ayrı koleksiyon vardır ve buradan temin edilmiştir.

Dergi, iki aylık aranın ardından *Millî Birlik* adı altında Hamide Asöcal tarafından tekrar çıkarılmıştır. Yayın hayatını üç sayı daha sürdürebilmiştir.

Aynı adla 1962 yılından itibaren çıkan başka bir dergi daha vardır. Atsız Bey ve arkadaşlarının çıkardığı bu Türkçü dergi, toplam 68 sayı yayımlanmıştır.

Hakkında yapılmış çalışmalar

Herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır.

4.1.36. Millî Birlik (20 Ocak 1949-25 Mart 1949)

Millî Birliğin Sesi dergisinin devamı olarak ayda bir çıkar ülkü, sanat ve siyaset dergisidir. Zaten sayıların numaralandırılmasında 2-1, 2-2, 2-3 şekillerinin kullanılması buna delildir. 3 ayda 3 sayı çıkıp kapanmıştır. Sayfa sayısı 16'dır. "*Sözde Sebat, İşte Azim*" sloganıyla yayımlanmıştır.

Yayın periyodu

Tablo 4.36. Millî Birlik dergisinin yayın periyodu.

YIL	Cilt	Sayı	Miladi	Gün	y. aralığı	Sayfa	Sahibi	Yazı İşleri
1	1	2-1	20 Ocak 1949		Aylık	16	Hamide Asöcal	Basri Gökkaya
1	1	2-2	20 Şubat 1949		Aylık	16	Hamide Asöcal	Basri Gökkaya
1	1	2-3	25 Mart 1949		Aylık	16	Hamide Asöcal	Basri Gökkaya

Derginin sahibi Hamide Asöcal, yazı işlerini idare eden Basri Gökkaya'dır. Ülkü Basımevinde tabedilmiştir.

Dergi, milliyetçilik konularına ağırlık vermiştir. İlk sayısının kapağında şu ibare vardır: "*Millî şuurla yoğrulan gençlik, yarın için fikir ve ruh bütünlüğünü kucaklayan, imar edilmiş bir şehir olarak Konya'yı, muazzam bir abide hâlinde hazırlayacaktır*".

Millî Birliği Sesi dergisinin devamı olan dergideki bazı yazarlar şunlardır: Adnan ÖZKAYA, Ali Rıdvan BÜLBÜL, Benim [müstear], Celal ÇUMRALI, Celalettin KİŞMİR, Cemal Oğuz ÖCAL, Göküşoğlu [müstear], Fahri HÖKEREK, Hasan Tahsin OĞUZ, Hayrullah LİM, H.T. (Yüksek mühendis), Hüseyin KARA, Kanca [müstear], Mustafa Kubilay İMER, Kürşad Türkümhan [müstear olmalı], Mahmut Nedim GÜNTEL, Mehmet ÖNDER, Mevlüt

KAPLAN, Muhammed İKBAL, Muharrem GÜNERİ, Muzaffer Bülent ÖNAL, Mükerrem GÜNERİ, M. Zeki ŞENSÖZ, Ne-ka-ha [müstear], Nurettin ÇAĞLAR, Nur-Ner (müstear), Oğuz FAZLIOĞLU [Cemal Oğuz ÖCAL], Osman YURDAŞAN, Reha Oğuz TÜRKKAN, Rıdvan BÜLBÜL [bk. Ali Rıdvan BÜLBÜL], R. N., Birdamla [müstear], Sadık OK, Sefa ODABAŞI, S.H.K.B., Sivaslı [müstear], Şarklı (müstear), Talat HAKAN, Tanrıkulu [Hüseyin Kara], Turgut AKINCI, Yıldırım Kadri ASÖCAL, Yılmaz Osman ASÖCAL.

Koleksiyonuna Ankara Millî Kütüphaneden (fotokopi 1971 SB 289) ulaşılmıştır. İki ayrı koleksiyon mevcut olup birinde 3 sayı diğerinde son iki sayı bulunmaktadır.

Aynı adla İzmir'de (1933-1937), Elâzığ'da (1989) çıkan gazeteler ve Ankara'da (1954, 2012), İstanbul'da (1947) çıkan dergiler bulunmaktadır.

Hakkında yapılmış çalışmalar

"Ülküdaşımız Millî Birlik", *Bozok,* Y.1, C.1, S.1, Ocak 1949, s. 16 [bu isimle çıkan dergi tavsiye ediliyor].

4.1.37. Bozok (Ocak 1949- Şubat 1949)

"*Aylık milliyetçi, siyasi, fikir ve sanat mecmuası*" olan dergi iki sayıdan sonra tiraj düşüklüğü nedeniyle kapanmıştır (Önder, 1949, s. 71). Mottosu "*Türk Ulusu Titre ve Kendine Dön*" olan derginin sayfa sayısı 16'dır.

Yayın periyodu

Tablo 4.37. Bozok dergisinin yayın periyodu.

Sayı	Miladi	Yayın aralığı	Gün	Sayfa	Sahibi	Neşriyat Müdürü
1	Ocak 1949	Aylık		16	S. Karpuzoğlu	Hüseyin Bulmaz
2	Şubat 1949	Aylık		16	S.Karpuzoğlu	Celalettin Kişmir

Derginin sahibi S. Karpuzoğlu, neşriyat müdürü Hüseyin Bulmaz ve Celalettin Kişmir'dir. Yeni Kitap Basımevinde tabedilmiştir.

Daha çok siyasi yazıların bulunduğu dergide ahlaki ve edebî konularda da materyaller mevcuttur. Milliyetçi bir söyleme sahiptir.

Derginin yazarları arasında Ahmet Cenap KENDİ, Ali Rıdvan BÜLBÜL, Berdüş [müstear], BÜL-TEK [Ali Rıdvan BÜLBÜL ile Haluk TEKMEN'in ortak müstearı], Cemal Oğuz ÖCAL, Fevzi Rahman YÜRTER [Kırımlı], F. İnci KARTALKAYA [Erzurum'dan],

Haluk TEKMEN, Hasan Tahsin Oğuz [Ha-Ta-Uz], Hayrullah LİM, Hilmi KARPUZOĞLU, H. KILIÇASLAN, İhsan HINÇER, Kami D. DUMANOĞLU, Kocakafaoğlu [müstear], Mehdi HALICI, Mehmet Hadimi AKSOY, Mehmet ÖNDER, Muharrem Mermer YURDAKUL, Mustafa Lütfi YILMAZ, Muhittin TURGUT, Ne-Ke-Ha [müstear], Osman ERDEN [dergiden atıldı], O. Y., Şevki ERKAN bulunmaktadır.

Koleksiyonuna Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesinden ulaşılmıştır. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesinde, Ankara Millî Kütüphanede (1956 SB 325) ve İzmir Millî Kütüphanede birer koleksiyonu vardır. https://www.milliyetcidergiler.org/pdf/2691 sitesinde de bulunmaktadır (31/10/2024).

Yozgat halkevi tarafından 1938-1941 yılları arasında 14 sayı çıkarılan aynı adla başka bir dergi daha bulunmaktadır. Yine İstanbul'da 1948-1995 yılları arasında yayımlanan ve 15000'li sayılara ulaşan bu adla bir gazete bulunmaktadır.

Hakkında yapılmış çalışmalar

Herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır.

4.1.38. Anıt (Şubat 1949-1964)

Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği (kuruluş tarihi 1944) tarafından aylık olarak çıkarılan arkeoloji, folklor ve tarih dergisidir. "*Atalarını seven Atalarının bıraktığı tarihî eserleri de sever*" mottosu ve "*Tarihimizin canlı ve heyecanlı sahifeleri eski eserlerimizdir*" mesajıyla yayımlanır. Yine ilk sayının ilk sayfasında "*Vatanın süsleri olan eski eserlerimizi korumak da vatan borcudur*" cümlesi yazılıdır. Dernek halen faal durumda olup dergi çıkarmamaktadır.

1950 Temmuzunda yayımlanan 19. sayı ile birlikte dergi, ekonomik nedenlerden dolayı yayınına 7 yıla yakın bir ara vermek zorunda kalmıştır. Çünkü 20-21. sayılar 1957 Mart- Nisan tarihini taşımaktadır. Aralık 1949'da hem 11. sayı çıkmış hem de özel bir sayı (12. sayı) yayımlanmıştır. Yani 18 ayda 19 sayı yayımlanmıştır. Mart 1957'de yeniden yayımlanmaya başlamıştır. 1964'e kadar toplam 31 sayı yayımlanmış ve kapanmıştır.

Yayın periyodu

Tablo 4.38. Anıt dergisinin yayın periyodu.

Yıl	Cilt	Sayı	Miladi	Yayın aralığı	Sayfa	Sahibi/ Yazı İşleri Müdürü
1	1	1	Şubat 1949	-	24	M. Zeki Oral/ M. Tahir Mıhçı
1	1	2	Mart 1949	1 ay	24	M. Zeki Oral/ M. Tahir Mıhçı

1	1	3	Nisan 1949	1 ay	24	M. Zeki Oral/ M. Tahir Mıhçı
1	1	4	Mayıs 1949	1 ay	22	M. Zeki Oral/ M. Tahir Mıhçı
1	1	5	Haziran 1949	1 ay	24	M. Zeki Oral/ M. Tahir Mıhçı
1	1	6	Temmuz 1949	1 ay	24	M. Zeki Oral/ M. Tahir Mıhçı
1	1	7	Ağustos 1949	1 ay	24	M. Zeki Oral/ M. Tahir Mıhçı
1	1	8	Eylül 1949	1 ay	24	M. Zeki Oral/ M. Tahir Mıhçı
1	1	9	Ekim 1949	1 ay	24	M. Zeki Oral/ M. Tahir Mıhçı
1	1	10	Kasım 1949	1 ay	24	M. Zeki Oral/ M. Tahir Mıhçı
1	1	11	Aralık 1949	1 ay	24	M. Zeki Oral/ M. Tahir Mıhçı
1	1	12	Aralık 1949	Aynı ay (özel sayı)	24	M. Zeki Oral/ M. Tahir Mıhçı
2	2	13	Ocak 1950	1 ay	24	M. Zeki Oral/ M. Tahir Mıhçı
2	2	14	Şubat 1950	1 ay	24	M. Zeki Oral/ M. Tahir Mıhçı
2	2	15	Mart 1950	1 ay	24	M. Zeki Oral/ M. Tahir Mıhçı
2	2	16	Nisan 1950	1 ay (biraz gecikmeli)	24	M. Zeki Oral/ M. Tahir Mıhçı
2	2	17	Mayıs 1950	1 ay	24	M. Zeki Oral/ M. Tahir Mıhçı
2	2	18	Haziran 1950	1 ay	24	M. Zeki Oral/ M. Tahir Mıhçı
2	2	19	Temmuz 1950	1 ay	24	M. Zeki Oral/ M. Tahir Mıhçı

Sahibi, dernek başkanı ve Konya Müzesi müdürü Mehmet Zeki Oral, yazı işleri müdürü dernek başkan yardımcısı avukat Tahir Mıhçı'dır. Yeni Kitap Basımevinde tab edilmiştir.

Genel olarak bir arkeoloji, folklor ve tarih dergisidir. Eğitimle ilgili kayda değer bir yazı gözükmemektedir. Bazı şahsiyetlerin hâl tercümeleri değerlendirilmiştir. Dergi üzerine çalışma yapan Ulutürk'ün (2013) makalesinde yazıların bir fihristi bulunmaktadır.

Dergi Aziz SEYHAN, Elif NACİ, Friedrich Sarre, Mehmet YUSUFOĞLU, Mehmet Zeki ORAL (Müze Müdürü), Mesut TALASLIOĞLU (Konya Lisesi Tarih Öğretmeni), Muzaffer ERDOĞAN, Mükerrem USMAN (İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi Sanat Tarihi Asistanı), Remzi KAZANCIGİL, Rüstem DUYURAN, Saadet ONAT, Tahsin ÜNAL (Maltepe Askeri Lisesi Tarih Öğretmeni) gibi isimlerden oluşan bir yazar kadrosuna sahiptir.

Koleksiyonuna Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi ile Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Kütüphanesinden ulaşılmıştır. 1. cildinde ilk 10 sayısı bulunmaktadır. 2. cildinde ise 11-19 arası sayılar bulunmaktadır. Ancak bu ciltleme şekli isteğe bağlı olarak yapılmıştır. Doğrusu ilk 12 sayısı 1. cilt, 13-19 arası sayılar da 2. cilt olarak görülmelidir. Selçuk Üniversitesi Kütüphanesinde, İstanbul, Ankara ve Erbakan Üniversitesi Kütüphanelerinde, TTK kütüphanesinde, Beyazıt Devlet Kütüphanesinde, İzmir Millî Kütüphanede kimi eksik sayıları ile beraber birer koleksiyonu bulunmaktadır.

Aynı tarihlerde Trabzon'da çıkan bu isimde bir dergi de vardır

Hakkında yapılmış çalışmalar

"Gayemize Uygun Yazılardan Özetler: Profesör Babinger, "Anıt Dergisi Avrupa'da Nasıl Karşılandı", *Anıt*, Y.1, C.1, S.8, Eylül 1949, s. 2 [Yeni Konya gazetesinden muktebes].

"Yazarların Soyadlarına Göre Fihrist", *Anıt*, Y.1, C.1, S.12, [Aralık] 1949 (özel sayı), s. 21.

"Makalelerin Fihristi", *Anıt*, Y.1, C.1, S.12, [Aralık] 1949 (özel sayı), s. 22.

Ulutürk, Muammer (2013). Konya Kültür ve Tarihi Açısından Anıt Dergisi. *Turkish Studies - International Periodical for The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic,* Volume 8/2, Winter 2013, p. 303-318.

4.1.39. Üretim (1 Nisan 1949-1964)

Yurt hayvancılığını geliştirmek amacıyla Türkiye'de ilk defa veteriner hekimler tarafından çıkarılmış aylık hayvancılık dergisidir. En az 94 sayı yayımlanmıştır. İlk 9 sayısı Konya'da intişar eden dergi, Ocak 1950'de çıkan 10. sayıdan itibaren ise Ankara'da yayımlanmıştır.

Yayın periyodu

Tablo 4.39. Üretim dergisinin yayın periyodu.

YIL	Cilt	Sayı	Miladi	y. aralığı	Sayfa	Sahibi/ Yazı İşleri Müdürü
1	1	1	Nisan 1949	-		Cevat Kurtoğlu
1	1	2	Mayıs 1949	Aylık		Cevat Kurtoğlu
1	1	3	Haziran 1949	Aylık		Cevat Kurtoğlu
1	1	4-5	Temmuz- Ağustos 1949	Aylık		Cevat Kurtoğlu
1	1	6	Eylül 1949	Aylık		Cevat Kurtoğlu
1	1	7	Ekim 1949	Aylık		Cevat Kurtoğlu
1	1	8	Kasım 1949	Aylık		Cevat Kurtoğlu
1	1	9	Aralık 1949	Aylık		Cevat Kurtoğlu
DEVAMI VAR (ANKARA)						

Müessisi Veteriner Abdurrahman EROĞLU olan derginin Konya yayın sürecinde sahibi ve yazı işleri müdürü Cevat Kurtoğlu'dur. Yenikitap Basımevinde basılmıştır.

Bir meslek dergisi olan Üretim, çeşitli istatistiklerle hayvancılığımızın gelişmesindeki seyri göstermeye çalışmış, türlü hayvan hastalıklarıyla mücadeleyi, hayvan mahsulleri ve bunların piyasasına dair türlü konulardaki araştırmaları yayımlamıştır.

Başlıca yazarları şunlardır: Abdurrahman EROĞLU, Hasan Ali TÜRKER, Zeliha TÜRKER, Emin ORHANELİ, Dr. Hikmet EKER, Sait ABUŞOĞLU, İ. Lütfi BAŞAK, Halil ALTINDAĞ, M. MERİÇ, Sabri DİLMEN, Hasan BULÇUM, İbrahim ÖZBER, Dr. C. KÖNİ (Önder, 1949, ss. 73-74).

Ankara Millî Kütüphanede (1961 SA 130) 9 cilt hâlinde 94 sayısı bulunmaktadır. Selçuk Üniversitesi Merkez Kütüphanesinden (Demirbaş: S2185) Konya'da yayımlanan ilk 9 sayısı temin edilmiştir. Konya'da başlayan yayın hayatı daha sonra Ankara'da devam etmiştir.

Hakkında yapılmış çalışmalar

Hakkında herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır.

4.1.40. Bizim Yayla (Nisan 1950- Şubat 1951)

Aylık fikir, sanat ve edebiyat dergisidir. 12 sayı çıkmıştır. Derginin son sayıları biraz gecikmeli çıkmış, 10-11. sayıları beraber yayımlanmıştır. Sayfa sayısı 20'dir. Önder'e göre (1971, s. 461) kapanış tarihi Şubat 1951 olan dergiden Arabacı ve arkadaşları (2009) bahsetmez. Son sayısında kapanacağını beyan eder.

Yayın periyodu

Tablo 4.40. Bizim Yayla dergisinin yayın periyodu.

YIL	Cilt	Sayı	Miladi	Gün	y. aralığı	Sayfa	Sahibi/ müdürü	Başyazarı
1	1	1	Nisan 1950	-	Aylık	20	Muzaffer MERİÇ	
1	1	2	Mayıs 1950	-	Aylık	20	Muzaffer MERİÇ	
1	1	3	Haziran 1950	-	Aylık	20	Muzaffer MERİÇ	
1	1	4	Temmuz 1950	-	Aylık	20	Muzaffer MERİÇ	
1	1	5	Ağustos 1950	-	Aylık	20	Muzaffer MERİÇ	
1	1	6	Eylül 1950	-	Aylık	20	Muzaffer MERİÇ	
1	1	7	Ekim 1950	-	Aylık	20	Muzaffer MERİÇ	
1	1	8	Kasım 1950	-	Aylık	20	Muzaffer MERİÇ	
1	1	9	Aralık 1950	-	Aylık	20	Muzaffer MERİÇ	
1	1	10-11	[Ocak- Şubat] 1951	-	2 ay	20	Muzaffer MERİÇ	
1	1	12	[Mart] 1951	-	Aylık	20	Muzaffer MERİÇ	

Sahibi ve yazı işlerini fiilen idare eden veteriner hekim Muzaffer Meriç'tir. Yeni Kitap Basımevinde (Sahibi: Mustafa Gücüyener) tertip edilmiş, A.M. Basımevinde tab edilmiştir.

Dergi daha çok bir şiir dergisidir ancak tiyatro ile ilgili yazıların yanında edebî denemeler de bolca bulunmaktadır. Eğitim alanında malzeme bulunmamaktadır.

Pek çok sanatçının ismi geçmektedir: Ali Fuad AZGUR, A. Halil KOÇ, Ahmet ŞİMŞEK, Ahmet Tufan ŞENTÜRK, Ali Rıdvan BÜLBÜL, Ali SERT, Arif KAPTAN, Arif Nihat ASYA, Asiye SÜEL, Âşık İsmail, Azmi GÜLEÇ, Basri GOCUL, Baytari, Bekir Sıtkı ERDOĞAN, Bozkurt TÜRKÇÜOĞLU, Bumin AY, Cenap Şehabettin GEDİKOĞLU, Celalettin KİŞMİR, Ekrem Şeref TUFAN, Ethem SOVUGÜR, Fahri SEZER, Fakih ÖZFAKİH, Feridun EVRENSEL, Ferit Ragıp TUNCOR, Fethi KALKAN, Feyzi HALICI, Fezai, Fikret SEZGİN, Gültekin SAMANOĞLU, Gündüz GÜRGEN, Haldun ÖZER, Haldun

ÖZMEN, Halil SOYUER, Haluk TEKMEN, Hasan Ali TÜRKER, Hasan Hüseyin SAYGILIOĞLU, Hayali Hasan YAVAŞ, Hayri MUMCU, Hilmi YÜCEBAŞ, (Hocaoğlu) Selahattin ERTÜRK, Hüseyin KARA, Hüseyin ÖZKAN, Hasan Vasfi UÇKAN, İbrahim Hakkı EROĞLU, İbrahim Zeki BURDURLU, İlhan GEÇER, İlhan YURTSEVER, İnci KARTALKAYA, İsmail Hakkı GAŞAN, İsmeti- A. SATIOĞLU, Jülide Gülizar GÖKSAN, Kaya Özdenoğlu/ ÖZDEMİROĞLU, K. Bayram ÇUKURKAVAKLI, Kemal CİHAN, Lütfi ÖZÜNER, Meftun DELİÇAY, Mehmet ÇAKIRTAŞ, Mehmet ÇINARLI, Mehmet ERBULAN, Mehmet ÖNDER, Mehmet SOYSAL, Metin HALICI, Miraç KATIRCIOĞLU, M. Necdet İNUĞUR, Murat Sukuti KARACA, Mustafa Kubilay İMER (Mevlanaoğlu), Mustafa Necati KARAER, Muzaffer MERİÇ, Muzaffer YERSEL, Naci EMEN, Nejat ÇAĞLI, Necmettin AR, Neriman DUMANOĞLU, Ni-Bi, Nihat ETİZ, Nihat KUŞLU, N. Said ÇEKMEGİL, Nurettin Can GÜLEKLİ, Orhan KOÇMAN, Osman ATTİLA, Ömer Lütfi ÖZÜNER, Raci DAMACI, Ramiz ARDA, Rasim KARADUMAN, Remzi YILMAZER, Rıza Polat AKKOYUNLU, Rıza ÜMİD, Sabahattin ÇETİNKAYA/ ÇANKAYA?, Selahattin BATU, Selahattin ERTÜRK, S.N. ÇAĞLAYAN, Sofu TUĞRUL, Süleyman Sami BARIM, Şahin, Şemsi BELLİ, Taceddin TANTUĞ, Vasfi AKSU, Vehbi Cem AŞKUN, Yahya BENEKAY, Yahya SAİM, Yıldız Nadir ÜNLÜ, Yusuf Suphi KONUKOĞLU, Yüksel BOZKIRLI ve *** remizli yazar. Yazarların bir kısmı daha önce Yeni Konya gazetesinin sanat ve edebiyat ekinde, daha sonra da Hisar dergisinde eserleri çıkan sanatçılardır.

12 sayılık tam bir koleksiyonu, Selçuk Üniversitesi Merkez Kütüphanesinden temin edilmiştir. Beyazıt Devlet Kütüphanesinde, Ankara Millî kütüphanede (202 ALF Ö1566) ve İzmir Millî Kütüphanede birer koleksiyonu bulunmaktadır.

Hakkında yapılmış çalışmalar

"Bizim Yayla'da İki Şair", ÖZCAN, Mustafa. *Anadolu Manşet Gazetesi Kültür Sanat Eki*, 22 Mart 2007, ss. 2-3.

Folklor Postası, Bizim Yayla, Şimdilik Dergileri (LT). ULAŞER, Sevda. Selçuk Üni. Konya, 2007. Dan.: Prof. Dr. Mustafa Özcan [teze ulaşılamamıştır].

Âdem DEMİRSOY, "50'li Yıllardaki Çileli Edebiyat Dergiciliğine Konya'dan Bir Örnek: Bizim Yayla Dergisi", 11.Uluslararası Sosyal Araştırmalar ve Davranış Bilimleri Konferansı tam metin kitabı, Antalya, 29.07.2022, ss. 212-232.

4.2. Dergilerdeki Eğitimle İlgili Malzemeler

Konya dergilerinde eğitim ve terbiye ile ilgili pek çok yazı, haber ve şiir yayımlanmıştır (372 adet). Bunları tarih sırasına göre verdiğimizde bazı özellikler göze çarpar.

Tablo 4.2. Dergilerdeki eğitimle ilgili malzemeler

	1909 YILI
1.	Tebrik (1909, 26 Ocak). *Konya*, (1902), 3.
2.	y.y. (1909, 15 Şubat). Terbiye-i etfal. *Barika*, *1*(1), 1[2] Şubat 1324, 4-6.
3.	Koner, M. M. (1909, 1 Mart). Uhrüs lidünyake. *Barika*, *1*(3), 16 Şubat 1324, 1-3.
4.	Koner, M. M. (1909, 1 Mart). Mektepler- maarif. *Barika*, *1*(3), 16 Şubat 1324, 11-13.
5.	Koner, M. M. (1909, 9 Mart). Yine İptidaiyeler. *Barika*, *1*(4), 24 Şubat 1324, 7-8.
6.	Vilayet havadisi: talebe-i ulûm imtihanları (1909, 9 Mart). *Barika*, *1*(4), 24 Şubat, 11-12.
7.	Meclis-i Mebusan müzakarat-ı mühimmesinden, (1909, 9 Mart). *Barika*, *1*(4), 24 Şubat 1324, 16.
8.	Hulusi (1909, 1 Nisan). Barika-ı ceride-i muteberesine. *Barika*, *1*(7), 20 Rebiyülevvel 1327/ 29 Mart 1325, 1-3.
9.	Ahmet İhsan (1909, 11 Nisan). Meclis-i Umumi-i Vilayet heyet-i alisine. *Barika*, 1(7), 20 Rebiyülevvel 1327/ 29 Mart 1325, 11-13.
10.	Hulusi (1909, 21 Nisan). Kitab-ı hakayıktan bir iki satır havi bir yaprak. *Barika*, *1*(8), 1 Rebiyülahir 1327/ 8 Nisan 1325, 2-3.
11.	y.y. (1909, 21 Nisan). Usul-i tedris. *Barika*, *1*(8), 1 Rebiyülahir 1327/ 8 Nisan 1325, 12-13, 16.
12.	Koner, M. M. (1909, 21 Nisan). Kadınlarımız ve terakki. *Barika*, *1*(8), 1 Rebiyülahir 1327/ 8 Nisan 1325, 13-14.
13.	Hüseyin Nurettin (1909, 9 Mayıs). Mektep. *Barika*, 1(9). 19[18] Rebiyülahir 1327/ 26 Nisan 1325, 5-6.
14.	Ahmet İhsan (1909, 9 Mayıs). Çalışalım. *Barika*, 1(9), 19[18] Rebiyülahir 1327/ 26 Nisan 1325, 6-7.
15.	Mekteb-i idadi (1909, 16 Haziran). *Barika*, *1*(11), 28[27] Cemaziyelevvel 1327/ 3 Haziran 1325, 6.
	1911 YILI
16.	Yazar, M. B. (1911, 29 Nisan). Tebrik. *Ufk-ı Âti*, *1*(3), 16 Nisan 1327, 1-2.
17.	y.y. (1911, 11 Mayıs). İmtihan belası. *Ufk-ı Âti*, *1*(4), 28 Nisan 1327, ön kapak içi/ arka kapak içi
18.	Fransızca tatil dersleri (1911, 10 Temmuz). *Ufk-ı Âti*, 1(8), 27 Haziran 1327, arka kapak.
19.	y.y. (1911, Eylül). Açık mektup, *Ufk-ı Âti*, *1*(12), arka kapak.
	1912 YILI
20.	Baştak, N. F. (1912, 23 Temmuz). Mudhike-i nisaiyet. *Şahap*, 1(5-6), 10 Temmuz 1328, 55-63.
21.	Mehmet Hayrettin (1912, 23 Temmuz). Çalışmak ihtiyacı. *Şahap*, *1*(5-6), 10 Temmuz 1328, 63.
22.	y.y. (1912, Kasım). Tarih-i Edebiyat-ı Osmaniye. *Şahap*, *2*(7/1) [Teşrinisani 1328], arka kapak.
	1913 YILI
23.	Çağdaş, T. N. (1913, 29 Haziran). Oğluma. *Rehber*, 1(1), 24 Recep 1331/ 16 Haziran, 6.
24.	Tevfik Nevzat (1913, 25 Temmuz). Vasiyetim. *Rehber*, *1*(3), 2[20] Şaban 1331/ 12 Temmuz 1329, 22-23.
	1917 YILI
25.	y.y. (1917, 15 Temmuz). Ecnebi mektepleri ve yurtlar. *Öksüz Yurdu Mecmuası*, *1*(1), ??
26.	İsmail Zühtü (1917, 8 Kasım). Anadolu Türk gençliği ve lakaydî. *Ocak Konya*, *1*(1), 08 Teşrinisani 1333, 6.
27.	Koner M. M. (1917, 30 Kasım). Bir kavmin medeniyetini istinbatta usul. *Ocak Konya*, *1*(3), 30 Teşrinisani 1333, 17-18.
28.	y.y. (1917, 30 Kasım). Feminizm ve koketri. *Ocak Konya*, *1*(3), 30 Teşrinisani 1333, 23.
29.	Anakök, T. (1917, 30 Kasım). Avrupa hatıratından: çırak ve amele mekteplerinin tesiratı. *Öksüz Yurtları Mecmuası*, 1(10), 30 Teşrinisani 1333, 71-72.
30.	y.y. (1917, 30 Kasım). Yurtlarda idari teceddüt. *Öksüz Yurtları Mecmuası*, *1*(10), 30 Teşrinisani 1333, 73-74.
31.	y.y. (1917, 30 Kasım). Musahabât-ı ahlakiye nasıl öğretilecek?- 4-. *Öksüz Yurtları Mecmuası*, *1*(10), 30 Teşrinisani 1333, 74-75 (Seri bir yazı olan bu makalenin, derginin 12. sayısında da yayınlandığı tespit edilmekle (y.y. 3 Ocak 1917: 2) birlikte ilgili sayıya ulaşılamadığı için içeriği hakkında malumat verilememiştir).
32.	Gövsa, İ. A. (1917, 15 Aralık). Ezberletilecek şiirler: Süleyman Paşa'nın kabrinde. *Öksüz Yurtları Mecmuası*, 1(11), 15 Kânunuevvel 1333, 80.
33.	Yurt haberleri (1917, 15 Aralık). *Öksüz Yurtları Mecmuası*, *1*(11), 15 Kânunuevvel 1333, 85-86.
34.	İsmail Zühtü (1917, 20 Aralık). Konya'nın eski 'mahalle mektepleri' hayatından (Bundan on, on beş sene evvelki mekteplerde usul-i terbiye ve tedris). *Ocak Konya*, *1*(5), 20 Kânunuevvel 1333, 40.
35.	İsmail Zühtü (1917, 30 Aralık). Konya'nın eski 'mahalle mektepleri' hayatından (Bundan on, on beş sene evvelki mekteplerde usul-i terbiye ve tedris). *Ocak Konya*, *1*(6), 30 Kânunuevvel 1333, 47-48.
	1918 YILI
36.	İsmail Zühtü (1918, 10 Ocak). Konya'nın eski 'mahalle mektepleri' hayatından (Bundan on, on beş sene evvelki mekteplerde usul-i terbiye ve tedris). *Ocak Konya*, *1*(7), 10 Kânunusani 1334, 54-56.
37.	İsmail Zühtü (1918, 20 Ocak). Konya'nın eski 'mahalle mektepleri' hayatından (Bundan on, on beş sene evvelki mekteplerde usul-i terbiye ve tedris). *Ocak Konya*, *1*(8), 20 Kânunusani 1334, 62-63.

38.	Oral, O. N. (1918, 30 Ocak). Tarih tedrisatı. *Öksüz Yurtları Mecmuası*, *1*(14), 30 Kânunusani 1333, 113-114.
39.	Yurt haberleri (1918, 30 Ocak). *Öksüz Yurtları Mecmuası*, *1*(14), 30 Kânunusani 1333, 114.
40.	İsmail Zühtü (1918, 31 Ocak). Konya'nın eski 'mahalle mektepleri' hayatından (Bundan on, on beş sene evvelki mekteplerde usul-i terbiye ve tedris). *Ocak Konya*, *1*(9), 31 Kânunusani 1334, 69-71.
41.	İsmail Zühtü (1918, 10 Şubat). Konya'nın eski 'mahalle mektepleri' hayatından (Bundan on, on beş sene evvelki mekteplerde usul-i terbiye ve tedris). *Ocak Konya*, *1*(10), 10 Şubat 1334, 78-79.
42.	y.y. (1918, 2 Mart). Elim bir uful. *Ocak Konya*, *1*(12), 02 Mart 1334, 96.
43.	Mustafa Reşit (1918, 10 Mart). Çocuk ve eşya. *Ocak Konya*, *1*(13), 10 Mart 1334, 101-102.
44.	Mustafa Reşit ((1918, 20 Nisan). Çocuk ve eşya. *Ocak Konya*, *1*(15), 20 Nisan 1334, 133-134.
	1919 YILI
45.	Vilâyet şuûnu (1919, 19 Temmuz). *Hak Yolu Konya*, *1*(1), 18 [20] Şevval 1337/ 19 Temmuz 1335, 11-12.
46.	Vilâyet şuûnu (1919, 10 Ağustos). *Hak Yolu Konya*, *1*(3), 10[13] Zilkade 1337/ 10 Ağustos 1335, 8.
47.	y.y. (1919, 20 Ağustos). Eski leylî mektepler. *Hak Yolu Konya*, *1*(4), 25 [28] Zilkade 1337/ 20 Ağustos 1335, 1-2.
48.	E[lif]. Sudi (1919, 20 Ağustos). Unutulmuş bir mektep. *Hak Yolu Konya*, 1(4), 25 [28] Zilkade 1337/ 20 Ağustos 1335, 2-4.
49.	Güney, E. C. (1919, 20 Ağustos). Cemiyet teşkilâtı. *Hak Yolu Konya*, *1*(4), 25 [28] Zilkade 1337/ 20 Ağustos 1335, 10.
50.	Konyalı, İ. H. (1919, 13 Eylül). Din. *Hak Yolu Konya*, *1*(5), 16 Zilhicce 1337/ 13 Eylül 1335, 1-4.
51.	Tüzüner, A. A. (1919, 13 Eylül). Mahalle mektepleri ve medreseler. *Hak Yolu Konya*, *1*(5), 16 Zilhicce 1337/ 13 Eylül 1335, 6-7.
52.	Gündüz, A. (1919, 13 Eylül). Sanayi mektebi için. *Hak Yolu Konya*, *1*(5), 16 Zilhicce 1337/ 13 Eylül 1335, 9.
53.	y.y. (1919, 27 Eylül). Maarifimiz. *Hak Yolu Konya*, *1*(6), 30 Zilhicce 1337/ 27 Eylül 1335, 8-10.
	1924 YILI
54.	Müteferrik haberler (1924, 28 Kasım). *İş Ocağı*, *1*(1), 28 Teşrinisani 1340, 4.
55.	Bir Muallim (1924, 12 Aralık). Muallim mekteplerinde. *İş Ocağı*, 1(3), 12 Kânunuevvel 1340, 5.
	1925 YILI
56.	Celil (1925, 1 Ocak). Teftiş esnasında bir ders. *Yeni Fikir*, 1(1), 1 Kânunusani 1341, 4-7.
57.	Müteferrik haberler (1925, 2 Ocak). *İş Ocağı*, *1*(6), 2 Kânunusani 1341, 8.
58.	Celil (1925, 15 Ocak). Pedagoji: teftiş esnasında bir ders. *Yeni Fikir*, 1(2), 15 Kânunusani 1341, 1-5.
59.	Celil (1925, 1 Şubat). Pedagoji: teftiş esnasında bir ders. *Yeni Fikir*, 1(3), 1 Şubat 1341, 1-4.
60.	Dalboy, M. Z. (1925, 1 Şubat). Tatbikat dersi. *Yeni Fikir*, 1(3), 1 Şubat 1341, 22-24;
61.	Celil (1925, 15 Şubat). Fikrî terbiye: teftiş esnasında bir ders. *Yeni Fikir*, 1(4), 15 Şubat 1341, 12-16.
62.	Dalboy, M. Z. (1925, 15 Şubat). Tatbikat dersi. *Yeni Fikir*, 1(4), 15 Şubat 1341, 20-22.
63.	Dalboy, M. Z. (1925, 1 Mart). Tatbikat dersi. *Yeni Fikir*, 1(5), 1 Mart 1341, 21-24.
64.	Celil (1925, 1 Nisan). Fikrî Terbiye [teftiş esnasında bir ders]. *Yeni Fikir*, 1(6), 1 Nisan 1341, 18-23;
65.	Celil (1925, 15 Nisan). Fikrî Terbiye [teftiş esnasında bir ders]. 1(7), 15 Nisan 1341, 1-5.
66.	y.y. (1925, 1 Mayıs). Müfettişler kongresi. *Yeni Fikir*, *1*(8), 1 Mayıs 1341, 21.
67.	Geçen haftanın kıymetli intibaları (1925, 6 Haziran). *Resimli Zaman*, 1(1), 6 Haziran 1341, 3.
68.	Karatay, N. R. (1925, 6 Haziran). Mektepler sütunu: imtihan ayı ecel ayıdır- açık mektup-. *Resimli Zaman*, *1*(1), 6 Haziran 1341, 6.
69.	Onat, N. H. (1925, 15 Haziran). Karatay medresesinde- medrese talebemle bir hasbihal. *Yeni Fikir*, *1*(9), 15 Haziran 1341, 193-195.
70.	Okumuşgil, H. R. (1925, 1 Ağustos). Şairin nasihati: hanımlar için ilmin kıymeti. *Yeni Fikir*, *1*(10), 1 Ağustos 1341, 214-215.
71.	Konya iki senelik darülmuallimîn mezunları (1925, 1 Ağustos). Dediklerimiz. *Yeni Fikir*, *1*(10), 1 Ağustos 1341, 220-221.
72.	Seyfeddin (1925, 1 Ağustos). Terbiye âlimleri: Montaigne'in pedagojisi. *Yeni Fikir*, *1*(10), 1 Ağustos 1341, 221-224.
	1926 YILI
73.	Oral, O. N. (1926, 1 Ocak). Nasıl bir terbiyeye ihtiyacımız var? *Yeni Fikir*, *1*(12), 1 Kânunusani 1342, 253-255.
74.	Oral, O. N. (1926, 1 Şubat). Terbiye: tedâ'înin şuurdaki rolleri. *Yeni Fikir*, *2*(13), 276-280.
75.	Aksüt, A. K. (1926, 15 Mart), Terbiye: amelî mektep [I]. *Yeni Fikir*, 2(14), 300-306 [Adolphe Ferriere'in 1920 yılında yayımlanan "L'ecole Active" adlı kitabından tercüme edilmiştir].
76.	Oral, O. N. (1926, 15 Mart). Terbiye: yeni hayat için yeni mektep lâzımdır. *Yeni Fikir*, *2*(14), 297-299.
77.	Okumuşgil, H. R. (1926, 15 Mayıs). Muhtasar, müfit bir müdafaa. *Yeni Fikir*, *2*(15), 339.
78.	Kırış, H. R. (1926, 15 Mayıs). Pedagoji: meslekî düşüncelerim. *Yeni Fikir*, *2*(15), 340-342.
79.	Aksüt, A. K. (1926, 10 Eylül). Terbiye: amelî mektep [II]. *Yeni Fikir*, 2(16), 352-356 [Adolphe Ferriere'in 1920 yılında yayımlanan "L'ecole Active" adlı kitabından tercüme edilmiştir].
80.	y.y. (1926, 1 Aralık). Arz-ı şükran. *Yeni Fikir*, *2*(17), 1 Kânunuevvel 1926, 377.
81.	Yardımcı M. H. (1926, 1 Aralık). İntikat: mühim ve müfit bir eser. *Yeni Fikir*, *2*(17), 1 Kânunuevvel 1926, 401-404.
	1927 YILI
82.	Aksüt, A. K. (1927, 1 Mart). Terbiye: amelî mektep [III]. *Yeni Fikir*, 2(21), 463-466 [Adolphe Ferriere'in 1920 yılında yayımlanan "L'ecole Active" adlı kitabından tercüme edilmiştir].
83.	y.y. (1927, 1 Mart). Teşekkür. *Yeni Fikir*, *2*(21), 466.

84.	y.y. (1927, 15 Nisan). Yeni Fikir'in hami ve müzahirleri. *Yeni Fikir*, *2*(23), 505.
85.	Ali Ragıp (1927, 15 Nisan). Ruhun jimnastiği. *Yeni Fikir*, 2(23), 526-528.
86.	Ecer, M. N. (1927, 15 Nisan) Anormal"lerin ruhiyatı [I]. *Yeni Fikir*, 2(23), 533-536;
87.	Ecer, M. N. (1927, 15 Mayıs). Anormal"lerin ruhiyatı [II]. *Yeni Fikir*, 2(24), 562-565.
88.	Okumuşgil, H. R. (1927, 25 Haziran). Kıtalar. *Yeni Fikir*, *3*(25), 573-576.
89.	Aksüt, A. K. (1927, 1 Eylül). Terbiye: amelî mektep [IV]. *Yeni Fikir*, 3(26), 593-598 [Adolphe Ferriere'in 1920 yılında yayımlanan "L'ecole Active" adlı kitabından tercüme edilmiştir].
90.	İsmail Hakkı (1927, 15 Kasım). Mektepten evvel çocuğun ilk muhiti. *Işık Yolu*, *1*(1), 15 İkinci Teşrin 1927, 5-6.
91.	Servet Hamdi (1927, 15 Kasım). Sinemanın insanlar üzerindeki tesiri. *Işık Yolu*, *1*(1), 15 İkinci Teşrin 1927, 7-9.
92.	Sabri Cemil (1927, 15 Kasım). Mazi ve mektep: mektebe hızlı cepheden bir nazar. *Işık Yolu*, *1*(1), 15 İkinci Teşrin 1927, 10-11.
93.	Aksüt, A. K. (1927, 15 Kasım). Terbiye: amelî mektep [V]. *Yeni Fikir*, 3(28), 15 Teşrinisani 1927, 655-658 [Adolphe Ferriere'in 1920 yılında yayımlanan "L'ecole Active" adlı kitabından tercüme edilmiştir].
94.	M. Kemal (1927, 1 Aralık). Ameli mektep. *Işık Yolu*, *1*(2), 1 İlk Kanun 1927, 11-12.
95.	Muhterem karilerimize (1927, 15 Aralık). *Yeni Fikir*, *3*(29), 15 Kânunuevvel 1927, 681.
96.	Akman, E. H. (1927, 15 Aralık). Pedagoji: Winnetka sistemi. *Yeni Fikir*, *3*(29), 15 Kânunuevvel 1927, 686-689.
97.	Halk konferansları (1927, 15 Aralık). *Yeni Fikir*, *3*(29), 15 Kânunuevvel 1927, 710-712.
	1928 YILI
98.	Aksüt, A. K. (1928, 1 Ocak). Terbiye: amelî mektep [VI]. 3(30), 1 Kânunusani 1928, 718-722 [Adolphe Ferriere'in 1920 yılında yayımlanan "L'ecole Active" adlı kitabından tercüme edilmiştir].
99.	Akman, E. H. (1928, 15 Ocak). Lazursky metodu. *Yeni Fikir*, *3*(31), 15 Kânunusani 1928, 750-758.
100.	Akman, E. H. (1928, 1 Şubat). Garp'ta terbiye cereyanları: mürebbinin hürriyeti, Bulgaristan'da terbiyevi hareketler, Danimarka'da halk mektepleri. *Yeni Fikir*, 3(32), 783-786.
101.	Akman, E. H. (1928, 1 Mart). Terbiye: Garp'ta terbiye cereyanları: Amerika'da terbiye hayatı. *Yeni Fikir*, 3(33), 814-818.
102.	Akman, E. H. (1928, 23 Mart). Pedagoji: mektep ve aile. *Yeni Fikir*, *3*(34), 858-862.
103.	Mıntıka maarif şûûnu (1928, 30 Nisan). *Yeni Fikir*, *3*(35), 903-904.
104.	Akman, E. H. (1928, 20 Mayıs). Aktüalite: cihan terbiye hareketleri. *Yeni Fikir*, 3(36), 918-922.
105.	Mıntıka maarif şûûnu (1928, 20 Mayıs). *Yeni Fikir*, *3*(36), 931.
106.	Akman, E. H. (1928, 20 Haziran). Cihan terbiye hareketleri: Paul Oestreich. *Yeni Fikir*, 4(37), 947-951.
107.	Baştak, N. F. (1928, 20 Haziran). Merhum İsmail Zühdü Bey. *Yeni Fikir*, 4(37), 965-967.
108.	Mıntıka maarif şûûnu (1928, 20 Haziran). *Yeni Fikir*, *4*(37), 968.
109.	Çalık, Z. (1928, 1 Ağustos). Türk kadınında millî iman- hanımlar biçki ve dikiş yurdu münasebetiyle. *Sanat*, 1(1), 10.
110.	Altan, M. Ş. (1928, 12 Ağustos). Edebî hasbihâl: İsmail Zühdü. *Yeni Fikir*, 4(38), 994-997.
111.	Baştak, N. F. (1928, 12 Eylül). Namdar Rahmi Bey. *Yeni Fikir*, 4(39), 1029-1032.
112.	Mıntıka maarif şûûnu (1928, 7 Ekim). *Yeni Fikir*, *4*(40), 7 Teşrinievvel 1928, 1064.
	1929 YILI
113.	Akman, E. H. (1929, 10 Ocak). Terbiye: Mannheim sistemi. *Yeni Fikir*, 4(43), 10 Kânunusani 1929, 1-2.
114.	Ali Haydar (1929, 10 Ocak). Küplü'de- Küplü muhtelit mektebinin kır gezintisi. *Yeni Fikir*, 4(43), 10 Kânunusani 1929, 4-6.
115.	Yılmaz, F. (1929, 1 Mart). Nijat B./Merhum Konya Lisesi müdürü. *Kervan*, *1*(1), 3.
116.	Enver Hulusi (1929, 1 Nisan). Bir sanat olmak itibariyle terbiye. *Yeni Fikir*, 4(44 [46]), 9-11.
117.	Baştak, N. F. (1929, 6 Mayıs). Merhum İsmail Zühdü. *Yeni Fikir*, 4(45[47]), 2-12.
118.	Akman, E. H. (1929, 10 Mayıs). Pedagoji: Montessori sistemi. *Yeni Fikir*, 4(46[48]), 2-4.
119.	Uğur, M. F. (1929, 15 Mayıs). Tedrisatta kitap-1. *Kervan*, *1*(5), 1.
120.	Uğur, M. F. (1929, 8 Haziran). Tedrisatta kitap [2]. *Kervan*, *1*(6), 1-2.
121.	Karatay, N. R. (1929, 8 Haziran). [Abdüllatif] Nevzat Bey [AYAS, eski Konya Maarif Emini]. *Kervan*, *1*(6), 8.
122.	Akman, E. H. (1929, 1 Eylül). Decroly metodu. *Yeni Fikir*, 5(49[51]), 1219-1220.
123.	Akman, E. H. (1929, 15 Eylül). Müstaitler terbiyesi. *Yeni Fikir*, 5(50[52]), 1235-1238.
124.	Ecer, M. N. (1929, 1 Ekim). Pedolojik etüt: Erzurum'da 700 öğrenciye uygulanan testlerin sonuçları. *Asie Mineure*, 1(1), 14-15.
125.	Gültekin, S. (1929, 15 Kasım). Baba. *Işık Yolu*, *4*(28), 15 İkinci Teşrin 1929, 3-4.
126.	Behlül (1929, 15 Kasım). İthaf. *Işık Yolu*, 4(28), 15 İkinci Teşrin 1929, 6-7.
127.	Mustafa Hamdi (1929, 15 Kasım). Muhterem müdürümüz Halit Ziya Beyin mektebe ilk adımı. *Işık Yolu*, *4*(28), 15 İkinci Teşrin 1929, 8.
128.	Vahit (1929, 15 Kasım). Halit Ziya Bey babamızın hatıralarından. *Işık Yolu*, *4*(28), 15 İkinci Teşrin 1929, 10-11.
129.	M. Tevfik (1929, 15 Kasım). Halit Ziya Bey babamızın bir günlük mesaisi hakkında. *Işık Yolu*, *4*(28), 15 İkinci Teşrin 1929, 11-12.
	1930 YILI
130.	Füruzan (1930, Ocak). Tembellik ilhamı. *Tan Yıldızı*, 1(1), 1.Kânun 1930, 11-12.
	1931 YILI
131.	y.y. (1931, 15 Şubat). Kara haber. *Işık Yolu*, *5*(37), 1.

132.	H. Tahsin (1931, 15 Şubat). Vazife içinde vazife. *Işık Yolu*, *5*(37), 3-7.
133.	y.y. (1931, 15 Şubat). Müteessiriz. *Işık Yolu*, *5*(37), 17.
	1932 YILI
134.	y.y. (1932, 1 Mart). Mecmuamızın bağlandığı prensip ve gayesi. *Terbiye Postası, 1*(1), ön kapak içi.
135.	Akman, E. H. (1932, 1 Mart). Yeni çocuk. *Terbiye Postası*, 1(1), 2-7.
136.	Akman, E. H. (1932, 1 Mart). Bugünün artistik terbiyesinde gaye. *Terbiye Postası*, 1(1), 7-10.
137.	Akman, E. H. (1932, 1 Mart). Tahririn tedris usulü. *Terbiye Postası*, 1(1), 10-13.
138.	Soysal, M. E. (1932, 1 Mart). Asrî mektep müfettişi. *Terbiye Postası, 1*(1), 13-15.
139.	Akman, E. H. (1932, 1 Mart). Talebe teşkilatı. *Terbiye Postası*, 1(1), 16-20.
140.	Soysal, M. E. (1932,1 Mart). İş ünitelerini seçmek için miyarlar. *Terbiye Postası, 1*(1), 25-28.
141.	Halkevleri (1932, 1 Mart). *Terbiye Postası*, 1(1), 30.
142.	Akman, E. H. (1932, 1 Mart). Cihan terbiye hareketleri. *Terbiye Postası*, 1(1), 30-32.
143.	y.y. (1932, 1 Mart). Büyük bir ziya. *Terbiye Postası, 1*(1), arka kapak içi.
144.	Kanad, H. F. (1932, 1 Nisan). Johann Wolfgang Goethe. *Terbiye Postası, 1*(2), 1-5.
145.	Tonguç, İ. H. (1932, 1 Nisan). Kerschensteiner ve pedagojisi. *Terbiye Postası, 1*(2), 9-30.
146.	Akman, E. H. (1932, 1 Nisan). Goethe'nin terbiyevi görüşleri", *Terbiye Postası*, 1(2), 31-45.
147.	Sevim (1932, 1 Nisan). Goethe ve J. J. Rousseau. *Terbiye Postası, 1*(2), 53-57.
148.	Terbiye hareketleri (1932, 1 Nisan). *Terbiye Postası, 1*(2), 63.
149.	Anket (1932, 1 Nisan). *Terbiye Postası*, 1(2), 64.
150.	E. Huguenin (1932, 1 Haziran). Almanya'da terbiyede inkılap (Çev. E. H. Akman). *Terbiye Postası*, 1(3), 1-10.
151.	Tonguç, İ. H. (1932, 1 Haziran). İş ruhiyatı ve işin kademeleri. *Terbiye Postası, 1*(3), 10-13 (yazar bu makalesi ile "Pedagojik Manada İş Mefhumu" makalelerini daha sonra genişletip kitap hâlinde yayınlamıştır: *İş ve Meslek Terbiyesi*, Hâkimiyet-i Milliye Basımevi, Ankara 1933, 164 sayfa).
152.	Akman, E. H. (1932, 1 Haziran). Derslerde randıman. *Terbiye Postası*, 1(3), 13-17.
153.	Soysal, M. E. (1932, 1 Haziran). Psikanalizm ve terbiye I. *Terbiye Postası, 1*(3), 17-20.
154.	y.y. (1932, 1 Haziran). Orta tedrisatta didaktik prensipler. *Terbiye Postası, 1*(3), 20-23.
155.	M. Saffet (1932, 1 Haziran). Meslek kitapları. *Terbiye Postası, 1*(3), 23-27.
156.	Sevim (1932, 1 Haziran). Müstait Çocuklar. *Terbiye Postası, 1*(3), 27.
157.	Kaya (1932, 1 Haziran). Asri mektebin rolü. *Terbiye Postası, 1*(3), 28.
158.	Kaya (1932, 1 Haziran). Veraset meselesi. *Terbiye Postası, 1*(3), 28-29.
159.	Akman, E. H. (1932, 1 Haziran). Mannheim sistemi. *Terbiye Postası*, 1(3), 29-31.
160.	Terbiye: Bir kitap (1932, 1 Haziran). *Terbiye Postası*, *1*(3), 31.
161.	Terbiye: Hareketler (1932, 1 Haziran). *Terbiye Postası, 1*(3), 31.
162.	y.y. (1932, 1 Haziran). Cihan terbiye teşekkülleri. *Terbiye Postası, 1*(3), 32.
163.	y.y. (1932, 1 Haziran). Dergi tavsiyeleri. *Terbiye Postası, 1*(3), arka kapak içi.
164.	Güzin [Çev.] (1932, 1 Eylül). Karakter pedagojisi (Altıncı sayıdan mabat). *Terbiye Postası, 1*(7), 1-4 [Yazarı bilinmiyor].
165.	Tahir (1932, 1 Eylül). Hayat ve yurt bilgisi dersinde hıfzıssıhha düsturlarının mevkii ne olmalıdır? *Terbiye Postası, 1*(7), 14-16.
166.	Harold Rugg (1932, 1 Eylül). Amerika'da muallim mektepleri (Çev. E. H. Akman). Terbiye Postası, 1(7), 17-19.
167.	S. Hamdi (1932, 1 Eylül). Toplu tedris örneği (altıncı sayıdan mabat) [I]. *Terbiye Postası, 1*(7), 19-21;
168.	Tonguç, İ. H. (1932, 1 Eylül). Joh. Heinrich Pestalozzi 1746-1827. *Terbiye Postası, 1*(7), 21-27.
169.	Nuri (1932, 1 Eylül). Köy mektebi. *Terbiye Postası, 1*(7), 28-31.
170.	Soysal, M. E. (1932, 1 Ekim). Meslekte mesai iştiraki. *Terbiye Postası, 1*(8), 1-4.
171.	Nadi, Ö. [Çev.] (1932, 1 Ekim). Mektep ve aile. *Terbiye Postası, 1*(8), 4-8.
172.	Tonguç, İ. H. (1932, 1 Ekim). Jean Jacqeus Rousseau 1712-1778. *Terbiye Postası, 1*(8), 9-14.
173.	S. Hamdi (1932, 1 Ekim). Toplu tedris örneği [II]. *1*(8), 14-16.
174.	Akman, E. H. (1932, 1 Ekim). Nice'de akdolunan beynelmilel VI'ncı yeni terbiye kongresine ait raporlar. *Terbiye Postası*, 1(8), 20-26.
175.	Kaya (1932, 1 Ekim). Terbiyevî danışma heyetleri ve mektep. *Terbiye Postası, 1*(8), 28-29.
176.	Ovide Decroly (1932, 1 Ekim). İçtimai hayat değişiklikleri, tek mektep ve seçme tabakanın hazırlanması. *Terbiye Postası, 1*(8), 30-32.
177.	Helena Radlinska (1932, 1 Kasım). Mekteplerde muvaffakiyetsizliğin içtimaî sebepleri. Terbiye Postası, 1(9), 1-3.
178.	Akman, E. H. (1932, 1 Kasım). Nice'de akdolunan beynelmilel vı'ncı yeni terbiye kongresine ait raporlar (baş tarafı geçen nüshada). *Terbiye Postası*, 1(9), 4-14.
179.	Akman, E. H. (1932, 1 Kasım). Decroly usulü. *Terbiye Postası, 1*(9), 15-17.
180.	y.y. (1932, 1 Kasım). Muallim mekteplerinde iş dersi. *Terbiye Postası, 1*(9), 18-19.
181.	Sevim (1932, 1 Kasım). Alfabede ilk adım. *Terbiye Postası, 1*(9), 20-22.
182.	Erol (1932, 1 Kasım). Lâik mektep lâik ahlâk. *Terbiye Postası*, 1(9), 32.
183.	Akman, E. H. (1932, 1 Aralık). Lousinet sistemi. *Terbiye Postası*, 1(10), 1-6.
184.	Soysal, M. E. (1932, 1 Aralık). Bir köylünün ağzından köy muallimine mektup. *Terbiye Postası, 1*(10), 11-14.
185.	Şemsi [Çev.] (1932, 1 Aralık). Polonya'da terbiye hareketleri. *Terbiye Postası, 1*(10), 16-20.

186.	M. Tevfik (1932, 1 Aralık). Alfabede harf şekilleri. *Terbiye Postası, 1*(10), 23-24.
187.	İlter (1932, 1 Aralık). Sokrat usulü. *Terbiye Postası, 1*(10), 24-25.
188.	Altay, N. (1932, 1 Aralık). İlk mekteplerde eşya derslerinin tedris usulü. *Terbiye Postası*, 1(10), 25-26; Ders Planı, 30-31.
189.	Tahsin Nahit (1932, 1 Aralık). Ezbercilik. *Terbiye Postası, 1*(10), 26-27.
190.	Kaya (1932, 1 Aralık). Aile ve terbiyevî danışma heyetleri. *Terbiye Postası, 1*(10), 28, 31-32.
191.	Aktaş (1932, 1 Aralık). Amsterdam'da açık hava mektepleri. *Terbiye Postası*, 1(10), 32.
	1933 YILI
192.	Tonguç, İ. H. (1933, 1 Ocak). Pedagojik manada iş mefhumu. *Terbiye Postası, 1*(11), 1-6.
193.	Aytuna, H. A. (1933, 1 Ocak). Yeni insan teşkili. *Terbiye Postası*, 1(11), 6-11.
194.	Selen, M. F. (1933, 1 Ocak). Terbiyesi zor çocuklar [1]. *Terbiye Postası, 1*(11), 21-24;
195.	Akman, E. H. (1933, 1 Ocak). Halk terbiyesi- kültür davası. *Terbiye Postası*, 1(11), 25-30.
196.	Akman, E. H. (1933, 1 Ocak). Yeni çıkan eserler. *Terbiye Postası*, 1(11), 32.
197.	Selen, M. F. (1933, 1 Şubat). Terbiyesi zor çocuklar [2]. *Terbiye Postası, 1*(12), 1-?.
198.	y.y. (1933, 1 Şubat). Didaktikte müşahede usulü. *Terbiye Postası, 1*(12), ??.
199.	Aytuna, H. A. (1933, 1 Şubat). İş mektebi. *Terbiye Postası*, 1(12), ??-25.
200.	Ulusoy, H. A. (1933, 1 Şubat). Ana baba konuşmaları. *Terbiye Postası, 1*(12), 26-31.
201.	R. H. (1933, 1 Şubat). Yeni neşriyat. *Terbiye Postası, 1*(12), 31-32.
202.	Aytuna, H. A. (1933, 1 Mart). Terbiye ve tedris seferberliği- muhterem maarif vekilimiz Dr. Reşit Galip Beyefendiye. *Terbiye Postası*, 2(13), 2-5.
203.	Aytuna, H. A. (1933, 1 Mart). Berthold Otto mektebi. *Terbiye Postası*, 2(13), 6-15.
204.	Akman, E. H. (1933, 1 Mart). Mektepçilikte inkılap: cemaat mektepleri- Rıdvan Nafiz Beye. *Terbiye Postası*, 2(13), 15-18.
205.	Akman, E. H. (1933, 1 Mart). Halk terbiyesi. *Terbiye Postası*, 2(13), 19-20.
206.	Sevim (1933, 1 Mart). İngiltere'de muallimler nasıl yetiştirilir? *Terbiye Postası, 2*(13), 21.
207.	Akman, E. H. (1933, 1 Mart). Terbiyede cumhuriyetçilik. *Terbiye Postası*, 2(13), 23-25.
208.	Ulusoy, H. A. (1933, 1 Mart). Ana baba konuşmaları. *Terbiye Postası*, 2(13), 25-26.
209.	Aytuna, H. A. (1933, 1 Mart). Cüce Şubat- sınıfta toplu tedris. *Terbiye Postası*, 2(13), 28-37.
210.	Münim (1933, 1 Mart). İstihsal mektebi- istihsal terbiyesi. *Terbiye Postası, 2*(13), 39-40.
211.	Kenan Tahir (1933, 1 Mart). Yavrularınızı döğmeyiniz. *Terbiye Postası, 2*(13), 40-42.
212.	y.y. (1933, 1 Mart). İmtihan komisyon raporu. *Terbiye Postası, 2*(13), 42-43.
213.	y.y. (1933, 1 Mart). Köy mektepçiliği. *Terbiye Postası, 2*(13), 44-47.
214.	y.y. (1933, 1 Mart). Yeni neşriyat. *Terbiye Postası, 2*(13), 47-48.
215.	Aytuna, H. A. (1933, 1 Nisan). Güya yeni zaman mektebi [I]. *Terbiye Postası*, 2(14), 53-58.
216.	y.y. (1933, 1 Nisan). Muallim ve mektep tipleri: numaralar. *Terbiye Postası, 2*(14), 59-61.
217.	Aytuna, H. A. (1933, 1 Nisan). Talim ve tedriste gösterme- 1-. *Terbiye Postası*, 2(14), 62-65.
218.	Akman, E. H. (1933, 1 Nisan). Didaktikte inkılap. *Terbiye Postası*, 2(14), 66-68.
219.	Akman, E. H. (1933, 1 Nisan). Halk terbiyesi. *Terbiye Postası*, 2(14), 69-71.
220.	y.y. (1933, 1 Nisan). Tek kitap. *Terbiye Postası, 2*(14), 71-72.
221.	Aytuna, H. A. (1933, 1 Nisan). Dalton planı [I]. *Terbiye Postası*, 2(14), 72-77.
222.	Demolins, C. C. (1933, 1 Nisan). Musikinin tedris usulü. *Terbiye Postası*, 2(14), 78-79.
223.	Aytuna, H. A. (1933, 1 Nisan). Berthold Otto mektebi. *Terbiye Postası*, 2(14), 87-90.
224.	Ülker (1933, 1 Nisan). Fransa köy mektepleri. *Terbiye Postası, 2*(14), 90-91.
225.	Talat, R. (1933, 1 Nisan). Test ve istidat. *Terbiye Postası, 2*(14), 91-93.
226.	y.y. (1933, 1 Nisan). Yabancı memleketlerde maarif hayatı: Fransa'da Fransız Muallimler Birliğinin kongresi. *Terbiye Postası, 2*(14), 94.
227.	y.y. (1933, 1 Nisan). Yabancı memleketlerde maarif hayatı: İspanya'da "faal cumhuriyet mektebi". *Terbiye Postası, 2*(14), 94-95.
228.	y.y. (1933, 1 Nisan). Yabancı memleketlerde maarif hayatı: Belçika'da "O. Decroly kitabı". *Terbiye Postası, 2*(14), 95.
229.	y.y. (1933, 1 Nisan). Yabancı memleketlerde maarif hayatı: İngiltere'de "ev ve mektep". *Terbiye Postası, 2*(14), 95-96.
230.	y.y. (1933, 1 Haziran). Çocuk haftası. *Terbiye Postası, 2*(15-16), 97-98.
231.	F. Schmelderl (1933, 1 Haziran). Muallim yetiştirme meselesi. *Terbiye Postası*, 2(15-16), 98-99.
232.	Soysal, M. E. (1933, 1 Haziran). Tembel çocuklar. *Terbiye Postası, 2*(15-16), 103-105.
233.	Aytuna, H. A. (1933, 1 Haziran). Güya yeni zaman mektebi- II. *Terbiye Postası*, 2(15-16), 105-110.
234.	Aytuna, H. A. (1933, 1 Haziran). Dalton planı- II. *Terbiye Postası*, 2(15-16), 110-113.
235.	Akman, E. H. (1933, 1 Haziran). Halk terbiyesi. *Terbiye Postası*, 2(15-16), 114-116.
236.	Akman, E. H. (1933, 1 Haziran). J. Dewey'e göre alaka meselesi. *Terbiye Postası*, 2(15-16), 115-119.
237.	Oğuz, H. (1933, 1 Haziran). İş prensibi. *Terbiye Postası, 2*(15-16), 123-124.
238.	Aytuna, H. A. (1933, 1 Haziran). Talimî ekskürzionlar. *Terbiye Postası*, 2(15-16), 125-129.
239.	y.y. (1933, 1 Haziran). Ezber ve inşadın tedris usulü. *Terbiye Postası, 2*(15-16), 130-131.
240.	Burhan (1933, 1 Haziran). Anormal çocuk. *Terbiye Postası*, 2(15-16), 132-133.
241.	y.y. (1933, 1 Haziran). Gramerin tedris usulü. *Terbiye Postası, 2*(15-16), 143-144.

242.	Erdoğdu (1933, 1 Haziran). Viyana orta mektebinde didaktik yenilikler. *Terbiye Postası*, 2(15-16), 145.
243.	Tahsin (1933, 1 Haziran). Çocuk okuma salonları. *Terbiye Postası, 2*(15-16), 150.
244.	A. Turgut (1933, 1 Haziran). Köy mualliminin dertleri. *Terbiye Postası*, 2(15-16), 151-152.
245.	y.y. (1933, 1 Haziran). Çocuklara ait vecizeler. *Terbiye Postası, 2*(15-16), 152, 160.
246.	y.y. (1933, 1 Haziran). Tesadüfi bir ders günü. *Terbiye Postası, 2*(15-16), 153-157.
247.	Konya vilayeti ilk mektep muallimlerine mahsus anket sualleri (1933, 1 Haziran). *Terbiye Postası, 2*(15-16), 158.
248.	Aytuna, H. A. (1933, 1 Haziran). Cihan maarif hareketleri. *Terbiye Postası*, 2(15-16), 159-160.
249.	Akman, E. H. (1933, 1 Temmuz). Ferdiyet ve şahsiyeti araştırma fişleri. *Terbiye Postası*, 2(17), 161-163.
250.	Aytuna, H. A. (1933, 1 Temmuz). Talim ve tedriste sualler nasıl sorulmalı. *Terbiye Postası*, 2(17), 163-166.
251.	Aytuna, H. A. (1933, 1 Temmuz). Dalton planı [III]- ferdi mesai iş mukaveleleri. *Terbiye Postası*, 2(17), 1 Temmuz 1933, 167-171.
252.	Gardon Watson (1933, 1 Temmuz). İmtihan komisyonunda Dr. Gardon Watson'un okuduğu rapor hülasası. *Terbiye Postası*, 2(17), 176.
253.	Akman, E. H. (1933, 1 Temmuz). Ferdi ruhiyat ve terbiye. *Terbiye Postası*, 2(17), 190-192.
	1934 YILI
254.	Koner, M. M. (1934, 15 Temmuz). Tenkit: kızlarımızın tahsil ve terbiyesi. *Selçuk*, *1*(1), 8-10.
255.	Koner, M. M. (1934, 1 Ağustos). İdeal buhranına çareler. *Selçuk*, *1*(2), 1-3.
256.	Koner, M. M. (1934, 1 Ağustos). İstidada göre terbiye. *Selçuk*, *1*(2), 5-8.
257.	Ayas, İ. N. (1934, 1 Ağustos). Bir köy muallimi hanımın duyguları: köye koşanlar. *Selçuk*, 1(2), 11.
258.	Koner, M. M. (1934, 1 Ağustos). Lise ve muallim mektepleri ile orta mektep talebeme. *Selçuk*, *1*(2), 12.
	1936 YILI
259.	y.y. (1936, Ekim). Üç Selçuk sultanına sadakatle hizmet eden Emir Celâlettin Karatay'ın Konya'daki muhteşem medresesine ait Arapça vakfiyeden çıkarılan hülâsa. *Konya [Halkevi]*, *1*(2), I. Teşrin 1936, 127-128.
260.	y.y. (1936, Kasım). Emir Celâlettin Karatay'ın Konya'daki muhteşem medresesine ait Arapça vakfiyeden çıkarılan hülâsa. *Konya [Halkevi]*, *1*(3), II. Teşrin 1936, 189-191.
	1937 YILI
261.	Erdoğan, A. (1937, Şubat). Konya ile ilgili en eski bir Selçuk vakfiyesi. *Konya [Halkevi]*, 1(6), 370-375.
262.	Avcıoğlu, A. (1937, Haziran). Karaman'da Emir Musa medresesi. *Konya [Halkevi]*, 1(10), 627-628.
263.	Çelebioğlu, C. (1937, Ekim- Kasım). Büyük Türk Âlimlerinden Konyalı Alâeddin Ali. *Konya [Halkevi]*, 2(14-15), 909-918.
	1938 YILI
264.	Erdoğan, A. (1938, Nisan- Mayıs). Konya'da eski medreseler ve medreseliler [I]. *Konya [Halkevi]*, 2(20-21), 1194-1197.
265.	Erdoğan, A. (1938, Haziran- Temmuz). Konya'da eski medreseler ve medreseliler [II]. *Konya [Halkevi]*, 2(22-23), 1220-1226.
266.	Erdoğan, A. (1938, Ağustos- Eylül). Konya'da eski medrese ve medreseliler [III]. *Konya [Halkevi]*, 2(24-25), 1320-1325.
267.	Turgut (1938, Ağustos- Eylül). Ermenekli Rüştü'nün İzmir'de bıraktığı bazı hatıralar. *Konya [Halkevi]*, *2*(24-25), 1366-1367.
268.	Erdoğan, A. (1938, Ekim- Kasım). Konya'da eski medrese ve medreseliler [IV]. *Konya [Halkevi]*, 2(26-27), I.-II. Teşrin 1938, 1389-1395.
	1939 YILI
269.	Koman, İ. H. (1939, Eylül). Hasan Fehmi Turgal'a ait bazı hatıralar- I. *Konya [Halkevi]*, *3*(30), 1547-1548.
270.	Uğur, M. F. (1939, Eylül). Hasan Fehmi Turgal'a ait bazı hatıralar- II. *Konya [Halkevi]*, *3*(30), 1549.
271.	Koman, M. M. (1939, Eylül). Hasan Fehmi Turgal'a ait bazı hatıralar- III. *Konya [Halkevi]*, *3*(30), 1549-1550.
272.	Konya Halkevi'nde verilen konferansların cetveli (1939, Eylül). *Konya [Halkevi]*, *3*(30), 1587.
273.	Talebe okuyucularımıza (1939, Kasım). *Orta Anadolu*, *1*(1), İkinci Teşrin 1939, 16.
274.	Konya erkek ortaokul izci talebesi [resim] (1939, Kasım). *Orta Anadolu*, *1*(1), İkinci Teşrin 1939, arka kapak içi.
275.	Konya kız öğretmen okulu talebesi [resim] (1939, Kasım). *Orta Anadolu*, *1*(1), İkinci Teşrin 1939, arka kapak içi.
276.	Konya Lisesi talebesi [resim] (1939, Kasım). *Orta Anadolu*, *1*(1), İkinci Teşrin 1939, arka kapak içi.
	1940 YILI
277.	Bayrakçı, Ş. (1940, Ocak). Zekâ ve çalışmanın konuşmaları. *Orta Anadolu*, 1(2-3), I. Kanun 1939- II. Kanun 1940, 14.
278.	Uludağ, O. Ş. (1940, Ocak). L'art Turc. *Konya [Halkevi]*, *4*(31), İkinci Kânun 1940, 1627-1631.
279.	Ertem, A. T. (1940, Şubat- Mart). Çocuk terbiyesi. *Orta Anadolu*, 1(4-5), 9.
280.	Duymaz, İ. (1940, Şubat- Mart). Sınavlar yaklaşırken. *Orta Anadolu*, 1(4-5), 19.
281.	Konya erkek ortaokulu müzik kolu [resim] (1940, Nisan). *Orta Anadolu*, *1*(6), ön kapak içi.
282.	Ertem, A. T. (1940, Nisan). Çocuk terbiyesi hakkında. *Orta Anadolu*, 1(6), 5.
283.	Avcıoğlu, A. (1940, Mayıs). Karaman'da Nasuh Bey hamamı ve Canbaz Kazi mektebi. *Konya [Halkevi]*, 4(32), 1795-1798.
284.	Süslü, M. Y. (1940, Mayıs). Folklor ve çocuk edebiyatı. *Konya [Halkevi]*, *4*(32), 1802-1806.
285.	Ülkü, F. S. (1940, Kasım- Aralık). Halkevinde çalışma yolları. *Konya [Halkevi]*, *5*(34), II. Teşrin - I. Kânun 1940, 1997-1998.
	1941 YILI
286.	Erenbilge, M. N. (1941, Ağustos). Birinci Türk coğrafya kongresi. *Bilgi Yurdu*, 3(45), 3-5.
287.	Atasev, E. (1941, Kasım). Kuleli Askerî Lisesi mezunlarına mükâfat tevzii sonunda okul müdürü Kurmay Albay Ekrem ATASEV tarafından verilen hitabetin metni. *Konya [Halkevi]*, 5(37), II. Teşrin 1941, 42-45.

288.	İmer, C. A. (1941, Aralık). Millî kütüphanemize mühim zenginlik veren bir eser: Türkiye Maarif Tarihi [I], Yazan: Osman ERGİN. *Konya [Halkevi]*, *5*(38), I. Kânun 1941, 58-62.
	1942 YILI
289.	İmer, C. A. (1942, Ocak). Millî kütüphanemize mühim zenginlik veren bir eser: Türkiye Maarif Tarihi [II], Yazan Osman ERGİN. *Konya [Halkevi]*, *5*(39), II. Kânun 1942, 53-57.
290.	Uğur, M. F. (1942, Ocak). Muallim Mehmet Arif. *Konya [Halkevi]*, *5*(39), II. Kânun 1942, 63-64.
291.	Koman, M. M. (1942, Şubat). Kadı Kalemşah medresesine ait bir hüküm. *Konya [Halkevi]*, *6*(40), 45-46.
292.	Uzluk, F. N. (1942, Mart). Kaybettiğimiz değerli bir bilgin: muallim Mehmet Ferit Uğur. *Konya [Halkevi]*, *6*(41), 19-21.
293.	Koner, M. M. (1942, Mart). Üstad B. Ferit Uğur için. *Konya [Halkevi]*, *6*(41), 22.
294.	Onat, M. S. (1942, Mart). Muallim Mehmet Arif ve Muallim Mehmet Ferit'e dair birkaç hatıra. *Konya [Halkevi]*, *6*(41), 23-25.
295.	Baştak, N. F. (1942, Mart). Merhum üstat Bay Ferit Uğur hakkında. *Konya [Halkevi]*, 6(41), 26-34.
296.	Gökkaya (1942, Mart). Aziz bir hatıra. *Konya [Halkevi]*, 6(41), 35-36.
297.	İmer, C. A. (1942, Mart). Üstad Ferit Uğur'u da kaybettik. *Konya [Halkevi]*, *6*(41), 37-38.
298.	Süslü, M. Y. (1942, Mart). Eski Konya maarif müdürü Üstad Bay Ferit Uğur'u da kaybettik. *Konya [Halkevi]*, *6*(41), 39-40.
299.	Taşbaş, S. A. (1942, Mart). Bir baba daha kaybettik. *Konya [Halkevi]*, *6*(41), 41.
300.	Altan, M. Ş. (1942, Mart). Ferit Bey'i nasıl tanıdım. *Konya [Halkevi]*, 6(41), 42-44.
301.	Koman, M. M. (1942, Mart). Merhum Ferit Bey üstadımız. *Konya [Halkevi]*, *6*(41), 54-57.
302.	Koner, M. M. (1942, Mayıs). Ayaşlı Şakir. *Konya [Halkevi], 6*(43), 28-32.
303.	y.y. (1942, Temmuz). Kayıplarımız: Ferit Uğur. *Konya [Halkevi]*, *6*(45), 18-19.
304.	İmer, C. A. (1942, Temmuz). Osman ERGİN, "Türkiye Maarif Tarihi [III] (Mutlakıyet devri mektepleri)". *Konya [Halkevi]*, *6*(45), 51-58.
305.	Ayas, N. (1942, Temmuz). Zıvarık köyü. *Konya [Halkevi]*, 6(45), 59-70.
306.	Uğur, M. F. & Koman, M. M. (1942, Kasım). Büyük Karatay medresesi. *Konya [Halkevi]*, *7*(49), II. Teşrin 1942, 35-40.
	1943 YILI
307.	Koman, M. M. (1943, Ocak). Konya'da "Kutlu Melik Hatun" Darülhüffazına dair bir vakfiye ve "Şeyh Siracüddin Ürmevi" hakkında birkaç söz. *Konya [Halkevi]*, *7*(51), II. Kânun 1943, 50-53.
308.	Evimizin on birinci yıldönümü (1943, Şubat). *Konya [Halkevi]*, 7(52), 1-2.
309.	Uşaklıgil, H. Z. (1943, Mart- Haziran). Mevlâna. *Konya [Halkevi]*, *7*(53-56), 13.
310.	Ayni, M. A. (1943, Mart- Haziran). Mevlâna bize ne öğretiyor?. *Konya [Halkevi]*, 7(53-56), 14-19.
311.	Koner, M. M. (1943, Temmuz). Halk terbiyesi: halkevlerimizin ehemmiyetle dikkat nazarına arz olunur. *Konya [Halkevi]*, 7(57), 2-3.
312.	Halkevi faaliyeti (1943, Temmuz). Konya [Halkevi], 7(57), 52-53.
313.	Gürsey, R. S. (1943, Ağustos- Eylül). İlim ve sosyoloji: müspet ilme doğru. *Konya [Halkevi]*, *7*(58-59), 5-8.
314.	Halkevi faaliyeti: Ağustos-Eylül (1943, Ağustos- Eylül). *Konya [Halkevi]*, *7*(58-59), 58-59.
315.	y.y. (1943, Ekim). Cumhuriyet devrinde Konya'daki millî ve resmî teşekküllerin çalışmasına genel bir bakış. *Konya [Halkevi]*, *7*(60), I. Teşrin 1943, 21-46.
316.	Askerî ortaokul [resim] (1943, Ekim). *Konya [Halkevi]*, 8(60), I. Teşrin 1943, 44.
317.	y.y. (1943, Ekim). Konya'da basım hayatı. *Konya [Halkevi]*, *7*(60), I. Teşrin 1943, 47-48.
318.	Uludağ, O. Ş. (1943, Kasım- Aralık). Yarım asır önce Konya'nın yabancı gözle görünüşü. *Konya [Halkevi]*, *8*(61-62), II. Teşrin - I. Kânun 1943, 6-14.
319.	Halkevi faaliyeti (1943, Kasım- Aralık). Konya [Halkevi], 8(61-62), II. Teşrin- I. Kânun 1943, 54-55.
	1944 YILI
320.	Sili, L. (1944, Ocak). 'Görüşlerim' adlı eser hakkında. *Konya [Halkevi]*, *8*(63), II. Kânun 1944, 40-43.
321.	Karatay, N. R. (1944, Şubat- Mart). Cemiyette felsefe eğitiminin rolü. *Konya [Halkevi]*, *8*(64-65), 3-5.
322.	Halkevi faaliyeti (1944, Mayıs- Haziran). Konya [Halkevi], 8(67-68), 49.
323.	İnönü, İ. (1944, Ağustos). İlköğretim dâvamız. *Konya [Halkevi]*, *8*(70), 1-6 [Ülkü dergisinden iktibas edildiği belirtilmiştir].
324.	Büyük Zafer Bayramı (1944, Ağustos). *Konya [Halkevi]*, 8(70), 20.
325.	Koner, M. M. (1944, Ağustos). Bütün muallimlerimizin felsefî kültüre ihtiyaçları. *Konya [Halkevi]*, *8*(70), 21-22.
326.	Halkevi çalışmaları (1944, Kasım). *Konya [Halkevi]*, *9*(73), II. Teşrin 1944, 32.
327.	Konya Halkevi II. seri konferansları programı 1945 (1944, Aralık- 1945, Ocak- Mart). *Konya [Halkevi]*, *9*(74-77), ön kapak içi.
328.	y.y. (1944, Aralık- 1945, Ocak- Mart). Halkevlerinin XIII. yıldönümünde başbakanımızın söylevi. *Konya [Halkevi]*, *9*(74-77), 18-21.
	1945 YILI
329.	Temmuz zarfında halkevi faaliyeti (1945, Temmuz). *Konya [Halkevi]*, *9*(81), 32.
330.	Andre Maurois (1945, Eylül). Yeni Amerika (Çev. Fuat Gökbudak). *Konya [Halkevi]*, 10(83), 16-19.
331.	Ünver, A. S. (1945, Aralık; 1946, Ocak). XV. Asırda Türklerde dinî ve fennî ilimlerin durumu ve Fatih Sultan Mehmet ve çıkaracağımız netice. *Konya [Halkevi]*, *10*(86-87), 1-13.

332.	Halkevi çalışmaları: Aralık-Ocak Ayları (1945, Aralık- 1946, Ocak). *Konya [Halkevi]*, *10*(86-87), 30-32.
	1946 YILI
333.	Usman, E. R. (1946, Şubat). Halkevi. *Konya [Halkevi]*, *10*(88), 3.
334.	Kişmir, Ş. (1946, Şubat). Konya dergisi. *Konya [Halkevi]*, *10*(88), 21-24.
335.	Halkevi çalışmaları: Şubat ayında (1946, Şubat). Konya [Halkevi], 10(88), 35-36.
336.	Karaca, M. S. (1946, Mayıs- Haziran). Aksaray'daki tarihî eserler. *Konya [Halkevi]*, *10*(91-92), 28-29.
337.	Eke, İ. (1946, Temmuz- Ağustos). Köy tetkik notları IV. *Konya [Halkevi]*, 10(93-94), 28-29.
338.	Torol, İ. (1946, Kasım). Teknik öğretim. *Teknik Dergi*, *1*(2), 1.
339.	Torol, İ. (1946, Aralık), "Konya Erkek Sanat Enstitüsü 46 yaşına girerken. *Teknik Dergi*, *1*(3), 1-2.
	1947 YILI
340.	Uzluk, F. N. (1947, Nisan- Mayıs- Haziran). Konya'da Selçuklular devri eserleri için akademi açılmalıdır. *Konya [Halkevi]*, *11*(102-103-104), 1-3.
341.	Ersan, F. (1947, 19 Mayıs). Dertler- davalar: liselerde etüt saatleri. *Nur*, 1(1-2), 7, 14.
	1948 YILI
342.	Uzluk, Ş. (1948, Mart). Halkevinin 13 Mart 1948 öğretmenler jübilesi münasebetiyle. *Konya [Halkevi]*, *12*(113), 1-26.
343.	Komitelerin Mart ayı içinde çalışmaları (1948, Mart). *Konya [Halkevi]*, *12*(113), 27.
344.	Yeşilyurt, S. (1948, Haziran- Temmuz). Konya. *Konya [Halkevi]*, *11[12]*(116-117), 1.
345.	Evren, A. (1948, Haziran- Temmuz). Küçük tetkikler. *Konya [Halkevi]*, 11[12](116-117), 35-36.
346.	Komitelerin Haziran ve Temmuz ayı çalışmaları (1948, Haziran- Temmuz). *Konya [Halkevi]*, *11[12]*(116-117), 63-64.
347.	Uyar, V. S. (1948, Ağustos- Eylül). Konya bilginleri. *Konya [Halkevi]*, *11[12]*(118-119), 44-48.
348.	Kara, H. (1948, Ekim). Yirminci yüzyılda neşriyat. *Millî Birliğin Sesi*, *1*(1), [Ekim] 1948, 16-17.
349.	Uyar, V. S. (1948, Ekim- Kasım). Konya bilginleri. *Konya [Halkevi]*, *12*(120-121), 41-43.
350.	Güntel, M. N. (1948, Ekim- Kasım). Yabancı dil bilmenin değeri ve terbiyevî cemilesi. Konya [Halkevi], 11[12](120-121), 58-59.
	1949 YILI
351.	Türkkan, R. O. (1949, 20 Ocak). Türk anaları, sizden bekliyoruz. *Millî Birlik*, *1*(2-1), 2, 6-7, 13.
352.	Yılmaz, M. L. (1949, Ocak). Dertlerimiz. *Bozok*, *1*(1), 5, 13.
353.	y.y. (1949, Ocak). Alaylı olaylar. *Bozok*, *1*(1), 15.
354.	y.y. (1949, Ocak). Ülküdaşımız Millî Birlik. *Bozok*, *1*(1), 16.
355.	Uyar, V. S. (1949, Ocak- Şubat). Konya bilginleri. *Konya [Halkevi]*, *13*(123-124), 31-36.
356.	Yeşil Türbede Mevlânâ'nın yattığı köşe [resim ve altyazısı] (1949, 20 Şubat). *Millî Birlik*, *1*(2-2), 1.
357.	Kara, H. (1949, 20 Şubat). Yeter artık!.. Bizler hangi devirdeyiz. *Millî Birlik*, *1*(2-2), 5.
358.	Öcal, C. O. [Oğuz Fazlıoğlu müstearıyla] (1949, 20 Şubat). Dünkü ve bugünkü aile hayatımız. *Millî Birlik*, *1*(2-2), 6, 15.
359.	Asöcal, Y. K. (1949, 20 Şubat). Temizlik zamanı gelmiştir. *Millî Birlik*, 1(2-2), 10.
360.	y.y. (1949, 20 Şubat). Fıkralar. *Millî Birlik*, *1*(2-2), 15.
361.	Uyar, V. S. (1949, Mart- Nisan). Konya bilginleri. *Konya [Halkevi]*, *13*(125-126), 29-32.
362.	Uyar, V. S. (1949, Mayıs- Haziran). Konya bilginleri. *Konya [Halkevi]*, *13*(127-128), 13-17.
363.	y.y. (1949, Temmuz). Gayemize uygun yazılardan özetler: dostlar ne dedi, biz ne istiyoruz. *Anıt*, *1*(6), 2, 23.
364.	Irmak, S. (1949, Temmuz- Ağustos). Konya'da bir orta Anadolu enstitüsü kurulmalı. Konya [Halkevi], 13(129-130), 1-2.
365.	Uyar, V. S. (1949, Temmuz- Ağustos). Konya bilginleri. *Konya [Halkevi]*, *13*(129-130), 43-50.
366.	y.y. (1949, Eylül). Gayemize uygun yazılardan özetler: Profesör Babinger: Anıt Dergisi Avrupa'da nasıl karşılandı. *Anıt*, *1*(8), 2.
367.	Atabeyli, N. K. (1949, Eylül- Ekim). Ölümünün yıldönümü vesilesiyle: Naci Fikret Baştak. *Konya [Halkevi]*, 13(131-132), 27-32.
368.	Uyar, V. S. (1949, Eylül- Ekim). Konya bilginleri. *Konya [Halkevi]*, *13*(131-132), 33-37.
369.	y.y. (1949, Aralık). Hâl tercümeleri. Büyük Millet Meclisi reislerinden eski Şeriye Vekili Hadimli Hoca Mehmet Vehbi Çelik. *Anıt*, *1*(11), 2, 23.
	1950 YILI
370.	Özür dileme ve rica (1950, Nisan). *Anıt*, *2*(16), 2.
371.	Uyar, V. S. (1950, Mayıs- Haziran). Konya bilginleri. *Konya [Halkevi]*, *14*(139-140), 1-7.
372.	Totaysalgır, G. (1950, Mayıs- Haziran). Akşehir İlçesi ve eski eserler. *Konya [Halkevi]*, *14*(139-140), 8-10.

Tablodan anlaşılacağı üzere çalışma için belirlediğimiz 1909-1950 yılları arasındaki bazı yıllarda (1910, 1914-1916, 1920-1923, 1935) konuyla ilgili materyallere rastlanmamış ve bazı yıllarda (1911-1913, 1924, 1930-1931, 1936-1937, 1941, 1947, 1950) çok az malzeme

bulunabilmiştir. Özellikle 1911 yılından 1923 yılına kadarki yıllarda malzeme bulunmayışının veya az bulunuşunun sebebini, savaş yıllarına bağlamak mümkündür.

Diğer taraftan bazı yılların (1909, 1925, 1927-1929, 1932-1933, 1942, 1949) eğitim materyali açısından çok verimli geçtiğini söylemek mümkündür. 1932-1933 yılları arasındaki verimliliğin, o tarihlerde çıkan ve bir eğitim dergisi olan Terbiye Postası'ndan kaynaklandığını söylemek gerekir. Diğer yıllardaki malzeme çokluğu, genellikle dergi sayısındaki artışla açıklanabilir.

Bu malzemeler konularına göre tasnif edilerek alt başlıklar hâlinde değerlendirilmiştir.

4.2.1. Terbiyenin tarifi ve gerekliliği

Dergilerde terbiyenin/ eğitimin ne olduğu ve nasıl olması gerektiği hakkında bazı makaleler yayımlanmıştır.

Enver Hulusi, *Yeni Fikir* mecmuasında terbiyeyi tarif eder ve terbiyeden ve mürebbiden beklenenleri sıralar:

> "*Benim tercih ettiğim tarif şudur: Mevzuunun mahiyetini ve tabiatın şeraitini nazarıitibara [s. 10] alarak mürebbinin, çocuğu mensup oldukları cemiyetin istediği mükemmel fert mefkûresine göre en elverişli usullerle yetiştirmesidir. Diğer cihetten cemiyetimiz terbiye sanatından ne istiyor? Mürebbilerimizi meslekî seciye sahibi edebilmek için bunu tespit etmek icap eder. Terbiye sanatımızın bugünkü gayesi, çocuğun kabiliyetinin derecesi ve içinde yaşadığı tabiat şeraitinin müsaadesi nispetinde sağlam olabilmesi için sıhhatini; doğru düşünebilmesi için aklını; bedenî ve ruhî kuvvet ve kudretlerinden istifade edebilmesi için iradesini; yaşamak zevkini duyabilmesi için hissini tekemmül ettirmek nihayet bugünkü akıl ve ilmin istediği ahlâkiyeti ona kazandırmaktır. Aynı zamanda bir cemiyetin, mükemmel insan tasavvuru, yaklaşıldıkça uzaklaşan ve uzaklaştıkça tekemmül eden bir mefkûredir. Şu hâlde mürebbi alelade sanatkâr değil, modeli bir mefkûre olan ibda'kârdır. İşte bu noktainazardan talebemizin bu tekâmül fikrini benimsemeleri ve kendi mahiyetlerinin, içinde yaşadıkları muhitin yani cemiyet ile tabiatın müsaadesi nispetinde ibda' kabiliyetlerinin inkişafına yardım edebilmemiz için onlara ilmî malumatlarıyla mütenasip ayrıca felsefî ve bedii terbiye de vermek mecburiyetindeyiz*" (Enver Hulusi, 1929, ss. 9-11).

4.2.2. Çalışmanın ve araştırmanın önemi

Konya'da yayımlanan ilk dergi *Barika*'da **Koner**, çalışmanın öneminden bahseder. "*Hiç ölmeyecekmiş gibi dünyaya, yarın ölecekmiş gibi ahirete çalış*" şeklindeki bir sahabe

sözünü yazısının başına koyar ve "*Dünyayı; serserice dolaşmak için halk olunmuş bir atalet-hane zanneden erbab-ı tekâsül dareynde fevz ü necat bulamaz*" der. Ne için çalışmalıyız sorusuna da ilim ve maarif olarak cevap verir. Öyle ki bu konuda bizi geçmiş bulunan Avrupa'ya yeniden takaddüm etmek gerektiğini söyler. Mutlaka eski batıl inançlarımızı da bırakmamızı ister. Bütün bunlar için de herkesin kendi alanında, mesleğinde çokça çalışması gerektiğinin altını çizer (Koner, 1909, 1 Mart, ss. 1-3).

Yine *Barika*'da Konya Maarif Müdürü **Hulusi Bey**, araştırmanın ve tabiata merak gözüyle bakmanın önemini anlatır. Bir yaprağın incelenmesinden bile pek çok bilgiler elde edilebileceğinden bahisle araştırmanın önemini vurgular (1909, 21 Nisan, ss. 2-3).

Aynı mecmuada **Ahmet İhsan** da çalışmanın ve gayretin öneminden bahseder; her şeyde olduğu gibi maarifte de say u gayretin gerektiğini vurgulayarak "*Say u gayret öyle ulvi bir haslettir ki insanı derece-i kusva-yı mükemmeliyete [mükemmeliyetin en yüksek dercesine] is'ad eder [yükseltir]. İnsanlar hedef-i maksudu olan servete, saadete, şan u şöhrete, refahiyete hep çalışma sayesinde nail olur*" der (1909, 9 Mayıs, ss. 6-7).

Dönemde yayımlanan başka bir dergi *Şahap*'ta **Mehmet Hayrettin**'e ait "Çalışmak İhtiyacı" başlıklı bir şiir yayımlanır:

> "*Yerler bana çalış diyor / Gökler de böyle söylüyor*
> *Çalışmalı, bütün cihan / Çalışmayan ölür diyor.*
> *Çalışmak, âh büyük dilek / Cihanı nurlardan melek*
> *Çalışmalı, çalışmalı / Ziyaya karşı koşmalı.*
> *Koşan yaşar, güzellenir / Zemin de böyle şenlenir.*
> *Fakat biraz yavaş giden / Çalışmayan, kusur eden*
> *Düşer kalır, zehirlenir / Hayat onunla eğlenir*" (1912, 23 Temmuz, s. 63; Özcan vd. 2016, s. 35).

Rehber Konya dergisinde de çalışmanın önemi vurgulanır. **Tevfik Nevzat**, oğluna hitaben yazdığı edebî vasiyetlerinde çok çalışmasını tembih eder:

> "*Senden beklerim! Kırılmaz bir ümit, tükenmez bir sa'y ile çalış. Çalış, bu mühmel kelime, bu gayr-ı muayyen bir emir, bir telkinden ibaret kelime, ne vâsi manalar ihtiva eder. Çalışmak, bunun da birçok nev'i var, sen, sevgili oğlum, sen! Nasıl çalışacaksın biliyor musun, evlâdın için. Evvelâ, din ve milliyetin, Türklüğün için, Türklük ve Türklüğün düşmanları için; vatanın için. Daha mı istersin. İnsan olmak için. Bütün manasıyla insan olmak için, bugün dünden âlî olmazsak inhitat muhakkak. İşte sen de, teali için çalış ve teali peşinde koş. Buna*

gaye olamaz. Nihâyet bulamaz. O kadar çalış ki vatanın teali etsin, yükselsin" (1913, 25 Temmuz, ss. 22-23; metnin tamamının yeni harfli çevirisi için bk. Özcan ve Koçer, 2017b, s. 33).

Yeni Fikir dergisinde Cumhuriyet'in faziletleri anlatılırken öğretmen ile öğrenciler arasında geçen diyalogda çalışmanın Cumhuriyet yönetiminin temellerinden olduğu dillendirilir:

"-*Çocuklar, şimdi size bir sual soracağım. Bakayım en iyi cevabı kim verecek? Cumhuriyet milletten ne bekler?*

-*Hep birden çalışmak…*

-*Şüphesiz efendiler, çalışmak bekler*" (1925, 1 Ocak, 4-7).

Naim Hazım, *Konya Halkevi* dergisinde Karatay Medresesini şiiriyle anlatırken, gençlere çok çalışmalarını, ilimden ve fenden uzak kalmamalarını tembihler:

"*Ey şu maziye imrenen unsur;*
Sende görmekteyim o feyzi bugün. / Sen, o dâhî, o kahraman Türk'ün
Bir asil oğlu olmak istersen / Oku, yüksel fazîleten, hissen.
Doyma tetkike, kanma irfana;/ Olmasın ondan ayrı gaye sana.
Zevke bigâne kalmasın bilgin;/ Cephe-i dini kirleten çirkin
Lekelerden senin akidende/ Olmasın hakkı gizleyen perde.
Bilgisiz kalma fenn ü felsefeden,/ İlm ü hikmet... Ne varsa hep öğren.
Oku, öğren hadisi, Kur'an'ı../ Sonra sen halka, dini, imanı,
Hüsn-i ahlakı camlı bir gayret,/ Bir cesaretle çık, bağır, öğret!
Sanmasın hırs-ı itilayı günah,/ Saymasın sağlığında kabri penah;
Sığmasın şevk u neşe sinelere,/ Nur-ı Hak doğsun âşiyânelere.
*
Ey bugün böyle kitle hâlinde,/ Mecd-i maziyi seyr için, zinde
Bir iradeyle toplanan şübbân,/ Senin envâra teşne ruhundan
Ben eminim ki beklenen o şafak,/ Pek yakın bir zamanda fışkıracak.
Senin ateşli, pür-şegaf nazarın/ Bana va'd eyliyor o nuru yarın" (Onat, 1925, 15 Haziran, ss. 193-195; Ertem, 2023 Ocak, ss. 85-89).

Orta Anadolu dergisindeki bir öğrenci yazısında zekâ ile çalışmanın bir diyaloguna yer verilir. Makalede zekâ, kendisinin çalışmaktan üstün olduğunu düşünür, ama çalışma ile yaptığı diyalogdan sonra onun daha kıymetli olduğunu anlar. Yazı şu şekildedir:

"*Bir gün zekâ ile çalışma baş başa kalmışlardı. Zekâ, her vakit çalışmanın kendisinden üstün olacağını bir türlü aklına sığdıramıyordu. Nihayet dayanamadı ve sordu:*

-Siz her vakit bana rakip hatta benden üstün olduğunuzu iddia edersiniz. Benim, bu kadar cüretkârlığa doğrusu aklım ermiyor.

Çalışma- Herhâlde yersiz iddia etmemişimdir. Bunu sözle, lakırdı ile değil, mantığa, tecrübeye dayanarak iddia ediyorum.

Zekâ- Ne mantığında, tecrübesinden söz ediyorsunuz? Mantık da tecrübe de beni kabul eder.

Ç- Söyler misiniz lütfen, mantığın, tecrübenin sizi kabul ettiği noktaları ve meziyetlerinizi?

Z- Pekâlâ, söyleyeyim: Ben bir elmasım ki her yerde nadir bulunurum. Ben öyle bir Allah vergisiyim ki şimşek gibi çakar, güneş gibi parlarım. Benim yarattığım mucizeler, medeniyet âlemini hayretten hayrete düşürüyor. Bir anda okyanusları birbirine bağlarım. Nihayet göklerde kanat açan, senelerce gidilip de bitirilemeyen uzak mesafeleri, ben saatlerde kat ederim.

Ç- İtiraf ediyorum ki siz her yerde nadir bulunan bir elmassınız. Fakat ben sizi yontarak kıymetlendiriyorum. Hakikaten siz, bir Allah vergisisiniz, güneş gibi parlar, şimşek gibi çakarsınız. Ancak ben size arkadaş olmazsam, bir kıvılcım kadar ömrünüz olmaz. İyi biliniz ki siz bensiz asla mucize yaratamazsınız. Düşünürseniz sizin yanınızdaki mesai arkadaşınız bendim.

Z- Evet, benimle her fedakârlığa katlanan sizdiniz. İtiraf ediyorum ki sizsiz benim hiçbir kıymetim yoktur. Siz daima benden üstünsünüz" (Bayrakçı, 1940 Ocak, s. 14).

4.2.3. Okulun önemi

Birer eğitim yuvası olan okulun (mektep) önemi ile ilgili Konya dergilerinde muhtelif yazı ve şiirler yayımlanmıştır. Konya'nın ilk dergisi *Barika*'da, hem de bir öğrenci tarafından yazılmış konuyla ilgili bir şiire rastlıyoruz. Aruz vezniyle yazılmış olan şiir şöyledir:

"***Mektep***

Mektep bize bir melce-i me'va-yı saadet.
Mektep, odur saik-i şehrah-ı selamet.
Mektepte bulur neşvünema akl u zekâvet.
Mektep odur vaha vü gülzar-ı dirayet.
Mektepte bulur fevz ü felah sahib-i irfan.
Mektep odur meşrık-ı envar-ı dırahşan.

Mektep ki ana dense "Fazl-ı maderi" şayan.
Mektep ki odur şems-i kemalat-ı kemalân (s. 5).
Mektep ki odur merkez-i tahsil-i kemalat.
Mektep ki odur mecma-ı niran-ı dirayat.
Mektep ki odur haver-i şemsa-yı fütuhat.
Mektep ki odur menba-ı sahba-yı saadat.
Mektep ki odur merd-i zi-irfana olan yar.
Mektep ki odur kubbe-i ulvi-i derbar.
Ol kubbenin altında olan terbiye; derkar.
Fazıl, zi-kemalat ve zi-irfan olur her yar.
Mektepte arasın o leali-i fununu.
Gülzar-ı mekatibde ara vird-i şuunu.
Mektep ki ilim, fazl ile piraste derunu.
Mektep ki odur kasr-ı fennin rüknü, sütunu" **(**Hüseyin Nurettin, 9 Mayıs 1909, ss. 5-6).

Ancak kimi yazarlar çocuklarını okutmaktan memnun kalmamışlar, en azından torunlarının tüccar olmaları için çalışacaklarını söylemişlerdir. *Rehber* dergisinde **Tevfik Nevzat Çağdaş** bunlardan biridir. Konuyla ilgili oğluna hitaben yazdığı mensure tarzındaki yazısında onu başka okullarda okuttuğu için, ticaret okuluna göndermediği için özür diliyor, torunlarının tüccar olmasını vasiyet ediyor (29 Haziran 1913, s. 6; yazının yeni harfli tam metni için bk. Özcan ve Koçer, 2017b, s. 18).

4.2.4. Cehaletin, tembelliğin ve lakaytlığın zemmi

Dergilerde cehaletin, tembelliğin ve lakaytlığın ne kadar kötü olduğu ve zararları hakkında bazı makaleler yayımlanmıştır. *Hak Yolu* dergisinde **E. Sudi** imzalı bir makalede cehaletten şöyle şikâyet edilir:

"*Türk heyet-i içtimaiyesinin müzmin dertleri nedir? diye sorsalar, en başında zikredeceğimiz dert, mektepsizlik olacaktır. Bu dert fîlhakika iltiyâm-nâ-pezîr [iyileşmez] bir takım cerahat ile bünye-i maneviyemizi kemire kemire bizi bu hâle, bu hâl-i pürmelâle düşürdü. Terakki yolunda elimizi kolumuzu sallayarak şâd ü mesut yürümemize mâni olan cehl, her şeye, her kuvvete, miskinâne bir mutavaatla [itaat etme, boyun eğme] bizi esir eden cehl ve efrâd-ı millet arasındaki revâbıt-ı içtimaiyeyi tarumar eden yine cehldir. Hâsılı şu cehl, düşünülecek olursa, milletimize arız olmuş bir illetü'l-alîldir [hastalıklı illettir] ki bütün içtimaî hastalıklarımızın, manevi dertlerimizin, bâdi ü dâ'îsidir [sebebidir]. Sui- ahlâkımızın, seyyiatımızın âdeta fetha-ı indifaıdır [fışkıran kapısıdır]. Bir yanardağdan etrafa saçılan küller,*

mevcudiyet-i uzviyeyi boğan âteşîn çamurlar nasıl ki eknâf [yerler, yöreler, taraflar] ve civarını yakar, kavurur, ihata edebildiği kadar bir sahayı şûre-zâra [çorak yere] çevirirse, cehl dediğimiz, o kara ve âteşîn dağın indifâ'ât-ı mütevâliyesi [art arda gelen fışkırmaları] de bize millî varlığımızı unutturmuş, ahlâkımızı yıpratmış, her hangi bir şahsın veya bir cemiyetin esaret ü tahakkümünü hemen kabul ediverecek, boyun eğiverecek kadar bir vehn [gevşek] mizacı hâsıl etmiş, nesc-i manevi ve dimâğiyemizi [manevi ve dimağî dokumuzu] bozmuş, heyet-i umumiyemizi ise bu dünyada dinç ve gürbüz yaşayan cemiyât-ı beşeriyeye kıyasen yatalak ve himmete muhtaç bir hâle getirmiştir. Küçüğümüzden, büyüğüne kadar bu marazı teşhis ettiğimiz hâlde bir türlü ilâcını bulamadık. Mektepler yaptık, açtık, yine olmadı. Yine cehlimize devâ-sâz olamadık. Hâsılı muhit-i maneviyemizden onu sürüp de çıkaramadık" (E. Sudi, 20 Ağustos 1919, ss. 2-4; metnin yeni harfli tam metni için bk. Özcan ve Koçer, 2017a, ss. 62-63).

Dergilerde lakaytlık zemmedilmiştir. Özellikle gençlerin nefsani arzuları peşinde koşmaları bazı yazarlar tarafından tenkit edilmiş, akıllarını başa almaları tembihlenmiştir. *Ocak* dergisinde **İsmail Zühtü**, "Anadolu Türk Gençliği ve Lakaydî" başlıklı makalesinde gençlerin bu durumundan yakınır ve

"*İşte bila-ihtiraz söylüyorum, yazıklar olsun ki gençlik memleketine karşı hissiz, lakayt ve yabancıdır. Samimi çalışmak bunlardan çok uzaktır. Kanlar uyuşuk, dimağlar dejenere bir hâlde, aman ya Rabbi! Memleketin yaldızını ve dökülmüş muhteşem kubbelerini hangi zarafet ve incelikten anlayan hassas ressamlar tezyin edecek? Uzun senelerden beri yağan yağmur, esen fırtınalarla paslanmış olan elmas taşlı altın direklerini hangi sanatkâr kulların amiri olan dimağlar tathir ve tezyin edecek? Bugün ve bu vazife için doğacak yeni ve ateşin nesli mi beklemek lazım?.. Of!... İşte bu olamaz. Beklenemez çünkü vakit geçiyor. Şimdi sürat ve iktisat devri olduğu için her dakikanın temin edebileceği azami istifadeyi iğtinam etmek lazımdır. Size hitap ediyorum gençler! Bu elim lakaydi bizi mahvedecek... Bu lakaydinin doğuracağı akıbet-ı faciayı görmek istemezseniz artık bırakınız! Şimdilik pek muazzez gayeniz olan hevesat-ı hevaiyenizden biraz olsun vazgeçiniz!.. Gençliğin bütün kudret ve tüvanını sefahat uçurumlarına boşaltmayınız, aksi takdirde, hayat-ı memleket tehlikededir*" der (İsmail Zühtü, 8 Kasım 1917, s. 6; Arıkan vd. 2024, ss. 8-9).

Konuyla ilgili **Ermenekli Hasan Rüştü**'nün bir kıtası şöyledir:

"*Tarz-ı tedrisime beyhude kabahat bulma*
Tutmadın rağbet ü gayret yolunu sen oğlum.
İyi dinle, iyi anla, iyi hıfzet; yoksa

Hap yapıp ilmi sana yutturamam ben oğlum" (Okumuşgil, 15 Mayıs 1926, s. 19/ 339).

Cehaletin zararlarından biri de suçluları ve suç oranlarını artırmasıdır. *Işık Yolu* dergisinde çıkan bir makalesinde **Sabri Cemil**, "*Bir mektep açılırsa bin mahbes kapanır*" düsturuna dikkat çeker. Avrupa'dan Afrika'ya ve Acem diyarlarına kadar bayrağını dalgalandıran ve dünyaya sözünü geçiren Türkün neden yok olmaya doğru gittiğini sorgular. Sebep olarak eğitim kurumlarımızdaki bozulmaların buna sebep olduğunu vurgular. İhtişamlı zamanlarda Süleymaniye gibi medreselerin Preveze deniz zaferini kazandırabilecek teknik eleman ve komutanlar yetiştirdiğini söyler. Bunu gören Avrupaların nitelikli okullar ve üniversiteler açtığını anlatır ve Fransızların Sorbon Üniversitesini buna örnek gösterir. Zamanla bizdeki medreselerin ise inhitata sürüklenip, tembel yatağı olduğundan ve bu nedenle de ilim ve devletin tedenniye yüz tuttuğundan dem vurur. Hatta daha sonra açılan medreselerin fazilet ve maarif ocağı değil cehalet ocağı olduğuna hayıflanır.

Maarifi gelişmiş olan memleketlerin huzur ve refah içinde yaşadığını, hayatı, vazifeyi ve milliyetini anlayan milletlerde cürümlerin azaldığını söyleyerek İsveç hapishanelerinin bomboş olduğunu örnek olarak verir. Bir vesileyle İzmir hapishanelerindeki mücrimlerin yüzde 97'sinin cahil ve yüzde 3'ünün okuryazar olduğunu tespit ettiğini söyler. Bizde de mektepler fazlalaşır ve ilim irfan yükselirse İsveç hapishaneleri gibi hapishaneleriniz boş kalabilir, der (Sabri Cemil, 15 Kasım 1927, ss. 10-11).

Tembellik bazen de mizahi olarak dile getirilir. *Tan Yıldızı* dergisinde **Füruzan** adlı 3. sınıf öğrencisi bir şair tarafından yayımlanan "Tembellik İlhamı" başlıklı şiir şöyledir:

"*Diyorlar ki çok zormuş musahabat,/ Ondan geri kalmıyor edebiyat,*
Karma karışıkmış içtimaiyat,/ İçlerinde en kolayı tabakat!

Ben henüz üçteyim, derslerim cüce,/ İçlerinde en sevdiğim Türkçe!
Anamın, atamın özge lisanı,/ Elbet alakadar eder insanı!

Bir iki yüz sahifesiyle güya/ Dünyayı kucaklıyor, coğrafya! [S.1, s. 11].
Sır saklayan kimyadan hoşlanırım/ Unutmadan yazayım akıl- bu ya!-

Ne yapayım, kanlı, kasap teşrihi,/ Yavaşça öksürsem artar merakım;
Öğreneyim, doğrusu var merakım:/ Yirenkçe, kambur baba tarihi!

El işi en çok bildiğim bir iştir./ Aklım erer: lazım ev idaresi!
Nakış bilmeliyim, yoktur çaresi,/ Bunların en lüzumlusu dikiştir!

Bilmem nasıl şeydir henüz terbiye,/ Beden terbiyesi; en öz terbiye!
Hiç anlamam musikiden gam majör;/ Tabahattan sıvışmak yok mu, ömür!
[tabahat: yemek pişirme sanatı]

Kafa lazım okumak için fizik,/ Manivela, tulumba, elektrik!
Hafakanım tutar yaparken resim,/ Sormuyorlar ki var mıdır hevesim!

Unutmuşum dersin belalısını;/ Kanlısı, katili, vebalini;
Cebr ile sığar mı kafaya cebir./ Yok mu bundan kurtulmanın yolu bir!

Cebri sen doğurdun ey hain hesap,/ Kardeşin hendese, oda bir kasap!
Korkar, kaçarız her şerrinizden/ Ey vahşiler feryat, ellerinizden!..." (Füruzan, Ocak 1930, ss. 11-12).

4.2.5. Çocuk terbiyesi

Konya'da yayımlanan ilk dergi *Barika*'nın ilk sayısında çocukların terbiyesi ile ilgili **yazarı belirtilmeyen** bir makalede bazı değerlendirmeler yapılır ve çocuk terbiyesinin en önemli aşamasının ebeveynin yanında yaşadığı zaman olarak belirtilir. Bu dönemde anne ve babanın çocuğunun her ihtiyacını karşıladığı gibi terbiyesini de vermesi gerektiği dillendirilir. Bazı konularda disiplini elden bırakmadan çocukların başıboş bırakılmaması, kötü akranlardan uzak tutulması ve vakti geldiğinde de eğitim almasının sağlanması istenir. Şayet çocuğun terbiyesinde bir noksanlık olursa hem aile için hem de cemiyet için ne kadar zararlar husulü geleceği bilinemez. Bebeklikte ve çocuklukta en büyük görev anneye düşmekle birlikte akşamları babaları tarafından da gerekli nasihat ve eğitimler verilmelidir (y.y. 15 Şubat 1909, ss. 4-6).

Çocukların eğitiminde önemli hususlardan biri de tedailerin [çağrışımların- hurafelerin] onlardan uzak tutulması ve böyle inançları varsa ikna edilerek inanmamalarının sağlanmasıdır. Konuyla ilgili **Osman Nuri Oral**, makalesinde şunları yazar:

"*Mesela muhayyel bir hikâye, korkunç bir masal, hakikate istinat etmeyen herhangi bir saçma söz; çocuklarda heyecanla müterafik bir hayret tevlit ettiği için; onlar, müruruzamanla çocukların şuur ve maneviyatına tamamen tasarruf edebilecek bir kuvvet ve kudret kazanmaktadır. Çocuğun manevi esaretini ihzar eden bu nâ-makul tedailerin yanı başında*

muhitimizden aldığımız ve almakta olduğumuz daha birçok zunûn-ı batıla da vardır. "Salı gününü meşum addeden, pazartesi günü çamaşır yıkamayan, avucunun kaşınmasından zenginlik ve fakirlik sezen, gözünün seyrimesinden memnun ve mağmum" olanların itikatlarının bütün menşei, tedai-i efkârdan başka bir şey değildir.

Hiçbir ilmî kıymeti haiz olmayan bu gibi itikatların şüphesiz ki tenkite tahammülleri yoktur. […] Mürebbiler, çocukların bugünkü efkâr ve itikadatını onlara tetkik ve tahlil ettirerek tenkit etmeli ve bu gibi şeylere inanmanın abes olduğunu kendilerine ihsas etmelidir" (Oral, 1 Şubat 1926, ss. 276-280).

Işık Yolu mecmuasında "Mektepten Evvel Çocuğun İlk Muhiti" başlıklı bir makale kaleme alan **İsmail Hakkı**'nın maalesef bu makalesi, metnin yıpranmışlığından dolayı okunamadığı için alıntı yapılamamıştır. Ancak metnin genel anlatımında çocuğun mektebe gitmeden evvelki ilk eğitim ocağının aile ocağı olduğu, çocuğu en çok etkileyenlerin ise anne ve babası olduğu vurgulanır. Dolayısıyla çocuğun 6-7 yaşlarında okula başlayıncaya kadar alacağı terbiye ve eğitimin çok önemli olduğu belirtilir. İyi eğitilmemiş ve terbiye edilmemiş bir çocuğun ilkokul öğretmenleri için de problem teşkil ettiği dile getirilir. Bunun için mektepten evvel çocuğun aile içinde iyi eğitilmesi ve terbiye edilmesi gerektiği savunulur (İsmail Hakkı, 15 Kasım 1927, ss. 5-6).

Çocuk terbiyesi ile ilgili psikolojik açıdan tespit ve teklifler yapan bir makale **Eyüp Hamdi Akman** tarafından *Terbiye Postası*'nda yayımlanır. Makaleye göre çocuğun eğitiminde ailenin evdeki davranışları çok önemlidir ve çocuğun geleceğini etkileyecek konumdadır. Çocuğun ailedeki konumu, yani tek kardeş mi olduğu, kaç kardeş olduğu, kaçıncı kardeş olduğu, kız mı erkek mi olduğu, kardeşlerinin cinsiyeti vs.nin çocuğun terbiyesinde müessir olduğu söylenir. Çocuk terbiyesinde ebeveynin çocukta gördüğü olumsuz davranışları tenkit etme yerine, olumlu davranışlarını öne çıkarması tavsiye edilir. Örnek bir çocuk üzerinden değerlendirmeler yapılır. Düzgün bir aile hayatı yaşamayan çocukların terbiyesinde güçlük çekileceği söylenir. Makale dikkate değer teşhis ve teklifler sunduğu için aşağıda verilmiştir:

"*Her çocuk bir aileye mensuptur. "Ne kadar aile varsa, o kadar hususi terbiye tarzları" vardır, diyebiliriz. Ana babalar, vaziyetlerinin hususiyetlerine göre, çocuklarının terbiyesi üzerinde az çok müessir olabilirler.*

Aile içerisinde çocuğun vaziyetleri: 1-Tek başına, 2- Birinci, ikinci ve üçüncü oluşuna göre, iki üç erkek kardeş arasında tek kız, ikinci kız, çocukları arasında tek erkek çocuk oluşuna göre değişebilir. Tek çocuk ailenin belkemiği, hayat mihrakıdır. Çünkü bütün aile sonsuz

ihtimamla onun üzerinde titrer, bulduklarını ona yedirmek ve giydirmek isterler. Tek çocuk evdekilerin, bütün kıymetlerin üstündedir. Ne vakit ki dünyaya ikinci bir çocuk gelir ve ailenin bütün dikkat ve alakası küçüğün üzerinde toplanır. İşte o zaman birinci çocuk isyan eder, kendiliğinden köpürür, taşar, küçüğü çekememeye başlar [S.17, s. 190].

Kardeş ve hemşireler arasındaki kıskançlığın ne kadar gülünç ve mahzurlu safhalar arz etmekte olduğunu hepimiz biliriz. İşte aile hayatında çocuklara karşı alınacak terbiyevî tedbirler, vaziyetlerinin hususiyetlerine göre değişebilir.

Ferdî ruhiyata göre terbiye, çocuğa cesaret d.b.b. müspet sıfatlar kazandırarak hayata intibak temin etmektir. Terbiye daha ziyade tabii vasıta ve hayattan istifade etmeye çalışacak çocuğa tabii inkişaf ve tekâmülünü temin edecek olan tabii bir muhit hazırlamaya çalışacaktır. Çünkü çocuk ruh itibariyle hasta, sapkın, sinirli, geri olabilir. Onu bu mutasavvurlu hallerinden sistematik tedbirlerle kurtaracak ancak terbiyedir. Onun için yeni neslin hayat mukadderatını düşünürken, ilk hatıra gelen, en mühim vasıta ancak terbiye olabilir.

Terbiye işlerinde ümitsizlik, çocuğa hangi çağda, ne tarzda muamele edileceğini bilmemekten ileri gelmiş olsa gerek. Ferdî ruhiyata göre çocuğun terbiyesine doğduğu dakikadan itibaren başlanmalıdır. Çünkü onun her türlü ihtimamlarımıza en ziyade muhtaç bulunduğu çağ çocukluk çağıdır. İlk çağında, her türlü sıhhî tedbirleri almak zaruridir. Çünkü o Türklüğün mukaddes temelidir. Bu temele karşı sarf edilecek emellerin karşılığı, sağlık, sıhhat, yükseliş ve istiklaldir. Bu mukaddes temeli ihmal, arz ettiğim hususları ihmal demektir.

Mesela Cermanakon, burnunu karıştırır, yere tükürür, tırnaklarını dişleriyle ısırır, burnunu kötü kötü çeker, d.b.b. kötü haller. Cermanakon sinirli, inat bir çocuk, onun bu huyunu bütün ev halkı biliyor. Annesi çok dikkatli bir kadın, Cermanakon burnunu karıştırırken bırakmaz, acı acı azarlar:

"Burnunu karıştırma, sakın bir daha görmeyeyim, seni öldürürüm" diye korkutmaya çabalar, fakat bütün bunların hiçbir tesiri görülmez. Cermanakon inatçılığında ısrar eder. Niçin? Çünkü her yanlış hareketinde çocuk terbiye namına azarlandıkça kendini hakikaten kötü, beceriksiz bilir, küçülür, sarsılır, içine burkulur, her azarlanma onun kusurunu perçinleyen menfi tesirler yapar. Onun alakasını başkalarının iyi kötü halleri üzerine celp etmekte fayda yerine menfi tesirler yapabilir. "Bak, arkadaşların, hele Alptekin ne kadar temiz giyiniyor, hâlbuki sen onun yanında çamura bulanmış eşeğe benziyorsun". Bu türlü menfi telkinler karşısında zavallı yavrucak ezilir, büzülür; maneviyatı adeta infial eder. O hâlde nasıl hareket edelim? Menfi usul yerine [S.17, s. 191] müspet usullerle müspet telkinlere ümit bağlamak daha muvafık olur. Mesela "Oh, ne güzel, bak sen, bugün daha düzgün giyinmişsin, daha temiz geziyorsun" tarzında sözümüzü idare edecek olursak çocuğun benliği, gururu okşanmış olur,

kendine itimadı artar, kendini biraz daha toparlamak ihtiyacını duyar, irkilir, muvaffak olur. O, birdenbire düzelemez, onu tedricî şeniyetlerle baş başa bırakmak, ona tedricî teşebbüs ve hamle imkânları vermek muvafık olur. Çünkü böyle hareket edecek olursak cesareti kırılmaz, kudretlenme ve kıymetlenme hamlelerinde daha çabuk muvaffak olur. Bir çocuğa her vakit sersem, kaba dersek sersemleşir, kaba ruhlu olur. Onun hataları, kusurlarıyla alakalandığımız [gibi,] en ufak meziyetlerine varıncaya kadar da alakalanmak mecburiyetindeyiz. İnce ruhlu, müspet insan yetiştirmek istiyorsak ona her vakit insanca muameleler yapalım. Çocuk çok zeki ve çalışkan bir varlıktır. O her hareketinde samimidir, bağlandığı gayeye doğru ilerlemektedir. Gayesine ulaşmak için başvurduğu vasıtalar cidden insanı hayrete düşürecek kadar incelikler arz etmektedir. Aile ve muhit hayatında düzgün olup olmaması çocuğun yaşayış tarzı ve aksülamelleri üzerinde çok müessir olur. Muvazeneli ve düzeni yerinde bir aile içerisinde çocuk şaşırıp kalmaz, o böyle bir aile içerisinde yerini bulmuş, kendine uygun bir vazife almıştır. Aile hayatının karışıklığı çocuğun terbiyesini güçleştirir, onu hırçınlaştırır, aptallaştırır, zavallının benliğini kıymetsizlik duygusuyla dağlayabilir.

Böyle bir vaziyet karşısında çocukta gördüğümüz gayritabiilikler, sinsilik, isyan, çekinme, kavgacılık, korunma aksülamellerinden başka bir şey değildir. Böyle bir vaziyette olan çocuğa karşı yapılacak muameleler çok ölçülü ve tartılı olmalıdır. Aksi takdirde onu büsbütün fenalığa doğru bilmeyerek körüklemiş oluruz. Onu ancak iyilik ve tatlılıkla avlayabiliriz. Ne yapıp yapmalı, onunla aykırılaşmaya son derece dikkat etmeliyiz. Aykırılaşmış bile olsak onu düşündürerek, kendi kendine karar vererek icraya geçmesini temin etmeliyiz. Onda her şeyden evvel içtimaî duyguyu uyandırmaya çalışmalıyız. Bu da ancak cemiyet içerisinde ona bir rol vermekle mümkün olabilir.

Düzgün bir aile hayatı yaşamamış olan çocuğun terbiyesinde çok güçlük çekeriz. Çünkü menfi şartlarla aykırılaşan çocuk fena hâlde ezilir, adeta birçok kudretleri dumura uğrar. Böyle bir çocuk karşısında ilk yapılacak iş menfi şartları birer birer teşhis ederek kaldırmak, ona teşebbüs imkânları temin etmektir (sonu var)" (Akman, 1 Temmuz 1933, ss. 190-192).

Makalenin devam edeceği söylense de bu yazı *Terbiye Postası*'nın son çıkan sayısının en son makalesidir. Yeni sayısı yayımlanamamıştır.

Çocuklara ve çocuk eğitimine yönelik bazı vecizeler *Terbiye Postası*'nda yayımlanmıştır. Dikkat çekici tespitlerin de olduğu bu vecizelerden bazıları şöyledir:

"**Çocuk aç ise beslemeli, hasta ise bakmalı, geri kalmış ise gayrete getirmeli, yoldan çıkmış ise yola konulmalı, yetim veya metruk ise korunmalı ve barındırılmalıdır.*

**Çocuk, yardım edileceklerin başında bulunmalıdır.*

**Bir çocuğa yaklaştığımda hal-i hazırı için ona şefkat ederim, istikbalini düşündüğümde ona hürmet ederim.*

**Çocuk, canlanmış bir neşe veya neşeden yaratılmış bir candır.*

**Bir milletin çocukları, o milletin mevcudiyet ve istikbalinin sigortasıdır.*

**Çocuk, bahtiyar yuvalar için yeni bir saadet vergisi, fakir aileler için de kuvvetli bir çalışma amili ve tükenmez bir teselli kaynağıdır*" (y.y. 1 Haziran 1933, s. 152).

"**Kadına hürmet kadar çocuğa muhabbet de medeni cemiyetlerin bariz vasıflarından birini teşkil eder.*

**Aşk, ihtiyarlar, zenginlik zeval bulur, sıhhat harap olur. Yalnız evlat sevgisidir ki ömrümüzün sonuna kadar bizi bu fani dünyaya bağlayan en tatlı bağ olarak kalır.*

**Çocuk için en iyi beşik, ana kucağı, en iyi terbiye mektebi de aile ocağıdır.*

**Şefkatli ana, babalar, evlatlarının gözlerinde kendi yüreklerinin akislerini görürler.*

**Çocuk, tabiatın en güzel çiçeğidir*" (y.y. 1 Haziran 1933, s. 160).

Çocuk terbiyesi ile ilgili iki sayı süren seri bir makale *Orta Anadolu* dergisinde yayımlanır. Dergide terbiyenin ne anlama geldiği ve terbiyeden ne beklendiği ile ilgili eski-yeni düşünürlerden bazı tanımlar verilir. Ancak bu tanımlardan önce terbiyenin zamanla şekli ve gayesi değiştiğinden tam bir tarifinin yapılmasının imkânsız olduğu söylenir. Çünkü "*her yerde ve her zaman tatbiki mümkün bir terbiye tarzı yoktur*".

Makalenin devamında terbiye ile bazı tanımlar yapılır:

"*Terbiye; çocuklara birtakım hareket, fiil ve düşünce tarzlarını kabul ettirmektir veyahut çocuklara karşı fikir ve hareketlerimizin müdafaasıdır.*

Meşhur içtimaiyatçı Durkheim'e göre ise terbiye; yetişmiş nesiller tarafından, henüz sosyal hayat için olgun hâle gelmemiş batınlar üzerinde yapılan tesirdir. Bu tesirin amacı çocukta birtakım beden, fikir, ahlak halleri vücuda getirmek ve tekâmül ettirmektir.

Terbiyenin şekli ve gayesi daima değişmiştir. Nitekim eski imparatorluklarda terbiyeden istenen şey, çocuğu, cesur, güçlü, kuvvetli, her türlü yokluğa katlanır, atılgan, kavgacı ve kurnaz yetiştirmekti. Eski Atinalılarda terbiyeden beklenen şey, bedene ve ruha müstait olduğu en büyük mükemmeliyeti vermekti.

On dokuzuncu yüzyılın sonlarına doğru yaşayan büyük İngiliz filozofu Herbert Spencer'e göre insanı hayata tamamıyla hazırlamaktır.

Bugünkü terbiye telakkisi ise, insan hayat için, medeni bir devlet dâhilinde onun azası sıfatıyla ve mevkiinin icabatına göre, en çok işe yarar bir hale getirmek gayesini güder.

Demek ki terbiyenin gayesi zamana göre değiştiği gibi aynı anda yaşayanlarda da muhit ve cemiyetlere göre başkalık arz etmektedir. Şu hâlde dünden tamamen ayrı ve başka olan Türkiye'de terbiyenin gayesinin de dünden başka olması lazımdır".

Makalede belirtilen bu yeni terbiyede ise sadece okulda verilen terbiye yetmez, ana babanın mekteple el ele vermesi lazımdır. Çünkü;

"*Evde başka, mektepte başka terbiye gören çocuk, hangisini kabul edeceğini şaşırır ve çok defa ikisinden de başka bir yol tutmaya mecbur kalır. Bu işi yalnız mekteplerden beklemek doğru değildir. Bilakis burada ebeveynin rolü daha önemlidir. Çünkü çocuk günün ancak 7-8 saatini mektepte, büyük bir kısmını ise anasının, babasının yanında geçirmektedir. Binaenaleyh terbiyede ebeveynin tesiri mektebinkinden daha çok mühimdir*" (Ertem, Şubat- Mart 1940, s. 9).

Makalenin sonraki sayıda yayımlanan ikinci kısmında çocuğun terbiyesindeki ailenin rolünün önemine dikkat çekilir. Dönemde bu konuda pek çok problem bulunmaktadır:

"*Ana babalardan pek çoğu cahildir. Okuryazar olanların da ekserisinin çocuk terbiyesi hakkında bilgisi yoktur. Bundan başka vaziyeti müsait olan birçok aileler de çocuk terbiyesi, cahil hizmetçilerin eline bırakılmıştır. Böylece bizde aile terbiyesi işi pek karışık ve rastgele yapılmaktadır.*

Çocuk terbiyesinde en mühim mesele örnek ve taklit meselesidir. Bunun ihmali ve kendisine lazım gelen ehemmiyetin verilmemesi terbiyede birtakım buhran ve fena gidişler tevlit eder. Çünkü bütün hareket tarzımızın, fikirlerimizin, kanaatlerimizin hemen yüzde sekseni birer taklit ve örnek eseridir. Çocuk hayatında en müessir rolü bunlar yapmıştır. Çocuk her yeniliği, her mükemmeliyeti bu yol ile edindiği gibi her fenalığı da yine bu kabiliyetiyle elde ediyor. Çocuklar sevdikleri, saydıkları insanlarda ve bu meyanda analarında, babalarında, aile büyüklerinde, öğretmen ve nihayet arkadaşlarında gördükleri her şeyi kendilerinin bile haberi olmadan taklit ederler ve bu taklit onlara zevk verir. Bunun için terbiyenin en esaslı sırrı mümkün olduğu kadar çirkin örnek vermemek, iyi ve faydalı örnekler verebilmektir. Tiryaki bir baba, oğluna istediği kadar sigaranın fenalığından bahsetse de elbette gösterdiği örnek, vereceği nasihatten daha müessir olacaktır".

Makalenin sonunda çocuğun örnek alabileceği bütün muhataplara yazar şöyle seslenir: "*Çocuklarımızın dürüst, temiz ahlaklı olmasını ve iyi itiyatlar kazanmasını isterseniz, bizzat kendinizin iyi olmanız ve iyi hareketlerinizle çocuklarınıza daima iyi örnekler vermeniz lazımdır*" der (Ertem, Nisan 1940, s. 5).

Çocuk terbiyesinin daha kundakta başlaması gerektiği *Millî Birlik* dergisindeki bir makalede dile getirilir. Makalede eğitimin ve telkinin daha kundaktaki çocuktan başlaması gerektiği, anaların söyleyecekleri ninnilerin millî ve idealist olması lüzumu dillendirilir ve Türk analarından böyle davranmaları beklenir. Konuyla ilgili Alman, Rus, Japon hatta Kızılderililerden örnekler verilir. Benzer telkinlerin çocuk büyüdükçe de verilmesi ve devam ettirilmesi arzu edilir (Türkkan, 20 Ocak 1949, ss. 2, 6-7, 13).

4.2.6. Kız çocuklarının ve kadınların eğitimi

Dönem dergilerinde bu konuda çokça yazılar ve şiirler vardır. Konya'da yayımlanan ilk dergi *Barika*'da **Koner**, kız çocuklarının mutlaka eğitilmesi gerektiğini vurgularken "*İlim öğrenmek her Müslüman erkek ve kadına farzdır*" hadisi varken "*Kadınların okuması muvafık değildir*" fikr-i batılanesinin nereden çıktığını sorgular. Kızlar/ kadınlar eğitimsiz bırakılırsa bundan hâsıl olacak zararın sadece kendilerine değil bütün topluma mal olacağı beyan edilir. Çünkü onlar yarının toplumunu oluşturan kimselerdir.

Yazara göre, bir çocuk için ilk terbiye mercii anne kucağıdır. Fazıla bir kadınla cahile bir kadının yetiştirdiği çocuğun farkları herkesçe malumdur. Bu yüzden mutlak kız çocukları da okula gönderilmelidir (Koner, 1 Mart 1909, ss. 11-13).

Koner, *Barika*'daki başka bir makalesinde "*Vilayetimizde okuryazar bir kadına tesadüf etmek hemen müstehil [imkânsız] gibidir*" der. Yine kız çocuklarının mutlaka eğitilmesi gerektiğini, kız mekteplerinin ıslah edilmesini ve bu okullarda fakir kız çocuklarına halı dokumasının öğretilerek evleninceye kadar çalıştırılmasını ve aile ekonomisine katkıda bulunmasının sağlanmasını teklif eder:

> "*Hülasa öyle anlaşılıyor ki vilayetimizde kadınlar için talim ve taallüm memnu [yasak], halı dokumak, elbise dikmek ve sair sanayi-i nefise de bidat!.. Bir genç kızın vazifesi tahta silmek, yemek pişirmek, artık gittikçe lüzum ve ehemmiyetten sakıt olan gergef işlemekten ibarettir yazık!. Evvelemirde vilayetimizin Ünas Mektebi pek büyük bir ıslaha muhtaçtır. Buraya muktedir muallimler celp edilmelidir. Saniyen vilayetimizde bir nisvan cemiyeti teşkil edilerek cemiyete dâhil olacaklardan cemiyetçe kararlaştırılan bir meblağ-ı muayyen ile bir halı*

müessesesi meydana getirilmelidir ki ekseri fakir olan memleketimiz ahalisinin kız evladı burada çalıştırılsın. Bu suretle temin-i istikbal etsin. Çünkü bir fakire kız, hiçbir sanata vukufu olmayan bir fakire kız, ileride yine bir fakir erkekle tezevvüç edeceğinden ferda-yı tezevvücünde [evliliğinin ertesinde] başlayan zayk-ı maişet [geçim baskısı, zorluğu] bu aileyi perişan eder. Hülasa kadınlar da Meşrutiyet idaremizle mütenasip bir kadın olmaya gayret etmelidirler". (Koner, 21 Nisan 1909, ss. 13-14).

Zıt bir görüş, **Naci Fikret**'ten gelir. Kadınların giyim kuşamları ile ilgili çok mutaassıp görüşler serdeden Naci Fikret, makalenin devamında, Avrupalı kadınların açık saçık giyinmelerinin, Avrupa'ya has olduğunu, bu durumun onlara ve medeniyetlerine bir şey katmadığını, bizde ise kadın giyim kuşamının asla Avrupa'ya benzememesi gerektiğini vurgular. Kadınlara, erkekler için tanınan eğitim hakkının aynısının verilmesinin bazı faydalarının yanında pek çok zararları da beraberinde getireceğini, sadece temel eğitimin kadınlara yeteceğini söyler. Kadınlara özelikle eğitim alanında bütün kapıların açılmasının pek çok toplumsal sorunları ortaya çıkaracağını belirtir:

"*Maksadımızı hulasa edelim: Filhakika kadının okuyup yazması, hayat-ı içtimaiye ve siyasiyece erkeklerle aynı hukuk-ı serbestiyi haiz olması ilk nazarda fena bir şey değildir. Fakat bu nazarî, hayalî bir şeydir. Hakiki, tecrübî, fiilî değildir. Yani iş, yalnız okuyup yazmakla, yalnız serbest olmakla kalmıyor, birçok fenalıklar da bunlara refakat ediyor. Hürriyet-i nisvandan yek-nazarda on derecelik bir faide me'mul ise yanında sürükleyip getireceği hadisattan bin mazarrat, bin mehalik tahaddüs edilecektir*" (Baştak, 23 Temmuz 1912, ss. 55-63).

Aynı şekilde kız çocukları ve kadınlar eğitilirken bu tür mahzurlardan uzak olunması için, bazı noktaların göz ardı edilmemesi gerektiği vurgulanır. *Ocak* dergisinde çıkan **imzasız** bir yazıda;

"*Mekteplerde tahsil yalnız başına hiçbir vakit bir amil-i ıslahat olamaz. Hars ıslahat edilmedikçe, millî terbiyenin şekli takarrür etmedikçe okuyan, yüksek tahsil gören her genç kız bir "Madam Bovary" olmuş tehlikesinden kurtulamaz. Zaten bu cereyanın zahiri şekli anlaşılıyor ki bu, her şeyden ziyade (koketri) cereyanıdır. İpek, lavanta, pudra, ajurlu çorap, süs, eda, füsun... Garplı, meşhur bir kadının pek doğru olarak söylediği vecihle bir kuvvet belki afif olabilir. Fakat o hiçbir zaman masum değildir. Onun, yalnız mevcudiyetiyle bünye-i içtimaiye üzerine icra ettiği tesirler bir cinayettir. Türk kadınlığında yapılacak ıslahat eğer onun ismetini zerre kadar menfi bir tesir yapacak ise o ıslahatın bütün iyilikleri bizden uzak olsun*" deniliyor (y.y. 30 Kasım 1917, s. 23; Arıkan vd. 2024, ss. 43-44).

Ermenekli Hasan Rüştü, kız çocukları ve hanımlar için, ilmin önemini şiiriyle anlatır. Konuyla ilgili "Hanımlar İçin İlmin Kıymeti" başlıklı;

> *"... kadınların eğitim problemine dikkatini yöneltmiş olan [aşağıdaki manzum] metinde, konunun ele alınışı iki yönden sağlanmıştır. Bunlardan birincisi, kadınların bir birey olarak toplum içinde kazanmaları gereken bir yer ve değer olduğunun vurgulanması, buna bağlı olarak da kadının kazanacağı ekonomik bağımsızlığın aileyi, çevreyi ve son tahlilde ülkeyi olumlu yönde etkileyecek kazanımlar sağlayacak olmasıdır. İkinci yön ise kadınların, nesillerin geleceği olan çocukların gelişimindeki rolü üzerinedir. Kadınlar, hemen her çocuğun ilk öğretmenidir. Ne kadar bilgili, görgülü ve güçlü olurlarsa, gelecek nesillerin de aynı oranda bilgili olma şansı artar. Metnin 1925 yılında böylesi değerlerden söz edebiliyor olması, şüphesiz Cumhuriyet'in getirdiği kazanımların bir yansımasıdır. Edebî metnin öğretici niteliğinin kullanılıyor olması da metnin dış dünya ile kurduğu ilişkinin dış dünyayı biçimlendirmek üzere olduğunu gösterir. Şair özne, şiirinde duygu ve düşüncelerinden önce bir fikre yer vermiş ve bu fikri okuyucu zihninde de belirginleştirmeye çalışmıştır.*" (Apaydın, 2017, s. 173-175).

Mesnevi tarzında yazılmış şiir aslında yukarıda özetlenen makalesinin manzum şeklidir, diyebiliriz. Şiir şöyledir:

> "*Marifet herkes için elzemdir/ Öldürür halkı cehalet, semdir*
> *Candır insanlar için ilm ile fen/ Denilir cahile "cansız bir ten"*
> *İlm ü fensiz yaşamaz bir millet/ Gelemez çünkü fünûnsuz servet*
> *Hanımı erkeği şamil şu lüzum/ Medeniyetçe ayandır bu umum*
> *Bahşeder bir ebedî hüsn ü cemâl/ Kız için erkek için ilm ü kemâl*
> *Yoksa her kimde o süsten behre/ Maneviyatı kalır bed-çehre*
> *Kim ki irfanlı bir insan olamaz/ Doğru bir hürmete şayan olamaz*
> *Kadın erkek iki sınıf insandır/ Hak hürmetçe fakat siyyândır*
> *İlme muhtaç hanımlar beyler/ Yaşamaz bilgisiz efrâd-ı beşer*
> *Bilgi lâzım kız için erkek için/ Şanlı şen bir yaşayış görmek için*
> *Olmayan marifete bigâne/ Cehli, lâyık mı görür nisvâne*
> *"İlm ü fen kızlara lâzım mı?" demek/ Ne cehalet! Bu nasıl halt etmek*
> *Öyle söz söyleme git ey cahil/ Kadın efrâd-ı beşerden mi değil?*
> *Yok senin asr u beşerden haberin/ Âlemi cehl ile boğmak hünerin*
> *O cehalet bu taassup gitsin/ Bilgiler herkesi mesut etsin*
> *Hane halkı, ana, hemşire, peder/ Olmalı cümlesi irfan-perver*
> *Önce mektep çocuğun hanesidir/ En tabiî hocası annesidir.*
> *Olsa âlim çocuğun ailesi/ Azdır öğretmek için gailesi*

Annenin bilgisi vermezse küşâd/ Bırakır tıflı, kaçar istidâd
Olsa etfâline mader üstâd/ Âlim olur onlar için mâder-zâd
Anne görmüşse güzel bir tahsil/ Çocuğun sa'yini eyler teshil
Annenin bilgisi eyler imdat/ Yükselir evde küçükken evlât
Beye mahsus mudur ilm-i sürur/ Hanıma has mıdır cehl ü fütur
Hanımın bilmeğe hakkı yok mu?/ Hanımın gülmeğe hakkı yok mu?
İlmi anlatmalı hürriyetini/ Kıza hissettirerek izzetini
Kalarak cehl ile sersem ü haşir/ Beye olsun mu hanım evde esîr
Şüphe yoktur bugün elzem elbet/ Kıza beylerde olan hürriyet
Şimdi erkek gibi muhtaç, benât/ Öğrenip tutmağa bir tarz-ı hayat
İlm ü fen, sa'y ü ticaret, sanat/ Hanıma erkeğe vacip elbet
Var bugün olmağa mecburiyet/ Kız için sanat u memuriyet
İştirak etmeli her şeye hanım/ Beyle birlikte çalışmak lâzım
Eski şair koca Nabi ne diyor:/ Bilginin kıymetini bildiriyor
Bilmek elbette değil mi ahsen/ Sorsalar ben onu bilmem demeden" (Okumuşgil, 1 Ağustos 1925, ss. 214-215; Hasan Rüştü'nün eğitimle ilgili diğer görüşleri için bk. Kaya, E. 2023, ss. 23-46).

Kız çocuklarının ve kadınların eğitimiyle ilgili farklı bir açıdan bakan bir makale *Selçuk* dergisinde **Muhlis Koner** tarafından yayımlanır. Koner, Jean Guyau'nun Terbiye ve Veraset adlı kitabına istinaden, okumuş kadınların doğurganlıklarının azaldığını ve zayıfladığını, doğan çocukların genellikle çelimsiz ve hasta olduğunu; okumamış kadınların ise daha doğurgan ve çocuklarının da sağlıklı olduğunu söyler. Ancak bu bilgilerden kadının eğitim almamasını değil yaratılışına uygun ve onu dimağ olarak yormayacak bir şekilde eğitilmesini ister. Koner, bahsi geçen yazarın eserinden çıkardığı sonucu şöyle dile getirir:

"*Kadın için en iyi verilebilecek bir orta tahsil kâfidir. (...) Her ihtiyacı yolunda ve refah içinde bazı kızlarımızın tahsilleri ileriye götürülebilir. Mesele odur ki bütün kadınlar için yorucu ve ezici tahsil bir gaye olmamalıdır. Hülasa tahsil kadın için şarttır. Şu kadar ki kazanacağı bilgiler onun kadınlık içtimai ve ferdî rolünü mahvetmeyecek tarzda ve genişlikte olmalıdır*" (Koner, 15 Temmuz 1934, ss. 8-10).

Benzer görüşlerini, yayımladığı "Görüşlerim" kitabında da devam ettiren yazara, bir tenkit yazısı *Konya Halkevi* mecmuasında rastlanır. **Leman Sili**, Koner'in bu kitabını okumuş ve kadınların eğitimiyle ilgili kullandığı "*Yüksek tahsil kadını cemiyet için zararlı olsa gerek*" sözünü şöyle eleştirmiştir:

"*Kültür, cemiyet içindeki kadının zaaflarından kurtulması, moral ve zihin bakımından tekâmül etmesi için elzemdir. Kadını ana olarak düşünürsek, gene kültüre ihtiyacı vardır. Hepimiz biliriz ki çocuklar küçük yaşlarda bütün iyilik ve güzelliklerin annede toplandığını zannederler. Onlar için anneleri mükemmeliyetin kendisidir. İşte çocuklarının şuursuz bir şekilde verdikleri bu hükmü, bu perestişi sonradan şuurlu bir şekilde geri almaları, onların nazarında tam bir ana olmak için lazım gelen vasıflar içinde en ehemmiyetlisi muhakkak ki kültürdür. Kadının kendisini tamamlayacak olan kültürü kazanması için, mutlaka yüksek tahsil yapması icap etmez. Fakat yüksek tahsil kadını cemiyet için neden zararlı olsun?*

Yüksek tahsil kadınında, kadında aranılan vasıfların hiçbiri eksilmemiştir. Belki bazı inkişaflar olmuştur fakat o, bütün istekleri ve hisleri ve insiyaklarıyla tam bir kadındır. Cemiyet içinde, kadında aranılan ve kadından beklenen istek ve davranışları göstermeyen kadın, yüksek tahsil kadını değil, ruh ve beden bakımından normal olmayan kadındır.

Diğer taraftan, yüksek tahsil kadını, cemiyet içinde, ihtiyaç hâsıl olursa, kendi ihtisası dâhilinde bizzat faal ve faydalı olabilir. O, aynı zamanda, cemiyet içinde vazifesini anlamış, kendisinden beklenilenleri idrak etmiş, mütekâmil bir insan tipidir.

O, tam bir aile kadınıdır. Yuvasının kudsiyetini, vazifesinin mesuliyetini kavramış olgun bir kadın.

Yüksek tahsil kadını aynı zamana mükemmel bir anadır. Hem de ileride yetişecek çocuklarına tam bir arkadaş olabilecek, çocuklarının hisleriyle, her ana gibi sevecekleri fakat düşünen, anlayan "ben"leriyle her zaman saygı duyacakları tam bir ana…" (Sili, Ocak, 1944, ss. 40-43).

4.2.7. İyi eğitim/ kötü eğitim

Dergilerde, iyi eğitim alanların son aşamada artık araştırma ve öğrenmeden zevk alacakları beyan edilir. Öylesine eğitim görmüş olanların ise okul hayatı bittikten sonra aldığı eğitimin onlara faydasının dokunmayacağı dillendirilir. Konuyla ilgili *Barika*'daki **yazarı belli olmayan** yazıda;

"*Artık insan, malumat-ı muktebesesine tahsilin en tatlı, en kıymetli bir kısmı olan tetebbuatla tevsi'e başlar ki iyi bir tedris görmüş ise evvelce kendisini sıkan, üzen tahsil bu defa ona bir zevk, bir haz bahşeder. İnsan, daima okumak, meçhul ufkun maverasına varmak ister*" denilir.

Diğer taraftan iyi bir tedris görmemişse, lazım olan ve aranılan bilgiler zaten yerli yerinde değildir veya unutulup gitmiştir. Dolayısıyla hem kendisine hem de başkalarına faydası yoktur. Dolayısıyla çocuğa iyi eğitim vermek gereklidir. Bunun için eğitimcilerin yapacağı ilk iş çocuğa okulu sevdirmeli sonra da dersleri çocukların sevecekleri ve kabiliyetlerine uygun bir tarzda işlemeleri gerekir. (y.y. 21 Nisan 1909, ss. 12-13, 16).

4.2.8. Eğitim metotları

Dönem dergilerinde muhtelif derslerin eğitimi, eğitim metotları ve teknikleri ile ilgili yazılar bulunmaktadır. Aynı şekilde sınıf düzenleri, öğrenciyi tanıma ve tanılama, çocuk eğitimindeki ilkeler, sosyal faaliyetler gibi konulardaki yazılar bu kısımda değerlendirilmiştir.

4.2.8.1. Muhtelif derslerin eğitimi

Muhtelif derslerin eğitimi üzerine bazı tespit ve tavsiyelerin, dergilerde zikredildiği görülür. İlköğretim okuma- yazma, orta öğretim dersleri, Türkçe ve edebiyat, tarih, coğrafya, hayat ve yurt bilgisi, din, meslekî eğitim, fizik, kimya, el işleri, iş, eşya, musiki, felsefe ve yabancı dil eğitimleri ile ilgili malzemeler bu bölümde değerlendirilmiştir.

İlköğretim okuma yazma eğitimi

Terbiye Postası'nda **Sevim** adlı bir yazar tarafından alfabe eğitimi üzerine bir makale yayımlanır. Makalede okuma yazmaya yeni başlayanlar için bazı tespit ve teklifler ortaya konur. Önemine binaen makale tam metin olarak aşağıda verilmiştir:

> "*Okuma. İlk mekteplerde dersler son derece amelî, cazibeli olacaktır. Acaba nasıl hareket edersek dersler cazibeli olur? Tek harflerden heceler, kelimeler, kelimelerden de cümle teşkiline doğru gitmekle değil mi?*
>
> *Bu yol basitten mürekkebe doğru yürüdüğü için ilk bakımda mantıki görünür. Fakat hiç de öyle değildir. Çünkü çocuklar için basit dediğimiz mücerret, asıl mürekkep dediğimiz de müşahhastır.*
>
> *Meselâ çocuğa (koç) kelimesinin okunuşunu öğretmek istiyoruz. Nasıl yapacağız? Harflerden kelime teşkiline mi gideceğiz? Yoksa çocuklarca belli olan koç kelimesinden bilmedikleri harfi mi öğretmek daha tabii görünür? İşte cümle usulü ikinci yolu doğru buluyor. Bu usule göre canlı mevzulara taalluk eden kelime ve cümleleri bellemek daha muvafık olur. Çocuğa bir eşya tanıtmak istersek o şeyin tamamını gösteririz değil mi? O hâlde aynı şeyi niçin kelime ve cümlelerde de yapmayalım?*

Hasseleri işleten basit temrinlerin, ilk kıraat derslerine ne kadar cazibe ve kolaylık temin etmekte olduğunu hepimiz biliriz. Bu temrinler sayesinde çocuğun görüş, işitme tutma hafızaları, dikkat ve iradesi olgunlaşıyor. Bu temrinler, aşağıda arz edeceğim safhaları arz ederler [S.9, s. 20].

A- Çocuklardan her birinin eline, bir araya getirilince bir tasvir veya hikâye mevzuunu teşkil edecek tarzda şekilleri ihtiva eden levhalar verilir. Çocuklar, bu levhaları bir tahta üzerinde icap ettiği tarzda sıralarlar.

B- Bunu tek harflerden kelime teşkili takip eder Muallim harflerden birini gösterir. Çocuklar ellerindeki şekillerle karşılaştırır, icap eden yerlere yerleştirmeye çalışırlar.

C- Teşkil edilen kelime hangi levhadaki şeklin muhtevasını ifade ediyorsa oraya yerleştirilir. Çocuklar henüz okumasını bilmezler. Şekil ortadan kaldırılır çocuklar yalınız kelime ile karşı karşıya kalırlar. Muallim kelimeyi ağır, açık bir tarzda, itina ile bir kaç defa okutur. Çocuklara tekrar ettirir. Bu suretle görüş hafızasının yanı sıra işitme hafızası da çalışmış olur.

Ç- Maria Montessori, harflerden, kelimeler teşkil ettirir. Hele öğrenme işlerinde hasselerin çalışmasına kıymet verir. Öğretilecek harfi gösterir, Tutturur, yoklatır, okur, okutur. Ferdî okumalar, toplu okumadan önce olacaktır.

Grossel'in uydurduğu Phonomimik sesleri taklit usulü ile çocukları okutup yazmaya, yatıştırmaya çok yarayışlıdır.

3- Basit kelime. Kısa cümleler üzerinde canlı ve cazibeli temrinlerle duraklamak çocukları okumaya kolaycacık hazırlar, ısındırır. Okuma ve anlama yan yana yürümelidir. Daha ilk adımda okumaya şuur katmayı zaruri buluyorlar.

Okumada en gelişikli usul hangisidir? Şüphesiz en iyi anlaşılarak, en iyi tatbik edilen.

Muallim işine gelen usulü seçmekte serbest bırakılmalıdır (göreneğe saplanıp kalmamak şartıyla).

Yazma: Yazı, okuma ile birlikte öğretilecektir. Yazı, okunanı tekrar hâlinde muayyen remizleriyle tespitten başka bir şey değildir. Maria Montessori, okumadan önce yazıyı belletir [S.9, s. 21]. Yazı işlerinde de ferdî tedris ileri sürülmektedir. Her çocuk iradî dikkatle yeni harflerin şekillerini iyice beller. Bu kadarı kâfi değil, çocukların harfleri yazmaları da lâzım. İlk adımda bu işin ne kadar ağır, yorucu, devamlı dikkat ve emek istemekte olduğunu takdir ederiz. Çocuğu tedricî yazı temrinleriyle meşgul ede ede onda aranan adalî hareketi mihanikiyet

ve maharet kazandırırız. Yazılacak kelime sınıfa tahtada arz edilir. Okunur, çocuklar önce havada parmaklarıyla taklit yollu yazarlar, sonra çocuklar defterlerine yazmakta serbest bırakılır. Bunu, buna benzer basit kelimelerin yazılışı takip eder. Yazı esnasında sıhhi oturuşlara ayrıca dikkat edilecektir.

Hülâsa: Alfabede: tahlil, tertip, tav'i alâka ve faaliyete dayanan basitten mürekkebe tedrici usul, fasılalı, ölçülü temrinlerle ilerleme en tabii yol olarak gösterilebilir" (Sevim, 1 Kasım 1932, ss. 20-22).

Bu defa öğretilecek alfabe şekilleri ile ilgili Karaman Cumhuriyet Savcısı M. Tevfik tarafından bir makale yayımlanır. Makalede yazmayı öğrenecek çocuklar için alfabede önce büyük kitap yazısı, sonra küçük kitap yazısı ve daha sonra sırasıyla orta yazı, küçük el yazısı, büyük el yazısı teklif edilir (M. Tevfik, 1 Aralık 1932, ss. 23-24).

İlköğretim dersleri eğitimi

Terbiye Postası'ndaki bir makalede ilkokul öğrencileri için iş/ ders üniteleri nasıl programlanır, sorusuna cevap aranır. İlk tedrisat müfettişlerinden **Mehmet Emin Soysal**'ın yazdığı makalede iş/ ders üniteleri ayarlanırken/ oluşturulurken dikkat edilecek hususlar maddeler hâlinde şu şekilde sıralanır:

"*1-İş üniteleri hakiki hayat vaziyetlerinden seçilmeli ve çocuk tarafından zahmete değer telakki edilmelidirler. Zira çocuk onu seçmenin yarayışlı ve faideli olduğunu hisseder. Aynı [S.1, s. 26] zamanda ihtiyacını tatmin etmek için birçok fırsatlar keşfeder.*

2-İş ünitesi hakiki maksat ve mevzular için bir fırsat vermelidir. Ve bu çocuğun kendi tabii faaliyeti içine taşıyacağı şey olacaktır.

3-İş ünitesi birçok faaliyet nevilerinin ve böylece ferdi ayrılıklar için teçhizat ve tertibatta bulunmayı telkin etmelidir.

4-İş ünitesi ferdî inkişaf ve nemayı mümkün kılmalıdır.

5-Her iş ünitesi diğer ünitelerle münasebeti temin etmeli, alaka ve anlayışlarının mütemadi tevessü için çocuklardaki arzuyu uyandırmalıdır.

6-Her iş ünitesi içtimai talepleri karşılamaya ve içtimai maksatları hâlihazır ihtiyaçlarına göre tasfiye etmeye yardım etmelidir.

7-Her iş ünitesi ders mevzunun istimalindeki inkişaf vasıtası ile mezkûr üniteye muavin olarak teşrikimesai edilecek vaziyette bulunmalıdır.

8-Her iş ünitesi şayan-ı arzu itiyatların inkişafına çocukları sevk etmelidir".

Sonrasında da 4. sınıflar için bir perde ünitesinin nasıl işlendiği özetle verilir. Okullar açılıp sınıfa geldiklerinde öğrencilerin koyu renkli ve eskimiş bir perdeden dolayı sınıfın biraz donuk ve neşesiz bulmaları üzerine aralarında geçen muhavereler ve ortaya çıkan sorular verilir:

> "*1-Pencere büyük değil midir? [S.1, s. 27].*
>
> *2-İyi örtülebilecek bir stil bulunabilir miydi?*
>
> *3-Fazla ziyayı men etmeksizin odayı aydınlatacak perdelerimiz bulabilir miydi?*
>
> *4-Odayı hangi renk aydınlatabilirdi?*
>
> *5-Perdeler düz, resimli veya tezyinatlı olabilir miydi?*
>
> *6-Nasıl materyal kullanılacaktı?*
>
> *7-Bunlar ne kadar fiyatla satın alınırdı?*
>
> *8-En iyi materyaller nerede daha çok ucuz olarak satın alınabilirdi?*
>
> *9-Eğer perdeleri düz dekore edersek bunu nasıl yapabiliriz*".

Sonrasında öğrencilerin, evlerine gittiklerinde kendi pencerelerinden veya kitaplardaki resimli ev pencerelerinden istifade ederek perde stilleri ile ilgili malumat topladıkları, sınıfa gelince tartıştıkları ve belli perde stili üzerinde anlaştıkları belirtilir (Soysal, 1 Mart 1932, ss. 25-28).

Orta öğretim dersleri eğitimi

Terbiye Postası'ndaki **yazarı ** işaretiyle gizlenen** makalede "Orta Tedrisatta Didaktik Prensipler" başlığı ile bir makale yayımlanmıştır. Bu prensipler maddeler hâlinde verilmiştir. İlk maddeye göre her kurumun muayyen programlar çerçevesinde kendi mesuliyeti altındaki didaktik ve terbiyevi faaliyetlerde mümkün mertebe serbestliğe sahip olmaları istenir. Çünkü her okulun vaziyeti ve hususiyetleri bölgesel olarak farklılık gösterebilmektedir.

2. maddede terbiye ve tedriste topluluğun, birliğin ve terkipçiliğin önemi vurgulanır. Dolayısıyla mekteplerin dili, fikri, harsı ve duygusu bir gençlik yetiştirmekle mükellef olduğu belirtilir. Dolayısıyla zümre hocalarının derslerin ve ünitelerin müfredatında ve işlenişinde anlaşarak ortak hareket etmeleri önerilir. 3. maddede orta tedrisatta derslerin iş prensibine göre işlenmesi salık verilir. Makaleye göre,

> "*Sınıf, oturup uyuşma yeri değil; çalışma, bir şeyle vücuda getirme yeridir. Muallim ders vermez, onun şuurlu idaresinde talebe kendi kendine ders yapar, hakikatleri doğrudan doğruya müşahede ve tetebbularla, hayır bütün manasıyla yaşayarak elde ederler. İşte bu*

suretle iş prensibi, talebenin hakiki seviyesine ve gözetilen terbiyevî gayelere son derece uygun geliyor. Dersler her istidadı en çok çalıştıracak şekilde tertip edilmelidir. Proje usulü, Dalton planı, Winnetka sistemi, serbest kurs usulü, talebeyi seviye ve alakalarına uyan mütecanis gruplar hâlinde oto didaktik faaliyetlerde serbest bırakmak, ehemmiyetle bağlanacağımız yollardır".

4. maddede derslerin işleniş sürecinin öğrencinin alaka, seviye ve istidatlara göre ayarlanması gerektiği söylenir. 5. ve son maddede ise tüm bu çalışmalarda mektep müdürlerine büyük görevler düştüğü dillendirilir ve mektep müdürünün terbiye ve eğitim işlerine herkesten daha fazlı vakıf olması istenir (y.y. 1 Haziran 1932, ss. 20-23).

Türkçe ve edebiyat eğitimi

Öksüz Yurtları Mecmuası'nda "Ezberletilecek Şiirler" sayfasında **İbrahim Alaaddin Gövsa**'nın "Süleyman Paşa'nın Kabrinde" başlıklı şiiri veriliyor. Şiir millî kahramanlık üzerinedir (Gövsa, 15 Aralık 1917, s. 80).

Yeni Fikir dergisinde **Maarif Müdürü Celil**'in yazdığı bir metinde derse gelmeyen hocaların yerine derse giren bir muallimin öğrenciler ile diyaloglarına yer verilir. Bu diyaloglarda lisan (Türkçe) dersinin müfredatından, Arapça ve Farsça kelimelerin çokluğundan, dolayısıyla dilimizi öğrenmenin zorluğundan, alfabedeki bize ait olmayan harflerden ve bazı tekliflerden bahsedilir (Celil, 15 Şubat 1925, ss. 12-16).

Yeni Fikir dergisinde, aynı yazar tarafından 3 sayı süren bir seri yazıda Kız Muallim Mektebi öğrencilerine yönelik tatbikat dersi kapsamında bir mektubun nasıl yazılacağı ve içeriğinin nasıl oluşturulacağı ile ilgili öğretmen- öğrenci diyalogları çerçevesinde teknik bilgiler verilmektedir. Buna göre yazılması istenilen mektup, Gazi Paşa Hazretlerinin Konya'yı teşrifleri münasebetiyle bir arkadaşa yazılacaktır. Önce mektup planı verilir. Sonra da mektubun içeriği ile ilgili öğretmen- öğrenci diyalogu başlar (Celil, 1 Şubat 1925, ss. 22-24; 15 Şubat 1925, ss. 20-22; 1 Mart 1925, ss. 21-24).

Yine aynı dergideki başka bir makalede **Ali Ragıp**, bedenî ve ruhî terbiyenin ehemmiyetinden bahseder. Edebî harsın ruhun en samimi sporu olduğunu söyler. İlim ve sanatın edebiyatla kemale ereceğini, güzel sanatların en önemli şubesinin edebiyat olduğunu, iyi bir edebiyat eğitiminin insanı ve toplumu değiştirebileceğini söyler (Ali Ragıp, 15 Nisan 1927, ss. 526-528).

Eyüp Hamdi Akman, *Terbiye Postası*'ndaki makalesinde tahrir dersinin özellikle ilk mekteplerdeki öneminden bahsederek,

> "*Hakikat, çocuk tahrirde seziş ve görüşlerini nevi kendine mahsus şekillerde tertip ve ifade eder. Çocuğun tahriri; eseri, üslubu şahsiyetidir. Benliğin ve ifadenin olgunlaşmasına bunun kadar yardım edebilen hangi ünite var ki? Tahrirde çocuk yaşamak ve yaratmakla mükelleftir. Tahrirde çocuk düşünme ve ifadeye kendi kendisiyle aykırılaşmaya, fikir, duygu, kısırlık ve karanlıklardan sıyrılmaya çabalar. Fikir fakirliği, görüş yanlışlıkları, ifade eksikliği gibi hususlarını sezerek hususi okuma, dikkatli müşahede, güzel ifadelere, yarayışlı kelimeler bellemek ihtiyaçları ile karşılar*" der.

Bu dersten gayenin çocuklara şifahî, tahrirî, mantıkî, düzgün ve güzel ifade kabiliyeti edindirmek ve mektuplaşma, tasvir, tahkiye işlerini tanıtmak olduğunu söyler. Tahrir derslerini hazırlık temrinleri, taklit temrinleri ve yaratıcı serbest terkipler olarak üç safhaya ayırır. Bu safhalarda yapılacak temrinlerden hikâyeyi serbest tekrarlama, hikâyeyi kısaltma, taklidî hikâye yazma, tabloya veya hikâyeye bakarak yeni metin yazma ve muhayyileden hikâye uydurma alıştırmaları hakkında teknik bilgiler verir (Akman, 1 Mart 1932, ss. 10-13).

Dil ve gramer eğitimi üzerine *Terbiye Postası*'nda "Gramerin Tedris Usulü" başlıklı bir makale yayımlanmıştır. Ancak makaleye ulaşılamadığı için herhangi bir değerlendirme yapılamamıştır (y.y. 1 Haziran 1933, ss. 143-144).

Tarih eğitimi

Kendisi de bir öğretmen olan **Osman Nuri Oral** tarafından tarih öğretimi üzerine bir makale yayımlanır. Makalede tarih dersinin çocuklara vatanperverlik duygusunu aşıladığı dillendirilir. Bu dersin mutlaka öğrencilere sevdirilerek anlatılması tavsiye edilir. Bunun da mesleğini seven ve gerekli niteliklere sahip öğretmenler tarafından verilmesi gerektiği üzerinde durulur. Dersin hangi gün ve saatte verilmesi gerektiği ile ilgili teklifler de sunar (Oral, 30 Ocak 1918, ss. 113-114).

Tamamen bir tarih ve arkeoloji dergisi olan *Anıt* dergisinde tarih kültürüyle ilgili pek çok öneriler sunulurken tarih eğitimi konusunda şöyle bir öneri getirilmiştir: "*İlkokullardan başlayarak üniversitelere kadar bütün tahsil kurumlarımızda öğrencilerimize, muhitlerinde bulunan tarihî eserleri ve kıymetleri okutmak, anlatmak ve belletmek lazımdır. Çünkü "insan bildiğini sever*" (y.y. Temmuz 1949, ss. 2, 23).

Yeni Fikir dergisinde coğrafya dersinin nasıl işlenebileceğine dair örnek bir ders işlenir. Öğretmen ve öğrenci diyalogları ile devam eden derste Konya coğrafyası müzakere edilir. Konya'nın coğrafi koordinatları, denizden yüksekliği, iklimi, nüfusu, sağlık yönü, resmi müesseseleri anlatılır. Ders işlenirken önce öğrencilerin görüşleri alınır, eksik taraflar hoca tarafından ikmal edilir, farklı bilgilere sahip öğrencilerin görüşleri tartışılır ve sonuca bağlanır (Celil, 1 Nisan 1925, ss. 18-23; 15 Nisan 1925, ss. 1-5).

Terbiye Postası'ndaki bir haberde Darülfünun Edebiyat Fakültesi talebesinin bayram tatili münasebetiyle Coğrafya Müderrisi Dr. Hamit Sadi Beyefendinin idaresinde Adana'ya kadar bir tetkik seyahati yaptıkları, talebelerin Konya'da bir gün misafir kaldıkları, Darülfünun Edebiyat Fakültesi talebesi şerefine Kız Muallim Mektebinde bir müsamere verildiği belirtilmektedir (Akman, 1 Mart 1932, ss. 30-32).

Bilgi Yurdu dergisinde ilk defa toplanan bir Coğrafya kongresinden bahseden bir makale yayımlanır. Makaleye göre Haziran [1941] ayı içinde Maarif Vekili Hasan Ali Yücel başkanlığında ve birkaç oturumda yapılan kongre 20/06/1941'de tamamlanmıştır. Kongredeki teklif ve temenniler maddeler hâlinde şöyle sıralanırken j) maddesinde "*okul ders kitaplarının fazla tafsilattan kaçılarak yazılması*" teklif edilmiştir. Ancak yazar bunu yeterli bulmamış, ders kitabından ziyade coğrafya tedris tarzının değiştirilmesi gerektiğini savunmuştur:

> "*Hâlbuki her şeyden evvel tedris tarzını- zamanın ihtiyaçlarına göre- tayin eylemek ve sonra ona göre programı tanzim ve kitapların ne suretle yazılacağını tespit etmek lazımdır. Malum olduğu üzere coğrafya bugüne kadar dört tekâmül safhası geçirmiştir: 1-Tahkiyeci coğrafya, 2-Tavsifi coğrafya, 3-Tahlilî coğrafya, 4-Terkibî coğrafya.*
>
> *Öteden beri bizim memlekette tavsif coğrafya hâkimdi. Sonra Cumhuriyet devrinde Fransızcadan bazı coğrafya kitapları tercüme edilince tahlilî coğrafya da taammüm etmeye başladı. Fakat Rousseau'nun bile aleyhinde bulunduğu bu usul "tahlilî bir surette uzaktan yakına, geniş ve yabancı ülkelerden dar ve mahdut ana vatana geçmek" psikolojik değildir. Son yıllarda tahlilî coğrafya bazı memleketlerde, bilhassa Almanya'da yerini terkibî coğrafyaya terk etmeye başlamıştır. Bütün pedagogların tavsiye ettiği bu faydalı usul "coğrafi tetkiklerin gittikçe büyüyen, genişleyen çevre ve muhitlere, yani yurttan başlayarak anavatana ve oradan bütün dünyaya tevsi ve teşmili" memleketimizde de tatbik edilmeli, tedrisat bu usul dairesinde yapılmalı, kitaplar bu usule göre yazılmalıdır*" (Erenbilge, Ağustos 1941, ss. 3-5).

Hayat ve yurt bilgisi eğitimi

Terbiye Postası'ndaki bir makalede bu dersin içeriği ile ilgili bazı bilgiler verilir ve müfredatında sağlığın korunması ile ilgili içeriğin az ve yetersiz olduğu vurgulanır. Makaleye göre, bu ders sayesinde hükümetten, kanunlardan, ticari ve iktisadi bilgilerden, bankalardan, fabrikalardan ve buna benzer pek çok şeyden bilgi sahibi olan çocuklar, sağlığın korunması ve tedavi olma yolları ve yöntemleri, tedavi olunacak ve yardım alınacak kurum kuruluşlar hakkında hemen hiçbir teferruata sahip olamıyorlar.

Makalenin gelecek sayıda süreceği belirtilmiş (Tahir, 1 Eylül 1932, ss. 14-16), ancak devamı yayımlanmamıştır.

Terbiye Postası'nda çıkan başka bir makalede ilköğretim 3. sınıf öğrencileriyle yapılan bir hayat bilgisi dersi örneği verilir. Derste öğrenciler tarafından ortaya atılan tifo hastalığı işlenmiştir. "*B. Otto'nun, Haynrih Şarelman'ın, F. Gansberg'in ve birçok zamanımız usulcülerinin dedikleri gibi, "tesadüfî talim ve tedris" nevinden bir ders yapılır*". Ders sınıftaki bir çocuğun bir şehirde ortaya çıkan tifo salgınından bahsetmesiyle başlamıştır. Konuyla ilgili bilgisi olan öğrenciler sırasıyla söz alarak bildiklerini ve duyduklarını anlatmışlardır. Daha sonra öğretmenin nezaretinde tüm bu söylenenler ortak maddeler hâlinde tahtaya yazılmış ve bazı öğrenciler tarafından tekrar edilmiştir. İkinci derste öğretmen tarafından tedarik edilen ve tifo hakkında malumat veren bazı metinler okunmuştur. Bu okumalardan elde edilen bilgiler de özet hâlinde maddelendirilmiştir. Sonra tifoyla ilgili önemli bilgileri içeren bir afiş hazırlanarak okulun koridoruna asılması ve aynı afişin yakın okullara gönderilmesi kararlaştırılmıştır. Öğleden sonraki derslerde öğretmen, öğrencilerin merak ettikleri mikrop çeşitlerini göstermek için sınıfa mikroskop getirmiş ve farklı örnekler göstererek, öğrencilerin bilgisini pekiştirmiştir. Öğrenciler bu müşahedelerden sonra gördüklerini ve anladıklarını defterlerine yazmışlar hatta mikropların resimlerini yapmışlardır. Ders bitişi sırasında ise hazırlanan afişler hem okul koridoruna asılmış hem de başka yakın okullara gönderilmesi için postaya verilmiştir (y.y. 1 Haziran 1933, ss. 153-157).

Din eğitimi

Yeni Fikir dergisinde dönemin **Maarif Müdürü Celil** tarafından kaleme alınan diyaloglarda, din eğitimi yapılırken derslerde öğrencilerle sohbet ortamında soru- cevap şeklinde ve öğrencilerin fikirlerini alarak ve gerektiğinde lüzumlu açıklamalar yapılarak öncelikle emirlerin ve temel bilgilerin mantığının kavranmasının önemli olduğu vurgulanmıştır. Bu vesileyle İslam'ın beş şartı konu edilir ve öğrencilerle sohbet ortamında onlara bu şartlar anlatılarak mantığı kavratılır. Sonuç kısmında şu diyaloglar geçer:

"*-Görüyorsunuz ki şu beş farzdan her biri İslâm dünyasına saadetler bahşedebilecek içtimai, sıhhî ve iktisadî esaslardır. Böyle olduğu hâlde âlem-i İslâm'ın bugünkü sefalet hâli neden ileri gelmektedir?*

Naci Efendi: Bu farzları yapmamaktan efendim.

-Ne dersiniz efendiler, Naci Efendi'nin dediği gibi midir? Bu farzlar yapılmıyor mu?..

-Yapılıyor efendim.

-Şu hâlde dünya saadeti, neden gittikçe İslam illerinden uzaklaşıyor?

...

-Çok düşündünüz çocuklar! Zannedersem bugün sizi pek fazla yordum. Onun için bu sualin cevabını ben vereceğim. Dünya saadetine mazhar olamamızın yegâne sebebi gayr-i meş'ur [şuursuz] telkinlerin tesiratı altında duçar olduğumuz meskenettir. Bundan silkinmedikten sonra dünyada saadet beklemek safderunluktur" (Celil, 15 Ocak 1925, ss. 1-5).

Fizik ve kimya (madde ve cisim) eğitimi

Dergilerde dönemde okutulan fizik ve kimya derslerinin durumu verilerek bazı tespit ve teklifte bulunulur.

Ocak mecmuasında **Niğde Darülmuallimîni Müdür Muavini Mustafa Reşit**, madde dersinin müfredatından ve onu okutan hocaların yetersizliğinden yakınır:

"*Madde derslerinden herhangi birini ve mesela kimya ilminin mekteplerimizdeki usul-i tedrisini biraz araştırırsak cebir dersi gibi ekser talebenin menfuru olan bu biçare mürebbi ve sevimli dersin memleketimize gireliden beri ne garip telakkilerle tedris olunmakta olduğunu anlarız. Malumdur ki biz ders hocasının takip edeceği usul-i tedris onun bu dersten anladığımız manaya göre değişmesiyle bir kısım muallimlerimiz kimyayı cisim isimlerini ezberlemekten ve bu isimleri bazı işaretlerle gösterebilmek sanatından ibaret zannetmişlerdir. Bu telakki saikasıyladır ki muallim dershaneye girer girmez yazı tahtasına yanaşır. Her gün parmakları arasında aman vermeyerek ezdiği tebeşiri yakalar, dersini takrire başlar, artık cisimlerin renkleri, kokuları, havadan ağır veya hafif oldukları, insanlara faydaları, hepsi her şey tahta başında kemal-i tehalükle anlatılır, yazılır; işaretler, birbirini kovalar, dersin hitamını bildiren düdük sesi arasında hoca dershaneden fırlar çıkar. İşte bizim kimyacılarımızdan bir kısmı buna Fransız usulü, nazarî ve terbiyevi bir usul diyorlar.*

Alman Usulü diye kabul olunan usul daha ziyade "sinema usulü"dür. Sinema usulünde dersi veren kimya hocası yapacağı tecrübeleri evvelce hazırlar, koltuğunda birkaç şişe, elinde

birkaç boru olduğu hâlde dershaneye girer. Muallim kürsüsünde tecrübeler yapılır. Talebe seyirci ve muallim bir sihirbaz mevkiinde olduğu hâlde ders devam eder.

Her iki usulde de kimya, kafa terbiyesinde pek menfi bir yol takip eder. Hiç şüphesiz ki tedrisat-ı taliyede kimya ve fizik okutmakla ne fizik-şinas ve ne de kimyager yetiştirecek değiliz; mevalid-i sülüse göstermekle de doktor yapmak fikrinde değiliz. Yalnız bu derslerin bir fizik-şinasa, bir kimyagere ve bir doktora verdiği terbiyeyi vereceğine imanımız var. Maddeyi, maddenin hadiselerini tetkik eden bu derslerle gençlerde dikkat, sebat, azim, icat gibi seciyeyi teşkil eden anasırdan her birini halk ve tenmiye edeceğiz ve bilhassa şarklılara mahsus olan lakaydiyi, sath-binliği, hurafat ve durgunluk gibi heyet-i içtimaiyemizi kasıp kavuran halat-ı maraziyeyi silip süpüreceğine itikadımız var. Evet, kimya, renkleriyle yeni yeni cisimleriyle, hararet ve ziyalarıyla, iştigal ve patırtıları ile nazar-ı dikkatimizi celp edecek, bize usul-i istikrai öğretecek, malumlardan meçhullere geçmek için sıçranacak basamakları, basılacak mutavassıt taşları gösterecek, dimağı müspetler üzerinde yürümeye, hayalattan kaçınmaya sevk edecek, hareketimizi, hareketteki nezaketi temin edecek hulasa işlek kol ve bacak, hassas dil ve burun, muvazeneli bir dimağa sahip kılacaktır. Fakat bu mürebbi kimya hangi kimyadır?

Şüphesiz ki bu, olsa olsa "maddeli kimya" olacaktır. Yoksa kırk elli seneden beri okuyup ezberlenen cisim isimleri, bütün bu terbiyenin menfi yollarını takip eder ve etmiştir. Maddesiz kimyanın insan yetiştirmekten ziyade insaniyetten kovucu bir vasıta olduğunu okuyanlar anlamışlardır.

Yalnız muallimi işleten, talebeyi atıl bırakan "kimya sineması"nın terbiyedeki mevkii ancak bir sinemanın yapabileceği tesir-i terbiyeviden başka bir şey olamıyor. Mürebbi bir kimya, ancak maddeli olan faal kimya olabilir. Bu faal kimyadır ki talebesinin ellerine körüğü, ecza şişelerini, kapsüllerini, potaları... verir ve bizzat talebesini çalıştırır, onların şahsiyetleriyle alakadar olur, cesaretlerine, ümitlerine, azim ve menfaatlerine dikkat ve muvaffakiyetlerine tahammül ve kuvva-yı bedeniyelerine müracaat eder. Talebesini atıl mevkiden çekerek işlek, hayata uygun bir mevkie çıkarır.

Muallim hadisatı talebelere göstermemeli, fakat buldurmalı, yalnız muallimin eli ve ayağı işlememeli, muallimle beraber talebenin de tahayyül, tahattur, hafıza, tecessüs, metanet, cesaret, irade, teşebbüs kabiliyetleri işlemeli, ta ki talebe kendi kendine hadisatı görüp izah edebilecek, doğru düşünüp kısa yoldan sağlam ve kati hüküm verebilecek bir halet-i asabiyeye sahip olabilsinler.

Madde derslerinden her biri başlı başına birer mürebbi olan fizik, fizyoloji, nebatat, tabakat... da kimya gibi eli ve ayağı bağlı bir hâlde bulunuyorlar, küçük hayvanları- çocukları-

tam insan yapmaya kadar olan bu derslerin mekteplerimizdeki usul-i tedrisleri pek cansız, pek hurafatîdir.

Bütün sebepler, hadiseler, neticeler kitap sahifelerine yapışmış kadavra hâlinde yığılmışlardır. Haz vererek, eğlendirerek, fikir ve his terbiyesinde pek büyük hizmet gören nebatat ve ilm-i arz mekteplerimizde o kadar tatsız ve o kadar iskelet bir usulde tedris olunmaktadırlar, adeta mekteplerimizin nebatatı tabiatın nebatatından ayrılmış, ilm-i arz hayalî birtakım hadisatın romanı olmuştur.

Ulûm-i tabiiyenin bu muzırr usul-i tedrisi sebebiyledir ki mekatib-i sultaniyeden mezun olan gençlerimiz tedrisat-ı âliyeyi takip edemiyor. Ve Darülfünunumuz bir lisenin seviye-i irfanının fevkine çıkamıyor. Mekatib-i iptidaiyede eşya derslerinin sevimli ve mantıki bir tarz-ı tedris takip etmemesi sebebiyledir ki lise ve darülmuallimîn iptidailerimizde idadi malumatı bile hazm olunamıyor. Bittabi darülmuallimînler, birer meslek mektebi oldukları için eşyanın usul-i tedrisi bu mekteplerde başka bir hakikati haiz olmalıdırlar. Çünkü darülmuallimîn müdavimleri muallim namzetleri oldukları için hadisatı lekesiz ve pürüzsüz izah edecek ve ettirebilecek, icabında hakayıkın tarassut ve müşahedesine hizmet edecek basit alâtı imal edebilecek bir tarzda yetiştirilmeleri icap eder. Hâlbuki hâlihazır darülmuallimînlerimizin hemen hepsi yalnız çırılçıplak bu binadan ibarettirler. Esasen muhit-i içtimaiyemiz fennî bir muhit olmadığı için ecza ve alât-ı kimyeviyi görmeyen, elektrik tatbikatına dair muhitinden bir malumat alamayan muallim namzetleri için ancak mektep fennî bir muhit yapacaktır. Aksi takdirde şimdiye kadar olduğu gibi şimdiden sonra da programlar, kitaplar, heyet-i içtimaiyemiz içinde bir inkılâb-ı içtimai yapamayacaktır. Hiç şüphesiz ki bu dersler masraf ister, himmet ve fedakârlık ister zira kudret ve madde sarf etmeden her ne şekilde olursa olsun yeni ve yüksek bir kudret tekvini hadisat-ı tabiiye de görülmemiştir." (Mustafa Reşit, 10 Mart 1918, ss. 101-102; 20 Nisan 1918, ss. 133-134; Arıkan vd. 2024, ss. 192-193, 253-254).

Yine kimya dersinin ve ders kitabının mevcut durumuyla ilgili bilgiler verip bazı tekliflerde bulunan bir makale *Konya Halkevi* dergisinde yayımlanır. Makale yazarı **Dr. Reşit Süreyya Gürsev**, öncelikle 25 senelik öğretmenlik hayatında edindiği genel bir tecrübeyi ortaya koyar:

"*Biz birçok noktada Garp insanlarına faik bir durumdayız. Avrupa'daki okurların kavrayışı bizim okurlarımızdan çok azdır. Bu sebeple, onlardan aldığımız lise programları bizim çocuklarımıza çok basit geliyor. En kısa yoldan esası tam surette öğretmekte tereddüt etmeyebiliriz. Nitekim bu gaye ile yazdığım kitaplar büyük bir rağbet kazanarak bir ihtiyaca cevap verdiğini gösterdi. Demek istiyorum ki acaba bu kadarını lise talebesi anlar mı? Kaygısına düşerek kitaplarımızı eksik ve yarım bırakmayalım. Eğer böyle yaparsak*

okurlarımızın hevesi ve itimadı azalıyor. Kitabında birçok eksik sezerek ilmî mantıksızlık zannediyor. Hâlbuki tam olarak bütün söylenmesi lazım olanları söyleyince makul bir tasnif de yapabileceğinden okur, bu intizamın ciddiyetine hayran olarak onu tamamen seviyor ve öğreniyor".

Sonra da kendi hazırladığı fizik ders kitabında hemen böyle bir metot kullandığını belirtir ve kimya kitabı ile ilgili de niçin böyle yapılmadığını sorar:

"*Mesela, en güç ders sayılan fiziği ele alalım. Yazdığım kitapta şu tasnif usulünü kullandım. Nasıl matematikte evvela ispatı bulunmayan aksiyomlar (mütearifeler) yazılıp sonra teoremler (davalar) bunlara istinat ettirilerek ispat edilirse, fizikte de evvela ispatı olmayan tarifler, teoriler yazılıp öğretilerek sonra da teoremlerin karşılığı olan fizik kanunları bu ilk esaslara dayanılarak gayet mantıki yol ile izah edilmiştir. Ve fiziğin 250 formülü kısacık bir kitapta çıkarılmıştır. Diğer bir kitapta da bu formüller kullanılarak 500 problem çözümü tatbikat olarak sunulmuştur.*

Diğer bir misal olarak kimyayı ele alalım. Kimya tabii ilimlere fizikten daha yakın olduğu için, matematiğin güzel usullerinden daha uzakça kalmış ve ezberciliğe daha müsait bir duruma atılmıştır. Kimya okurken zihinde canlanan "niçin?"lere cevap verecek ve "eski valans tarifi gibi" müphem tarifler ve lastikli sözler söylemeyecek bir kitabın yazılması mümkün değil mi?"

Mevcut kimya ders kitaplarının karışık içeriklerinden ve öğrencileri bu dersten soğuttuğundan bahseden yazar, dersin müfredatı ile ilgili dikkat çekici teklifler de bulunur (Gürsey, Ağustos- Eylül 1943, ss. 5-8).

Meslekî eğitim/ ameli mektep/ iş mektebi

Dergilerde meslekî eğitime önem verilmesi ve eğitim materyallerinin geliştirilmesi hususunda bazı makaleler yayımlanmıştır. **Osman Nuri Oral**, "*Mürebbilerden biri "Bir memleketin ahval-i umumiyesi hakkında bir fikr-i icmali hâsıl etmek istiyorsanız, o memleketin maarifinin vaziyet-i umumiyesini tetkik ediniz" demişti*" diye başlayan bir makalesinde eski eğitim sisteminde sorunlar olduğunu ve bu sistemin yenilenmesi gerekliliğini belirtir. Çünkü Meşrutiyet'ten bu yana eğitim sistemimizde şayan-ı ehemmiyet bir tahavvül ve terakki husule gelmediği, derslerde öğretilen teorik bilgilerin atölyelerde ve laboratuvarlarda pratiğinin de yapılarak çocuklara gösterilmesi, uygulatılması gerektiğini ifade eder. Bu konuda iyi bir çalışma yapıp eğitim sistemini güncelleyen Bulgarların bize bir örnek olabileceğini salık verir:

"*Dünkü maariften bu memleket gençleri layıkıyla müstefit olamamıştır. Bu da herkesin bildiği bir hakikattir. Binaenaleyh yeniden mektep açmaktan ziyade, orta mekteplerden bazılarıyla, leylî ilk mektepleri, hakiki meslek mektebi hâline ifrağ ederek, yüksek tahsil takip edemeyecek çocukları bu müessesata sevk etmekle, hayatlarını kazandırmalıdır*" (Oral, 15 Mart 1926, ss. 297-299) der.

Ali Kemali Aksüt, *Yeni Fikir* mecmuasındaki "Amelî Mektep" başlığıyla Adolphe Ferriere'in 1920 yılında yayımlanan "L'ecole Active" adlı kitabından "Amelî Mekteb" adıyla, tefrikalar hâlinde tercüme ettiği dizi yazısında, meslekî eğitimin ve eğitmenliğin esaslarına değinir. Meslekî eğitimde dikkat edilmesi gereken hususlar, meslekî eğitimi verecek olan muallimlerin nasıl bir eğitimden geçmesi gerektiği gibi konularda yabancı yazarlardan çevirdiği görüşleri aktarır. "*Bâlâdaki temhidattan çıkarılacak netice-i bedihiye şudur: Çocuklara vücutları ve elleriyle çalışmak fırsatı ihzar eylemek lazımdır. Amelî mektebin mucitlerinin ilk fikri bu olmuştur*". Martin Luther'in görüşlerinden alıntı yapılarak;

"*Arzum şudur ki çocuklar günde bir veya iki saatten ziyade mektebe gönderilmesinler ve günün mütebaki kısmında, bir sanat öğrenmeleri yahut umumiyetle faydalı olmaları için, evde dahi o kadar çalıştırılsınlar. Biri diğerine mâni değildir. Çünkü onlar henüz gençtirler ve hizmete amadedirler. Bundan başka onlar top oynamak, koşmak, dövüşmek için on kere daha çok zaman sarf etmiyorlar mı?*" denilir. (Aksüt, 15 Mart 1926, ss. 300-306; 10 Eylül 1926, ss. 352-356; 1 Mart 1927, ss. 463-466; 1 Eylül 1927, ss. 593-598; 15 Kasım 1927, ss. 655-658; 1 Ocak 1928, ss. 718-722).

Bu konuyla ilgili *Işık Yolu* dergisinde de **M. Kemal** tarafından "Ameli Mektep" başlıklı bir makale yayımlanır. Bugünkü mekteplerin hâl ve müstakbel hayata en muvafık ve uygun olan şeklinin "Amelî Mektep" olduğu söylenir. Bu sistemde fikirlerin iyi ve doğru yolda sevkiyle çocuğun muhakemesinin inkişaf etmesi açısından en hızlı sonuç alınabileceği anlatılır. Diğer mekteplerden en bariz farkı, mevcut eğitim kurumlarında malumat, bir hap hâlinde dimağın istifadesine sunulurken, amelî mekteplerde bu malumat çocuğun bizzat kendisi tarafından imal edilip elde edilmesidir. Bu sistemde çocuğun tetkik edeceği şey kitap değil, kendisi, etrafı ve tabiattır. Öğrencilerin mevcut sistemlerle elde ettiği bazı bilgiler varsa da bunların nasıl ve nerde kullanacağı ile ilgili bilgileri hemen yok gibidir. Makalenin sonlarında memleketimizdeki eğitim kurumlarında da bu sisteme geçilmesi önerilir ve bunun da böyle bir sistemi anlayan, benimseyen öğretmenler tarafından yapılabileceği belirtilir (M. Kemal, 1 Aralık 1927, ss. 11-12).

Terbiye Postası'nda **Hasip Ahmet Aytuna**, "İş Mektebi" başlıklı iki sayı devam eden ve ilk sayısının baş tarafına ulaşılamayan makalesinde konuyu etraflıca anlatır. Makaleye göre çocuklar iş mektebi usulü ile eğitilmelidir. Böyle eğitilen çocuklar cemiyet terbiyesine hizmet eder. Zaten zamanımızdaki gelişmeler çocukların ve gençlerin böyle bir usulde eğitim almalarını zaruri kılmaktadır. Hatta bu eğitim sırasında kolektif yaptığı çalışmalarla topluma daha uyumlu ve gelecekte çalışma hayatında daha iyi organize olabilecektir. Zaten bu okul sisteminde verilecek tüm eğitimler, insanın mesken, elbise, yemek vs. gibi temel ihtiyaçlarını karşılama arzusundan doğmaktadır. "*böyle bir mektepte tahsil ve terbiyenin gayesi, çocuğu, asrımızın sınaî kültürüne hâkim yapacak şekilde mevkie çıkarmak, ona böyle bir kudret kazandırmaktır*" (Aytuna, 1 Şubat 1933, ss. ??-25).

Bu konu *Terbiye Postası*'nda başka bir yazar **Hikmet Oğuz** tarafından işlenir. Bir kısmına ulaşamadığımız makalenin yazarına göre;

> "*Çocuğa mümkün olduğu kadar az öğretmek, çok buldurmak icap eder. İşte terbiyede günden güne daha fazla saymakta oldukları didaktik prensiplerden biri! Talebe derse yalnız gözleri ve kulaklarıyla değil uzvî ve ruhî bütün kudretlerini çalıştırarak iştirak etmelidir. "İnsan eli olduğu için düşünebiliyor". Bedenî hareketlerin, ruhî tekâmüller üzerinde müessir olduğu anlaşılmıştır. Onun için çocukları hem ruh hem de beden itibariyle çalıştırmamız zaruridir. Ders baştan sonuna kadar canlı çalışmalar hâlinde geçmelidir.*
>
> *İlk mekteplerde, mümkün olduğu kadar bütün dersler, iş prensibine dayanmalıdır*".

Makaleye göre mesela 6 sayısı öğretilirken bile bu esasa riayet etmeli, iyi öğrenmesi için 6 adım attırmalı, 6 çizgi çizdirmeli ve buna benzer aktiviteler yaptırmalıdır (Oğuz, 1 Haziran 1933, ss. 123-124).

Dergilerde meslekî eğitim veya amelî mekteple ilgili Pestalozzi, Kerschensteiner ve İsmail Hakkı Tonguç'un görüşlerine de bolca yer verilmiştir. Adı geçen düşünürlerin konuyla ilgili tespit ve önerileri ilerde farklı başlıklar hâlinde ayrıca değerlendirilmiştir.

El işleri / iş dersi

Terbiye Postası'nda bu dersin içeriği ve kademeleri ile ilgili bir makale yayımlanır. İş kademelerinin anlatıldığı makalede siyah tahta, tekrar, mukayese ve cetvellerle muvaffak olunamayan neticelere El İşleri dersinde, çocuğun eğlenceli meşgaleleriyle ulaşılabileceği söylenir. Dolayısıyla bu tür teknik derslerin tedrisatta rolü büyüktür.

"*El işleri dersinin gayesi; çocuklara bütün teknikleri öğretmek veya muayyen bir kısım maharetleri göstermek değildir. Bu ders yeknesak el maharetini öğretmek için değil, neşvünema hâlinde bulunan ferdi, bir şahsiyet hâline getirerek hayata hazırlamak için programa ithal edilmiştir.*

Bu ders, çocuğu büyük iş cemiyetinin (millet[in]) muktedir, eser yapabilen bir azası yapmak gayesi ile okutulur. Onun içindir ki çocuğa daha mektepte iken işin bütün kademelerinde çalışmak ve onları tanıtmak fırsatını verelim" (Tonguç, 1 Haziran 1932, ss. 10-13).

Aynı dersin muallim mekteplerinde nasıl işleneceği ile ilgili olarak *Terbiye Postası*'nda Maarif Vekâleti Tedris ve Terbiye Heyetinin neşrettiği yeni programdan esinlenerek **imzasız** bir makale yayımlanmıştır. Makalede İş Dersinin mahiyet ve gayesi, bu dersin tedrisinde dikkat edilecek mühim noktalar ve iş dersi ile diğer dersler arasındaki münasebetler açıklanmıştır. Makaleye göre iş dersi yalnız, mekanik bir şekilde yapılan el faaliyetlerini değil, aynı zamanda hür zihnî faaliyetle de yapılan işleri kapsamaktadır. Yeni programdaki örnekler en seçilmiş örnekler olduğu, bunların yanında mahallî şartlara ve talebenin hususiyetlerine göre de el işleri yaptırabileceği söylenir. Belki en önemli madde olarak;

"*İş derslerinde bütün talebenin bizzat düşünerek hareket etmelerine, kendi kendilerine faaliyet sarf etmelerine, yaratıcı mesai meydana getirmelerine azami şekilde dikkat ve itina edilecektir. Başkaları tarafından ortaya konan modelleri aynen kopya etmenin büyük bir kıymeti olmadığı bariz misallerle talebeye sık sık hatırlatacaktır.*

Talebeye muayyen bir tekniği kusursuz tatbik edebilmeleri öğretilmekle beraber bu nokta, dersin esas gayesi değildir. Teknik daima bir fikri ifade için vasıta olarak kullanılmalıdır" denilir.

Son olarak da "*mektep gezintilerinden, diğer derslerden, talebenin bulunduğu muhitten öğreneceği malûmattan da istifade edilerek iş dersine yeni ve orijinal meşguliyet sahaları hazırlanmaya çalışılacaktır. Bu suretle iş dersi diğer bütün derslere ve mektebin günlük ihtiyaçlarına daima yardım eden bir ders hâline getirilecektir*" (y.y. 1 Kasım 1932, ss. 18-19).

Eşya dersi

Terbiye Postası'nda bu dersin tedris usulü ile ilgili bir makale yayımlanır. Makaleye göre bu dersten gaye, çocukları tabiat ve hadiseler üzerinde aydınlatmak, onlara iyi görme,

düşünme ve ilmî araştırma itiyadını kazandırmaktır. Onun için de bu ders tecrübîleştirilmeli, hayatîleştirilmeli ve söz ve kitap dersi olmaktan kurtarılmalıdır. Makalenin ilk kısmı şöyledir:

> "*Bu derslerde gaye çocukları tabiat ve hadiseler üzerinde aydınlatmak, onlara iyi görme, düşünme ve ilmî araştırma itiyadını kazandırmaktır. Aşağı satırlarda... Hayat bilgisi ve tabiat tetkiki derslerinde sırf müşahedeye dayanan dersler, bahis mevzuumuz olan eşya derslerinde biraz daha tecrübî, ilmî bir şekil alacaktır. Diğer tabirle bu derslerde çocuklar tedrici temrinlerle ilmî tecrübelere sevk edilecektir.*
>
> *İlk mektep nazariye yeri değildir, dersler tamamıyla tecrübî ve amelî tarzda ilerleyecektir. İlmî hakikatleri büyükler hangi yollarla yürüyerek bulmuşlarsa çocukları o yollardan yürütmek, hiç olmazsa tav'î teşebbüslerini o tarafa yöneltmek muvafık olur. Her tecrübe muayyen hakikatin tabii safhaları göz önüne dökmelidir. Hele tecrübe tam yerinde ve zamanında türlü sorgularla iyi idare edilecek olursa çocuklar aranan neticeyi kendi kendilerine çıkarmakta güçlük çekmezler. Tecrübelerde muvaffak olan çocukların... Sevinçleri... Ne kadar sürekli olduğunu hepimiz biliriz. Dersi canlandırmak mı [S.10, s. 25] istiyorsunuz, çocukları türlü sorgulara tabi tutunuz, onlar istenen cevabı verebilmek için kendiliklerinden tecrübi araştırmalara dalsın da ancak bu surette tecrübeler duyulan, hazır yaşanan bir ihtiyaca cevap verebilir. Münakaşa serbest olacaktır. Hem çocuk zihnini gıcıklayanları sormakta, itiraz, müdafaa ve ispatta tamamıyla serbest bırakılacaktır.*
>
> *İlmî hakikatleri aydınlığa çıkartmış olanların biyografileri de şüphesiz lisan derslerinde ilmî araştırmaların tarihî safhaları üzerinde genç ruhları aydınlatır. Onları ilme ısındırır. İlmî alâkanın doğup kuvvetlenmesine yardım edebilir.*
>
> *Türk gençliğine müspet fikir ve ihtiyat kazandırmak istiyorsak eşya derslerini tecrübîleştirelim, hayatîleştirelim, onu söz ve kitap dersi olmaktan kurtaralım*".

Makalenin "ders planı" başlıklı ikinci kısmında da tebahhur (buharlaşma) konusu sanki bir laboratuvar ortamındaymış gibi işlenilmesi örneği anlatılır (Altay, 1 Aralık 1932, ss. 25-26, 30-31).

Musiki eğitimi

Terbiye Postası'nda bu dersin tedris usulü ile ilgili **yabancı bir yazar** tarafından bir makale yayımlanır. Makaleye göre musiki dersine tedricî temrinlerle başlanması tavsiye edilir. İlk derslerin cazibeli oyun ve eğlence ifade eden mevzu ve hareketlerden olmasının önemine değinilir. Tekrar yapmanın faydalı olacağı, seviyesi kolay şarkı ve notalardan istifa edilmesi gerektiği dillendirilir. Seviye ilerledikçe keman temrinlerine başlanabileceği anlatılır:

"*Musiki derslerine tatbikî, tedricî temrinlerle başlamalıdır. Dersler hafızalardan ziyade hasselere dayanmalıdır. İlk dersler mümkün olduğu kadar müşahhas, cazibeli oyun ve eğlence ifade eden canlı mevzu ve hareketlere inhisar edecektir.*

Solfejler hakkında çocuklara bir fikir vermek için tedricen, muayyen nispette küçülen ufak kesilmiş kartonlar gösterilir. En küçük çocuklar ellerine en büyük parçaları alırlar. Çocuklar, tedricî temrinlerle nazariyat itibariyle ilerledikçe ellerine yavaş yavaş daha küçük kartonlar sıkıştırılır. Eline her parmağını porte çizgilerinden birini işaret etmekte olduğunu kabul edebiliriz. Bir yüzünü, parmaklardan geçirmek suretiyle solfejin bütün inceliklerini öğretebiliriz. Renkli tebeşirler notaları anlatmaya yarar. Pek küçükler için daha cazibeli türlü oyunlara başvurabiliriz.

Muallim mümkün mertebe kendini ortadan çeker, çocuklar kendi teşebbüsleriyle şifreleri okurlar, bu sırada muallim uyanık bir dikkatle her birini gözden geçirir, yanlışlıkları anlar, kendilerine düzelttirmeye çalışır. İlk musiki temrinlerinde, çocukların sayısı 10'dan fazla olmamalıdır.

Musikide, bir ağızdan söyletmenin ne kadar faydalı olacağını hepimiz takdir ederiz fakat sırası gelmişken hemen söyleyelim ki ilk adımda herhâlde çocuklara solfejleri, sesleri teker teker tekrar söyletmek adeta zaruridir. Her çocuk kaç defa tekrar edecektir. Bu, istidat, seviye ve ihtiyaca göre değişir. Bazen çocuklar yekdiğerinin yanlışlıklarını kendi aralarında düzeltirler. Kuru solfejlerle uzun zaman uğraşmak çocukları usandırabilir. Onun için seviyelerin tutacak kolay şarkılar söyletmek çok hoşlarına gider.

Bu suretle çocuklar kuru işaretler karşısında değil, canlı seslerde baş başa kalır, hiç yorulmadan kolaycacık bellerler. Pek kısa zamanda çocuklar musikiyi severler, öğrendikleri ahenkleri serbest zamanlarıyla seve seve tekrar ettikleri görülür. İşte bu suretle onlar artık melodiyi, musikiyi sevmeye başlamışlardır.

Seviye biraz ilerleyince, bir sesten diğerine atlama yaparız. Burada da göz önünde bulunduracağımız iki nokta var:

1-Çok iyi belledikleri bir sesi destek almak,

2-Tedricî eğlenceler, oyunlar tarzında ilerlemek lazım. Görülüyor ki ilk mekteplerde musikiyi, mümkün olduğu kadar, nazarî bir şekle [S.14, s. 78] girmekten korumak icap eder. Serbest ritim hareketleri de yaptırılacaktır. Her ritmik hareket bir melodiye karşılık gelecektir.

Musiki kıymetleri tedricî temrinler hâlinde dikte edilebilir. Önceden solfej temrinleri görmüş olanlara birlikte şarkı söyletmek hayli yorucu bir iştir. İlk adımda büyükler, birkaç defa

tekrar edildikten sonra küçükleri davet ederiz. Küçüklerin temrini 10, büyüklerinki 20 dakikayı geçmez. Her temrin, pek az bir yenilik gösterir, böylelikle güçlükleri ufak parçalara ayırmış, sıralamış oluyoruz.

Keman Temrinleri:

Solfej temrinlerinin arkasından keman temrinleri gelir. Birlikte çalmanın, tek başına hemen çalmaktan daha kolaylıklı ve sevilmekte olduğu görülmüştür. Birlikte çalacak olurlarsa birbirlerinden daha iyi çalmaya çabalarlar. Keman dersleri kurs usulüyle de idare edilebilir. Bu usule göre bir iki aylığına, aynı seviyede olan iki, üç, dört çocuk muallimine danışarak aynı muayyen ir parçayı, birlikte çalarlar. Muallim zaman zaman yoklar, yanlışlıklarını kendi kendilerine düzeltir, ihtiyaca göre talebe aynı mevzu üzerinde duraklar yahut başka bir parçaya geçerler. Kemanda ilerleyenlere teşvik olmak üzere ufak tefek hediyeler vermek muvafık olur. Yakalanan her yanlışlık ileri adım için bir vesile hazırlar. Program mümkün olduğu kadar kısa- bir aylık- olmalıdır, fazla sürecek olursa çocuk artık çalışmaz olur yahut daha ziyade isteksiz ve mihaniki çalışır. En azından aydan aya umumi bir yoklama zaruridir çünkü başka türlü kolektif çalışmalara hakiki düzen verilmez. Zaman zaman talebeye şifreler çözdürülecektir. Bu işte bütün grup adam akıllı belleyinceye kadar duraklamak doğru olmaz. Çalacakları parçaların tahliline lüzum vardır. Çocuklar anlayarak çalarlarsa mevzuya daha candan sarılırlar.

Hülasa: Musikide karşılıklı yardım, anlaşma, sevgi ve saygı, tedricî temrin, solfej ve keman temrinlerinin kol kola ilerlemesi, göz önünde bulundurulacak düsturlardır" (Demolins, 1 Nisan 1933, ss. 78-79).

Felsefe eğitimi

Konya Halkevi dergisinde bu dersin eğitimi ile ilgili **Namdar Rahmi Karatay** tarafından bir makale yayımlanır. Yazara göre Türkiye'deki felsefe eğitimi hemen hiç yok gibidir ve mevcut felsefi bilgiler de konuyla ilgili çalışanların tercüme ettiği kadardır. Okullarda felsefe öğretmeni yoktur. Felsefe dersi varsa da gelişigüzel ele geçen kitaplardan veya felsefe eğitimi almamış hocalardan öğrenilmektedir. Mesela Konya'da İdadi mektebinin dar ve basit programlarına göre düzenlenmiş çok yavan kitaplardan sınıf geçecek kadar felsefe bilgisi edinilmektedir. Dolayısıyla Türkiye'nin hiçbir yerinde metotlu ve sistemli bir felsefe ve kültür bilgisi yoktur. Her ne kadar Cumhuriyet devri ile birlikte liselere zengin müfredatlı felsefe dersleri konulmasına, Batı âleminin metotları okutulmasına rağmen iyi yetişmiş felsefeciler çıkmamıştır (Karatay, Şubat-Mart 1944, ss. 3-5).

Yabancı dil eğitimi

Konya Halkevi dergisinde bu dersin eğitimi ile ilgili **Mahmut Nedim Güntel** tarafından bir makale yayımlanır. Yazara göre gerekli hallerde yabancı dil öğrenilmesi zaruridir, ancak bizde ve gelişmiş ülkelerde bu eğitim çok iyi verilememektedir:

> "*Fakat memleketlerde yabancı dil öğretimine lüzum ve ehemmiyet atfettiren sebep, her şeyden evvel onun terbiyevi cephesidir. Zira itiraf etmek mecburiyetindeyiz ki, mekteplerimizden bir dil öğrenerek çıkan talebelerimizin sayısı, bu hususta katlanılan masrafa ve harcanan emeğe nispetle hiçtir. Ve yalnız bizde değil, ileri milletlerin mekteplerinde de yabancı dil durumu bizdekinin aynıdır. Şu hâlde, onlar mecbur olmadıkları hâlde, biz mecbur olmakla beraber bu öğretimin verimsiz neticesine neden katlanıyoruz? Yabancı dil, talebede, düşünmek, fikirle kelime arasındaki mutabakata dikkat etmek, doğru konuşmak, dilin güzelliklerine, inceliklerine ermek, kelamın nisbiliğini sezmek itiyatlarını kazandırması, tabii iktisaplar arasında bulunan ana diliyle bir iş vazifesi görmek gibi kuvvetli tesirler yaratması bakımından her zaman mekteplerde masrafına, emeğine acınmadan kendisine zaman ayrılması gerekli görülen bir unsur olmuştur. Nitekim bize mekteplerde öğretilen bilgilerin birçoğu o arada okuduğumuz yabancı dilden elde ettiğimiz behreden daha kuvvetli olarak hatırımızda kalmış değildir. Binaenaleyh bir talebe, mektepten bir yabancı dili layıkıyla öğrenerek çıkmamışsa, layıkıyla öğrenmediği diğer dersler gibi, onun umumi kültüre, dil terbiyesine hizmet eden tesirinden faydalan[ma]mış demektir. Ondan daha yüksek derecede faydalanmak için daha başka muhit ve çalışmaya ihtiyaç vardır*" (Güntel, Ekim-Kasım 1948, ss. 58-59).

4.2.8.2. Eğitim- öğretim teknikleri

Dergilerde oyun, ezbercilik, yazarak öğrenme, icap edince müfredattan sapma, tiyatrodan faydalanma, mükâfat, ceza, müşahede, talimi alıştırma, soru sorma gibi tekniklerden bahsedilmiştir.

Oyun

Konya Halkevi dergisinde **Memduh Yavuz Süslü**, "Folklor ve Çocuk Edebiyatı" başlıklı bir makale yayımlamıştır. Makalede özellikle çocuk oyunlarından, bu oyunlar esnasında söylenen bilmece ve tekerlemelerden bahsetmiştir. Makalenin giriş kısmında da oyunların çocuk terbiyesi ve eğitimindeki bazı rollerini ele almıştır. Buna göre;

> "*Oyun yardımıyla çocuğun duyguları, heves ve arzuları inkişaf etmeye başlar. Oyun içindeki çocuğun elleriyle, ayaklarıyla yaptığı hareketler, onun bedenî inkişafına da hizmet eder. Oyun arasında terennüm edilen şarkılar da çocuğun maneviyatını açar ve ona sonsuzluklar içinde neşeler kazandırır. Oyun vasıtasıyla çocuk malumat toplar ve şuurunu uyandırmaya başlar".*

[…]

"Artık, bugün oyunun, çocuklar üzerindeki tesir ve faydası güneş gibi meydanda duran hakikatler sırasına geçmiştir" (Süslü, Mayıs 1940, ss. 1802-1806).

Ezbercilik ve eğitimde kitap ihtiyacı

Hakkında herhangi bir bilgiye ulaşamadığımız ve sadece Yalvaç'tan yazdığını bildiğimiz **Seyfeddin** adlı bir yazar *Yeni Fikir* mecmuasında, Montaigne'in hayatı ve fikirleri üzerine 3 sayı (8, 9, 10. sayılar) devam eden bir seri makale yayımlamış, son makalesinde ise Montaigne'in pedagoji anlayışı hakkında bilgiler vermiştir. Buna göre Montaigne, okullarda bilhassa kolejlerde ezbere dayalı eğitimden vazgeçilmesini ister. Eli sopalı muallimlerden ve dayaktan acı acı şikâyet eder. Çocuğa çok şey öğretmek faydasızdır. "*Ona düşünmek ve yaşamayı öğretiniz, her şeyden evvel idraki tenmiyeye [geliştirmeye] çalışınız ve bunun için de çocuğu eşya ile karşı karşıya bırakınız*" der. "*Tedris, müşahede ve tecrübe ile olacaktır. Bu teallüm ne kitaba ve ne de teallüme muhtaçtır. Hadisat ve eşya-ı hayatiyeyi müşahede ve uğraşışlarla olacaktır*" der. Montaigne, çocuğun, âlim olmaktan ziyade âkil ve hassas olmasını ister. Tedrisin, anlayışlı, kolay ve çocuğun dikkatini çekecek şekilde olmasını salık verir:

> "*Montaigne, fertten bir insan teşkil etmek istiyor. Fakat hiçbir vakit bir âlim-i mütehassıs değil.. […] İlim, Montaigne için bir vasıtadan başka bir şey değildir. […] Fikirleri şişirmekten başka bir şeye yaramayan ve âhiz [alıcı] tarafından hiç de hazmedilmeyen bilgileri veren zamanın terbiyesini tahdie eder [hatalı bulur]. "Maalmemnuniye diyeceğim ki nasıl nebatat çok gübre ile büyür ve azar, lambalar çok yağdan bunalırsa çok mütalaa ile ilmin işi de böyledir.*
>
> *Kolejde çocuk kendisine hiç yaramayan binlerce şey öğrenirken hayatî hiçbir şey bellemez ve vaktini boşuna zayi eder.*
>
> *Kolejler çocuğun dimağını doldurmaya ve büyümek yerine şişirmekten başka hiçbir şeye yaramaz". […] "Biz hafızayı dolduruncaya kadar çalışıyoruz. O idraki boş bırakıyoruz. Ezberlemek bilmek demek değildir*" (Seyfeddin, 1 Ağustos 1925, ss. 221-224).

Ezbercilik konusunu tenkit eden yazarlardan biri de **Tahsin Nahit**'tir. *Terbiye Postası*'nda çıkan makalesinde yazar, ezberciliği müspet ve menfi olmak üzere ikiye ayırır ve bazı zorunlu olan bilgilerin mutlaka ezberlenmesi gerektiğini belirtir. Bu tür ezberciliği müspet olarak niteler. Bunların dışındaki kuru ezberciliği ise şuursuzluk ve mekaniklik olarak niteler. Ona göre "*Ezbercilik o kadar fenadır ki: çocuğun serbest düşünme, araştırma, irade ve tav'iyetini yavaş yavaş tavsatır, felce uğratır*". Dolayısıyla öğrencileri ezbercilikten kurtararak

"*… kendi kendini terbiye, kendi kendine öğrenmelerini terviç etmek, dersleri birer iş tecrübe ve hayat dersi hâline sokmak lâzımdır*" (Tahsin Nahit, 1 Aralık 1932, ss. 26-27).

Diğer taraftan **Mehmet Ferit Uğur**, *Kervan* dergisinde eğitim sürecinde kitabın yeriyle ilgili bazı değerlendirmelerde bulunur ve kitapların artık eskilerde olduğu gibi tek başına yeterli bir eğitim materyali olmadığını, başka materyallerin de gerekli olduğunu, kitabın kısmen de olsa değerini kaybettiğini dile getirir. Çocukluğunda hocasının "Kahve" serlevhalı uzun bir parçayı zorla kendilerine ezberletmeye çalıştığından ve ezberleyemeyenlere dayak attığından veya hakaret ettiğinden bahisle eski talim metotlarını tenkit eder:

> "*Mekteplerde başka tedris vasıtaları bulunmazsa, hocalar pedagoji ve ruhiyat hakkında ufak bir fikre bile malik olmazsa kitabın mevkii elbette derecesinden fazla yükselir. O günden bugüne kadar, hamdolsun, tedrisat âleminde büyük intibah ve inkılap hâsıl oldu. Terbiye ilmi, terbiye sanatı bizde de hayli revaç ve kıymet buldu. Hocanın, kitabın, talebenin talim ve terbiyedeki rolleri artık anlaşıldı. Bugün bütün feyiz ve marifet, dünkü gibi kitapların cansız sahifelerinden beklenmez; hafızaya birtakım müphem ve müşevveş müktesebat atılmaz; her melekenin her dersteki hisse-i intifaı [faydalanma] gözetilir. Bugün âlim demek, dünkü gibi hafızası kuvvetli bir menkulatçı demek değildir. Kitap demek yalnız kâğıt yapraklarından müteşekkil bir mecelle demek değildir. Muhitin, kâinatın, vekayinin her zerresi, her cüzü bir kitaptır. Hocaların vazifeleri; hükümleri, bilgileri en çok ruhsuz kitaplardan değil, zî-hayat tabiattan müessir hadiselerden izahla, isticvapla çıkarmak ve çıkartmaktır. Bu sene ilk mekteplerimizde yeni Türk harflerinden dolayı birkaç ay kitap bulunmamakla tedrisat acaba rahnedar oldu mu? [zarara uğradı mı?]. Orta mekteplerimize mahsus birçok kitapların hâlâ tab edilmemesinden naşi muallimler ders vermekten aciz mi kaldılar? Asla!..*
>
> *Bununla beraber kitapların bazı derslerdeki lüzum ve faydaları gayr-i kabil-i inkârdır*" (Uğur, 15 Mayıs 1929, s. 1).

İşte lüzumlu ve faydalı ezberin nasıl yapılması gerektiği ile ilgili bir makale *Terbiye Postası*'nda ***** rumuzuyla** yayımlanır. Makaleye göre "*Ezber, fikirleri hafızaya kayıt ve tespit ederek aynen veya mana itibariyle tekrar etmek*" demektir. Ezberdeki gayeler de şunlardır:

> "a-*Hafızayı açmak, kuvvetlendirmek ve öğrenme zevkini tattırmak usulünü belletmek.*
>
> b-*Ruhu, müspet malumat, seçilmiş fikir ve ifadelerle zenginleştirmektir. Ezber […] çocukların bedii zevkini okşar, lisanını açar, benliğini olgunlaştırır. Onlara millî, vatanî, insanî ve ahlaki duygular aşılar. Ana dilinin incelik ve yüksekliklerini tanıtır, yaşatma imkânlarını kazandırır*".

Ezberlenecek metinler seçilirken dikkat edilecek noktalar da maddeler hâlinde verilmiştir:

"1-*Uslup ve mana itibariyle çocukların seviye, alaka ve ihtiyaçlarını ifade etmelidir.*

2-Mevzular tercihen mektep, aile, muhit, mevsim, millet ve vatan hayatından, tabiattan alınmalı. Ezberlenecek parçaların yaratıcı hareket ve neşe telkin edici olması icap eder. Küçüklere kasvet verecek, ruhları durgunlaştıracak, ümitsizliğe düşürecek parçalar ezberletilmeyecektir.

3-Manzumeler kısa, mucez, tabii bir dille yazılmış, ahlaki ve terbiyevî olmalıdır.

4-Mümkün mertebe musiki ve oyunlara elverişli olması müreccahtır.

5-Manzumelerin temsilî muhavereye uygun, dramatik, lirik, tarihî, edebî, komik d.b.b. tarzlarda türlü türlü olması tavsiye edilmektedir.

6-Ezber ve inşatın toplu tedris sistemi icabı diğer ünitelerle ahenktar bir tarzda yürümesi icap eder".

Ezberleme usulünün sınıfta nasıl yapılacağı ile ilgili bilgiler de verilir. Buna göre;

"*Parça, iyi anlaşılması için evvela tahlil, sonra ezberletmek üzere aynen ve mana itibarıyla tekrar ve terkip edilir. Yazıp okumasını bilenlere parça parça okutarak tahlil ettirilir.*

Birinci sınıfta yalnız içindekiler söylettirilir, o kadar (levha ve müşahhasata dayanan basit tahlilî bir muhavere ihmal edilmeyecektir). Tahlil ve tekrarlar muhtelif hafıza enmüzeçlerine intibakı için tahta, kitap üzerinde veyahut ağızdan yaptırabilir. Tahlillerin şümul ve tazammunu mevzu, seviye [S.15-16, s. 130] ve didaktik ihtiyaçlara göre değişebilir. Birinci sınıftan yukarıya ilerlerken derinleşecek, genişleyecektir.

Ezberde dersin şekil ve cereyanı sınıf ve mevzua göre değişir. Ezberde M= de Global= bütün cümle usulü ve M= de fragmentaire= kısım kısım ezberletme usulü, gösterici, dinletici usuller terviç edilmektedir. İdeal usule göre manzumenin tamamı ezberleninceye kadar tekrar ettirilir. Fragmanter usulde ise, manzume mısra ve beyitler hâlinde parça parça ezberletilir. Bu usulde evvela manzumenin bir mısra veya beyti ezberlenir sonra mabadı baştan tekrar edilir, mabadına geçilir.

Küçüklerde hafıza mihanikî ve hissîdir. Onlar için parçalara ayırarak ezberlemek daha kolay, tabiî gelir. Mektebin vazifesi ise bunun önüne geçmektir. Yaş ve seviye ilerledikçe onları

global usulle ezberlemeye alıştıracağız. Çünkü bu usul kendiliğinden öğrenmeyi kolaylaştırır, mantıkî hafızayı olgunlaştırır. Fragmenter usulü o yanlış tedailere sebebiyet verir, ezberi güçleştirir.

Prusya Maarif Vekâletinin neşrettiği müfredat programında ihtiyaç ve alakaya dayanan serbest ezberleme tarz en ideal usul olarak tavsiye edilmektedir.

Ezber inşattan bir ders şu suretle verilebilir:

1-Yoklama- hazırlık: geçen ders yoklanır. Çocuklar evvelden öğrendikleri parçayı inşat, kısaca tahlil ederler. Münasip surette yeni manzumeye geçilir.

II-Veriliş:

A-Manzume sınıf tahtasından veya kitaptan tamamen okunur.

B-Lügatler istihzah ve izah edilir.

C- Tahlile geçilir.

D- Manzume ezberlenir. Birinci, ikinci sınıflarda tamamen, 3, 4, 5'inci sınıflarda kısmen ezberlenir. Arta kalan kısmı da evde ezberlenmek üzere vazife olarak verilir.

III-İcmal: Manzumenin ana hatları üzerinde umumi sorgularla ahlaki bir fikir çıkarılır.

IV-Tatbik: Ahlaki düstur çocukların gündelik hayatına tatbik edilir, mevzu tersim ettirilir. Muallim mevzu ile mütenasip telkinler de bulunur" (y.y. 1 Haziran 1933, ss. 130-131).

Yazarak öğrenme

Eyüp Hamdi Akman, *Terbiye Postası*'ndaki makalesinde tahrir dersinin özellikle ilk mekteplerdeki öneminden bahsederek,

"*Hakikat, çocuk tahrirde seziş ve görüşlerini nevi kendine mahsus şekillerde tertip ve ifade eder. Çocuğun tahriri; eseri, üslubu şahsiyetidir. Benliğin ve ifadenin olgunlaşmasına, bunun kadar yardım edebilen hangi ünite var ki? Tahrirde çocuk yaşamak ve yaratmakla mükelleftir. Tahrirde çocuk düşünme ve ifadeye kendi kendisiyle aykırılaşmaya, fikir, duygu, kısırlık ve karanlıklardan sıyrılmaya çabalar. Fikir fakirliği, görüş yanlışlıkları, ifade eksikliği gibi hususlarını sezerek hususi okuma, dikkatli müşahede, güzel ifadelere, yarayışlı kelimeler bellemek ihtiyaçları ile karşılar*" der.

Bu dersten gayenin çocuklara şifahî, tahrirî, mantıkî, düzgün ve güzel ifade kabiliyeti edindirmek ve mektuplaşma, tasvir, tahkiye işlerini tanıtmak olduğunu söyler. Tahrir derslerini hazırlık temrinleri, taklit temrinleri ve yaratıcı serbest terkipler olarak üç safhaya ayırır. Bu safhalarda yapılacak temrinlerden hikâyeyi serbest tekrarlama, hikâyeyi kısaltma, taklidî hikâye yazma, tabloya veya hikâyeye bakarak yeni metin yazma ve muhayyileden hikâye uydurma alıştırmaları hakkında teknik bilgiler verir. Bu tekniklerle çocuğun yazma kabiliyetinin inkişaf edeceği vurgulanır (Akman, 1 Mart 1932, ss. 10-13).

Müfredatta sapma ve tiyatrodan/ sinemadan faydalanma

Öksüz Yurtları Mecmuası'nda **ismi verilmeyen bir yazar** tarafından çocuklara ahlaki umdelerin nasıl öğretilmesi gerektiği, öğretme metodunun tesirliliği konusu işlenmektedir. Müfredatın da buna göre hazırlanması istenir: "… *muallim her çocuğun neden müteessir olduğunu, ne gibi sözler, hallerin çocuklara nasıl tesir ettiğini anlasın da ona göre planlarını, mevzularını hazırlasın*", denir. Güncel konuların da gerekirse müfredattan sapılarak, yerinde ve zamanında işlenmesinin gerekliliği belirtilir:

> "*Çocukların iyi hareket etmek şartıyla o zamanda verilecek fikir ve hislerin hepsi derin izler, intibalar bırakır, bir daha o fikir ve hisleri unutamaz. Daima onun tesirinden yakasını kurtaramaz. Hangi sınıfa ait olursa olsun icabât-ı zamaniyeden olarak vücuda gelen her yeni hadiseden istifadeye kalkışmak kadar feyizdâr ve müsemmer bir hareket tasavvur edilemez", "müsahabat-ı ahlakiyede kat'î bir program tahtında hareket etmek hiçbir zaman muvafık değildir. Zaman bir hadise doğurdukça müfredat programını bırakmalı, o hadise ile meşgul olmalıdır. Çünkü bu suretle hareket yapılırsa çocuk daha ziyade müteessir oluyor*".

Bu minvalde tiyatronun da bu konuda katkısı üzerinde durulur ve Avrupa'da tiyatrodan hakkıyla istifade edildiği dillendirilir. (y.y. 30 Kasım 1917, ss. 74-75; seri bir yazı olan bu makalenin, derginin 12. sayısında da yayımlandığı tespit edilmekle (İlan, 1917, s. 2) birlikte ilgili sayıya ulaşılamadığı için içeriği hakkında malumat verilememiştir.).

Işık Yolu dergisinde **Servet Hamdi**'nin "Sinemanın İnsanlar Üzerindeki Etkisi" başlıklı makalesi bulunmaktadır. Sanki bugünkü sosyal medyanın fayda ve zararları hakkında yazılmış bir makale gibidir. Ancak derginin metinleri çok silik olduğu için makaleden alıntı yapılamamıştır. Makalede genel olarak sinemanın iyi şekilde kullanılırsa faydalı olacağı, dikkat edilmezse pek çok zararları dokunacağı konusu işlenir. Özellikle çocukların sinemadan uzak tutulması gerektiği, sinemanın sadece eğitim amaçlı olarak kullanılması hâlinde çocuklara

faydalı olabileceği dillendirilir. Yetişkinler ve büyükler için de sinema her zaman faydalı değildir, dikkat edilmesi gerekir (Servet Hamdi, 15 Kasım 1927, ss. 7-9).

Mükâfat ve ceza

Eğitimde kullanılan metotlardan biri de mükâfat ve cezadır. Bazı sayıları elde bulunmayan *Öksüz Yurtları Mecmuası*'nda konu hakkında "Mekteplerde Mükâfat" başlıklı bir makale yayımlanmış (Öksüz yurtları haberleri, 1917a, s. 2) ancak ilgili sayıya ulaşılamadığı için metnin içeriği verilememiştir.

İş Ocağı dergisinde **Bir Muallim imzasıyla** çıkan yazıda, öğretmen okulunda çıkan bir isyan nedeniyle öğretmen namzetlerinin okuldan tardedildiği belirtiliyor. Cezanın ağır olduğu, başka hafif bir ceza verilmesi gerektiği tavsiye ediliyor:

> "*Muallim mektebi harekâtının fena bir netice ile bağlandığını duyuyoruz. Fakat bu inşallah gazetelerin fazla titizliğinden ibaret kalır da çocuklarımızı yine vazifeleri başında buluruz. Vakıa isyan her ne şekilde olursa olsun mektep muhiti, bilhassa muallim yetiştirecek mektepler için affedilmez bir hatadır. Biz âtinin çocuklarını anarşistler elinde değil, teenni ve teyakkuzu vazife bilen inkılâpçılar içinde yetiştirmek istiyoruz. Binâenaleyh yarın için görünmez felâketler muhzırı olan bu gibi harekâtın ihmâl edilmeyerek dikkatle takip edilmesi lazımdır. Bizim şimdiye kadar medenî milletlerden daima geri kalmamız zannederim ki en ziyade fertlerin hayatına lâyık olduğu ehemmiyeti vermediğimizden ileri gelmiştir. Şimdi basiretle tardedilen talebenin hayatını tetkik edelim. Bunlar şüphesiz ki: Mektebe temiz gayelerle başlamışlardı. Ve yine ihtimâl ki içlerinde milletin iftiharını mucip olacak şahsiyetler vardı. Fakat işte vukuat ne gösteriyor? Kollarından tutup atılan bu çocuklar için Şarkın himâye kudreti her cephede sıfıra inmiştir. Birçokları belki de tamamıyla istifadesiz kalmıştır. Binâenaleyh yarın bu felâketzedeleri içtimaiyemizin kanını emecek sefiller arasında görmemiz ihtimâli yok mudur? Bugünün Türkçü ve inkılâpçı hamilerini, metin gençliği de vikaye eder görmek istiyoruz. İşte gün gibi aşikâr bir hakikat... Değil köylerimiz, vilâyetlerimizdeki en esaslı mektepler bile muallimsizlikten şikâyet ediyor. Bu böyle iken memleketin kaç senedir itina ile yetiştirmekte olduğu bu muallim namzetlerini bir darbe ile yıkmak bilmem ne kadar doğrudur? Tarttan acaba bunlar için daha makul ve acı bir ceza bulunamaz mıydı? Meselâ, isyancıları bir sene sınıfta ika ederek [bırakarak] bu harekâtın önü alınamaz mı idi? Genç Türkiye'nin hakiki hamilerinden, kudretli maarif adamlarından bu vakanın daha mutedil icraatla halledilmesini beklerdik. Nasıl ki şimdi de bu şiddetin tadilini, cezaların tahfifini bekliyoruz*" (Bir Muallim, 12 Aralık 1924, s. 5; makalenin tam metni için bk. Özcan ve Koçer, 2017, ss. 89-90).

Kenan Tahir tarafından *Terbiye Postası*'nda yayımlanan makalede çocukları dövmememiz tavsiye ediliyor. Yazar çok sevdiği bir arkadaşıyla "*gezerken bir annenin yavrusunu kovaladığını, arkasından yetişerek yavrusunu yakaladıktan sonra bütün hızıyla şamar, yumruk, tekmelerle adamakıllı dövdüğünü gör*"ür ve ürperir; acı acı düşünür sonra da;

"*Muhakkak olan bir şey varsa yavrusunu bu tarzda döven cahildi, işlediği işin adeta bir cinayet [S.13, s. 41] derecesinde yakıcı ve yıkıcı olduğunu düşünemiyor, bilemiyordu. Kim bilir kendisine sorulsa belki de kendince yavrusunu dövmekle terbiye etmekte olduğunu söylerdi. Hayır, efendiler, hayır, yavru dövülmez, niçin? Çünkü dövmek, çocuğun benliğini, dimağını, irade, düşünce ve duygularını sarsar, alt üst eder. Çocuk yanılabilir, onu öğütlerle aydınlatmak, yanlışlıklarını kendisine düzeltmek borcumuzdur. Fena muamele çocuğu bozar, onu yüzsüz, kaba, korkak yapar, düzenini kaybettirir.*

Dövülen çocuk yanlışlıklarını düşünemez; onu soğukkanlılıkla düşündürmek, ona yaptığı iş hakkında dilediğimiz hükümleri verdirmek lazım. Çocuk düşmemek için düşmek, yanılmamak için yanılmak mecburiyetindedir; yanıla yanıla yanılmaz, düşe düşe düşmez olacaktır. İnsaf edelim, en ufak bir yanlışını dövmek ve şamarla mı ödesin, o da bir insandır, duyar, düşünebilir, elverir ki duyurmasını ve düşündürmesini bilelim. Yavrularımızı dövmeyelim çünkü dövmek onu sersemleştirir, manen öldürür, bozar. Dayak cennetten çıkmıştır. Küçük yavrusunu dövmeyen büyüyünce dizlerini döver, sözleri yanlıştır.

Yavrularımızı terbiye etmek istiyorsak onları sevelim, okşayalım, öğütle, tatlı dille dilediğimiz yola getirmeye çalışalım. Aceleye lüzum yok, bugün düşünemiyorsa yarın düşünecek, anlayacak, hayat şartlarına daha iyi intibak edecektir, muhakkak.

Son söz, terbiye meselesi, yumruk değil, mantık ve vicdan işidir" der (Kenan Tahir, 1 Mart 1933, ss. 40-42).

İlkokul öğrencilerine verilecek not kırma cezası ile ilgili dikkat çeken bir disiplin kurulu toplantısı canlandırılarak *Terbiye Postası*'nda **yazar olarak *** simgesiyle** verilir. Başmuallim tarafından başkanlık yapılan toplantıda ikinci sınıf mualliminin öğrencileriyle ilgili hazırladığı izahat okunur. Sonra bu listede ismi geçen öğrencilere not kırma cezası verilmesi istenir. Bu esnada yeni bir öğretmen duruma itiraz eder. Ancak değişen bir şey yoktur. Çoğunluk ihtiyar 2.sınıf öğretmenin teklif ettiği cezaları onaylar. İlginç tespit ve diyaloglara sahne olan yazı metni aşağıdadır:

"*-Zın!... İçtima açıyorum. Müzakere mevzumuz, bazı talebenin tavır ve hareketleridir. İkinci sınıf mualliminin sınıfı hakkında izahat vermesini rica ederim.*

-Benim sınıfım[ın] tavır ve hareketi umumiyetle iyidir. Yalnız birkaç talebem vardır ki, müdür beye verdiğim raporda da arz ettiğim gibi şimdi onlar hakkında konuşmak ve karar vermek icap etmektedir.

1-30 no, ders esnasında sıradan sıraya gitmekte, mütemadiyen yerini değiştirmektedir.

2-22, 12, 39, 40 numaralar mütemadiyen konuşuyor, gülüyor, dikkat etmiyor ve işlemiyorlar. Bunların şiddetle tecziyelerini ve inzibat meclisine verilmesini rica ederim.

3-39 ve 2 numaralı talebeler, ders esnasında dövüşüyorlar.

4-30, 41, 42 ve 12 numaralar ise ders esnasında mütemadiyen konuşuyorlar. 34 numara ise, 40 numaranın küpesini hangi talebenin sakladığını bildiği hâlde söylemiyor, arkadaşını gizliyor.

5-8, 39, 17 çok konuşuyorlar, 22 ile 19 da bütün ihtarlarıma rağmen konuşmakta devam ediyorlar. Bütün sınıf, bilhassa erkek çocuklar çok fena hareket ediyor, yaramazlık yapıyorlar.

6- Bilhassa 10 numara, sınıfta ders esnasında 2-3 defa ıslık çaldığı hâlde, çalmadığını iddia etmektedir.

Numaralarını arz ettiğim bu talebelerin cezalandırılmalarını bilhassa 10 numaranın tavır, hareket ve ahlak notundan bir numara kırılmasını rica ederim.

İkinci sınıf mualliminin izahları dinlendikten sonra meclisteki muallimler bir ağızdan bağırdılar:

-Hay hay! Bu terbiyesizlerin ahlak numaralarını [notlarını] kırmalıyız, görsünler…

Her ağızdan çıkan ve yukardaki fikri takviye eden sözler arasında, başka bir ses duyuldu: Heyecanlı ve asabi bir ses!.. Bu, ilk [S.14, s. 59] defa olarak muallimler meclisinde bulunan yeni mezunlardan bir muallimin sesi idi. Mecliste bulunanlar sesin geldiği tarafa dönmüşler, hayretle dinliyorlardı. Genç muallim, gittikçe artan bir heyecanla söylüyordu:

-Rica ederim meslektaşlar, ben de birkaç söz söyleyeceğim.

Çocukların ahlak numaralarını kırmak gibi bir inzibatî tedbirin neticesi ne olacak? Acaba bu kararla siz, çocuklar izzetinefislerini kırmış olmuyor usunuz? Sekiz, dokuz yaşlarında bir çocuk ahlak numarasının…

"Hayır, hayır. Sınıf mualliminin hakkı var. Ahlak numaraları kırılmalıdır" tarzında bir müdahale, genç muallimin sözünü kesti. Lakin o, az sonra devam etti:

-Müsaade buyurunuz!. 10 numaralı talebe, sınıfta, ders esnasında 2-3 defa ıslık çalmakla itham ediliyor. Hâlbuki çocuk, ıslık çalmadığını iddia ediyor. Acaba, bu çocuğun iddiasının doğru olması ihtimali yok mudur? Ben bu çocuğu iyi tanıyorum. Gönül arzu ederdi

ki sınıf muallimi, ıslık çalanın 10 numara olduğunu ispat edecek deliller saymış ve göstermiş olsun!..

34 no, 40 no'nun küpesini çalanın kim olduğunu bildiği hâlde bunu gizlemekle ittiham olunuyor. 34 numaranın, arkadaşını gizlediği ve yüzüğü saklayanı bildiği nasıl ve neye göre iddia olunuyor?

Keza 8, 39, 17 numaralı talebelerin fazla konuştukları, 22 ile 19'un sınıfı velveleye verdikleri ve bütün sınıfın talebeliğe yakışmayacak hallerde bulunduğu söyleniyor. Bu vaziyet karşısında sormak isterim ki bu gürültüler esnasında muallim bey arkadaşımız neredeydi ve ne yapıyordu? Bu sual karşısında ikinci sınıf muallimi sabırsızlıkla atılarak:

1-Ben sınıftaydım. Lakin talebenin gürültüsünden işlemek, anlamak ve ders yapmak mümkün mü idi? Bunun üzerine genç muallim:

2-Fakat rica ederim, muallimin vazifesi yalnız hataları görmek ve göstermek midir? Yoksa çocukça tezahürlerin sebeplerini aramak ve onlara karşı ani tedbirler bulmak, inzibat yerine alakayı temin etmek ve ondan sonra işlemek midir? Anlayamıyorum, bizler yüksek mektep muallimi miyiz yoksa her şeyden evvel ilk mektep mürebbisi mi?

Ben üzerinde durulan ve ısrar edilen meselede ceza verilmeye layık bir cürüm göremiyorum. Bütün bu tezahürlerde bence işletilemeyen bir alakasızlıktan başka bir şey yoktur. Buna göre çocukların çocukça tezahürleri karşısında bu [S.14, s. 60] şefkati göstermek, temin edilemeyen alakadan mütevellit akıbetle için de çocuklara değil, kendi kendimize ceza vermek lazımdır. Bu mütalaa karşısında ikinci sınıf muallimi, asabiyetle atıldı:

-Size öyle gelir, çünkü siz, henüz bir şey görmüş değilsiniz. Başmuallime rica ederim, müzakere kâfi görülsün, çünkü hakikate uymayan böyle yaldızlı sözleri çok dinledik. Teklifin reye konulsun!.

İhtiyar muallimin teklifi, ittifakla kabul edildi. Teklif lehinde rey verenler, iyi ve yerinde bir karara iştirak etmiş olmanın verdiği memnuniyetle dağılırken genç muallim hicabından yere bakıyor ve mırıldanıyordu: Zavallı terbiye, zavallı tedris, zavallı talebe!.." (y.y. 1 Nisan 1933, ss. 59-61).

Sokrat usulü (kendine buldurma)

Eğitimde kullanılan metotlardan biri de Sokrat usulüdür. Bu usulde esas olan hakikati muhatabın kendisine buldurmaktır. Bu usule, kendi kendine, düşündüre düşündüre buldurma usulü desek de yeridir. Hatta insanın yanlışlarını sahibine düzelttiren usuldür. **İlter** adlı bir yazar tarafından kalem alınan kısa makale şu şekildedir:

"*Metot Sokratik, ustalıkla sorgularlar, hakikati muhatabın kendisine buldurmaktır. Sokrat'a göre bizim benliğimizin derinliklerinde bazı fikirler vardır. Terbiyeciler heykeltıraşa benzer; nasıl heykeltıraş mermerden istediği şekli meydana çıkarıyorsa muallim de öylece ustalıklı sorgularla talebinin hafızasında yaşayan hatıraları açığa çıkartabilir. İlk ağızda, muhatabı ne derse, onu kabul eder gibi görünürdü. Fakat sonra öyle ustalıklı sualler sorardı ki muhatap kendi kendine yanlış fikirleri, doğrularıyla karşılaştırarak çürütür. Onunla konuştukça kafasında bağdaş kurmuş olan eski fikirler yavaş yavaş sökülür, yerine yepyeni doğru bir görüş kazanırdı. Bu usulü, kendi kendine düşündüre düşündüre buldurma usulü desek de olabilir.*

Sokrat usulünde muhatap, çok defalar; evet, hayır şüphesiz pek tabii. d. b. b. şekillerde kısa cevaplarla iktifa eder o muhatabı [S.10, s. 24] düşündürmüyor değil, fakat ona serbest düşünmek için fazla zaman bırakmıyor. Bu usulü ilk mekteplerde tatbik doğru mudur? Müşahede, tecrübe ve hadiseye, serbest muhakeme ve ifadeye dayanmak şartıyla evet, muallim, çocukların tecrübelerinden istifade eder, onları tedrici müşahede ve tecrübelere sevk eder, neticeleri müşterek münakaşalarla tespit ettirir.

Sokrat usulünü tatbik edecek olanların ruhiyat kanunlarını iyi bilmeleri şarttır. Alınan cevapla sorgular en tabii tarzlarda birbirinden doğmalı, örülmeli, talebeler bilmeden, hiç farkına varmadan yanlış görüşleri, eksikleri tamamlamalı, karanlık noktaları aydınlatmalıdır. Onun için bu usule insanın yanlışları sahibine düzelttiren usul de diyeceği geliyor.

Sokrat hiç acele etmez, kızmaz, muhatabını ürkütmeden gayet tatlı, yumuşak sorgularla tavlar, avlardı.

Bu usulü tatbik edenlerin talebesine geniş bir serbesti vermeleri, sevmeleri, sevilmeleri de lazımdır" (İlter, 1 Aralık 1932, ss. 24-25).

Müşahede/ gösterme usulü

Eğitimde kullanılan metotlardan biri de müşahede usulüdür. Bu usulle ilgili *Terbiye Postası*'nda bir makale çıkmıştır. Ancak makalenin çıktığı sayının ilgili sayfalarına ulaşılamadığı için içeriği hakkında bilgi verilememiştir (y.y. 1 Şubat 1933).

Aynı konu yine aynı dergide **Hasip Ahmet Aytuna** tarafından işlenmiştir. Bir kısmına ulaşılamayan makalede gösterme usulünün en eski öğretim usullerinden biri olduğu, bugün ise

değerinin daha da arttığı söylenir. Göstermenin çeşitlerinden bahsedildikten sonra, bu çeşit talim ve tedrisin bütün derslerde uygulanabileceği anlatılır. Örnek olarak "*Bizzat eşya, onların modelleri, levhaları, resimleri gösterildiği gibi, musiki parçaları sanatkârane kelamî ifadeler, tabiat bilgisine ait tecrübeler, fizik ve kimya tecrübeleri ve lisan derslerindeki misaller, metinler ilh. da gösterilebilir*".

Yapılacak bu;

"*İlk gösterme esnasında talebe mevzuyu tam ve doğru olarak tanıyamaz, idrak edemez. Buna her vakit inanmak lazımdır. Yalnız talebe, gösterilen şey üzerinde çalışmaya, mesela işlemeye, resim yapmaya ilh. geçtiği zaman, tarassut ve müşahedeye tam ve doğru olarak yapmadıklarını görecekler ve o zaman maddeyi, muayyen bir maksat ve ciddi bir alaka ile tekrar müşahedeye geçeceklerdir*".

Gösterme çeşitleri ile ilgili başka örnekler de verilir:

"*Mesela tarihte: 1-Vakanın şartları, 2-Sebepleri 3-İnkışaf ve tekâmülü, 4-Neticeleri ve diğer buna benzer vakalar veyahut onunla münasebeti olan hadiseler. Coğrafyada hudutlar, karalar, sular, hayvanlar, nebatlar, halk, maişet vs. Müşahedenin daha vazıh ve tam olması için talebenin resimler, planlar, krokiler yapması da lazımdır. Bir mevzuun grafiklerle ifadesi, müşahedenin daha tam olmasını, daha büyük bir dikkat ve alaka ile icrasını tam ve vazıh tasavvurla kazanılmasını temin eyler*".

Gösterme usulünün sınıfta nasıl yapılacağı ile ilgili bazı teknik bilgiler de verilir:

"*Gösterilecek eşya veyahut maddelerin mümkün olduğu kadar fazla miktarda tedariki ve her talebeye birer tane verilmesi yahut küçük gruplara birer numunenin düşmesi için tedbir alınması lazımdır. Bir şartın temini, mevzunun daha tam müşahedesini temin edeceği gibi, yalnız basıra ile değil, lamise, samia vs. gibi hasselerle de yapılmasını, mevzunun daha iyi tanınmasını temin eyler. Ancak bu suretle daha tam tasavvurlar teşkil edilmiş olur.*

Eğer tarassut ve müşahede edilecek mevzu veya maddeden fazla miktarda getirmek mümkün olmazsa, muallimin sıralar arasında durarak talebeye küçük gruplar hâlinde maddeyi müşahede ettirmesi lazımdır. Maddenin elden ele geçmesi veyahut talebenin sıralardan dışarı-tarassut ve müşahede için- çıkarılması amelî değildir. Çünkü bu şekil müşahede fazla vakit ister, eğer gösterirken muallim, bazı izahat da verecek olursa dikkatin dağılmasını mucip olur. Zira bazıları dinlerken diğerleri hala mevzu maddenin ellerine gelmesini bekleyecekler; diğer bir kısmı da maddeyi tetkik ve müşahede ile meşgul olacaklar, muallimin [S.14, s. 64] söylediklerini

dinlemeyeceklerdir. Diğer bir kusur da madde elden ele geçerken, talebenin çok seri ve sathi müşahede yapmalarıdır.

Gruplar, maddeyi ayrı müşahede edeceklerse, müşahedeyi yapan grup efradı yerlerine oturduğu zaman- keyfi anlaşmaların önüne geçmek ve talimi için ciddiliğini bozmamak için- müşahede mevzuuna dair notlar almak, resim, kroki vs. yapmak gibi işlerle meşgul edilmelidir".

Başka bir gösterme usulü ve

"*Gösterme talim şeklinin mühim tezahürlerinden biri de, mektebe meşhur hatipleri, musikişinasları, muharrirleri, edip ve şairleri, sanatkârları celp ederek, onlara kendi eserlerini ve hünerlerini gösterme imkânı vermeli yahut talebe bu gibi kıymetli şahsiyetlerin eserlerini teşhir ettikleri yerlere götürülmelidir.*

Bu nevi göstermenin büyük bir terbiyevi kıymeti vardır. Yeni mekteplerde bu tarza çok ehemmiyet verilmektedir. Çünkü bu tarz, hayatı mektebe nakleden kuvvetli vasıtalardan biridir" (Aytuna, 1 Nisan 1933, ss. 62-65).

Talimî ekskürzion (öğrenme amaçlı gezi)

Eğitimde kullanılan metotlardan biri de talimî ekskürziondur [İng. öğrenme ve uygulama amaçlı geziler]. Bu usulle ilgili *Terbiye Postası*'nda **Hasip Ahmet Aytuna** tarafından bir makale yayımlanır. Baş kısmına ulaşılamayan makaleye göre bu tekniğin en büyük faydalarından birisi öğrenci- öğretmen ilişkisine yaptığı katkıdır: "*Ekskürziona [gezintiye] giderken talebe ile muallim mektepten, birbirine nispeten yabancı olarak çıkar, lakin birkaç saatlik veyahut birkaç günlük dolaşma, müşterek mesai, yardımlaşma ve müşkülleri yenme faaliyetleri vasıtasıyla kardeş, ağabey, baba- oğul vaziyetinde ve bir ailenin efradı gibi dönerler*".

Makalenin devamında bu tedris usulüne J. J. Rousseau'da da dikkat çekildiği belirtilir:

"*J. J. Raussesau da talim ve tedrisi, tabiat içinde yazılacak bir iş olarak görür ve gösterirken, her mevzuun tabii muhitlerinde tetkik edilmesini, sınıfta değil, maddelerin bulunduğu mahalde öğrenilmesini ileri sürüyor ve Emil'i imalathanelere, çarşı ve pazarlara, kırlara, göllere, ormanlara götürmek ve hayat içinde yetiştirmek istiyordu. Bu bir nevi ekskürzion demektir yahut talim ve tedrisi, ekskürzionlara istinat ettirmektir*".

"*Ekskürzionlardan, talim ve terbiye hesabına istifade edebilmek için onların muvaffakiyetle ve maksada uygun bir tarzda tertip ve tatbik edilmeleri lazımdır. Bunun için de şu cihetler hatırlanmalıdır:*

1-Sınıfta tedris, açık havada tedrise nazaran her hususta daha kolaydır. Açık havada çalışacak talebenin evvela, bir işe alışması, muallimin de ders mevzuuna, açık hava vasıtalarını tetkik ve müşahede mahallini muvaffakiyetle intihap etmesi, talebenin, içinde çalışacakları maddî, ruhî ve sıhhî şartları iyice tahmin ve takdir etmesi lazımdır.

2-Ekskürziona müstenit bir talim ve tedris için, muallimin daha hususi bir mahiyette hazırlık yapması da elzemdir. Bu hazırlık esnasında [S.15-16, s. 126] evvela gayeyi ve maddelerle vasıtaları intihap etmelidir. Şunu da bilmelidir ki, ekskürziona müstenit talim ve tedris, programsız, tesadüfî ve umumi bir talim ve tedris değildir. Ekskürzion esnasındaki intibalarla idrak ve tasavvurların muayyen bir mantıkî silsileye göre sıralanması, müşahedelerin sistematik olması ve görülmesi lazım gelen materyalin herkes tarafından görülmesi ve talimî bir surette tanınması, muallimin ehemmiyet vereceği ve muvaffakiyetle idare etmesi icap eden talimî şartlardandır.

3-Sınıfta talebe, haricin çok mütenevvi ve süratle değişici tesirlerinden kısmen tecrit edilmiş bir vaziyette çalışır. Fakat açık havada mesele değişir. Talebe mütemadiyen değişen, yenileşen ve çok daha birkaçı bir anda tezahür eden nihayetsiz tembihler, tesirler ve intibalar karşısında çalışmak mecburiyetindedir. Karışıklığa ve muvaffakiyetsizliğe sebebiyet ver[me]mek için muallimin her zaman bir plan yapması ve plan dâhilinde, sistematik çalışmanın faidelerini talebesine de anlatması lazımdır.

4-Her mevzu için açık havaya çıkmak icap etmez. Sınıfa getirilmesi mümkün olan maddeler için ekskürzion lüzum gösteren muallim, vaktini beyhude yere geçirmiş olur.

5-Bazen ekskürzionlar, ham maddeleri, yetiştikleri mahalde yahut bazı hayvanları yaşadıkları muhitte görmek maksadıyla da yapılır. Bu maddelerin müşahedesi ve bazı kayıtların yapılması ile iktifa olunur. Asıl mevzuu[n] işlenmesi sınıfa bırakılır. Bu maksatla yapılacak ekskürzionlar esnasında ekseriya bazı eşya, nebat, taş, maden, vesika, kelime, hikâye, şarkı, böcek vs. gibi materyal toplanır. Bunların işlenmeleri mektepte, sınıfta yapılır.

6-Talimî maksatla ekskürzion yaptıracak muallimin, gidilecek yeri, orada bulunacak materyali peşinen görmesi, tetkik ve mütalaa etmesi, talebe tarafından asıl müşahede ve tetkik mevzuu haricinde ne gibi mevzu ve meselelere karşı alaka gösterilebileceğini, ne gibi suallerle meselelerin ortaya atılabileceğini tayin eylemesi ve ona göre hazırlanması lazımdır.

7-Bazı ekskürzionlarda muallimin o civarda yaşayan gidilecek yerleri ve oralarda bulunan eşyayı tanıyan bazı kimselerden, imalathane, fabrika vesaire gibi mahallerde de mütehassıslardan istifade etmesi icap eyleyecektir. Bu takdirde bile muallimin daima asil rehber mevkiinde kalması, başkaları tarafından verilen izahatları tefsir etmesi talebe tarafından anlaşılır bir hale getirilmesi lazımdır" (Aytuna, 1 Haziran 1933, ss. 125-129).

Soru sorma usulü

Talim ve tedriste kullanılan metotlardan biri de soru sorma usulüdür. Bu usulle ilgili *Terbiye Postası*'nda bir makale yayımlanır. Makalede soru sormanın bir sanat olduğu dillendirilir. Sınıfta eğitim öğretim esnasında soru sorulurken riayet edilecek hususlar, maddeler hâlinde ve açıklama ve örnekleriyle verilmiştir:

"*1-Evvela soru sorulmalı, ondan sonra talebeden cevap vermesi istenmelidir. Aksi hareket yani evvela bir talebeyi kaldırmak, biraz beklettikten sonra sual sormak hatalıdır. Çünkü bu vaziyet karşısında talebe, acaba ne sorulacak, cevap verebilecek mi yoksa veremeyecek mi diye heyecan geçirecektir.*

2-Sual, bütün sınıfa sorulmalı. Bunu müteakip bir talebe, ismi ile çağrılarak cevap vermeye davet edilmelidir. Talebeyi, isimleriyle çağrılmak ve tanımak, onların muallimle olan münasebetlerini samimileştirmek [S.17, s. 163] ve talebeyi talimî işe daha çok bağlamak itibariyle kıymeti vardır.

3-Sual sorulduktan sonra biraz beklemeli, ondan sonra cevap verecek talebeyi seçmelidir. Talebeye sual sorulduktan sonra düşünmek için biraz vakit bırakmak talimî ve terbiyevî bakıştan çok kıymetlidir. Çünkü bu bekleme esnasında talebenin şuurunda çok kıymetli ruhî vetireler cereyan etmektedir. Hâlbuki bugünkü mekteplerimizde bu hususta büyük hatalar irtikâp edilmektedir.

Sual sorulmakta, cevap vermek için kaldırılan talebe arzu edilen cevabı veremeyince, derhal, sual başkasına tevcih olunmakta, beklemek sabrı ve tahammülü gösterilmemektedir.

Yaşlı bir kimse, bilhassa muallim, dersi yahut mevzuu bildiği ve aynı dersi senelerce verdiği hatta belki aynı sınıfın başka bir şubesinde bir saat evvelce tekrarladığı ve aynı sualleri sorduğu için, talebeye cevap verebilmek için vakit bırakacak ve bekleyecek sabrı gösterememektedir. Böyle bir muallim, talebesi süratle cevap verdiği zaman sevinmektedir.

Hâlbuki tecrübî pedagoji, daha müstait çocukların düşünme vetirelerinde daha ağır olduklarını, süratle cevap verenlerin ise, kuvvetli kelamî hafıza sahibi bulunduklarını meydana çıkarmıştır. Bu ikinci tipe mensup olan çocuklarda, ders esnasında sorulan veyahut o cinsten

olan her sualin hazır cevap şekilleri vardır. Bu sebepten, bu tipten olan çocuklar sorulan sualler karşısında istenilen zihnî ve fikrî gayreti kâfi derecede yapmış, talim ve tedristen azamî derecede istifade etmiş talebe değildir.

4-Sual sorulduktan sonra cevabı yalnız kuvvetli talebelerden değil, orta ve zayıflardan da istemelidir. Tecrübe ile sabittir ki muallim tarafından velev ki yerinden olsun, daha sık cevap vermeye davet edilen çocuklar, daha iyi çalışır, daha çok hazırlanırlar; cevap istemekte unutulanlar yahut ihmal edilenler ise kendilerini ihmal ve tembelliğe sapmaktadırlar.

Ebeveynler de bunun farkında olmuştur. Ve çok defa muallimlerden çocuklarının daha sık derse kaldırılmalarını rica etmektedirler. Bütün talebenin yoklanması arzu ve tavsiyesi "yeni mektep" taraftarlarını kurs usullerine, talimî konferans şekline, Dalton planını istemeye vs. sevk etmiştir.

5-Sual, iyi bir telkin ve hüsnüniyetle sorulmalı ve talebenin kendi kuvvetlerine karşı olan itimadını kuvvetlendirmelidir. Sert ve kaba [S.17, s. 164] bir tonla katiyen sorulmamalıdır. Hiç mübalağasız iddia olunabilir ki, yanlış cevapların ekserisi yahut talebeden bir çocuğun cevap vermeye cesaret etmemesi muallimlerin bu hususta yaptıkları hatanın neticesidir. Keza talebenin her vakit cevaplarla ifade edebildiğinden daha fazla bildiği ve yaşadığı da unutulmamalıdır.

Bu, talebe lisan ve tecrübesinin henüz kâfi derecede inkişaf etmemiş olması ile değil, talebenin ifade kabiliyetinin, ittila ve idrak kabiliyeti yanında daha zayıf bir inkişafa mazhar olması ile izah edilir. Bunun içindir ki sual sorulduktan sonra talebenin cevap verebilmesi için biraz beklemek, talebenin kendi cevabını kendisinin evvela tashih etmesine imkân vermek, eğer talebe cevabı bulmakta müşkülat çekiyorsa aynı suali başka tarzda tekrarlamak lazımdır. Eğer talebe buna rağmen bilmediğini söylerse başka talebeyi söyletmeden yani aynı suali başkasına sormadan evvel cevap veremeyen talebe ile onun cevap hakkında neler düşündüğüne, nasıl bir cevap verilirse doğru olacağına, niçin başka bir cevabın değil de tahmin ettiği cevabın suale uygun düşeceğine vs. ye dair konuşabilir.

Neticede sual karşısında ilk defa cevabı bilmediğini söyleyen talebe, istenilen cevabı kendisi bulmuş olacaktır. Böyle bir hareket talebenin kendi nefsine, kendi malumat ve kuvvetlerine karşı olan itimadını artıracak, onu cesur ve müteşebbis yapacaktır. Bu hal, hem talebe ve he de muallim için büyük bir muvaffakiyettir.

Gaudig, bu hususta daha ileri gitmekte, hatta talebe bilmediği mesele hakkında muallime sual sorduğu zaman bile ona, hazır cevap vermektense, suali değiştirerek aynı

talebeye tekrar sormalıdır. Bu tarzda hareket edilirse görülecektir ki, talebe bilmediğini bulacak ve muallimin beklediği cevabı çok defa kendisi söylemiş olacaktır.

6-Cevap vermek için yalnız parmak kaldıranlar değil, sual karşısında lakayt ve münfail kalanlar da kaldırılmalı, cevap vermeye sevk edilmelidir. Her gün hemen her sınıfta görülmektedir ki, her sual karşısında hemen parmak kaldıran çocuklar ekseriya meseleyi sathi bilenlerdir. Daha ciddiler ise el kaldırmaya lüzum görmemektedirler. Her vakit el kaldıranlar ekseriya bilmediklerini örtmeye çalışırlar ve muvaffak da olurlar. El kaldırmayanlar da, el kaldırmamak suretiyle muallimin nazarıdikkatini celp eder ve kendilerine sual sorulmasını beklerler. Sual sorulunca da iyi ve muvaffakiyetli cevaplar verirler [S.17, s. 165].

7-Talebeden biri cevap vermeye davet edilince diğerlerinin ellerini indirmeleri, biri söylerken diğerlerinin muvaffakiyetsiz veyahut geciken cevaplar karşısında sabırsızlanarak tekrar parmak kaldırmaları katiyen muvafık değildir. Buna müsaade etmemek lazımdır. Çünkü bu şarta riayet edilmemek suretiyle cevap veren veyahut cevap vermek için düşünen talebe şüphe ve tereddüde sevk edilmiş, heyecana düşürülmüş olur.

Çok defa görülmüştür ki bir talebe cevap verir yahut cevap vermeye çalışırken diğerlerinin sabırsızlanarak el kaldırmaları cevap vermekte olan talebenin canını sıkar; o da sırası gelince arkadaşlarına aynı tarzda mukabele edeceğini söyleyecek kadar ileri gider. Böylece, talebe arasında şüpheli mahiyette bir rekabet baş gösterir. Hâlbuki talim, evristik keşfi, tekşifî usul, talebeyi müsabakaya sevk eden bir vasıta değildir.

Bundan başka sınıfta yalnız zeki ve kuvvetli olan talebenin değil, orta derecede ve zayıf olanların da söylemek ve öğrenmek hakları vardır. Talebenin bunu anlaması ve fertlerin, ferdiyetleri dâhilinde inkişaf edebilmelerini tabii görmeleri, her talebenin sınıfın kuvvetlileri derecesinde değil, kendi ferdiyetlerine göre inkişaf ve tekâmül edeceklerini bilmesi lazımdır.

8-Söylemeye davet edilmeden ve sual sorulmadan hatta sual sorulduktan sonra, kim söyleyecek şeklinde bir hitapta bulunulmadan kimsenin el kaldırmasına, el kaldırdıktan sonra da "efendim, ben söyleyeyim, ben, ben.." tarzında ses çıkarmasına katiyen müsaade etmemek lazımdır.

9-Suallerin merbut, müstahsel ve talimî materyalin icap ettirdiği mantıkî teakup nazarıitibara alınarak sorulması, cevaplar toplanıp yan yana getirilince işlenen ders mevzuunun hülasasını veya kendisini teşkil etmesi lazımdır. Mevzu hakkında karışık sualler sormak didaktik bir hareket olmaz.

Tecrübî pedagojinin verdiği hükümlere göre, kâh baştan kâh mevzuun sonundan, kâh ortasından sorulan ve aralarında mantıkî rabıta olmayan sualler karşısında daha kuvvetli talebeler daha çabuk şaşırmakta ve cevap verememektedirler. Bu sebepten, suallerin tercihen inkişafına ve inşaî olmalarına ehemmiyet vermek lazımdır" (Aytuna, 1 Temmuz 1933, ss. 163-166).

Boş dersleri değerlendirme usulü

Boş derslerin nasıl değerlendirileceği ile ilgili *Yeni Fikir* dergisinde bir diyaloga yer verilmiştir. Buna göre boş derse gelen başka bir öğretmenle öğrenciler arasında geçen diyalog şöyledir:

"... Ne işe meşgulsünüz?

-Efendim, el işleri yapıyoruz.

-Yeni Fikir mecmuasını okuyoruz efendim.

-Oldu mu ya! El işlerini, el işleri dersinde veya serbest zamanlarınızda yapmak; mecmuayı da mektepte değil, evde okumak lazımdı. Mademki şimdi tarih dersindesiniz. Mualliminizi mevcut farz ederek tarihe çalışmak icap ederdi". (Celil, 1 Şubat 1925, ss. 1-4).

4.2.8.3. Sınıf düzenleri hakkında

Geçmişte ortaya konulmuş ve uygulanmış sınıf düzenleri hakkında Konya dergilerinde pek çok makale yayımlanmıştır. Bunlardan Winnetka planı, Mannheim sistemi, Dalton Planı ve Jena planı hakkında malumatlar verilmiştir. Ayrıca istidatlı öğrencilerin eğitimleri ile ilgili bazı teklifler de yapılmıştır.

Winnetka sistemi

Öğretimin mümkün olduğu kadar bireyselleştirilmesi fikrine dayanan Winnetka sistemi hakkında bazı makaleler yayımlanır. Bunlardan bir tanesi *Yeni Fikir* mecmuasının Pedagoji sayfasında **Eyüp Hamdi Akman** imzasıyla çıkar[7]. Makalede sistemin C. W. Washburn tarafından Kuzey Amerika'daki Winnetka şehrinde tatbik edildiği için bu ismi aldığı söylenir. Sistemin özünün mektep çocuklarının seviye-i istidat itibariyle yekdiğerinden pek çok ayrılmakta olduklarını nazarıdikkate alarak her çocuğu fıtri istidat ve temayülleri dairesinde ferdi iştigallerle tekamülî tecrübe ve faaliyete davet etmekten ibaret olduğu dillendirilir. Sistemin detayları şöyle anlatılır:

[7] Daha sonra bu makale yazar tarafından biraz daha genişletilerek kitap hâlinde yayınlanmıştır (Akman, 1932).

"*Çocuklar umumi istidat ve seviyelerine göre sınıf ve zümrelere ayrılırlar. Her hususta fazla müstait olanlar, istidatsızları beklemek bahanesiyle yerinde deprenmemeye mecbur tutulmaz. Muallim her zaman her türlü faaliyette çocuğu yakından takip ve murakabe eder. Her çocuk fıtri istidat ve temayüllerini tav'î [istekli] alaka ve faaliyetleriyle tatmin etmeye azami derecede kolaylıklar bulur. Her çocuk fıtri istidatlarının çizdiği veçhelere göre tabii şerait dairesinde serbest çalışır. Programlar katiyetle tayin edilen gayelere göre gayet amelî olarak tespit edilmiştir. Tedrisatın gayeye doğru müspet [s. 686] bir sahada ilerlemekte olup olmadığını anlamak için talebe ve muallimlere mahsus gayet amelî ve ilmî testlere müracaat edilmektedir. Çocuklar ne için ve kim için çalıştıklarını gayet iyi bilirler. İyi bildikleri içindir ki üzerlerine aldıkları işleri kendi kendilerine başarmaya bütün kuvvetleriyle isteyerek çalışırlar. İşlerindeki hâl ve vaziyeti muayyen testlerle kendi kendilerine kontrol eder, anlar, icap ederse diğer herhangi başka bir işe geçebilirler. Farz edelim ki bulunduğu sınıfta programda gösterilen "işler"den yapılması lazım gelenlerden herhangi birini bitirmiş olsun; bu takdirde çocuk sınıfı değiştirmeksizin kendilerinden birer sınıf yukarıdakilerinin işlerine bir ucundan başlar. Böyle bir çocuk mesela, üçüncü sınıfın hesabından amâl-ı erbaa üzerinde çalışırken diğer taraftan dördüncü sınıfın tarihine de çalıştığı görülür. Herhangi bir işte diğerlerine nispetle iki sene ilerlemiş bir çocuk o sahada muvakkaten tevakkuf eder, hususi şeylerle iştigal edebilir. Diğer tabirle bir sene zarfında program mucibince yapmaya mecbur olduğu işlerini bitirdikten sonra arzu ve temayülatına göre faaliyetini tedvir etmekte serbest bırakılıyor demektir. Görülüyor ki bu sisteme tabi tutulan çocuklar bazı derslerde ayrılırlar; bazı derslerde de o nispette ağır kalırlar. Winnetka sistemi çocuğun bir sene zarfında yapabileceği işleri, her dersten öğrenmesi icap edenleri müfredatıyla sene başında gösterir. Biraz yukarıda arz ettiğim gibi çocukların dersleri istenilen şekilde kavrayıp kavramadıklarını anlamak için testlere aydan aya müracaat ederler. Muvaffak olmuş ise ileri derse geçerler; olmamışsa aynı dersi iyice pişirinceye kadar tekrar etmeye mecburdurlar. Herhangi bir suretle bir sene zarfında yapılması lazım gelen dersleri tamamen ulaştıramasa bile yine de sınıfta ipka kalmaz. İleri seneye, kalan kısımlarını ikmal etmekle mükellef tutulur*".

Makalenin devamında sistemin uygulanması ile çocukların elde edeceği faydalar için şunlar söylenir:

"*Bu sistem tedrisatta kuvvetli bir alaka ve coşkun bir heyecan temin eder. Çocuklar uzun uzadıya usandırıcı tekrarlarla vakit kaybetmekten kurtulurlar. Çocuk dersleri fıtri istidat ve seviyelerine göre hazırlar. Netice tamamen çocuğun kendi muhassalası olduğu için muallim talebesinin iş ve istihsal kabiliyetlerini anlamakta güçlük çekmez. Şüphesiz çocuklarda tabir-i mahsusuyla özünü tanımakta gecikmez, nefsine itimat eder. Aydın bir benlik sahibi olur. […] Winnetka sisteminin en büyük meziyeti çocuklarda kendi arzuları veçhile kendi kendilerine*

serbest çalışmayı temin etmekle beraber zümrevi faaliyetlere de ehemmiyet vermesidir. Bu sistem çocuğun benliğine fazlaca hürmet ve itimat gösterir. Fakat aynı zamanda faaliyetlerde muallim bir iş arkadaşı sıfatıyla çocuğa yardımda bulunur. Zamanı tasarruf ettirmekle beraber çocuk fıtri istidat, tav'î alaka ve faaliyetlerle azami ibda ve istihsale imkân bulur. Bu suretle çocuk bütün kuvvasını feyizli bir surette işletir, kendi kendine tekemmül eder. Metin bir irade ve seciye sahibi olur. İş hayatına hazırlanmış olur. Çocukları azami faaliyete sevk etmek için sabit bir program dairesinde arzularına göre onları serbest bırakmıştır. Fikrî ve uzvî faaliyetlere en canlı bir surette mütevazin bir inkişaf temin eder".

Son olarak yazar, sistemin nerelerde uygulandığını ve bizde hangi şartlarda uygulanabilirliğini sorgular:

"*Winnetka sistemi Amerika'nın birçok ve Avrupa'nın bazı yerlerinde hararetle tatbik edilmektedir. Bu sistemi tatbik edenler mevcudu az olan sınıflarda mesleğinin ehli ve âşığı olan bir muallimin idaresi inzimam etmek şartıyla çok iyi neticeler vermekte olduğunu söylerler. Mezkûr sistemin şerait-i hazıra ile memleketimizde tatbikine pek az imkân vardır*" (Akman, 15 Aralık 1927, ss. 686-689).

Mannheim sistemi

Sınıfların öğrenci zekâlarına göre ayrılmasına dayanan Mannheim sistemi hakkında **Eyüp Hamdi Akman**, *Yeni Fikir* mecmuasında bir makale yayımlar (Akman, 10 Ocak 1929, ss. 1-2). Ancak devam edeceği vaat edilen makalenin devamı, dergi bir süre sonra kapandığı için gerçekleşmez. Yazar bu defa bu konuyu *Terbiye Postası*'nda ele alır:

"*Mannheim sistemi ferdî terbiyeyi istilzam eder. Bu sistem çocukları istidat ve seviyelerine göre sınıf ve dereceli sınıflara ayırır. Eski mekteplerde muvaffakiyetsizliğe en birinci sebep aynı sınıfta muhtelif seviyede çocukların bulunması idi. Sınıf talebeleri arasında zekâ itibariyle bir nispet kurulduğu takdirde tahminen şu prosanın elimize geçtiğini görürüz: 2-3 çok iyi talebeler, 5-6 geriler de normal ve anormallere yakın olanlardır. Muallim faaliyetlerinde daha ziyade ekseriyeti gözeteceği için pek iyilerin ne kadar mutazarrır olacakları tasavvur buyurulsun. Böyle bir sınıfta bulunan pek [S.3, s. 29] iyilerin mektepten günden güne soğumakta oldukları görülmüştür. Bu tarz, bu gibileri fıtrî istidat ve seviyeleri nispetinde faaliyet ve tekâmülden mahrum etmektedir. Muallimin daha ziyade zayıflara bağlandığını farz edelim. Bu takdirde çok iyi ve iyilerin adeta yerlerinde saymaya mahkûm kaldıklarını göreceğiz. İşte bu mahzurların önüne geçmek üzere Mannheim sistemi doğmuştur. Mannheim sistemine göre iki yahut üç muvazi sınıf tertip ve idare edilebilir. İstidat ve seviyece çok iyiler, iyiler ve geriler sınıfı. Bu üç kategori arasında nispet müsavi, hiç olmazsa ona yakın olsa Mannheim*

sistemini tatbik pek güç bir şey olmaz. Fakat ekseriya çok iyi ve zayıflar pek azdır, orta seviyeliler ekseriyeti teşkil ederler. Anın içindir ki bu sistem daha ziyade büyük şehirlerde muvaffakiyetle tatbik edilmiştir. Mannheim sistemi aynı sınıf talebelerin iyi ve zayıflar namı altında iki zümreye ayrılmasını da kabul ediyor. Mezkûr zümrelere hususi program, hadsiyattan mücerredata doğru inkişaf eden bir usul, zayıflara basit bir program, tamamen hadsî, müşahhas ve amelî usuller tatbik edilir. İşte bu sistem icabatından olarak istidatlara göre aynı zümreyi de münasip kısımlara ayırmışlardır.

Mesela: lisan ve hesap hocaları, müsavi saatlerde, mütecanis zümrelerin muayyen bir kısmına ders verebilirler. Mannheim sisteminin tatbikat safhalarından biri de muvazi şubeler şeklidir. Aynı sınıfın talebeleri yalnız muayyen bir ünitede ayrılır. Esas kısımlarıyla müşterek ders yapmak üzere birleşirler. Bu tarz hassaten orta tedrisatta tatbik edilmektedir. Mannheim sistemi Almanya, Avusturya, Belçika, Olanda, Romanya ve Polonya ile resmen kabul edilmiştir.

İlk hamlede anormaller için açılan hususi mekteplerin asrımızda kusurlu, cani, geriler ve sapkınları ıslah ve kurtarma emeliyle tesisat ve teşkilata başvurmakta olduğunu görüyoruz.

Dr. Alfred Adler'in "Mektepler, umumi usullere bağlandıkça muvaffakiyetsizlikleri de devam edecektir" vecizesi acı hakikati ne kadar açık ifade etmektedir" (Akman, 1 Haziran 1932, ss. 29-31).

Dalton planı

Plan, Helen Parkhurst tarafından ortaya atılmıştır. Adı geçen eğitimci Maria Montessori ile birlikte çalışmıştır. Plan, öğretimde bireysel çalışmayı önceler. Konuyla ilgili **Hasip Ahmet Aytuna**, *Terbiye Postası*'nda üç sayı süren bir makale yayımlar. Makalede Amerika'da uygulamaya konulan bu plan hakkında malumat verir ve bizdeki mevcut sınıf sistemlerindeki bazı uygulamaları tenkit eder. Planın bir özeti şeklinde yayımlanan makale şu şekildedir:

"*1-İsim Hakkında*

Bu plan, Amerika'da ilk defa tatbik edildiği Dalton şehrine izafeten bu ismi almıştır. Planın müessisi Mis Helen Parkhurst namındaki Amerikalı kadındır. Planın ilk şemasını, 1912 senesinde meydana atmıştır. Bu yeni sitemi daha iyi anlamak için, dünkü ve bugünkü "sınıf sistemi"ne umumi surette temas zarureti vardır.

2-Sınıf Sistemine Bir Bakış

Mektebe ait mesaiyi tanzimde bugün de kullanılan alelade sınıf tedrisatı, muhtelif ilim ve fenleri günün muayyen saatlerine dağıtmış, her ilim ve fenni, haftada 2-3 veya daha fazla

saat tekrarlamaya lüzum göstermiştir. Bu sistemin temin ettiği talimî muvaffakiyet, az veya çok memnuniyete şayan ise de, bazı ciddi kusurlarla da maluldür. Bunların mühimleri:

1-Bugünkü sistemde bütün talebeler, teker teker değil, toplu olarak talim ve tedris edildikleri [S.14, s. 72] için, bu hareket, her talebenin, herhangi bir sınıfta bulunan arkadaşlarıyla aynı seviyede terakki ve tekâmül edeceği fikrini zımnen [üstü kapalı bir biçimde, dolaylı olarak] ihsas eylemektedir [sezdirmek, ima etmek]. Fakat hakikat, bu zımni tahmin ve takdirin tamamen zıddını göstermektedir. Birçok talebenin bulunduğu ve bir arada okuduğu bir sınıfta, daha uyanık olan, daha iyi inkişaf etmiş bulunan, ekseriyetin seviyesi fevkinde duran talebe, çok defa ağır işlemekte, vakit ve kuvvetlerini, istihsali olmayan faaliyetlerde israf etmekte; iyi inkişaf etmemiş talebe ise, sınıfın diğer talebesi ile bir seviyede yürüyebilmek için büyük gayretler sarf etmek mecburiyetinde kalmaktadır. Neticede, bu tipten olan talebenin görünen muvaffakiyeti, hakiki ve metin değildir, bu gibi talebenin ilim ve fenlere ait ders mevzularını anlamaları ve benimsemeleri de sathidir. Bu sebepten dünkü ve bugünkü mekteplerimizde bulunan talebede erken veyahut daha geç öğrenme, okuma işlerine ve tahsile karşı bir nefret bulunmaktadır.

2-Bir sınıfa mensup olan talebenin hepsi, mademki aynı ders saatini, yalnız bir ilim ve fenne, mesaiye tahsis etmek mecburiyetindedir. Bu vaziyet karşısında yapılacak en tabii tahmin, sınıfta bulunan ve bir arada okuyan talebenin hepsi, aynı derecede muvaffakiyet göstermiş, programda görünen bütün ilim ve fenlerin tedrisi esnasında aynı zorluklarla karşılaşmış olacaktır. Fakat bu tahmin, hakikate uygun değildir. Çünkü muhtelif ilim ve fenlerin tedrisi esnasında zorluk çekmeyen bir talebe, yeni lisanları öğrenme faaliyetlerinde zayıf olabilir. Keza yeni lisanlarda birinci derecede muvaffak olan bir talebe, riyaziyede ciddi müşküllerle karşılaşabilir. Bu vaziyeti başka sözlerle ifade edecek olursak şöyle diyebiliriz: her ilim ve fennin kendine mahsus kuvvetli ve zayıf talebe tipleri vardır ve bu tipler sabit değildir, her ilim ve fen için değişmektedir.

3-Sınıf sistemi tedrisatı yapan bir mektebe yeni bir talebe geldiği zaman kendi müstakbel muvaffakiyetini muallimine emanet ve teslim etmiştir. Böyle bir talebe, mualliminin asıl vazifesinin kendi mesaisini, çalışıp çalışmadığını, öğrenip öğrenmediğini kontrol şeklinde tecelli ettiğini ve edeceğini zanneyler. Böyle bir talebe kendinin müstakbel tahsil ve terbiyesi için hemen hiçbir mesuliyet üzerine almaz. Mesuliyeti taşıyan, insan teşkil edecek olan mektep ve muallimdir. Talebe mektebe, ilim tahsil etmek, âlim olmak için gelmiştir. Mektep ve muallim, bütün bilgileri kendisine kısım kısım ve hazır olarak verecek [S.14, s. 73], kendisinden herhangi bir işi, kendi kendisine yapmayı istemeyecektir. Çünkü tedrise ait bütün işleri yapmak, muallimin vazifesidir. Muallim çalıştıracak, talebe hazır olacak ve kaşık kaşık malumat yutacaktır. Talim ve tedris faaliyetinde talebeye, yapılacak iş verilmemesi, onu mektep ve

muallimin hazır olarak verdiği manevi gıdayı her zaman, şevk ve hevesle, alaka ile kavramaktan uzaklaştırır, boş vakit geçirmeye, zamanını ve enerjisini israfa sevk eder. Talebe, mesuliyet fikir ve hissini anlamadan yaşar. Mesuliyet hissini telkin edemeyen bir mektep, talebeye kendi talimî mesaisini kendi kendine tanzim ve idare fırsatını da vermez. Talebenin kendi işinde muvaffakiyetinin kendi eseri olduğunu hissetmek imkânını esirger, talebenin, kendi arzusu ile çalışmasını imkân haricinde bırakır. Bu menfi safhalar, bugünkü mektebin en mühim ve ciddi kusurlarındandır.

Bilinen bir hakikattir ki bir işi, tam bir surette yapmak vazife ve mesuliyetini üzerine almış ve bu maksada varmak için kendi kuvvet ve faaliyetlerini tanzim ve tatbiki tasarlamış olan bir talebe, kendi kuvvet ve mesaisi bütün teferruatına varıncaya kadar hariçten başka bir şahıs tarafından sevk ve idare edilen, kendi tesir ve müdahalesi mihanikiyetten ileri geçmeyen bir çocuktan, daha büyük bir muvaffakiyetle işler. İşine daha yürekten sarılır, daha büyük bir dikkat ve alaka ile çalışır. Bir iş yapan çocuğun mesuliyet hissi ile çalışması, yaptığı işin kıymet ve ehemmiyetini gözleri önünde daha çok büyültür.

4-Her mektepte, bazı mühim sebeplerle, bilhassa bulaşıcı hastalıklar dolayısıyla uzun müddet derslerde bulunamayan talebe olur. Böyle bir talebe mektebe devama başlayınca, kendini çok ciddi ve nakıs bir vaziyet karşısında bulur. Dersler ilerlemiş, kendisi sınıfta yapılan talimî faaliyetleri takip edemeyecek kadar geri kalmış. Fakat talimî faaliyet ve meseleleri takip etmek ve benimsemek mecburiyetinde olduğu için çalışmak ister. Lakin talim ve tedrisi kendi kendine yapmaya muktedir olmadığı için, bir müddet zorlanır, lakin muvaffak olmadığını görünce, sınıfta yapılan işleri alaka ile takip etmekten vazgeçer, neticede fena ve zayıf bir talebe olur.

5-Bir sahne daha: Daha yüksek sınıfa geçmeye muvaffak olamayan talebe yeni ders senesi dışında, bütün bir sene zarfında, gördüğü, dinlediği ve benimsemek istediği talimî mesaiyi bir defa daha ve bütün bir sene tekrarlamaya mecbur edilmektedir. Bu zafiyet talebenin kıymetli vaktini [S.14, s. 74] de beyhude yere israfı ve dolayısıyla suiistimali mucip olmaktadır. Bundan başka, aynı sınıfı, ikinci sene tekrarlamaya mecbur olan talebenin cesareti, kendi nefsine karşı olan itimadı kırılmakta, böyle tekrarcı talebe, kendi kendisine işe yaramaz, kabiliyetsiz, adam olamaz, nazarı ile bakmaya veyahut bu gözlere bakanlara ve bu tarzda fikir yürütenlere inanmaya başlamaktadır.

Hâlbuki bir talebenin ruhen düşkünlüğü, ruhiyat ve terbiye noktasından çok tehlikelidir.

Eski ve şimdiki mektebin bu başlıca kusurlarını izale edecek olan herhangi bir sistemin her samimi muallim ve mürebbi tarafından büyük bir memnuniyetle karşılanacağı şüphesizdir.

Bu sistem, bunu tatbik edenlerin ifadelerine göre bu tatbikatı görenlerin şehadetlerine bakılırsa "Dalton Laboratuvar" usulüdür.

3-Dalton Laboratuvar Usulü

Mahiyeti: Dalton L. Usulü muhtelif ruh ve kabiliyette olan ve tesadüfen bir sınıfa toplanan çocukları, tek bir umumi kalıba cebren dökmek isteyen eski (bugünkü) mektep sisteminden esaslı surette ayrı bir sistemdir. Dalton planı, birtakım nazariyecilerin fikir ve felsefe ukalalığı eseri değildir. Bu plan alelade mekteplere bir defa olsun uğramaya[n] nazariyeci insanların da mahsulü değildir.

D[alton]. Planı pratik muallimlerin tecrübelerinden çıkarılmış bir eserdir. Bu usulün tatbiki için ne kıymetli aletlere ve ne de hususi programlara ihtiyaç vardır. Bu sistem doğrudan doğruya çocuk ruhuna hitap etmekte ve çocuklarda teşebbüs kabiliyetini, muhakeme kudretini, atılganlık itiyadını ve mesuliyet fikrini inkişaf ettirmeyi istemektedir. Bu planın tatbik edildiği mektepte, muallim kelimenin tam ve hakiki manasıyla talebeye "rehber" vaziyetinde kalmaktadır. Muallim eski mektepte olduğu gibi bütün bir sınıfa, aynı tarzda vermeye mecbur olduğu birçok ilim ve fenlere ait mevzuları birer ders hâlinde hazırlamak için vakit kaybedecek yerde D[alton]. Planı ile çalışırken kuvvetini, çocuklar tarafından alınan vazifelerin ifası ve işlerin yapılması esnasında onlara yol göstermek ve icap ettikçe yardım etmek, fikir ve ruhlarını işletmek suretiyle sarf eder.

Muallim her zaman, çalışan ve işleyen talebenin yanındadır. Onlara her zaman cesaret, gayret, ümit verecek, yardım edecek bir nevi müracaat kitap ve kütüphanesidir. D[alton]. Planı, kitaplardan hazır metinler ve dersler ezberletmekten ibaret olan eski usul ile inkişafı zayıf çocukların yetiştirme tedris [S.14, s. 75] usulü arasında mesut bir yeni gençtir. D[alton]. Planı ferdî işle sınıf mesai[si]nin birleşmesinden ibarettir.

Tecrübe edilmiş talimî hakikatlerdendir ki okuttuğu ilim ve fenleri esaslı bir surette fiilen benimsemiş bulunan ve aynı zamanda seven bir muallim, ilim ve fenlerden alınmış ders mevzularını talebesine şevkle, hevesle, alaka ile ne hisler vermektedir. Böyle olunca, derslerini istedikleri ve muvafık gördükleri tarzda okutmakta muallimleri serbest bırakmalıdır.

4-Dalton Planının Esas Prensipleri

Dalton planı ile idare edilen tedrisin esasında iki prensibi vardır: biri, hürriyet; diğeri, teavündür. Bu iki prensibin iştirak etmediği talim ve tedris, Dalton planı mucibince yapılmış bir talim ve tedris değildir.

1-Hürriyet prensibi

Bu prensiple talebeye, aklına her geleni hemen yapmak imkânı veren bir hürriyet anlaşıl[ma]mak lazımdır. Eğer ona, böyle hudutsuz ve manasız bir hürriyet bahşedecek olursak çocuğa, en büyük ahlaki ve manevi bir fenalık yapmış oluruz. Böyle bir çocuk, yalnız ahlak itibariyle bozulmuş olmakla kalmaz, hodkâm ve lâ-içtimaî bir mahlûk olur. Çocuğa, böyle bir hürriyet değil, mektep işlerini, kendi kabiliyet, istidat ve mizacına en uygun düşecek bir tarzda taksim ve tevzi imkânını veren, mesai vaktini, kendisine en elverişli olacak tarzda tanzime müsaade eden bir hürriyet vermek ve çocuğa verilen bu hürriyeti, onun suiistimal etmeyeceğine inanmak lazımdır. Çocuğa, arzu ettiği mevzu üzerinde, istediği tarzda, istediği kadar çalışmak ve bu işe, talim işinden bir netice ve fayda beklememe başladığını hissettiği andan itibaren nihayet verebilmek hürriyetini bahşetmelidir. Yalnız bu şartlar içinde çalışan çocuklar, kuvvet ve iktidarları ile mütenasip iyi işleri meydana getirmiş olurlar.

2-Teavün prensibi

Çocuklara, birbirlerine yardım etmek imkânı da verilmelidir. Eski mektep sisteminde bir çocuğun, ders çalışır veyahut ders verilirken yerinden kalkıp- zihninin takıldığı bir noktayı tenvir ve izah maksadıyla- arkadaşının yanına gitmesi ve onunla anlaşması, en büyük cürüm sayılırdı. Eski mektep sisteminde çocukların birbirlerine yardım etmek imkânı verilmeyen bir muhit içinde en iyi bir insafa mazhar olacakları unutulmuştur. Hâlbuki mektebin başkalarına yardım etmek itiyat ve terbiyesini verecek yer olduğu kabul edilirse, talebenin birbirine ve ... [okunamadı] [S.14, s. 76] bir belediye dairesi gibi mektep içinde bulunanlara yardım etmesi, çok mühim ve temini mutlak lazım gelen terbiyevî vasıtalardan ve yeni mektebin başlıca gayelerinden bir olmak icap eder. Bu esasa göre çocukların, talim ve tedris mesaisi esnasında tesadüf ettikleri bütün müşkülleri evvela kendi aralarında halletmeleri ve halletmeye çalışmaları lazımdır. Böyle karşılıklı yardım şeklinde çalışan talebeler, biz yaşlıların geçtiğimiz yollardan geçmiş ve kazandığımız tecrübeleri aynı tarzda ve yardımlaşma esasına istinat ederek kazanmış olurlar. Mektepte tatbik ettiğimiz sualleri, alelade hayat ve muhit şartlarına ne kadar çok benzetir ve yaklaştırırsak, yapacağımız terbiyevî tesirler de o kadar kuvvetli ve sağlam olmuş bulunur. Şahsî tecrübe vasıtasıyla öğrenilen bilgiden daha iyi bilinecek bir şey tasavvur olunabilir mi? Bir iş üzerinde çalışırken, tesadüf ettiği bir müşkülü, çocuğun, başka bir çocukla birlikte hal ve bertaraf etmek için konuşması, çocuğun şuurunda bulunan ve aynı cinsten olan vakıaları bir daha unutulmayacak kadar esaslı surette takviye etmiş olacaktır. Talebenin, birbirine gösterdiği yardımlaşma gibi, muallim ile talebe arasında da bir yardımlaşma bulunmak lazımdır. Çocuk, kendi müşküllerini halletmek için nasihat ve rehberlik yapılmasını istemek maksadıyla mualliminin yanına giderken katiyen heyecan duymamalı, unutmamalıdır.

Hülasa: Dalton planının esas prensibi, bu plana göre idare edilen talimî faaliyette, talebenin kendi işinden ve kendi muvaffakiyetinden yalnız kendisinin mesul olduğu şuuru ile

çalışması, yaptığı işin, muallime değil, kendi çalışmasına ait bir eser olduğunu anlayarak işlemesi, muvaffakiyetinin de geniş ölçüde kendi temayüllerine, kendi istidat ve kabiliyetine, kendi gayret ve teşebbüsüne bağlı olduğunu bilmesi ve anlamasıdır.

Fakat unutulmamak lazımdır ki çocuk, yaptığı işin bütün mesuliyetini taşırken ona, aynı zamanda kendi işini, bu iş için kullanacağı materyali, sarf edeceği zamanı, bir sözle: kendi mektep hayat ve faaliyetini tertip ve tanzim hürriyeti ile kendi arkadaşlarından, icap edince muallimlerinden, kitaplardan ve vazifesini muvaffakiyetle ikmal edebilmek için lüzum göreceği ve göstereceği bütün talimî vasıtalardan istediği tarzda istifade etmek imkânı verilmiştir (bitmedi)" (Aytuna, 1 Nisan 1933, ss. 72-77).

Makalenin ikinci kısmında Dalton planının pratik yönleri, programdaki ders çeşitleri ve ders programı özet olarak anlatılmaktadır:

"*5-Dalton planının en mühim amelî hususâtı*

1-Her şeyden evvel talebeye, bütün sene zarfında yapacağı işin bütün heyeti gösterilir, iktiham edeceği [karşı duracağı] müşküllere dair tam bir fikir verilir. Bu suretle talebe her ilim ve fen için yapacağı senelik mesaisinin miktar ve gayesini anlamış olur. İş müfredatına böyle bir umumi bakışın çok büyük faydası vardır. Evvela işi muvaffakiyetle başarmak için talebeyi hangi membalardan ve nasıl istifade edeceğini düşünmeye ve yardımcı vasıtaları bir teşkilata bağlamaya sevk eder.

2-Her derse ait iş, aylık kısımlara ayrılmıştır. Bunlara "assignment= esayment" denir. Her aya mahsus olan kısım da, talebenin o ders için o aya mahsus "iş mukavelesi"ni teşkil eder.

3-Her aylık iş mukavelesi, talebeye şunları anlatır:

A-O ay zarfında yapacağı işin miktarını,

B-İşin mevzuunu ve gayesini,

C-İşi konsülte etmeye yarayacak en elverişli kitapları,

D-İşi bitirdikten sonra muvafık cevaplar verilmesi lazım gelen sualler serisini.

Bu suretle herhangi bir ilim veya fen sahasında yapacağını mukavele ile taahhüt ettiği ve mesuliyetini taşıdığı işi, talebe, benimsemeye ve ona temellük etmeye başlar.

4-Bundan sonra talebe, mektep hayat ve faaliyetini, kendi mevzuunu işlemeye ve tahakkuk ettirmeye [S.15-16, s. 110], elverişli bir tarzda teşkil ve tanzim etmeye geçer ki bu hususta kendisine istediği ve muvafık bulduğu şekilde hareket etmek serbestliği verilmiştir.

5-Programda görülen her dersin (ilim ve fennin) bir laboratuvarı yahut ders odası vardır. Bazı dersler için iki veya üç oda tahsis edildiği de olur. Bu odalar, eski sistem mekteplerin dershanelerine hiç benzemez, dersin ismini taşıyan her ders odasında, o derse ait mevzuları işlemek için elzem olan bütün materyal vardır: Müracaat kitapları, ders kitapları, levhalar, makineler, eşya ve işin en müsait şartlar içinde cereyan etmesini temin edecek her türlü vasıtalar…

6-Her laboratuvar, günün daha büyük bir kısmı esnasında ferdî mesai için açıktır. Laboratuvarlar, yalnız grup tedrisatı ile münakaşalar ve referatlar [Alm. sunum] için işgal edildiği zaman kapalıdır.

7-Her laboratuvarı yahut ders odasını idare eden bir mütehassıs muallim vardır.

8-Talebe işe, arzu ettiği ders (ilim ve fen) sahasında çalışmakla başlayabilir. Bu intihap esnasında talebe, o andaki temayülleriyle yahut başlayacağı işin zorluğundan dolayı diğer işlerden evvel başlanması lazım geldiği hususundaki kanaatiyle hareket eder.

9-Talebe, çalışacağı sahayı ve mevzuunu intihap ettikten sonra, ilim ve fennin ait olduğu laboratuvara yahut ders odasına gider ve çalışmaya başlar. Orada talebe, kâfi miktarda işlediğine (alakasının zayıfladığına, yorgunluk duyduğuna veyahut işini değiştirmek lüzumunu hissettiğine) kanaat getirinceye kadar çalışır. Talebe laboratuvarda çalıştığı müddetçe, maruz kaldığı müşkülleri, izahını istediği meseleleri tenvir, izah veyahut halletmek, lazım gelen tavsiyelerde bulunmak veya herhangi bir meseleyi münakaşa etmek için daima orada bulunan ve talebenin göstereceği lüzum ve ihtiyaç üzerine yardıma yetişmeye hazır olan muallime müracaat edebilir. Talebe, yalnız mualliminden değil, laboratuvarda beraber çalıştığı iş arkadaşlarının yardım ve rehberliklerine müracaatta ve onlarla münakaşa etmekte de serbesttir. Talebe laboratuvardan çıkarken, yaptığı işin miktarını laboratuvarda tutulan grafik levhada ve kendi grafiğinde o işle vasıl olduğu muvaffakiyetin derecesini görür. Diğer derslere (ilim ve fenlere) ait mevzuların işlenmesinde de bu tarzda hareket eder ve ancak nihayette ferdî mesai tayin edilir.

10-Sabahları öğleye kadar olan zaman umumiyetle ferdî mesaiye, öğleden sonraki zaman da kolektif= müşterek mesaiye (yani sınıf [S.15-16, s. 111] hâlinde talim ve tedrise, zümrelerin münakaşa ve konferanslarına, lisanlara dair şifahi temrinler, oyun ve spor hazırlıklarına, kırda ve bahçede ise şarkı, musiki ve fizikî temrinlere ilh..) tahsis olunmuştur.

Toplu yahut sınıf işinin miktarı, ilim ve fenlerle, onlara ait mevzulara ve aynı zamanda talebenin bir ders veya fen sahasındaki muvaffakiyet ve inkişaf derecesine göre değişir. Mesela lisanlar, riyaziyeden daha fazla sınıf hâlinde mesaiye ihtiyaç gösterir. Keza daha küçük çocuklar bilhassa mektebe yeni gelmiş olanlar, daha yaşlı ve mektebe daha evvel gelmiş talebeden daha fazla sınıf mesaisine tabi tutulmaktadır.

11-Her ay sonunda talebe, bütün derslere dair kendi iş mukavelesini tamamlayabilmek için hangi ilim ve fenlere hususi gayret ve fazla dikkat sarf etmek lazım geldiğini görür ve o zaman işini ve iş vaktini bu vaziyete göre tayin edebilir.

12-Bir talebe başka bir mevzua yahut yeni bir ilim ve fen sahasında çalışmaya geçebilmek müsaadesini almak için, aylık iş mukavelesi, bütün teferruatına kadar ifa ve ikmal edilmiş olmalıdır. Bu mecburiyet, ilim ve fenlerin inkişaf ve tekâmülleri itibariyle aralarında bulunması lazım gelen mantıkî rabıtayı temin edecek tedbirlerden biridir.

13-Muallim, talebenin şahsî grafiğine bir bakışta, onun mektep ve hayat faaliyetlerini ne dereceye kadar kendi kendine sevk ve idare ettiğini anlayabilir. Grafikler, bu tarzda tertip edilmişlerdir. Böyle bir kontrolden sonra muallim, eğer lüzum görürse, herhangi bir mesele veya mevzu hakkında talebeye münasip tavsiyelerde bulunabilir ve tam zamanında rehberlik yapabilir. Hatta lüzum görürse muallim, muvakkat bir zaman için talebenin işini tertip ve tanzim eder. Bu müdahaleyi, talebe, kendi işini kendisi muvaffakiyetle organize edeceği zamana kadar devam ettirir.

14-Planın esası ve mahiyeti, talebeye, muhtelif ilim ve fenleri ve onlara ait mevzuları kendi bulduğu, münasip ve muvafık gördüğü tarzda işlemek ve benimsemek hürriyetini vermesiyle ve iş mukavelesinde her ilim ve fen için yazılı olan işleri benimsemek için lüzum gösterdiği kadar zaman tahsis etmesiyle ifade olunabilir.

<u>Programa giren ilim ve fenler</u>:

Dalton planında programa giren ilim ve fenler, başlıca iki zümreye ayrılmıştır: Biri, öğrenilmeleri Dalton usulü ile ve ferdî bir surette cereyan edenler; diğeri de sınıf hâlinde (toplu olarak) öğrenilenler. Bu vaziyete göre talebe de iki türlü tasnif edilmiştir: Biri talimî inkişaflarına ve muvaffakiyetlerine [S.15-16, s. 112; bundan sonra gelecek olan 113, pdf dizilişinde veya dergi cildinde daha sonraki sayfalara kaymıştır] göre, diğeri de yaşlara göre. Birinci zümrede ferdî mesai, her ilim ve fen için tahsis olunmuş odalarda (veya laboratuvarlarda) cereyan eder; ikinci zümrede dersler, aynı yaşta olan, bir arada ve beraber çalışan talebeye en muvafık öğretme ve benimsetme şekli hangisi ise, o tarzda verilir, öğretilir.

Ferdî mesai dersleri şunlardır: Riyaziye, tecrübî ilimler, tahrir, kıraat, gramer, coğrafya, tarih, el işleri ve resim. Yaş sınıflarında toplu olarak daha iyi öğretilecek dersler (ilim ve fenler) de şunlardır: Fikrî temrinler, beden terbiyesi, oyunlar, musiki ve dans (raks).

Sınıf dersleri, yaşlara göre tanzim olunmuştur. Her yaş sınıfının bir muallimi vardır.

<u>Program</u>:

Zamanın nasıl kullanılacağını gösteren tarife, şu kayıtları ihtiva etmektedir:

1-9.30['dan]-12'ye kadar olan zaman, yaşlara göre tasnif ve talebenin sınıf hâlindeki mesaisine tahsis edilmiştir. Bunlar için, güzel sanatlara, coğrafyaya, riyaziyeye, el işlerine, tarihe ve lisanlara mahsus ayrı odalar vardır. Çocuklar, bu odalarda toplanırlar, bazen müşterek mesai zümreleri teşkil eder ve beraber işlerler. Bazen de büsbütün müstakil çalışırlar. Her ders odasında, beraber çalışan muhtelif yaşta çocuklar bulunmaktadır. Çocuklar, iş için laboratuvarlara veyahut ders odalarına toplanırken, o suretle dağılmaktadırlar ki her vakit bir laboratuvarda 14-15 talebeden fazla bulunmamaktadır. Talebeler, takip etmek istedikleri ilim ve fennin ismini taşıyan odalarda toplanırlar. Bu sebepten, eski sistemde olduğu gibi çocuklar için fazla kitap tedarikine lüzum hâsıl olmamaktadır; her ilim ve fenne ait kitaptan 16-18 adet bulundurulması maksat için kâfi gelmektedir (bitmedi)" (Aytuna, 1 Haziran 1933, ss. 110-113).

Derginin 17. sayısında yayımlanan makalenin son kısmında ise öğrencilerle yapılan ferdî iş mukavelelerinden, günlük protokol defterlerinden, çocukların bu planda nasıl kontrol edildiğinden ve planın tatbik aşamalarından bahsedilir:

"*<u>Ferdî Mesai İş Mukaveleleri</u>:*

Ferdî mesai yukarıda da kaydedildiği veçhile, aylık iş mukavelesi denilen ve çocuklara yapacakları iş hakkında bir fikir veren ve her ilmin kıymet ve ehemmiyetini anlatan kısımlara ayrılmıştır. Bu iş mukavelelerinin tertip ve tanziminde büyük bir dikkat, itina ve zihnî faaliyet gösterilmektedir.

Her ilim ve fennin her derecesi= standardı için bütün sene zarfında ferdî mesai ile işlenecek on tane iş mukavelesi vardır. Bu iş mukaveleleri, takvim aylarının isimleriyle anılırlar. Fakat çocukların işleme süratleri umumiyetle birbirinin aynı olmadığı, bazıları daha seri, bazıları ağır işledikleri için, çoğu aylara tekabül eden iş mukavelelerini o aylar içinde işleyememekte ve çok defa uyanık, hamarat bir çocuk, mart ayı içinde temmuz ayına mahsus olan iş mukavelesini işlemekte; inkişafta geri kalmış ve ağır işleyen diğer bazı çocuklar da şubat

ayı içinde henüz birinci kanun ayına mahsus olan iş mukavelesinin müşküllerini halle çalışmaktadır.

Bir çocuk, bir senenin kendi derecesine= seviyesine ayrılmış olan bütün iş mukavelelerini bitirince, her ilim ve fen için o sahalarda mütehassıs olan muallimlerin kendisini imtihan etmelerini isteyebilir. İmtihan tarzı da tamamen ferdîdir, senenin her vaktinde yapılır. Elverir ki talebe, senelik işini kâmilen ikmal etmiş olsun. Eğer imtihan geçirecek talebe, muhtelif testleri muvaffakiyetle hallederse, derhâl daha sonraki mektep ve tahsil derecesi için tahsis edilmiş olan mukaveleler üzerinde çalışmaya başlayabilir.

Her talebenin günlük bir protokol defteri vardır. Bu defter, çocuğa, muhtelif derslere çalışmak için tahsis edeceği zamanı hatasız bir suretle taksim ve tevzi hususunda yardım eder. Hemen her vakit, her çocuğun daha sonraki aya mahsus olan mukavele üzerinde çalışmasına müsaade etmek için her dersten bir aylık kısımda görünen ve bir ay evvele ait olan mukaveleleri kâmilen bitirmiş olmasına dikkat edilir. İşin kemiyeti, ehemmiyetli değildir. Çocuk istediği kadar çalışabilir. Fakat işlemek üzere ayırdığı vazifeleri mutlaka ve muvaffakiyetle bitirmiş olması lazımdır. Hakiki hayatta da böyle değil mi? Hemen hepimizin hoşumuza gitsin gitmesin, yapmaya ve muvaffakiyetle bitirmeye [S.17, s. 167] mecbur olduğumuz ne kadar çok işler vardır. Bu ciheti düşünmek, çocuklara bu hayatı dersle ve hakiki iş tarzı ile mümkün olduğu kadar küçük yaşlardan itibaren tanıtmamız icap eder.

<u>Çocukların mesaisini kontrol</u>:

1-Çocukların işleriyle sıkı ve bilavasıta bir surette teması muhafaza etmek için çocuklar, muhtelif ilim ve fenlerin mütehassıs muallimleri ile müdür tarafından gayet itinalı bir tarzda not defterleri tutulur.

2-Sabahkeyin çocuklar, kendi arzu ettikleri ilim ve fenlere ait "ders odaları"na giderler. Bu vaziyet, bu çalışma tarzını yakından görmeyen ve esaslı bir surette tanımayanlar için, Dalton planının çok keyfî olduğu fikrini verecektir. Fakat hakikat öyle değildir. Dalton planıyla inkişaf ettirilen ferdiyet ve hürriyet, neticede çocuğu kendisi için bir kıymeti ve ehemmiyeti olan ve tercih edilecek cihetleri bulunan işleri yapmaya sevk eder. Pek tabiidir ki bir çocuk, fasılasız bir surette aynı ders odasına devam edemez. Çünkü Dalton planıyla yapılan talimî mesai, ona aylık iş mukavelesi mucibince ikmal edilmesi lazım gelen birçok işler tahmil edilmiştir. Çocuk, bu işleri muvaffakiyetle yapmaya mecburdur. Çünkü her ders için ayrı ayrı mukaveleler imzalamıştır.

3-Aylık iş mukavelesi, tabii bir senelik talimî materyalin orta derecede inkişaf etmiş bir çocuk tarafından bir ay zarfında ikmal edilecek kısımlara ayrılması ve kontrol edilebilmesi

vaziyetinden çıkmıştır. Eğer çocuk muhtelif ilim ve fenlere tahsis edeceği zamanı müsavi olarak ayırmak mecburiyetinde kalsaydı, Dalton planının en mühim gayelerinden biri noksan kalmış olurdu. Bu sebeptendir ki pek çok olan ders odalarında her vakit birbirinden- işledikleri mukavele itibariyle- bir veya iki ay ileri yahut geri bulunan çocuklar, bir arada çalışmaktadırlar. Bu hal, ferdi [talimin] ~~için~~ en tabii bir neticesidir.

Bu vaziyete göre, daha müstait ve kabiliyeti olan çocuklar, daha çabuk terakki edecekler ve aynı zamanda orta ve zayıf derecede bulunan ve aynı işi yapmaya mecbur olan çocuklar için zaruri bulunan zamanı nazarıitibara almaya ve kendilerini başkalarının ferdiyetlerini tatmin etmeyen şartlar içinde çalışmaya icbar eyleyeceklerdir.

4-Daha uyanık çocuklar, kendilerini zayıf hissettikleri ilim ve fenler için daha çok zaman tahsis etmekle hem kendilerini zorlamamış [S.17, s. 168] ve hem de fiziki ve zihnî istidatlarının fevkinde bir gayret göstermeye mecbur edilmemekle talim ve tedris faaliyetini, hakiki hayata benzeyen bir tarzda idare etmiş olurlar.

Bir misal;

"İngilizce odası" bakınız nasıl bir manzara arz etmektedir. Bu oda, 3-8'e kadar vazife-derece üzerinde çalışan talebe için elverişli olacak tarzdadır. Bu oda, Dalton planıyla işlenirken, bu vazifeleri yapan 40 talebeye melce olmaktadır. Aylık iş mukaveleleri yazılı bulunan kâğıtlar, duvarlara asılmıştır. Talebe onları kendi arzularıyla okur ve öğrenirler. Aylık iş mukavelelerinden her çocuğun kopya çıkarması zaruri değildir. Çünkü bazen 4 çocuğun İngilizceye ait işlerini de yaptıkları vaki oluyor. Keza bu çocuklardan her biri muhtelif aylara ait mukaveleler üzerinde çalışabilirler. Okumanın, tahririn, gramerin ve konuşmanın muhtelif kollarını işleyebilirler.

5-Her mukavele, çocuğa cesaret veren ve işi izah eyleyen kısa bir mukaddime ile başlar. Bu mukaddimeyi, şifahi derslerde, muallim tarafından bir talebeyi herhangi bir hedefe çevirmek maksadıyla yapılan bir nevi izahî mukaddimeye benzetebiliriz. Böyle bir mukaddimeni gayesi, çocukta alaka uyandırmak, takip edilmesi muvafık olan usullere birer hadise şeklinde temas etmek, yapılma[ma]sı lazım gelen hataları hatırlatmak, bir sözle talebenin takip etmesi arzu olunan faaliyet hatları ve istikametini göstermektir. Bu mukaddime o şekilde verilmiştir ki, onu okuyan talebe, derhâl mualliminin kendi muvaffakiyetini temin ve teshil için tedbir aldığı kanaatini besler.

6-Mukavelenin kısımlarını tebliğ ve ifadede çocukların yalnız bilavasıta ihtiyaçlarını düşünmek kâfi değildir. Aynı zamanda programın birer bütün hâlinde talep ettiği işler hakkında

vazıh bir fikir sahibi olmak da lazımdır. Ancak bu suretle bir ayın mukavelesinden diğer aya yapılacak iş kalmasının önüne geçilir.

7-Avantürist [maceracı] tabiatlı talebenin daima yalana, mugalataya ve hileye sapmasına imkân verecek dersler ve mevzular intihap etmesine mâni olmak ve bu istikamette baş gösterecek her arzunun önüne geçmek için, mukaveleye mecburi temrinler de konmuştur. Aylık iş mukaveleleri tertip edilirken, kısımların her birinin hakiki ve ciddi bir kıymeti olmasına dikkat edilir. Mesela eğer bir ayın mukavelesine ana lisanı için tasvirî ve hayalî tahrir temrinleri ile hikâye teşkili ve alelade mektuplar yazmak gibi kısımlar konmuşsa; diğer ayın [S.17, s. 169] mukavelesinde dramatik mektupların, orijinal tecrübelerin, şahsî mektupların vs. nazarıitibara alınması lazımdır.

8-Dalton planı mucibince ferdî mesai tarzında talebenin çalıştığı zamanı tahdit edilmiş değildir. Bu sebepten herhangi bir mevzua veya derse karşı alaka duyan talebe; diğer arkadaşlarını beklemeden o sahada işleyerek terakki edebilir. Bu çalışma, intihap olunan iş bitinceye kadar yahut o işi değiştirmek için fizikî veya zihnî ihtiyaç hissedinceye kadar uzayabilir. Fakat talebeye çalışma zamanlarını, yorgunluk vermeyecek ve daima taze kuvvetlerle işleyecek tarzda taksim etmenin ehemmiyeti daha başlangıçta izah edildiği için bu gibi zaruri iş bırakma ve değiştirmelere tesadüf olunmaktadır. Muhtelif derslere lazım olan zaruri zamanın miktarını göstermek ve anlatmak için tedbir alınmış, her talebeye vaktini en iyi bir surette nasıl kullanacağına dair talimat verilmiş ve buna riayet edilip edilmediğini ciddi surette takibe ehemmiyet verilmiştir.

9-Bir talebe işinden bir faslı bitirince bir kâğıt üzerine ismini, yaşını, işinin şube ve derecesini yazar, bundan sonra ya bu odada veyahut başka bir ders odasında çalışır. Dersler grafiğine işindeki muvaffakiyet derecesinin yazılma vakti gelinceye kadar bekler ve ondan sonra talebe, muallimiyle şahsen temasta bulunur.

10-Her temrinin şifahi veya tahrirî muayenesi, şifahi yoklama suretiyle ve muhavere şeklinde olur. Muallim, talebeye işinin kuvvetli, muvaffakiyetli ve zayıf yerlerini söyler; talebe iş ve eserini tenkit eder. Tenkit, talebeyi daha büyük bir emelle çalışmaya sevk edecek tarzda yapılır.

11-İkmal edilen işler için bir not yahut kıymet takdir edilir ve bu, aynı zamanda muallim tarafından umumi deftere, talebe tarafından da kendi faaliyet kartına kaydolunur. Büyük defter (umumi defter) talebe tarafından yapılan bütün işlerin bir aynası gibidir. Muallim bu deftere, bir bakışta her talebenin vaziyetini görebilir. Eğer talebeden birisi fizikî veya zihnî iktidarsızlıktan dolayı geri kalmış ise ona hususi surette itina ve yardım eder.

12.Bundan başka her talebenin de yaptığı işe ait her gün kayıtlar yaptığı günlük bir defteri vardır. Bu günlük defter, muallimler heyetinin her azası tarafından istenildiği zaman görülebilir. Muallimlere verilen bu salahiyet, talebenin her türlü gevşekliğini ve devamsızlığını derhâl gösteren ve lazım [S.17, s. 170] gelen tedbirlerin alınmasını icap ettiren çok iyi bir kontrol vasıtasıdır.

Dalton planının tatbiki için

1-Dalton planının muvaffakiyetle tatbiki için, mektepte çalışan bütün muallimler arasında esaslı bir iş bölümü yapılmak lazımdır. Bir derece- seviyeye mahsus olan bütün ilim ve fenlerin yalnız bir muallim idaresinde kalması muvafık değildir. Bu sebepten derslerin muallimler arasında bir veya birkaç ders sahasındaki ihtisas hazırlığına göre taksim edilmesi lazımdır. Çünkü ancak bu suretledir ki her muallim, kendisi için en cazip olan sahada kendini gösterebilir.

2-Bir mektepte Dalton planının tatbiki ancak tabii yoldan görünmek suretiyle olur; yani evvela muallimlerin ihtisas tahsili ve meslekî hazırlığı olmalıdır. İkinci derecede, serbest ferdî mesai için en yüksek sınıflarla daha küçük sınıflarda, iş zamanlarını gösterir bir cetvel hazırlanmalı ve tedricen bütün sınıfların küllî işleri için planın tatbik safhaları genişletilmelidir.

3-Dalton planı lise derecesindeki mekteplerde büyük bir muvaffakiyetle tatbik olunur. Mamafih, bu plan, orta mekteplerde, ilk mekteplerde de tatbik olunabilir. Planın tatbikinde talebe miktarı rol oynamaz. İyi talebe seçmenin de ehemmiyeti yoktur. Talebenin muhtelif içtimâî vaziyette bulunan ailelerden gelmesinin ve muhtelif fizikî ve zihnî inkişafta olması da mahzurlu değildir. Yalnız inkişafta çok geri kalmış olan ve hususi itinaya muhtaç bulunan çocukların alınmaması lazımdır.

4-Her muallim, her dereceye mahsus olan iş mukavelelerini birer aylık verir. Hiçbir talebe, bir ay evvele mahsus olan mukaveledeki işleri muvaffakiyetle bitirmeden, müteakip ayın mukavelelerindeki işlere geçemez. İşin sırasını, vaktini ve nasıl ikmal edileceğini talebe yalnız başına kararlaştırır.

5-Daha uyanık, faal ve zeki bir talebe, aylık mukavelesini mesela üç haftada bitirebileceği gibi, diğer daha ağır ve dalgın, az faal talebe de 8 haftada bitirebilir. Birinci tipe mensup olan talebe, senelik iş mukavelelerini 8 ayda bitirebilir ve [bu] takdirde muayyen bir zamanın eski sistemde imtihanı gelmesini beklemeden diğer bir dereceye geçebilir (bitmedi)" (Aytuna, 1 Temmuz 1933, ss. 167-171).

Her ne kadar makalenin devam edeceği belirtilse de dergi kapandığı için devamı yayımlanamamıştır.

Lousinet sistemi

Terbiye Postası'nda **Eyüp Hamdi Akman**, bu sistemle ilgili bazı bilgiler verir, 9-12 yaşlarındaki çocuklara mahsus bir pedagojik çalışma sistemi olan Lousinet Sistemini tanıtır. Makaleye göre sistemin temeli, bir sınıf talebesini, alaka ve istidatlarına göre grup hâlinde çalıştırmaktır. Bu sisteme çocukların kendi kendilerini terbiye için toplu bir hâlde çalıştırma usulü de diyebiliriz. Bu sistemde "*Çocukların mekteplerde kendi kendilerine topluluk hayatını serbest yaşamaları zaruridir. Mektep çocuklar için A) Yardımlaşmalarına ve fikir alıp vermeye; B) Serbest araştırmalara elverişli bol bol mevzular bulunduran bir muhit olmalıdır*". Hatta mektep öyle bir yer olmalı ki;

> "*Mektep çocuğun huzurla barınacağı, kendi kendilerine bezeyip canlandıracakları bir aile ocağı olmalıdır. Yeni mektep dört yanı geniş bahçelerle ile çevrilmiş, sevinçle çalışma ve yaşama yuvası olmalıdır. Çocuklar burada kendi kendilerine üzerlerine türlü işler alır, içten gelen istekle canla başka çalışırlar, müze, laboratuvar, yemekhane, d, b, b, birçok işler hep onların ellerindedir*".

Makale bu sistemin özetini şöyle vermektedir:

> "*Cousinet sisteminin iç yüzü şudur:*
>
> *Çocukların alakalandıkları işler üzerinde istedikleri gibi yatımına gelenlerle, birer grup teşkil ederek istedikleri kadar çalışmaları demektir.*
>
> *Muallim çocukların istedikleri gruplara yamanıp ayrılmasına karışamaz; o, ancak grup çalışırken kendisine danışan olursa dileklerini yerine getirir. Talebe istediği gibi çalışır, muallim, kendisine sorulmadan da hiç kimseye ağzını bile açmaz, hatta çocuğun biri çalışmasa bile sesini çıkarmaz. Çocuk, her hangi bir gruba baktı ki ayağını uyduramıyor, kendine denk gelen başka bir gruba geçiverir, onun bu hareketine kimse engel olmaz. Kara tahtada yazılı işler bitince, muallim grupla yapılan işler üzerinde görüşür [S.10, s. 4] (her grup için bir kara tahta asılıdır).*
>
> *Yanlışları, çocukların kendilerine düzelttirir; muallim ihtiyaca göre yanlışlıkların sebepleri üzerinde onları aydınlatır. Sınıfın içerisinde ve dışında bütün danışıklar daha ziyade çocuklar tarafından yapılır. Her grubun bir dolabı vardır, grup buraya: maden, nebat, böcek, hoşlarına giden hikâye, şiir, komedi, yazı örneklerini, koleksiyonları biriktirir, sıralar, okurlar.*

İşte bu suretle grupların okuyacakları parçalar, kendi yaşayışlarından alınmış oluyor. Yazı işleri için şöyle bir yol buldum: tahtada: vazife grupça düzeltildikten sonra talebe yerine geçer, herkes kendi defterine beyaza çekerler. Bu suretle her çocuk, grubun defterini tutmuş oluyor. Herkes bir resim yapmaya koyulur, grup hangisini beğenirse grubun defterine o, mal edilir. Gruplar işlerini birbirleri ile karşılaştırırlar. Bu suretle birbirlerinden en iyilerini alırlar, işte böylelikle işler ve istidatlar arasında da kendiliğinden bir ayıklanma temin edilmiş oluyor.

Hesap işlerinde, mevzu, sınıfın hacmi, sathı, pencereler, kapı, bahçe, soba, yakılan odun, mektepte sarf edilenler d.b.b. canlı müşahhas muhittekilerden alınır.

İlmî araştırmalara hususi bir ehemmiyet vermek zaruridir. İşte biz de bunu yapmaya çabalıyoruz. Çocuklar, her hangi bir şeyin sıfatlarını inceden inceye araştırır, sıralarlar.

Gruplar sıra ile birçok şeyler getirir, kendi aralarında tasvir, resim, iş dersi vesairelerle ifade ederler. Her tasvir ve resim bir fişe yapıştırılır, fişler bir arada kataloğu teşkil ederler.

Çocuklar sıra ile lisan dersleri, hesap, tarih, coğrafya, tabiat tetkiki ile uğraşırlar. İlmî araştırmalar, grup müzesinin zenginliği nispetinde artar, genişler. Hesap işlerinde çocuklar hakiki alım satımda bulunur, defter tutarlar. Coğrafya doğrudan doğruya muhitî hadise ve şeniyetlere dayanmaktadır. Tarih, geçmişe doğru bir yürüyüş demektir [S.10, s. 5].

Lisan dersleri de canlılığını hep hayat ve tabiattan almaktadır, çocuklar, görüyor, yaşıyor ancak yaşadıklarını tespit ve ifadeye sevk edi[li]yorlar.

Hülâsa: tav'iyet, neşe, serbestî, oyun, hayat ve tabiat içerisinde hayatla hayata, kendi kendini terbiye, kendi kendine öğrenme, tedrici temrin, amelî, tecrübî usul ve prosedürler. İşte Lousinet (Kuzine) [Cousinet] sisteminin ana sıfatları!" (Akman, 1 Aralık 1932, ss. 1-6).

Jena (hayat cemaat okulu) planı

Jena (Hayat Cemaat Okulu) planı P. Petersen tarafından dönem planları incelenerek oluşturulmuş bir sistemdir. Sınıfların yerine gruplar var, kur atlama var. Konuyla ilgili *Terbiye Postası*'nda **Eyüp Hamdi Akman** tarafından bir makale yayımlanır. Makaleye göre artık eğitim, sadece öğretmenler tarafından değil, öğrenci, ailesi, çevresi, öğretmenler ve idarecilerden oluşan bir cemaat tarafından kurgulanıp gerçekleştirilecek bir sistem olarak görüldüğü için cemaat mektebinin ortaya çıktığını söyler. Makalenin devamında bu mekteplerin dayandığı prensipler, gayeleri, karşılaştığı zorlukları, mektep teşkilatı, sınıf düzenleri, kurslar, muallim ve ana babanın konumu gibi hususlar açıklanır. Jena planını özetleyen makale metni şöyledir:

"*Yeni Pedagoji ferdî olduğu kadar içtimaîdir de. O çocuğu tek başına bir varlık olduğu kadar da cemiyetin canlı bir unsuru olarak kabul eder. "Vam kinde aus" [Alm. çocuktan] her hususta çocuğu mihver yapan pedagojinin tek yüzlü olduğu anlaşıldı. Bu fıkra "millete doğru" cümlesiyle tamamlandı. Onun için bugünün mektepçiliği, çocuğu ve mensup olduğu milleti aynı derecede birlikte mihver olarak almaktadır. Mektepçilikte ferdiyatın yanı başında şahsiyet pedagojisinin de aynı- hatta daha üst- derecede ehemmiyet kazandığını görüyoruz.*

Öğreten mekteplerin sahneden çekilerek yerini talebe- muallim ve ana babalardan müteşekkil yaşattığı cemaat müesseselerine bırakmasına sebep de budur.

Yeni mekteplere "Gemeinschule schule"= cemaat mektepleri denmesine sebep de mektepte ana baba, talebe ve muallimleri muayyen gaye ve endişeler etrafında alakalandırmak, kaynaşmış bir topluluk, cemaat hayatı yaşattığı içindir.

Karstad'e göre cemaat mektepleri;

I-Kendi kendine toplu bir hâlde yaşama isteğinden,

II-İktisadî ihtiyaçlardan,

III-Ana babaları mektep işleriyle yakından alakalandırmak için,

IV-Topluluk hayatıyla gençliğe yepyeni millî şuur aşılamak emelinden doğmuştur [S.13, s. 15] (Nohl u Pallat. Handbuchder Padag B.4 S.350) Cemaat mümessilleri, çocuğu topluluk hayatıyla topluluk hayatına hazırlar, çocuğu içtimaî hayata şuurla katılacak tarzda şahsiyet sahibi yapmaya çalışır.

<u>Cemaat mekteplerinin dayandığı prensipler</u>:

Cemaat mekteplerinin birinci vazifesi ferdî- içtimaî hayatı aynı derecede korumak, inkişaf ettirmektir. Cemaat müesseseleri millî topluluğun ufak bir numunesidir. O gençliğe mütesanit topluluk hayatını yaşatacak millî topluluğu en ideal şekilde kaynaştırmak, tahakkuk ettirmek istiyor. O programını muhitinden, yaşayan millî ihtiyaçlardan almıştır.

Hakiki cemaatçilik uzvî tesanütün ideal bir örneğidir. Bunun tamamıyla tahakkuku- belki- imkânsızdır. Cemaat her adımında bu ideale doğru yavaş yavaş ilerlemekle mükelleftir. Atılan her adımı bir ilerleyiş olarak kabul edeceğiz.

Herhangi bir sınıf, muallim, talebe ve ana babalarla bir arada, cemaati teşkil eder. Mektebin bütün sınıfları talebe, ana baba ve muallimlerin iştirakiyle geniş bir cemaat hayatı başlatabilirler. Diğer tabirle sınıf cemaatleri mektep cemaatini teşkil eder. Yapılacak işleri

cemaat kendi kendine konuşur, kararlaştırır, can ve gönülden anlaşır. Cemaat son derece mütesanit olduğu için verilen kararları gücünün yettiği kadar harfi harfine tatbik eder, saygısızlık göstermez.

Dünün mektepleri daha ziyade öğrenme gösteriş yeri idi. Cemaat müesseseleri ise işleten, yaşatan bir terbiye ocağıdır. Dünün mektepçiliğinde gaye öğretmek ve öğrenmekti, her şeyi sırf kudretini mutlak bildiği öğrenme ve öğretme vetirelerinden bekliyordu. Hâlbuki cemaat mektepleri gençliği bugünün medeniyetine intibak ettirmek için doğrudan doğruya iş ve hayat vasıtasıyla hazırlanmak istiyor.

Cemaat mektepleri:

A-Mektep işlerinde topluluk, karşılıklı bağlılık ve yardımlaşma.

B-Mektep hayatında topluluk ve tesanüt temin etmeye çabalar.

Cemaat mektepleri iki mühim mesele karşısındadır:

I-Cemaat hayatını, en iyi şekilde nasıl düzenine koymalı?

II-Cemaat hayatında çocuğun hususiyetlerine uyan en tabii vaziyet hangisidir?

Çocuk aile cemaatinden mektep cemaatine geliyor. Orada yadırganacak bir şey yok. Çocuklar kendi aralarında kardeş, muallimleriyle [S.13, s. 16] ana babalar imiş gibi kaynaşmaları icap eder. Sevgi ve saygı, karşılıklı bağ vazifesini görecektir.

Çocuk cemaate, cemaat de ona destek olacaktır. Çocuk topluluğu benliğinde yaşatacak, cemaat hayatı içerisinde kaynaşarak kudretlerini açacak, olgunlaştıracaktır. Onun için çocuğun topluluk hayatında doğuş ve oluşundaki hususiyetlere uyan işleri alması, kendiliğinde açılıp serpilmesi için en geniş imkânlar karşısında kalması zaruridir. Çocuk ilk temaslarda ürkektir, her şeyi yadırgar, onu yatımına gelen vaziyetlerle alıştırmak icap eder. İlk adımda topluluk hayatına kendini akorde edemez, kendisiyle yerinde ve yolunda alakalanan, öncülük eden olursa kaynaşmakta, saadetini topluluğun ahenginde bulmakta gecikmez. Cemaat hayatının yaslanacağı, birlik, karşılıklı emniyet, sevgi ve saygı, diğer tabirle cemaat hayatı, cemaat şuurunu uyandıracak, bütün hızıyla yaşatacaktır. İşte pedagojik otoritenin kendiliğinden teessüsünü hazırlayacak, yaşatacak da bu ideal samimiyet olacaktır.

Cemaat hayatında yamanma, sığıntı yok, tam demokrasinin istediği şekilde arkadaşlık, müsavatçılık var. Herkes cemaatin mühim bir unsurudur. Mesuliyeti altında bir rol oynamakla mükelleftir. Çocuk toplulukta pişer, olgunlaşır. Topluluk çocuğa kendi kendine teşebbüs ve

hareketlere de fırsat hazırlar. Çocuklar birlikte yaşanacak tecrübe ve araştırmalarda bulunacak, birlikte çalışacak, tertibat alacak, neticeler tespit edecektir. İlk adımda çocuklar kendi aralarında oyun ve eğlence grupları teşkil etmek üzere serbest bırakılırlar. Bunun ders başlangıçlarında, iş cemaati şekline doğru yürütmeye çalışırız. Cemaat mefhumu kendi kendini idare manasını da tazammun etmektedir. Yazılı yazısız mektep yasaları hareket noktası değil, cemaat hayatının en son tekâmül safhasını ifade eder. Yasaların kemiyet ve keyfiyeti seviye ve ihtiyaca göre tedricî bir surette yürüyecektir. Cemaat, mektep teşkilatı ve teçhizatına, ders zümrelerine yönelen alakalara göre de ayrılabilir.

Cemaat mekteplerinin teşkilatı

Tedrisat muhtelittir. *Sınıflar ilk, orta ve yüksek kısımlara ayrılır.*

Yaşayış tarzı: kat'î sınıfçılık usulü yerine alaka ve seviyenin hususiyetlerine göre elastiki intibak istidadını taşıyan talebe cemaatlerine terk etmiştir. Talebe istediği muallimi seçmekte serbesttir. Çocuk istediği zaman, istediği gruba katılır yahut ayrılır. Talebe kendine verilen geniş serbestiyi, idareyi temelinden sarsacak derecede kullanmaz.

Cemaat nasıl çalışır? [S.13, s. 17].

Her fert muayyen bir kültür safhası yaşar, yaşatır. Onu olgunlaştırabilmesi için umumi kültüre şuurla katılması lazımdır.

İşte cemaat hayatında çocuk yaşattığı kültür üzerinde işleyerek muallimin murakabesi altında içtimaî bilgilere çalışacaktır.

Kurs usulü: Yazıp okuma, hesap gibi derslerde kurs usulü tatbik edilmektedir. Kurs usulünde talebenin derse iştiraki mecburidir. Her sınıf talebesi muallimi ana babalarla bir cemaat teşkil eder.

Aralarında bir mümessil seçerler. Cemaatin diğer teşekküllerle münasebetine pedagojik hayat ve çalışma işlerine bu bakar. Her muallim derslerinde tamamıyla müstakildir. Muallimler bir arada danışma heyetini teşkil ederler.

Muallim, ana baba, sınıf ve mektep hayatı:

Muallimlerin vaziyeti eski mekteplerdekine hiç benzemez. Eski mekteplerde muallim hükmeder, talebe boyun eğer. Muallim emreder, talebe körü körüne itaat ederdi. Cemaat mekteplerinde muallim kuru, soğuk bir memur olmaktan ziyade, sıcak kalpli bir dost, öğütçü, yardımcı, koruyucu ve öncüdür.

Talebesini yerine göre münasip tarzlarda alakalandırır, teşvik eder, harekete getirir. Talebe muallimi, ana babasının yanı başında kendine en yakın bilmelidir.

Talebenin muallimine sonsuz bir itimadı olmalı, ondan istediklerini serbest sorabilmelidir. Derslerin yürüyüşü daha ziyade talebenin seviyesine göredir. Cemaat muallimlerinde ana babalar müesseseye yabancı kalmazlar, mekteple candan alakalanır, yardım eder. Mektep hayatına birçok vesilelerle fiilen iştirak ederler.

Sınıf, neşeli çalışma odasıdır. Muallim talebesinin ortasında yer alır. Dersi daha ziyade talebe kendisi kendisine idare eder.

Talebe istediğini sormakta tamamıyla serbesttir. Ders mevzuu sınıfın tav'î alakasına göre elastikiyet gösterir. Sınıf, samimi bir aile hayatı manzarasını gösterir. Talebe yapacakaları[nı] hocasıyla konuşarak kararlaştırır.

Amerika'da mekteplerin bütün sınıfları arasında kaynaşmayı temin için umum talebe haftada bir iki defa toplantı yapar, müşterek musiki, konuşma, konferans, rapor ve münakaşalarla kararlar alınır.

Didaktik bakımından talebenin kendi kendine öğrenme, kendi kendini terbiye ve self government [İng. Öz yönetim, kendi kendini yönetme], muhitî alaka, toplu tedris sistemi, yaratıcı serbest faaliyet prensipleri tatbik edilmektedir" (Akman, 1 Mart 1933, ss. 15-18).

Müstaitler [istidatlılar]

Yaşıtlarına göre istidatları daha iyi ve yüksek öğrencilerin yani müstaitlerin (ileri düzey zekâlıların) farklı sınıf ve okullarda ve farklı derslerle yetiştirilmesi gerektiği konusunda *Yeni Fikir* mecmuasında **Eyüp Hamdi Akman** tarafında bir makale yayımlanır. Yazara göre bu tür öğrenciler için Türk eğitim sisteminde de düzenleme yapılması beklenir:

"*Eskiden bir mektebin, muayyen sınıfında bütün çocuklar aynı program ve metoda tabi tutulurlardı. Bunun ne kadar hatalı olduğu sonradan anlaşılmış, asrî pedagojide çocukların fizyolojik ve ruhî hususiyetlerine uygun inkılaplar vücuda getirilmiştir. Müstaitleri [istidatlıları] de ayrıca gözeten maarif teşkilatı bunlara mahsus program ve malzeme ihzarı lüzumunu da hissetmiştir. Müstaitler aşağı ve orta derecedeki seviyelerden tamamen ayrılırlar. Bunların dikkatleri kuvvetli, hayret ve tecessüsleri son derece uyanık, malumat için alaka ve hadsleri [sezgileri] daha olgundur. Bunlar aynı yaştaki arkadaşlarıyla karşılaştırılacak olursa daha yüksek ve olgun seviyede oldukları görülür. Demokratik bir maarif teşkilatı müstaitleri de ayrıca gözetmek mecburiyetindedir*".

Makaleye göre biz de demokratik bir Avrupa ülkesi olduk. Avrupa'nın pek çok yerinde bu tür öğrenciler için farklı okullar açılmış ve farklı eğitim uygulamaları yapılmaktadır:

"*Avrupa'da ilk ve orta muhtelif derece ve kategoride resmi ve hususi mektepler açılmıştır. Almanya'da 23 sene evvel ruhiyatçı ve pedagoglar "mieux doues" [daha yetenekli] "begapten" müstaitlere mahsus mekteplere lüzum [S.50[52], s. 1235] göstermişlerdir. A. Sickinger'in kurduğu Mannheim sistemi terbiye âleminde atılan muvaffakiyetli adımlardandı. Bundan 11 sene evvel Berlin'de bu vadide değerli bir tecrübe yapılmıştı. Berlin'de bir Yüksek Kız Gimnazyumu [üniversiteye hazırlayan bir kurs] açıldı. Buraya salahiyettar ruhiyatçı ve pedagogların tespit ettikleri testler dairesinde müstait talebeler alındı. Bunların tabi oldukları program ve metot hususi mahiyette olduğundan tahsil müddetleri resmî mekteplerinkinden daha az idi. Neticesinin son derece müspet olduğu görüldü. Aynı hareketi Mannheim, Leipzig, Hanovre, Göttingen de takip etti. Avusturya'nın her tarafında müstaitlere mahsus resmî mektepler açıldı. Belçika, Amerika v.s.'de de buna benzer teşebbüs ve icraata şahit oluyoruz*".

Makalenin devamında, maarif teşkilatının bu konuda bir şeyler yapması beklenirken aslında büyük şehirlerin birkaçında bazı okullarda özel sınıflar oluşturularak bu öğrencilere ayrı programlar uygulanması istenir. Ancak burada konuyla ilgili kendince bazı sualler sorar:

"*Müstaitler ilk ve orta derecedeki mekteplerde sınıfları daha çabuk mu geçiversinler? İstidatları nispetinde daha yüklüce program mı yapılsın? Hususi sınıf ve mektepler mi açılsın? Yahut mekteplerimize ferdî usulü sokmakla iktifa edelim mi? Diğer memleketlerde kanunlara bağlamış olan dereceli, mütecanis, müstait zümre mektepleri memleketimizde ne vakit- hususi ve resmî- teşebbüs ve teşkilata mevzu olacak? Acaba bu hareket demokratik prensiplere aykırı düşer mi?*" (Akman, 15 Eylül 1929, ss. 1235-1238).

Konuyla ilgili *Terbiye Postası*'nda **Sevim** adlı yazar da bir makale yayımlar. Makalede istidatlı çocuklarla ilgili farklı eğitimcilerin görüşlerinden bahseder:

"*Terman, binlerce çocuk üzerinde yaptığı tecrübeler neticesinde aşağıdaki hususiyetleri tespit etmiştir:*

1-Müstaitler sinirli, kansız, cılız değildirler. Aynı yaşta olan orta istidattakilerle karşılaştırılacak olurlarsa vücutça daha olgun oldukları görülür.

2-Veraset hâkim bir rol oynamaktadır.

3-Tedris ve terbiye hayatında daha çabuk muvaffak olur, hakiki yaşlarının üstünde ilerlerler.

Richards- Nash müstaitlerin orta istidattakileri rahatsız edecek derecede sınıfta haşarılık ederek inzibatı sarsmakta olduklarını kaydediyor.

Kenwosth da müstaitlerin uzvî ve ruhî ufûleleri arasında tam bir muvazenenin bulunduğunu söylüyor. Müstaitlerin hareketlerinde daima şiddetli boşanmalar göze çarpar.

Eugenik, pedagoji, meslekî istidat ve istikametlerin teşhisi için sivrilmiş ve sivrilmek istidadında olanlarla alakadar olma işi ne kadar temenni edilse yeridir" (Sevim, 1 Haziran 1932, s. 27).

4.2.8.4. Öğrenciyi tanıma- tanılama metotları

Öğrenciyi tanıma ve karakterine göre eğitmeyle ilgili, dergilerde muhtelif makaleler yayımlanmıştır. Bu makalelerde çocukların okula alınırken bir komisyon tarafından incelenmesinden, öğretmenin öğrenci için doldurduğu tanıma fişlerinden, öğrenciyi tanımayla ilgili Lazursky metodu gibi farklı metotlardan, terbiyesi zor çocuklardan, anormal veya tembel çocuklardan bahsedilir.

Mehmet Muhlis Koner, *Selçuk* dergisindeki makalesinde her gencin mutlaka bir cephede inkişaf edebilecek bir istidadı mevcut olduğunu, önemli olan şeyin, bunu bir şeklide arayıp bulmak gerektiğini dile getirir. Mekteplerde çalışmaz dediğimiz, serkeş dediğimiz çocukların ekserisinin çalışmadığından ve serkeş olduğundan değil istidadına göre terbiye ve tahsil istikameti verilmediğinden böyle aşağılandığını söyler. Bunu engellemek için yapılacak işin mektep idarelerinde kayıt kabul komisyonu oluşturulması ve bu komisyonda yüksek kültür sahibi öğretmenler ile hariçten eğitim uzmanlarının görevlendirilerek çocukları inceleyip onları yönlendirmeleridir (Koner, 1 Ağustos 1934, ss. 5-8).

Eyüp Hamdi Akman tarafından kaleme alınan başka bir makalede öğretmen tarafından öğrenciyi tanıma için doldurulan fişlerin öneminden bahsedilir. Makale, Maarif Vekâleti Millî Talim ve Terbiye Heyetinden İhsan Beye ithaf edilir. Makalede test edebiyatının geliştiğinden ve her alanda kullanıldığından bahsedilir. Birçok memleketlerde ferdiyet ve ruhiyeti araştırma fişlerinin kanunla mecburi bir şekle konulduğu söylenir. Bu tanıma fişlerinin önemi makalede şöyle izah edilir:

"*Pedagoji ve didaktik, ferdiyet ve şahsiyetin hususiyetlerine tamamıyla uymadıkça verimli olamadan zararlı olduğu görülmüştür. Bunu ferdî ruhiyat 1+1=2 kadar katiyetle ifade etmiştir. Muallim, talebesinin seviye ve hususiyetlerini tanıyamazsa, pedagojik ve didaktik çalışmalarının gelişigüzel olacağı tabiidir. Bu vaziyetten zarar görecek olan yalnız muallim değil, daha ziyade talebedir. Muallimle talebe arasında, bu suretle doğacak olan uygunsuzluk,*

yavaş yavaş aykırılaşmalara kadar varıyor. Talebesini tanımayan bir muallim, meslekî bilgi ve şahsiyeti nasıl olursa olsun vazifesinde uzun müddet bocalamaya mecbur kalır.

Birçok muallimler, talebenin ailevî, mektep dışarısındaki vaziyetlerine yabancıdır. Hatta işin en acı görünen yanı talebesiyle temasının yalnız derse- hatta derste bile hiç de gözüne ilişmeyenler de var- inhisar etmekte olmasıdır. Böyle bir muamele gören talebe kendisini ihmal edilmiş biliyor. Neticede benliğinde sezilen aksülameller hiç de müspet değildir. Dersten, mektepten soğuyan; muallim, arkadaşları ve ana babası karşısında tembel- belki de mektep kaçkını- bir talebe oluyor. İş, bu yola sapıtan çocukla muallim çok geçmeden aykırılaşır, müdahalelerinin zamanı geçtiği için, verimsiz olacağına kanaat getirir.

Talebenin çalışma tarzı üzerinde aile ve muhitin çok müessir olacağını hepimiz az çok takdir ederiz. Fakat bu vaziyetle alakalanabiliyor muyuz? Hayır, çocuğumuz için talebenin geçmişi, aile kökü ve ilk muhiti tamamıyla karanlıktır.

Önümüzde duran çocuk, kim bilir ne gibi itiyat ve basıntılarla gelmiştir. Onu anlayabilmek için geçmişini bilmek mecburiyeti vardır. Onun dününü bilmeden bugününe nüfuz edemeyiz; yarınını da hazırlayamayacağımız gibi.

İlk mektepten orta tahsile geçen bir talebe yalnız bir şahadetname ile geliyor. Bu suretle gelişigüzel alınan talebenin teşkil edeceği sınıfta tecanüs bulunabiliyor mu? Muallimler sınıfına, sınıf muallimlerine yabancı, bu vaziyet karşısında muallim kendini sınıfa mı uyduruyor.

Yoksa sınıf muallimlere mi uyacak. Bizde olanlara bakacak olursak iş tersine: sınıf kendini muallime uydurmaya mecburdur. Netice ne oluyor. Ayak uyduran ilerliyor, uyduramayan da sendeliyor, ümitsizliğe kapılıyor. Yoklamaya kalan, sınıf geçemeyip kalbur altı dökülenlerin çocuğu bunlardandır. Bu menfi neticelerde, muallimin talebesini [S.17, s. 162] tanımaması mühim bir sebep teşkil eder.

Gerek ilk, gerek orta tedrisatta bir mektepten diğerine nakleden talebe kuru bir nakil ilmühaberiyle hemen kaydedilir.

Talebenin dosyası, bomboş denilecek derecede fakirdir. Bu suretle başka bir mektebe nakleden talebenin geçmişi, yeni gelen mektebine tamamıyla karanlık kalıyor. Bana göre aile, ilk, orta ve yüksek mektepler, ayrılık kabul etmez bir kültür[dür]. Bu müesseseler, anlaşarak, yardımlaşarak çalışmak mecburiyetindedirler. Bunlardan hiçbiri tek başına işi başaramaz, bunlar birbirlerine desteklenir, birbirlerinin vazifesini tamamlar, birinin aksaması, ötekileri aksatabilir. O hâlde çocuk tek başına ne ailenin, ne ilk, orta ve ne de yüksek mektebindir. Olsa olsa bunların ortak malıdır, cemiyetindir.

Buraya kadar arz ettiklerim, talebelerin ferdiyet ve şahsiyetini tespit için araştırma fişlerinin kullanılmasının ne kadar şümullü bir zaruret olduğunu aydınlatmıştır, zannederim. Araştırma fişleri hem de muallimin lehinedir, iyi doldurulacak olursa, hem talebe hem de muallimlerin muvaffakiyetine çok yardım edebilir. Onun içindir ki araştırma fişlerinin tatbiki, birçok medeni memleketlerde, kanunla mecburi tutulduğu gibi, bizde de bütün mekteplerde ferdiyet ve şahsiyet araştırma fişlerinin kanuna bağlanarak mecburi tutulması, mektepçilik hayatımızın dikte ettiği günün en mühim zaruretlerindendir".

Makalenin sonunda Maarif Vekili Dr. Reşit Galip Bey'in bu konuya eğileceği temenni edilir (Akman, 1 Temmuz 1933, ss. 161-163).

Bunlardan sonra öğrenciyi tanıma ve tanımlamayla ilgili farklı metotlardan bahsedilir. Bunlardan biri Karakter Pedagojisidir.

Karakter pedagojisi

Terbiye Postası'nda **Güzin** adlı bir yazar tarafından çevrilen "Karakter Pedagojisi" başlıklı ve 6. sayıdaki yazının devamı olduğu belirtilen bir makale vardır (maalesef derginin 6. sayısına ulaşılamamıştır). Makalede çocuk karakteri üzerine tespit, teşhis ve teklifler bulunmaktadır.

Makaleye göre;

"*… çocuk heyecan istilasına ve otomatik taklide pek müstaittir. Karakterin metanet ve muvazenesi için çocukluk çağı en kritik bir devredir. Bu safhada ya ebeveyn veyahut hoca, terbiyeciler en büyük vazifeyi ifa ile mükellef olduklarından çocuğu ruhi bir sebat ile teçhize gayret etmeye mecburdurlar. Bu devrede iyi bir karakter yetiştirmek için âtideki iptidai ve umumi direktiflere tabi olmak icap eder. Bu direktifler fennin ileri sürdüğü ve tecrübenin de teyit ettiği hakikatlerdir.*

1.Çocuğun sıhhat, sevinç, muhabbet, sükûn ve saadet muhiti içinde yaşaması lazımdır.

2.Cebri yasak usullerinin tatbikini pek müşkül ve pek tehlikeli olarak kabul etmek zaruridir. Mevcut eğitim usullerinde azarlamak, alay etmek, şiddet göstermek gibi pek çok cezalar mevcuttur. Cebir, şiddet mekanizmasını harekete getirir. Bu mekanizma kendisinden küçük arkadaşlarından, hayvanlardan ve hatta eşyadan intikam alma hissine mağlup olan çocuğu mübalağalı hararetlere teşvik eder. Bazen cebir ve şiddet mütemadi ise çocuğa ahlakî bir şekilde bir kifayetsizlik ve kabahat hissi telkin eder. Bir çocuğu ye'se doğru sürükleyecek bundan büyük bir cinayet olamaz. Cebir ve hiddet bazen aksülamel mekanizmasını tahrik eder.

Bu mekanizma çocuğu müdafi bir yalana ve ikiyüzlülüğe sevk eder. İşte böylece uyuyan su gibi sahte bir karakter husule gelir. Bu karakter bazen grizu volkanik şeklinde iştial eder.

3.Cebir ve şiddet kullanmadan da birtakım terbiyevî usuller tavsiye edilmektedir. Ama mutlaka çocuklar kabahat işledikleri zaman ceza göreceklerini bilmelidir.

4.Çocuklardaki fazla ve olumsuz enerjinin atılması için serbest ve yahut muntazam oyunlara, ferdi veya toplu ve mevzun jimnastiğe büyük bir ehemmiyet vermek lazımdır. Kuvvet sarfını faideli tecrübenin vereceği kazançlara doğru sevk etmek suretiyle bedenî faaliyeti mümkün mertebe zihnî temrinlerle karıştırmak hususunda tedbirler almak lazımdır. İşte bu ve buna benzer vasıtalarla onların heyecanlarından istifade etmeyi hiçbir zaman ihmal etmemelidir.

5.Hatta bu enerjiyi faydalı tatbikatlar yaparak da atmaya çalışmak lazımdır. Tuhaf gibi görünen bu olumsuz enerji, iyi kullanıldığında çocuğu çok itaatli de yapabilir. Verilen görevler konusunda çocuğun sebep beyan etmesi ve mazeret göstermesi üzerine aldığı fikirleri daima düzeltmek zarureti vardır. O zaman aradaki boşluk çabuk dolacaktır. Zira çocuktaki düzelttiğimiz bu fikirler, onun zekâsını hâdise ve eşyanın sebeplerini araştırmaya sevk etmeye müsait olan yolların en mühimidir. Çocuk onun muvazenesi içinde yaşayarak onu kabul edecek ve fikirleriyle dolduracaktır. Başlanmış bir işin yarım kalmasına asla müsamaha edilmeyecektir. Çocuğu başladığı işi doğru olarak bitirmeye mecbur etmek lâzımdır. İşte çocuğa vereceğimiz bu emirler onun mini mini dimağında hesapsız yeni fikirler doğuracaktır. Çocuğu elişi veya zihni işler gibi müşterek faaliyetlere bağlamak suretiyle içtimaî dikkati inkişaf ettirmelidir. Mesela, mektebe ait sergi hazırlığı, faciavî temsiller, küçük ve şarkılı sahneler, kooperatif idareleri v.s. Bilhassa mektepte ve aile içinde çocuklara küçük bir vazife ve hizmetten ve muayyen bir faaliyet ve mesuliyetten haz duyurmak lâzımdır. Çocuğun seciyesini bir merkez etrafında toplayarak ona metanet vermek hiç de külfetli bir iş değildir" (Güzin [Çev.], 1 Eylül 1932, ss. 1-4).

Lazursky metodu

Rus terbiyeci ve ruhiyatçı Aleksander Lazursky'nin [Lasoursky 1874-1917] ortaya koyduğu bir öğrenci tanıma metodudur veya metodik müşahededir.

"*Lazursky metodu, her şeyden evvel tam manasıyla tecrübî ve tabii bir usuldür. […] Bu metot mucibince muallim talebesinin; sınıf veya mektep havlusunda bütün ef'al ve harekâtını muntazam bir tertip dâhilinde dakika dakikasına kaydedecektir. Bu kayıt, mektebin yatı veya gündüzlük oluşuna göre birkaç saat veya birkaç gün devam eder. Muallim çocuğun en ehemmiyetsiz sayılan- fevkalade veya bermutat yaptığı işler- teferruatı bile kaydedecektir.*

Çocuğun yaşayış safhaları bütün orijinalitesiyle kayda geçecektir. Böylelikle normal ve anormallerin şahsiyet ve hususiyetleri bütün mahiyetiyle tavazzuh eder. Bu metot çok nazik ve muazzaldır [muammalı, problemli]. Mezkûr metodu muvaffakiyetle tatbik edebilmek için gayet uyanık, ihtiyatlı ve mevzuya tamamen hâkim ve hazırlıklı olması zaruridir. En ufak bir hata, profilin ilmî kıymetini kökünden sarsabilir.

Muhtelif branşa ait dersler üzerindeki tetkikatı neticesinde Lazursky, muhtelif ders ve meşgalelerinde çocukların şahsiyet ve ruhiyatı nasıl inikâs ettirmekte olduğunu anlamış, usulünün esasını ona göre kurmuştur. Her bir iş, çocuk ruhiyatından bir kısmının tavazzuhunu temin eder".

Adı geçen ruhiyatçı, öğrenciyi doğal yollarla keşfetmek için geliştirdiği bu metotta tecrübe serisi olarak bazı maddeler belirlemiştir:

"*1-Bir hikâyeyi ezberlemek. 2-Tayin edilen üç kelimenin yardımıyla bir cümle veya bir tahrir vücuda getirtmek (mesela Ülker, Sabah, Çoban gibi). 3-Herhangi bir mevzuun tasviri. 4-Riyazi bir mesele halletmek. 5-Ufak bir fizik tecrübesi yapmak. 6-Bir manzara, levha, tahnit edilmiş [mumyalanmış] veya canlı bir mevzuun resmini yapmak. 7-Bir manzumenin okunması, tahlili, ezberlenmesi, inşadı. 8-Tabii tarihe müteallik birtakım sualler. 9-Açık havada bazı oyun ve jimnastik temrinleri. 11-Ezberlenen hikâyenin aynen iade ve tekrarı. Arz ettiğim bu mevzular 10-12 yaşındaki çocuklar üzerinde tatbik edilecek tabii tecrübe serisi teşkil etmektedir*".

Ancak tüm bunlar araştırmacıya göre yapay bir ortamda değil, doğal yollarla tecrübe edilmelidir. Bu tecrübeler sonucu çocuğun harekât, hissiyat, muhayyile, idrak ve hafıza, tefekkür, iradesi gibi pek çok konuda nasıl olduğu hususunda bilgilere ulaşılacaktır. Bunları gözlemleyen eğitimci tarafından öğrenciler ayrı ayrı değerlendirilir ve notlanır (âlâ, orta, dûn). Makalede bu müşahede ve işlemlerle ilgili bazı örnek sorular ve değerlendirmeler verilir.

"*Lazursky Rusların tecrübî pedagoji kongresinde verdiği son (s. 757) konferansında (1916) "Biz şahsiyeti doğrudan doğruya hayatın kendisiyle tetkik ediyoruz" demişlerdir". Bu metot, aynı zamanda mesleki yeteneklerin teşhis ve tespitinde de kullanılmaya uygundur*" (Akman, 15 Ocak 1928, ss. 750-758).

Öğrencileri tanıma/ tanımlama konusunda Erzurum'da yapılmış testlerle ilgili *Asie Mineure* isimli Konya'nın Fransızca çıkmış dergisinde bir makale yer almaktadır. **Mehmet Naci** tarafından yazılan ve "Erzurum'da Öğrencilere Uygulanan Sınavlar" başlıklı bir makalede Erzurum'da 700 ilkokul çocuğuna yapılan testler hakkında bilgi verilmektedir. Buna göre test

değerlendirmelerinin üç bölümde sunulacağı, birinci bölümde pedolojik incelemenin önemi, ikinci bölümde danışma ve test yöntemleri, üçüncü ve son bölümde ise 7-15 yaş arasındaki 700 çocuğun incelenmesinden elde edilen sonuçlar ve Erzurum'daki öğrencilerle ilgili genel değerlendirmeler verileceği bildirilmektedir. (Ecer, 1 Ekim 1929, ss. 14-15). Ancak derginin başka sayısı yayımlanmadığı için makalenin devamına ulaşılamamıştır.

Test usulüyle öğrenciyi tanıma meselesi hakkında *Terbiye Postası*'nda da bir makale yayımlanır. Ancak makale metnine ulaşılmadığından herhangi bir değerlendirme yapılamamıştır (Talat, 1 Nisan 1933, ss. 91-93).

Terbiyesi zor çocuklar- anormaller

Yeni Fikir dergisinde "Anormallerin Ruhiyatı" başlıklı bir makale yayımlanır. Bu tür şahsiyetlerin ruhî ve davranış durumları hakkında bilgiler verilir (Ecer, 15 Nisan 1927, ss. 533-536; 15 Mayıs 1927, ss. 562-565). Aynı yazarın "Anormal Çocuk" adlı eseri *Terbiye Postası*'nda tanıtılır (Terbiye: Bir Kitap, 1932, s. 31). Mehmet Naci Ecer, bu tarihlerde, Yüksek Muallim Mektebi Müdür Muavinidir.

Yine *Terbiye Postası*'nda **M. Fevzi Selen** tarafından terbiyesi zor çocuklar üzerine iki sayı devam eden bir makale yayımlanır. Makale, 22 Birinci Teşrin 1931 tarihinde İstanbul Muallimler Birliğinde verilen konferanstan aktarılmıştır. Makaleye göre bu tür çocuklar üç kategoride değerlendiriliyor: nazlı çocuklar, menfur çocuklar, bedeni kusurlu çocuklar. Bu çocukların ruhi halleri ve davranışları uzun uzadıya anlatılır. Makalenin son kısmı eksiktir. Ancak makalede bu çocukların eğitimiyle ilgili teklifler verilmez, sadece tespit ve teşhislerle yetinilir. Belki makalenin devamında bazı öneriler verilmiş olabilir ancak ilgili sayfalara ulaşılamamıştır (Selen, 1 Ocak 1933, ss. 21-24; 1 Şubat 1933, ss. 1-?).

Aynı dergide bu konu **Afyonkarahisar İsmet Paşa Muallim Mektebi Muallimi Burhan** tarafından işlenir. Yazar önce anormal çocuk tanımını yapar:

> "*Hangi çocuğa anormal deriz? Cüce, şişman veya kambur olana mı, hayır; ruhu, zekâsı kusurlu olduğu için etrafındaki kusursuzlara ayak uyduramayanlara. O, görüş, duyuş, düşünüş ve hareket bakımından etrafındakilerden ayrılır. Onlarla taban tabana aykırılaşır da. İşte sana bir çocuk ki gözleri, kulakları sapasağlam, görünüşte kusursuz çalışkan olduğu hâlde görüşü, işitişi, anlayışı hep eksik, yanlış ve düzensizdir.*
>
> *İntibaksızlığın doğurduğu acılıklarla yarı sersemlemiş bir vaziyettedir. Onun bütün duruşunda intibaksızlığın neticesi olan ruhî sarsıntıların gelişi güzel boşanmaları göze çarpar.*

Onlar, kalın kafalıdır, vermek istediklerimizi bir türlü alamazlar, ifadeleri basit olduğu kadar fakirdir de. Hafızaları gayet zayıftır. Onlarla konuşurken gayet açık, basit kelimelerle konuşmamız hatta aynı kelimeyi birkaç defa tekrar etmek mecburiyeti vardır".

Yazar sonrasında onları sınıflandırır:

"*Anormaller, idiote= abdal, inbecile= ahmak ve debile= salak namıyla üçe ayrılırlar. Anormalleri, hastalığının yaşı ve derinliğine göre derece derece ayırabiliriz. Son zamanlarda testlerin oldukça standardize edilebilmesi anormallerin teşhisine çok yardım etmiştir. Hatta normal çocuklara bile tatbik edilen bazı testler onların derece derece ayrılmakta olduklarını göstermiştir. Mesela aynı veya muhtelif yaştaki birkaç çocuğa muayyen kelimeleri ihtiva eden cümleler tekrar ettirmek suretiyle bu nokta üzerinde aydınlanmak mümkündür. İşte bu ve buna benzer araştırmalara dayanarak türlü yaştaki normal çocuklara elverişli program ve ders ünitelerini tespit mümkün olabilmektedir. Hakikat, bu suretle, daha muayyen tarifler yapılabilmiştir. Mesela abdal 2, ahmak 7, salak da 10 yaştaki normal zekâ derecesinde olan yaşlıyı ifade eder, yani yaşı büyük olduğu hâlde zekâsı işaret edilen tarzlarda zayıf olanları ifade etmek isterim.*

Abdal, ahmak ve salakları da derin- sathî olmak üzere ayırıyorlar.

Zekâca geri olanlar yaşıtlarıyla karşılaştırılacak olurlarsa keyfiyet itibariyle birçok hususiyetler göstermektedir".

Son olarak da bu tür çocukları, ister tedavi ister eğitim, bir şekilde kurtarmanın toplum için bir borç olduğu söylenir (Burhan, 1 Haziran 1933, ss. 132-133).

Tembel çocuklar

Terbiye Postası'nda tembel çocuklar üzerine bir makale yayımlanır. Bu tür çocukların aslında tembel olmadığı, yaşantılarındaki bazı problemlerden dolayı bu durumda oldukları, eğitimciler tarafından iyi araştırılıp sorunlar tespit edilirse ve iyi yönlendirme yapılırsa hemen tamamının bu durumdan kurtulabileceği anlatılır. Kayda değer tespit, teşhis ve tekliflerin bulunduğu makale şu şekildedir:

"*Çocukların hususiyetine uymayan usul, prosedür ve inzibatî tedbirler, onların benliklerinde derin sıkıntılar, sarsıntılar doğurur, boş yere zaman ve kudret sarfına sebebiyet verir. Dünün pedagojisine göre çocuklar, toparlama hesap, iki kategoriye ayrılıyordu: Çalışkan, tembel çocuklar. Herhangi bir çocuk arkadaşından daha az çalışacak olursa hemen tembel veya gevşek ve iradesiz sayılırdı. Hâlbuki bir çocuğa tembel damgasını basabilmek için*

çok ince ve devamlı bir dikkate ihtiyaç vardır. Herhangi bir işe çocuğun katılamayışı, gıdasızlık, büyüme sarsıntıları, şuur atında birikmiş boşanması, zaruri- kim bilir ne gibi içine burkulmuş- ihtiyaçlar, dileklerden, hazımsızlık, uygunsuzluk, sinir ve buluğ buhranları, herhangi marazi hâlin ani savletinden ileri gelebilir. Böyle bir vaziyette, çocuğun çalışması, istemeyişinden değil, çalışamamasından ileri gelir. Onun durgunluğu, sinir veya fikir sarsıntılarının doğurduğu- belki muvakkat- aksülamellerden başka bir şey değildir.

O hâlde "tembel" dediğimiz çocuğu hakiki sebeplerini gözetmeden suçlu tutmak pedagojik sayılamaz [S.15-16, s. 103].

O hâlde çalışmayan her çocuğa, aman hastadır, kim bilir nesi var diye asla üzerine varmayalım mı? Hayır, böyle bir hüküm hem talebe, hem de muallimin zararına olur, ortadan mesuliyet fikrini kaldırır ki katiyen doğru olamaz. Çalışamayan çocuklar olduğu gibi mahsus isteyerek ağırdan alan, çalışmak istemeyen tembel çocuklar da bulunabilir. Çünkü bu gibiler mektebe, muallime, derse kendilerini uyduramamışlardır.

Bunlar içerisinde mektebi, muallimi hatta dersi tenkit edenler, beğenmeyenleri de bulunabilir, mazeret olarak gösterdikleri sebepleri bir ruhiyatçı gözüyle araştırmak, ona göre ciddi tedbirlere başvurmak doğru olur.

Tatlı konuşmalarla, çocuğun çalışmasına engel olan sebepleri yakalamanın terbiye ve didaktikte kendine mahsus ehemmiyeti vardır.

Bu gibileri telkin yollu tesirlerle yiğitliğini okşayacak tedbirlerle yola getirmek mümkün olur. Bunlar içerisinde, sözlerinde samimi olanların yanı başında yalancıları da bulunabilir. Bu ilmiği çözecek muallimin meslekî görüşü olacaktır. Avrupa'da tembel çocuklar hakkında yapılan anket neticesinde ancak yüzde 2'sinin hakikaten marazi sebeplerin mahsulü olduğu anlaşılmıştır. Marazi sebepleri tedavi daha ziyade psikoterapik tedbirlerle doktorların yapacakları işlerdir, kalan kısmını pedagojik ve psikolojik tedbirlerle kurtarmak muallim ve maarifçilerin borcudur.

Tembellik mektepçilikteki usul, program, teşkilat d.b.b. hususların uygunsuzluğuna karşı bir aksülameldir. Bu aksülamelin kaynağını yalnız çocukta değil, muhit, aile, cemiyet, mektebin yaşayış tarzı, talebe ve muallimin seviyesi, münasebetleri gibi daha geniş bir bakımdan kavramak zaruridir.

<u>Tembel çocuğu kurtarma çareleri</u>

Bu hususta tatbik edeceğimiz usul ve prosedür talebe, aile ve muhitin hususiyetlerine göre değişebilir. Bu hususta tatbik edeceğimiz usuller, çocukların mantık, irade ve vicdanına

müracaat etmelidir. Mesela iradeyi ele alalım. Çocukta irade gevşekliği var, onu canlandırmak, kuvvetlendirmek lazım.

Ona intizam, işlerde ciddiyet fikrini kazandırmaya çalışırız, bütün hareketlerini gözaltına alırız, ara sıra öğütler, destekleriz de yerine göre kendimiz veya arkadaşları yardım eder, kendinden çalışma için vaat alır, kendisiyle iş ortaklığı yaparız. Bu işte üzerine ısrarla düşmek lazım, yerine göre çocuğun ana babasıyla görüşür, çocuğun gevşek tarafları tespit edilir [S.15-16, s. 104], beraberce çizilecek hususi bir programa göre hareket edilir.

Çocuğun teessürünü gıcıklar, merak sarkıttığı hususları destek ve tutamak olarak alır, alakasını, tedricî tedbirlerle istediğimiz sahalara kaydırabiliriz.

Son söz: Tembelliği düzeltme işi bir yandan irade, vicdan ve mantık, diğer yandan da program, usul ve prosedürleri hususiyetlere uydurmak meselesidir" (Soysal, 1 Haziran 1933, ss. 103-105).

4.2.8.5. Çocuk eğitiminde öğretim ilke ve yöntemleri

İncelenen dergilerde Maria Montessori, Decroly, Berthold Otto, John Dewey gibi eğitimcilerin, çocukların eğitimine yönelik ortaya koydukları sistemler hakkında malumatlar verilmiştir.

Montessori sistemi

Okul öncesi ve ilkokul çocuklarının eğitimi ile ilgili *Yeni Fikir* dergisinde bazı yazılar yayımlanmıştır. **Eyüp Hamdi Akman**, Montessori sistemini anlattığı makalesinde sistemin neler içerdiği konusunda malumat vermiştir.

"*Montessori sistemi 3-6-7 yaşlarındaki çocukların sıhhat, bedenî, ahlâkî ve fikrî tekâmüllerinin teminine çalışır. Montessori sistemini iki nokta etrafında teksif edebiliriz: 1-Hür inzibat [düzen] 2-Bizatihi terbiye (L, autoeducation).*

1-Mektep, çocuklara fikrî istidatlarını ifade için azamî serbestî temin edecektir. Klasik zihniyette olanlar bu şerait dairesinde inzibatı temin nasıl mümkün olacaktır, tarzında itiraz sualini dayarlar. Onlar isterler ki çocuklar yerlerinde mıh gibi çakılı kalsınlar, hareket etmesin, hiç konuşmasınlar. Asrî pedagojide bu tarzda çocukları mumyavari kof infialîlikler [öfke ve kırılma] içerisinde solduran, öldüren inzibat tarzının katiyen yeri olamaz. Eski zihniyetteki hocalar çocukların her türlü taviyetlerinde [gönülden isteklerinde] kâbus gibi çöken engel heykeli idi. Çocuklar hiç şüphe yok her istediklerini yapacak değillerdir. Onların hürriyeti, arkadaşlarının hukuku, mekteplerin makul kuyudatıyla mukayyettir. Çocuklara taarruz, hürmetsizlik gibi kaba ve zararlı hareketlerde bulunmalarına müsaade edilmeyecektir.

Bunlardan başka onların lehinde her türlü tav'î teşebbüs ve tezahürata mutlaka hürriyet verilecektir. Muallim içten gelen istekli faaliyetlerden onların taviyetini aksatmamak şartıyla telkin ve irşat yollu usullerle istifade etmesini bilmelidir. Terbiyede tav'î alaka tabiî faaliyetlere bu suretle bağlanmış olur.

2-Auto-educationa gelelim. Çocuklar kendi terbiyelerinin âmili olacaklardır. Onlar hassalarını kendi kendilerine işleterek inkişaf ettireceklerdir. Müşahede ve muhakemelerde bulunacak ve bu suretle mantık kudretini kuvvetlendirecektir. Muallim onlara yalnız rehberlik edecek, o kadar. Biz cebren müşahedeye sevk etmekle hakiki müşahitler yetiştirmeyiz. Bunun için bol bol müşahede ve hads [sezgi] kuvvetlerini kendiliklerinden kullanarak imkân ve fırsatlar temin edelim. Muallimin vazifesi onlara tavi faaliyetlerde idare etmek, ihtiyaç nispetinde didaktik materyaller, terbiyevî oyuncak, duygu, düşünce, arzu ve iradelerini müşahhas ve fikrî muhtelif vasıtalarla ifadelere sevk etmektir" (Akman, 10 Mayıs 1929, ss. 2-4).

Bu sistemin kurucusu Maria Montessori'nin La Nouvelle Education (Paris) Cemiyetinin X. Kongresinde verdiği konferansın tercümesi Terbiye Postası'nda Eyüp Hamdi AKMAN tarafından yayımlanır. Buna göre asri terbiyenin iki yaslangaç üzerinde durduğu, bunların ferdiyet ve şahsiyeti tetkik, teşhis, şahsiyetin olgunlaşması ile çocuğu serbest bırakmanın zaruri olduğu belirtilir. Bazılarımızın çocuktan itaat beklediği, bazılarımızın da onun için mutlak hürriyet istediği ve terbiye meselelerinin kökünün bu iki ana düşünce olduğu vurgulanır. Terbiye konusunda şimdiye kadar birtakım inkılaplar yapıldığı, ancak bunların hep harici sebeplerde kaldığı, asıl merkezî sebeplerin unutulduğu dillendirilir. Bunlardan en önemlisi muallimin pedagoji konusunda en iyi şekilde donatılmasıdır. Bu şekilde donanan muallim, öğrencisine her konuda yardım etmeli, öğrenci odaklı bir usul uygulamalıdır (Akman, 1 Mart 1932, ss. 2-7).

Decroly metodu

Eyüp Hamdi Akman, Decroly sistemini anlattığı *Yeni Fikir* dergisindeki makalesinde bu sistemin neler içerdiği konusunda malumat vermiştir:

"*Decroly Metodu toplu tedrisin sistematik bir tarzda tatbikinden başka bir şey ifade etmez. Decroly Metodunda programın mihveri: çocuk, muhit ve hayattır. Çocuğun beslenme, giyinme ihtiyaçları, muhitindekilerden müdafaa veya istifade tarzları, infiali [kızgınlık, öfke] ve dinamik vaziyetleri, aile, cemiyet, hayvanlar, nebatlar, toprak (su, hava, taş), güneş ve kâinat başlı başına birer teknik mevzulardır. Mezkûr hususlar diğer mektep programlarında da bulunmaz değil fakat çok dağınık bir hâlde.*

Decroly mezkûr hususâtı çocuk ve muhitin hayatî şeniyetlerine [gerçekliklerine] bağlıyor. Onları yekdiğeriyle gayet samimi ve sistematik bir surette kaynaştırıyor.

Decroly bilhassa şu ruhî ufuleleri [fonksiyonları] gözetmektedir: müşahede, tedai [çağrışım] ve ifade. Birinci devrede çocuklar intuitive= hadsî [sezgisel] bir hayat yaşayacaklar: tutacak, koklayacak, görecek, işitecek, hülasa muhitlerini bütün hassalarıyla tetkik edeceklerdir. İkinci devrede [S.51, s. 11]: az çok umumi mefhumlar edinmelerine medar olan hatıra, hayal, metin ve vesikalar tedvin edilecek, ancak üçüncü devrede fikirlerini tahrirî veya şifahî, müşahhas veya mücerret bir tarzda ifade edecektir. Hakikat-ı hâlde mezkûr temrin tarzları birbirlerinden pek ayrılmazlar, birinin faaliyeti diğer ufûleleri [fonksiyonları] de az çok tahrik eder. Decroly metodu muayyen bir mevzuu muhtelif veçhelerden tetkik ettirir, tetkik edilen mevzuları münasip ana hatları etrafında teksif eder; o mefhumların iyiden iyiye aydınlanması için bütün insanî, muhitî kudret ve membalarından istifade eder. Decroly'nin metodu hayat, tabiat, fıtrî istidat, zatî müşahede ve tav'î [istekli] faaliyetlere istinat eder. İcmal etmek istersek Decroly'nin "hayatla hayata, hürriyetle hürriyete" sözünü hatırlayalım". (Akman, 1 Eylül 1929, ss. 1219-1220).

O. Decroly'nin bu sistemi paralelinde ortaya koyduğu ve özellikle idarecilerin yetişmesi ile ilgili fikirlerini beyan eden bir çeviri makalesi Terbiye Postası'nda yayımlanmıştır. Yazara göre mekteplerin en nazik vazifeleri yarınki insanlığı idare edecekleri yetiştirmektir:

"*Demokrat devletler her türlü istidada olgunlaşmak için en çok imkân temin etmiştir. Anın için demokrat devletlerde her ferdin oynayacağı rolleri şümullü, mesuliyeti de o nispette derin ve mudildir. Bugün her zamandan fazla ciddi bir terbiye ile hazırlanmış idare adamlarına ihtiyaç vardır. Bunlarda zekâ ve malumatla birlikte, seciye, feragat, samimiyet, vazife aşkı gibi meziyetler görmek isteriz. Mektep bu unsurları yetiştirmedikçe beklediklerimize müspet cevap vermiş sayılamaz. Acaba mektep kendinden istenen seçme idare cemiyet adamlarını yetiştirebilmek için nasıl çalışmalıdır?*

1. Mektep kuru sözden ziyade maşeri duyuş ve görüşe, ilim ve hayati şeniyetler sahasındaki orijinal bulunmuşlar[a] ehemmiyet vermelidir [S.8, s. 31].

2. Tek mektep: Dewey, Ferriere, Gheep v.s. istediği tarzda iş ve hayat mektebi.

3. Vazifesine hakkı ile hazırlanmış didaktik unsurlara malik olmalıdır.

4. Çocukların orijinaliteleri hızı alabilmesi için mümkün olduğu kadar kendi kendini terbiye ve ferdî tedris usulleri tatbik edilmelidir. (Dalton planı, Winnetka sistemi vs.)

5. Kendi kendine idare için gençliğe en geniş serbestisi temin edilmelidir. (Selfgovernment)

6. Gençliğe şu kaide aşılanmalıdır: Vazifenin en mukaddesi millet ve insanlığa mutlak bir feragatle hayatını vakfetmektir.

7. Gençliğe yalnız fikir vermek kâfi değildir, fazileti tam manası ile yaşamalı ve yaşatmalıdır.

8. Saadeti kuru sözde değil, içtimai vazifelerini hakkıyla yapmada bulmalıdır. Bu büyük vazifeye muallimi nasıl hazırlamalıyız?

Bu soruya;

1. Muallimin maddî ve manevi vaziyetini düzeltmekle, ona cemiyet içerisinde meslekî haysiyetle mütenasip bir yer ve rol temin etmekle,

2. Muallimin faaliyetlerini yeknesaklık ve mihanikiyetten kurtararak canlı, sağlam, daha serbest bir şekle sokmakla,

3. İdare, teftiş, d.b.b. seçme işleri en değerlilerine vermekle,

4. Pedagojik idareyi teknik kısımdan tamamıyla ayırmakla,

5. Mektepleri siyasi tahakkümden kurtarmakla,

6. Muallim mekteplerini cezrî bir surette ıslah, müstait namzetlere en yüksek tahsili temin etmekle cevabını verebiliriz" (Ovide Decroly, 1 Ekim 1932, ss. 30-32).

Decroly'in ölümü üzerine **Akman**, *Terbiye Postası*'nda bir makale yayımlar. Makalede ölümünün büyük bir kayıp olduğu bildirilmiş, 3-15 yaş arası çocukların terbiyesi için mumaileyhin bazı görüşleri anlatılmıştır. Buna göre Decroly;

"*Normal ve anormallerin terbiyesini müspet esaslara bağlamaya muvaffak olmuş. Terbiye ve tedriste serbestî, şuurlu inzibat, iş prensibi, iş ve hayat mektebi, ölçülü program ve metodik çalışmalarla, yeni mektepçilik âleminde önayak olanlardan birini daha kaybetmiş bulunuyoruz.*

Decroly'nin ölümü 12 Eylül 1932. Pedagoji ve fikir edebiyatı için doldurulması pek kolay olmayan bir boşluk bırakıyor. O öldü, fakat ektiği feyizli tohumlar ebediyen yaşayacak. İnsanlık kendini daima saygı ve şükranlarla anacaktır" (Akman, 1 Kasım 1932, ss. 15-17).

Bu Decroly sisteminin temel felsefesi olan toplu tedrisin, derste nasıl uygulanacağı ile ilgili *Terbiye Postası*'nda **S. Hamdi** adlı bir yazar tarafından "Toplu Tedris Örneği" olarak bir ders işlenmesi verilmektedir. Yazı dizisi şeklinde yazılan makalede 2. sınıf öğrencilerinin yaptıkları bir Ankara seyahatinin gözlemleri sınıfta tartışmaya açılıyor, öğrenciler görüşlerini dile getiriyorlar, sonra da bunları herkes kendisi bireysel olarak yazıya döküyorlar. Bu ders işleme metodu makalede hikâye tarzında anlatılıyor (S. Hamdi, 1 Eylül 1932, ss. 19-21; 1 Ekim 1932, ss. 14-16). Ancak makalenin baş kısmı 6. sayıda verilmişse de bu sayıya ulaşılamamıştır.

Aynı şekilde işlenmiş benzer bir ders örneği yine *Terbiye Postası*'nda **Hasip Ahmet Aytuna** tarafından yayımlanmıştır. Makalede ilkokul 1. sınıf talebeleri ile yapılan/ işlenilen bir ders, detayları ile anlatılıyor, şubat ayının özellikleri dile getiriliyor, bu aya kısalığından dolayı Cüce Şubat ismi veriliyor, bu ayla ilgili bir tablo hazırlanıyor, bu ayda tabiatta meydana gelen hadiseler dile getiriliyor. Sınıf öğrencileri tarafından hazırlanan ve hava durumunu anlatan bir şubat ayı tablosu bir mektupla okul müdürüne, mektep müzesine konulması için gönderiliyor (Aytuna, 1 Mart 1933, ss. 28-37).

Berthold Otto mektebi

Hasip Ahmet Aytuna Berhtold Otto Mektebini *Terbiye Postası*'ndaki makalesinde açıklar. Makalede Berthold Otto'nun evinin ve okulunun bulunduğu yer tasvir edilir, ne zaman açıldığı ve eğitime başladığı, hükümet tarafından tanınıp destek aldığı, mektep binasının ve bahçesinin yapıları, ders vasıtaları, talebelerin genel durumları, tahsil müddeti, derslerin içeriği, eğitim süreci ve usulü, ders kitapları ve materyalleri, devam- devamsızlık, teneffüsler, beden terbiyesi, öğretmenleri, öğrenciler arası uyum, disiplin, bu mektebin kıymeti, Otto'nun pedagojik görüşleri vs. etraflıca anlatılır.

Toplu tedris modelini bir metot gibi geliştiren ve adını veren Otto'nun Almanya'daki mektebinde eğitimin en bariz vasfı öğrenciye tanınan serbestliktir. Yeni bir mektep sistemini özetlemesi hasebiyle makalenin tam metni aşağıda verilmiştir:

> "*1-Görünüş ve Görüş*
>
> *Berlin civarında, yeşil ve güzel bahçeler ortasında kurulmuş evleriyle gözleri ve ruhu okşayan bir mahalle vardır.*
>
> *Buraya "Lichterfelde- West" adı verilmiştir. Burada fabrikaların dumanları, büyük şehrin gürültüleri ve suniliği yoktur. Her şey tabii ve sakindir.*

Uyur gibi görünen bu güzel şehir parçasının "Holbeinstrasse" denilen sokağında 21 numaralı mütevazı bir ev vardır. Burası büyük pedagog Berthold Otto'nun evidir. Mektebi de evin arka tarafındaki bahçe içindedir.

Bu mektep 23/6/1906 senesinde açılmıştır. Tam manasıyla hususi bir mekteptir.

Birkaç ay sonra 1907'de mektep, hükümet tarafından tanınmış ve muntazam senevî tahsisat almaya [S.13, s. 6] başlamıştır. Mektebin büyük ve geniş bir avlusu vardır. Bunun bir kısmı, orman hâline getirilmiştir. Burası çocuk oyunlarıyla eğlencelerine çok elverişli olduğu gibi burada açık hava tedrisatı da yapılmaktadır.

Avlunun bir kısmı nebatat bahçesi hâline konulmuştur. Burada çalışanlar talebe ve muallimlerdir.

Mektepte kalorifer tertibatı, elektrik teçhizatı, ders ve istirahat zamanlarını bildiren otomatik saat vardır. B. Otto mektebinde sıra yoktur. Sıralar yerine 1,80 m. uzunluğunda ve 80 cm genişliğinde masalar ve onların etrafında oturmaya mahsus arkalıksız sıralar (peykeler) vardır. Bunlar ekseriya odaların üç duvarı boyunca yerleştirilmiştir. Bu dershanede de büyük bir yuvarlak masa vardır. Etrafında yine oturmaya mahsus sıralar dizilmiştir.

2-Ders Vasıtalar[ı]

Coğrafî haritalar, musattah küre, beş on doldurulmuş hayvan, kuş, böcek koleksiyonları, pergeller, cetveller, siyah tahtalar, broşürler, mütalaa kitapları vs. bunlardan başka ekskürsiyonlardan (gezintilerden) de istifade olunur.

Çocuklar; ormana, kırlara ve Berlin'deki hayvanlar ve nebatlar bahçesine, meyve ve sebze bahçelerine müzakere[ye] götürülür. Buralarda coğrafyaya, tarihe, tabiat bilgisine dair müşahedeler ve tetkikler yaparlar.

Bazen, daha uzak seyahatlere çıkarlar.

Bu çok mütevazı mektep binasına, onun avlusu ile bahçesine hariçten bakanlar, buraya mektep değil, alelade ev demek isterler. Lakin bu basit evi mektep yapan evvela daima şen, neşeli, faal ve cevval olan çocuklar, sonra da B. Otto ve muavinleridir.

3-Talebe

Mektebe Berlin'den ve civarından gelme 70-80 çocuk devam eder. Bu miktar azalıp çoğalmaktadır. Buraya 6 yaşında çocuklar alındığı gibi diğer mekteplerden gelen daha yaşlı

çocuklar da alınır. Talebe; yaşlarına, intihap ettikleri muallimlere ve arzularına göre beş gruba ayrılmıştır.

Bu grupların resim, musiki- şarkı ve lisan faaliyetlerini idare eden mütehassıs muallimleri vardır.

Muallimlerin birer gruplu sınıfı vardır. Her muallim, grubunu mektep kursu bitinceye kadar idare ve tedris etmektedir. B. Otto bir muallim[in] grubu, uzun müddet idare etmesine çok ehemmiyet vermektedir. Çünkü ancak bu suretle talebesi üzerinde şahsiyeti ile çok derin ve devamlı tesirler yapabilecektir. İki cins- erkek ve kız çocuklar- bir arada çalışırlar. Berlin mekteplerinde kız ve erkek çocuklar ayrı ayrı mekteplere devam ettirilirken B. Otto iki cinsi bir mektebe toplamış, bu suretle asırların kurduğu [S.13, s. 7] irticaî bir ananeyi yıkmıştır. İtiraz edenlere karşı şu cevabı vermiştir. Erkek ve kız çocukların bir arada terbiye edilmeleri; en muvafık ve tabii bir harekettir, çünkü erkek ve kız çocuklar, aileleri içinde de bir arada yaşamakta, beraber çalışmaktadırlar. Cemiyet içinde de böyle çalışacaklardır. Mektep eğer hayata yaklaşmak ve benzemek istiyorsa, aile hayat ve muaşeretine benzemelidir.

Mektebe devam mecburi değildir.

4-Tahsil Müddeti

Mektebin tahsil müddeti kati surette tayin ve tahdit edilmiş değildir. Fakat B. Otto, bu müddetin azami 9-10 sene olmasını muvafık görmektedir. Talebeler, umumiyetle 6 yaşlarını müteakip buraya gelirler ve 18 yaşına kadar burada kalırlar. Mektebin dört kursu vardır: 1-Müptediler kursu, 2-İlk kurs, 3-Orta kurs, 4-Yüksek kurstur. B. Otto mektebini bitiren yahut burada kâfi miktarda kaldığına hükmeden talebeden bazıları doğrudan doğruya hayata atılırlar. Bir kısmı da liselerin sonuncu sınıflarına "Oberreal olschule" denilen liselerin son devresine tekabül eden mekteplere yahut lise bakaloryası verirlerse darülfünuna gelebilirler.

5-Dersler

B. Otto mektebinde şu dersler (ilim ve fenler) üzerinde çalışılmaktadır. Ana dili, yabancı diller (Yunanca, Latince), yenilerden İngilizce, riyaziye, coğrafya, tarih, tabiat bilgisi, fizik, kimya, din bilgisi, resim, şarkı ve musiki, el işleri, biçki, dikiş. Bu dersler haricinde ayrıca "toplu tedris= gesamtunterricht" de tatbik edilmektedir.

Bu dersler, haftanın muayyen günleriyle saatlerinde ve "serbest saatler" yahut çocukların, öğrenilmiş şiirleri ve kendi manzumelerini inşad ve kendi hikâyelerini okuma gibi faaliyetlerle serbest mevzular üzerinde münakaşalarına tahsis edilmiştir. Toplu tedris dersleri için haftada 3-4 defa toplanır. Bu derslere tahsis olunan saatlerde bütün talebe ve muallimler

ve çok defa B. Otto serbest musahabe ve münakaşa için toplanırlar. Bu toplantılarda ileri sürülen meselelerle onlara ait söylenen fikirler bir muallim tarafından zapt edilir. Bilahare bu zabıtlara, protokol şekli verilmektedir. B. Otto, bu protokollerin bir kısmını "mektep protokolleri" namı altında bastırmıştır.

Bu müşterek derslerle B. Otto'nun takip ettiği gaye: birçok meselelerin ileri sürüldüğü, herkesin önünde ve herkesin iştirakiyle tetkik, münakaşa ve tenkit edildiği aile hayatını mektebe nakletmek veyahut mektep hayatını, aile hayatına benzemek ve yaklaştırmaktır.

Bu münakaşalar esnasında, çocuklar, tasavvurlarının tedaisi yollarını takiben fakat hiçbir mesele üzerinde lüzumu kadar derinleşmeye, hiçbir mevzuu etraflı ve esaslı bir surette tetkike lüzum görmeden meseleden meseleye ve mevzudan mevzuya atlarlar. Mesela, bir talebe tarafından yenilen bir "şekerleme" mevzu olarak ele alınır, bunun nelerden, nasıl yapıldığı araştırılır. Bu mesele etrafında talebeler, münakaşa ederler. Fakat bu mevzu münakaşa edilirken alelumum yağlara, sabun imali gibi daha birçok mevzulara atlarlar. Bu tarzdaki toplu tedris sistemiyle B. Otto, muayyen bir gaye takip etmemektedir. Bunu, onun şu sözlerinden anlıyoruz: "Biz eminiz ki, fikir münakaşası yapmak muhtelif noktainazarlar ortaya atmak suretiyle akıl ve zihinler- ruhlar- serbest bir surette inkişaf ettirilebilir". Bu iddia doğrudur. Yalnız, bize öyle geliyor ki, B. Otto'nun toplu tedris tarzı, çocukların ihtiyaç ve alakalarını tatmin edecek mahiyette değildir. Çünkü bu toplu tedris şöyle cereyan etmektedir: çocuklar, herhangi bir mesele veya tetkik hakkında kendi fikir ve kanaatlerini söylüyorlar, intibalarını anlatıyorlar, bazı meseleleri izah ediyorlar ve nihayet, birbirine sual soruyorlar ve bir nevi mübahase ve münakaşa yapıyorlar. Bu esnada, daha yaşlı talebe yahut muallimlerden biri veya bizzat B. Otto, bu suallere cevap veriyorlar ve bazı izahlarda bulunuyorlar. Ve hemen her defa, tedai [çağrışım] silsilelerini takiben meseleden meseleye atlıyorlar. Bütün bu faaliyetlerde en ziyade işleyen muhakeme ve hafıza oluyor. Hâlbuki talim ve tedris faaliyeti, bu işe iştirak eden hasselerin, ruhî vetirelerin ve dimağî ufûlelerin fazlalığı nispetinde kıymetlidir. B. Otto sisteminde bu cihete ehemmiyet verilmemiştir. Fakat ne de olsa, B. Otto'nun ayrı ilim ve fertleri yahut münferit dersler sistemini, tedricen toplu ders irca etmek tecrübelerinin de ayrı bir kıymeti vardır.

Toplu tedris mahiyetindeki derslerden maadası tamamen ayrı ve münferit olarak tedris edilir. Her ders saati için çocuklar, nasıl bir ders mevzuu ve ne gibi bir müfredat üzerinde çalışmak lazım geldiğini kendileri intihap ve tayin ederler. Fakat buna rağmen, çok defa çocuklar, bir mevzuu işlerken küçük bir sual, ileri sürülen bir fikir veya mesele, başka mevzulara atlatır. Yahut çocuklar, mevzuya dair bir makale veya kıraat parçası okumak isterler. Hatta bazen, kıraat yapılırken bir kelime onlara "muhitî daire"nin ne olduğunu aratır. Talebeyi, kıraatten hendeseye atar, hendese sahasında çalıştırır. Onları sınıftaki yuvarlak masaya, onun

merkezine, kuturlarına [çaplarına, köşegenlerine] ilh.. dair konuşmaya, münakaşaya, araştırmalara ve yeni şeyler öğrenmeye sevk eder. Mütehassıs muallimlere verilen derslerin müfredatı peşinen fakat ana hatlarıyla tayin edilmiş olduğu gibi, bu derslerin tedris olunacağı gün ve saatler de bellidir [S.13, s. 9].

6-Tedrisat

Çocukların ruhlarını talim ve tedris vasıtası ile serbest bir surette inkişaf ettirmek isteyen B. Otto mektebinde, tedrisatın istikametini gösteren muallimler değil, talebedir. Bu itibarla B. Otto mektebinde, ne iş prensibinin tatbiki istenebilir ne de el işlerinin nerde ve nasıl istifade edileceği sorulabilir. Bu vaziyet karşısında tam bir toplu tedrisin tatbik edilemeyeceği de anlaşılır. B. Otto mektebinde hâkim olan çocuklardır. Burada çocuklar, tam bir hürriyet içindedirler. Ders faaliyetleri esnasında sıralara (peykelere) istedikleri ve kolaylarına geldiği gibi otururlar ve arzu ederlerse, tedrisata iştirak ederler. Kimse çocukları işlemeye, çalışmaya sevk ve icbar etmez.

B. Otto mektebinde hususi muallimi olan derslerden gayrısı için çizilmiş hiçbir müfredat programı ve hiçbir talimî plan yoktur. Bu hususta yapılan itirazlara B. Otto şu cevabı vermektedir: "İnsan vücudu nasıl serbest bir surette inkişaf ediyor ve hiçbir usul ve kaide tarafından tahdit edilmiyorsa, insan ruhuna da böylece tam bir serbest inkişaf imkânı verilmelidir. Talimî plan, talebe ruhunu- istenilen sahada inkişafı arzu edip etmediği nazar-ı itibara alınmadan- cebreden bir çerçevedir".

B. Otto, tedrisatın çocuk oyunlarına yaklaşmasını, bilhassa bunun daha küçük yaştakiler için mutlaka böyle olmasını istemektedir. Oyun- tedrisat esnasında çocuklar, kendi oyunlarını kendileri tertip ve teşkil etmekte, kendi oyuncaklarını kendileri yapmakta, bütün bunlar ise, en iyi birer ders vasıtası olarak kullanılmaktadır. Mesela çocuklar tarafından yapılan basit oyuncak- mihsaplar [sayı boncukları], hem oyuna yaramakta hem de oyunla kerrat cetvelini öğrenmeye yardım etmektedir.

B. Otto ve arkadaşları, çocukların yaptıkları ve yarattıkları her türlü eserleri, büyük bir dikkat ve alaka ile takip etmektedirler. Çocukların resimde, el işlerinde, biçki ve dikişte meydana getirdikleri, eserler yazdıkları çocuk hikâyelerini ve manzumeleri toplayarak kıraat derslerinde işe yarayan küçük broşürler hâlinde neşretmekte, sergiler tertip ederek teşhir eylemekte yahut verilen çocuk temsillerinde kullanmaktadırlar.

Çocukların yaşadıkları hadiselerle yaptıkları tetkik ve tecrübeler sınıfta umumi musahabelere ve yerine göre, yazıya, kıraate, hesaba, resime ve diğer talimî faaliyetlere mevzu

teşkil etmektedir. Talebeler, fizik ve kimya laboratuvarında bazen tecrübeler yaparlar ve bazen de mikroskop başında çalışırlar.

Bir gruptan olan çocuklar arzu ederlerse, diğer grubun talimî iş ve ders odalarında bulunabilirler. Tedrisat esnasında çocuk alakasını cebren devam ettirmek için muhtelif vasıtalara müracaat etmek memnudur [S.13, s. 10]. Sınıfta ileri sürülen, münakaşa, tetkik ve izah edilen meselelere karşı alaka göstermeyen talebe bu esnada arzu ettikleri herhangi bir mesele ile uğraşmakta serbesttirler. İsterlerse resim yaparlar, yazı yazarlar, örgü ve nakışla meşgul olurlar yahut hiç kimseden müsaade almadan dışarı, avluya veya bahçeye çıkabilirler.

Talebenin ev vazifeleri ihtiyaridir ve serbest intihap esasına müstenittir. Fakat bir defa alınan vazifelerin yapılması lazımdır. Ev vazifelerini arayan, tetkik ve kontrol eden yine talebedir.

Günün iş zamanları, mesai saatleri, talebe ile muallimler tarafından müştereken tayin ve tespit edilir.

Umumi tedrisat esnasında ne gibi müfredat geçilmek lazımdır. Bu suale B. Otto, şu cevabı vermektedir: "Benim mektebimde, talebenin istediği ve muallimin onlara verebileceği bir şey satılır. Her ne şekilde olursa olsun, talimî müfredatı, ders mevzularını tayin ve tahdit etmek, benim prensiplerime muhaliftir".

<u>7-Tedris usulü</u>

Talimî faaliyetin yani tedrisin usul ciheti ve her ilim ve fennin usulî bir tarzda işlenmesi birçok hallerde bizim bildiğimiz ve anladığımız manadaki hususi tedris usulü esaslarından hiç ayrılmaz. B. Otto mektebinde de herhangi bir ilim veya fenne ait bir mevzu talebe tarafından öğrenilirken, lüzum gösterilince muallim ya kendisi yahut talebenin iştirakiyle izahlarda bulunur, tahliller, tecrübeler yapar yahut talebeye yaptırır.

Derslerin tedris usulünde ekseriya keşfî usullere müracaat edilmekte, bazen de muallim tekrar etmekte, okumakta, talebe ise dinlemekte ve zaman zaman sual sormakta ve kendilerine sorulan suallerle mevzuların bazı cihetlerini tenvir eylemektedir.

Mektebin tedris faaliyetlerinde el, nispeten münfaildir [edilgen, pasiftir]. El işlerine ait faaliyetler, mektepte değil daha çok evde yapılır ve yaptırılır. Çocuklar, el işlerine ait istedikleri maddeler üzerinde fakat daha fazla evde çalışırlar. Lakin bu el işi mahsulü olan eserler, evde kalmaz, mektebe getirilir, mektepte toplanır, saklanır ve zaman zaman açılan sergilerde teşhir edilir.

8-Ders Kitabı

B. Otto mektebinde ders kitabı yoktur, bu sistem kaldırılmıştır. Yalnız, bizim birinci sınıf diyebileceğimiz çocuklarda, okuma ve yazma öğrenme (alfabe) devresinde kitaba lüzum gösterilmektedir. Bu kitap da bizzat B. Otto tarafından tertip edilmiştir. Ders kitabı olarak çocukların eline yalnız bu alfabe verilmektedir. Muhtelif ilim ve fenlere ait ders kitabı yerine muhtelif broşürlerden ve eserlerden istifade edilmektedir. [S.13, s. 11].

9-Derslerin devam müddeti ve teneffüsler

Derslerin devam müddeti resmen 35 dakikadır. Fakat çocuklar arzu ederse, tetkik ve halletmek istedikleri mevzuya karşı olan alaka devam ettikçe, ders de uzatılabilir. Ders araları, teneffüsler 25 dakikadır.

Günde en çok 5 saat yapılmaktadır. Bu beş saate toplu tedris de dâhildir.

10-Beden terbiyesi

B. Otto mektebinde, hususi beden terbiyesi dersleri yoktur. Fakat buna mukabil çocuklar, bütün serbest zamanlarını oyun oynamakla geçirirler. Bu oyunlara çok büyük bir kıymet ve ehemmiyet verilmektedir. Uzviyetin ve bedenin kuvvetlenmesi için ekskürziyonlardan [aynı hareketleri tekrar etme] istifade edildiği gibi tarassut ve müşahede maksadıyla Berlin ve civarına haftalık gezintiler de tertip olunur. B. Otto'nun beden terbiyesi hususunda çocuklara verdiği serbestlik ve bu hususta gösterdiği itina, çocukları gürbüz, sağlam ve neşeli yapmaktadır.

11-Muallimler

B. Otto, muallimin hazırlığına son derece ehemmiyet vermektedir. Çünkü mektebin şeklî programsızlığı içinde tedrisatı idare ve uyanan alakaları anında tatmin etmek nazik ve müşkül bir işitir. Umumi ve meslekî hazırlığı noksan olan bir muallim, B. Otto mektebinin tedris faaliyetlerini salim bir surette idare edemez. B. Otto mektebinde çalışan bir muallim, eğer talebe sualleri karşısında kızarmak istemiyorsa, bütün ilim ve fenlerle güzel sanatlar sahasında esaslı bir surette hazırlanmak mecburiyetindedir. B. Otto, bu cihete ehemmiyet verdiği için, muallimlerinin bir kısmını darülfünun, bir kısmını da seminer mezunlarından intihap etmiştir.

12-Muaşeret

Her muallim, talebesine arkadaş muamelesi yapar, onlara bir arkadaş sevgi ve saygısı gösterir. Talebe oyunlarına iştirak eder.

Talimî iş ve tedris faaliyetleri arasında, eğer bu, sınıfta ise, talebenin yanına oturur, onların tetkik, tecrübe ve münakaşalarını dinler. Talebeye karşı her zaman, son derece tabii davranır ve müsamahakârdır. Muallimin dikkati, talebenin çocukluk, yaş ve alaka icabı yaptıkları çocukça tezahürleri kayıt ve takdire çevrilmiş değildir. Bu sebepten ihtarlarda bulunmaktan da çekinir. Yalnız, her talebe hakkında, bütün gördüklerini nazarıitibara alarak "seciye defteri" tutar ve bunu doldurmakta son derece teenni ile hareket eder. Çok karakteristik ve orijinal olan bu seciye defterini doldurmak için muallim her vakit ve her hususta muallim ve mektebe yardıma hazır olan çocuk ebeveynleri ile de temasta bulunur. Ebeveynler de mektebin ve çocuklarının [S.13, s. 12] hayatlarını, talimî ve terbiyevî faaliyetlerini daha iyi ve yakından görmek için istedikleri zaman mektebe gelebilir, iş ve ders odalarında bulunabilirler.

13-İnzibat

Mektep içindeki nizam ve inzibat meselelerini talebeler kendileri idare ederler. Bunun için, yine talebe tarafından tertip edilmiş talimatnameler vardır. Mevcut talimatnamelere muhalif harekette bulunanlar nizam ve intizamı, zapt u rabtı bozanlar "talebe mahkemesi" tarafından cezalandırılırlar. Bu mahkemelerin biri yüksek, ikisi alelade olmak üzere üç hâkimi, üç de hâkim muavini vardır. Azasının yarısı erkek yarısı kız çocuklardan seçilir. Kabahatliye verilen en ağır ceza, onun bir veya birkaç gün için tedrisat faaliyetlerine iştirak ettirilmemesidir. Mahkeme haricinde kalan şahısların ve muallimlerin hiçbir zaman ceza verdikleri vuku bulmaz. Muallimler "talebe mahkemesi"nin verdiği cezaları da kontrol etmezler, bu işte talebeye mükâfat verilmez.

14-Mektebin kıymeti

B. Otto'nun mektebi, serbest tedris ve terbiye esasına müstenit, müstakil bir mekteptir. Kendisi ve bu sistemi yakından görüp tanıyanlar, bu fikirdedir. Vakıa, B. Otto mektebinin düzeni, teşkilatı son derece mükemmel değildir. Fakat onu, dünkü ve bugünkü mekteplerin çoğundan bariz bir surette ayıran bir hususiyeti vardır ki o da, mektebe hâkim olan serbestlik ve serbest "ruh"tur.

B. Otto'nun kendi mektebi hakkında yaptığı çok kısa ve haklı bir karakteristik, bu mektebin ne olduğunu göstermektedir.

"Benim mektebimde çocuklar çalışmakta ve öğrenmektedirler. Bu sebepten orada hâkim olan çocuklardır. Benim mektebim, yarının mektebi değildir, dünün mektebi de değildir. Benim mektebim, yalnız yarınki mektebe temel teşkil etmeye çalışan bir mekteptir".

B. Otto, müessesesini, bugünkü mektepleri ıslahta yahut yeni mektep teşkilinde kopya edilecek bir numune olarak göstermemekte ise de "Lichterfelde"deki mektebinde hâkim olan serbest ruhun, bütün Alman mekteplerine sirayet etmesini istemektedir. Berthold Otto'ya göre, ancak bu suretle müstakbel mektebe temel atılabilecektir.

15-B. Otto'nun pedagojik istekleri

B. Otto'nun nazari ve amelî pedagojisini tesis ettiği ve "Lichterfelde"deki mektebinde tatbik ve tahakkuk ettirmeye çalıştığı en mühim esasları, birkaç nokta altında hülasa etmek mümkündür [S.13, s. 13]:

1-Herkese, bilhassa çocuklara istidat ve kabiliyetlerini cebr ü tazyik tesiri yapmadan inkişaf ettirmek imkânı verilmelidir. Çünkü ancak bu suretle, fertlerin, bir neslin ve bir milletin bedenî, ruhî ve ahlakî kıymetlerini muhafaza etmek ve yükseltmek mümkündür.

2-Zihnî istihsal kabiliyet ve iktidarına, ahlakî bir vazife ve manevî bir borç nazarıyla bakılamayacağı için, bu kabiliyetin inkişafı ve bu iktidarın kazandırılması faaliyetlerinde cebr ü tazyik mevzuubahis olamaz. İnsan ruhu ancak hürriyet şartları içinde ve kendi mesuliyeti altında kendi faaliyet sahasını hazırlayabilir. İşe karşı olan temayül ve alaka, çocukların ve insanların tabiatlarında meknuzdur.

3-Çocuk ruhu, hiçbir veçhile cebr ü tazyik görmemelidir. Serbest bir nema şartları içinde inkişaf etmelidir.

4-Her fert, kendi anlayış ve noktainazarına uygun olmasa bile, başkalarının kanaat ve noktainazarına hürmet etmelidir.

5-Ebeveynler, çocuklarının tabii mürebbisi ve muallimidir. Bu sebepten mektep; iyi bir aile muhitine benzemeli, mektep terbiyesi, iyi bir aile terbiyesinin aynı olmalı, mektep muaşereti, aile efradı arasındaki tabii münasebet ve samimi muaşerete benzemelidir.

6-Mektep, iyi bir vatandaşlık terbiyesi de vermelidir. Çocuklar, vatanlarını, onun bütün teşkilatını mektepte iyice tanıyan ve bilgisiyle amel eden iyi birer vatandaş gibi yaşamalı ve çok iyi bir vatandaş olmalıdır. Böyle bir vatandaş terbiyesi vermek için lazım olan alaka, çocuk ruhunda fazlasıyla vardır. Bundan istifade etmelidir.

7-Konuşmada talebe tamamen serbest olmalıdır. Ne kadar basit konuşulursa, o kadar daha iyi anlaşılır ve anlaşılmak mümkün olur. Çocuk, kendisine mahsus olan lisanı kullanmakta haklıdır, bu hususta, kendini serbest hissetmelidir. İsterse mahalli şive ile ve yaşına mahsus olan dille konuşsun… Ona müdahale edilmemelidir.

8-Muallimin umumi ve meslekî hazırlığına, inkişaf ve tekâmülüne şiddetle ihtiyaç vardır ve ehemmiyet verilmek lazımdır. Böyle bir muallim, istediği hareket tarzını ve usulü seçmekte serbest bırakılmalıdır. Toplu tedris ve oyun, tedrisatta mühim bir mevki işgal etmelidir.

9-Çocuklara, istediklerini her yerde ve her zaman sormak hakkı verilmelidir.

10-Millî mektep (halk çocuklarının devam edecekleri mektep) bütün çocukların tam bir ruhî inkişafa mazhar olmalarına yardım [S.13, s. 14] etmelidir. O derece ki, istikbalde okumamış cismen ve ruhen salim bir surette inkişaf etmemiş fertler kalmasın!..

11-Her köy mektebi bile, talebesini, millî ve umumî kültürü benimseyecek ve müteakip nesillere verebilecek tarzda terbiye etmelidir. Köy mektebini bitirenler, daha yüksek mekteplere serbestçe girmeli ve ileride, layık oldukları her nevi cemiyet işlerine ve devlet vazifelerine geçebilmelidir (sonu var)" (Aytuna, 1 Mart 1933, ss. 6-15).

Makalenin gelecek sayıda çıkan kısmında ise daha çok Otto'nun hayat hikâyesi ve çalışmaları hakkında bilgiler verilmiştir.

İstihsal mektebi/ istihsal terbiyesi

Münim adlı bir yazar tarafından *Terbiye Postası*'ndaki bir makalede bu mektep tarzının özellikleri anlatılır ve Türk çocuklarının bu şekilde terbiye edilmesi ve eğitilmesi istenir:

"*Mektepçilik, içtimaî akıntılarla adım adım yürümeye mecburdur. Günden güne maddileşen içtimaî endişelerden ilhamını alan bugünün mektepçiliğinin bütün hızıyla ütülitarizme [yararcılık ama herkese] doğru yöneldiğini görürüz. Her tarafta mektepçilik sahasında yapılan inkılapları şekillendiren bir hususiyet var. Ütülitarist günün yaşayan zaruretlerini en kestirme amelî yollardan önlemek endişesi, iş prensibi, istihsal hayatı ve cemaat mektepleri, Dalton planı, Winnetka sistemi d.b.b. [diğer buna benzer] didaktik ve pedagojik yenilikler, teşekküller hep sözü geçen temayüllerin birer ifadesi değil de nedir? Mekteplerimizin bugünkü vazifesi Türk gençliğini sağlam vücut, serbest düşünce, kuvvetli irade ile sıfatlanmış, içtimaî hayata şuurla iştirak edecek tarzda yetiştirmektir. Onun için mekteplerimizde istediğimiz değişiklikler:*

1-Mekteplerimiz gençliği bir müstahsil [üretici] unsur olarak yetiştirmeli;

2-Öğretici mektep, yerini işletici, yaratıcı istihsal [üretim] mekteplerine terk etmeli;

3-Mekteplerimiz yaptığından mesul, müstahsil her çocuğu ferdiyet ve şahsiyetine uyan tarzlarda terbiyevî meşgalelerle istihsal meslek ve ticaret hayatına hazırlamalı [S.13, s. 39].

Bunun için de mekteplerimizin bahçe, atölye, laboratuvar, yemek koğuşları gibi hususlarda teçhiz edilmesi zaruridir. İlk adımda müşterek, daha sonraları sınıflar yükseldikçe her çocuğun istidadı nispetinde hızını alabilmesi için ihtiyaç ve alakalara göre kurs usulü tatbik edilmelidir. Çocukların uzviyet ve ruhiyatı aynı derecede inkişaf etmelidir. Mektepçilikte muallim ve ana babalar samimi bir aile teşkil edeceklerdir. İstihsal terbiyesini verebilmek için mekteplerimizi Türk gençliğinin zaman ve kudretlerini açması, olgunlaştırması lazım. Diğer tabirle mekteplerimizin yaşatıcı, yavrularımızın yaratıcı olması zaruridir.

İstihsal terbiyesinde gaye hayat adamı yetiştirmektir. Diğer tabirle bedeni, ruhu, düşünce ve duygu, irade ve seciyesi düzeninde olgunlaşmış, kendi kudretleriyle kendini yaşatan, milletinin istihsal hayatına şuurla katılan fert demektir.

Bütün terbiye ve tedrisin mihverini iş ve istihsal teşkil edecektir. Onun için istihsal terbiyesini benimsemiş olan mekteplerin oluş ve çalışma tarzlarını kısaca şu suretle ifade ederiz:

Kafa dengi olanlardan müteşekkil talebe cemaatleri, öğle yemekleri, kır ve bahçe hayatı, iş, oyun, istirahat yerleri, okuma, konferans, konser salonları, kooperatif teşkilatı, barometre, hidrometre, tarassut mahalleri ve teçhizatı, revir, hamam, atölye, laboratuvar, alışveriş yeri, teraryum, akvaryum vs.

İstihsal terbiyesini verebilmek için talebeyi, bahçe, tarla, atölye, laboratuvarlar, çiftliklerde muayyen bir programa göre tedricî bir surette, usul-i dairesinde çalıştırmak, onları yavaş yavaş istihsal hayatına intibak ettirmek icap eder.

Bazı memleketlerde bu iş o kadar ileri götürülmüştür ki mektep bütün azığını, ihtiyaçlarını doğrudan doğruya çalışarak kendi temin etmektedir. Hayvan beslemek, bahçe, tarla, fabrika ve çiftliklerde çalışarak hayatını kurtaran çocuklar aynı zamanda tahsillerini de ikmal etmektedirler. Hayat pahalılığı, iktisadî sarsıntı ve sıkıntılar milletleri, mektepçilik sahasında cezrî tedbirler almaya, inkılaplar yapmaya mecbur etti. Her tarafta mekteplerin masraflarını asgari hadde indirmek için türlü çarelere başvurulmaktadır. Bu noktada en kestirme yolun talebeyi birer müstahsil unsur hâline getirerek kendi emeğinin mahsulüyle ihtiyaçlarının bir kısmını olsun önlemektir. İstihsal terbiyesinin en kestirme yolu doğrudan doğruya Türk gençliğini istihsalde bulundurmak, istihsal hayatını bilfiil yaşatmaktır. Demokratizmde işçilik, iş hayatını bütün tabiiliğiyle yaşatmak zaruridir. Türk gençliğine iş ve demokrat hayatı kavratmak için terbiye ve mektepçiliğimizde, sözü, nazariyat, klişeciliğe bırakalım. Mekteplerimizi [S.13, s. 40] birer yaratıcı faaliyet ocağı, neşeli hayat yuvası hâline

getirelim. Mektepçilikte son söz: Yaşatıcı, canlı müessese, yaratıcı gençlik istiyoruz" (Münim, 1 Mart 1933, ss. 39-40).

John Dewey'in alaka prensibi

Eyüp Hamdi Akman, *Terbiye Postası*'ndaki bir makalede John Dewey'in çocuk eğitimindeki alaka meselesini ele alır. Konunun J. Dewey'den önce de J. J. Rouseau ve Y. F. Herbart tarafından da dile getirildiği söylenir. Alaka konusu iki bakımdan değerlendirilir: hoşa gitmek ve çalışmak. Hoşa gitmek konusunda "*Çocuğun benliğini açacak ancak hoşuna gidecek şeylerdir.*

Hoşuna gitmeyenlere, benliği kapalıdır. Onu kazanmak için herhâlde hoşuna gidecek şeyler karşısında bulundurmak lazım. Hoşuna gitmeyenlere karşı çocuğun silahı aykırı durmak, dinlememek, hiç olmazsa kayıtsız kalmaktır" denir.

Zorunlu olarak yapılan işlere "*karşı çocukların gösterdikleri alakalar, uydurma bir gösterişten başka bir şey değildir. Zorla çalışan çocuklar, az zamanda işten usanır, içlerine burkulur, her şeyden soğurlar*".

Alaka öyle bir şeydir ki her insanda farklı tezahür eder ve "*Resimciyi herhangi bir şeyin rengi, şekli, biçimi, yapılışı, görünüşü yakından alakalandırır. Bir tüccar, şair, yazıcı, ilim adamı, çiftçinin aynı şey karşısında duyacağı alaka bir olamaz*".

Bir şeye alaka duyuyorsak "*alakalandıklarımıza fazla çalışırız. Dolayısıyla alakalandıklarımıza çalışmamıza sebep istikbaldir, yarının ümididir*".

Makalenin bu aşamasında yazar bazı sorular sorar ve cevaplamaya çalışır:

> "*Aslında alakalı olmayan bir işe yalnız gayeden dolayı alakalanabilir miyiz? Acaba o gaye ne olabilir? [S.15-16, s. 117]. Onu kim tespit eder? Kendim mi yahut başkası mı? Eğer gayeyi kendi kendime tespit edecek olursam o vakit, gayemi yerine getirmek için elinden gelenlerin hepsini kendi isteğimle seve seve yaparım.*
>
> *Ava gidecek olursan her türlü yorgunluk, susuzluk, yoksulluklara hatta tehlikelere bile isteye isteye katlanırım. Bir düğüm veya mesele çözmek istediğimde seve seve çalışmam saatlerce sürmez mi?*
>
> *Bunlara beni sürükleyen kim?*"

Makalenin devamında tespit ve teklifler devam eder ve yazara göre belki bu alaka meselesini çocuklar tam iyi kavrayamazlar ama;

> "*Onlar idare edilmeli, desteklenmeli, yardım gösterilmelidir. Nasıl? Zorla değil, duyurarak, anlatarak, düşündürerek çalıştırmamız lazım. Çünkü iş zora binecek olursa o zaman alaka, istek, heyecan hiçbiri kalmaz. Hâlbuki çocuğu yatımına gelen duruşlarında avlanmak lazım. […] Kudretler işledikçe açılır, işlemek ruhu açar, genişlik verir. Onun için çocuğu kendi kendine çalıştırtarak kudretleri açmak, olgunlaştırmak en kestirme yoldur. İş hayatını yaşatarak yaratır, iş hayatına hazırlamak lazım.*
>
> *Serbest oyun ve eğlence tarzındaki hareketlerden çocukları ciddi özenişlere sevk edeceğiz. İşte J. Dewey'in iş derslerini ehemmiyetle tavsiye etmesindeki gayesi de budur. İş derslerinde gaye çocukları bir meslekte hazırlamak için onu terbiye etmek, kudretlerini açmak, olgunlaştırmaktır*" (Akman, 1 Haziran 1933, ss. 115-119).

4.2.8.6. Sosyal faaliyetler

Dergilerde öğrencilerle yapılan kır gezintileri, bayram kutlamaları, veda ve mezuniyet törenleri gibi bazı sosyal faaliyetlere ve haberlerine de yer verilir.

Kır gezintileri

Yeni Fikir mecmuasında Küplü Muhtelit Mektebinin [Bilecik'e bağlı bir köy mektebi] bu faaliyetlerden olan bir kır gezintisi hakkında şöyle bir şiir yayımlanır:

> "*Birkaç gün evvel idi göğü duman sarmıştı,*
> *Kış henüz yeni gelmiş kapıya dayanmıştı;*
> *Herkesin benzi uçuk soğuktan sararmıştı,*
> *Evlerde soba mangal hiç durmayıp yanmıştı!*
>
> *Ellerinde çantalar, çocuklar koşuyorlar,*
> *Rüzgâr önüne katmış sanki uçuşuyorlar,*
> *Sınıfta alevlenen sobaya düşüyorlar,*
> *Karşıki tepelere epeyce kar yağmıştı!*
>
> *Dünkü gün güneş doğdu etrafa neşe saçtı,*
> *Soğuklar dağılarak yüce dağlara kaçtı.*
> *Çocuklar güne karşı bağrını uzatarak,*
> *Gönüllerinde sönen taze goncalar açtı!..*

Bu günde altın güneş gökyüzünü kapladı,
Başmuallim gezmeyi düşündü hesapladı,
-Bugün gezmek günüdür çocuklar gezeceğiz-
Derken hemen çocuklar yerlerinde zıpladı!.. [s. 4]

Öğle yemeği yendi mektepte toplandılar,
Her biri gitmek için hep sabırsızlandılar,
Küçücük gönülleri heyecanla çarpmıştı,
Gitme düdüğü çaldı hepsi sıralandılar!.

Onda birinde bayrak, birinde trampete
Karşıda göğüz açmış varacakları tepe,
Arkasında bir tünel trenin yolu varmış
Başmuallim diyordu- gideriz ordan öte-

Dere tepe giderken tren yolu geçildi,
Çocuklar kuzu gibi bozkırlara saçıldı,
-Artık gitmek yok- dendi oracıkta durdular,
Tepeden kuşbakışı birkaç köyler seçildi…

Çocuklar arasında bir genç muallim vardı,
Etrafta oturacak bazı yerler aradı,
Yakında duruyordu beş altı çam ağacı,
Çocukları koşturdu, gidip etrafın sardı.

Meğer vardıkları yer, ziyaretli mezarmış,
Orada bir dedenin başında mum yanarmış,
Köylüler çam dalına iplik ve bez bağlamış,
Batıl itikatlarla derde derman ararmış.

Çocuklar hep bunları muallime gösterdi,
Muallim döndü bunun için izahat verdi,
Dedi ki: Yavrularım bunlara inanılmaz,
Cahil babalarımız yanlış yola giderdi.

Orada biraz zaman duruldu dinlenildi,
Yüzlerde neşe dolu, bir parça eğlenildi,

Mini mini yavrular özlü çamur aldılar,
Oyuncaklar yaparken hep gidelim denildi [s. 5]

Başmuallim en önde bir dereye daldılar,
Öne bir yokuş geldi tepeye tırmandılar,
Çıkınca baştanbaşa önlerine baktılar,
Çalılıklardan çıkan domuzlar yamandılar!..

Gürültüyü görünce domuzlar bakıştılar,
Onlar da şaşırmıştı sürü olup kaçtılar,
Korkunç şekilleriyle uzaklara koşarken,
Çoluk çocuk kalbine bir heyecan saçtılar!.

Hepsi bağırıyordu trampet çalıyordu,
Başmuallim onlara- dönün geri- diyordu!
Hemen gerisin geri hepsi birden döndüler,
Çamlara yaklaşınca nefes alınıyordu!

Artık anlatıyorlar tâ derinden derine,
Gözüyle, elleriyle bu muallimlerine;
Kimisi de diyordu- ne kocaman başları;
Bir anda parçalardı gelseydi üzerime!.

Kimisi kaçanları hep birer birer saymış;
Onun birden vururmuş yanda çifte olsaymış;
-Kimisi korktum ondan evde anneme derim-
Babasın getirirmiş gidip o çağırsaymış!

Böyle söyleşirlerken tren düdüğü çaldı;
Onu selamlamak için herkes vaziyet aldı,
Sanki ne heybetli idi ejderha geliyordu;
Dağılan saçlarıyla o deliğine daldı!

Artık yola dönüldü kıvrıla büküle;
Çocuklar anıyordu sahneyi güle güle;
Kim bilir evlerine gidip vardıklarında
Korkarım dağılacak köye korkunç velvele!.." (Ali Haydar, 10 Ocak 1929, ss. 4-6).

Bayram kutlamaları

Öksüz Yurtları Mecmuası'nda bu yurtlarda kalan (Sivas- Lâdik Yurdu) öğrencilerin millî bir bayram münasebetiyle Tarih-i İstiklal-i Osmani piyesini oynadıkları haber verilmektedir (Yurt haberleri, 1918, s. 114).

Yeni Fikir mecmuasında 5 Mayıs 928 bayramı [Hıdrellez] için hazırlıklara başlandığı, Mayısın ikinci Cumasında bütün mıntıka dâhilindeki orta tahsil mektepleri talebesi tarafından bir jimnastik şenliği yapılacağı haber verilmektedir (Mıntıka maarif şüûnu, 1928, ss. 903-904). Bu jimnastik bayramının 11 Mayıs Cuma günü Zaptiye Çayırında Kız Muallim Mektebinden 150, Kız Orta Mektebinden 30, Liseden 80, Erkek Muallim Mektebinden 50 talebenin iştirakiyle binlerce seyirci huzurunda muvaffakiyetle icra olunduğu bildirilir (Mıntıka maarif şüûnu, 1928, s. 931).

Terbiye Postası'nda 23 Nisan'ın Türkiye'nin her tarafında çocuk haftası olarak kutlandığı söylenir. Yazının devamında bayramın ve haftanın öneminden bahsedilir (y.y. 1 Haziran 1933, ss. 97-98).

Konya Halkevi dergisinde Zafer Bayramı kutlamalarının 1944 yılında Konya'da nasıl geçtiği ile ilgili bir haber metni bulunmaktadır. Buna göre;

> "*30 Ağustos günü saat 15:30'da evimiz sinema salonunda toplanan Vali, Mevki Komutanı, subaylar, rüesa-yı memurînle muallimler, askerî okulların son sınıf talebeleri ve çok kalabalık bir halk kütlesi tarafından, geçen senelerden çok üstün bir şekilde kutlandı.*
>
> *Evimizin küçük- büyüklerinden müteşekkil orkestrası ile yeni teşkil edilen bandosunun çaldığı ve koca binayı dolduranların da iştirak ettikleri İstiklal Marşı ile başlayan törende; Askeri Ortaokul Müdürü Kurmay Binbaşı Ziya Kılıçalp, günün ehemmiyetini ve Dumlupınar Zaferi'nin cereyan tarzını harita üzerinde çok açık bir ifade ile anlattı.*
>
> *Bundan sonra liseden iki talebenin büyük zaferi canlandıran şiirleri dinlendi ve temsil kolumuzun çok muvaffak olduğu Kahraman piyesi ile törene son verildi*" (Büyük Zafer Bayramı, 1944, s. 20).

Veda ve mezuniyet programları/ müsamereleri

Dergilerde kimi zaman öğrencilerin yılsonu toplantıları, veda müsamereleri veya mezuniyet eğlenceleri ile ilgili haber ve yazılar çıkmıştır.

Erkek Muallim Mektebi öğrencileri 1932 yılı Haziranında bir veda müsameresi tertip etmişlerdir. Konuyla ilgili haber metni şöyledir:

"*Erkek M[uallim]. M[ektebi]. son s[ınıf]. talebesi Kurban bayramı tatilinden bilistifade bir veda müsameresi vermiştir. Müsamere baştan sonuna kadar şuurlu heyecanlara mevzu olmuştur. Fevkalade muvaffak olan talebe efendiler hararetle alkışlanmışlardır.*

Müsamerede 66-Turgut Efendinin "Medeniyet muallimin eseridir"; 57-Ali Gündüz Efendinin "Muallim" başlıklı hitabesindeki "fikre ziya verirsin, kalbe, sevgi, heyecan ve saadetler getiren peygamberin eşisin" mısralarıyla ifa ettiği imanlı sözleri, "Zafer Yıldız"ında 34-Latif ve 243 Hüsamettin Efendilerle "İzmir Yollarında", 40-Hüseyin Ay. Efendiler kalpten dökülen gözyaşlarıyla alkışlanmış olduklarını takdirle kaydederiz" (Terbiye: Hareketler, 1932, s. 31).

Konya Halkevi dergisinde bir askeri okul mezuniyet töreninde, okul müdürü tarafından yapılan bir hitabe metni yayımlanmıştır. Hitabe, Kuleli Askeri Lisesi Müdürü Kurmay Albay Ekrem Atasev tarafından yapılmıştır. Hitabenin giriş kısmı şöyledir.

"*Evvela ve evvela büyük vatanımızı, aziz Cumhuriyetimizi ve bunların payansız mukaddesatını çok, pek çok hayatınızdan ve şahsi mukaddesatınızdan daha çok seviniz. Biliniz ki gönülleri vatan aşkı ile dolu olan insanların yapamayacakları hiçbir şey yoktur. Bütün enerji, irade yapma ve başarma kudretleriniz muhakkak bu surette ve daima bu vatan aşkından yükselmelidir.*

Hususi ve resmi bütün hayatınız boyunca çok dürüst, civanmert ve terbiyeli insanlar olunuz.

Her zaman ve her yerde hayatınız ve istikbaliniz pahasına dahi olsa hakikati, yalnız hakikati ve fazileti söyleyiniz. Şahsî ve meslekî şeref ve haysiyetiniz, izzetinefsiniz her şeyin üstünde olsun".

Hitabenin devamında "Vazife namustur" sözüne atıf yapılır ve

"*Bu iki kelime birbirlerine o kadar kuvvetle kenetlenmiş en geniş mefhumların ifadesidir ki bunların biri olmayınca ötekinde hiçbir kıymet ve mana kalmaz. Medeni ve memleketini seven insanlar bu iki anlamın hudutsuz istekleri içinde yaşamaktan fariğ olamazlar. Üzerinize aldığınız en basit bir vazifeyi yaparken bile kontrol edilmek, teftiş edilmek korkularından daima uzak kalınız. O vazife size verilmiştir. İster amir, ister kanun, ister daha büyük bir müeyyide*

olsun bunlar değil, yalnız namusunuz, yalnız şeref ve haysiyetiniz sizleri o vazifeyi hakkıyla ifaya sevk etmelidir.

"Canım, ben vazifemi yapmazsam kim görecek?" gibi aslında gizli bir maksat olmasa bile sizlerin şeref ve namusunuzdan uzaklaştıracak zihniyetler, genç dimağlarınızda, vatan ve meslek sevgisi dolu gönüllerinizde bir zerre kadar dahi yer almamalıdır" (Atasev, Kasım 1941, ss. 42-45).

4.2.9. Okul ve kütüphaneler

Dergilerde o dönem eğitim kurumları hakkında nitelik ve nicelik olarak bazı bilgiler verilmiştir. *Yeni Fikir* dergisinde **Maarif Müdürü Celil** tarafından işlenen diyaloglu bir coğrafya dersi esnasında Konya'daki eğitim kurumları hakkında bilgiler verilir:

"-*Efendim, ilim müesseselerimizi ikiye ayıracağım. Biri tali, diğeri iptidai müesseseler. Şehrimizde yirmi beş iptidai, beş tali mektep mevcuttur. Mimar Muzaffer Bey merhumun muazzam eseri olan Erkek Muallim Mektebiyle Sanayi Mektebi ve feyyaz idaremizin nurlu abideleri demeye seza Kız Muallim ve Cumhuriyet ilk mektepleri istisna edilirse bina itibariyle sayılacak mektep gösterilemez.*

-Tali ve iptidai mekteplerdeki talebe mevcudunu biliyor musunuz?

-Hayır efendim.

-Söyleyeyim: 25 iptidaiyede 2231 kız ve erkek talebe, talilerde 850 talebe, maarife merbut olmayan tali meslek mekteplerinde 140 talebe vardır.

Yukarıda şehrin nüfusunu 55000 olarak söylemiştiniz. Buna nazaran iptidaiyedekiler çok az değil mi? Size sinn-i tahsilde bulunup da mektebe devam etmeyen ve edemeyen çocukların da 1200 olduğunu söyleyeyim de hayret ediniz. Bu kadar çocuğun mektebe devam etmemeleri ne kadar elimdir. Eğer bunun sebebini anlarsanız pek müteellim olacaksınız.

Efendiler, sinn-i tahsilde bulunup da mektebe devam edemeyen çocuklardan mühim bir kısmı harpler münasebetiyle duçar olduğumuz zayiattan dolayı reis-i aile vaziyetinde kalan çocuklardır ki küçük yaşta aileler[ini] yaşatmak mecburiyetinde bulunan bu yavruların mektebe devamlarına maddeten imkân yoktur. Diğer kısmı ise malum zümre tarafından ebeveynleri zehirlenmiş ve mekteplerimize karşı izhar-ı husumete sevk edilmiş olduklarından takibat-ı kanuniye rağmen mektepsiz kalanlardır". (Celil, 1 Nisan 1925, ss. 18-23).

4.2.9.1. Mahalle (sıbyan) mektepleri

Hak Yolu Mecmuasında **Abdullah Atıf Tüzüner**, mahalle mekteplerinin önceden iyi olduklarını, sonradan yerlerine açılan yeni nesil okullardan [iptidailerden] mezun olan öğrencilerin dinî hassasiyetlerinin azaldığını vurgular. Mahalle mekteplerini bitiren çocukların daha sonra 4 yıllık rüştiyeye gidebildikleri daha sonra da her çocuğun durumuna göre, medrese okumaya, bir kalemde çalışmaya veya bir meslek sahibi olmaya yöneldiği açıklanır. Son zamanlarda açılan iptidai okulların ve gerekli ıslah yapılmayan rüştiyeden mezun çocukların artık hem dine hem de kendi kültürlerine bigâne kaldıkları teessüfle beyan edilir (Tüzüner, 13 Eylül 1919, ss. 6-7; metnin yeni harfli tam metni için bk. Özcan ve Koçer, 2017, ss. 63-65).

4.2.9.1. Köy mektepleri

Terbiye Postası'nda **Nuri** adlı bir muallim, köy mekteplerinin öneminden ve bu mekteplerde verilecek eğitimin köy kültürü ile bağlantılı olması gerektiğinden bahseder. Makalede öncelikle köylünün durumu tasvir edilir:

> "*Bizde köy, ezeli bir tecerrüt, köylü ebedi bir inziva içindedir. İlerleyen hayatımızla, köy ve köylü arasında gittikçe derinleşen bir uçurum açılmaktadır". "Onun inzivasını bozan iki tip insan vardır: Tahsildar ve jandarma… Bunların ikisi de köye vermek için değil almak için gelirler*".

Sonra da bu durumu sorgulamaya başlar ve çare olarak da köy mektebini gösterir:

> "*Köyün hayatına her serveti, bu değişikliği kim verecek? [S.7, s. 28]. Köyü kadim tecerrüdünden, köylüyü ebedi inzivasından kurtaracak, onu ilerleyen bir hayat içine atacak nedir?..*
>
> *Köy mektebi…*
>
> *Köy mektebi, köye devlet teşkilatındaki yerini gösterecek; köy mektebi, köyü devletin içine koyacak ve köylüyü yeni cemiyetin içine atacaktır. Köy mektebi, köylüye hayatımızın cevheri olduğunu anlatacak, onun içinde gafletlendiği inzivayı paralayacaktır. Böylece ona daha geniş bir görüş ufku, daha derin bir düşünüş hızı verecektir. Onun maddî hayatının cefaları ancak bu mektep ile azalacaktır ve iç âlemin sevinci köy mektebi olacaktır. Hülasa köy mektebi, köylüye mukadderatın bir unsuru değil, mukadderata hükmeden bir benlik olduğunu anlatacaktır. Yoksa üçte ikisi köylü olan bu cemiyet nasıl kurtulur?.. […] Anadolu, liselerden, yüksek mekteplerden evvel, köy mektebi istiyor. Realite, maarifte köy mektebinin asıl olduğunu gösteriyor. Bu memlekette cemiyeti içinden kımıldatabilmek için her şeyden evvel köy mektepçiliğinin ehemmiyetli telakki edilmesi zaruridir*".

Makalenin devamında ise yazar, köy mektebinde nasıl bir eğitim verilmesi, nasıl programlar yapılması ile ilgili tekliflerde bulunur:

"*Türkiye'de köylü çiftçidir. Onun hayatını ve âlemini ziraat dolduruyor. Binaenaleyh köy mektebinin de buna göre yönlenmesi lazımdır. Köy mektebi, köylünün iş ve zevk hayatına iyilik ve güzellik gösterebilmek için bizzat o iş ve zevk hayatının içine girmek mecburiyetindedir. Mektep, köylünün hayatına yeni şeyler katabilmek için evvela onun hayatından alacağı çok şeyleri vardır. […] Bunun için de mektebin öğretme materyalini köyden ve köylünün hayatından çıkarması, terbiye ruhunu da yine bu hayata uygun esaslara istinat ettirmesi lazımdır.*

Köylü çocuğuna içinde kıvrandığı hayatı anlatamayan, bunun yerine onun meçhul âlemlerin fantezisini sunan ve avare bir macera aşkı aşılayan mektepten korkarız.

Köy mektebi, işine ve yurduna vurgun karakterler yetiştirecek bir yapıda ve ruhta olmalıdır. Zira ancak böyle karakterler köyünün mukadderatını ellerine alacakları gibi Anadolu'nun talihi üzerine de müessir olabileceklerdir" (Nuri, 1 Eylül 1932, ss. 28-31).

Müstear isimle (**) yayımlamış başka bir makalede köy mektepleri konusu işlenir. Makaleye göre köydeki okullara her öğretmen değil belli niteliklere sahip öğretmenler görevlendirilmelidir. Çünkü köy okullarında nice kabiliyetli öğrenciler vardır ki bunlar behemehâl eğitilip vatana faydalı birer unsur hâline getirilmelidir. Bunlar yapılırken hem köy mektebi hem de öğretmeni devletin resmî kurumları tarafından gerektiği kadar desteklenmelidir. Mekteplerin mutlaka geniş bir uygulama bahçesi ile iyi bir kütüphanesi olmalıdır. Küçük bir eczane kurulması de gereklidir. Okulu olmayan yakın köyler varsa yarım pansiyonlu şekli de kurulmalıdır. Köy mekteplerinin ders müfredatları kısmen köylüye uygun olmalıdır. Köy muallimleri de belli aralıklarla bir araya getirilip yeni gelişmelerden haberdar edilmeli ve eğitilmelidir (y.y. 1 Mart 1933, ss. 44-47).

Yine köy mektebinin ve köy mualliminin sıkıntıları *Terbiye Postası*'ndaki bir makalede dile getirilir. Makaleye göre köy mektebinde görev yapan muallimin pek çok problemi vardır: maaşını zamanında alamaz, maaş almak için şehre gidip gelme esnasında yaz kış pek çok sıkıntı çeker, mesleği üzerine konuşacak, dertleşecek, konuşacak arkadaş bulamaz, şehirde yapılan pek çok sosyal faaliyetten mahrum kalır, medeniyetin posta işlerinde eriştiği tekâmülden faydalanamaz, sevdiklerinden aylarca habersiz yaşar, köy yeri olduğu için ve köylülerin bağ bahçe ve hayvan işlerinden dolayı öğrenciler çok fazla devamsızlık yapar, köy okul binaları yoktur, varsa da küçük ve yetersizdir, yakacak problemdir. Bu problemler aşılırsa köydeki muallim işini daha iyi yapabilecektir (A. Turgut, 1 Haziran 1933, ss. 151-152).

Namık Ayas, eşiyle birlikte görev yaptığı Konya Zıvarık köyü [bugünün Altınekin ilçesi) ile ilgili *Konya Halkevi* mecmuasında bir makale yayımlar. Makalede köyü muhtelif yönlerinden tanıtırken oradaki ilkokuldan ve eğitim durumlarından da maddeler hâlinde bahseder:

"*1-Zıvarık'ın 14 yıl önce mescitten bazı değişmeler, ayrılmalar yapılarak okul hâline getirilmiş, taş yapılı, beş sınıflı, bir salonlu, muallim odası bulunan bir okulu vardı. Okulun bu hale getirilmesi için 300 lira kadar bir para harcanılmıştı. Bu okul bir kaza neticesi yanınca köylü maarif müdürünün verdiği plana göre yeni bir okul yapmıştır. 3 muallimle idare edilen okulun kadrosu beş seneden beri bire indirilmiştir.*

2-Okulunu devam eden talebe sayısı 150'den çoktur. Yılda çıkan talebe onu geçmemektedir. Buna çocukların babalarına yardım gibi sebeplerle okuldan vakitsiz ayrılmaları sebep olmaktadır.

3-Okulu bitirenler köylerinde kalmakta ve çiftleriyle, çubuklarıyla uğraşmaktadırlar. İçlerinde üniversitede tıp bölümünde, babasının büyük para yardımlarıyla okuyan ve doktor olan yalnız bir genç vardır.

4-Öğretmenlerin okul dışında uğraşmaları iyi sonuçlar vermiştir. Bu uğraşmaları, talebenin ve okulu bitirenlerin yaptığı müsamerelere köylünün gelmesi, sık sık okulda sıhhî, içtimai, terbiyevi konferanslar vermek, kanunun verdiği köy işleriyle uğraşmak, okul bahçesinde fidan yetiştirmek ve Konya'dan getirilen fidanları parasız halka dağıtarak diktirmek, bayramlarda candan alakadar olmak, köy evlerini süslemek, meydanda konferanslar vermek, köy odalarında gündelik gazeteleri okuyarak halkı tenvire çalışmak teşkil eder.

5-Köyde erkeklerin hepsi- yaşlılar ayırt- okuma yazma öğrenmişlerdir. Kadınlardan okuma yazma öğrenerek ulus okulunu bitirenlerin sayısı 58'tir.

6-Köyde medreseden başka yerlerde okuyanlar yoktur. Köy okulunu bitirenlerin sayısı 80 kadardır.

[…]

10-Halk dershanesinden 1929'da 108, 1930'da 62, 1931'de 12, 1932'de ise 7 yurttaş çıkmıştır" (Ayas, N. Temmuz 1942, ss. 59-70).

Bu defa başka bir köyün, Kolukısa köyünün okulunu tanıtan bir yazı yine *Konya Halkevi* mecmuasında yayımlanır. Makaleyi yazan ve köy okulu hakkında bilgiler veren köyün

öğretmeni **İhsan Eke**'dir. Yazar köyle ilgili muhtelif bilgiler verdikten sonra köyde eğitim ve okulla ilgili şu bilgileri verir:

"*Kolukısa köyü oldukça toplu ve zengin bir köy olmasına rağmen millî eğitim ışığına ancak Cumhuriyetten sonra kavuşabilmiştir. Cumhuriyetten evvel de burada bir ilkokul açılmışsa da okulun açıldığı bu senelerde birçok sebeplerden okulda ciddi ve rabıtalı bir öğretim yapılamamış ve istenilen randıman da alınamamıştır. Kimi seneler okul öğretmensiz kalmış, kimi seneler öğretmenler sık sık değiştirilmiş ve esasen eski tip mahalle okullarını andıran cami bitişiğindeki basık tavanlı tek dershane de istenilen verimi vermemiştir.*

Köyde ilk önce 1921 senesinde bir ilkokul açılmış, buraya Eskişehirli Mehmet isminde bir arkadaş öğretmen olarak verilmiştir. Mehmet köyde iki sene çalışmış yerine Konyalı Halil İbrahim tayin edilmiştir. Halil İbrahim, okulu iyi bir şekle koymuş, beş sınıflı ilkokul öğretiminde bu arkadaşın övmeye değer hizmetleri görülmüştür. Halil İbrahim üç sene çalıştıktan sonra köyden ayrılmış, yerine Karaağaçlı İsmail tayin edilmiştir.

Üç sene de İsmail köyde çalıştıktan sonra görevinden ayrılmış, yerine Konyalı Selahaddin öğretmen olarak tayin edilmiştir. 928 yılından 930 yılı sonuna kadar köyde çalışan Selahaddin de buradaki görevinden ayrılmış, yerine askerde bulunan İhsan Eke [yazarın kendisi] tayin edilmiş ve 1 Mayıs 1938'te işe başlamıştır. Öğretmen İhsan köye geldikten sonra o zamanki okul planlarına uygun bir okul binası yaptırılmış ve yeni binaya geçilerek öğretime orada devam olunmuştur. Okul binası tek katlı, üç dershaneli, taş ve kerpiçten yapılmıştır. Yetecek kadar bahçesi ve içecek suyu içindedir.

Okulda ortalama her yıl 70-80 çocuk okumaktadır. Bu sayının ortalama 20'sini [yani dörtte birini] kız öğrenciler teşkil eder. Kız çocuklar devam işlerinde erkek çocuklardan geridir. Bunun başlıca sebebi çocuk analarının 7-8 yaşındaki kız çocuklardan ev işlerinde yardım beklemeleridir. Son yıllarda okulun feyizli çalışmalarını gören analar kız çocuklarını da okula göndermekte öğretmene yardıma başlamışlardır. Okul 933 yılından 939 yılına kadar 6 sene içinde 78 mezun vermiştir. Köyde tahsil çağında 100 çocuk vardır [demek ki 20 kız okula gelememektedir]. Okul bunun ortalama yüzde yetmişini okutabilmektedir. Bugün köyde yeni yapılan Enstitü tipi okul da faaliyete geçtikten sonra köy çocuklarının yüzde yüz okuduklarını görmekle en büyük zevke ulaşacağız. Köyden başka okullara giden öğrenci yoktur. Okula giden ve okulu bitiren çocuklarla gitmeyenler arasında çok fark vardır. Okulu bitiren çocuklar ticarette, ziraatta, koyunculukta diğer köylülere nazaran daha verimli bir iş elde etmeye çalışmakta ve buna muvaffak da olmaktadırlar" (Eke, Temmuz-Ağustos 1946, ss. 28-29).

4.2.9.2. İptidaiyeler

Mehmet Muhlis, eğitimle ilgili yapılacak düzenlemelerin, ilk olarak iptidai mekteplerinden başlanması gerektiğini söyler. Öncelikle iptidai muallimlerinin maaşlarının artırılmasını önerir. Diğer okullarda saat başı ödenen ücretten vazgeçilerek kadrolu- maaşlı sisteme geçilmesi gerektiği belirtilir. Ancak her hâlde öğretmenler bu geçici duruma sabretmeli, en kısa zamanda maddi durumların iyiye gideceğini beklemeli ve ummalıdır. Eğitim görevinden vazgeçmemelidir (Koner, 1 Mart 1909, ss. 11-13).

Aynı yazar, *Barika*'nın başka bir sayısında yine iptidaiyelere tahsis edilen ödenek azlığından bahseder ve bu ödenek azlığından köy okullarına hiçbir tahsisat yapılmamasının hiç iyi olmadığını, çünkü bütün okulların temelinin iptidaiyelerin olduğunu söyler. Zaten köy okullarının neredeyse bir odadan ibaret olduğunu, muallimlerinin de maaşlarını bir şekilde kendilerinin temin ettiklerini dile getirir. Köy okullarına ödenek gönderilmeyeceği için belki köylerden okumak isteyen öğrenciler için biri kız biri erkek olmak üzere iki adet leyli mektep açılması kararlaştırıldığını belirtir. Ancak 50 kişilik açılacak bu leyli mekteplerin çok küçük olacağı hangi köyden öğrencilerin nasıl alınacağını merak eder (Koner, 9 Mart 1909, ss. 7-8).

Hak Yolu dergisinde **Abdullah Atıf Tüzüner**, eski mahalle mekteplerinin önceden iyi olduğunu, ancak zamanın şartlarına göre gerekli ıslahın yapılmadığından değerini yitirdiğini, ancak bunların yerine yeni açılan mekteplerin ise müfredatından kaynaklı olarak dini yönü zayıf çocuklar yetiştirdiğini söyler:

> "*Mahalle mekteplerini söndürerek yerine bilmem kaç sınıflı iptidai mektepleri ikame ettik. Kur'an-ı Kerîm saatlerini günden güne azalttık. Ona bedel musikiye ehemmiyet vererek, tiyatroculuk mesleğini ihya ettik. Zamana muvafık mühim hizmâtını gözettiğimiz yeni muallim ve muallimelerin talim ve terbiye eylediği yavrular- mali'ane olmasın- ne yarım sahife Kur'an-ı Kerim okumaya, ne de sekiz on satırlık bir imlâ yazmaya kadirdir, içlerinde noktalı harfleri noktasızlardan fark etmeyenler ise mühim bir yekûn teşkil eder; en büyük marifetleri mektebin ilhâmâtı bir fonograf gibi ailesi halkına naklederek onları, ıstıraba düşürmek, dil-hûn etmekten ibarettir.*
>
> *Yeni fikirli genç muallim ve muallimelerimiz ekseriyet üzere zayıf itikada müptela oldukları için hanelerinde İslâm terbiyesi görerek giden çocuklarımızı safdillik, mankafalılıkla itham ede ede bizar eylediler, bunun neticesi olarak şimdi çocuklarımız mu'tekîdât-ı İslâmiye yerine korkunç bir mübâlâtsızlık taşıyor ve mübarek gecelerde umduğumuz birkaç satır Kur'an-ı Kerîm'e bedel,*

Hanım kız, kadın kız

Ah karabiber, tarçın kız

türrehâtı gibi sevda-kâr nağmeler okuyorlar. Hâlbuki zaman-ı idare; salahiyetli, dirayetli, tecrübeli zevatın elinde bulunup da o mekâtib ü medâris, zamanın îcâbatına, memleketin an'anâtına göre ıslah ü tamik edilseydi, şimdiye kadar matlup derecede mükemmel birer müessese-i nafia hâline gelir ve bugünkü umumi cehalet çok zaman evvel zail olarak memleket, böyle baştan ayağı emniyetsizlik ve ıstırap içinde bulunmazdı.

Maazâlik büyük bir azim, ciddî bir vukuf ile işe girişilerek telâfi-i mâ-fâte [kaybolanların telafisine] çalışabilecek olsa Cenâb-ı Hakkın inayetiyle yine eski şeref ü asalet-i terbiyemizi elde etmek mümkündür. Fakat lakaytlık ve azimsizlik gösterecek zamanlarda olmadığımızı artık anlamaklığımız lazım gelir" (Tüzüner, 13 Eylül 1919, ss. 6-7; metnin yeni harfli tam şekli için bk. Özcan ve Koçer, 2017, ss. 63-65).

Hak Yolu dergisindeki **imzasız** bir makalede de iptidai mekteplerin acınacak bir hâlde olduğu, bu durumun en önemli sebep olarak ise yeterli ve yetişmiş öğretmenlerin bulunmaması olarak gösterilir:

"*Fakat bütün icraatın safahat-ı muhtelifesi arasında maarif-i iptidaiyemiz bir iflâsa doğru yürüdü. Elyevm aynı hâl mevcuttur. İptidai mekteplerinde tedrisat acınacak bir hâlde... Bunun esbabını tabii muallimlerde aramak icap eder. En güzîde muallimlerimizi, hemen hemen ricâl-i ilmiyemizi harb-i umumi mezarlara gömdü. Bu zayiatı acaba kaç senede telâfiye muvaffak olacağız. İnsan kayısı fidanı değildir ki sekiz senede bir ağaç olup da meyveler versin. Adam denilecek bir adam, yirmi beş sene emek ister. Marul ve salatalık gibi bir senede, bir ayda yetişmez, kemâle gelmez. Mekteplerimiz mücadele-i hayâtiyede kendilerine yarayacak malumat ile mücehhez insanları yetiştirecek bir şekle konulmalı idi. Basmakalıp programların, içinden çıkılmayan ve hayat-ı amelîde işe yaramayan bir alay dersleri, bir sürü lüzumsuz malumat hâlinde tıka basa dimağlara doldurmaktan bir fayda hâsıl olamazdı. Onun içindir ki mekteplerimizden çıkanlar ne olacaklarını, ne yapacaklarını bilemiyorlar. İstinat noktalarını kendilerinde bulamıyorlar. Dayanacak bir duvar, yürümek için bir koltuk değneği arıyorlar. Ve nihâyet yapışa yapışa vücûd-ı millete yapışıyorlar. Mekteplerimiz her gün istihlakten, istihsale doğru kuvvetimizi arttıracak vesaiti ihzar edecekken maalesef istihsalden, istihlâke doğru bir cereyan-i bâdi-i müstakili oluyor. Yegâne ehemmiyet vereceğimiz millî tedrisat, iptidai tedrisattır. Ve ilk kademede muvaffakiyeti temin etmedikçe üst kademelere hangi ayakla çıkacağız. Konya'da bulunan bazı mekteplere girmek için müracaat eden iptidai mezunlarının tâbi oldukları müsabaka imtihanları pek şayan-ı esef neticeler vermiş, bunu bir salahiyettar bazı zevatın ifâdâtına atfen beyan ediyoruz. Hatta bu mekteplerin aliyyülâlâ mezunları doğru*

imlâ yazamadıkları gibi "kara cümle" dediğimiz hesapta bile bazen muvaffak olamamışlar. El-hâsıl bütün mesmû'âtımız, müşâhedâtımız ve bu mekteplerin mahsulatı gösteriyor ki temeli teşkil eden marifet-i iptidaiyemiz çürük ve hiçtir. Böyle olursa daha yüksek tabakalar da ne hâlde bulunur?" (y.y. 27 Eylül 1919, ss. 8-10; makalenin yeni harfli tam metni için bk. Özcan ve Koçer, 2017, ss. 59-60).

Konya Halkevi dergisinde 1943 yılı itibariyle ilkokul öğrenci istatistikleri verilir. Buna göre 1923-1943 yılları arasında şehirde 97873'ü erkek, 52242'si kız olmak üzere toplam 150115 kişi, köylerde 147257'si erkek, 46636'sı kız olmak üzere toplam 233893 kişi kaydolmuş; mezun olanlarla ilgili bilgi verilmemiştir. (y.y. Ekim 1943, ss. 21-46). Verilen istatistikteki kayıt sayılarında kız öğrencilerin oranının çok düşük olması ve bu oranın köylerde daha düşük seyretmesi dikkat çekicidir.

İlköğretimle ilgili dönemin reisicumhuru **İsmet İnönü**'nün 1944 yılına kadarki ilkokul binaları ve öğrencileriyle ilgili bir yazısı *Konya Halkevi* dergisinde Ülkü dergisinden iktibas edilerek yayımlanır. Yazıda ilkokula devam konusu ile okul binaları öne çıkar. Türkiye'deki ilköğretim eğitiminin bir portresi ve istatistikleri verilir. Yapılan ve yapılacak olan çalışmalar anlatılır:

"*1943-44 yılının ilköğretim devri sona erdi. İlk neticeleri aldım. Beş sınıflı, yani tam teşkilli, şehir ve köylerdeki bütün okullarımızın beşinci sınıfından mezun verdikleri sayı 75.286'dır. Ders yılının başında bütün beşinci sınıfların toplamı 97.000 idi [yani 22.000'den fazla öğrenci mezun olamadı veya okulu bıraktı gözüküyor]. Geçen ders yılında beşinci sınıflar toplamı 91.000 ve aldığımız mezun 67.300 idi. Bu sene için hafif bir terakki elde etmiş bulunuyoruz.*

Birinci sınıflara giren kız ve erkek çocuklarımızın sayısı geçen sene 224.500 ve bu sene 247.000 idi. Dört beş seneden beri bu sayılarda dolaşan ilk sınıf rakamlarıyla son senede aldığımız 75.000 karşılaştırılırsa, çocuğun beş senelik ilköğretim devresinde %65'ten fazla fire veriyoruz demektir [yani okula giren 100 öğrencinin 65'i mezun olamıyor veya olmadan ayrılıyor] . Bu korkunç bir şeydir. İlköğretime verdiğimiz bütün emeklerin ve yaptığımız, yapacağımız bütün masrafların beyhude olmaması için, ilk önce büyük savanın bu cephesini yani devam meselesini halletmek görüşüne vardık. Bu kanaatle iki senedir şehir şehir, köy köy ilkokullarda devam işini takip etmeye çalışıyoruz.

Bu takipler sayesinde daha iyi neticeler bekliyordum. Fakat evvelki sınıfların yani bugünkü üçüncü, dördüncü sınıfların mevcudu yaklaşık olarak gelecek mezunların sayısını

kararlaştırdığında büyük iyi neticeleri asıl gelecek iki seneden sonra alacağız diye teselli buluyorum.

Gerçek, bu sene üçüncü ve dördüncü sınıflara geçmiş olan çocuklarımızın sayısı hissolunur derecede artmıştır. Asıl rakamları sonbaharda toplayabileceğiz. Bu rakamlar üzerine ayrıca tahlil yapmaya veya Maarif Vekili arkadaşıma yaptırmaya çalışacağım.

Mezun sayısındaki az terakkinin sebeplerini nasıl anladığımı söylemeye başlamadan evvel geçirdiğimiz dereceleri bir defa daha göz önüne koymak isterim. İstatistik şudur:

Ders yılı	***Mezun sayısı***
1929-30	*17.894*
1933-34	*23.145*
1937-38	*45.759*
1941-42	*67.378*
1943-44	*75.286*

17.000'den 75.000'e çıkış, hususiyle hocaların askere gittikleri, okul yapılarının güçlüğe uğradığı harp yılarında daha yüksek tempo ile artış, sevinilecek bir şeydir. Fakat ihtiyacımız ve vazifemiz, varmak istediğimiz hedefler göz önüne alınırsa, çok ıstırap çeker ve teselli çaresi bulamayız. Bir milyona yakın çocuğumuz ilkokullardadır. Nazari olarak bunun beşte biri olan 200.000'i mezun vermeli idik. Biz tam teşkilattan 75.000 verdik. Ayrıca üç sınıflı eğitmen okullarından da 50.000 kadar mezun aldık.

Karşısında bulunduğumuz zorluk, pasif direnmedir. İlköğretimin kıymetini kendi anladığımız gibi ve kendi anladığımız ölçüde vatandaşa anlatamıyoruz. Daha fenası, vatandaşa anlatacak olan vazifelilere anlatamıyoruz.

"Kız çocukların hepsini göndermiyorlar; sonunu beklemeden okuldan alıyorlar. Çocuklar, köylünün iş zamanında ailelerine yardım ediyorlar. Fakir olanlar vaktinden evvel çalışmaya gidiyorlar. Vakti hâli yerinde olanlar da bir iki sene okuduktan sonra öğrendiklerini kâfi görüyorlar" özürlerini ve izahlarını işitirim ve işittiğim her yerde bunları söyleyenleri şiddetle reddederim. "ilköğretim; ilköğretim! Bu iş, milletin umumi hayatı ve seviyesiyle alakalı bir meseledir. Yüzlerce senede hallolunacak bir dava, on beş senede halledilemez. Bütün emekler boştur. Zaten ilköğretimden evvel, ekonomik durumu düzeltip iyileştirmeli". Bunlar da sözüm ona aydın karasının özürleridir. Hususiyle bu çeşitlerden biri, memleketin her köşesinde

bir salahiyet başında hele bir vilayette başında bulunursa, talihsizlik hakiki bir felaket olur. İhmalci ve inanmamış bir valinin ilköğretimde kusurunun farkına varıldıktan sonra da, iyileşmiş neticeyi ancak dört sene sonra alabilirsiniz. Bir senelik fena takip, fena zihniyet, hiç olmazsa, üç sene zararını uzatır.

*İlköğretimde devam meselesini, davanın bütün cephelerinden en başta geleni sayıyorum ve müspet neticeyi her şeyden evvel işbaşında bulunan bütün vazife sahiplerinin, hususiyle valilerin, kaymakamların ve maarif müdürlerinin himmet*inden bekliyorum.

Bütün vekâletlerin vilayetlerde bulunan memurları, ilköğretimde devam denilen bir meseleden haberdar olmalı ve temasta bulunduğu muhitte hayırlı bir telkin yapmak fırsatı eline geçerse bundan istifade etmek için hazır olmalıdır. Ancak bu suretle devletin ruhuna yerleşmiş bir inanışın ve bir ıstırabın yankısını vatanın bütün ruhlarına vermeye muvaffak oluruz. Yine bu suretle ilköğretim için mütehassıs dairelerce takip olunan tedbirler, evvelden tahmin olunamayan cepheleriyle herhangi bir daireye temas ederse, hiç vakit kaybetmeden kolaylıklarla karşılanır. Hususiyle memleketin adliye cihazının ilköğretimi bir büyük millî dava olarak anlamış ve kavramış olması çok feyizli bir tesir yapar.

Üzerinde ehemmiyetle durduğumuz bir büyük davanın en uzak köşedeki bir vatandaş üzerinde bile uyandırıcı bir tesir yapmaktan geri kalacağına inanmıyorum. Çocuğu okula göndermemenin veya devam ettirmememin fenalıklarını ciddi olarak dinlemekle vatandaşın kanaatinde iyilik hâsıl olacağını çok görmüşümdür.

Hülasa, yukarıda saydığım mugalatalı özürleri hiçbir suretle kabul etmiyoruz".

Makalenin devamında reisicumhur bütün yöneticileri ilköğretim davası konusunda şöyle uyarmaktadır:

"*Valiler, kaymakamlar, maarif müdürleri, öğretmenler, müfettişler, kendi bölgelerinin şehirde ve köyde bütün okullarını tanıyacaklar, her sınıfın kız ve erkek bütün çocuklarının sayısını bilecekler; devamsızlık başlayan bölgeleri, sene sonunu beklemeden evvel derhâl fark edecekler; yangın söndürmeye koşar gibi, hadise yerine gidecekler ve sene nihayeti büyük müspet neticeyi alıncaya kadar heyecan içinde bulunacaklar. Devamsızlık hastalığı ancak bu suretle tedavi olunur. Ve eğer arkadaşlarım kendi sahalarındaki bu işle uğraşmak için benim bulunduğum kadar vakit ve heves ayırabilirlerse, biz devam meselesini yakın zamanda tamamıyla hallederiz.*

Bunu hallettiğimiz zaman, memleketin ve milletin az zamanda o kadar farklı ilerlemesini sağlayacak ana tedbiri nasıl bulmuş olduğumuza kendimiz de şaşakalırız".

Bu defa reisicumhur sözü okul binalarına ve bu binalarla ilgili yapılan ve yapılacak olan çalışmalara getirir:

"*Bugünkü hâlinde ilköğretimde devamdan sonra gelen meselesi, okul binasıdır. Okullarımız, gelen çocukları, hususiyle ilk sene gelenlerin aynı sayılarda devamını sığdıramayacak kadar dardırlar.*

Biz, köylerde okul binaları işini Enstitüler Kanunu ile bir tertibe bağladık. Şehirlerde okul binaları meselesi de hususi bir tertibe bağlanmak gereklidir. Alakalı dairelerin bunu yakın zamanda neticelendireceklerini umuyorum. Esas olan fikir, köylerde olduğu gibi, şehirlerde de ilkokul binalarının vatandaş tarafından her vergiden ayrı bir mükellefiyet olarak meydana getirilmesidir. İnsan olarak yaşamak için su ve hava gibi tabii şartlar arasında ilköğretimi de görürsek, şehirlerin ilkokulları yapmak için tedbirler ve ölçüler kolaylaşır ve sadeleşir.

Bununla beraber, şehirlerde ilkokul binası eksikliği esas itibariyle ihtiyacın zihnimizde kemale gelmemiş olmasının mahsulüdür. İlkokul çocuklarının çifte tedrisatlı okullara devam etmeye mecbur olmaları kadar ağrıma giden bir hadise söyleyemem. Son bir iki senedir, bu duygularımızın şehirlere yayılmak istidadı göstermesinden çok ferahlıyorum.

Bir taraftan kanuni tedbirler ve diğer taraftan anlayışımızdaki ilerleme ile şehirdeki okul binalarının tamamlanması yakın zamanda sağlam esaslara dayanacaktır".

Reisicumhur, okul binalarıyla ilgili yapılacak olanları da şöyle özetlemektedir:

"*Bu suretle bizim idare cihazımız ve anlayışımız sayesinde senede üç bin ilkokulun açılmasını kolay ve tabii bir iş hâline getirdikten sonra, köyde ilköğretimi sağlam tedbirlere bağlamış olduğumuza inanacağız.*

Bu sayede, ilköğretim, on senede umumi, mecburi kayıtlarının tahakkuk etmiş feyizli, verimli çehresini elde edecektir. Her sene öğrenci sayısını 100-150 bine kadar artacak ve on sene sonra 2 milyonu geçecektir".

Bu arada makalede köyler için ilkokulların ütünde üç senelik teknik karakterde okulların açılmasının kararlaştırıldığı, ilk yıl yüzden fazlasının açılabileceği vaat edilerek konuyla ilgili daha sonra tafsilat verileceği söylenir. Makalenin sonunda reisicumhur, tüm bu söylediklerini özetler ve beklentilerini sıralar:

"*1-İlkokullarda devam meselesi mutlaka tedavi edilmek lazım gelen büyük bir derttir. Vatandaşlardan dikkat ve ilgi ve bütün devlet memurlarından hususiyle valiler, hâkimler ve bütün memurlardan en büyük ilgi, takip, telkin ve yardım beklerim.*

2-Şehirlerde ilkokul binaları için hususi tedbirler, yani kanunlar yolu ile alınacaktır. Onu beklemeden her bölge, mümkün olanı yapmalıdır.

3-Köylerde büyük sayıda ilkokul açma devrinin ilk yılındayız. Bu yılın imtihanını yüz akıyla geçirmek hepimizin büyük kaygımızdır. Sonbaharda vatandaşlara iyi haberler verebilmenin heyecanı içindeyim. Gelecek sene için şimdiden hazırlanmak lazımdır" (İnönü, Ağustos 1944, ss. 1-6).

4.2.9.3. Rüştiye/ orta mektepler

1868 yılında Konya'da da açılan rüştiyeler, kız ve erkek olmak üzere ikiye ayrılmışlardır. Bu rüştiyelerde görev yapan öğretmenler bazen kültür programları kapsamında konferanslar vermişlerdir. Konya Halkevinin Konya'da verdiği konferanslar listesi verilirken konferansın konuları ve konferansı verecek öğretmenler belirtilirken çalıştıkları kurumları da yazılmıştır.

Bu listeye göre 1927 yılında **Kız Orta Mektebi** idareci ve öğretmenleri şunlardır:

Müdürü Nail Bey

Tarih ve Coğrafya Muallimi Celal Bey

Türkçe Muallimi Saime Hanım

Ev İdaresi Muallimi Şevkiye Hanım (Halk konferansları, 1927, ss. 710-712).

Orta Anadolu dergisinde Konya Erkek Ortaokulu öğrencileriyle ilgili bir fotoğraf yayımlanır (Konya Erkek Ortaokul İzci Talebesi [resim], Kasım 1939, arka kapak içi).

Resim 4.2.9.3.1. Konya Erkek Ortaokulu izci öğrencileri resmigeçidi.

Aynı dergide yine Erkek Ortaokulu müzik kolu öğrencilerinin öğretmenleriyle birlikte bir fotoğrafı verilir (Konya Erkek Ortaokulu Müzik Kolu [resim], Nisan 1940, ön kapak içi).

Resim 4.2.9.3.2. Konya Erkek Ortaokulu müzik kolu öğrencileri ve öğretmenleri.

Konya Halkevi dergisinde 1943 yılı itibariyle ortaokul öğrenci istatistikleri verilir. Buna göre (Konya, Akşehir ve Karaman'da) 1923-1943 yılları arasında 13048'i erkek, 1228'si kız olmak üzere toplam 14276 kişi kaydolmuş; 1696'sı erkek, 141'i kız olmak üzere 1837 kişi mezun olmuştur. (y.y. Ekim 1943, ss. 21-46). Verilen istatistikteki mezuniyet oranının çok düşük olması üzüntü vericidir.

Konya Halkevi dergisinde, Konya'da bulunan askeri ortaokulun bir resmine yer verilmiştir (Askerî ortaokul, Ekim 1943, s. 44).

Resim 4.2.9.3.3. Konya'da bulunan Askeri Ortaokul.

4.2.9.4. Liseler (idadiler)

İdadilerin açılması ve eğitim tarihi ile ilgili bazı değerlendirmelerin olduğu bir makale **Naci Fikret Baştak** tarafından, *Konya Halkevi* mecmuasında yayımlanır. Buna göre:

"*Abdülhamit Hanı-ı Sani'nin bazı iyilikleri vardır ki gayrikabil-i inkârdır. İşte o büyük iyiliklerinden birisi de Türkiye'nin her tarafında idadî mektepleri küşat etmiş olmasıdır. O vakte kadar Türkiye, hemen hemen derin bir cehalet içine gark olmuş gibi idi. Gerçi medreseler var idi. Fakat bu köhne müesseselerde okunan şeyler, yalnız Arap lisanının sarf ve nahvi, bedii ve*

beyanı, meanisi, mantığı ve sonra tefsir, hadis, fıkıh, feraiz gibi din ilimleri idi. Medreselerde bu hududun ötesine çıkılamazdı. Bir zamanlar yani epeyce eski devirlerde ve bilhassa medeniyet-i İslâmiyenin şaşa-yı kemalde bulunduğu çağlarda riyaziyat, tabiiyat, tıp, hikemiyat, heyet vesaire gibi birçok faydalı ilimlere cay-ı tedris olan medreseler, Sadeddin Taftazani ismindeki zahirperest ve mutaassıp zatın zuhurundan sonra maddi ve aklî ilimlere kapılarını kapamışlar ve yalnız Arap dili ile İslâm dinini tedrisine münhasır kalmışlardı. Gerçi İkinci Sultan Mahmut, Türkiye'de ilmî müesseseleri ilk küşat eden bir padişah ise de vilayetlerde idadi mekteplerinin küşadı tâ İkinci Abdülhamit zamanına kadar teehhür etmiştir. Bundan dolayı Sultan Abdülhamit Han-ı Sani'ye ne kadar medyun olsak, namını ne kadar hayır ile yâd etsek azdır.

Elime geçen salnamelere nazaran Konya İdadisi 1305 [1889] senesinde açılmıştır. Bu tarih, öyle zannediyorum ki herhâlde tarih-i Rumi, yani malî olmalıdır. Şu hâlde Konya'da ilk defa idadinin açılması zamanımızdan 53 sene evveldir. Açıldığı zaman ne kadar taan ve deşnaya hedef olduğunu, ben, kendi zamanımda, onun aleyhindeki sözlerden istidlal edebiliyorum.

İdadi açıldı… İlk semeresini bittabi yedi sene sonra gösterdi" (Baştak, Mart 1942, ss. 26-34).

Konya'daki eğitimcilerin Konya'da verdiği konferanslar listesi verilirken konferansın konuları ve konferansı verecek öğretmenler belirtilirken çalıştıkları kurumları da yazılmıştır

Bu listeye göre **Konya Lisesi** idareci ve öğretmenleri şunlardır:

Müdürü Nejat Bey

Arabi Muallimi Atıf Bey

Tarih ve Coğrafya Muallimi Ferit Bey

Felsefe Muallimi Muhlis (aynı zamanda Erkek Muallim Mektebi Felsefe Muallimi).

Farisi Muallimi Abdülkadir Bey

Fransızca Muallimi Arif Bey

Fransızca Muallimi Vehbi Bey

Fransızca Muallimi Necmettin Bey

Lise Doktoru Hulki Amil Bey

Resim Muallimi Sami Bey

Tabiiyat Muallimi Tahsin Bey

Riyaziye Muallimi Şevki Bey

Kimya Muallimi Kemal Bey

Türkçe Muallimi Mehmet Emin Bey

Türkçe Muallimi Arif Bey

Almanca Muallimi Yahya Fehmi Bey (Halk konferansları, 1927:30-32/ 710-712).

Orta Anadolu dergisinde Konya Lisesi talebesi ile ilgili bir resim konulmuştur (Konya Lisesi Talebesi [resim], Kasım 1939, arka kapak içi).

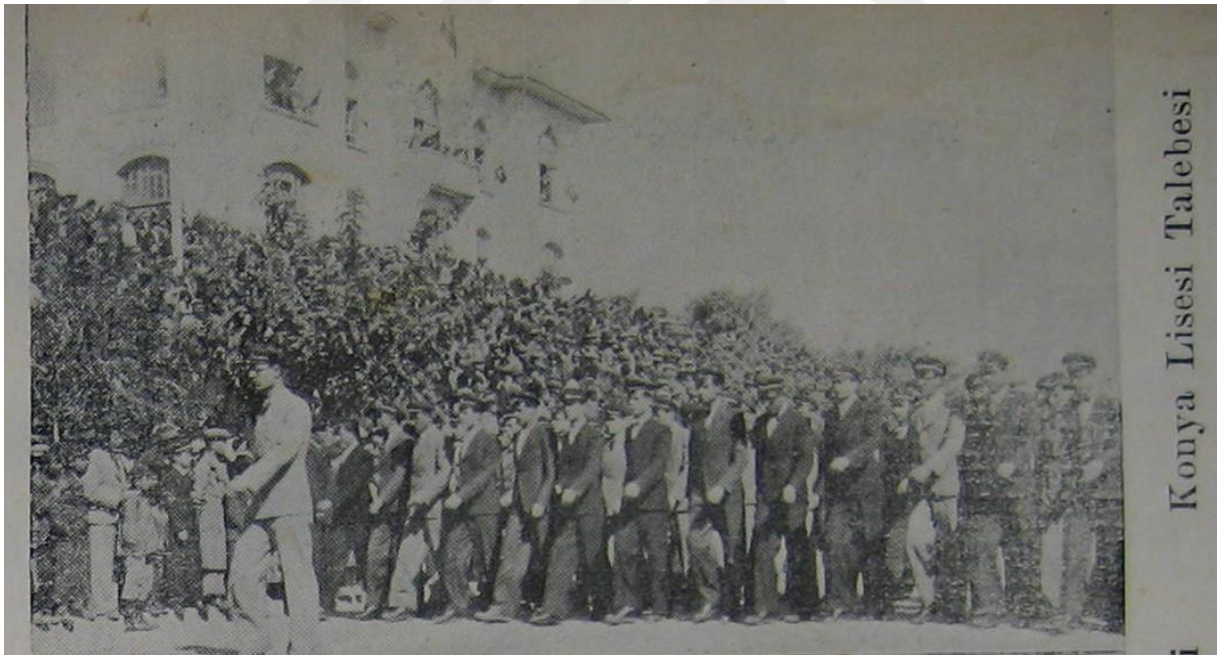

Resim 4.2.9.4. Konya Lisesi öğrencileri bir bayram geçit töreninde.

Konya Halkevi dergisinde 1943 yılı itibariyle lise öğrenci istatistikleri verilir. Buna göre 1923-1943 yılları arasında 9471'i erkek, 412'si kız olmak üzere toplam 9913 kişi kaydolmuş; 951'i erkek, 70'i kız olmak üzere 1021 kişi mezun olmuştur. (y.y. Ekim 1943, ss. 21-46). Verilen istatistikteki mezuniyet oranının çok düşük olması elbette düşündürücüdür.

4.2.9.5. Darülmuallimîn (muallim mektepleri)

1875'te Konya'da da açılan Darülmuallimîn (öğretmen okulları), kız ve erkek olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Konya'daki eğitimcilerin Konya'da verdiği konferanslar listesi verilirken konferansın konuları ve konferansı verecek öğretmenler belirtilirken çalıştıkları kurumları da yazılmıştır (Halk konferansları, 1927, ss. 710-712).

Bu listeye göre 1927 yılında **Erkek Öğretmen Okulu** idareci ve öğretmenleri şunlardır:

Müdürü Halit Ziya [?] Bey

Felsefe Muallimi Muhlis Bey (aynı zamanda Lise Felsefe Muallimi)

El İşleri Muallimi Asım Bey

Fransızca Muallimi Edip Bey

Türkçe ve Usul-ı Tedris Muallimi Zeki Bey

Edebiyat Muallimi Sadi Bey (aynı zamanda Kız Muallim Mektebinde görevli)

Musiki Muallimi Necmi Bey

Fizik Muallimi Mithat Bey

Riyaziye Muallimi İhsan Bey

Aynı listeye göre **Kız Muallim Mektebi** idareci ve öğretmenlerinin ise şu isimlerden oluştuğu görülmektedir:

Mektep Müdürü Mustafa Lütfi Bey

Fizik ve Kimya Muallimi Mihrünnisa Hanım

Tarih ve Coğrafya Muallimi Ekrem Bey

Edebiyat Muallimi Sadi Bey (aynı zamanda Erkek Muallim Mektebinde görevli)

Türkçe Muallimi Mevhibe Hanım

Mektep Doktor Kamil Şakir Bey

Terbiye-i Bedeniye Muallimi Melek Hanım

Tabiiyat Muallimi Fahriye Hanım

Riyaziye Muallimi Rafet Bey

Ev İdaresi Muallimi Müzeyyen Hanım

Musiki Muallimi Zühtü Bey

El İşleri Muallimi Remziye Hanım

Öğretmen yetiştiren okulların eski adı olan Darülmuallimîn okulları ile ilgili *Hak Yolu* dergisinde bir tenkit yazısı çıkar. Makalede cehaletin zararlarından bahsedilerek okullarımızın da bu cehaleti gidermediği, bunun nedeninin eğitimin iyi öğretmenler tarafından verilemediği, okullardaki idarecilerin vasıfsız insanlar olmasından kaynaklandığı açıklanır. Örnek olarak da Konya Darülmuallimîn verilir. Bahsi geçen okulun, vekilin vekili tarafından idare edildiği teessüfle karşılanır ve şunlar söylenir:

"*Yine bunun içindir ki darülmuallimînler vücuda getirdik. Şu mukaddime ile demek isteriz ki darülmuallimînler, bu memlekette cehl ü nâdânî ile mücadeleye memur birer ordunun efradını yetiştirecek, müessesat-ı mühimmeden oldukları için mekâtib-i saire ile kabil-i mukayese olamayacak bir takayyüde, ihtimama mazhar olmalıdırlar ki oradan çıkanlar bizi muradımıza eriştirsinler. Hâlbuki gözümüzün önünde duran Konya Darülmuallimîn'inde bu kudret-i ihzâriyeyi göremiyoruz. Bu darülmuallimîn eğer müşâhedât u mesmûâtımıza aldanmıyorsak, senelerden beri böyle bir medrese-i irfaniyeye yakışmayacak bir tarz-ı idare ile bugünkü hâl-i mühmeliyete giriftar olmuştur. Mektebin şu bugünkü hâle düşmesinin avâmil ü müessirâtı arasında maarif dairesinin uhdesine pek büyük ve nâ-kâbil-i afv bir mesuliyet teveccüh ediyor. Mektebin selâmet-i idaresi her türlü efkâr-ı şahsiyenin fevkinde bulundurulmak lâzım iken bilâkis bir zaman-ı vazife-i aslîyesini ırgatlıktan ibaret zannedenlerin muvacehe-i iğmâzında mektebi şöyle dursun, kendini hüsn-i idareye muvaffak olamayanların elinde bir zamanda mektepte bıraktığı bastonun icra-yı vekâlet edebileceğine kanaat hâsıl eyleyecek kadar darülmuallimîn idaresini pek kolay veya bir hiç zannedenlerin dest-i ihmâl ü metrûkiyetinde bırakılmıştır. Kendilerine kanuni bir mesuliyet teveccüh etmiş iktiza eden bu müntesibîn, o mesuliyeti teveccühe memur makamın yani Maarif Müdüriyetinin hisse-i iştiraki dolayısıyla ağız açmadığını veya kudret-i nüfuz ü tefehhusa malik olan nazarlara çarpan hakâyık-ı mevcudeyi görüp de görmemezliğe geldiğini, kendi cesaretlerini arttıracak bir saik gibi telakki edeceklerine ilham-ı vicdaniye tabiiyet etmiş olsaydılar darülmuallimîn şekl-i hazır-ı fakirânesiyle enzâr-ı teessüfü yakacak bir manzara iktisap eylemezdi. Darülmuallimînde bildiğimize göre maddî ve manevi bir bozukluk vardı. Aynı zamanda idare ile alâkadar bazı*

muallimler talebeye ders yerine masal okumuşlardı. Kudretsiz bir muallimin iki sene okuttuğu değil de okutamadığı ulûm-ı tabiiye derslerinin netâyic-i müellimesine yine bu mebhase taalluk edecek tıflâne ve garip tecrübeler, cam üstüne şiddetle atılan bir cevizin kırılıp da camın arz-ı vücudu mukavemet eyleyeceği tecrübeleri bir tüy dikiyordu. Vilâyetçe mektepte icra-yı tahkikata memur olan zevatın muttali oldukları hakâyık, pîş-i nigâh ıtlâ'ına arz edebildiği hâlde mektebin vekilü'l-vekil ile idaresine devam olunması esbâb-ı salâhın henüz istikmâl edilememesi, o bozuk idarede maddî ve manevi alâkası bulunanların himâye ü sahabeti cihetine gidilip de mektebin ahvâl-i umumiyesi hakkında nazar-ı dikkati celp etmek suretiyle olsun vazifesini ifa etmiş ve aynı zamanda kudret ü kifayet -i talimiyesi de gayr-i münker bulunmuş olanların mazhar-ı takdir ü tahsîn olacak yerde duçar-ı nefrîn olması mektebin hâlâ tayin olunduğu günden beri belki beş defa vazifesi başında bulunmamış vekillerle idaresine devam olunması gösteriyor ki Konya'da bir darülmuallimîn mevcut olduğu unutulmuştur. Şu kararsızlıklara karşı buraca bir tedbir ittihaz olunamayacağını bildiğimizden, Maarif Nezaret-i celilesinin nazar-ı dikkatini celp etmeği vezâif-i mukaddesemizden addettik" (E[lif harfi]. Sûdî, 20 Ağustos 1919, ss. 2-4; metnin yeni harfli tam metni için bk. Özcan ve Koçer, 2017, ss. 62-63).

Yeni Fikir dergisinde Müdafa-yı Milliye Vekili Recep Beyefendinin ziyaret ettiği irfan yuvalarından Erkek Muallim Mektebine ait bir resim yayımlanır (Geçen haftanın kıymetli intibaları, 1925, s. 3).

Resim 4.2.9.5.1. Müdafa-yı Milliye Vekili Recep Beyefendinin ziyaret ettiği irfan yuvalarından Erkek Muallim Mektebi.

Orta Anadolu dergisinde Konya Kız Muallim Mektebi öğrencileriyle ilgili bir fotoğraf yayımlanır (Konya Kız Öğretmen Okulu Talebesi [resim], Kasım 1939, arka kapak içi).

Resim 4.2.9.5.2. Konya Kız Muallim Mektebi öğrencileri resmigeçidi.

Konya Halkevi dergisinde 1943 yılı itibariyle kız öğretmen okulu öğrenci istatistikleri verilir. Buna göre 1923-1943 yılları arasında 7587 kişi kaydolmuş; 1185 kişi mezun olmuştur. (y.y. Ekim 1943, ss. 21-46). Verilen istatistikteki mezuniyet oranının çok düşük olması göze çarpmaktadır.

4.2.9.6. Hukuk mektebi

Mehmet Muhlis, Konya'da açılan Hukuk Mektebi için imkânı olmayan ailelerin çocuklarının kendi memleketlerinde böyle bir okulda çocuklarını okutmalarının çok iyi olacağını ancak maarif için Konya'ya tahsis edilen ödeneğin zaten iptidaiyelere bile yetişmediği hâlde bir de bu okula harcanmasının caiz olamayacağını beyan eder. Açılmış bulunan bu Hukuk Mektebinin masrafının Avrupa'da olduğu gibi cemaat/ halk tarafından karşılanabileceğini salık verir (Koner, 9 Mart 1909, ss. 7-8).

Selçuk Üniversitesi, nüvelerinin 1908 yılında atıldığı bu mektep tarihini kendi kuruluş tarihi olarak 13/02/2024 tarihli ve 2024/24 sayılı Senato Kararı ile benimseyerek ilan etmiştir. Üniversitenin web sitesindeki tarihçe kısmında şu bilgiler verilmektedir:

> "*Konya'da bir üniversite kurma planının ilk aşaması olarak 1 Mart 1908 Cumartesi, Mevlânâ dergâhına yakın Sedirler Mahallesi'nde, günümüzde Koyunoğlu Müzesinin yakınında bulunan ve Çelebi Konağı olarak bilinen büyük bir konakta Konya Hukuk Mektebi kurulmuştur. Konya Hukuk Mektebi, bu bağlamda Darülfünun döneminde [ve Darülfünuna bağlı olarak]*

Anadolu'da kurulan ilk yükseköğretim kurumudur. Mektep, dört yıllık bir eğitim süresine sahipti ve bu Mektebe sadece lise mezunları kayıt yaptırabiliyordu. 11 yıl boyunca Konya'da faaliyet gösteren ve faaliyet gösterdiği süre zarfında 134 mezun veren Mektep, esasen Konya'da tam teşekküllü bir üniversite kurma planının ilk aşaması olarak açılmış ancak I. Dünya Savaşı ve sonrasında yaşanan sıkıntılar sebebiyle 15 Mart 1919'da kapılarını kapatmak zorunda kalmıştır" (Tarihçe, 1 Aralık 2024)

Bu mektebin tedris heyeti ile ilgili *Konya Halkevi* mecmuasından şu bilgileri ediniyoruz:

"*1908 Martı içinde Konya'da açılan Mekteb-i Hukuk'un ilk tedris heyeti şu zevattan mürekkepti: Birinci sınıf, Mecelle-i Ahkâm-ı Adliye Muallimi Yalvaçlı Faziletli Ömer Efendi, Feraiz Muallimi Faziletli Ziya Efendi, Kitabü'l- Vesaya Muallimi Hadimî Faziletli Mehmet Efendi, Kitabü'l- Nikâh Muallimi Faziletli Ali Kemali Efendi (Sivaslı), Ceza Kanunu Muallimi Konya İstinaf Müddeiumumi Muavini Hâki Efendi, Mukaddeme-i İlm-i Hukuk Muallimi Saadetli Emrullah Efendi (aynı zamanda mektep müdürü, meclis maarif azası), Hukuk-ı Düvel Muallimi Konya Maarif Müdürü Hulusi Bey. Hukuk-ı İdare dersini de ilk günlerde Emrullah Efendi-muallim vekili sıfatıyla- veriyordu*" (Evren, Haziran-Temmuz 1948, ss. 35-36).

4.2.9.7. Konya sanayi mektebi veya sanat okulu

Sanayi mektebi Konya'da 1901'de açılmıştır. Konya eğitimcilerinin Konya'da verdiği konferanslar listesi verilirken konferansın konuları ve konferansı verecek öğretmenler belirtilirken çalıştıkları kurumları da yazılmıştır (Halk konferansları, 1927, ss. 710-712). Buna göre 1927 yılında **Sanatlar Mektebi** Müdürü olarak Mehmet Cemal Bey gözükmektedir.

Konya Sanayi mektebi için **Aka Gündüz**'ün *Hak Yolu* dergisinde yayımladığı ve sanatın ve çalışmanın önemini beyan ettiği bir şiiri vardır:

"*Sanat bizim canımızdır*
Damarlarda kanımızdır
Millet için şanımızdır.
İstiyorsak büyük vatan
Onu, sanattır yaşatan.
Alınlardan akan terden
Sanatı çok olan yerden
Her çalışkan yiğit erden
Hoşnut olur ana vatan
Onu sanattır yaşatan.
Durmayalım, çalışalım

Çalışmağa alışalım
Saadete karışalım.
Yaşamayı ister vatan
Onu sanattır yaşatan
İyi bir Türk, kan, ter döker
Kumaş biçer, demir döver
Altın alır, gayret eder
İstiyorsak büyük vatan
Onu sanattır yaşatan" (Gündüz, 13 Eylül 1919, s. 9; Özcan ve Koçer, 2017, s. 28).

Konya Halkevi dergisinde 1943 yılı itibariyle sanat okulu öğrenci istatistikleri verilir. Buna göre 1923-1933 yılları arasında 4803 kişi kaydolmuş; 345 kişi mezun olmuştur. (y.y. Ekim 1943, ss. 21-46). Verilen istatistikteki mezuniyet oranının çok düşük olması trajiktir.

Teknik eğitim ve öğretimle ilgili Konya'da çıkan *Teknik Dergi*'de bir makale yayımlanmıştır. Makalede teknik eğitimin öneminden, devlete, millete, ekonomiye olan katkısından bahsedilir. Teknik eğitimle ilgili bazı tarihi bilgiler verilir:

"*İlk sanat okulu, memleketimizin fedakâr bir evladı ve Türkiye'deki sanat okullarının kurucusu Mithat Paşa tarafından 1860 yılında Niş'te Islahhane adı altında fakir ve kimsesiz çocuklara açılmıştır. Birer özel komisyon tarafından idare edilen ıslahhaneler umulduğu kadar verimli çalışmalar gösterememişlerdir. 1885 tarihinden itibaren Mekteb-i Sanayi adını almaya başlayan bu okullar 1913 yılından sonra İl Özel İdareleri tarafından ödenek verilmek suretiyle devlet kurumu hâline girmişlerdir. Cumhuriyetin ilanında bu okulların sayısı dokuzu geçmiyordu.*

Cumhuriyet hükümetimizin yerinde ve isabetli kararları ve kudretli yapıcılığı sayesinde kısa bir zamanda Millî Eğitim Bakanlığı teknik öğretim okullarının sayılarını birkaç kat artırmıştır" (Torol, Kasım 1946, s. 1).

Sanat Enstitüsünün Müdürü de olan **aynı yazar**, derginin başka bir sayısında Konya'daki Erkek Sanat Enstitüsünün 46. yaşı münasebetiyle bir makale daha yayımlar. Makalede Enstitünün tarihçesi, eğitim durumları, binaları, mezunları ve bölümleri anlatılır:

"*1901 yılında Konya Valisi rahmetli Ferit Paşa zamanında temeli atılan Enstitümüz bu yıl 46'ncı yaşına basmaktadır.*

Kurulduğu yıldan beri birçok değişikliklerden sonra genişlemiş, ilerlemiş ve bugünkü hâlini almıştır.

1945-46 öğretim yılında 58 öğretmen ve 901 öğrenici ile öğretime başlayarak, öğretim yılı sonunda birinci devreden 99 ve ikince devreden 71 mezun vermiştir.

Birinci devre mezunlarından 95'i, ikinci devreyi bitirmek için Enstitümüze kaydedilmişler ve bunlardan dördü de bir an önce hayata atılmak isteğiyle yurdumuzun türlü yerlerine dağılmışlardır. İkinci devrenin 71 mezunundan Teknik Öğretmen Okuluna 23, Hazırlık sınıfına 1, İstanbul Teknik Okuluna 16, stajyer 7, gezici köy kursları öğretmenliğine 7 ve askeri fabrikalara da 7 olmak üzere 71 mezun göreve başlamıştır.

Bugün enstitümüzde tesviye, demir, döküm, model, marangoz, döşemecilik ve boyacılık atölyeleri vardır. Bunlara pek yakında elektrik ve motor atölyeleri de eklenecektir. Geçen yıllarda olduğu gibi bu yıl da Enstitümüzün birinci sınıfa 300, özel sınıfına da 20 öğrenci kaydedilmiştir".

Makale şöyle bir temenniyle sonlandırılır:

"*Konya kentinin en güzel bir yerinde olan Erkek Sanat Enstitüsü, bina ve diğer atölyeleri yıldan yıla artan öğrenci sayısı ve önümüzdeki yıllarda eklenecek olan diğer sanat bölümlerini alacak durumda olmadığından Konya'da 1500-2000 öğrenci alabilecek modern bir Enstitü binası ile atölyelerinin yapılmasına yakın bir gelecekte başlanacağı umulmaktadır*".

Makalenin sonunda bir de duyur vardır: "*Öğretim çağını geçirmiş veyahut bir yandan dışarıda çalışırken diğer yandan sanat bilgisini ilerletmek isteyenler için Enstitümüze bağlı olarak bir Akşam Sanat Okulu açılmıştır*" (Torol, Aralık 1946, ss. 1-2).

4.2.9.8 Medreseler

Konya dergilerinde eski ve dönem medreseleri ile ilgili bazı tespit, tenkit ve teklifler bulunan makaleler yayımlanmıştır. Medreselerdeki eğitim süreçleri, daha sonraki bozulmalar ve muhtelif medrese binaları hakkında malumat verilmiştir.

Hak Yolu dergisinde eski yatılı medreseler hakkında önemli tespitler yapılmıştır. **Yazarı belli olmayan** makalede eski yatılı medreselerin öneminden ve bu medreselerde yetişen büyük şahsiyetlerden bahsediliyor. Sonraları bu mekteplerin, asli hüviyetini kaybetmeye başladığı ancak zamanın ihtiyaçlarına göre ıslah edilmediği ve eskiden olduğu gibi hocalarının ehil kişilerden seçilemediği için eski değer ve kıymetlerini yitirdiği anlatılır:

"*Sonra sonra zaman bize her şeyi, hatta kendimizi unutturduğu gibi medreselerimizi de unutmaya başlamışız. Onlar da gitgide vaz'-ı aslîsinden çıkmış, zamanın terakkiyâtına göre bu*

leylî mektepler ıslah edilmek lâzım gelirken yapılmamış. Bir meşy-i nâ-mahsûs ile medreseler asker kaçaklarına melce' ve penâh olmuş. Fuhûl-i müderrisinin yerine aceze-i cühelâ kaim olmuş. Müderrislik, kıdeme, hakka, fazıla muhtaç bir vazife-i mukaddese-i âliye iken Bâb-ı Meşihatın eski molla-zâdelerine atalarından doğar doğmaz birer rütbe-i ilmiye tevcih edilerek kırk sene bir rahlede dirsek çürütmüş erbâb-ı mesainin tepelerine çıkarılırken, medrese müderrislikleri de ne fazıla, ne meziyete bakılmayarak nâ-ehillerin eline verilmiş. Bittabi medreseler böyle olunca medreselerden de eski feyiz kalkmış. Adam yetişmemeğe başlamış. Müderrisleri cahil olan bir medreseden elbette bir Ebussuud yetişemezdi ya. İşte böylelikle medreselerde ruh kalmayınca suistimalât, imaretleri de kemirmiş. Talebeye mahsus olan yiyecek, gayr-i müstahaklarına verildiği gibi bu leylî mekteplerin tullâbı da aç kalmışlar, onun üzerinedir ki zavallı talebe-i ulûm senenin birkaç ayını taşralara çıkarak, para kazanmağa hasretmişlerdir ki buna medrese lisanında "cer" ıtlak olunur" (y.y. 20 Ağustos 1919, ss. 1-2; makalenin yeni harfli tam metni için bk. Özcan ve Koçer, 2017, ss. 60-61).

İbrahim Hakkı Konyalı, *Hak Yolu* mecmuasında din konusunu işlerken medreseleri de ele alır ve bu eğitim kurumlarının şartlara ve zamana göre güncellenmediğini, Tanzimatçıların ise eskiyi yıkıp yeni bir şey de yapamadıklarını ifade ederek çarelerini maddeler hâlinde sıralar. Bu dönemin eğitiminde görülen iki anlayıştan biri olan ve kendisini zamanın şartlarına uyduramamış medrese ile diğer anlayış olan ve kendisine yabancı ve çorak topraklardan kaynak arayan yeni nesil mekteplere sitem eder. İlk anlayış olan medresenin zaten miadı dolmuştur. Yeni mektepler de millî ve yerli olamadığından yerleşememiştir. Çünkü her iki anlayış da İslamiyet ve hayatı mezç edememiştir. Şu anda mevcut olan 2296 medrese yazara göre müze enkazına dönüşmüştür (bu sayı tazimat döneminde 2940 civarındadır). Bu medreselerle ilgili şehirler nezdinde diğer verileri de yazmıştır. Islahat ve Tanzimat çıbanları altında faaliyete geçen garpçılık ve uysallık en büyük çıkmazımızdır. Yeni hayatın, yeni ihtiyaçların mecralarına vaktinde katılmadığımız ve katılsak bile yüzeysellikten öteye geçmeyen düzenlemeler kâr etmedi. Dönemin aydınları daha hastayı muayene ve sıkıntısını teşhis etmeden Garp ilacını dayayıverdiler. Tanzimatçılar, ıslahı matlup ve mümkün her şeyi tereddütsüz yıkarak yerine daha iyi olduğunu zannettikleri bir şekil koymak istediler. Hâlbuki taklit ettikleri Garp, bir şeyi münhasıran muhafaza etmek emeliyle ıslah ederdi. Yapılması gereken aslında, yeni okullar açmak değil, mevcut medreseleri zamana göre güncellemekti. Zaten Avusturya başvekili Prens Metternich'in Babıali'ye çektiği telgrafta da bu tavsiyeler vardı. Yazar bunlardan sonra medreselerin ıslahı için bazı tavsiyelerde bulunmuştur. Medreselerin bağlı olduğu Meşihat-ı İslâmiyede bir ıslah müdürlüğü kurulmalı, her medrese kendi gelirlerini kendine sarf etmeli, her şehirde tüm branşlarıyla bir medrese tesis edilmeli, her

branşın ve şubenin müfredatı ayrı ayrı güncellenip hazırlanmalı, bazı branşlar şehir haricinde bazıları şehir içinde kurulmalı, niteliğini yitirmiş medreseler ve arazileri satılarak yeni medreselere gelir olarak verilmeli, vakıf şartlarına riayet edilmelidir. Bu görüşlerin serdedildiği makalenin bir kısmı şöyledir:

"*Medrese asrî hayatı kavrayamıyor ve binâenaleyh muhite intibak etmiyordu. Muhite intibak Allah'ın bir sanatıdır. Bu sünnet seyrini şaşıramazdı. Muhite intibak etmeyen uzviyetler yaşayamaz ve akıntının aksine kürek çekilemezdi.*

***Garpçıların Medreselere Tesiri**: En hurde hareketlerinde bile garba uymak isteyen Tanzimatçılarımız bizde ıslahı matlup her şeyi tereddütsüz yıkarak yerine daha iyi olduğunu zannettikleri bir şekil koymak istediler. Bu ıslah ordusunun nazarında ıslah ve tensik [düzeltme, yeri koyma] arzusu, var olan bir şeyin terk ve tebdiline hâdim bir vesileden başka bir şey değildir. Hâlbuki taklit etmek istedikleri garp öyle yapmazdı. Garp bir şeyi münhasıran muhafaza etmek emeliyle ıslah ederdi. Hâsılı biz de yeniden ihya için ifnaya, garpta ise zevalden vefaya için idâmeye çalışılırdı. Garpçılara göre ıslahat ve tensikat, tebdil, tebdil ise mahiyetten bir şeyi diğerine karşılık terke zorlamak demek, olduğundan tahakkümî bir hareketten başka bir şey değildi. Tahakküm keyfî bir hareket olduğu gibi her hangi keyfî bir hareket, bir diğerini daha çağıracağından neticede "keyfî hareket"ler hemen mutlak bir hâkim kesilir. Mutlak hâkimler önünde tecrübe, hükümet, itidal her şey sükûta mahkûmdur. Bu toy ıslahlar faydadan ziyade zarar, yenilikten ziyade her türlü hususi müesseselerimizde anarşiler, inhilâller tevlit eder. Tanzimat devrinde medreselerin adedi 2940 gibi müthiş bir yekûn tutuyordu. Bunları asrî ihtiyaçları tatmin edecek bir hâle koymak lâzımdı. Bunun için de meşihatı ıslah gerekti. Hâlbuki Tanzimatçılar öyle yapmadılar. Hemen "Maarif-i Umumiye" Nezareti'ni meşihattan ayırdılar. Yeniden mektepler açmaya başladılar. Hâlbuki yoktan bir şey yapmak çok zordu. Hele o yoğu, ecnebi bir memleketten getirirsen!.. Bu suretle yeni bir şeyin tecrübesinden başka bir şey yapılmamış olurdu. Bu tecrübelerde hatalar işlemek ve binâenaleyh yeni baştan daha başka tecrübelere koyulmak icap eder ve bu suretle kıymetli vakitler öldürülür. Neticede de men'-i iltizam olunan [kaçınılması gereken] fenalıklardan daha vahim şeyler doğardı. İşte bugün irfanımızdaki tereddi de bundan başka bir şeye hamledilmemelidir. Mektepler açarken programlarımızı garptan aldık. Hâlbuki yeni bir şey getirilecekken, ümmetin rızası, içtimai hususiyeti, mazisi, ananesi, âdâtı itibara alınmak lâzım gelirdi. Garpçılar buna ehemmiyet vermediler. Halkımız da- cehline, hatta taassubuna rağmen- hak ile mülhit hâssası vardır. Hususi varlığından doğmayan veyahut o varlığı tenmiye etmeyen her türlü hareketler aksü'l-amel ile karşılanır. Bunun içindir ki hâlâ maarif-i iptidailerin yanında bir de halk mektebi vardır. Eğer Tanzimatçılarımız yeni mektepler açacaklarına medreselerimizi ciddî bir suretle ıslah etselerdi, hiç şüphe yok ki bugün milyonlara baliğ olan bir irfan ordusuna malik olurduk.*

Olurduk da bu felâketler başımıza gelmez, bize de Cemiyet-i Akvam binasında bir sandalye hazırlanırdı. Şimdi Metternich müstesna olmak üzere bizim dünkü vecihle Tanzimat ve ıslahatımızı isteyen ve kısmen yaptırtan Engelhardt gibi garp e'âzımına- ölenlerinin yanından rahmet sel gibi geçsin- sorarım: Bize, beşeriyete ve bi'n-netice kendilerine hayırlı bir hizmeti mi yaptılar? Hayatını 13 asırlık müstakil ve hususi bir varlıktan alan kocaman bir şark, hiç garp olur muydu? Bu temessüh [şekil değiştirmek] mümkün müydü? Evet, sorarım mümkün müydü?

***Medreselerin Islahı**: Islah mevcut bir şeye taalluk eder bir fiildir. Medreselerin ıslahı diyoruz. Acaba medreselerimiz var mıdır? Bunun için aşağıdaki cetvele bir göz gezdirelim:*

Medrese Adedi	***Talebe Adedi***	***Mahalli***
576	*13159*	*Konya [yazar Konyalı olunca eski yeni her medreseyi saymış olmalı]*
278	*.....*	*İstanbul [bu veri çok sağlıklı durmuyor]*
17	*1116*	*İzmit*
48	*2388*	*Edirne*
109	*.....*	*Ankara*
112	*4891*	*Sivas*
41	*576*	*Diyarbakır*
326	*11471*	*Bursa*
84	*908*	*Bitlis*
294	*12605*	*Aydın*
102	*1733*	*Adana*
81	*884*	*Erzurum*
62	*3445*	*Trabzon*
29	*745*	*Ma'muretü'l-aziz*
122	*8019*	*Kastamonu*
9	*116*	*Van*
6	*.....*	*Kale-i Sultaniye*
2296	*61656*	*Yekûn*

Görüyoruz ki bugün elimizde kalan vatanımızda 2296 medrese vardır. İstirdat olarak söylüyorum: Bu medreselerde her türlü mahrumiyet ve metrûkiyete rağmen Meşrutiyetin ilk senesinde 61656 gibi mühim bir yekûn tutan sarıklı ordusu bulunuyordu. Hemen o vakit ıslahına başlansaydı, bugün irfan hayatımız her türlü vesaitle mücehhez müthiş bir orduya malik bulunacaktı. Fakat heyhat! Bu gün hayatı, sıhhati dünden daha iyi anlamış ve daha iyi takdir etmiş bir devirde yaşıyoruz. Mevcut medrese binalarımız hayat ve sıhhat şartlarını câmi bulunuyor mu? Bulunmuyorsa ıslahından bahsetmek mücerret bir davadan ibaret kalmaz mı?

Evet, ıslah derken o köhne ve güherçile mukassi ve muzlim hücreler göz önüne gelince insan, mahalden bahsedildiğine hükmedeceği geliyor. Eğer başka binaların bir kıymeti olsaydı, insanlar eski mağaraların bekçileri olması lâzım gelirdi. Medreselerin ıslahı ancak aşağıdaki şartlara riayetle mümkün olabilir:

1-Meşihat-ı İslâmiye'de Maarif Nezaretine muadil vâsi salahiyetli bir ıslah-ı medâris-i umumiye müdüriyeti tesis edilmeli ve aynı salâhiyetle vilâyetlerde birer şube bulundurulmalıdır. Merkez-i umumi programların tanzimiyle iştigal etmeli. Şubelerdeki, dairelerdeki medreselerin idaresiyle meşgul olmalıdır.

2-Merkezin zaruri ihtiyaçlarını temin edecek cüz'i bir miktardan maada her şube kendi varidatını kendi medreselerine sarf etmelidir.

3-Her vilâyet merkezinde umumi birer külliye ile kâfî miktarda ihzari medreseler bulundurulmalıdır. İhzari kısımlar kaza, nahiye ve köylere yavaş yavaş teşmil edilmelidir.

4-Külliyeler leylî, ihzariler, nehari olmalı ve programları bugünkü mekteplerinkinden bambaşka olarak hazırlanmalıdır.

5-Külliyeler, şehir hâricinde, ihzariler dâhilde tesis edilmelidir.

6-Külliye ve ihzarilerin varidatını, -vakıflarla tarihî bir kıymet ve ehemmiyeti haiz olanları müstesna olmak üzere- bugün mevcut olan ve işe yaramayan medreselerin satılmasından veyahut hana, hamama, eve, ticarethaneye tahvil edilerek getireceği kiralardan hâsıl olacak miktarlar teşkil etmelidir. Meselâ vilâyetimiz merkezinde (66) medrese vardır ki, bu medreselerin mevkii itibariyle en mühimlerinden (30) tanesi vasatî bir hesapla bugün beş bin liraya satılır, kalanlar da akara tahvil olunur ve bunlara da senevi evkafın getirdiği azîm meblağlar ilâve edilirse, merkezde tesis olunacak külliye ve ihzarileri bol bol idare edecek bir yekûn elde edilmiş olur. (İnsaf ile düşünülsün, bugün bu medreselerden ve evkafından bu din-i vatan ne istifade ediyor?)

7-Mevcut medreseleri satmak veyahut başka bir surete tahvil eylemek suretiyle vâkıfların şartlarına muhalefet edilmiş olmamak için yeniden yapılacak külliyelerin ve medreselerin her dairenin üzerine eski medreselerin vakfı olduğunu gösterir birer kitabe konulmalı ve o daire o suretle yâd olunmalıdır. Bu kitabelerde vâkıfın ismi ve medresesinin neye tahsis edildiği zikredilmelidir".

Hatta yazının dipnotunda önemli olduğunu düşündüğümüz Metternich'in Babıali'ye gönderdiği mektubun içeriği de şöyledir:

"*Avusturya başvekili Prens Metternich'in, gözleri hayata yalnız hakikat görmek için açılan bir garp dâhisinin Babıâli'ye çektiği telgrafında şöyle söyleniyordu: "Bâbıâli'ye şu suretle hareket etmesini tavsiye ederiz: Hükümetinizi, mevcudiyetinizin insü'l-esâsı olan ve zât-ı şahane ile tetebbu'-ı müslîmesi arasında başlıca bir rabıta teşkil eden kavânîn-i diniyeye hürmet ve riayet esası üzerine bina ediniz, ihtiyacât-ı zamana göre hareket ediniz ve zamanın tevlit ettiği ihtiyacâtı nazar-ı itibara alınız, umur-ı idarenizi intizam altına alınız ve ıslah ediniz. Lakin âdât ü tarz-ı maişetinize uygun olmayan bir usul-i idareyi tesis etmek için eski idareyi yıkmayınız. Aksi takdirde padişahın ne tahrip ettiğini ne de harap ettiği şeylerin yerine koyduğu şeylerin kadr ü kıymetini bilmediğine hükmolunur. Avrupa medeniyetinden sizin kavânîn ü nizamınıza uymayan kânunları ahz ü iktibas etmeyiniz, zira o kavânîn-i garbiye hükümetinizin temelini teşkil eden kânunların müstenit bulunduğu usul ü kavaide asla benzemeyen kavait üzerine müessestir. Memalik-i garbiyede esas olan şey kavânîn-i Hıristiyanedir. Siz Türk kalınız, lakin mademki Türk kalacaksınız, şeraite temessük ediniz. Biz Babıâli'ye ahvâl ü şeraiti Türkiye İmparatorluğunun tevafuk etmeyen hükümet-i garbiyeyi her şeyden evvel taklide şayan bir numune suretinde telakki ederek ona göre ıslahatta bulunmamasını, kavânîn-i esasiyesini şarkın âdât ü adabına tevafuk etmeyen hükümetleri taklit ve ahvâl-i hâzırada her türlü kuvve-i ibdaiye ve tanzimiyeden mahrum olup memalik-i İslâmiye'de ikâ'-ı mazarrattan başka bir netice hâsıl etmeyeceği aşikâr olan ıslahatı kabul ve tatbik etmemesini tavsiye ederiz*." (Konyalı, 13 Eylül 1919, ss. 1-4; metnin yeni harfli olarak tamamı için bk. Özcan ve Koçer, 2017, ss. 43-49).

Konya Halkevi dergisinde Konya'daki medreselerden ve bu medreselerde okuyan ve okutanlardan bahsedilmektedir. **Abdülkadir Erdoğan**'ın kaleme aldığı ve dört sayı devam eden seri makale, bazı taraflı değerlendirmelerin yanında medrese tarihi ve Konya eğitim tarihi açısından dikkate değer bilgiler taşımaktadır. Makalede Müslümanlığın ilk devirlerinde medrese gibi eğitim kurumlarının olmadığı, cami ve etrafında dini bilgilerin imamlar tarafından verilegeldiği belirtilir. Bir kurum olarak medresenin Selçuklu vezirlerinden Nizamülmülk tarafından kurulduğu kaydedilir. Anadolu'da kurulan ilk medresenin ise Konya'da olduğu bildirilen makalede daha sonra Sivas, Kayseri, Amasya, Aksaray, Niğde, Tokat ve Antalya gibi şehirlerde de peyderpey medreselerin kurulduğu anlatılır.

Konya'daki medreselere,

"*Selçuk hükümdarları tarafından gösterilen fazla alaka, o sıralarda bütün Türk âlimlerini, İran şairlerini, hatta Arap mütefekkirlerini Konya'ya çekmiştir. Necmüddin-i Razi, Sultanululema, Siracüddin-i Ermevi, Muhyiddin-i Arabi, Kadı İzzeddin-i Razi,*

Zahir-i Faryabi gibi birçok âlim ve şairin Konya'ya akın etmesi o zamanlara tesadüf edilmektedir. Zahir-i Faryabi'nin II. Süleyman'a sunduğu bir kasideye karşılık olarak kendisine büyük ihsanlar verilmiştir. Necmüddin-i Razi'nin "Mirsad'ül- İbad" adlı bir eserini beğenen I. Alâeddin, bu kitabın kelimelerini saydırmış ve her kelime başına bir altın ihsan etmek suretiyle kadirşinaslığını dünyaya duyurmuştur".

Daha sonra makalede Konya'da kurulan medreselerle ilgili malumat verilmektedir:

"*Hicri altıncı asır içinde Konya'da ilk yapılan medrese "Emir Altunbay"ın aynı nam ile anılan meşhur müessesesidir. Bundan sonra inşa edilenler Muslihiye, Sahibiye, Atabekiye, Karatay Celaleddin, Karatay Kemaleddin, Nalinci, Darülhadis, Velediye, Tacülvezir [S.20-21, s. 1195] medreseleridir. Bunlardan bazıları münkaziz olmuş, adı bile unutulmuştur.*

Mehmet Mervezi, Emir Seyfüddin ve Şeyh Sadreddin'in medreselerinden bugün hiçbir eser kalmamıştır".

Makalenin devamında Konya'daki medreselerde okutulan derslerle ilgili malumat verilmektedir:

"*Her medresede her dersin okunmadığını görüyoruz. İnce Minareli Medresede ancak hadis, Muslihiye Medresesinde yalnız fıkıh okunduğu, tefsir, mantık, sarf ve nahiv için de başka medreseler tahsis edilmiş olduğunu vakfiyelerinden öğreniyoruz. Selçuklular devrinde parlak günler geçiren medreseler yavaş yavaş inhitata yüz tutmuştur. Her mütehassıs müderris, az çok her fenne vakıf olmakla beraber ihtisasları haricinde hiçbir ders deruhte etmemişlerdir. Eski medreselerde bugünkü üniversiteler gibi şubelere ayrılmıştır. Muslihiye medresesinin fıkha tahsis edildiğini kapısının üstündeki kitabe tasrih etmektedir. Sonradan türeyen müderris taslakları, kıskançlık yüzünden her fenni kendileri okutmaya kalkışmış ve medreselerin eski revnakını alt üst etmişlerdir. Medreselerin itila devrinde on iki fenni on iki müderris okuturken inhitat devrinde bir müderris on iki fenni yalnız başına üzerine almış ve tabii hazmedemez bir hale gelmiştir*".

Daha sonra makale medresede öğrencinin okuduğu ders ve kitaplardan bahseden ve Seyit adlı birinin 80 yıl önce hece vezniyle söylediği ve bilinmeyen bir destanını verir:

"*Sarf okusan bir muhterem kişiden*

Eline kitabın alsan olmaz mı?

Çalışsan aferin dese işiden

Düşmanının bağrını delsen olmaz mı?

"Emsile"yi ezber edip süre gör
"Maksut" ile muradına ire gör
"İzzi" görüp kaideye ire gör
"Merah"ı bir hoşça görsen olmaz mı?

"Avamil" ne derse amil olsan da
"Misbah" ile ilim nedir bilsen de
"Kafiye"yi "Cami" ile görsen de
Kendini âlâya salsan olmaz mı?

"Mantık"ın çok olur kıyl ile kâli
"Hüsam Kâti" yazar cümle ahvali
"Kutbuddin"de bilmek için eşkâli
"Seyyid Haşiyesi"ni bulsan olmaz mı?

"Telhis"ın metnine gark olup yatıp
"Muhtasar" sözüne "Mutavvel" katıp
"Seyyid"in üstüne "Menar"ı tutup
İlim deryasına dalsan olmaz mı?

"Menar"ın üstüne tut "İbni Melek"
"Tevzih"e "Telvih"e eriş giderek
"Pezdevi"yi hâsıl etsen ne gerek
Usulün "Mahsul"ünü alsan olmaz mı?

Oku kelam içre "Şerh-i Akaid"

"Matali u Tevali u Avaid"

"Mevakıf" şerhine koymuş fevaid

Seyyide dualar kılsan olmaz mı?" (Erdoğan, Nisan-Mayıs 1938, ss. 1194-1197).

Makalenin bir sonraki sayıda çıkan ikinci kısmında bu manzumede geçen ve medrese öğrencilerinin okuduğu dersler ve kitaplarla ilgili detaylı bilgiler verilir:

"*Eski medreselerde derse başlayan bir çömeze ilk okutulan "Emsile" adlı küçük bir kitaptı. Bu kitapta Arapça siygalar cetveller içine alınmış ve altlarına Arapça izahlarıyla beraber Türkçe manaları da ilave olunmuştu. Gerek bu kitabın, gerekse bundan sonra sıra ile okutulan "Bina", "Maksut", "İzzi", "Merah" adlı sarf kitaplarının talebe üzerinde bıraktığı tesirleri gösteren güzel bir tekerleme vardır: "Emsile, evlek evlek; "Bina" yağlı börek, "Maksut" karış kuruş, "İzzi"de kırıldı kiriş, yiğit isen "Merah"a giriş derlerdi. "Emsile" kitabında hakikaten her siyga diğerinden bir çizgi ile ayrılmış, "Bina" da mini mini bir kitap olmak üzere tanınmıştı. Hicri 667'de vefat eden Seyyid Abdullah Şirazi'nin bu eserinde Arapça fiillerin tasarruf siygaları iyi bir düzene konmuş ve muayyen kalıplardan geçirilerek fiilin siygaları 35'e iblağ olunmuştu. Daha doğrusu bu bir kitap değil, küçük bir risale yahut bir makale gibi idi. "Emsile"de siyga tasarruflarını iyi öğrenen bir çömez bu fiilleri "Bina"daki 35 baba uydurmaya ve ballı böreğe benzetilen "Bina"yı kolaylıkla yutmaya muvaffak olması gerekirken okutma usulü iyi bilinmediği, belki de hoca tarafından "ilm-i sarf" sağlam hazmedilmediği için bu kitaba başlandığı gün baş soğan yutmuş gibi çocukta da bir tiksinti baş gösterirdi. Seyyid Abdullah Şirazi bu kitaba "Iğlem" [bil ki] kelimesiyle başlıyordu [S.22-23, s. 1220]. Siyga çekmeden yeni el çeken ve cümle kurma usulünü henüz bilmeyen bir çocuğa ilk günü bakınız neler öğretilmek istenirdi: Musannif merhum niçin "Iğlem" dedi de başka müellifler gibi "Elhamdülillah" ile başlamadı. Musannifin akıl ve hayalinden geçmeyen birçok düzme sözlerle çocuğun dimağı doldurulur ve kıymetli zamanları öldürülürdü. Bu binanın başlangıcı hakkında bir iki söz söylemek isterim. "Bina"ya başlayan çömez "emsile"de bir "ünsur" [yardım et] kelimesi öğrenmişti. Bunun manasını da orada "yardım et" diye bellemişti. Ona kıyasen hoca binanın başındaki "Iğlem" kelimesinden yalnız "bil" diye öğretmesi gerekirdi. Fakat öyle yapmazdı. Vaz ederken yahut tefsir ve hadis okuturken kullandığı ağdalı kelimeleri burada döküp saçmaya başlar, onları bir ok gibi çocuğun beynine salardı. İşte "bil" demek olan "Iğlem"in manası:*

"Ey hitabe salahiyeti olan talib-i ilim, senin malumun olsun, bilsen" diye şatafatlandırırdı.

Güya bu uydurma sözlerle kendisinin kudretine ve çocuğun ehliyetine işaret etmek isterdi. Nahvi hiç görmeyen ve sarfı henüz öğrenmek isteyen çocuğa "Bina"nın ibaresi değil,

manasının ibaresi ezber ettirilirdi. Buna da "mefhum alma", "mefhum belleme", "mefhum kaldırma" denilirdi. Hoca bu mefhumu bir kâğıda yazsa da onu ezberletse biraz mazur görülebilirdi. Fakat öyle yapmazdı. Arapçasından çıkardığı Türkçe ibareyi ağzıyla çocuğun ağzına uzatır, bunu da ertesi gün nasıl verdi ise çocuğun ağzından öylece alırdı. İsterseniz "Bina"nın başından hocanın ağzıyla örnek olmak üzere bir mefhum alalım: "Ey hitabe salahiyeti olan talib-i ilim, senin malumun olsun, bil, sen ki tahkik ilm-i sarfın bapları bap yönünden otuz beş baptır!". Hâlbuki Arapçasından çıkan mana yahut mefhum "bil ki sarfın bapları otuz beştir" ibaresinden ibaret idi. Tekerlemede ballı böreğe benzetilen "Bina" ilk çocuğun boğazına durur, sarftan tamamen soğumasına sebep olurdu. Üç günde gösterilmesi mümkün olan bu küçük kitabın üzerinde en azından üç ay durulurdu. "Benim oğlum bina okur, döner döner bi da okur" meselince bu kitap tekrar tekrar okunurdu. Bundan sonra "Maksut" adlı kitaba şuruğ olunurdu. Üç fasıl, bir bap üzerine mürettep "Maksut"a girerken talebeyi zaruri bir titreme tutardı (S.23-23, s. 1221). Yukarıdaki tekerlemede "karış kuruş" tabir edilen "Maksut"un üç faslını görüp geçmek o kadar güç değilse de bu bir babın esrar perdesini açmak büyük bir işti. "Müğtellât" babı denilen bu kısmın çetinliği talebe âlemine ün salmıştı. Arapçada üç harfli bir kelimenin birisi yahut ikisi "Vav, Elif, Ya" harflerinden birisi olursa tasrif edilirken o kelime türlü türlü şekle girerdi. Bu şekiller içinde sağlam bir kaide bulanamadığı için bu dili öğrenmek Arap olmayanlara çok ağır gelirdi. "İğlâl" diye bir kaide uydurulmuştu. İğlal kaidelerine uymayan kelimeler uyanlardan az değildi. Talebe "İğlâl" yaparken "ümmü sıbyan" illetine tutulmuş gibi çocuğu bir titremek tutar ve ter içinde bırakırdı. İğlâlde şöyle yapılırdı: "Kâle" aslında "kavele" idi, "Vav" harfi illet-i müteharrik makabli meftuh, "Vav"ı "Elif"e kalbettik, "Kâle" dedik, denirdi. Fakat "Kâle"nin bu ilâlına "kıyle"nin ilâli hiç uymazdı. "Kıyle" için de kiyl kavliyle başka bir ilâl uydurulurdu: "Kiyle" aslında "kuvile" idi. "Kaf"ın harekesi kaidesiz hazf olundu; sakin harfle söze başlamak mümkün olmadığı için "Vav"ın kesrası "Kaf"a verildi, "Kivle" oldu. "Vav" sakin makabli meksur, "Vav"ı "Ya"ya kalbettik, "Kiyle" dedik, denirdi. Arapça sarf çok kolay olmakla beraber, illetli kelimeler için sağlam bir kaide bulunmadığından böyle saçma ilâllarla çocukları oyalamak bir iş sayılırdı. "Maksut"da böyle muallel ve malul kaidelerle hitama erdirildikten sona "İzzi"ye geçilirdi. Tekerlemede "İzzi'de kırıldı kiriş" dendiği gibi bu kitapta mantık ve muhakeme kirişi hemen "küt" diye kırılırdı. Hicri 660 yılında ölen İzzeddin Abdülvehhab adlı bir zatın yaptığı bu kitapta illetli kelimelerin sıra ile tarifleri vardır. Tasrifleri ne birbirine ne de kaideye uymayan bu kelimeleri çekerken talebenin çektiğini bir bilseniz onlara çok acırdınız.

Bu kitabın sonuna kadar bir kara duman içinde kalan talebe "Merah"a gelince ruhunda bir aydınlık görür ve fakat oradaki masdar çukuruna düşünce adeta bulanık suda boğulmuş gibi olurdu. Tekerlemedeki "yiğit isen Merah'a giriş" fıkrasının hükmü bütün manasıyla "Merah"ta kendini gösterirdi. Arap dilini öğrenmek için yıllarla birçok kitap okunacağına sarf kaideleri

Türkçe ibarelerle hülasa edilmiş [S.22-23, s. 1222] ve o kaidelerin Arapça temrinlerle tatbiki cihetine gidilmiş olsaydı netice böyle bir hiçten ibaret olmazdı.

Kendi dilinin sarfını bilmeyen bir hoca kendi dilinin henüz sarfını görmeyen bir çömeze ne öğretebilirdi. Hacı Zihni Efendi merhumun "Mu'tel" kelimeler için yapılmış güzel bir kitabı vardı. Onu takip edenler on günde gayelerine erişebiliyorlar idi. Fakat Hacı Zihni Efendi sarıklı değildi ki… Onun Türkçe bir eserini medreselerde okutmak bir küçüklük olur ve belki ulemanın kadir ve şerefini düşürürdü. Bir aralık İstanbul'da sırf Arapça öğretmek için "Darüttalim" adıyla bir mektep açan Hacı İbrahim Efendi de dediğim yolda Arapça öğretmek yolunu bulmuş ve fakat İstanbul müderrislerini utandırmaya muvaffak olamamıştır. Yukarıda saydığımız sarf kitaplarının birçok da şerh ve haşiyesi vardır. Metinleri hazmedemeyen çocuklara bir de onlardan çalı çilpi toplayarak zavallıların dimağlarını doldurmak âdet idi".

"…"

Sonra "Nahv okutulurdu.

"Nahv", kelimeleri sonuna doğru okutmayı öğreten bir ilim demekti. Arap dilinin nahvi pek mazbut ve çok kolay idi. Gerçi kelimelerin sonunda müessir olan yüz amil sayılırsa da bunlar kuru kalabalıktan ibaret idi.

"Ebulesved"in vaz ettiği üç kaide ile zeki bir adam nahv ihtiyacını temin etmiş olabilirdi. Failleri ötre, mefulları üstün, muzafun ileyleri esra okumak nahv ilminin esasını teşkil eden bir düstur idi. Bu üç esasa mana itibariyle uyan kelimeler bilindikten ve hangi kelimelerin de açıktan irap kabul edip etmediği öğrenildikten sonra ibare arasındaki kelimelerin nasıl okunacağı bilinmiş ve nahvin ehemmiyetli bir düğümü çözülmüş sayılabilirdi. Bu da üç günlük, nihayet üç aylık bir iş idi. Medreselerde 4 yıl nahv okuyanlara ve incir çekirdeği doldurmayacak kaidelerle dimağları dolduranlara acımamak elden gelmezdi. Birgili Mehmet Efendinin "Avamil", "İzhar" adlı kitaplarını ve İbn-i Hacib'in "Kafiye"sini ve Abdurrahman Hami'nin Kafiye şerhi "Fevaid-i Ziyaiye"sini dört yıl ve İzhar şerhi "Adalı" da hesaba katılırsa beş sene nahv ile meşgul olunduğu görülürdü.

Bu beş sene zarfında beş bin lügat ezberlense de üç ayda öğrenilen kavaid ile ibareler, hitabeler tahlil edilseydi Arapçanın hiç şüphesiz ana suyuna inmek mümkün olurdu. Medrese âleminde ilm-i nahvin de birçok belalı bahisleri vardı! Oralara gelindiği zaman, talebenin tüyleri ürpermeye başlardı. Onlar da gayr-i münsarif, zarf-ı lagav, zarf-ı müstekar ve hassaten Molla Cami'nin "Kâre minha" bahisleri idi. Arapçada cer ve tenvin kabul etmeyen bazı isimler vardı. Onlara az çok bir sebep bulunmuş ise de burada birkaç kelimenin cer ve tenvin almamasına bir illet bulunamamıştı. Onları da "adl" kaidesinin şümulü dairesine almak için

öyle bir saçma sebep uydurmak istenmiştir ki [S.22-23, s. 1224] deliler bile onu dinlerse gülerdi. Bu dört, beş kelime üzerinde o gülünç kaideyi tatbik için eğri büğrü yollardan gidileceğine dosdoğru şu dört kelime cer ve tenvin kabul etmez dense nahvde "adl"in en kolay bahis olmak üzere kabul edileceğinde şüphe yoktu.

Çalışkan ve zeki çömez ne de olsa bu çürük kaideleri görünce gözünü biraz açmaya ve "Cami" halkasına girince hoca gibi korkmaya başlardı. Abdurrahman Hami'nin kâfiye şerhi "Fevaid-i Ziyaiye"nin adı talebe arasında "Molla Cami" idi. Hâlbuki Molla Cami kitabın adı değil, müellifinin unvanı idi.

Kitaba nasıl Molla Cami adı verilmiş ise Molla Cami okuyan ve ibareden çakar gibi olan talebeye de "Cami Mullası" adı takılırdı".

Bundan sonra medreselerde öğrenci ve hocalara ne gibi isimler verildiği, nasıl çağrıldığı konusunda bazı malumatlar verilmektedir:

"*Konya'da Mulla demek talebeliği henüz bitirmeyen ve hoca olmayan demekti. Büyük hocalar küçük çömezlere daima Mulla Ali ve Mulla Mehmet* diye hitap ederlerdi.

"Mulla" kelimesini büyük hocaların küçük görmesinde iki sebep vardı: Birisi Konya çelebilerine Mulla unvanı verilmesi idi. Din ilimlerinden uzak kalmış ve avam arasına karışmış postnişinlere nispet edilen bir unvanı eğer büyük hocalar da taşımış olsalardı onların derekelerine inmiş sayılmazlar mıydı?

İkincisi İstanbul'da birçok Mulla beyler vardı. Bunların ilimleri yoktu.

Baba ve dedelerinin şöhretlerine izafetle birer mansıp yakalamışlar ve başlarına birer Yusufî sarık sararak, arkalarına geniş kollu bir biniş takarak bilginlik satarlardı. Eğer "ikmal-i nüsah" etmiş ve ilmî kudretiyle derse çıkmış bir müderris "Mulla" sıfatını kabul etmiş olsaydı onlara benzetilmiş olmaz mıydı? İşte bu gibi mahzurlardan dolayı müderrisler hoca, talebeye de okuduğu ilme izafetle Cami Mullası, Mantık Mullası, Akaid Mullası, Celal Mullası denir, bazen de iltifatı artırmak için adına ilaveten Ahmet Hoca, Hasan Hoca diye çağrılırdı. Fakat hoca kelimesi ismin evvelinde kullanılırsa sahibine bir fazilet ve bir meziyet nispet edilmiş olurdu. Hoca Tahsin, Hoca İshak, Hoca İsmail gibi hitaplara mazhar olan müderrisler huzuz içinde kalırlardı".

Okunan kitaplarla ilgili malumat verilmeye devam edilir: "Evvela Kâfiye okunur sonra bunun şerhi olan Cami'nin Fevaid-i Ziyaiye ve bunun üzerine yazılmış Muharrem, İsam,

Abdülgafur ve İsmet'in haşiyeleri de takip olunurdu. İşte bu şerh ve haşiyeler içinde gaye kaybolmuş ve medreselerde şu feci akıbete uğramıştı.

Bu şekilde okunan sarf ve nahv ile ne Arapça iki cümle konuşabilir ne de Türkçeden Arapçaya doğru bir ibare ve hikâye çevrilebilirdi. Dil ihtiyacı sanki tamamıyla tatmin edilmiş gibi bundan sonra mantık ve felsefeye geçilirdi. İki, üç yıl da bununla zaman öldürülerek ne hoca ne de talebe hiçbir şey anlamadan "Akaid" ilmi halkasına atlanırdı. İslâm'da esas tevhit olması itibariyle vahdete taalluku olan Akaid ilmine öyle münasebetsiz şeyler karıştırılırdı ki okunan tevhit ilmi mi, teslis ilmi mi tefrik edilemezdi. İlk İslâm karnlerinden [nesillerinden] beri ne kadar dinî mezhep ve fırka doğup batmış ise onların inanışları hakkında izahata girişmek bir şey değilse de mensuplarının mevcudiyeti tahayyül edilerek onlara cevap vermek ve sövüp saymak çok gülünç bir seyir idi.

Mesela ölmüş ve meslekleriyle müntesipleri inkıraz bulmuş mutezile fırkasının batıl akideleriyle uğraşmak ve onun mevhum salikleriyle tokuşmak büyük bir ilmî kudret sayılırdı. Hâlbuki beri yandan teşekkülleri yaşamakta ve günden güne ülkenin her tarafına kök salmakta bulunan Hristiyan misyonerlerinden ve onların her çeşit propagandalarından haberleri bile yoktu" (Erdoğan, Haziran- Temmuz 1938, ss. 1220-1226).

Seri makalenin başka bir sayıdaki üçüncü kısmında, okutulan dersler ve kitaplarla ilgili bilgiler verilmeye devam edilmiştir:

"*Eski medreselerde en sonra okunan "Celali Devvani"nin akaide dair bir eseri idi. Bu esere kadar yükselen kıdemli talebeye bazen Mulla bazen de Hoca denirdi. Henüz talebelikten kurtulamadığı için mullalık tamamıyla kendisinden ref edilmiş değilse de bazen hocalık iltifatı da hakkında esirgenmemekte idi. İzhar Mullası, Cami Mullası, Akaid Mullası, Celal Mullası denirdi. Fakat en sonraki unvana liyakat gösterdiği de görülmekte idi. Celali'yi bitirince nusahı ikmal etmiş sayılır, icazet alma çağına geldiği için başkaca bir tavır da takınırdı. Çünkü icazetle mullalıktan büsbütün sıyrılacak, müderris ve mücaz unvanını alacaktı. Hoca da müderris ve mücaz olduğu gibi icazet vermesi ile de muciz olacak ve ulema silsilesine katılacaktı. Eğer icazet alan zat mesleğini korur ve okuttuğu talebeye icazet vermeye muvaffak olursa hocasının adı silsilenameye konacak ve merasim günleri kürsülerde okunacaktı*".

Bundan sonra medreselerdeki icazet (diploma) merasimleri anlatılır:

"*Recep ayı yaklaşırken medrese müntesipleri arasında kimlerin icazet vereceği ve kimlerin alacağı dillerde dolaşmaya başlardı. Çünkü gerek ulema ve gerek talebe "şühûr-i selase" [üç aylar] münasebetiyle cerre dağılacaklardı. Cer iki türlü olurdu. Birisi Ramazan'da*

diğeri harman zamanında idi. Ramazan cerri için bazen Receb'in on beşinde, bazen Şaban içinde yola çıkmak, bir gün öce gittiği [S.24-25, s. 1320] köy ve kasabada cemaatli bir cami bulmak dikkate alınacak bir mesele idi. Bunun için icazetler üç aylardan sayılan Recep ayı içinde yapılması lazım gelirdi. Harman cerri, yazın harman zamanında on beş gün süren bir iş olduğu için icazetler üzerinde müessir olmazdı. İşte büyük cer sayılan bu büyük yolculuğa çıkmadan önce nüsah ikmaline muvaffak olanlar hemen işlerine başlarlardı. Tedrisatını başa çıkaramayanlar ve icazete muvaffak olamayanlar icazet verecek hocaları çekemez ve çekiştirmekten çekinmezlerdi. O yıl içinde kaç icazet varsa alakadarlar buluşur ve hangi Cuma günü hangisi verip alacaksa konuşur ve günlerini kararlaştırırlardı.

İcazet haftası içinde bütün müderrisler tarafından memleketin bütün zenginleri ve söz kesenleri davet olunurdu. Bu ilmî bir dernekti. Yalnız ulemanın bulunması gerekir iken tüccarın ve eşrafın davet olunmasında da başka bir sır vardı. Onlar tarafından da şerbetlik şeker hediye edilecekti. Beş okkadan o beş okkaya kadar hocaya şeker gönderilirdi. Bazen tanınmış bir müderrisin bir senelik şeker ihtiyacı icazet münasebetiyle temin edilmiş olurdu. İcazet alacaklar içinde yerli zenginlerden birisi bulunursa hocaya dürülü bir bohça gönderilmek de gerekirdi. Bu bohçanın içinde don, gömlek, uçkur, mendil, entari, çorap ve behemehâl sarık bulunurdu. Sarığın on ikiden on sekiz arşına kadar uzun olması icap ederdi. Bir ölü kefeni çıkmayan küçük sarıkların sarılmasında bir mana yoktu. İzmirli Tevfik Nevzad'ın büyük sarıklı ve küçük düşünceli bir hoca hakkında "kendi ölmüş de kefen sarmış başına" demesinde bu kefen keyfiyetine pek güzel bir îham vardır. Eğer yeni müderrisin vakti müsait ise bir de cübbe ilave edilir. Kürk bile gönderildiği olurdu. İcazet alacakların ailesi varsa saçlarına tel sırma örünmeleri görenek idi. Hocalarının genç ailesi yahut kızı ve gelini bulunursa bedavadan onlar da tel örünmeye davet olunurdu. Altınsız saça tel ördürmek çirkin olacağı için ziynet altını bulunmayanlar ariyetle, olmadığı takdirde ücretle altın tedarik etmek zaruretinde kalırlardı. Duadan bir gün önce geceleyin "semah= semağ" yapmakta ananevi bir âdetti. Başka meslektaşlar tarafından birer oyun tanzim ve o gece [S.24-25, s. 1321] icazet alacaklara takdim etmek de bir âdet idi. Bir hafta önce oyun hazırlanır, kabiliyetli talebeye roller ayrılır, provalar yapılır. Oyun kıyafetleriyle icazet verecek hocanın medresesine geceleyin gelinir ve gece yarısına kadar bu oyunlar temsil edilirdi. Oyunlara çalışkan talebe girmez, tembel kısmı ise iştirakten çekinmezdi. Bu oyunda deve rolü alanın adı bütün ömrünce deve, ayı rolünü idare denin adı da ölünceye kadar ayı kalırdı. Bunun için mütefekkir talebe böyle tehlikeli oyunlarda rol almaya yanaşmazdı. […] Bu semah oyunlarında birinciliği kazananlara hocaları tarafından bahşiş verildiği de vardır. Dua günü sabahleyin icazet alacaklar kaç kişi ise aşina ve meslektaşlarıyla kafile hâlinde hocanın nezdinde toplanırlar. Aynı zamanda hocanın arkadaşları da kendisini yalnız başına bırakmazlardı. İcazet alacaklar kaç kişi ise hattatlara yazdırıp hazırladıkları icazetnamelerin altına hoca tarafından ehliyetlerini mutazammın bir

ibare yazılır ve mühürlenirdi. Bu icazetnameler eski işlemelerle süslenmiş bir rahle üzerine konur ve pişkince bir mulla bu rahleyi iki ayağından tutarak hangi camiye gidecek ise oraya kadar kafilenin önünde götürürdü. Camiye girilince ulema kısmı mihraba, yüzlerini halka çevirerek sıra ile otururlardı. İcazet alacaklar camide büyük hocaların arkalarından gitmez, kapının ağzında müezzin mahfillerinden birisine muvakkaten yerleşirlerdi. Bu yeni müderrislerin sarıkları o gün için büyültülür ve sırtlarına kolları geniş biniş giymekte İmam-ı Azam Ebu Hanife'nin sünnetlerinden olduğu için buna da riayet olunurdu [S.24-25, s. 1322]. Bu şekle uygun düşmek üzere dua günü için sakal da uzatılır ve iyice taranırdı. Tavukların da büyük kanatları olduğu hâlde güvercinlerle birlikte uçamadıkları düşünülmezdi".

[…] Merasime iştirak eden müderrisler arasında biniş giymek yalnız icazet verecek ve alacak hocalara münhasır gibi ise de bazen icazetname ve hutbe okuyanların biniş giydikleri de görülürdü. Eğer icazet alacaklar çok ise on gün önce müderris namzetlerini bir telaş alırdı. Vaktiyle zengin olanlar tarafından yaptırılan binişler, icazet alacaklara vakfedilmiş gibiydi. Hangi binişin kimin boynuna denk geleceği talebe arasında az çok belli idi. Bunun için boya, kola uygun biniş tedariki her işe tercih edilir, eğer mevcut binişler pek küçük yahut fevkalade büyüklüğünden dolayı yeni müderrislerin boyuna uymazsa borç harç yeniden bir biniş kesilmesi zaruri idi. Kur'an okumak ve dinlemekle öğle namazı beklenir, vakit olunca saflar düzelir, namaz kılınırdı. Namazdan sonra hocalar yine arkalarını mihraba vererek yerli yerince otururlardı. Talebelik mesleğinde kıdem kazanan bir zat caminin müezzin mahfilindeki namzetleri kaldırır, önüne düşürerek ve yollarını açarak ulemanın huzuruna götürür ve bu sırada binlerce halkın ve talebenin dalgalanması temaşasına doyulmaz bir manzara olurdu. Eğer icazet alan mesela on kişi ise hangisi hangisinin üzerine geçirilmiş olduğunu öğrenmek bir mühim mesele olurdu. Yeni müderrislerin aralarında kırgınlık olmaması için hoca sıra derecelerini son dakikaya kadar saklardı. Camiye girerken yahut giderken herkesin derecesi alana çıkardı. Ev sahibi öndekini daha iyi bileceğini, hoca da talebesinin meziyet ve ehliyetini yakından göreceği için icazet günü öne kimi geçirirse [S.24-25, s. 1323] onun değeri ötekilerden yüksek ve en sonra gelen en aciz telakki edilirdi. İşte bunu öğrenmek için halk ve talebenin bir kımıldanması zaruri idi. İcazet dualarında birinci, ikinci, sonuncu olmak meselesi bazen çok büyültülür ve ebedi bir husumete müncer olurdu. Eğer içlerinde boylu poslu ve gür sakallı varsa onu öne geçirmek tercih olunurdu. Evlilik, bekârlık, yerlilik, yabancılık da bu işte dikkate alınırdı. Yabancılar, bekârlar, köseler arkada bırakılabilirdi. Eğer icazet alacaklar önde gitmekte ısrar ederlerse kura çekmek suretiyle meselenin halli cihetine gidildiği de olurdu. Yeni müderrisler böyle katar hâlinde hocaların huzuruna yavaş yavaş yaklaşır ve ayaküstü dikilir ve hocanın işareti ile oturabilirlerdi. Gerek mihraba doğru teveccüh ederken ve gerek büyük hocaların huzurunda otururken başlarını kaldıramaz ve hiç bir kimsenin yüzüne bakmazlardı. Hafızlar tarafından Kur'an, hassaten vücuh Kur'an okunmaya başlanırdı. Vücuh okumak böyle

ilmî derneklere mahsus idi. Cahiller meclisinde vücuh okunması caiz değildi. Çünkü Kur'an-ı Kerim'in türlü türlü tilavet rivayetleri vardır. Hâlbuki bugün herkesin okuduğu Asım Kur'an'ı ve Hafs rivayetine müstenittir. […] Kur'an tilaveti bittikten sonra kürsüde müheyya [hazır] bulunan gür sesli bir hoca ilmiye silsilesine ve icazet alacakların kıymet ve meziyetlerine dair hocaları tarafından evvelce tertip ve ihzar edilen cümleler okunur. Hoca vaktiyle ilmin esasını kimden almışsa onun ve ondan evvelkilerin adları birer birer anılır, nihayet Hazreti Ali ve Hazreti Peygambere ve en sonra Allah'a müntehi olduğu [varıp ulaştığı] okunduktan sonra toplantıdan asıl gaye olan duaya şurû olunur [başlanır]. Ulemadan laakal [S.24-25, s. 1324] üç kişinin dua etmesi lazımdır. Dua teklif edilmediğinden dolayı gönlü kırılacaklar varsa beşe bazen yediye kadar uzatıldığı da olur. Duadan sonra yeni müderrisler kalkıp evvela hocalarının ve orada sıraya geçmiş olan diğerlerinin ellerini öperler ve yerlerine gelip beklerler. Merasimi idare eden kıdemli talebe yukarıda bahsi geçen rahleyi götürüp hocanın önüne kor. Hoca üzerindeki işlemeyi kaldırır. Birinci gelenin icazetnamesini öper, o kıdemli talebeye, o da öper götürüp baştaki yeni müderrise verir. Aynı merasimle yeni müderris alıp koynuna kor. Bu tevzi tarzı diğerleri için de tatbik edilir. Hoca bunlara eliyle işaret ederek oradan ayrılmalarına müsaade buyurur" (Erdoğan, Ağustos- Eylül 1938, ss. 1320-1325).

Seri makalenin dördüncü kısmında da medrese öğrencilerinin mezuniyet programları ve mezuniyet sonrası durumlar anlatılmaya devam edilmiştir:

"*Konya'da ilmiye icazetine Efendi İcazeti denirdi. Efendisinin medresede okuyup icazet aldığını gören, işiten, muradına eren en mutlu kadınlardan biri olurdu. İcazet günü efendisi gibi hanımı da birçok eşi ve dostunu dua derneğine okur, birlikte camiye götürürdü.*

O gün camide kadınlar için de ayrılmış bir yer bulunurdu. Eğer icazet veren hocanın anası sağ ise kadınların en bahtiyarı sayılırdı. Eskiden bir hocanın doksan yaşındaki anasına cami mahfelinde bir kürsü kurulduğunu ve icazet merasimini kürsü üzerinden temaşada bulunduğunu söylerler. İcazet veren ve alanlara nasıl tebrikler yapılırsa kadınlar tarafından da aynı merasime riayet olunurdu.

Duadan sonra gerek icazet veren ve gerekse alan hocalar herkes tarafından ziyaret olunurdu. İkinci günü icazet alanların ilk önce hocalardan başlayarak bütün bu ziyaretleri gene geniş binişleri ile iade etmeleri riayeti lazım gelen âdetlerdendi. Evladını okutmayanlar yahut evladı olmadığı için bu şereften mahrum olanlar göğüs geçirirler. Evladı olup da henüz okuma çağına varmayanların ana ve babaları da, ya Rabbi bize de göster, diye dileklerde bulunurlardı. Her camide icazet merasimi icra edilebilirdi. Konya'nın göbeğinde büyük ve cemaati çok bir cami vardır. Eskiden İhyaiye adı verilen ve Konya Kalesinin at pazarı kapısı yanında bulunduğu için Kapı Camii adı ile anılan bu camide icazet almak tercih olunurdu".

[…]

"Dua yaptırdıktan sonra yetişkin kızı olanlar kendilerine damat olmasını bile teklif ederlerdi. Köylerden, başka şehirlerden talebelik ile gelip de bu suretle Konya'da yerleşip kalanlar çoktu. Eğer hocanın kızı ile evlenmeye muvaffak olurlarsa adının evveline bir de damat kelimesi konulurdu. Hocazadelerden ziyade şerefi yükselirdi. Talebeden birisi okuyup icazet aldıktan sonra üç gaye güderdi. Birincisi: Hocanın kızını alıp damat olmak. İkincisi: Konya'da mevcut 64 medreseden birisinin başında müderris bulunmak. Üçüncüsü: Başına talebe toplayıp ilim yolunda yuvarlanmaktı. Bunlardan birincisini kazanan ikincisine, ikincisini kazanan üçüncüsüne kolaylıkla ulaşabilirdi. İcazet alan bir hoca bir medresenin başına geçince önüne geçilemezdi".

Makalenin devamında medrese öğrencileri ve mezunlarından bazılarının uyguladığı bir usul olan cer usulünden de bahsedilmektedir:

"*Medrese âleminde bir de cer usulü vardır. "Cer" Arapçada çekmek, Türkçede menfaat manasınadır. Bazen iki birleştirilerek "cer, cür" dendiği de vardır. Divan-ı Lügati't- Türk menfaat manasına geleni cür olarak kaydetmektedir. Dilimizde ikisi birlikte "cerri menfaat, cürrü menfaat" şekillerinde de kullanılır. Maneviyat mukabilinde menfaat toplayanlara "cerci", maddiyat mukabilinde para toplayanlara "çerçi" denir ve birbirinden söyleyişle ayırt edilirdi. Cerrin türlü türlü nevileri vardır. Ramazan cerri, kurban cerri, harman cerri. Bu üç cerrin en yağlısı Ramazan cerri idi. Üç aylar denilen Recep, Şaban, Ramazan yaklaşırken medrese âleminde bir kımıldanma başlardı. Genç talebe köylere, olgun talebe küçük kasabalara, büyük müderrisler büyük şehirlere dağılırlar, yağlı bir muhit bulup orada kalırlardı.*

Bu cerlerin en mühimi Ramazan cerri idi. Omuzuna heybesini alıp da yola çıkan bir talebeye: nereye, diye sorulursa "şuhûr-ı selase münasebetiyle" diye cevap verirdi. Bütün mukaddes geceler bu aylarda toplandığı için her nereye gidilirse ekmek bol, iltifatlar mebzul olurdu.

Şuhûr-ı selase münasebetiyle medreseliler nasıl cerre hazırlanırlarsa her köy ve kasaba ahalisi de çerçiler için yerlerini, vereceklerini hazırlarlardı" (Erdoğan, Ekim- Kasım 1938, ss. 1389-1395).

Konya Halkevi dergisinde, Celal Esat Arseven'in imzasını taşıyan ve Matbuat Umum Müdürlüğü tarafından yayımlanan L'art Turc adlı eserdeki medresenin niteliği ile ilgili açıklamaya bir tenkit yazısı yayımlanır. Arseven yayımladığı kitabında "medreseler hakkında

bir tarif yazmış: "*Medreseler teoloji, din ilimleri ve Arap ve Fars dillerini tedris eden mekteplerdir*" demiştir.

Yazar ise buna itiraz eder:

> "*Türk medeniyetinde medresenin yalnız bu demek olmadığını, Selçuklu Türklerinin Sivas'ta bir "Medrese-i Şifaiye" yapmış olmaları gösterir. Kanuni Süleyman'ın vakfiyesinden çıkardığımız şu "ilm-i tıp için bina olunan Medres-i Tıbbiye'de ..." cümlesi dahi medresenin yalnız teoloji ve Arap, Fars dillerini tedris eden müessese olmadığını gösterir. Medresenin bugünkü tabiriyle "okul, üniversite, lise" manasına geldiğini burada uzun uzadıya tafsil etmeye hacet yoktur, sanırız*" (Uludağ, Ocak 1940, ss. 1627-1631).

Türklerdeki eğitim tarihi ve Osmanlılarda medreseler konusunu işleyen başka bir makale *Konya Halkevi* mecmuasında yayımlanır. **Ahmet Süheyl Ünver**'in imzasını taşıyan makalede özelikle Fatih dönemi ve tıp eğitimi ön plana çıkar. Makalenin, Tıp Tarihi Enstitüsü Müdürü de olan araştırmacı tarafından Mayıs 1945'te Konya Halkevinde verilmiş konferansın metni olduğu belirtilir. İyi araştırılmış ve çalışılmış bir metin sunulmuştur. Önemine binaen makalenin bir kısmı aşağıda verilmiştir:

> "*Tarihte Türkiye'mizin, Selçuk devrinde, bundan 7 asır önce Anadolu'da kurulan pek çok ilim müesseseleri vardır. Medreselerimiz, darülhadisler bizde şer'î (naklî) ilimlerin öğretildiği birer mekteptir. Buralardan âlimler, fakihler yetişmiş ve bunlar memleketimizin ilim öğretiminde şer'î ve idarî yollarda, kadılıklarda ve hâkimliklerde çalışmışlardır. Bu medreselerin öğretimde tuttuğu yol Arapça esasını muhafaza ederek hep şer'î ilimlerdir. Lakin İslâm dininin ve İslâm olan devletlerin yükseliş devirlerinde birtakım yerli ve yabancı şark âlimleri eski Yunan dilinden birçok tıp, heyet, riyaziye ve felsefeye dair aklî (fennî) eserleri Arapçaya çevirmişler ve bunlar X, XI, XII'nci asırlarda İslâm ve Türk mütefekkirleri tarafından yeni teliflere esas olmuş, bu suretle aklî ilimlerde bizde her ne kadar medreseler programlarına girmemiş ise de hususi öğretim yoluyla bu sahada âlimler yetişmiştir. İşte Anadolu'muzda XIII VE XIV'üncü asırlardaki Selçuk medreselerimizde programlara giremeyen bu müspet ilimleri hususi suretle elde edenler bulunmuştur. Fakat her nedense bunlar sırf şahsî tarafları tatmin yolunda faydalı olmuş ise de esas gelişimini medreselere bırakmamıştır.*
>
> *Bununla beraber Anadolu Selçuk dünyasında diğer İslâm ve Türk ülkelerinde olduğu gibi tıp öğretimi ihmal olunmamıştır. Anadolu'muzun hemen beli başlı her şehrinde bulunan Selçuk hastaneleri (darüşşifa, bimaristan, darüssıhha, mâristan) tıbbı, ilmî ve amelî olarak*

öğreten bir tıp medresesi mahiyetini almış, buralarda vazife alan üstat hekimler yanlarına çırak gibi giren tıp öğrencileri yetiştirmişler ve bunu sistemli bir öğretime bağlamak üzere Kayseri'de 602 (1205)'de ve Sivas'ta 617 (1219) pratik öğretilen hastanelere hemen bitişik tıp medreseleri yapılmıştır. Demek müspet ilimlerin tıp kısmına Anadolu'muzda Selçuklular büyük önem vermişlerdir.

Heyetten yalnız memleketin Müslüman ve Türk nüfusça kalabalık olan şehirlerinde namaz vakitlerini ve bulundukları yerlerin bu maksatla tul ve arz derecelerini tayin edecek kadar ve takvime yarayacak esaslar üzerinde yürüdüğü malumdur. Hendese ve hesap hakkında Öklidis'in ve diğer hesap âlimlerinin eserleri bilhassa Öklidis şerhleri ve haşiyelerinin en eski nüshaları istifade edecekler için Anadolu'daki Selçuk medreselerindeki kütüphanelerde bulunabiliyordu. Kütahya'da Abdülvacid'in "Vacidiye" medresesi Germiyan Beyliği zamanında güya rasat yapılır bir yer olarak gösterilmektedir. Bunu bir tiradisyon rivayeti kabul etmekle beraber Anadolu'da aklî ilimlerin Selçuklular, Anadolu Beylikleri zamanındaki vaziyeti üzerinde durulması lüzumunu hatırlatmaktadır.

Osmanlı İmparatorluğu, Selçuk İmparatorluğunun inhilali üzerinde kurulan beylikleri bir raya getirmekle ve Rumeli'de ve Şarkta genişlemekle ortaya çıkmıştır. Lakin Anadolu Selçuk İmparatorluğunun bir uzanmasından ibarettir. İlim müesseseleri aynen devam etmiştir ki bu medreselerin Anadolu şehirlerinde tam miktarını tayin güçtür. Bugün Anadolu'nun birçok şehirlerinde yerleri ve hatta isimleri bile kaybolmuş Selçuk medreselerinin çoğunda muhtelif tarihlerde istinsah edilmiş kitaplar buluyoruz ki bunlar bize Anadolu'da bütün medreselerin hemen her asırda birer ilim kaynağı olduğunu gösteriyor [bu arada yazar kendi yazdığı İstanbul Üniversitesi Tarihine Giriş adlı eserini dipnotta veriyor]. Sivas'taki medreselerin ise binlerce talebeyi içine aldığı söylenir. Osmanlı Türklerinin yükselmesinde bu medreselerin büyük hizmetleri olmuştur.

Osmanlı Türklerinde müstakil ilk ilmî hareket İznik'te devletin kurucusu Osman Bey oğlu Orhan Bey zamanında kurulan medreseye Kayserili meşhur âlim Davut'un tayiniyle başlar.

Bursa'nın alınmasından sonra imar hareketlerinin başında medreselerin yapılması gelir. Osmanlı Türkleri Rumeli'ye geçip Edirne'yi ikinci merkez yaptıklarında Anadolu ilim ocaklarının benzerlerini orada da kurarlar. İstanbul'un alınmasına kadar Anadolu ve sonra Bursa ve Edirne medreseleri âlim müderrisleriyle büyük şöhret kazanmışlardır.

Gerek memleketimizde yetişip bu medreselerde vazife alanlar ve gerek hariçten yetişip gelen İslâm ve Türk âlimlerinin sayısı pek çoktur. Fakat bunlar naklî ilimlerde en ileride sayılmıştır.

Aklî ilimler üzerinde bizde ilk defa Maveraünnehir'e gidip orada yetişip kalan ve bu sahada Uluğ Beyi ve Kuşçu Ali'yi yetiştiren bir Bursalı Kadızade-i Rumi vardır ki iftihar olunacak bir âlimimizdir. Semerkant'ta müderris ve Uluğ Bey rasathanesinde müdür olarak Ziyci Gürgani'nin tanzimine devam etmiştir".

Makalenin burasında o dönem yetişmiş Mehmet Şemseddin Fenari, Alaeddin Esved, Geredeli İshak bin Murad, Konyalı Hekim Hızır Bin Aliyyül Hattap, Amasyalı Hekim Şerafeddin Sabuncuoğlu gibi âlimlerden ve eserlerinden bahsedilerek konu Fatih Sultan Mehmet'e ve dönemine gelinmiştir:

"*XV'inci asır Türkiye'sinde müspet ilimlerle terbiye edilmiş ve yetiştirilmiş hemen ilk hükümdar Fatih Sultan Mehmet'tir diyebiliriz. Onun yetişmesi bu tarihin bizde esaslı başlangıcını bildirir ve tercümeihâli de bunun otuz senelik tarihidir*".

Daha sonra Fatih Sultan Mehmet'in hayatı ve eğitimi üzerime bazı bilgiler verir:

"*Rivayete göre Fatih küçükken okumaya az heves göstermiştir. Bizce bunun sebebi ufak yaşta okutturulmaya başlanmasıdır. Lakin babası bundan müteessirdir. Zira tayin edilen hocalar buna muvaffak olamamışlardır.*

İstanbul'un ilk kadısı Molla Hızır Beyin önce hocası ve sonra kayınpederi olan Molla Yegân hacca gitmiş, dönüşte Mısır'a uğradığında tahsilini bitiren Molla Gürani ile tanışmış ve değerli bulduğu bu âlimi Rum'a (Anadolu'ya) beraber getirmiş ve Bursa'da İkinci Murat'ın huzuruna girdiğinde "bana ne hediye getirdin?" sualine Molla Gürani'den bahsetmiş, "nerede?" deyince hemen orada duran mollayı huzura sokmuşlar. İkinci Murat oğlunun henüz okumayı bile sökmemiş olduğundan üzüldüğünü söylemiş ve onu genç şehzadeye hoca tayin etmiştir.

Molla Gürani ilk dersi için Şehzade Mehmet'in yanına girerken beraberinde bir de sopa getirmiştir. Bunu merak eden mütecessis Mehmet "Bu ne olacak?" sualine "Padişah babanızın emriyle derslerinize gayret göstermezseniz bununla sizi tedip edeceğim" cevabını alınca ürker veyahut bu ona tecrübe olmuştur, denir. Netice şudur: İleride Fatih Sultan Mehmet olacak olan genç Şehzade Mehmet okur ve okuyup yazma hevesi artar. Artık o bütün hayatı müddetince naklî ve bilhassa aklî ilimlere heves ve gayreti artan sayılı bir âlim ve zaman-ı âlimlerinin reisi olur. Biz Şehzade Mehmet'in okumasına artık dimağ inkişafı zamanının ancak bu sert ve yeni hocası devrinde meydana gelmesinde buluyoruz.

İşte iki âlim, Molla Güreni ve Molla Hüsrev, Fatih'in ilerlemesinde amil olmuşlardır ve onun 31 sene süren saltanatı zamanında yanından ayrılmamışlardır.

20 yaşında hükümdar olan Fatih hocalarına bütün hayat-ı müddetince hürmet göstermiştir. 22 yaşında İstanbul'u alan bu genç hükümdar ilk defa Edirne kapısından beyaz at üzerinde tertip edilen zafer alayıyla İstanbul'a girmiştir. Yanında yaşlı başlı âlimler vardır.

Bizans kızları Fatih zannıyla ak saçıyla ihtiyar görünen Ak Şemseddin'e demet demet hâlinde çiçekler sunuyorlar. Ak Şemseddin bunları almak da muhteriz davranarak eliyle 22 yaşında, başında tolgalı genç hükümdarı göstererek "ona götürün" diyor. Bu vaziyetten sıkıldığını hisseden genç Fatih, bu kızlara "Vakıa ben hükümdarım amma ona gidip veriniz çünkü o benim hocamdır" demiştir. Fatih, ilim ve faziletine inandıklarını ne kadar tekrim ettiğini göstermekten asla çekinmemiştir.

İstanbul alınınca hemen derse başlanır. Hocası Molla Hüsrev'i camiye çevrilen Ayasofya'ya müderris yapar ve orada papazlardan boşalan odalara talebe yerleştirilir. Zeyrek'te Panto Krator manastırı odalarına da talebe konur. Molla Zeyrek gibi devrin birkaç âlimini buraya hoca yapar. İstanbul'da Fatih'le beraber tedris hayatı başlar. Bu yeni ilim yurtlarında birer de kütüphane açılır.

Derslere o kadar heyecan ve alaka ile başlanmıştır ki Molla Hüsrev'in Ayasofya'ya derse gelmesi adeta şehirde bir hadise olurdu. Talebe sabahleyin erkenden Molla Hüsrev'i evinden alır, ata bindirilir, alayla getirilirler. Namaz kılınır, sonra ders verilir. Avdette yine aynı alayla evine getirilir. İleri gelen talebesi yemekte kalır. Namaz vaktinde en baş safa geçerken bütün cemaat ayağa kalkar.

Fatih Sultan Mehmet İstanbul'u aldıktan 10 sene sonra 867 (1463)te büyük bir üniversitenin inşasına başlar ve 8 sene sonra 875 (1470)te biter. Bu külliye o zaman Ayasofya'dan sonra büyük bir caminin etrafında 16 büyük medreseden ibarettir. Bunlar muhtelif ihtisasta yatılı talebe yetiştiren kolejlerdir. Yüksek tahsil takip edecek ve buraya girmeye muvaffak olduklarından dolayı danişment ıtlak olunan talebe bekâr müderris ve müderris muavinleri olan muidlere olduğu gibi birer odaya sahiptirler. Yemek de parasızdır. Müderrisler de bundan istifade ederler. Yalnız müderrislerle beraber talebe de gündelik alır. Müderrislere günde 50 akçe gibi zamanının en çok parası verilmiştir.

Bu 16 medresenin 8'i ihtisas medresesidir. Ayrıca 8 tane bunları tamamlayan tetimme medreseleri aynı hizada sıralanmıştır. Lise derecesinde tahsil devresine tekabül eder. Buradan yukarıdaki Semaniye (sahn) medreselerine danişment olarak geçerler. Şehirde diğer medreseler bunları tamamlayacak mahiyette medreselerdir.

Külliyeye Çukur ve Karaman hamamları mülhaktır. İmareti vardır. Orada ziyafethane, misafirhane (tabhane) beraberdir. Üniversite kadrosuna giren herkes burada yemek yer, artanı da fakirlere dağıtılır. Fatih zamanındaki asıl vakfiye İkinci Beyazıt zamanında daha tekemmül ettirilerek tasdik edileninde ve bir nizamname gibi ayrıca ele alınan kısa vakfiyede ve Üçüncü Murat zamanında ağır bir üslupla Türkçeye çevrilişinde de bütün bu hizmetler yazılıdır. Cami beş vakitte halka ve aralarında büyük ve ilmî konferanslara tahsis olunmuştur. Medreselerin mahdut sayıda ihtisas talebesi için yapılmış dershaneler olduğu gibi her bir semaniye medresesinde ve hatta tetimmelerde hususi birer kütüphane vardır ki bugün çoğunun fihristleri elimizde bulunmaktadır.

İşte bu üniversitenin rektörü sıfatıyla Fatih Sultan Mehmet kısa imtihanlardan ve liyakatlerini ispat için yazdıkları şerh, haşiye ve taliklerden seçilen mollalar bu medreselere tayin edilmişlerdir. Bunların çalışmalarıyla ve ilerlemeleriyle bizzat alakadar olan ve reisülulema sayılan Fatih, medrese talebesinin ve mezunlarının terfilerine esas olan defteri de yanında taşırdı.

Fatih Sultan Mehmet, ilerlemesini amaç edindiği üniversitesini küşat etmeye gelirken başına ulemanın hakkıyla başı olduğunu göstermiş ve onlar gibi severek sardığı sarıkla ve cübbe ile gelmiş, hepsini taltif etmiştir. Bununla beraber sık sık derslere gelerek hocaların takrirlerini dinler ve onları sevindirirdi. Bir gün veziri Mahmut Paşa ile Ali Tusi'nin medresesine yürüyerek gelmiş ve dersi dinlemiştir".

Makalenin son kısımlarına doğru, Fatih'in âlimlerle ve müderrislerle olan ilişkilerinden başkaca örnekler verilir, şahsi meraklarından bahsedilir, eğitimle ilgili yaptığı diğer çalışmalardan söz edilir. Ve eğitim alanında yaptığı tüm bu çalışmalar takdir edilerek günümüzde örnek alınmasını tavsiye eder (Ünver, Aralık 1945- Ocak 1946, ss. 1-13).

Medreselerde okutulan derslerle ilgili bir tespit Konya Halkevi mecmuasında yayımlanmıştır. Buna göre "*1899'da Konya medreselerinde, tatil günlerinden olan Cuma ve Salı günleri talebeye Türkçe kitabet, hesap, coğrafya ve hüsnühat dersleri verilmesine başlanmıştı*"r (Evren, Haziran-Temmuz 1948, ss. 35-36).

Konya dergilerinde Konya ve civarında bulunan Karatay, Emir Altunbey, Nalıncı Baba, Emir Musa, Canbaz Kadı, Kadı Kalemşah, Kutlu Melik Hatun, Atabekiye, Taş Medrese gibi bazı medrese ve darülhuffazlar hakkında malumatlar da verilmiştir.

Yeni Fikir mecmuasında **Naim Hazım Onat**'ın "Karatay Medresesinde- Medrese Talebemle Bir Hasbihal" başlıklı bu medreseyi öven bir şiiri yayımlanır. Şiirin daha önce Sebilürreşat mecmuası ile Babalık gazetesinde de yayımlandığı belirtilmiştir.

"*Sultan II. İzzeddin Keykâvus zamanında Celâleddin Karatay tarafından H 649 / M 1251 yılında yaptırılan ve çok sayıda ilim ve devlet adamı yetiştiren Karatay Medresesi çinilerindeki incelikli sanatla dikkatleri üzerine çekmiştir. Naim Hazım, mermerde canlanan hayat olarak nitelediği ve yedi yüz yıl önce yapıldığını vurguladığı Selçuklu taş işçiliğinin şaheserlerinden olan Karatay Medresesi'ni eğitim, sanat ve ilim bağlamında örnek gösterip geçmişle yaşadığı dönemi karşılaştırır. Ecdadımızın ilme, felsefeye ve sanata verdiği değeri vurgular ve bir zamanlar özellikle matematik ve astronomi derslerinin görüldüğü Karatay Medresesi üzerinden bu konuda mesajlar verir. Çini süslemeleri ile Türk-İslam sanatının önemli eserlerinden olan bu görkemli medresenin öncelikle taç kapısının tasvirinden başlar. Talebesini ve aslında onun şahsında yeni nesli öncelikle kapıdaki hadisleri, özlü sözleri, seyrine doyum olmayan adeta şiire dönüşmüş taş işçiliğini, medresenin çinilerle bezenmiş kubbesini dikkatlice incelemeye, sonrasında şanlı maziyi tefekkür etmeye davet eder. Medreseyi iftihar ve gurur abidesi, fazilet kaynağı, şanlı mazimizi yansıtan bir ayna olarak niteler. Naim Hazım, söz konusu şiirinde talebesine ve dolayısıyla talebesinin sembolize ettiği yeni nesle seslenir. Ecdadımızı bilim, sanat ve felsefede örnek almamız icap ettiğini, torunları olarak bizim onların gerisinde kaldığımız için mahcup olmamız gerektiğini ifade eder. Ecdadımızın dinin hakikatlerini doğru anlayıp her alanda üstünlük elde ettiğini, torunlarının ise dünyayı geçici görüp bilim ve sanat alanında dünyadaki üstünlüğe önem vermeyip dünyadan el etek çeken bir anlayışla hareket ettiğini sonuçta hep geri kaldığını, yeni neslin bu anlayıştan sıyrılıp, çok çalışıp bilim ve sanatta ilerlemesi ve dinin hakikatlerini halka ulaştırmasının zaruri olduğunu belirtir. Kısa mesnevi nazım şekli ve üç bölüm hâlinde yazılan bu şiir, H 1328 / M 1910 tarihli Sebîlürreşâd dergisinin 20. cildinin 496. sayısının 14. ve 15. sayfalarında yer almaktadır*" (Ertem, Ocak 2023, ss. 85-89).

Şiirin metni şu şekildedir:

"(*Memleketimizin en fazıl ve bülend-i iktidar esatize-i ilm ü edebinden Mebus-ı Muhterem Naim Hazım [Onat] Beyefendi Hazretlerinin iki sene evvel İdadi-i Askeri ve Medrese-i İlmiyede muallim iken "Karatay" medresesinde, talebesine hitaben muhazara şeklinde nazm u inşat ve Babalık refikimizde neşir buyurmuş oldukları manzume-i kıymettarı ehemmiyetine binaen tekrar derc-i sahife-i iftihar ediyoruz).*

(feilatün/ mefailün/ feilün)

Aşk-ı sanatla atş-ı irfanın [bilgiye susamışlığın]

Pek samimi bir içtimaından

Yedi asır önce, ey doğan kudsi

Medeniyet, fazilet abidesi,

O zaman hür ve müftehir yaşayan

Nurlu, imanlı ırkımın, elan,

Taşıyorsun hayat-ı haşmetini,

Ruh-ı ulvi-i pür-şehametini.

Seni mahcup, seyrederken ben,

Yine alnım semaya yükseliyor;

Veriyor bî-nazir olan kubben

Bana bir hiss-i iftihar u gurur

*

Ey yarın, yurdumuzda bilgisinin

Nuru bir başka neşe, pek parlak

Bir hayat-ı nevîn uyandıracak

Yeni unsur, nedir önünde senin

Şu gülen yüz, şu pür-hayat u beşuş

Sana hasretle titreyen aguş?

O, evet, işte şanlı mâzinin

Süslü bir safha-i kemâli, senin…

Bak, nasıl bundan altı yüz, yedi yüz

Sene evvel hayata karşı bu yüz

Gülüyormuş güzel nazarlarla,

Gel de mazini gör, nasıl, anla!

*

Dur biraz karşısında, geçme sakın;

Şu mualla, şu mutena kapının,

Onu sen, eyle uzun tetkik...

O ne sanat, ne imtizâc-ı amîk!

Ne maharet, nedir bu ulviyyât,

Ne o mermerde canlanan bu hayat!..

Doymuyor göz onun güzelliğine,

Ne kadar valihane dalsa yine.

*

Dur biraz bekle… Girmeden içeri

Şu mübarek, güzel vecizeleri

Oku bir kere... Bak ne manidar,

Hikmet-âver birer hadis onlar!

Hepsi bir ilme, bir kitaba bedel

Ruh-ı mana; küçük, güzîde cümel.

Eski ecdadımız evet, işte

Bu ehâdîs-i dîni her işte

Eylemişler de daima düstur,

Anlamışlar nedir hayat-ı sürur.

Bu semâvî, büyük müesseseyi, [s. 193]

Bizi meshûr eden bu medreseyi

O hayatın füyûzu halk etmiş;

Girelim gel de bak, nasıl müthiş?

*

İşte çinili kubbe, bak… Hayret!

Ne büyük itina, ne ulviyet!

Ne bedâ'at, nedir bu ince nukûş,

Hazzı tehyiç eden bu şi'r-i hamûş?!

İlm için sanki sâf u neş'e-nümûd

Yaratılmış bir âsmân-ı kebûd.

Bak, şu yıldızların nasıl nevvâr,

Zümrüdün iltimâ'ı var.. Onlar,

Aksidir pek kavi bir imanın,

Muhteşem bir dehâ-yı cûşanın.

Ne ilâhî emel, ne âlî zevk,

Ne imiş eskiden hayata bu şevk?

Nerde göster bugün o meyl-i kemâl,

O fezalar kadar geniş âmâl!

Var mıdır bizde ruhu ecdadın?

Zevki sönmüş zavallı ahfadın.

"İki günlük hayat için mi?" diye

Kalmamış meylimiz me'âlîye.

Ölmüşüz etmeden hayata veda',

Marifet, sanat, ihtisas, ibda'

Bize olmuş yabancı bir sima;

İlmi pek yanlış anlamış ulema (!).

Kalmışız bihaber de dünyadan;

Müslümanlık, ibadet ve iman

Uğramış başka bir telakkiye,

Yummuşuz göz bütün terakkiye.

İtikat etmişiz de hırsı haram

Sönüvermiş gönülde azm ü meram.

Çürüyen bünye, gevşeyen beynin,

Küçülen himmetin sükûtunu: "Din"

Diye telkine yeltenen cühele,

Engel olmuş ilerleyen emele.

Bir zamanlar, faziletin, fennin,

Saf göğsünde azm-i millînin

Ruhu çarpan şu muhteşem kubbe,

Bak, bugün karşımızda bir türbe!

İçi bomboş, bütün civarı ölü,

Sakfı altında bir sema gömülü!

Onu gür sesleriyle çınlatacak

Kalmamış ehl-i fazl u istihkak.

*

Ey kemâlâta, itilâya koşan

Nesl-i âtî, evet yarın, pür-şan,

Doğacak bir sabah-ı tâ-bende

Varsa, ancak senin cebîninde

Nuru tâbân olan teyakkuzdur..

Ey şu maziye imrenen unsur,

Sende görmekteyim o feyzi bugün.

Sen, o dâhî, o kahraman Türk'ün

Bir asil oğlu olmak istersen

Oku, yüksel fazîleten, hissen.

Doyma tetkike, kanma irfana;

Olmasın ondan ayrı gaye sana.

Zevke bigâne kalmasın bilgin;

Cephe-i dini kirleten çirkin

Lekelerden senin akidende

Olmasın hakkı gizleyen perde.

Bilgisiz kalma fenn ü felsefeden,

İlm ü hikmet... Ne varsa hep öğren.

Oku, öğren hadisi, Kur'an'ı..

Sonra sen halka, dini, imanı,

Hüsn-i ahlakı camlı bir gayret,

Bir cesaretle çık, bağır, öğret!

Sanmasın hırs-ı itilayı günah, [s. 194]

Saymasın sağlığında kabri penah;

Sığmasın şevk u neşe sinelere,

Nur-ı Hak doğsun âşiyânelere.

*

Ey bugün böyle kitle hâlinde,

Mecd-i maziyi seyr için, zinde

Bir iradeyle toplanan şübbân,

Senin envâra teşne ruhundan

Ben eminim ki beklenen o şafak,

Pek yakın bir zamanda fışkıracak.

Senin ateşli, pür-şegaf nazarın

Bana va'd eyliyor o nuru yarın" (Onat, N. H. 15 Haziran 1925, ss. 193-195).

Konya Halkevi dergisinde bu medresenin banisi Celaleddin Karatay'ın Arapça olarak yazılmış medrese vakfiyesinin özeti yayımlanmıştır. Makaleye göre medreseye ait vakıf yerleri, buralardan elde edilecek gelirin ne suretle harcanacağı, medrese yönetiminin nasıl deruhte edileceği ve kimlere bırakılacağı, hangi vasıftaki müderrislerin görevlendirileceği yazılıdır. Vakfiyeye eklenen zeyillerde ise vakfa zamanla devredilen bina ve araziler ve bunlar için şahitlerin isimleri de yazılmıştır (y.y. Ekim 1936, ss. 127-128; y.y. Kasım 1936, ss. 189-191).

Yine *Konya Halkevi* dergisinde medresenin giriş kapısında bulunan ayet ve hadisler açıklanırken, medresenin kuruluş kitabesinin metni verilmiştir. Makale merhum Mehmet Ferit Uğur ile Mahmut Mesut Koman tarafından yazılan "Celalettin Karatay ve Kardeşleri" adlı eserden iktibas edilmiştir. Buna göre,

"*Medresenin kitabe taşı on parçadan müteşekkil olup üzerlerine Selçuklu sülüsüyle şu bir satırlık kabartma yazı hakkolunmuştur:*

"Yüce Tanrı "Allah, iyilik yapanların iyiliklerinin karşılığını asla zayi etmez" buyuruyor. Kılıçaslan oğlu Mesut'un oğlu Kılıçaslan oğlu Sultan-ı şehit Keyhüsrev'in oğlu Keykubad'ın oğlu Keyhüsrev'in oğlu ulu sulta, âlemde Tanrı'nın gölgesi, dünya ve dinin yücesi,

fetih babası Keykavus'un devleti günlerinde ve altı yüz kırk dokuz [649] senesi aylarında Abdullah oğlu Karatay bu mübarek imaretin kurulmasına memur oldu" (Uğur ve Koman, Kasım 1942, ss. 35-40).

Emir Altunbey medresesi

Yine *aynı dergide* Selçuklu hükümdarlarından Rükneddin Süleyman zamanında ordu kumandanı olan Emir Altunbay'ın medresesinin vakfiyesi ile ilgili bilgiler verilmektedir. Makaleye göre medrese İkinci Kılıçarslan zamanında İplikçi Camiinin yanında tesis edilmiştir. Vakfedilen arazi yer ve dükkânlar, gelirlerin nasıl harcanılacağı, hatta müderris maaşları ile öğrenci harçlıkları, kütüphaneye kitap alımları gibi konular vakfiyede belirtilmiştir (Erdoğan, Şubat 1937, ss. 370-375).

Nalıncı Baba medresesi

Konya Halkevi dergisinde bu medrese ile ilgili şöyle bir kayıt vardır:

"*Konya esnaf teşkilatının Ahibabalarından olan Kasım Efendinin iki oğlundan Ahizade Mehmet Çelebi de çağının sayılı şöhretlerindendi. Şair Baki, üstadı Mehmet Çelebi için;*

Fazıl-ı dehr-i Mehmet Çelebi kim eflak

Bağ-ı fazlında dokuz taneli bir ter-sünbül

Demektedir. Çelebimizin fazlı hakkında bu beyitten daha beliği bir delil olabilir mi?

Mehmet Çelebi İstanbul'a gitmeden evvel, şehrimizdeki Nalıncı Baba medresesinde müderrislik etmişti. Medreseden şimdi eser yoktur" (Evren, Haziran-Temmuz 1948, ss. 35-36).

Karaman Emir Musa medresesi

Konya Halkevi dergisinde bu medrese ile ilgili **Dr. Azmi Avcıoğlu** tarafından bir makale yayımlanmıştır. Makaleye göre "*Epeyce harabeye yüz tutmuş olan bu medrese 1928'de tamamen yıktırılıp taşları istasyon caddesinde yeni yaptırılan mektebe sarf olunmuş ve eski eserlere gösterilen kayıtsızlık bir defa daha irtikâp edilmiştir*". Sadece minaresi tehlike arz eden medresenin diğer müştemilatının tamirinin mümkün olduğunu ancak buna rağmen yıktırıldığını söyleyen yazar en azından medrese ile ilgili bazı bilgiler vermek istediğini söyler. Medresenin tamiri için geçmişte bazı teşebbüslerde bulunulduğunu ancak sonuç alınamadığını belirtir. Ancak şu anda yıkılan ve lazım olan taşları kullanılan medreseden sadece birkaç taş sütunla birkaç mezar taşı kaldığını, bunların da moloz ve toprak yığınlarıyla örtülerek bir tümsek hâsıl olduğunu söyler. Bu mezar taşları Karamanoğullarından hükümdarlık yapan Musa'ya veya onlardan birkaç zata aittir. Bu medresenin en önemli taraflarından birisi, Mevlana'nın babası

Bahaeddin Veled'in Konya'ya gelmezden evvel Karamanda iken bu medresede 7 yıl müderrislik yapmasıdır.

Makale medreseyi yaptıran Musa ile ilgili farklı görüşlerin olduğu belirtilerek sona erer (Avcıoğlu, Haziran 1937, ss. 627-628).

Karaman Canbaz Kadı mektebi

Konya Halkevi dergisinde bu medrese ile ilgili **Dr. Azmi Avcıoğlu** tarafından yayımlanan bir makalede bazı bilgiler verilmektedir. Makaleye göre bu mektep,

> "*Karaman çarşısının batısında olup çarşıya muttasıldır. Yakın zamanda yapılmış ve Menba-ı İrfan namı verilmiş olan mektebin arkasındaki avlu derununda idi. Kadı Canbazzade tarafından yaptırılmış olan ve üstü kümbetli bir göz dershaneden ibaret bulunan bu binanın vaktiyle çinilerle bezenmiş olduğu anlaşılıyor. Banisi, aynı avlu içinde daha ufak kubbeli bir türbede metfundur.*
>
> *Evkaf dairesindeki defterde, Kur'an-ı Kerim talimi için yapılan bu mektebin on iki dükkân vakfı olduğu, çocuklardan para alınmaması lazım geldiği muharrerdir. Mektebe de "Canbazzade Kadı Abdurrahman Efendi Talimhanesi" ve "Kurşunlu Muallimhane" namları verilmektedir. Avlusunda bir de sarnıç vardır*" (Avcıoğlu, Mayıs 1940, ss. 1795-1798).

Kadı Kalemşah medresesi

Konya Halkevi dergisinde bu medrese ile ilgili **Mahmut Mesut Koman** tarafından bir makale yayımlanır. Makalede medresenin banisi olan Kadı Kalemşah hakkında tarihi belgelerde ne gibi bilgiler olduğunu irdeler. Buna göre Konya'da bulunan bu medresenin Karaman'da vakıfları vardır ve mütevelli heyetinde de medresenin müderrislerinden Kaya Bali bulunmaktadır (Koman, M. M. Şubat 1942, ss. 45-46).

Konya Kutlu Melek Hatun dârülhuffazı

Konya Halkevi dergisinde bu dârülhuffaz ile ilgili **Mahmut Mesut Koman** tarafından bir makale yayımlanır. Makalede dârülhuffaz vakfiyesinin metni verilir:

> "*Konya'da Selçuk oğulları zamanında uzun müddet Kadılkuzatlık makamını işgal etmiş bulunan Şeyh Siraceddin-i Urmevi'nin oğlu Ömer'in oğlu Ali'nin oğlu Mevlânâ İmameddin Muhammed'in oğlu Mevlânâ Bedreddin Mahmud Çelebinin karısı, Hacı Mahmud'un kızı Kutlu Melek Hatun Konya'nın içinde Atabekiye medresesi arkasında bir dârülhuffaz yaptır*"mıştır.

Atabekiye medresesi ise "*Kadı İzzeddin Mahmud-ı Razi'nin mescit ve türbesi karşısındaki Fahreddin Aslan bin Sevinç'in yaptırdığı medrese olduğuna göre Kutlu Melek Hatun tarafından yaptırılan bu dârülhuffazın yeri de, bugün üzerine evler yapılmış bulunan bu*

yerin arkasında bulunması lazım gelir" (Koman, M. M. Ocak 1943, ss. 50-53). Konya'da başka dârülhuffazlar da bulunmaktadır (Kılınç, 2008, ss. 18-43).

Konya Atabekiye medresesi

Aynı makaleye göre Atabekiye medresesi "*Kadı İzzeddin Mahmud-ı Razi'nin mescid ve türbesi karşısındaki Fahreddin Aslan bin Sevinç'in yaptırdığı medrese*"dir (Koman, M. M. Ocak 1943, ss. 50-53).

Akşehir Taş medrese

Konya Halkevi dergisinde Akşehir İlçesi ve eski eserleri tanıtılırken burada bulunan Taş Medrese hakkında da bazı malumatlar verilir. Buna göre medresenin diğer adı Alibey medresesi olup Ebulfetih Keykavus zamanında veziri Ali Bey tarafından H.648'de inşa edilmiştir. Dönem Selçuklu dönemidir. Taş kitabesi vardır (Totaysalgır, Mayıs-Haziran 1950, ss. 8-10).

Aksaray medreseleri

Aynı dergide bu medreselerin durumlarıyla ilgili bazı bilgiler verilmiştir. Buna göre Danişment oğullarına ait olan "Beramunye Medresesi"nin bugün kapısının sol tarafı meydanda kalabilmiştir. O da tarihçi geçinen bazı kısa düşünceli aydınların işaretleriyle, sebil mahallesindeki yerinden kaldırılarak ortaokul bahçesine dikilmiştir.

Bugün ayakta bulunan Zinciriye Medresesi bir tehlike atlatmıştır. 14. Yüzyılın ünlü bilginlerinden Aksaraylı Cemaleddin'in ders okuttuğu bu medrese kaldırılarak yerine Buğday Pazarı kurulmak istenmiştir. Daha önce medresenin kitabesi yerinden sökülerek yok edilmiştir. Son durumda bu medrese kömür deposu olarak kullanılmaktadır.

Yine bir Darülhadisin kitabesinin metni, iki hoca efendi arasında anlaşmazlığa yol açmış; bu hocalardan biri zamanın müftüsü olduğundan, taşı yok etmek düşüncesiyle kitabeyi Ulu Cami hademesine keserle parçalatmıştır.

Yılancık medresesinin duvarları da harap bir hâlde bulunmaktadır. Tüm bu tarihî yapıların korunması ve bunlarla ilgili çalışmalar yapılması yazarın dileğidir (Karaca, Mayıs-Haziran 1946, ss. 28-29).

4.2.9.9 Gayri Müslim okulları

Konya'da bulunan gayrimüslim okulları ile ilgili *Konya Halkevi* dergisinde yayımlanan bir makalede bazı sayılar verilmektedir. Bu bilgiler **Osman Şevki Uludağ (Konya Mebusu)** tarafından Vitol Cuinet adlı bir gezginin Geographine- La Turquie d'Asie (1890) adlı kitabının Konya vilayetine ait kısmından tercüme edilerek verilmiştir. Buna göre Konya şehri içinde mektebe ait 68 müessesenin bulunduğu, bunlardan 61'nin (60 ilkokul, 1 rüştiye) Müslümanlara,

3'ünün Grek Ortodokslara, 2'sinin Ermenilere, 2'sinin de Kıpti Katoliklere ait olduğu belirtiliyor. Bu okulların bazılarındaki öğrenci sayıları verilmiştir (Uludağ, Kasım- Aralık 1943, ss. 6-14).

4.2.9.10 Kütüphaneler

Konya'da bulunan kütüphanelerle ilgili **Mehmet Önder**, *Konya Halkevi* mecmuasında bir makale yayımlamıştır. Yazara göre Konya'da bilinen ilk Selçuklu kütüphanesi diyebileceğimiz, Selçuklu vezirlerinden Şemseddin Altunaba tarafından İplikçi medresesinde açılan kütüphanedir:

> "*Altunaba'nın 598/1201 tarihli bir vakfiyesinde bu kütüphaneye, mütevelli ve nazırın her yıl vakıf gelirlerinden ayrılan yüz dinar (dirhem) ile layık kitaplar satın alınmasını, kitaplardan faydalanmak isteyen kimsenin kitabın bedeli olan bir parayı kütüphaneciye vermelerini ve kitabı iade ederken bu parayı tekrar almalarını kaydetmektedir (Osman Turan, Selçuk Devri Vakfiyeleri, C.II, s. 202). Bu kütüphanenin XIX'uncu yüzyılın sonlarına kadar mevcut olduğunu, sonradan kitapların Yusuf Ağa Kitaplığına taşındığını görüyoruz*".

Makaleye göre bu kütüphaneden sonra yine Selçuklu vezirlerinden Emirülhac oğlu Ebüssena Mahmut'un kurduğu ve Konya dış kalesinin Ahmedik kapısı civarındaki Nizamiye Hankâhı Kütüphanesi gelir. Yine aynı devrede Sadreddin Konevi camisine bitişik kütüphane tesis edilmiştir. Konevi'nin üvey babası Muhyiddin Arabi'nin kitapları buraya konulmuştur.

O devir kütüphanelerinden biri de Siraceddin Urmevî evladından Bedreddin Mahmut'un zevcesi Kutlu Melek'in Konya'daki Atabekiye Medresesi yakınına yaptırdığı Darülhuffaz'daki kütüphanedir.

Makaleye göre Osmanlı döneminde H.1272'de türbenin kenarında Mehmet Said Hemdem Çelebi tarafından açılan Dergâh-ı Şerif Kütüphanesi bulunmaktadır. Daha sonra III. Selim'in annesi Mihrişah Sultan'ın kethüdası Yusuf Ağa'nın 1209/1794'te yaptırdığı kütüphane gelmektedir. Sultan Selim Camii içindeki kütüphanede Osmanlı devri kütüphanelerindendir. Bu devredeki başka kütüphaneler şunlardır: Zincirli Medrese kütüphanesi, Hacı Ömer Efendi Kütüphanesi. Bugün bu medreselerden toplanan kitaplar Yusuf Ağa kitaplığına taşınmıştır. Elan Konya'da bu Yusuf Ağa kütüphanesinden başka, dergâh kütüphanesi, Millî Kütüphane [1916'da açılmış, daha sonra, 1947 yılında İl Halk Kütüphanesine dönüşmüştür], Halkevi Kütüphanesi ile muhtelif okul kütüphaneleri bulunmaktadır.

Konya'nın dışında ise Karaman'da 72 ciltlik Abid Ağa, Hadim'de 544 ciltlik Hadimi Hoca, Ilgın'da 30 ciltlik Lala Mustafa Paşa kütüphaneleri bulunmaktadır (Önder, Eylül-Ekim 1949, ss. 5-7).

4.2.10. Eğitimde ve müfredatta ıslahatlar

Eğitimde ve müfredatta istenilen veya yapılan ıslahatlarla ilgili dönem dergilerinde olumlu veya olumsuz pek çok makale yayımlanmıştır. *Hak Yolu* mecmuasında **imzasız** olarak çıkan bir makalede II. Meşrutiyetle birlikte maarifimizi değiştirip geliştireceğimizi düşünürken Abdülhamit dönemi eğitiminin bile gerisine gittiğimiz beyan ediliyor. Eski usuller kaldırılmadan yeni usullerin tam bir planı yapılıp öyle devreye alınmalıydı, deniliyor:

> "*Devr-i istibdatta maarifimizin bir şekl-i müstakarrı vardı. Filhakika bu istikrar sayesinde mekteplerimizde- iptidailerden âliyelere varıncaya kadar- bu tahsil görülüyordu. O devrin maarifi bir çember içine alınmış olmasına rağmen zamanımızda nefret eden simaları yine o asrın mektepleri ibda' eyledi. İstibdadı yıkar yıkmaz güya maarifimize başka bir şekil, başka bir revnak vermek istedik. Mektepleri kalıptan kalıba döktük. Evirdik, çevirdik, bir türlü muvaffak olamadık. Bir meclis-i musahabede maarifin hâlinden yana yakıla bahsedilirken Abdurrahman Şeref Bey, "Haşim Paşa zamanını bulmak için on sene çalışmalıyız" demişti. Hâlbuki Haşim Paşa'ya ve bilhassa sonra Bahriye Nazırı olan Celâl Bey zamanında maarif-i milliyemiz iflâsa yaklaşmıştı. Meselâ Haşim Paşa, "Şu maarifin bütçesi tevazün edecek ama muallimlerin maaşları olmasa" gibi yaveleri geveleyip duruyordu. Öyle ya, muallim ma'aşâtı olmayınca maarif bütçesine değil maarif nezaretine de lüzum yoktu. Hâlbuki o zaman Maarif Nezareti denilince hâtıra, birtakım idare memurları ile milletin idrakini, mahsul-i irfanını baltalamakla meşgul olan ve Encümen-i Teftiş ve Muayene denilen sansür heyeti geliyordu. Bütün bu şeylerle beraber maarifte bir insicam, tahsilde bir etvâr vardı. Mekâtib-i rüştiyeyi ikmal edenler idadi tahsilini takip etmeyeceklerse bile eczacı mektebi gibi bir meslek mektebine bilâ-imtihan girebilecek kudret ve liyakate malik bulunuyorlardı. Sonra biz her şeyi kökünden değiştirmeğe başlarken dûhe-i marifetimizi de devirdik ve kuruttuk. Emrullah Efendi merhum, maarifi bir Tuba ağacına benzetti. Hâsılı bu benzetmelerle, tecrübelerle baştan aşağı mektepleri çığırından çıkardık. Bir yola girmiştik ama bu yolun bizi nereye çıkaracağını bilmiyorduk. Âdeta körü körüne yürüyorduk. Haritamız, pusulamız, hissiyatımız yoktu. Nihâyet bu yol, bu gidiş, bizi sarp ve çetin bir vadiye, hatalarla mâl-â-mâl bir ummana sürükleyip götürdü. Her nâzır, devr-i idaresinde, mektepler onun arzusuna göre bir şekil aldı. Hâlbuki böyle mühim bir meselenin halli, endişeye ve zamana mütevakkıf idi. Bir şeyi bozmadan evvel bozulduktan sonra ona verilecek şekl-i kat'iyi tayin lâzımdı. Böyle olmadı. Olamadı. Ve nihâyet mektepler bacası tüter fakat ocağında yemek pişmez matbahlara döndü. "Ko, şâhın bu dağında da bir bağı var desinler" diye darülfünunun eski hâline göre ona talip yetiştirecek mektepleri vücuda getirmedi.*

Onu da tıpkı parlamentarizm hakkındaki heveskârlığımız gibi Almanya'nın en büyük medâris-i irfanıyla hem-pâye bir hâle getirmek istedik. Bunu yapamadık. Fakat eski hizmeti de berbat ettik, çıktık. Mekteb-i hukuk, mekteb-i tabiiye gibi mühim müessesât bile tırpanımızdan kurtulamadı. Devr-i istibdatta ise bu iki müessese değerli zevatın mastarı olmuşlardı. Cevdet Paşalar, Hakkı Paşalar, Haydar Efendiler, Âtıf Beyler gibi zevat-ı âliyenin kürsi-i tedrisini her manasıyla işgale, ehliyetlerini bütün cihanın tasdik ettiği mekteb-i hukuka girmek ve oradan çıkmak da bir iş idi. Tahsil arzusunda bulunanlar bu âlî mekteplerin önünden titreyerek geçerlerdi. İlme, irfana ve erbabına bir hürmet vardı. Mekteb-i Mülkiye bize göre bir mektep olmakla beraber pek büyük adamlar yetiştirdi. Nihâyet bunu da kaldırdık. Fakat yine yerine koymaya mecbur olduk. Aradaki zaman ise boşa geçti. Oyunlarla, şarkılarla vaktini geçiren ağustos böceklerine dönmüştük. Böyle esaslı mektepler birer birer devrilince küçük mektepler daha fena bir hâle geldi. Darülmuallimînler de bu zümreye ithal olunabilir. Satı Bey, Darülmuallimîn-i Âliyye Müdürü olduğu zaman rast gelenin mektebe alınması taraftarı değildi. Fikrince darülmuallimîne girecekler bir imtihana, bir hüsn-i tefrike tâbi tutulmalı idiler. Doğrusu da bu idi. Fakat Selânik Maarif İdaresi'ndeki kitabeti zamanında maarif hakkında bir fikir edinebilmiş olan Şükrü Bey gibi zevat, nezaret sandalyesine oturdukları gibi her akıllarına geleni yaptılar. Ez-cümle darülmuallimînlere alınacak talebenin çokluğuyla bu memlekette bir hoca ordusu vücuda getiririz zannettiler. Bir muvaffakiyet de gösteremediler" (y.y. 27 Eylül 1919, ss. 8-10; Özcan ve Koçer, 2017, ss. 59-60).

Osman Nuri adlı yazar *Yeni Fikir* mecmuasında eğitim kurumlarımızda ıslahatın şart olduğunu, yeni programlar yapılması gerektiğini, bunların da yerli ve millî olması lazım geldiğini belirtir. "Nasıl Bir Terbiyeye İhtiyacımız Var?" başlığı altında Gustave Loben'in "*Bir terbiye sisteminin intihabı bir millet için hükümeti intihap etmesinden daha mühimdir*" sözü konulmuştur. Makale, genel eğitim politikaları ve eğitimcilikteki yeni teorilere dair bir makaledir. Sınıfların seviyelere göre oluşturulması gerekliliği, okullarda dikkat edilmesi gereken hususlar, Türk'ün mizacına uygun bir eğitim sistemi gerekliliğine ve bu sistemin ihtiyaçlarına dair gibi konulara değinilir:

"*Tecrübe ile anladık ki, yalnız okuyup yazma, sırf malumat, çocuğa hayatını kazandırmak için bir vasıta-ı yegâne değildir. Binaenaleyh, çocukları, sağlam ve esaslı bir tefekkür ve muhakeme kabiliyetine mazhar kılmak ve onların netayicini tatbik ve icra edebilecek kudretli, bir irade ve seciye sahibi olmalarını temine çalışmak, en birinci vazifemiz olmalıdır*" denilir.

"*Biz herhangi bir milletin mesela Alman ve Amerikan eğitim sistemini değil, kendimize ve kültürümüze uygun bir eğitim sistemi oluşturmalıyız; ama en az bir Amerikalı çocuk kadar bilgili ve kültürlü yetiştirmeliyiz*" der (Oral, 1 Ocak 1926, ss. 253-255).

Osman Nuri Oral, başka bir makalesinde eğitimde neler yapılması gerektiği ile ilgili şunları söyler:

> "*Yapılacak işler çok basit ve fakat ehemmiyetlidir. Mükemmel ve sıhhî mektep binaları, alât-ı dersiye, mecburiyet-i tahsiliye esasının şiddet ve ehemmiyetle tatbiki, muallimlerin memalik-i müterakkiyede tetkik ve tetebbu seyahatlerinin temini, muallim mekteplerinin genç muallim namzetlerine bütün manasıyla bir hiss-i vazife ve fikr-i mesuliyet verebilmesinin tahkimi, önümüzdeki senenin maarif senesi olarak ilanı ve ondan sonra hummalı bir faaliyet…*
>
> *İşte bu şerait dâhilinde çalışılacak olursa biz de medeni ve müterakki millete nasip ve mukadder olan refah ve saadete nail olabiliriz illâ…*" (Oral, 15 Mart 1926, ss. 297-299).

Eyüp Hamdi Akman, *Yeni Fikir* mecmuasında mürebbinin/ eğitimcinin hür olmasının gerektiğini, böylelikle çocuklara iyi bir eğitim ve terbiye verebileceğini düşünür ve teklif eder:

> "*Bu zamana kadar mürebbilikte hürriyet ham bir hayalden ibaretti. Çünkü mürebbi de haricin empoze ettiği bazı fikirlerin esiri idi; bundan sonra mürebbi hür insanlar arasında, hür bir insan, medenî, seciyeli, artist, ekonomist, cemiyet içerisinde her cihetle en birinci olmasa bile gençler cemiyetinde en kıymetli; düşünceli, mütekâmil, hayatlarında salahiyettar bir rehberdir. Mürebbiler, cemiyet efradı içerisinde en hürriyetperver ve çalışkanlardan olmalıdır*" der (Akman, 1 Şubat 1928, ss. 783-786).

Yine **Akman**, *Terbiye Postası*'ndaki başka bir makalesinde bugünün artistik terbiyesinde başlıca üç gayenin hedeflendiğini söyler:

"*1-Tedris tekniğini yenilemek.*

2-Artistik kültürü, günden güne ağır basan materyalizmin tahakkümünden kurtarmak, korumak, yükseltmektir.

3-Bütün terbiye ve tedris usullerini tâ kökünden değiştirmek" (Akman, 1 Mart 1932, ss. 7-10).

Eyüp Hamdi, *Terbiye Postası*'ndaki "Derslerde Randıman" başlıklı makalesinde ise derslerde en iyi randımanı elde edebilmek için neler yapılması gerektiği ile ilgili bazı tespit ve

teklifler sunar. Derslerde elde edilecek iyi randımanın öncelikle öğrencinin istidat, hayat şartları ve seciyesiyle alakalı olduğunu belirtir. Bu yönlerden iyi olan öğrencilerin randımanı da iyi olabilecektir. Bu arada mektep sınıflarının da istidatlara göre düzenlenmesi, randıman için vazgeçilmezdir. Bu şekilde ayrıştırılan sınıflardaki öğrencilere kabiliyetlerine göre eğitim verilmelidir:

"*Her istidattan istenebilecekler istenmelidir. Tabiat, kanunlarını sayanlara karşı çok verimlidir; saygısızlık gösterenlere karşı da kısır, katı kalpli olduğu gibi. Çıkar yol, tabiata uyandır, onunla aykırılaşmak, yolu çıkmazlara saptırmak demektir. O hâlde dersleri talebenin istidatlarına göre akort edelim. Muvaffakiyetsizlik, talebenin istidadıyla ders mevzuları arasındaki karşılıklı intibaksızlığın bir neticesidir. Uygun imkânlar karşısında kalmadıkça, istidatlar kendiliklerinden faaliyete geçemezler. İçten kaynayıp taşmayan faaliyetlerin terbiyevî kıymeti pek azdır. Talebenin istidat ve alakasına uymayan dersler onu mevzua candan bağlayamaz. Talebenin dersi, yalnız dersi anlaması kâfî değil, muhtevayı benliğinde şe'nileştirmesi, yaşaması icap eder. En verimli ders istidatları en çok çalıştırandır. Unutmayalım ki istidatlar, çalıştığı nispette olgunlaşırlar. O hâlde malumatta canlılık, aydınlık, istidat ve benliğe olgunluk mu temin etmek istiyoruz, derslerimizi istidat ve alakalarla akort edelim*".

Makalede, derslerde randıman konusunda da şunlar söylenir:

"*Muallimin şahsiyeti, ilmi, meslekî vukuf ve otoritesi, takip edeceği usul ve prosedürlerle de alakadardır. Derslere canlılık, cazibe ve kolaylık temin etmek için didaktiğin gösterdiği yollar, işaret ettiği incelikler var. Muallimlik, terbiyecilik ve usulcülük demektir. Muallimlikte muvaffakiyet, pedagoji ve didaktiğin esaslarına vukuf ve hâkimiyetle olur. İtiraf edelim, bizde, birçok muallimler, bu hususlarla nasılsa bir türlü alakalanamıyor, daha ziyade irticali ve ihtibarî hareket etmektedirler.*

Asri vasıflarla muttasıf gençlik yetiştirmek istiyorsak asrın kabul ettiği didaktik esaslarla candan alakalanalım, bütün meslekî faaliyetlerimizde indî görüşlere değil, onlara bağlanalım".

Diğer taraftan yazar, derslerin, özellikle meslek derslerinin, asrın fikrî ihtiyaçlarını tamamıyla temin edecek şekilde güncellenmesini ister. Mevcut ders cetvellerinde talebeden ziyade muallimin menfaatinin gözetildiğinden yakınır:

"*Ders cetvellerinin tertibinde ünitelerin mücerret, müşahhas, daha ziyade zekâyı ve bedeni çalıştıra[ca]ğı üniteler arasındaki ufkî ve şeklî münasebetler zaman, seviye, iş prensibi,*

laboratuvar, serbest çalışma imkânları gibi hususlar gözetilmelidir. Hafta başı cumartesi hasebiyle talebenin 1-2'nci günlerde orta, 3-4'üncü günlerde en çok 5-6'ncı günlerde de daha az çalışma kabiliyeti gösterdikleri anlaşılmıştır. Ders cetvelinin yolunda olmaması muvaffakiyeti güçleştiriyor, lüzumundan fazla enerji ve zaman sarfını iltizam ediyor. Sürmenaj [Fr. Surmenage: Aşırı yüklenmekten ileri gelen yorgunluk, bitkinlik] ve benzeri neticelere sebebiyet veriyor".

Yazarın yakındığı meselelerden birisi de muallimlerin istedikleri kitap, test ve yayınlara ulaşamamasıdır:

"*Memleketimizde orta tedrisata mahsus bir gezici kütüphane tesisi zaruridir. Gezici muallim kitap taşıyamıyor, istedikleri kitapları bulamıyor, temin de edemiyor ve bizdeki muallim muhacereti faciası devam ettikçe ilerde de temin edemeyeceği muhakkaktır. Bu hâl hem muallim hem de talebenin zararına oluyor. Böyle olunca muallim ilmî tetebbularını hakkıyla yapamıyor, yarın nerelerde çalışacağını kestiremiyor, tereddüt ve durgunluklar içerisinde talebesini [S.3, s. 16] teşhis edememesi, netice itibariyle tedris ve terbiyede bunun ne pahasına mal olmakta olduğunu bir lahzacık göz önüne getirecek olursak vaziyetin bizi uzun uzadıya düşünmeye mecbur ettiğini görürüz*".

Son olarak da mektep hayatında artık öğrencinin merkeze alınmasını tavsiye ediyor ve mekteplerin cemaat okulu hâline gelmesini salık veriyor (Akman, 1 Haziran 1932, ss. 13-17).

Mehmet Emin Soysal, eğitim ve terbiye konusunu psikanalizm açısından değerlendiren P. Kopkins'in Uluslararası 5. Yeni Terbiye Kongresinde okuduğu raporu tercüme edip *Terbiye Postası*'nda yayımlar. Rapordan çıkardığı hususları şöyle maddelendirir:

"*1-Terbiye, genci normal bir hayat içerisinde, evlenme hayatına hazırlamalıdır.*

2-Terbiye itiyattan ziyade arzuya dayanmalıdır.

3-Ananelere değil, hadise ve şeniyetlere bağlanalım.

4-Gençliği ilerde karşılaşacakları iktisadî ihtiyaç ve meselelerle baş başa bırakalım, onu iktisadî hayata hazırlayalım,

5-Baskı altına almaktan ziyade serbestî verelim. Benliği olgun, serbest düşünceli muallimlere salahiyet verilmelidir.

6-Körükörüne boyun eğen gençlik değil, kendi kendine düşünebilen, iradeli, müteşebbis, demokrat vatandaşlara ihtiyaç var.

7-Hayatı hakkıyla kavramış, nikbin gençlik yetiştirmeliyiz.

8-Mektep ve ailede çocuklara müspet ahlak kazandıracak tarzda aşk ve muhabbet hayatı aramalıyız" (Soysal, 1 Haziran 1932, ss. 17-20).

Yeni mekteplerden beklenen performansla ilgili **Kaya** adlı yazar tarafından *Terbiye Postası*'nda çıkan kısa bir makale şöyledir:

"*Mekteplerin asri hayatın ilmî ve iktisadî tekâmüllerine ayak uydurabilmesi için günden güne kabaran ihtiyaçları önleyecek tarzda iyileşerek ilerlemesi zaruridir. Mektep eline aldığı çocuğun ne olacağını bugünden katiyetle kestiremez.*

Kendisine dolgun ümitlerle bağlandığınız birçok çocuklar hakkında ne kadar yanıldığınızı bütün acılığıyla anlamakta gecikmeyiz. Takdirimizden kayan birçoklarının da sonraları şaşılacak derecede sivrildikleri, mektepçilik hayatında göze çarpan gündelik hakikatlerdendir. Birçok mektepler, çocuğu serbest muhakemesiyle takdir edecek yerde daha ziyade kuru ezberciliğe kıymet verirler.

Unutmayalım asri hayat, kendi kendine düşünen kafa ile birlikte muvazeneli, kuvvetli seciye ile muttasıf iş adamları istiyor. Mektep çocukların gizli istidat ve temayüllerini tespit etmeli, onları, toparlama tabirle, statik hâlden dinamik hale sevk etmeli, elleriyle birlikte duygu ve hadsini de olgunlaştırmalıdır" (Kaya, 1 Haziran 1932, s. 28).

Helena Radlinska adlı yabancı bir yazara ait *Terbiye Postası*'ndaki makalede, muhtelif eğitimcilerin farklı konulardaki görüş ve önerilerinden bahsediliyor. Makale ilk bakışta bir kongreye katılan terbiyecilerin görüşlerinin özetlenmesine benziyor. Çünkü tam bu tarihlerde Nice'de Uluslararası VI. Yeni Terbiyesi Kongresi yapılmıştır. Makaleye göre tedris ve terbiyeyi çocuğun seviye, ihtiyaç ve muhitine uydurmak gereklidir. İstenilen başarı ancak bu şekilde temin edilebilir. Her ne kadar mektep eğitimi önemli ise de talebenin muvaffakiyeti daha ziyade aile ve muhit meselesidir. "*O hâlde vazifesinde muvaffak olmak isteyen mektep her şeyden evvel içinde bulunduğu muhit ve ailelerin vaziyetini çerçevesine alan şümullü bir faaliyet göstermek mecburiyetindedir*".

Makalede Karl Wilker'e ait olduğu yazılan "serbest zaman terbiyesi" üzerine bir özet vardır. Buna göre eğitimin en önemli meselelerinden biri de "*gençliği serbest zamanını yerinde ve yolunda hakkıyla tasarruf edecek tarzda yetiştirmek*"tir. Bu serbest zamanları değerlendirme eğitimini mutlaka mektepte vermeliyiz. Yani "*serbest zamanı doldurmak lazım. Her ferdin kudretini yaratıcı bir şekle sokmak zarureti karşısındayız*". Bu başarılırsa işsizlik de azalır.

Makalenin bir başka alt başlığı "Dr. H. Laukier: Biotypologie ve mesleki istikametler tayini meselesi"dir. Buna göre "*Çocuğu tâ on yaşından itibaren vücut, ruh, seviye ve umumi istidat itibariyle yakında[n] tetkik etmeli, istidat, alaka ve temayüllerindeki hususiyetlerine göre meslekî istikametlerini teşhise çalışmalıyız*". Bunların tespiti için de modern teknikler kullanılmalıdır.

Makalenin diğer başka bir alt başlığı "Marie Baum: Ailenin İçtimâî ufûlesi"dir. Buna göre "*Bugünün pedagojisi mektep aile ve cemiyet terbiyesi arasında devamlı bir muvazene teminini zaruri buluyor*". Terbiye ve eğitimde muvaffakiyet aranıyorsa aileye önem verilmeli ve kıymetlendirilmelidir. Son dönemlerde halk ve aile eğitimi için açılan müesseseler takdire şayandır (Helena Radlinska, 1 Kasım 1932, ss. 1-3).

Erol adlı bir yazar tarafından *Terbiye Postası*'nda çıkan bir makalede eğitimin lâik olmasından bahsedilir. Makale, 1937 yılında kanunen kabul edilen laiklikten önce mekteplerin ve öğrencilerin laik olmaları ile ilgili bir yazı olması dolayısıyla ilginçtir. Makaleye göre "*Lâik ahlâk, dinî, ananevî her türlü kayıtlardan sıyrılmış, yalnız ilim, mantık ve vicdani hürriyete dayanan müspet bir ahlâktır*" (Erol, 1 Kasım 1932, s. 32).

Eğitimle ilgili bazı tespit, teşhis ve teklifler **Hasip Ahmet Aytuna** tarafından *Terbiye Postası*'nda özet olarak bir araya getirilmiş, eğitimle ilgili niçin ıslahatlara gerek duyulduğu, şimdiye kadar yapılan uygulamalar ve en önemlisi de bundan sonra yapılması gerekenlerle ilgili bazı teklifler sunulmuştur. Makalede en çok da öğrencilere kendi kabiliyetleri konusunda özgüven verilmesi üzerinde durulur. Döneme ait Türk eğitim sistemi ve oluşturulmaya çalışılan "yeni insan", "yeni mektep"le ile ilgili özet bir bilgi sunmasından dolayı makalenin tam metni aşağıdadır:

> "*Beşeriyetin huzur ve sükûnunu bozan, milletlerin iktisadî ve manevî faaliyetleri üzerinde büyük değişiklikler yapan maddi ve manevî buhranlar devam ederken, çok şey istemek ve nispeten az şey yapmak adettir. Medeniyet ve beşeriyet tarihi, bu iddiayı takviye edecek misallerle doludur. Bu misallerin vereceği ve pedagoji tarihinin tasdik edeceği bir hakikat var: İktisadi ve manevi buhranları yaşayan milletler arasında tedris ve terbiye kudretine dolayısıyla mekteplere karşı olan itimat ve imanın artması; her türlü arızayı cesaret ve muvaffakiyetle aşacak "Yeni insan"ın mekteplerden yetişeceği kanaatidir. Böyle zamanlarda [S.11, s. 6] umumiyetle "Yeni mektep"ler tesisi ve "Yeni İnsanlar" teşkili günün meselesi ve devletin siyaset cephelerinden biri olur. Neticede devlet ve cemiyet yeni bir pedagoji yapmak ve yeni bir nesil yaratmak mevzuu etrafında birleşir. Dünya muharebesinden sonra terbiye ve tedris sahasında*

yapılmak istenilen ıslahatın asıl gayesi; zamana, tabiata ve her türlü buhrana tahakküm edecek "Yeni İnsan" teşkiline matuftur ve her millet, bu emelin tahakkuk ettirilmesiyle meşguldür.

Pedagojik meselelerin bu kadar münakaşa edildiği ve "Yeni İnsan" mevzuu etrafında bu kadar şümullü teşkilât yapıldığı, pedagojik fikirlerin ameliyatı içinde çalışan muallimlerin "Yeni Mektep" ve "Yeni İnsan" meselelerini bugünkü kadar alâka, heyecan ve fedakârlıkla takip ve tatbike çalıştığı başka bir devir yok gibidir

Mektepleri ve nesilleri yenileştirme ideali; kuvvetli bir cereyan hâlinde bize de geçmiş; memleketimize de girmiştir. Büyük inkılabımız; Türkiye'yi, Türk kültürünü, Türkün maddî ve manevî varlığını değiştirir; her cephesi yenileşen feyizli bir "Yeni hayat" yaratırken, "Yeni İnsan" teşkili bizde de, bütün kültür müesseselerinin en özlü emellerinden biri olmuştur; bizde de, cemiyetle devlet, bu ideal etrafında birleşmiştir.

Fakat meselenin yalnız ideolojisini yapmak kâfi değildir. Fikirden işe geçmek, "Eski mektep"ten "Yeni mekteb"e atlamak ananevi, didaktik vasıtalardan kurtulmak; yeni didaktik sistemlerle istemek lâzımdır.

Vakıa, bizde de beş on seneden beri yeni mektebe doğru gidildiğini anlatan birçok şeyler yapılmıştır. Meselâ.

1. Talimî faaliyetin teknik cephesi biraz değişmiştir.

2. Ders vasıtaları ile bazı aletlerden daha fazla istifade edilmeğe başlanmış; tedris işinin biraz da ders vasıtası işi olduğu anlaşılmıştır.

3. Çocukların tarassut ve müşahede kabiliyetlerini inkişaf ettirmek, tedrisi, talebenin tabiat ve mizaçlarına uygun bir hale getirmek için onları, faaliyete sevk etmenin kıymeti takdir edilmiştir [S.11, s. 7].

4. Yeni ders mevzuları işlenirken talebenin de talimî faaliyete iştiraki derece derece temin edilmek üzeredir.

5. Tedrisat mihverini talebenin teşkil etmesi, muallimin de yardımcı olması lüzumu umumiyetle anlaşılmış ve kısmen temin edilmek üzeredir.

6. Talebenin hürriyeti ve talimî inzibat meseleleri hakkındaki kanaat değişmektedir...

Lakin bu yapılanlar, ferdî olmaktan ve muallimlerin şahsiyetlerine bağlanmış bulunmaktan ileri geçememiştir. Bu sebeptendir ki, bugünkü mekteplerimiz; yeni hayatın ve

inkılabın istediği "Yeni İnsan" teşkil edecek didaktik salahiyetle işler birer müessese hâline gelmemiştir. Hatta yapılanlar bile üç beş şehir ve kasabanın hudutlarını aşmış değildir.

Hâlbuki arzu edilen "Yeni mektebi" yaratacak, yeni insanlar yetiştirecek yeni didaktik vasıtaları seçmek, benimsemek ve muvaffakiyetle tatbik etmek faaliyetleri yalnız üç beş şehre değil; köy mekteplerine varıncaya kadar tamim edilmiş olmalıdır.

Burası, meselenin hazırlık ve teşkilat safhasıdır. Bunu, muallim mektepleriyle muallim yetiştiren müesseselerle yapmalı; yetişmiş muallimleri de kongreler hâlinde toplayarak "Yeni mektep" ve "Yeni insan" mevzuları etrafında konuşturmak suretiyle tamamlamalıdır. Bu teşkilatta ve yeni insan yetiştirme faaliyetlerinde ilk tedrisat müfettişlerinin de yapacakları çok mühim işler vardır. Onlar da, bu meslek ve memleket vazifelerini takip etmeli ve didaktik sistemlerle yapmağa başlamalıdırlar. Meselenin asıl iç yüzü, talim ve terbiyeye taalluk eden çalışma ve çalıştırma tarzı; usul ve prensip safhasıdır. Ve asıl buradadır ki; mürebbi/ muallimle yeni insan terbiye ve teşkil unsurları karşılaşmaktadır.

Yeni didaktik, talim ve tedris faaliyetlerinin merkezine çocuğu yani "Çocuk kuvvetlerini inkişaf ettirme işini" koymaktadır. Yeni Didaktikaya göre, talim ve tedris faaliyeti: daima çocuktan başlamalı [S.11, s. 8], çocuğun muhtelif alakalara bağlanmış ve esir olmuş kuvvetlerini esirlikten kurtarıp işletmelidir. Bunun için de, yeni Didakdikaya göre mürebbi/ muallimin "yeni mektep"te muvaffakiyetle yapması lazım gelen en mühim vazifelerinden biri: Her çocukta, kendi kuvvet ve kabiliyetlerine karşı itimat uyandırmaktadır. Böyle bir itimat, çocuk kuvvetlerini muhtelif müessirlerin esirliğinden kurtaracak; serbest bir inkişaf ve tekâmüle mazhar edecek ve neticede çocuk, talim ve tedris faaliyetlerinin merkezî unsuru olarak çalışmağa başlayacak ve alışacaktır.

Her günkü mektep mesaisinden ve her mektep derecesinde serbest bir surette tezahür etmeyen talebe kuvvetlerinin pek çok numuneleri vardır. Bir misal: tatbikat yapan yahut numune dersi veren muallim gibi bir sınıfa girersiniz. O gün, o saat için sınıfın muallimi sizsiniz. Talebeyi işletmek, talebe kuvvetlerini esaretten istihsal ve icada sevk etmek istersiniz, uğraşır ve muhtelif talimî tedbirlere başvurursunuz. Sınıf, işlemez, en basit meseleler karşısında bile faaliyete geçmez; gösterileni görmez; bildiğini ve söylemek istediğini bize söylemez. Siz, üzüntüler ve ıstıraplar içinde kalırsınız. Asıl sınıf muallimi de bir kenarda üzülür; ders bitinceye kadar kızar, kızarır ve ter döker, ders bittikten sonra, sınıf muallimi talebesi ile karşı karşıya kalınca, onlara darılır, bildikleri şeyleri söylemek için ne diye parmak kaldırmadıklarını ve sorulan suallere niçin cevap vermediklerini sorar. Aldığı cevap, şu olur "Efendim sorulanları biliyorduk. Fakat belki yanlış söyleriz diye cevap vermeye cesaret edemedik". Yahut "Vereceğimiz cevabı, muallim beyin beğeneceğini zannetmiyorduk da onun için sustuk". Başka

bir misal; Çok defa ayni muallimle bir veya iki sene çalıştığı hâlde terakki etmeyen yahut çok geri kalan, zayıf inkişaf eden talebeler vardır. Muallim böylelerini çok defa azarlar, mahcup eder. Bu vaziyet karşısında bu talebeler kendi kabiliyetlerine karşı olan cesaretlerini kaybeder; neticede sınıfın en zayıf talebesinden olurlar. Fakat ani bir hadise olur, muallim değişir, eskisi gider, yenisi gelir. Tedris başlar. Sınıfın en geri olan talebeleri de değişirler. Geri çocuklar, derslere ve talimî işlere karşı alaka gösterirler; atılgan, çalışkan olurlar [S.11, s. 9].

Bunlara benzer daha birçok misaller almak mümkündür.

Bazı talebeyi durgun yapan sebebin, bağlı ve esir duran, talebe kuvvetlerini çözemeyen ve serbest çalıştıramayan, talebe kuvvetlerine serbest bir tezahür imkânı vermeyen, talebeye, kendi kuvveti hakkında itimat ve cesaret aşılamayan muallim olduğunu söylemeye hacet yoktur.

Çocuk kuvvetlerini bağlayan, çocuğun kendi kuvvetlerine karşı olan itimadını kıran ikinci bir amil de çocuğun sınıf arkadaşlarıdır. Bir sınıfta çalışırken hata eden talebeyi istihza ile karşılayan çocukların bulunması da birincilerin cesaretini kırar; kendi kuvvetlerine karşı olan itimatlarını sarsar: Talebenin geri kalmasında, talim ve tedris faaliyetine karşı lakayt olmasına ve icbar edilmedikçe karışmamasına sebep olur.

Yeni Didakdika, çocuk kuvvet ve kabiliyetlerini bağlayan her esirane hareket ve tedris tarzını şiddetle tenkit ederken talebe[nin] kuvvet ve kabiliyetlerinin serbest tezahürüne azami derecede imkân verilmesini, esas prensip olarak müdafaa etmektedir. Bu esasa dayanan yeni Didakdika için, asıl olan: Talebenin kendi kendine faaliyeti, serbest düşünmesi, muhakemeler yapması, işlemesi, kendi kuvvet ve kabiliyetlerinin müsaadesi nispetinde talimî mesaiye iştirak eylemesidir. Yoksa bütün bu vetirelerin mutlaka doğru ve tam olması değildir. Çünkü talebe hatasız ve kusursuz çalışacak seviye ve hazırlıkta olsaydı, mektebe gelmezdi; biz de muallim gibi onların başlarına getirilmiş bulunmazdık. Kendi kendine çalışan talebe karşısında bizim vazifemiz; onlara hatalarını buldurmak; tashih etmelerine yardım etmek ve anî rehberliklerde bulunmaktır. Bu fikri; başka sözlerle ifade edersek vazifemiz; çocuğu eşya karşısında müstakil düşünmeye, hakikatleri müstakillen aramaya sevk edecek tedbirleri almak işine müncer olur

Bugün, mürebbi/ muallim sıfatıyla nasıl çalıştığımızı hepimiz bildiğimiz için "Yeni insan" teşkilindeki rolümüzü ve mesuliyetimizin derecesini kolayca tayin edebiliriz. Bunu yapmak lazım; ondan sonra da nasıl çalışmak icap ettiğini teferruatıyla tespit etmek [S.11, s. 10], yeni didaktik ve teknik sistemlerle evvelâ kendi üzerimizde çalışmak, sonra da zamanın, cemiyetin ve yeni mektebin istediği yeni insan teşkil faaliyetine geçmek!..

Bu ideale el uzattığımız dakikadan itibaren, içinde çalıştığımız mektepler; yalnız kitapla ve kitaptan ders okunan ağızla, kulakla ve hafıza ile iş görülen; anlatılamayan kaidelere ve

numunelere göre çalışılan ve cebren çalıştırılan bir yer olmaktan çıkacak, çocukların oynamak, çalışmak; bazı hadiseleri heyecanla yaşamak, işlemek, icatlar ve ihtiralar yapmak; muallim/ mürebbilerin idaresi altında, fakat kendi tabiatlarının emrettiği tarzda faaliyet göstermek için seve seve ve neşe ile geldikleri hakiki bir "Çocuk Evi" manzarasını alacak; bu suretle "yeni mektep" mefhumu ideal olmaktan çıkacak ve her gün biraz daha fazla hakikat olacaktır. "Yeni İnsan" teşkil etmek isteyen "yeni mektep" cereyanlarının müşterek didaktik ve teknik noktası burasıdır. Bu psikolojik kıymeti benimsemeyen mekteplerin "yeni insan"ı nasıl yetiştireceklerini sormak haklı bir sual olmaz mı?" (Aytuna, 1 Ocak 1933, ss. 6-11).

İşte bu yeni insanın veya yeni mektebin oluşturulması için de yeni idarecilerin, yeni müfettişlerin ve yeni eğitimcilerin yetiştirilmesi gerektiği ile ilgili en derli toplu teklifi yapan yine **Tedris Usulü Muallimi Hasip Ahmet Aytuna**'dır. *Terbiye Postası*'ndaki makalesini dönemin Millî Eğitim Bakanı Dr. Reşit Galip Beye ithaf etmiştir. Makaleye göre eğitimle ilgili dünyada pek çok gelişmeler olduğu, bu gelişmeler karşısında maarifimizde yapılanların hiç mesabesinde kaldığı, Türk eğitiminin kalitesi için bu gelişmelerin mutlaka takip edilmesi, konuyla ilgili muhataplar için toplantı ve kongreler yapılması gerektiği; idareci, müfettiş ve öğretmenlerin bu yeni gelişmeler ışığında yetiştirilmeleri veya güncellenmeleri gerektiği teklif edilir. Bu konuda da en büyük görev ve sorumluluğun maarif vekiline düştüğü dillendirilir. Bütün bu yapılacaklardan temel amacın,

"*… mekteplerimizi dolduran genç nesli, hayat, cemiyet ve cumhuriyetin istediği şekilde yani, hür, kendi kuvvet ve kabiliyetlerine güvenir, bilgilerini birer alet gibi kullanır, tek başına ve arkadaşlarıyla grup hâlinde çalışmayı sever, sabır ve sebatı devamlı, iradesi kuvvetli, yeni eserler meydana getirmek ve icatlar yapmak iştiyakıyla çalışabilir, vatan, millet [S.13, s. 2] ve cumhuriyet mefhumlarıyla olan münasebet ve alakasını en doğru tarzda tayin etmiş fertler yetiştirmek*" olduğu söylenir.

Makalenin devamında yeni tedris teknikleri önerilirken maarif bütçesinin elverdiği ölçülere uyulması, ilköğretim müfredat programlarının acilen yeni insan teşkiline uygun olacak şekilde güncellenmesi teklif edilir. Bu tekliflerden sonra en mühim nokta olarak görülen eğitim işiyle uğraşanların hazırlığı ile ilgili dört istikamet sunulmuştur:

"*<u>Birinci İstikamet</u>*

Bütün muallim mekteplerinde terbiye ve tedris usulü derslerini okutan ve tatbikatı idare eden muallimleri kongre hâlinde toplamak, onlara muhtelif terbiye ve tedris sitemlerinin münakaşasını yaptırmak, hangi prensip ve sistemlerin memleketimiz şartlarına, cemiyetimize,

hayatımıza ve cumhuriyet idaremize en muvafık düşeceğini tespit ettirmek, tedrisatta ve muallim namzetlerini hazırlama faaliyetlerinde ahenk ve sistemin kıymetini aratmak, nazarî ve tatbikî mesaide birlik tesisine yarayacak tedbirleri tespit ettirmek vs.

Terbiye ve tedris usulü muallimlerini toplamaya ve konuşturmaya şiddetle ihtiyaç vardır. Çünkü menşeleri, hazırlıkları ve görüş tarzları [S.13, s. 3] muhtelif olan bu meslektaşları toplayacak, tedris ve terbiye faaliyetlerinde ahenktar işe sevk edecek hiçbir teşebbüs yapılmış değildir. Bu sebepten, muallim namzetlerinin meslekî hazırlıkları ve tatbikî itiyatları arasında ahenk yoktur. Büyük bir ayrılık vardır.

<u>İkinci İstikamet</u>

İlk mektepler kadrosu dâhilinde çalışan muallimlerin de tedris ve terbiye faaliyetlerini birleştirmek ve ilmîleştirmek lazımdır. Bunun için münasip zamanlarda ilk mektep muallimlerini "meslekî hazırlığı tazeleme" kurslarına davet etmek, burada bir taraftan onların nazarî malumatlarını kuvvetlendirmek, genişletmek, diğer taraftan tecrübe ve numune dersleri vererek, verdirerek tatbikî kuvvet ve kabiliyetlerini sistem altına almak ve itiyatlaştırmak lazımdır. Bu kurslar, her muallim mektebinin bulunduğu yerde, o veya muallim mektebi olmayan komşu vilayetler muallimlerine açılmalıdır. Bu kurslar, bugün kendini yalnız okutmak vazifesiyle muvazzaf bilen arkadaşlara okumak ihtiyacını duyurmuş olacaktır.

<u>Üçüncü İstikamet</u>

İlk tedrisat müfettişlerini de ayrı bir kongre hâlinde toplamaktır. Bu toplantı, tedris usulü muallimleri kongresinde bulunanlardan birkaçının iştirakiyle yapılmalıdır. Müfettişler, ilk mekteplerdeki tedrisatın doğrudan doğruya kontrolcüsü, terbiye ve tedris sisteminin bekçisi oldukları için, terbiye ve tedrisatı ıslah seferberliğine onların da iştirak ettirilmeleri ve dolayısıyla, müfettişleri de tedris ve terbiye tekniği işlerinde en salahiyettar kimselerin tespit ettikleri esasları tanımaları ve bu esaslara ait tatbikat ve irşat işlerinin nasıl idare edileceğini, bu hususta mesainin nasıl birleştirileceğini münakaşa etmeleri ve en iyi hareket tarzını kararlaştırmış olmaları lazımdır.

<u>Dördüncü İstikamet</u>

Başmuallimlerin hazırlığına ait faaliyetlerdir.

Başmuallimler, her zaman birer müfettiş sıfat ve salahiyetiyle, salahiyetlerinin meslekî kudret ve kabiliyetlerini kontrol ettikleri ve edebilecekleri için, bu vazifeyi yalnız ve alelade bir görme safhasında bırakmamalı, göstermek suretiyle irşat ve tenvir etme işine kalbetmelidir.

Bunun için onları da esaslı bir surette hazırlamalıdır. Bunu temin için, başmuallimleri sınıf muallimlerinin toplanacağı "meslekî hazırlığı tazeleme" kurslarına devam ettirilmeli ve yakın zamanda, ilk tedrisat müfettişlerine ait kongrelerden dönen müfettişlerin kendi mıntıkalarında başmuallimler için yapacakları tenvir ve irşat toplantılarına mecburen çağırmalıdır.

Bu dört istikamete doğru yapılacak tedris ve terbiye seferberliği maarif teşkilatımızın istinat ettiği [S.13, s. 4] unsurları değiştireceği gibi terbiye ve tedris tekniğine de en salim şekli vermiş, mesleğin bilme ve işleme cephelerini emniyet altına almış, muallimliği yalnız bir maişet vasıtası olmaktan kurtarmış, yürüyen ve yürüten bir meslek, yükselen ve yükselten bir ideal işi yapmış olacaktır" (Aytuna, 1 Mart 1933, ss. 2-5).

Şimdiye kadar yapılan düzenleme ve ıslahatlar ile yeni gelişen eğitim akımlarını değerlendirmeye çalışan **aynı yazar**, yine *Terbiye Postası*'ndaki başka bir seri makalesinin ilk kısmında ilköğretim aşamasındaki "*yeni usul mekteplerde önemli olan çocuğun neye ihtiyaç duyduğunu anlamak ve ona göre eğitim vermek*" olmalıdır, der. Yani eğitimin temel noktası çocuk ve onun kabiliyetleri olmalıdır. Bir de dayaktan tamamen vazgeçilmelidir. Eğer eğitim usulü çocukların yaratılışlarına ve kabiliyetlerine uygun olursa dayağa da baskıya da gerek kalmayacaktır. Makale dönemdeki tüm akımları ve Türk okullarının durumlarını maddeler hâlinde özetlemiştir:

"[1-]Bugünkü mektepler, bugünkü ihtiyaçları tatmin etmediği için artık onların ıslah çareleri araştırılıyor. "Yeni mektep" tarzları bulunmaya çalışılıyor. Amerika'da ve bütün ileri Avrupa ülkelerinde resmi mektepler yanında, yine devlet himayesinde [özel] "yeni mektep"ler açılıyor. Maarifte devlet vazifesini görecek yeni sistemler, maarif siyasetini yürütecek yeni yollar araştırılıyor.

2-Bizim resmi mekteplerimiz de duyulan ihtiyacı karşılayamıyor. Bunu muallimler görüyor. Ana babalar da anlamış bulunuyorlar. Mektep sistemlerimizden hoşnutsuzluk umumileşiyor. Lakin tatbikat ve ameliyat sahasında hemen hiçbir şey yapılmış olamıyor. Bu vaziyet karşısında hemen söylemek lazım ki, biz, mektepçilik işlerinin içinde olanlar ve nazariye kurmak isteyenler, mekteplerimizin kusurlarını ve hakiki sakatlıklarını henüz doğru olarak görmüş ve tamamen kavramış değiliz. Bu sebepledir ki hoşnutsuzluğumuzu nereye çevirmek ve tenkitlerimizi neye göre yapmak lazım geldiğini vuzuhla görmüş olamıyoruz! Yine bu vuzuhsuzluğun tesiri iledir ki, mekteplerimizin kusurlarını ve sakatlıklarını, beklediğimiz parlak neticeleri verememesinin sebeplerini, alelade meseleye- en iyi ve elverişli talimî usulleri bilmemezliğe- veriyor. Eğer bu iyi ve elverişli didaktik usul bulunursa, arzu edilen mektebi de

bulmuş olacağımızı zannediyoruz. Bu kanaatin tesiri iledir ki biz, "Yeni Mektep" deyince "Decroly usulü", "Dalton planı usulü", "toplu tedris" gibi usul yeniliklerini anlıyoruz. Hâlbuki hakikatte asıl olan usulün yeniliği değil, "yeni mektep sistemi"dir. Biz bunu göremiyor [S.14, s. 53] ve anlamıyoruz.

3-Bugünkü mektep, içinde çalışanları ve talebe ebeveynlerini tatmin ve memnun etmiyor. Çünkü daha başlangıçta talim ve tedris faaliyetleri, yanlış yollara götüren birçok hatalara ve dalaletlere yaslanmaktadır. Şimdilik bu yanlış ve hatalı temellerden yalnız ikisi üzerinde duracağız.

4-Bunlardan biri ve belki en mühim ve esaslı olanı bugünkü mektebin, çocuk tabiatına zıt bir istikamette yürümesidir. Bu yanlış ve hatalı yolu, bir zamanlar görmüş ve göstermişti. Ondan sonra yetişen büyük pedagogların hemen hepsi de- gâh daha vazıh ve kuvvetli gâh daha bulanık ve zayıf olarak- bu hatayı göstermek istemişlerdir.

Mesele çok basit ve müşahhas olarak ifade edilince, bir bağcının işini andırıyordu. Bağcı sonbaharda bağını kışa hazırlıyor, asmaları örtüyor. İlkbaharda toprağı kazıyor, asmaları çıkarıyor, budama ve kesme işini yapıyor. Toprağı güzelce işliyor, kazık dikiyor, fazla filizleri kırıyor, kalanları bağlıyor. Yaz mevsiminde de bu işlerin bazılarını tekrarlıyor, fazla olarak ilaçlıyor, yine lüzumsuz filiz ve dalları kırıyor, bağın ve asmaların hayatını adım adım takip ediyor. İhtiyaçları günü gününe karşılıyor ve bütün bu işleri yaptıktan sonra meyve almaya- üzüm toplamaya- hazırlanıyor. Meyve ve sebze bahçıvanları ile çiftçiler de aynı tarzda emek sarf ediyorlar. Kendi ektikleri ve yetiştirdikleri ağaç ve nebatların birbirini takip eden ihtiyaçlarını günü gününe görür ve tam zamanında yapılacak işleri yapar, alınacak tedbirleri alırlar. Bu işlerde, riayet edilmediği takdirde muhakkak surette zararla başlayan ve neticelenen bir "tabii kanun" vardır. Bağcı, bahçıvan ve çiftçi bu kanunu bilir ve ona riayet eder. Fakat mektep, bu kanunu bilmez, tanımaz ve o tabii kanunun istediği şeylerin aksini yapar. Çünkü mektep Dewey'in de söylediği gibi asıl ve hakiki hayatı, müşahhas bir surette ve herkesin gözleri önünde psiko- fizik varlığı ile değişen çocuğu, onun hayatını ve ihtiyaçlarını ihmal eder. Yakın gayeleri bırakır, yetişilemez uzak gayeler arkasından koşar. Rousseau'nun da söylediği gibi mektep, çocuğun ne istediğini sormaz, ne gibi ihtiyaçları olduğunu araştırmaz, bütün bunlar yetmiyormuş gibi, fazla olarak da bugünkü ihtiyaçları, muayyen ve vazıh olmayan uzak hedefleri feda eder. Bu gayeye yetişmek için de işe, çocuk tabiatını zorlamaktan başlar. İnsan teşkili işini, fasılasız zahmet ve eziyetler içinde devam ettirir.

Böyle bir mektep, her an tecelli eden ve tatmin olunması lazım gelen çocuk ihtiyaçlarını, talim ve tedris faaliyetinin birinci planına [S.14, s. 54] koymaz. Onlar yerine çocuğa, muhtelif sınıflarda, muhtelif ilim ve fenlerden hangi malumatın verilmesi icap ettiğini araştırır. Talebe,

ilk mektebin beşinci sınıfına, orta mektebin veya lisenin herhangi bir sınıfına geldiği zaman yahut mektep bitirirken neler bilmesi lazım geldiğini düşünür. İleride, hayatta çocuğa lazım olacağını tahmin ettiği bilgileri kazandırmak ister. Böyle bir mektep, çocuğu bugün ve tedris anında alakadar eden şeyleri değil, ileride alakadar edecek mevzuları; çocuğun şimdi istediklerini değil, ileride neler isteyeceğini, bizzat çocuğun arzularını değil, mektebin müfredat programının ve muallimin arzularını takip ve tatbik etmek ister. Bize göre hatanın büyüğü ve dalaletin koyusu budur, buradadır. Mektebin memnun etmeyen işinin ve neticesinin sebepleri de bu hatalı başlangıçta gizlidir.

5-Bugünkü mekteplerde "falaka" cezası yoktur. Dayak da memnudur. Fakat bu yasağa rağmen bazı yerlerde kâfi miktarda dayak yine tatbik olunmaktadır. Eski muallimler "ilim meyvesi acıdır" derler ve sopayı lüzumlu bir muavin, vasıta gibi kullanırlardı. Bugün de aynı fikir, az farkla hüküm sürmektedir. Bugün de sopa kadar acı vasıtalara müracaat olunmaktadır. Bugün de 2'ler, ihtarlar, tehditler, sınıf dönmeler vs. vardır ve bunlar talim ve tedris ile terbiyede biricik kuvvetli ve kıymetli amil olarak kullanılmaktadır. Ve belki bu sebeptendir ki bugün de çocuklar mektep olmadığı günleri, muallimin hangi sebeple olursa olsun dersine gelememesini neşe ve memnuniyetle karşılamakta, bugün de çocuklar güya öğrenmek, bilgi toplamak maksadıyla mektebe gitmektedirler. İlim hatırı için babalar bugün de yüksek fedakârlıklar yapmaktadırlar. Fakat çocuklar ilim denilen ilaçtan uzak bulundukları zaman, kendilerini daha sakin, daha rahat, daha memnun ve neşeli hissetmektedirler. Çocukların bu meselede haklı ve haksız olduklarını münakaşa etmek istemiyorum, yalnız çocukların mektepten nasıl bir yer aldıklarını kendi kendine sormak istiyorum ve diyorum.

Bir mektep tasavvur ediniz ki orada çocukların ihtiyaçları nazarıitibara alınmıyor, ihmal ediliyor, talim ve tedris işine başlanması lazım gelen yerden başlanmıyor. Bir mektep tasavvur ediniz ki, orada yapılan bütün ve tedris faaliyetleri çocukların ve gençlerin tabiatlarını fasılasız bir surette cebir ve tazyik etsin. Oradan ne kadar ve nasıl ilim alınacağını tahmin ve takdir olunabilir sanırım. Mekteplerin bu vaziyetini göremiyorlar, bililtizam [bilerek] görmek isteyenlerden başka kimler olabilir, bilmem? [S.14, s. 55*].*

Keza bugünkü mekteplerin vermek istediği malumattan mühim bir kısmının çocuk ihtiyaçlarına uygun olmadığını, çocukların ancak tazyik suretiyle bu malumatı öğrenme gayreti gösterdiklerini kabul etmek için fazla zihin yormaya hacet var mı?

Ne kadar uğraşılırsa uğraşılsın öyle sanıyorum ki mektep malumatına karşı çocuklarda sun'î surette anî ihtiyaçlar yaratmak mümkün olmayacaktır. Çünkü mektep malumatının çocuk hayatında bugün için manası ve hatta ehemmiyeti yoktur. Ve çocuk, eğer mektepte bulunmasa, o malumatı aramak lüzumunu katiyen duymuş olmayacaktır. Bu sebepten usulcülerin mektep

hayatını tatlılaştırmak hususundaki tecrübeleri daima acı kalmış ve mektep ilmi, talebe tarafından sevilememiştir, muhtelif tazyiklerin tesiri ile öğrenilmiştir.

6-Birçok pedagoglar, tedris ve terbiye vetiresinin- mahiyeti icabı- çocukları zorlayıcı ve çocuk tabiatını tazyik edici olduğunu ileri sürmektedirler. Bu hata ve dalaletin, muallimler arasında bugüne kadar devam etmesinin amillerinden biri de bu pedagoglar ve ileri sürdükleri noktainazardır. Fakat bu hususta en büyün mesuliyet yükünü taşıyan usulcülerdir.

Onlara göre, eğer talim ve tedris materyali, çocukların alış ve kavrayış kabiliyetlerine uygun bir tarzda verilecek olursa, cebir ve tazyik kendi kendine kalkmış olacaktır. Mektebin çocukları zorlaması en münasip talimî usulün bulunmamasından ileri gelmektedir.

Eğer aranılan bu usul bulunur ve hazırlıklı muallimler onu muvaffakiyetle tatbik edebilirlerse, talim ve tedris faaliyeti- hiçbir cebir ve tazyik kullanılmadan- çocukların ihtiyaçlarına uygun bir istikamet almış bulunacaktır.

7-Hâlbuki talimî materyali çocukların alış ve kavrayışlarına uydurmak, ihtiyaçlarına da uydurmak değildir. Zira aklımıza uygun gelen o kadar çok şeyler vardır ki bunlar, hem ihtiyaçlarımıza uygun hem de alakalarımızı tatmin edici değildirler. Vakıa çocukların aklı için sınıfı ölçmek ve planını çizmek müsellesin ve üstüvanenin ne olduğunu öğretmek zor değildir. Fakat bu malumat, onların ihtiyaçlarına uygun olmadığı için bunları çocuk yalnız bir cebir ve zaruret neticesi öğrenirler. Keza ördeğin ayaklarının vücudunun arkasında olması ve gezerken iki tarafa sallanmasının bundan ileri geldiği, kollarının kanat şeklinde [S.14, s. 56] olması, uzun tüylerle kaplı bulunması uçmasına yardım ettiğine dair verilen malumat çocukların anlayabilecekleri şeylerdir. Fakat bu malumat ancak onların "sistem defterleri"ne geçirilmeli, kafalarını ve zihinlerini işgal etmemelidir.

Çünkü bunlar bir ihtiyacın mahsul ve neticesi değildirler. Bugün mekteplerde, çocukların çalışmadıklarından, oyuna meraklı olduklarından şikâyet edilmektedir. Evet doğrudur. Çocuklar çalışmıyorlar çünkü onlara verdiğimiz bilgiler onların ihtiyaçlarına uymayan şeylerdir de onun için!

Şu hâlde, talimî materyali çocuk seviyelerine göre seçmek ve işlemek: materyali çocuk ihtiyaçlarına uydurmak ve bu suretle çocuk tabiatını zorlayan unsur ve amilleri kaldırmak demek değildir. Buna inanmak, hata işlemek ve dalalete düşmek demektir. Burada ikinci bir hata daha var: o da talimî materyali yalnız talimî usul vasıtasıyla çocuk seviyesine ve çocuk ihtiyacına uygun düşürmek mümkün olacağına inanmaktır.

8-Usulcüler bu hususta hakikaten fazla nikbin davranıyor ve usulden çok şey bekliyorlar. Bazıları "iş usulü"nü biricik kurtarıcı vasıta olarak tavsiye etmekte ve bu usul ile işlenecek olursa talim ve tedrisin çocuk arzularına göre yapılacağını iddia etmektedirler. Aynı iddiayı başka pedagoglar "laboratuvar usulü" için tekrarlamaktadırlar. Fakat maatteessüf bu iddialar birer boş umuttan ibarettir.

Usulcüler, usule iki gaye çizmektedirler:

1-Malumatı kolay, hafif ve talebe aklının alabileceği tarzda vermek,

2-Bu malumatı tatlı ve cazip yapmak.

Şimdiye kadar mekteplerimizde tatbik olunan usuller, "şeklî mertebeler", "tahlilî-terkibî" usullerle "hisaî", "artistik" ve "iş" usul ve prensipleri hep bu iki gayeyi temine çalışıyordu. Fakat bütün bu usullerin bugüne kadar istenilen ve beklenilen neticeyi vermemesi, talim ve tedriste çocuk ihtiyaçlarına inmenin cebir ve tazyiki kaldırmasının biricik vasıtası "usul" olmadığını göstermeye kâfi gelir sanırım.

Malumatı, çocuk idrakine uygun bir tarzda vermek, çocuk ihtiyacını uydurmak sayılmadığı gibi, malumatı tatlı ve cazip bir şekle sokmak da ihtiyacı karşılamak sayılmak mümkün olacağını anlatıyor. İş ve faaliyet usul ve prensiplerine göre "inek" mevzuu şöyle işlenebilir: talebeler gruplara ayrılırlar. Bir grup ineğin vücudunun yapılışına ayrı ayrı kısımlarına, bunların neye yaradıklarına dair ineği tetkik suretiyle notlar alacaktır.

Başka bir grup, ineklerin ne yediklerini, ineklere nasıl bakıldığını [S.14, s. 57], ineklerin dişlerini, gıdasını nasıl çiğnediğini ve nasıl hazmettiğini görecek ve kaydedecektir. Üçüncü ve dördüncü gruplar da inek hakkında esaslı, etraflı ve tam malumat edinmek için başka tetkikler yapacaklardır. Neticede toplanan malumat sistem altına alınacak ve sistem defterine kaydolunacaktır. Ceviz ağacı öğrenilirken de aynı tarzda çalışılacaktır. Böyle bir talim ve tedris onlara göre en hoş, cazip ve tatlı bir meşgale olacak, talebe dikkatle işleyecek ve her şeyi iyice benimsemiş olacaktır.

Böyle bir talim ve tedrisin hoş ve cazip olacağını, bu tarzda tedrisat yapılmak lazım geldiği, bu usulle işlenirse daha tam vazıh ve devamlı malumat elde edeceğini, bu malumata çocukların ihtiyacı olduğunu- daha doğrusu ileride lazım olacağını- kabul etsek bile acaba malumat çocuk ihtiyaçlarına göre verilmiş oldu mu meselesinde şüphe etmek lazımdır.

Belki bir gün gelecek, bu malumat çocuklara lazım olacaktır. Fakat şimdi, onlar öğrenilirken çocukların hayatı ve ihtiyaçları için lazım şeyler değildir. Eğer bana inanmaz da müracaat olunan usulün malumatı, o anın ihtiyacı hâline kalbettiğine inanılırsa aldanmış ve

kendimizi aldatmış oluruz. Çocukların mektep haricindeki zamanlarda bu malumata ve onların iktisadı için yapılan işlere alaka göstermemeleri, malumatın ne dereceye kadar ihtiyaca tekabül ettiğini anlatacak kuvvetli bir delil değil midir?

Bu fikir karşısında şöyle bir itiraz yapılabilir: Eğer bu usul istenilen gayeye götüremedi ise diğer daha iyi bir usul, bunu yapacaktır. Fakat hayır! Usul ihtiyaç tevlit etmez. Bu ihtiyaçlara çocuklar usulden evvel maliktirler ve eğer usul bu ihtiyaçları nazarıitibara almaz ve çocukların muhtaç olduklarını peşinen tayin ve ona göre hareket etmezse, meyve vermeyecek, aldatacak ve muallimin dikkatini doğru yoldan ayırmış olacaktır.

Netice: Mekteplerde, çocuk tabiatı üzerine yapılan tazyik ve zulmü kaldıracak en iyi vasıtalardan birinin "usul" olduğuna ve olacağına inanmak ayrı ve ikinci bir hataya ve dalalete düşmektir" (Aytuna, 1 Nisan 1933, ss. 53-58).

Seri makalenin ikinci kısmında ise yazar **Aytuna**, aynı konuyu orta mektepler açısından değerlendirir. Yazara göre orta mekteplerde öğrenciye sadece bilgi öğretilmemeli, onun ihtiyaçları da düşünülerek lazım olan teknik eğitime de yönlendirilmelidir. Lüzumsuz müfredat çıkarılmalıdır. Mesela, edebiyat muallimi, edebî sanatları ıstılah olarak öğretmekten vazgeçmeli, öğrencinin işin esasına nüfuz etmesini, edebî metni anlamasını sağlamalıdır. Eski tedris usullerden vazgeçilip ilmi, hazır vermek değil, keşfettirmek, aratıp buldurmak ve bütün faaliyetlerde talebenin müşahhas ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak çalıştırmak amaç olmalıdır. Makaledeki tespitler çok yerinde ve maddeler hâlinde olduğu için tam metin olarak vermek istiyoruz:

"*1-Orta mekteplerin düştüğü ilk hata, talebe hazırlama veyahut ilim yapma meselesinde kendini gösterir. Bugün orta tahsil mekteplerimiz üzerine yaslanarak yükselecekleri esaslara ya hiç ehemmiyet vermemekte yahut pek az alaka göstermektedirler. Orta tahsilin gayesi, sanki yalnız malumat vermek ve ilim yapmak imiş gibi telakki edilmekte, ilk mektepten gelmiş ve ilimleri hayat içinde tetkik ve öğrenme esasına göre ders yapmış veyahut buna alışmış çocuklar daha ilk günlerden itibaren sistematik ilmî mesai ile karşı karşıya gelmektedir. Orta mektepte de mektebin kıymeti, yetiştirilecek talebenin her cephesi kudretle işler, sağlam bir alet olma derecesiyle ölçüleceğinden, talebenin mektebe ve mektep etrafında vücuda getirilen teşkilat ve tesisata değil bütün bu sonuncu unsurların talebeye, talebenin hayatî ihtiyaçlarına ve yaşayan alakalarına uydurulması lazımdır.*

Şu hâlde orta mektep, her şeyden evvel, talebenin ilim yapmaya ve ilmî mesaide bulunmaya ihtiyacı olup olmadığını anlamalı, bundan sonra işe, sistematik olan ve uzak

ihtiyaçlara göre tertip ve tanzim edilmiş bulunan ilimle mi, yoksa başka bir meşgale ile mi başlamak lazım geldiğini kararlaştırmalıdır.

Bu cihete ehemmiyet vermek lazımdır. Çünkü bugün bir kimse [S.15-16, s. 105] tasavvur olunamaz ki, ihtiyacı olmayan bir şeyi öğrenmek istesin. Mademki bir şey- ne olursa olsun- işine yaramayacaktır, insan için onu öğrenmenin manası kalır mı?

2-Bugün orta tahsil mekteplerimizde gençlerin ihtiyaç duymadıkları, öğrenmek istemedikleri, mektep teşkilat ve nizamına boyun eğdikleri için, muallimlerin zoru ile istemeye istemeye öğrendikleri az malumat mı vardır? İşin asıl acıklı ciheti, bugün zorla öğretilenlerin, yarın kolayca unutuldukları ve istenmeyen mevzuların şuura yerleşememeleri, amelî hayata atılan her lüzumsuz madde gibi, lüzumsuz malumatın da er geç şuurdan çıkarılmalarıdır.

Bu cihete ehemmiyet vermek lazımdır. Çünkü bizde orta mektebe gelen ve orta tahsil yapan gençlik, ilme karşı hakiki bir alaka duymadan bu müesseslere girmektedir. Orta tahsil yapan bir köylü çocukla konuşursak gayesini çekinmeden söyler. Orta mektep, lise veya muallim mektebi şahadetnamesini eline geçirsin, memur veya muallim olabilsin. Çünkü babasının mülkü küçüktür, kardeş ve kız kardeşlerini beslemeyecektir. Yahut çiftçilik zordur, güneş altında yapılan ağır bir iştir; memurluk ve muallimlik ise hem kolaydır hem de gölgede yapılan hafif bir iştir. Babası da genci bu fikir ve emelle orta mektebe göndermiştir. Küçük esnafın, büyük tüccarın, muallim, memur, zabit ve mebusun hatta fabrikatörün oğlu da hemen hemen aynı zihniyetle orta tahsile devam etmektedir. Orta tahsil şahadetnamesi olmazsa, yüksek tahsile devam edemeyecek, mühendis, tabip vs. olamayacaktır. Orta tahsile bu esas zihniyetlerle gelen gençliğe, hangi ilimler, nasıl ve ne zaman verilmelidir?

Orta tahsil, bunun düşünecek ve bu hususta tedbir alacak yerde gençleri alakadar ediyor mu yoksa etmiyor mu, buralarını düşünmeden hazır ilim veren bir müessese olmaya çalışmaktadır. Eğer orta tahsilin verdiği hazır ilim, gençleri alakadar ederse ne âlâ, fakat alakadar etmiyorsa o zaman, aranılan alaka, ilim öğrenildikçe kendiliğinden doğacaktır deniliyor ve ilim verme arzusunun tatminine devam olunuyor.

Ve deniyor ki, ilim her zaman kendi kıymetleriyle birlikte gelir. İnsan, bir şeyi öğrenirken onun ait olduğu ilim hakkında şuurunu işletmiş olur.

3-Bu görüş ve meseleyi anlayış bize biraz hatalı görünmektedir. Eğer ilim, hakikati bulmak için araştırmalar yapan insanların tecrübelerinin neticesi ise ve eğer gençler, insanı hakikate götüren [S.15-16, s. 106] yolları bulmaya ve kendi faaliyetlerine, ona göre istikamet vermeye çok muhtaç iseler, bu itibarla denilebilir ki, ilme en ziyade ihtiyaç gösteren gençlerdir. Fakat bir şeye muhtaç olmakla bu ihtiyacı anlamak ayrı ayrı şeylerdir. Bundan başka, bir gün

şu veyahut bu şeye belki ihtiyacım olur demek, ihtiyacı şimdi duymak ve idrak etmek değildir. Bir misal ile fikrimizi izah edelim: Orta mektebin onuncu sınıfında cebir okutuyoruz. Lakin bu sınıfta bulunan gençler, her günkü hayatlarında- cebir dersleri haricinde- tek bir mesele bile halletmiş olmuyorlar. Cebir malumatı, gençlerin en yakın amelî ihtiyaçlarına uymamaktadır. Çünkü onuncu sınıf talebesinin cebir ölçüsüne vurulacak ihtiyaçları yoktur. Böyle olunca cebir, uzak ve gelecek, ileride baş gösterecek ihtiyaçlar için okutulmaktadır. Hâlbuki cebir okuyan gençler, müstakbel ihtiyaçların ne zaman ve nasıl zuhur edeceğini tasavvur edememektedir.

Lisenin on birinci sınıfında okunan mantık için de aynı fikirde bulunabiliriz. Netice itibariyle mantığın da hayati ihtiyaçlara dayandığını söylemek lazımdır. Fakat bu ihtiyaçlar, mantık okuyan on birinci sınıf talebesinin duyduğu ve idrak ettiği şeyler midir? Vakıa talebe mantık okurken, mesela "mefhum"ların zihin mahsulü olduğunu yahut düşünmeyi tayin edenin mutalaalar bulunduğunu kabul ettirebiliriz. Fakat bu kimseye anlattığımız bütün bu şeylerden sonra, şimdi anladın mı desek, alacağımız cevap:- Evet, anladım, fakat ben, bütün bu anlattıklarınızın ne işime yarayacağını ve ne maksatla bana anlatıldığını anlamıyorum derse ve bir şeyler öğrendiği hâlde bu bilgilere ihtiyaç duymaz ve lüzum göstermezse, on birinci sınıf talebesi ile ilk mektebi bitirmiş yahut hiç tahsil görmemiş adam arasındaki fark: birinin mantığa ait esasları daha kolay, diğerinin daha güç anlaması değil midir? Sonra, on birinci sınıf talebesi de mefhumun ne olduğunu biliyor lakin bu bilginin neye yarayacağını bilmiyor, ona ihtiyaç göstermiyor. Ne için? Çünkü bu bilgiye o anda kıymet verecek unsur yoktur. Talebe her şeyden evvel, insanı, mefhumlar nazariyesini ve düşünme kanunlarını bilmeye sevk eden ihtiyacı ve bu ihtiyacın hem umuma hem de kendisine mahsus olduğunu vazıh şuurla anlamış olmalıdır. Hâlbuki bu ihtiyacı talebe ne bilir ve ne de anlayabilir. Çünkü henüz insan fikrinin tarihine ve bu tarihin derinliklerine nüfuz etmiş değildir.

4-Cebir ve mantık için yazılanlar diğer bütün ilim ve fenler için de söylenebilir.

Edebiyat muallimi de talebesine teşbih, mecaz, istiare v.s. ile destanî [S.15-16, s. 107], lirik, dramatik, didaktik vs. gibi edebî şekilleri öğretmekle çok faideli ve alakalı bilgiler verdiğini zannetmektedir. Hâlbuki bütün bu bilgilerle karşılaşan talebe, yalnız tarifler ve ıstılahlar bellemekte, işin esasına nüfuz edememektedir. En mühimi bütün bu malumatı ihtiyaç duyduğu ve istediği için değil, zayıf numara [not] almamak ve sınıfta kalmamak için öğrenmek mecburiyeti hissetmektedir.

Hayvanlar, nebatlar, fizik ve kimya sahasında yalnız tabiiye âlimi için kıymetli olan, fakat genç talebe tarafından istenmediği hâlde mecburiyet saikasıyla öğrenilen az mevzu ve malumat mı var?.. Hâlbuki malumatın kıymetleri, malumat olmalarında değil, tarafımızdan

tasdik olunmuş bir kıymete tatbik olunduğu zaman görünür. Fakat bugünkü tedris siteminde bunu görmek ve bulmak mümkün değildir.

5-Mektep, en mühim bir meseleyi hatalı bir surette kavrar ve malumata olan ihtiyacını malumatla birlikte doğacağına inanırsa, pek tabiidir ki böyle hatalı esaslara dayanan mektep, beklenilen muvaffakiyetli neticeyi vermiş olmayacaktır.

6-Bugün birçok muallimler, talebesi "çalışmadıkları ve çalışmayı sevmedikleri için" üzülmekte, zayıf numara vermek suretiyle talebeyi çalışmaya sevk edeceklerini zannetmektedirler. Lakin beyhude!.. İhtiyaç duymadıkları mevzuları zorla öğretmek istediğimiz talebeyi ne cezalar ve ne de fena numaralar, çalıştıracak kudreti haiz değildirler.

7-Bazı muallimler, talebenin yalnız numara almak ve sınıf geçmek için çalıştıklarından şikâyet ediyorlar. Fakat ihtiyaçları haricinde kalan mevzuların kendilerine ne için öğretildiğini bilmeyen talebe, sınıf geçmekten başka ne için çalışsın?

8-Muallimlerden bazıları orta tahsilini yapan talebenin mektepten cahil olarak veyahut pek sathi malumat alarak çıktığını iddia etmektedirler. Bu ithamı yapanlar da, talebenin kendilerine lazım olmayan maddeleri öğrenmek istemeyeceklerini unutmaktadırlar.

9-Talebenin, tatilleri ve muallimin hastalığı yüzünden ders okunamayacağı haberini ve nihayet talebelikten kurtulacakları günü sevinç ve sabırsızlıkla beklediklerini münakaşa eden muallimler vardır. Evet, bunlar doğrudur ve mektep talebenin tabiatını zorlamakta insafsız davrandıkça, talebenin hakiki ihtiyaçlarına aykırı gittikçe, derssiz günlerin özlenmemesi mümkün müdür?

10-Mektepten çıkınca talebenin her şeyi unuttuğundan da şikâyet [S.15-16, s. 108] olunmaktadır. Bu da doğru, lakin ihtiyaca uygun olmayan, sevilmeyen ve istenmeyen malumatın şuurda yer tutmasının imkânı var mıdır?

11-Yapılmakta olan yeni bir hata daha var. O da, muallimin, ilimleri, duyulan ihtiyaç hâline getirebileceği ve bu vazifeyi üzerine almış olması inanışıdır. Hakikaten çok defa, meslekî hazırlığı iyi, vazifesine düşkün, seciyesi kuvvetli, açık, sade ve sistemli öğretme hususunda mahir muallimler vardır ki, derslerini talebeye sevdirir ve her istediğini seve seve yaptırır. Meselenin iç tarafı böyledir fakat iç yüzü başkadır ve talebenin muallime ve derslerine bağlanmasının sebepleri başkadır. Talebenin derslere karşı gösterdikleri dikkat ve alaka ilimlere karşı duyulan sevgiden değil, sevilen muallimi, sözleriyle ve işleriyle talebenin daima iyiliğini düşünen iyi kalpli insanı, ilim ve fenleri açık bir lisanla ve kolay anlaşılır bir tarzda tanıtan rehberi memnun etmek arzusundan ileri gelmektedir.

12-İlimlere karşı şuurlu ihtiyaç duyurmak için muallim, herhangi bir ilmin faydasından, ileride talebenin işine yarayacağından ve onu bilmeyen kimsenin münevver sayılamayacağından bahsedecektir. Hâlbuki bu tavsiyelerin anlattığı mana çocuklar ve gençlere uzak düşmektedir ve bu hareket tarzı ile muallim, ilimlere karşı hiçbir şuurla alaka uyandırmış değildir. Vakıa, ilimleri sevdirmek ve duyulan ihtiyaç hâline getirmek için muallimin yürüyeceği başka bir yol, ilim ve fenleri hazır vermemek, talebeye keşfettirmek tarzı varsa da, bunu, bugünkü mekteplerimizdeki sistemle değil, ancak "yeni mektep" sistemleriyle tatbik etmek mümkündür.

13-Bugünkü resmi mekteplerimizde ileri sürülen bir anlayış daha var: gençler henüz zihin itibariyle zayıf oldukları için, ilmin kıymetini takdir edemezler, ilimlerin kendilerine ne zaman yarayacağını düşünemezler, herkesin ilme karşı olan ihtiyacını anlayamazlar. Bu ihtiyacı yalnız muallim duyabilir, bu sebepten talebe, muallimi dinlemeye, gösterdiğini öğrenmeye mecburdur. Başka yol yoktur, biricik çare budur. Bu zihniyete saplanıp kalmak da ayrı bir hatadır. Çünkü bu biricik ilim verme yolunun genç nesli nerelere götürdüğü senelerden beri görülmüştür, hâlâ da görülmektedir.

14-Netice

Yukarıdan beri ileri sürülen fikirlere bakılarak mektebin ilim verme iş ve faaliyetine lüzum olmadığını iddia eylediğimiz anlaşılmamalıdır. İlim ve malumat, yine mektebin gayesidir ve gayesi olacaktır [S.15-16, s. 109]. Fakat ilim yapma ve malumat verme işi, yeni yollardan yürünerek yapılmak lazımdır. Bu yeni yol da ilmi hazır vermek değil, keşfettirmek, aratıp buldurmak ve bütün bu faaliyetlerde talebenin müşahhas ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak çalışmak ve onları çalıştırmak yoludur.

Bugün yeni mekteplerin birçoğu, bu yeni yol üzerinde yürümekte, bazıları da en yeni yol aramaktadırlar" (Aytuna, 1 Haziran 1933, ss. 105-110).

Eğitimde yapılan ıslahatlarla ilgili **Eyüp Hamdi Akman**'ın *Terbiye Postası*'nda "Didaktikte İnkılap" başlıklı bir makalesi daha varsa da makale metnine ulaşılamadığı için değerlendirilememiştir (Akman, 1 Nisan 1933, ss. 66-68).

Eğitimdeki mevcut durumu ve yapılması gerekenleri tespit ve teşhis etmek ve öneriler almak için ilk tedrisat öğretmenlerine gönderilen bir anketin soruları *Terbiye Postası*'nda yayımlanmıştır. Dergi bu suallere daha sonra ayrı ayrı cevap vereceğini de vaat etmiştir. Bu sorguların cevaplarının 15/9/1933'e kadar mutlaka Maarif idaresine gönderilmesi gerektiği,

anket cevaplarının, muallimlerin dosyalarında saklanacağı belirtilmiştir. Anket soruları şöyledir:

"*1-Karakter nedir, nasıl teşekkül eder, karakteri nasıl teşhis edersiniz? Asabi karakterleri anlatınız, bunlara karşı ne yaparsınız?*

2-Mekteplerde ahlakî, bedii terbiye nasıl verilmelidir?

3-Terbiyesi zor çocuklar hangi tipte olanlardır? Asabi, nazlı, şımarık, tek başına yetişmiş, tembel, müstereddi, mektep kaçkını, hırsız, kavgacı, anormal, bunların tespiti, tavsifi, haklarında tatbik edilecek usullerin tayini.

4-Terbiye ve tedrisatla istidat, aile ve muhit şartlarını nasıl akort ediyorsunuz? Bu hususta tatbik ettiğiniz usul, aldığınız neticeler.

5-Aile, mektep ve muhitin çocuk üzerindeki tesirleri, korunma çareleri, terbiyevî tedbirler.

6-Kıymetsizlik duygusu nedir? Nasıl doğar? Kusurları nasıl teşhis edersiniz? Kusurlulara karşı en elverişli tedbirleri araştırarak gösteriniz. Cesaret ve nikbinlik aşılamak için ne yapacaksınız?

7-Lisan dersleri ve yurt bilgisinin inkılabın istediği tarzda tedris için hangi usulü tatbik edersiniz?

8-Telebenizin ferdiyet ve şahsiyetini tespit için fişlere lüzum var mıdır? Fişlerin terbiyevî ve didaktik faydaları.

9-Çocuklarla erginlerin fizyolojik ve ruhî farkları nelerdir?

10-Tedrisatta randıman, terbiye ve tedriste muvaffakiyetsizliği doğuran sebepler, terbiye ve tedriste randımanı nasıl tayin edersiniz? Randımanı artırmak için alınacak tedbir, tatbik edilecek usullerin gösterilmesi" (Konya vilayeti ilk mektep muallimlerine mahsus anket sualleri, 1933, s. 158).

Yapılması gereken ıslahatlarla ve gençliğin eğitimi ile ilgili **Mehmet Muhlis Koner**'in de teklifleri vardır. Konuyla ilgili *Selçuk* dergisindeki makalede yazar, gençlerin eğitimi ile ilgili yapılacakları maddeler hâlinde sıralamıştır. Buna göre,

"*1-Gençlere, kendilerine güvenme duygusu aşılanmalıdır. Bunun için önemli ve başarılı şahsiyetler örnek verilmelidir.*

2-Gençliğin ruhunu bedbinlikten, lakaytlıktan, miskinlikten kurtarmak gereklidir. Bunun için de büyük şahsiyetler örnek verilmelidir.

3-Gençlik güzel sanatlara yönlendirilmelidir. Çünkü güzel sanatlar gençliği hayata bağlar, hayatı sevdirir ve kayıtsızlıktan, bedbinlikten onu uzaklaştırır ve ideallerini güçlendirir.

4-Mekteplerden bu şekilde idealist bir ruhla yetişerek hayata atılan gençleri devlet koruyacak tedbirler almalıdır. Başıboş bırakılmamalıdır" (Koner, 1 Ağustos 1934, ss. 1-3).

Liselerdeki etüt saatlerinin kaldırılması ile ilgili *Nur* mecmuasında bir makale yayımlanır. Makaleye göre bu uygulamanın kaldırılması çok hayırlı olmuş, zaten yorgun olan öğrenci ve öğretmenlerin bu saatlerde artık dikkatleri dağılmıştır. Ayrıca yemek vakti de geçtiği için acıkmışlardır. Bu vaziyetteyken ne öğrenci derslerine çalışabilir ne de öğretmen öğrenciyi gerektiği kadar takip edebilir (Ersan, 19 Mayıs 1947, ss. 7, 14).

Dönemdeki eğitim sistemini eleştiren bir kalem vardır: **Mustafa Lütfi Yılmaz.** *Bozok* dergisindeki makalede dönemin maneviyatsız eğitim sistemine bazı tenkitler getirir:

"*Laiklik perdesi altında işleyen maarif sistemimiz, milliyet ve din gibi manevi değerlerle beslenmesi gereken genç dimağları nurlandırmak şöyle dursun bilakis köreltmiştir. Okul müfredat programları ve kitapları mukaddes ateşi körükleyecek en ufak kıvılcımdan bile mahrumdur. Asıl gaye ihmale uğramakta ve öğrenci bir hafta sonra unutulmaya mahkûm bir sürü lüzumsuz malumatı ezberlemeye mecbur tutulmaktadır*".

Yazar bununla da kalmaz, dönemin diğer eğitim kurumlarını da tenkit eder:

"*Köy Enstitüleri köylüyü kalkındıracak elemanları yetiştirmekten uzak, kısır bir hâldedir. Buradan yetişenlerin birçoğu köylüyü yetiştirmekten ziyade lüzumsuz hareketleriyle kendilerinden nefret ettirmekte. Halkevleri kendi kabuğuna çekilmiş her türlü irşattan ve değerli elemandan mahrum bir durumda*".

Yazar çare olarak tek başına devletin yaptığı programın yeterli olamayacağını, devletin milletle işbirliği yaparak karşılıklı bir anlaşma ve yardımlaşma sayesinde bu ve benzeri problemlerin aşılabileceğini söyler (Yılmaz, Ocak 1949, ss. 5, 13).

4.2.11. Eğitimle ilgili toplantı, konferans, kongre ve anketler

Dergilerde eğitim üzerine yapılmış kongre, konferans gibi toplantılarla ilgili haber ve yazılar da yayımlanmıştır. Bu tür organizasyonlar hakkında, tarihi, yeri, katılımcıları, konuları ve sonuçları ile ilgili bilgiler verilmiştir.

Terbiye Postası'nda tarih tedrisatı üzerine 2-11 Temmuz 1932 tarihleri arasında Ankara'da bir toplantı yapılacağı, toplantıya orta mektep, lise ve muallim mektepleri tarih muallimlerinin katılmaları ile ilgili Maarif Vekâletinin yazısı sunulmuştur. (Terbiye hareketleri, 1932, s. 63).

Derginin aynı sayı ve sayfasındaki anket sütununda özellikle ilk mektep muallimlerinden cevap vermelerini ve kendilerine göndermelerini istedikleri anket soruları verilmiştir:

"*1-Çocuklarımıza bugünün ihtiyaçlarına göre hangi ahlaki itiyatları verelim.*

2-Arkadaşının parasını, kalemini, kitap ve defterini çalan hırsız bir çocuk var, bunu nasıl ıslah edebiliriz?

3-Serkeş çocuk nasıldır? Tespit edeceğiniz vasıtalara göre bu tip çocukları nasıl ıslah edebiliriz?

4-Köy muallimi, köyünün içtimai, iktisadî, adlî ve ahlakî sahalarında ne gibi ve nasıl müsmir rol ifa edebilir?" (Anket, 1932, s. 64).

Yine *Terbiye Postası*'nda Uluslararası Yeni Terbiye Kongresinin 29 Temmuz- 12 Ağustos 1932 tarihleri arasında Nice (Fransa)'da toplanacağı haber olarak verilmiş ve kongrenin içeriği şöyle verilmiştir:

"*Kongre programı:* ***Terbiye ve İçtimaî Tekâmül.***

A-İçtimaî inkılapların acil ihtiyaçlarına terbiye nasıl cevap verebilir?

B-Terbiye, içtimaî tekâmüllere nasıl yardım edebilir?

C-Terbiye ve içtimaî unsur: usulü, kültür ve meslekî istikametlerin tayini.

D-Köy, şehir mektepleri, orta, yüksek tedrisat.

E-Kadınlığın içtimaî hayattaki tekâmülünün terbiyeye tesiri.

F-Mektep ve aile.

Ruhiyat ve İçtimaiyat.

Muallim ve ana babalar, ana babaların terbiyesi.

Ana mektepleri.

G-Erginlerin terbiyesi

H-Gençlik hareketleri.

I-Muallimlerin tahsili, mesleğe hazırlanmaları.

İ-Milletlerin yardımlaşmaları.

K-Yeni suallerin münakaşaları vs".

Kongreye katılmak isteyenlerin ise, Group Français d'Education Nouvelle rue, 41, Gay-Lussae, Paris V adresine müracaat edebilecekleri salık verilmiştir (Akman, 1 Mart 1932, ss. 30-32).

Daha sonra **aynı yazar** tarafından kongre yapıldıktan sonra, kongrenin eğitim- öğretim kısmına ait raporlar başka bir makale çerçevesinde değerlendirilmiştir. Makaleye göre Nice'de gerçekleştirilen Uluslararası VI. Yeni Terbiye Kongresi 29-7-1932 cuma günü başlamıştır:

"*O gün bütün kongresistler Villa Massena'da toplandı. Yekdiğeriyle tanışma merasimi yapıldı. Kongre faaliyeti sabahtan öğleye kadar Parc İmperial'deki lise binasında, öğlenden sonra da Palais de la Maditerranee'de olmak üzere iki yerde cereyan etmiştir.*

Kongreyi Langevin 30-7-932 cumartesi günü kısa bir nutukla açıklamıştır. Langevin nutkunda kongresisitleri Fransız milleti namına, selamladı ve kongreye büyük vazifesinde muvaffakiyetler diledi. Cihanın geçirmekte olduğu umumi buhran dakikalarında kongrenin çok mühim roller oynayabileceğini işaret etti. Kongrenin cihanşümul sulh ve adaletin teminine çalışması lüzumundan bahsetti".

Sonra;

"*Almanya sabık Mf. v. Dr. Prof. C.H. Becker söz alarak kongrenin cihan gençliğinin mukadderatı üzerinde çalışacağını söyledi. P. Bovet, cihan terbiyecilerinden müteşekkil mümtaz aile hayatını temsil etmekte olduğunu işaret ettikten sonra "cihan çok müşkül dakikalar karşısında bulunuyor, kurtarmak vazifemizdir, kongrede en büyük kârımız mühim mevzular üzerinde aydınlanmak, anlaşmak, karşılıklı sevgi ve itimatla ayrılmamız olacaktır. Vazifeler*

ağır olabilir, ehemmiyeti yok, elverir ki samimi arkadaş, aile efradı gibi sevişenlerden olalım" demiştir".

Ardından Uluslararası Yeni Terbiye Ligue'nin [kurumun] reisi Mrs. B. Ensor söz almıştır. Elele vererek terbiye ile ilgili pek çok mühim meselenin halledileceğini, cihanı, içinde çalkalandığı kaostan ancak terbiyenin ve terbiyecilerin kurtaracağına inandığını, her milletin kendine mahsus bir terbiye sisteminin bulunduğunu, hiçbir milletin başka milletlere kendi sistemlerini empoze edemeyeceğini, ancak ister şarklı ister garplı olsun bazı konularda ortak prensiplere ulaşılabileceğini söylemiştir.

Dr. J.J. Vander Leevv "Dünya buhranı karşısında terbiyenin vazifesi" başlıklı bir bildiri sunmuş, bütün dünyanın umumi bir felaket uçurumuna doğru yuvarlanmakta olduğunu, bu konuda terbiyecilere gençlerin eğitilmesinde büyük görevler düştüğünü, terbiye konusunda artık sınırların kalmadığını ve tüm milletlerin ortak hareket etmeleri gerektiğini söylemiştir.

"*31-7-932'de Fransa Mf. V.g. Monzi gelmiş ve kongresistlere uzun bir hitabede bulunmuştur. Monzi'nin söylediklerinin ana hatları: (Hepinizi hükümet namına selamlarım. Yaşadığımız dakikalar ağır ve mudildir, genç nesli laik ve demokrat, cemiyetçi bir ruhla yetiştirmeliyiz, mektepler genç nesli hayati şeniyetlerden ayırmamalı, onları hakiki hayata intibak edecek tarzda yetiştirmelidir. El birliği ile umumi sulhu hazırlayacağız.) [S.8, s. 23]*".

Dr. C. H. Becker ise "Milletlerin Başkalığı Bakımından Terbiye ve İçtimai Tekâmül" başlıklı bir bildiri sunmuş, bildiride terbiye araştırmalarında daha çok Avrupa ve Amerika'daki durumların göz önüne getirildiğini hâlbuki farklı milletlerde ve devletlerde farklı anlayışların olduğunu, olması gerektiğini belirtir. Bütün bu farklılara rağmen tüm insanlığa şamil bir terbiye sisteminin kurulup kurulamayacağına ilmin henüz bir yanıt veremediğini dile getirir. Ancak kendisinin görüşü şudur:

"*Terbiye her milletin, seviye, zihniyet ve bağlandığı içtimai kıymetlere göre tevzin edilmedikçe şe'nileşemez, canlı, verimli olamaz. O hâlde (bütün insanlık için tek terbiye sistemi değil her milletin seviye ve ihtiyaçlarına uygun terbiye sistemi tervicini zaruri buluyorum.) Çünkü her milletin kendine göre zenginlikleri vardır.*

Terbiye bu hususiyetlere intibakı nispetinde millî ve terbiyevi inkişaf temin edilmiş olacaktır. Asrımızda terbiyede aranan taklitten ziyade orijinalite de ancak bu suretle temin edilebilir zannederim. Yarınki insanlığın terbiyede umdesi şu olmalıdır; yeknesaklık değil değişiklik, taklit değil orijinalite, yaratıcılık" (Akman, 1 Ekim 1932, ss. 20-26).

Bu kongreye ait raporları yine **aynı yazar** derginin bir sonraki sayısında da değerlendirmeye devam etmiştir. İlk olarak;

"*H. Wallon: Umumî kültür ve meslekî istikametlerin tayini meselesi" başlığı ile adı geçen sunum özetlenmiştir. Buna göre her memleketin takip ettiği bir terbiye anlayışını vardır, dolayısıyla bu memleketlerde tatbik edilen usuller, böyle toplantılarda tartışıla tartışıla yanlışlıkları düzeltilebilir, eksiklikleri giderilebilir. Mevcut durumda "yeni terbiyenin en mühim vazifesi ferdin tamamî inkişafıyla teknik ihtisaslanmaların arasını bulmaktır. Asrî kültür içtimaî muvazeneyi temin için ferdî istidatlara azamî tekâmül temin ederek her fertten cemiyet hayatında azami istifade imkânlarını aramaktadır*".

Daha sonra Prof. M. J. Lahy'in "terbiyenin ilmî esasları" başlıklı sunumu özetlenmiştir. Buna göre "*yeni terbiyenin bütün emeli geniş bir serbesti içerisinde genç nesle sıhhî ve azamî inkişafını temin edecek tabiî bir hayat yaşatmaktır*".

Sonraki sunum olan Dr. Willi Schaus'un "Yeni terbiye ve muallimleri yetiştirme meselesi" daha geniş olarak özetlenmiştir. Buna göre;

"*Dünün terbiyesi çocuğu haricî tedbirlerle terbiye etmeye çalışır [S.9, s. 4], çocuğun hususiyet ve ihtiyaçlarına yabancı idi. Hâlbuki bugünün terbiyesi çocuğu daha şümullü bir tarzda tanımış, onun tabiî tekâmülü için bütün tedbirlere başvurmuştur. Dünün muallimi hareketinde tesadüfî ve ihtibarî idi, bugünün muallimi bütün faaliyetlerinde muayyen usul ve teknikle hareket eder. Dünün mektepleri muallimini, birçok malûmat yığınıyla yetiştiriyordu, hâlbuki asrî muallimde meslekî malûmatla birlikte maharet, teknik beceriklikler de aranmaktadır. Dünün mektebi tamamen nazarî ve sırf fikrî idi, bugünün mektebi realist, üttilitaristtir, hayatçıdır, iş prensibine bağlanmıştır, yüksek faziletleri yaşatır, şuurlu tesanüt ve demokratik hayatın timsalidir.*

Bu mekteplerin pedagojik ve hayatî ufûlelerini [fonksiyonlarını] aydınlıkla kavramış ideal sıfatlarla muttasıf muallimlere ihtiyaç var. Yarı tekâmül etmişlerle bir arada olmak çok güç, camiaya rehber olacak derecede olgunlaşmak da pek kolay bir iş değil, mumaileyhin düşüncelerinin şeması:

1- Muallim meselesi gençliğin yetişmesi meselesidir. Bahis mevzuu olan müstakillen muallimlik değil gençliktir.

2- Ezbercilik, nazariyecilik yerini iş prensibine terk etmelidir. Program asgariyi ihtiva etmeli, ihtisas ve derinleşme içinde muallim istediği zümreyi seçmekte serbest bırakılmalıdır.

3- Muallim namzetleri iyi teçhiz edilmiş didaktik unsurlara malik tatbikat mekteplerinde çalışmalı, tatbikatın inceliklerini işleye işleye kavramalı, muallim namzedi köy ve şehirde vazifesini muvaffakiyetle başarabilecek şekilde yetişmelidir.

4- Muallim namzetleri hayat terbiyesi görmeli, mekteplerde kendi aralarında iş ve tesanüt mefhumuna dayanan teşkilât yapmalıdır. Leylî mektepleri kaldırmak değil hayatileştirmek. Zecrî idareyi kaldırmak. Pedagojik kıymetleri şenileştirmek lâzım. Bunlar da kâfi değil, asıl mühim olan muallim namzetlerinde şahsiyet, seciye, yüksek ideal kazandırabilmektir.

5- En azdan iki sene, muallim olmazdan evvel başka her hangi bir meslekte çalışmalıdır. Bundan maksat muallimin hayatın muhtelif safhalarına nüfuzunu temindir [S.9, s. *5].*

6- Muallim namzetlerine dış memleketlerde muayyen program dairesinde seyahatler tertip edilmelidir.

7- Beynelmilel muallim mübadelesi çok faydalı, hatta umumiyetle tatbiki zaruri bir usuldür. Bütün insanlığı kucaklamak isteyen yeni terbiyenin en kestirme muvaffakiyet yolu da bu olsa gerek".

Bir sonraki sunum özeti M. M. Smeten'e ait ve "Büyük şehirlerde tedricî bir surette yeni terbiyeyi nasıl tahakkuk ettirebiliriz?" başlığını taşımaktadır. Özet olarak Smeten'in mekteplerde yeni terbiye için yaptığı faaliyetler kendi ağzından anlatılmıştır. Buna göre yazar mekteplerde self- government sistemini takip ettiğini, atölye, kütüphane vs. sıhhî ve terbiyevî didaktik materyaller temin ettiğini, bunların birçoğunu öğrencilerin tedarik ettiğini, teknik gezilerin bir programa bağlandığını, bütün tecrübelerin bizzat talebe tarafından yapıldığını söyler. Testlerin çok işe yaradığını, bunlarla hem öğrenci ve velilerin hem de kendilerinin eksikliklerini tamamladıklarını, tembel ve istidadı zayıf öğrencilere ayrı şubeler açtığını, bu vesileyle bu tür öğrencilerde bariz iyileşmeler gördüğünü söylemiştir.

Diğer bir sunum özeti önemli eğitimcilerden Maria Montessori'ye ait "Terbiye ve terbiyede içtimai meseleler" başlığı ile verilmiştir. Kısa bir özet olarak;

"*Çocuk bizimle mücadele hâlindedir. Onu kazanmakla mükellefiz. Terbiye hem mudil [karmaşık], hem de basit bir meseledir. Onu sevelim, takdir, takdis edelim, bir Mesih karşısında olduğumuzu unutmayalım, ona tekâmül ve ihtiyaçlarına yarayışlı tabii bir muhit yaratalım ki çocuk burada ruhunun derinliklerinden taşan arzu ve ihtiyaçlarını tatminine en geniş imkânlar bulsun*" denilmiştir.

Yeni sunum özeti O. Müller'e aittir ve "Ailenin İçtimaî Sukutu Karşısında Terbiyenin Yeni İstikametleri" başlığını taşımaktadır. Buna göre yaşamak için baba, anne ve gencin çalışmak mecburiyetinde kaldığı yeni dünya düzeninde aile terbiye ocağı olmaktan çıkmış, baba ve annenin terbiyevi otoritesi zayıflamıştır. Hatta annenin de çalışmak mecburiyetinde kalması, çocuklar üzerinde acı tesirler yapmıştır. Diğer taraftan bazı anne ve babalar işsiz kaldıkları için sadece Almanya'da 450.000 çocuk tahsili bırakmış, 340.000 çocuk da herhangi bir mesleğe yönelememiştir:

> "*Evlenme işleri yardım görmüyor, güçleşiyor. Evliler de asgari sıhhi hayat temin edecek derecede kazanamıyorlar. Bir odada sekize kadar sıkışıp yatmaya mecbur olanları da var. Bugün Almanya'da 6 milyon işsiz var". "Bakımsız çocukların imdadına yetişmek kastıyla kreşler yapıldı. Çocuklar için barınma ocakları açıldı, fakat yazık ki bunların hiçbiri derde derman olamadı, içtimai ıstırap hala bütün şiddetiyle ortalığı kasıp kavuruyor*".

Yeni sunum "Mesuliyet ve Yeni Cemiyet" başlığı ile Dalton planının kuramcısı Helen Parkhurst'a aittir. Buna göre iktisadi buhranların yaşandığı bu dönemde;

> "*Terbiye sistemini çok geniş zaviyeden çizmeliyiz, yavrularımıza mektepte azami inkişaflarına elverişli imkânlar temin etmeliyiz. Mekteplerimiz de içtimai kültürü yaşatmalı. Hâlin hayatî vaziyet ve zaruretlerini kavrayarak enerjik, becerikli unsurlar yetiştirmeliyiz. Çocuklarımıza mesuliyet ve insanca yaşamanın ne olduğunu öğretmek için serbesti vermeliyiz. Gençliğe zaman ve serbestinin kıymet ve mahiyetini anlatmalıyız. Mektepler millî ve insanî hayat atölyesi hâline gelmelidir. Gençliğe tam bir inkişaf temin etmeden istediğimiz ideal cemiyeti de yaratamayız*".

Bu sunumdan sonra Türk katılımcılardan "*İstanbul murahhası Sadrettin Celal Bey, "Türkiye Maarifinin Anahtarları" mevzuu etrafında bir rapor okumuşlardır. S[adrettin]. Celal beyefendinin raporu memleketimizin fikrî hayatiyle alâkalananları son derece sevindirmiş olduğundan mumaileyh S[adrettin]. Celal Bey Hararetle alkışlanmış ve takdir edilmiştir*".

Sonraki sunum özeti F. Dessauer'in "Bugünün değişmekte olan cemiyet hayatına terbiyeyi nasıl intibak ettirebiliriz?" başlıklı sunuma aittir. Buna göre "*Günden güne mûdilleşen hayat şartları karşısında hangi meslekten olursa olsun hiçbir fert hayatta nerelerde ne tarzda çalışacağını evvelden katiyetle kestireme[mektedir]. Terbiye bu ciheti göz önünde bulundurmak, çocuğu hayatın her türlü şartlarına intibak edecek tarzda elastiki yetiştirmelidir*".

Daha sonra kongrenin umumi durumu ile ilgili şu bilgiler verilmiştir:

"*Kongreye resmi olan olmayan 44 memleketten- Rusya yok- (1200) kişi iştirak etmiştir. Kongresistlerin çoğu kadındı. Kongrenin resmi lisanı: Almanca, Fransızca ve İngilizce idi. Kongreye iştirak edenler içerisinde; ilk, orta ve yüksek tahsil mümessilleri olduğu gibi Maarif Vekili, siyasi partiye mensup veya Maarif vekilliğinde bulunmuş inkılap adamları, türlü gazete, mecmua, cemiyet, müessese filim projektör, didaktik materyaller fabrikası mümessilleri de vardı.*

Kongre: kurs, konferans, resmî- hususi section faaliyetleri ve film projektionlu, propaganda mahiyetinde izahlarla geçti. Kongrede Amerika, İngiltere, Japonya ve Fransa murahhasları propaganda sahasında kendilerini ifrata kaptırmış bulunuyorlardı. Bunlar, memleketlerinin terbiyevi müessese, hayat ve sistemlerini beğendirmek için gözden kaçmayan azgın bir ihtiras ve rekabetle çalıştılar.

Kongrede söz söyleyecekler evvelce faal merkezi heyet tarafından tespit edilmiş olduğundan resmi ve section konferansları bunlara inhisar etti [S.9, s. 10].

Görüşler ayrılıyor, aykırılaşıyordu, section münakaşaları kat'i bir neticeye bağlanamıyordu, buna sebep zamanın pek dar, ölçülü olması ve söz sahibinin görüşlerinin afaki olmaktan ziyade mensup olduğu memleketin hususiyetlerinden mülhem enfüsî [öznel] oluşudur".

Son olarak terbiye ve eğitim üzerine kullanılan materyallerle ilgili sergilerin olduğu ve katılımcıların buraları gezdikleri dile getiriliyor ve kongreden Akman'ın çıkardığı genel özet şu oluyor:

"*1- Cihan terbiyecileri bugünkü dünyanın hâlinden hiç de memnun değiller, içtimai-iktisadi sarsıntı ve sıkıntıların önünü almak için terbiye ve tedris işlerini acil ihtiyaçları önleyecek tarzda amelileştirmeyi ve teknikleştirmeyi düşünüyorlar. İş ve hayat mektebi, iş prensibi, millî ve ferdî hususiyetleri ihmal etmeyen ölçülü program ve tedris, umumiyetle ileri sürülmüş olan [S.9, s. 11] prensiplerdendir.*

2- Terbiyede milliyet prensibiyle bütün insanlığı kucaklayan cihanşümul esasları tensik etmek [düzenlemek, düzeltmek] suretiyle arayı bulmayı diğer tabirle insanlık ailesi içerisinde topluluk, yardımlaşma, sevişme, sulhperverliği şiar edinen bir terbiye sistemi terviç edilmektedir.

3- Yatı mekteplerinin hayati şeniyetlere [gerçekliklere] daha uygun bir şekle sokulması, mektep, aile ve cemiyetin anlaşarak yardımlaşmaları esası umumiyetle terviç edilmiştir.

4- Muallimlere yüksek tahsil gösterme zarureti kabul edilmiştir" (Akman, 1 Kasım 1932, ss. 4-14).

Aynı kongrenin imtihanlarla/ sınavlarla ilgili raporları ise *** **müstearıyla** Te*rbiye Postası*'nda özet olarak verilmiştir. Bilgiye dayalı imtihandan vazgeçilerek daha çok düşünce, tahlil ve terkip kabiliyetini ölçecek şekilde sınavları yapılması üzerinde duruluyor. Makaleye göre;

"*İmtihan komisyonu üç defa toplandı. Elseneur'da üç sene evvel toplanan kongreden sonra imtihan tarzı üzerinde birçok anketler yapıldı, alınan cevaplar hep tatbik edilmekte olan imtihan tarzlarının yeni terbiye akıntılarına aykırı olduğunu tenkit eder mahiyette idi. Nice'te komisyon bu işi yoluna koyabilmek için ilk önce program ve muallimleri yetiştirme meselesini ele aldı. Yeni terbiye ve imtihan meselesi etrafında çalışan komisyon, ezberciliğin hafifletilmesini ve talebenin ellerine verilen kitapların da kendi kendilerine [S.13,* s. *42] çalışmalarına en elverişli vesikalar hâlinde telif edilmiş olması lüzumunu üzerinde birleşmiştir. İmtihanlarda istidat ve bilgi araştırılacaktır. Kolombiya Üniversitesi hocalarından Miss Bain'in raporda Amerika'daki imtihan tarzını gösteriyordu. Bu memlekette imtihan uzvî, ruhî istidat ve bilgiyi tespite çalışmaktadır. Komisyon ansiklopedik umumi imtihan neticesinin kat'î teşhise yardımı olmayacağını kabul etmiştir.*

Komisyon, imtihanların münhasıran hafızaya dayanmayıp derece derece standardize edilmiş, ayarlanmış testlere tabi tutulmasını muvafık bulmuştur. Sınıf geçme hususunda, İngiltere böyle bir usul tatbik etmektedir.

Belçika'da çocukların bilgi, fikir ve seciyesini yoklamaya mahsus ferdî fişler de tatbik edilmektedir. Amerika'da Dr. Rugğun idaresinde- dördü müstesna- bütün kolejler beş sene için muayyen imtihan usulünü tatbik etmektedir. Şüphesiz alınacak neticeye göre hareket edilecektir. Bugünkü imtihan tarzı adeta mütehassıslara tatbik edilircesine fazla sıkıcıdır. Şeniyeti iyi kavrayan tenkitlerle işi bir an evvel düzeltmek zaruridir.

<u>Bloch'un Raporu</u>

*VI'ncı Yeni Terbiye Kongresinde körü körüne ansiklopedik umumi imtihan tarzının sakatlığı aleyhine kuvvetli bir aksülamel canlandı. Yaşayan imtihan tarzının ana vasıfları A-Mektep hayatında imtihanların oynadıkları hâkim roller, B-Kabataslak yapılan imtihan*lar,

kazanılan bilgi ve seviyeyi anlamaya yaramıyorlar. İntibaları layık olduğu derece ve şekline sokmak…

İşte bu hususta hâkim olan dilek bu merkezdedir. İmtihanlar daha ziyade istidatların teşhisine hizmet etmelidirler. Umumi imtihan gelişi güzel ezberlenmiş mefhum yığınları arıyordu. Bugün ise talebede daha ziyade düşünce, tahlil ve terkip kabiliyeti aranmaktadır.

İmtihanların şikâyet edilecek neticeler vermesi, kısmen programların aksaklık ve eksikliklerinden ileri gelmektedir" (y.y. 1 Mart 1933, ss. 42-43).

Bu kongrede muallim yetiştirme meselesi de ele alınmıştır. Sunumu Dr. F. Schneider yapmıştır. Sunuma göre eğitim öğretim meselelerin en mühimi öğretmen yetiştirme meselesidir. Sunum, Terbiye Postası'nda özet olarak verilmiştir:

"*1-Bütün milletler şu kanaattedir, pedagoji işlerinde en mühim olan muallim yetiştirme meselesidir. Bu hususta, pedagoji prensiplerini yenileyelim, terbiye ve tedris usullerini değiştirelim, talebelerin sınıflara istidada göre ayrılması zaruridir gibi birçok düşünceler ileri sürenler oldu. Fakat bunların hiçbiri meselenin asıl can damarına parmak değdirmemişlerdi: iyi bir muallim yetiştirme lüzumu.*

2-Bugün, bütün medeni devletler, muallimlerini asri ihtiyaçlara uygun bir seviyede yetiştiremediklerini anlamışlardır. Seviyeyi akademik bir dereceye kadar yükseltmek zaruri görünmektedir. Almanya gücünün yettiği kadar bu iş için uğraşıyor. Çekoslovakya da onun ardı sıra yürümeye çabalıyor, İngiltere, Şimali Amerika da buna benzer isteklerin belirdiğini görüyoruz. İşte bu suretle, alaka çerçevesini günden güne genişletmekte olan bu mesele karşısında onun için nikbin bulunuyoruz.

Muallimin akademik bir tahsil [S.15-16, s. 98] görmesini kabul etmeyenler de var, bunlar düşüncelerinde bu işin çok pahalıya mal olacağını, ileride yüksek maaş isteyeceklerini bahane olarak göstermektedirler. Her yerde, muallim seviyesinin yükselmesine aykırı olanlar bulunabilir, fakat bu bir ihtiyaçtır, er geç her tarafta tatbik sahasını bulacaktır, muhakkak.

Bir nokta daha, muallimler ve muallim namzetleri, türlü dereceli mekteplerde vazife görecekleri için tahsillerinin de farklı olmasını isterler. Muallimler, uzviyette gibi bir küldür. Mesela otlarda hiçbir hücre diğerlerinden ayrılamaz, birlikte vazife görür, bir hücrenin sakatlanması, iyi işlememesi, bütün uzviyetin çalışmasını tavsatabilir. Ana mekteplerinden üniversitelere kadar bütün mektepler bir bütündür. Vazifeleri yekdiğerinden devren alınır, birinin vazifesi diğerinden ayrılamaz. Onun için her tarafta muallimlerin yüksek tahsil ve terbiye itibariyle birleşmelerinin lüzumlu olduğuna kuvvetli bir kanaat beslenmektedir.

Her tarafta, muallimlerin hayatî şeniyetlerle sıkı münasebetlere girişmelerini zaruri buluyorlar. [Çünkü] Muallimler kitaplarına kapanıyorlar, günün hadiselerine karşı yabancı kalıyorlar.

Muallimleri, günün en mühim içtimaî, iktisadî, siyasi akıntılarıyla da doğrudan doğruya alakalandırmak mecburiyeti karşısındayız. Mesela Almanya'da, pedagoji akademilerinde hâlbilgileri adıyla bir ders gösterilmektedir. Bu derste maksat, hâlin bütün akıntılarını hakkıyla kavratmak, tatbikî neticeler temin etmektir. Buradan çıkanlar, muallim sayılabilmeleri için herhangi bir meslekte en azdan iki sene tecrübe görmeleri şarttır.

Muallimi, hayatın her türlü yeniliklerini aniden kavrayıverecek seviyede yetiştirmek istiyoruz fakat bu işin pek de kolay olmadığını takdir ederiz.

Almanya'da muallimler, içtimaî akıntılardan çok müteessir oldular. Muallimlikte bence en kuvvetli ayırt edici mümeyyiz vasıf, cemiyete karşı sonsuz bir sevgi taşıması olmalıdır.

Hülasa:

1-Muallim yetiştirmek ehemmiyetlidir.

2-Tedrisatı üniversite derecesine çıkarmalı.

3-Tedrisatı birleştirmek, ilk, orta ve yüksek tedrisat muallimlerine müşterek tahsil göstermeli.

4-Mekteplerin hayatla sıkı münasebetlerini temin etmeli.

5-Tedrisat kelimenin bütün şümulüyle içtimaileştirilmelidir" (F. Schmelderl, 1 Haziran 1933, ss. 98-99).

Muhtemelen aynı kongrenin başka bir oturumunda Dr. Gordon Watson'un yine öğretmenlerin eğitilmesiyle ilgili bir sunumun özeti, maddeler hâlinde *Terbiye Postası*'nda verilmektedir:

"*1-Birçok arkadaşlar en mühim noktaları aydınlattılar. Ben de muallimi iyi bir ders verecek şekilde nasıl yetiştirmelidir, sorgusuna cevap vermeye çalışacağım.*

Almanya'da, bir sömestrden sonra, muallim namzedi beş hafta kadar herhangi bir yatı mektebinde kısa bir tecrübe hayatı geçiriyor, kendinin mesleğe sevgi ve istidadı olup olmadığını deniyor, ne güzel.

2-Muallimi yetiştirme işinde, en doğru yol, hem dünü hem de yarını gözetmektir; bunlardan birinin ihmali doğru olmaz.

3-Muallim namzetleri birbirlerinden yalnız zekâca değil tip, şahsiyet, aldıkları aile terbiyesiyle de ayrılırlar. Hâlbuki hepsine aynı usulü tatbik ettiğimiz için tedris ve terbiyeyi ferdileştirmek zaruridir.

4-Muallim namzetlerini auto-didaktik çalışmalarına yardım edebiliyor muyuz? Yoksa kuru bir tekrar yeter mi diyoruz? Hususi tecrübe, araştırma, müzakere ve münakaşalara ehemmiyet veriyor muyuz?

5-Hayatla baş başa kaldıklarında, şeniyetler kavrayabiliyorlar mı?

6-İlk mekteplerde, müşahhas bir mevzuun alaka merkezi olarak alınmasına bir şey diyecek değilim. Fakat orta ve yukarı sınıflarda iş değişmeli, tarih, edebiyat d.b.b. sahalardan mücerret mevzular da alınmalıdır. Didaktikte aranması lazım gelen talebenin taviyeti, hayatı zenginleştirmesidir.

7-Muallim namzetlerine çocuk kamplarını, çocukların mektep dışındaki serbest eğlencelerini araştırıyor muyuz?

8-Gerek kendilerinin gerek çocukların şuur altı halleri üzerinde onları aydınlattık mı? Ne derece?

9-Terbiye- tedris işlerine nasıl bir sima= stil vereceğiz. Burada gözetilecek en mühim nokta: talebe ile muallimin karşılıklı sevgi ve saygıya dayanan ahlakî samimiyetin teessüsüdür.

10-Deraslerde münakaşa ve tenkitlere yer verebiliyor muyuz?

11-Muallimin düşünceli, olgun bir şahsiyet sahibi olması zaruridir" (Gardon Watson, 1 Temmuz 1933, s. 176).

Başka bir kongre haber ve içeriği *Terbiye Postası*'nda **Kaya** adlı yazar tarafından verilmektedir. Kongre Terbiyevî Araştırmalar Cemiyeti (Amerika) tarafından Boston'da yapılmıştır. Konuyla ilgili haber şöyledir:

"*Veraset ve muhitin terbiyevî kıymetleri, işte bugünün terbiyecilerini kuvvetle alakadar eden meselelerden biri: Bu yıl, Terbiyevî Araştırmalar Cemiyeti (Amerika) tarafından idare edilen Boston kongresinde okunan raporlar çok mühim noktalar[ı] aydınlatmış bulunuyor. Raporlar bu hususta çalışmış birçok mütehassısların emekleri neticesi demektir.*

Verilen neticelerden biri: Fikrî randımanlara muhitin çok hâkim tesirleri vardır. Belki 4 yaşından yukarikilerin seciyelerinin olgunlaşmasında da. Muhiti ne kadar yeni, iyi ve devamlıysa tesiri de o nispette artar.

İkinci rapor: Terman'ın idaresinde, Stonfort (Californie) Üniversitesi profesörü B. S. Burke tarafından verilmiştir [S.3, s. 28].

Hülasa: Muhitin zekâ inkişafı üzerine tesiri yüzde 17-33, verasetin umumi tesiri yüzde 75-80 tahmin edilmektedir. Demek oluyor ki irsî vaziyetleri değiştirmek elimizde olmasa bile istenilen inkişafları kolaylaştıracak imkânların temini kabildir" (Kaya, 1 Haziran 1932, ss. 28-29).

Terbiye Postası'ndaki başka bir haberde Birinci Kânun 1932'de Roma'da Beynelmilel Ziraat Ted[risat]. Kongresinin; 1-6 Ağustos 1932'de Viyana'da Beynelmilel 7'nci Artistik, Resim ve Amelî Sanat Kongresinin akdedileceği belirtilir

Yine aynı haber metininde Konya Muallimler Birliğinde her hafta günün en canlı mevzuları üzerinde meslekî hasbihaller devam etmekte olduğu belirtilir (Terbiye: Hareketler, 1932, s. 31).

Terbiye Postası'nda başka bir kongre içeriği daha yayımlanır: Fransız Muallimler Birliğinin Kongresi. Makaleye göre kongre, bu yaz tatilinde 3-5 Ağustos günleri Fransa'da Elermout Ferrand'da yapılmıştır. Kongrenin genel içeriği iktisadî, malî buhranlar ve bütçe darlığı üzerine idi. Kongre üç başlık altında değerlendirilip özetlenmiştir:

"*A. Hükümet, bütçe darlığı yüzünden büyük tenkisat yapmaya, memur miktarını ve maaşları azaltmaya karar vermişti. Bu büyük işin planını hazırlıyordu. Fakat kendilerine mahsus teşkilat içinde toplanmış olan memurlar, hükümetle kongrede hükümetin bu niyetini protesto etti. Neticede memur ve maaş azaltılması planının tatbikine mâni olundu. Buna rağmen hükümetin münasip fırsat beklediği ve planını tatbike çalışacağı anlaşılmaktadır.*

B. Kongre ilk mektep muallimlerinin hazırlığı ile de meşgul oldu. Hükümet, muallim mekteplerini kapamak, ilk mektep muallimlerini liselerden yetiştirmek istiyordu. Muallimler Birliği bu ıslahat şekline de itiraz etti. Liselerin muhafazakâr olduklarını, muallim mekteplerinin daha müstakil çalıştıklarını, meslekî hazırlığa yardım eden programla işlediklerini ileri sürdü.

C. Mektep binaları meselesi de kongreyi meşgul etti. Birçok yerlerde bilhassa köylerde mektep binalarının ihtiyaç nispetinde ve sıhhî olmadıkları, bu yüzden mecburi takribin tatbik

edilmediği ileri sürüldü. Tedbirler alınması için hükümetin nazarıdikkatini celbe karar verildi. Maarif bütçesinde yapılacak bir franklık bir tasarrufun bile dünyevî devlet mektepleri için bir darbe teşkil edeceği, bunun ise netice itibariyle hususi Katolik mekteplerinin muvaffakiyet ve zaferini artıracağı heyecanla konuşuldu, bazı makamlardan istizaha karar verildi" (y.y. 1 Nisan 1933, ss. 94-96).

Başka bir konferans haberi *Konya Halkevi* dergisinde verilir. Habere göre Halkevi bünyesinde yıl içinde bazı uzmanlara muhtelif konular üzerine konferans verdirilmiştir. Konferansın konusu ve konferansı veren isimler şöyle sıralanmıştır:

"*1-Devletçilik: Profesör Hüseyin Debil*

2-Türk Köylü ve İşçisinin Hakları: Profesör Mahmut Esat Bozkurt,

3-Hürriyet ve İntihap Ehliyeti: Doçent Yavuz Abadan,

4-Şeyh Galip'in Hayat ve Eserleri: Doçent Ali Nihat Tarlan,

5-Alman Folkloru: Profesör Doktor Möller,

6-Selçukîler Zamanında Kaplıcalar: Profesör Doktor Süheyl Ünver,

7-Türk Dilinin Bünyesi ve Dil İnkılabı: Profesör Doktor Rağıp Özmen" (Konya Halkevi'nde verilen konferansların cetveli, 1939, s. 1587).

Bilgi Yurdu dergisinde ilk defa toplanan bir Coğrafya kongresinden bahseden bir makale yayımlanır. Makaleye göre Haziran [1941] ayı içinde Maarif Vekili Hasan Ali Yücel başkanlığında ve birkaç oturumda yapılan kongre 20/06/1941'de tamamlanmıştır. Kongredeki teklif ve temenniler maddeler hâlinde şöyle sıralanırken j) maddesinde "*okul ders kitaplarının fazla tafsilattan kaçılarak yazılması*" teklif edilmiştir. Ancak yazar bunu yeterli bulmamış, ders kitabından ziyade coğrafya tedris tarzının değiştirilmesi gerektiğini savunmuştur (Erenbilge, Ağustos 1941, ss. 3-5; yazarın coğrafya eğitimi ile ilgili görüşleri için bk. Muhtelif Derslerin Eğitimi: Coğrafya Eğitimi maddesi).

4.2.12. Yeni okul açılması

Dergilerde Konya'da bazı okulların açılması ile ilgili haber ve yazılar da yayımlanmıştır. İlkokul, ziraat mektebi, otomobil ve makinist mektebi, özel okul, Selçuklu Akademisi, Orta Anadolu Enstitüsü gibi eğitim kurumları bunlardan bazılarıdır.

4.2.12.1. İlkokul- İptidai Mektebi

Konya'da İptida Mekteplerinin açılması ile ilgili *Konya Halkevi* dergisinde bazı rakamlar verilmiştir. Buna göre "*1899'da Konya vilayeti içinde yeniden inşa edilen 60 ilkokulun resmi küşadı yapılmıştı*"r (Evren, Haziran-Temmuz 1948, ss. 35-36).

4.2.12.1. Ziraat mektebi

Konya'da Ziraat Mektebi açılması ile ilgili bazı haber ve yazılar muhtelif dergilerde çıkmıştır. **Ahmet İhsan**, *Barika*'da 325 yılında, ilgili bakanlık tarafından yapılan düzenlemelerde Ankara ve Adana'daki numune çiftlikleri bünyesinde açılması kararlaştırılan Ziraat mekteplerinin Konya Beyşehir'de bulunan numune çiftliği bünyesinde de açılmasını Meclis-i Umumi-i Vilayet'e hitaben teklif etmiştir. Ona göre Konya en az Ankara ve Adana kadar önemlidir. Konya'da açılması fikrinin 326 yılı görüşülmelerine bırakılması üzüntü vericidir (Ahmet İhsan, 11 Nisan 1909, ss. 11-13).

Konya Halkevi dergisinde Sarayönü ilçesinde devlet tarafından istimlak edilerek kurulan Özden çiftliği bünyesinde, teknik bir ziraat okulunun da tesisinin kararlaştırıldığı ve okul ve çiftliğe ait modern binaların inşasına başlandığı haber verilmiştir (y.y. Ekim 1943, ss. 21-46).

4.2.12.2 Otomobil ve makinist mektebi

İş Ocağı dergisinin haberler sayfasında, Konya Ameli ve Elektrikçiler Cemiyetinin Konya'da "Otomobil ve Traktör Makinist Mektebi" unvanıyla bir mektep tesisine karar vererek valiliğe müracaat ettikleri bildiriliyor (Müteferrik haberler, 1924, s. 4). Başka bir sayıda (Müteferrik haberler, 1925, s. 8) ise mektebin pek yakında derslere başlayacağı haber veriliyor.

4.2.12.3. Özel okullar

Hak Yolu dergisinde Konya'da özel okul açılması ile ilgili bazı haberler yayımlanmıştır. "Darülirfan" namıyla kurulmuş olup hususi mektepler açmaya çalışan bir şirket takdir ediliyor. Sonra Zeynelabidin Efendi tarafından daha önce açılmış olan Islah-ı Medaris okullarının ittihatçılar tarafından kapatılmaya yüz tutulduğunu, ancak aynı kişi tarafından bu okulların yeniden ihya edileceği müjdesi de veriliyor:

> "*Hususi mektepler açmak için Konya'da teşekkül eden şirketin "Dârülirfân" namıyla bir mektep açacağını ve bu mektep için de iki bin sekiz yüz altın liraya bir bina satın aldığını memnuniyetle haber aldık. Şirketin şimdi elli bin liradan ibaret olan sermayesini âtîyen yüz bin liraya iblâğ edeceğini de işittik. Nef'-i şahsîyeden ziyade menâfi'-i umumiyeyi temine hizmet edecek olan bu şirket zükûr ve inâsa mahsus olmak üzere açacağı, leylî ve nehari dârülirfân için*

hususi bir ders programı tertip ettirecektir. Galiba yavaş yavaş uyanıyoruz. Çünkü mektep açmak için de evvelâ Konya'da sonra İstanbul'da şirketler tesisi intibah alâ'iminin en bariz olanlarından biridir. Böyle şirketlerin çoğalmasını vatanın, milletin selâmet ü saadeti namına temenni ederiz. Malum ya! İngiltere'de Maarif Nezareti yoktur. Tedrisatı, millî teşkilât ile idare ederler. Maarif Nezareti yoktur diye İngiltere, Fransa'dan geri kalmadı. Belki de ileridedir. Biz ise her şeyi mutlaka hükümetten beklediğimiz için hiçbir şeyi yapamadık. Ez-cümle bugün Konya'da koca Maarif Nezareti namına bir iptidai mektebi yok. İşte bütün bu nevâkısı, imanımız odur ki bu mektepler şirketi ikmal ve tatmin eyleyecektir.

Ayan azasından Zeynelabidin Efendi Hazretleri tarafından bidayet-i Meşrutiyet'te Konya'da bir medrese açılmıştı: "Islâh-ı Medâris" namıyla tesis edilen bu medrese, hakikaten ismi müsemmasına mutabık bir dârülfeyz idi. Tedrisat-ı diniye ile fenniyenin muvâzı gidebileceğini az zaman zarfında yetiştirdiği talebesi ile bilfiil ispat eden bu medrese, medreselerin ne suretle ıslah olunabileceğini gösterdi. Fakat çete hayatı kendisine mensup olmayanlar tarafından vücuda getirilen asar-ı hayriyeyi sülûke-i mülkün selâmet-i hakikiyesine ait ve matuf olsun mutlaka mahvettiği gibi Islah-ı Medâris de rü'esâ-yı ittihadın gemi azıya aldıkları bir sırada kapanır gibi oldu. Hâlbuki Islah-ı Medâris'ten az zaman içinde yetişen talebe, her nereye gittilerse, girdilerse daima birinciliği kazandılar. Çünkü tedrisatı pek mükemmeldi. Bir şeyi esaslı olunca elbet oradan yetişenlerde de hakiki bir maya, bir sermaye bulunur. Bu medresenin de Abidin Efendi Hazretlerince yeniden ihya edilmek üzere bulunduğunu kemâl-i memnuniyetle haber aldık, muvaffakiyetlerini temenni ederiz" (Vilâyet şuûnu, 1919, ss. 11-12; Özcan ve Koçer, 2017, s. 101).

4.2.12.4. Selçuklu Akademisi [veya enstitüsü]

Konya Halkevi mecmuasında Konya'da Selçuklular devri eserleri için bir akademi kurulmasıyla ilgili bir makale yayımlanır. Makalenin yazarı **Feridun Nafiz Uzluk**, Selçuklu atalarından günümüze pek çok eserin kaldığından bahisle mutlaka böyle bir araştırma merkezinin kurulmasını arzu eder. Yazara göre,

"*Her gün, bizi biraz daha dünden uzaklaştırmak isterken manevi sahayı daha geniş bir ölçü ile tanımak ve tanıtmak ihtiyacı belirtmektedir. Bunun için de Konya'da muhakkak bir Selçuklular Devri Akademisi açılmalıdır. Burada en başta Selçuklular tarihi incelenmeli, o devrin fikir hareketleri ilmî, tasavvufî gidişleri, Babaî, Cimrî ayaklanmaları gibi topluluk hareketleri iyiden iyeye tetkik olunmalıdır*".

Makalenin devamında kurulacak olan bu akademide Selçuklulardaki ahi ve esnaf teşkilatı, Selçuklu ekonomisi, toprak rejimi, mimari eserleri, vakfiyeleri, kitabeleri, tasavvuf

hareketleri, musikisi, paraları, edebiyatı, tarih kitapları incelenmelidir (Uzluk, F. N. Nisan-Mayıs-Haziran 1947, ss. 1-3).

Aynı yazar benzer bir makalesini 1947 yılında Ekekon gazetesinde de yayımlamıştır (Uzluk, F. N. 25 Ağustos 1947). Yazarın dileği 1985 yılında gerçekleşmiş, kendisinin ve ailesinin maddi manevi katkılarıyla Selçuk Üniversitesi bünyesinde önce Selçuklu Araştırmaları Merkezi (1985) kurulmuş, daha sonra da Enstitüye dönüşerek Selçuklu Araştırmaları Enstitüsü olmuştur.

4.2.12.4. Orta Anadolu Enstitüsü

Konya Halkevi mecmuasında Konya'da mıntıkanın gelişme imkânlarını araştıracak, bölgenin insanını ele alacak bir araştırma enstitü kurulmasıyla ilgili bir makale yayımlanır. Makalenin yazarı hem üniversite hocası hem de Konya milletvekili olan ve hatta daha sonra Başbakanlık da yapan **Prof.Dr. Sadi Irmak**'tır. Yazara göre enstitüyü ya Ankara ve İstanbul üniversitelerindeki enstitülere bağlı olarak açmak veya bu enstitülerden birini Konya'ya nakletmek lazımdır. Bu enstitü ileride Konya üniversitesinin de nüvesini teşkil etmelidir (Irmak, Temmuz-Ağustos 1949, ss. 1-2).

4.2.13. Eğitimciler, öğretmenler, idareciler, diğer görevliler ve veliler

Dergilerde eğitim üzerine düşünenler, yazıp söyleyenler; eğitim sektöründe görev alan idareciler, eğitimciler, öğretmenler, müderrisler, müfettişler ve diğer görevlilerle ilgili yazı ve haberler de yayımlanmıştır. Ayrıca aile ve veliler, talebe teşkilatları ve eğitimci teşkilatları hakkında bazı malumatlar verilmiştir.

4.2.13.1. Filozoflar ve eğitim üzerine yazıp söyleyenler

Eğitim, öğretim ve terbiye üzerine kafa yoran filozoflardan ve onların görüşlerinden de bahsedilir. Mevlânâ, Montaigne, Paul Oestreich, Georg Kerschensteiner, Johann Heinrich Pestalozzi, Cecil Reddie, F. Buission, Jean Jacques Rousseau, Berthold Otto, İsmail Hakkı Tonguç bunlardan bazılarıdır.

Mevlânâ

Mevlânâ aslında bir eğitimcidir ve bütün yazıp söyledikleri, toplumu manevi yolla eğitmek amaçlıdır. Halen de günümüzdeki eserleriyle bu görevini yapmaktadır. Öyle ki edebiyatımızın mümtaz simalarından **Halit Ziya Uşaklıgil**, *Konya Halkevi* dergisinin yayımladığı ve kendisinden de bir yazı istendiği Mevlânâ özel sayısına gönderdiği kısa yazısında şunları yazmıştır:

"*Babamdan mevrus bir meclubiyetle Hazreti Mevlânâ'ya küçük yaşımdan beri meftunum. Onun Mesnevi'sine, ondan nebean eden hikmete, lisanına, görüşüne, duyuşuna, gösterişine, duyduruşuna hayranım.*

Kaç kereler onun ayininde gaşyolarak, tennureleri içinde dönen müritlerin semalara tayaran eder gibi devranlarına takılarak mest oldum.

Bazı keder ve gussa zamanlarımda hâlâ Mesnevi'ye el uzatır, onun yaprakları arasında hayatın elemleri için tesliyet ararım.

Bu büyük zatın kadrini ölçebilecek bir mikyas bulamıyorum. İslâm ve Türk âlimleri için, o, şan ile dolu bir mefharettir" demektedir (Uşaklıgil, Mart-Haziran 1943, s. 13).

Konya Halkevi dergisinin Mevlânâ özel sayısında **Mehmet Ali Ayni** de Mevlânâ'nın eğitimci tarafına değinerek şunlar söyler:

"*İşte bunun içindir ki Mevlânâ'nın da en yüksek emeli Âdemoğullarına edebi öğretmek olmuştu. Görmez misin ki onun öğütlerini dinlemiş ve onun çizdiği yolda yürümeye dikkat etmiş insanların en cahilinde bile yürüyüşünde, oturuşunda, söz söyleyişinde, başkalarıyla olan muamelelerine bir nezahet, bir incelik, bir zarafet tecelli ediyor. Birçoğu haşin, mütecaviz, had ve hak naşinas olan eğri insanları biraz doğrultmak ve yumuşatmak için Mevlânâ onlara bazı pek büyük mutasavvıf üstatları gibi gayet derin ve anlaşılması son derece müşkül meseleleri anlatmaya yanaşmamış, bilakis herkesin ve çocukların bile anlayacağı bir tarzda temsiller ve hikâyelerle edebin ne olduğunu telkin ve tefim etmiş,*

Ez-Huda cûyîm Tevfik-i edeb

Bî-edeb mahrum geşt ez-lütf-i Rab

Beytiyle edepsiz kimsenin Allah'ın lütfundan mahrum kalacağını ihtar ve Tanrı'dan edep için tevfik ve inayet dileyelim, diye tavsiye etmiştir".

Hazreti Mevlânâ'ya göre insanlar ahlaki terbiyenin yanında ayrıca bir de meslek eğitimi görmeli ve

"*Herkes geçinmesini temin için bir sanat öğrenmelidir. Büyük üstadın öğrettiklerine göre insanlara hareketlerinde tatbik edecekleri bir kanun, bir yol, bir şeriat vermiş oldukları için en büyük insanlar peygamberlerdir. Böyle olduğu hâlde onların her biri bir sanat işleyerek geçinmelerini temin etmişler ve kimseye el açmamışlardı. Mesela büyük peygamberlerden Davud'un sesi son derece güzel ve kendisi kavminin ulusu olduğu hâlde cenk erlerinin*

üzerlerine giydikleri zırhları imal eder ve o sayede geçinirdi. Bunun için herkes enbiyanın bu sünnetine uyarak bir sanat öğrenmelidir" (Ayni, Mart-Haziran 1943, ss. 14-19).

Mevlânâ dünya için özellikle de Konya için öyle katkılar sunmuştur ki "*Konya'nın hiçbir şeyi olmasa, bomboş, çırılçıplak, sessiz, şekilsiz kalsa, yalnız Mevlânâ, onu renk, ışık ve mânâ ile doldurmaya kâfidir*" (Yeşil Türbede Mevlânâ'nın Yattığı Köşe" [resim ve altyazısı], 20 Şubat 1949, s. 1).

Montaigne

Hakkında herhangi bir bilgiye ulaşamadığımız ve sadece Yalvaç'tan yazdığını bildiğimiz **Seyfeddin** adlı bir yazar *Yeni Fikir* mecmuasında, Montaigne'in hayatı ve fikirleri üzerine 3 sayı (8, 9, 10. sayılar) devam eden bir seri makale yayımlamış, son makalesinde ise Montaigne'in pedagoji anlayışı hakkında bilgiler vermiştir. Buna göre Montaigne, okullarda bilhassa kolejlerde ezbere dayalı eğitimden vazgeçilmesini ister. Eli sopalı muallimlerden ve dayaktan acı acı şikâyet eder. Çocuğa çok şey öğretmek faydasızdır. "*Ona düşünmek ve yaşamayı öğretiniz, her şeyden evvel idraki tenmiyeye [geliştirmeye] çalışınız ve bunun için de çocuğu eşya ile karşı karşıya bırakınız*" der. "*Tedris, müşahede ve tecrübe ile olacaktır*" der. Montaigne, çocuğun, âlim olmaktan ziyade âkil ve hassas olmasını ister. Tedrisin, anlayışlı, kolay ve çocuğun dikkatini çekecek şekilde olmasını salık verir.

> "*Montaigne, fertten bir insan teşkil etmek istiyor. Fakat hiçbir vakit bir âlim-i mütehassıs değil.. […] İlim Montaigne için bir vasitadan başka bir şey değildir. […] Fikirleri şişirmekten başka bir şeye yaramayan ve âhiz [alıcı] tarafından hiç de hazmedilmeyen bilgileri veren zamanın terbiyesini tahdie eder [hatalı bulur]. "Maalmemnuniye diyeceğim ki nasıl nebatat çok gübre ile büyür ve azar, lambalar çok yağdan bunalırsa çok mütalaa ile ilmin işi de böyledir*"

Yazar, kolejde çocuk kendisine hiç yaramayan binlerce şey öğrenirken hayatî hiçbir şey bellemez ve vaktini boşuna zayi eder, der.

"*Kolejler çocuğun dimağını doldurmaya ve büyümek yerine şişirmekten başka hiçbir şeye yaramaz". […] "Biz hafızayı dolduruncaya kadar çalışıyoruz. O idraki boş bırakıyoruz. Ezberlemek bilmek demek değildir*".

Kolej hayatını da tahdie eder, eli sopalı muallimlerden ve dayaktan acı acı şikâyet eder. Çocuğa çok şey öğretmek faydasızdır. Ona düşünmek ve yaşamayı öğretiniz, her şeyden evvel idrakini tenmiyeye çalışın ve bunun için de çocuğu eşya il karşı karşıya bırakınız, der. Tedris,

müşahede ve tecrübe ile olacaktır. […] Bu teallüm ne kitaba ve ne de teallüme muhtaçtır. Hadisat ve eşya-ı hayatiyeyi müşahede ve uğraşışlarla olacaktır.

İnsanı anlamayı, insanı daha iyi tasvir etmiş muharririn ve müellifinden öğreniriz, der.

"*Tedris; anlayışlı, kolay ve çocuğun dikkati müteyakkız bulunmalı, muhakemesini işletmelidir.*

Sırr-ı hakikati gösterecek muallim, talebe üzerine sulta ve amiriyeti muhafaza edecek, usul-i tedriste dogmatizm olmayacaktır. Hilm-i Sokratvari talebeye soracak ve yavaş yavaş hakikati bulmaya götürecektir. […] Montaigne, çocuğun kendi efal ü harekâtını mülahazaya, istidlale, kabul ettiği fikirleri niçin [kabul ettiğini] izah etmeye alıştırılmasını ister. Mektebi daima sürur içinde, meşagılı [meşguliyetleri] daima cazip ister. Bu [Montaigne] bir talim programı yapmamıştır. Çocuk eski Latince, Yunanca ve ona seyahatinde yarayacak ecnebi dilleri belleyecek, tarih öğrenecek, hadisattan hisse çıkaracak heyetten bahseder. Hikmet öğrenecek.

Terbiye-i ahlakiye Montaigne nazarında gayr-i kâfi görünüyordu. Terbiye-i bedeniyeye de ehemmiyet veriyor. Ruh ile vücudun birliğinin neticesini ister" (Seyfeddin, 1 Ağustos 1925, ss. 221-224).

Paul Oestreich

Alman eğitimci ve siyasetçi Paul Oestreich hakkında *Yeni Fikir* mecmuasında **Eyüp Hamdi Akman** imzalı bir makale vardır. Makalede Paul Oestreich'in 28 Mart 1928 tarihi itibariyle 50 yaşını idrak ettiği, bu münasebetle Alman, Fransız, Romen pek çok pedagojik mecmualarda hakkında makaleler yazıldığı, dolayısıyla memleketimizde de tanınması gerektiği anlatılır. Makalenin devamında önce Paul Oestreich tanıtılır:

"*Paul Oestreich, birçok konferanslar vermiş, makaleler neşretmiş, kitaplar yazmış, asıl Berlin'de çıkarttığı "Yeni Terbiye" namındaki cidden çok kıymettar mecmuasıyla müdafaa ettiği terbiyevî tezlerinde muvaffak olmuş yüksek bir ideal ve inkılap adamıdır. Berlin'de çıkartmakta olduğu "Yeni Terbiye" yalnız Almanya için değil cihan pedagojik neşriyatı üzerinde dalga dalga tesirlerini gösteren yeni yeni fikirler mihrakı, hamleler merkezidir […] İktisaden orta bir aileye mensup olarak [s. 947] doğmuş ve büyümüş olan Paul Oestreich iktisadî darlıkların ne demek olduğunu yaşayarak anlamış, milleti bu elim hallerden kurtarmak için hayatını hasbî [gönüllü, karşılıksız] mücadelelere hasretmiş fedakâr bir şahsiyettir. […] (Berlin) orta mektebi muallimi iken bile demokratik partide hatırı sayılır bir fert oluyor. Cihan Harbi'ndeki acı tecrübelerden sonra o faal bir sosyalist, içtimaî hayatta cezrî inkılaplar isteyen*

ateşîn bir inkılapçı, fikirlerini açık söylemekten ve müdafaa çekinmeyen hür düşünceli, enerjik bir adamdır".

Sonra bu pedagogun terbiye hakkındaki fikirlerinden bahsedilir:

"... yeni ruhlu, yeni imanlı gençlerin yetişmesini münhasıran [yalnızca] terbiyeden bekler; onun bütün faaliyet mihveri: "mekteplerde cezrî inkılap" cümlesiyle ifade edilebilir. Bu hususlarda düşündüklerini kuvveden fiile çıkartmak için "Mekteplerde Cezrî İnkılap" cemiyetini tesis ediyor, terbiyevî sistemlerde esaslı inkılaplar vücuda getiriyor. [...] Terbiye, gençliğe medenî rollerini belletmelidir. [...] O bugünün gençliğini tekniğe, hiss-i selim ve iradelerine hâkimiyete, aşk-ı imana, azim ve tesanüte, hasbî fedakârlıklara davet ediyor. [...] O gençliği akıl ve mantığın çizdiği yüksek ideal, fazilet ve kemal yollarına davet ediyor. Ona göre din beşeriyeti nasutî âlemde [insanlık âleminde], kurtuluş ve yükseliş cidal ve hamlelerinde gizli gizli besleyen bir kuvvet membaı olmalıdır. [...] İstihsal [üretim] mektepleri, işte büyük terbiyecinin [s. 949] gençliğe tamamî inkişaf ve muasır hayata azamî intibak temin edeceğine kani bulunduğu enmüzecî [örnek verilecek] mektepler! Milletin fakir, zengin bütün evlatlarının müstahsil olarak yetişmesini ister; demokrat bir cemiyet için bunu zaruri buluyor. İstihsal mektepleri bütün beşerî istidatları tabii bir şekilde işletecek olan elastik tek mekteplerdir.

İstihsal mektepleri çocukları basmakalıp sınıflara gelişigüzel oturtturacak değil, onları- kız ve erkek- kendi arzu, istidat ve hakiki seviyelerine göre zümreler hâlinde serbest çalıştıracaktır. Büyük şehirlerde çocuklara serbest oynayıp eğlenceye, zümre hâlinde serbest çalışmaya mahsus büyük bahçe, ormanımsı geniş meydanlıklara ihtiyaç vardır. Mektep sabahtan akşama kadar çocuğu en tabii şerait dairesinde çalıştıracak, her cihetten çocuğa ailesini aratmayacaktır. [...] istihsal mektepleri çocuğa serbest çalıştırmalara her sahada kendi istidatları hakkında aydın fikirler edinmeye imkânlar hazırlar, çocuk kendi benliğini tecrübelerle keşfeder, anlar. [...] o şahsiyet ve cemiyetin birbirinin içinde birbiri için ancak istihsal mekteplerinde daimî tekâmüle mazhar olabileceğine kanidir. Paul Oestreich'e göre istihsal mektepleri; tamamiyet, istihsal, tesanüt kelimeleriyle icmal edilebilirler".

Makalenin sonunda yazar, Paul Oestreich'i daha iyi tanımak için birkaç tane de kaynakça verir (Akman, 20 Haziran 1928, ss. 947-951).

Georg Kerschensteiner

Terbiye Postası mecmuasındaki bir haberde, ünlü eğitimcinin vefat ettiği bildirilerek şu taziye yayımlanıyor: "*Asrımızın en mümtaz terbiyecilerinden Georg Kerschensteiner ölmüştür. İş Mektebi, iş prensibi ve maarif teşkilatı üzerinde müspet inkılaplarıyla bugünün terbiye ve*

mektepçilik hareketlerine ön ayak olmuş bulunan bu büyük, feyizli dâhiyi mecmuamız sonsuz teessür, saygı ve şükranla selamlar" (y.y. 1 Mart 1932, arka kapak içi).

Aynı dergide **İsmail Hakkı Tonguç** tarafından "Kerschensteiner ve Pedagojisi" başlıklı bir makale yayımlanmıştır. Makalede Kerschensteiner'in hayatı ve görüşleri anlatılmıştır. Çağdaş anlamda meslek okullarının kurulmasıyla ve iş okulu fikrini geliştirip uygulamasıyla tanınan eğitimci Kerschensteiner'in ölümünün, eğitimciler ve öğretmenler açısından büyük bir kayıp olduğu, çünkü pedagoji âleminin büyük bir temsilcisini yitirdiği dile getirilir: "*Büyük usta köy okulu öğretmenliğinden başlayarak sırasıyla ortaokul öğretmenliği, eğitim danışmanlığı, milletvekilliği, üniversite öğretim üyeliği yaparak geçirdiği 78 yıllık yaşamını*" eğitim sorunlarına hasretmiştir.

Makaleye göre Kerschensteiner 1854'de Münih'e yakın bir yerde dünyaya gelmiştir. 11 yaşını tamamladıktan sonra ilkokul öğretmeni olmak için ilk öğretmen okuluna başlamıştır. Ancak o yaşlarda pedagojiye karşı bir ilgisi bulunmamaktadır. Tamamen ekonomik nedenlerden dolayı öğretmen olmak istemektedir, çünkü en hızlı mesleğe başlayabilmek ve para kazanmak o günkü şartlarda ilkokul öğretmenliğinde mevcuttur. Babası rahatsızlanıp çalışamayan ve annesi ev geçimini üstlenmiş olan Kerschensteiner'in paraya ihtiyacı vardır. Kerschensteiner'in çocukluğundaki en iyi vasfı eline geçirdiği kitapları bir vaizin vaaz etmesi gibi sesli bir şekilde evde birtakım işler gören annesine okumasıdır. Ara sıra yapmadığı ve beceremediği işler için dayak da yemiştir. Yine çocukluğunda bazı dergiler okumuş, onlardan esinlenerek amatörce piyesler yazmış, hatta bunların oynanması için kullanılacak materyalleri hazırlamıştır.

İlkokul bittiğinde aile dostu bir rahibin bütün masrafları karşılanarak papaz olma teklifini geri çevirmiş, gerekçe olarak da aslında mesleğin saygın olduğunu ancak 12 yıl eğitime devam edilmesi olduğunu beyan etmiştir. Kerschensteiner, daha az eğitim süresi olan bir meslek istemektedir. Yine bu niyetle doktor olan büyük kardeşinin tüccar çıraklığı teklifini de çok vakit alacağı için kabul etmemiştir. Daha sonra 5 yıl sürecek ilkokul öğretmenlik okuluna kaydolmuştur. Daha az sürede ve meslek ve para kazandıracak bir okul olsaydı onu tercih edecekti. Bu öğretmenlik okulunda pedagojiye bir ilgi duymadan geçirmiştir. Bu okuldaki eğitim süreci ile ilgili bazı tespitleri vardır: Okuldaki başöğretmen kaba ve sert davranışlar sergilemektedir. Herhangi bir alet görmeden ve deney yapmadan fizik dersi görmüştür. Resim dersinde bir esir gibi önceden hazırlanmış modelleri kopya etmiş ve dersi can sıkıcı olarak nitelemiştir. Tarih dersi tamamen ezbere dayalıdır ve anlamaksızın pek çok metni ders gereği

ezberlemiştir. Ruhbilim konuları onun için sadece bir bilmecedir. Sadece yazılı anlatım dersini sevmekte bunu da çocukluğundan beri okuduğu kitapların getirdiği yüksek hayal gücüne bağlamaktadır.

16 yaşında öğretmen okulunu bitiren Kerschensteiner, kısa süre içinde bir köye öğretmen yardımcısı olarak atanır. Orada kendi yaşındaki kızlara bile öğretmenlik yapmıştır. Buradaki hatıraları belli belirsizdir. Ancak orada beraber yemek yediği ve sonradan rektör olan Dr. Pumlin'in üniversite okuma teklifini, bu monoton hayattan kurtulmak adına hatta ailesine bakmak fikrinin ağırlığını da düşünerek kabul etmiş 4 yıl da üniversitede okumuştur. Mezun olduktan sonra ilk olarak bir meteoroloji gözlem istasyonunda çalışmaya başlamış, burada öylesine birkaç yıl çalışmıştır. Sonra lise düzeyinde matematik öğretmeni asistanlığına başlamış ve çok mutlu olmuştur. Bu arada kendisiyle ve öğrencilerle ilgili bazı gözlemleri olmuştur: Gençlerle ders işlemekten ziyade onlarla düşüp kalkmayı, eğlenmeyi sevmektedir. Onlarla olan bu sosyal ve samimi ilişkisi, derslerde öğrencilerin daha ilgili ve başarılı olmalarını sağlamıştır.

Sonra doğa tarihi öğretmeni olmuş, bitki bilim derslerini her daim açık havada işlemeye özen göstermiştir. Bu durumun öğrencilere pozitif katkı sağladığını görmüştür.

Kerschensteiner 31 yaşında evlenmiştir. Daha iyi bir geçim için kadrolu bulunduğu öğretmenliğinin yanı sıra başka okullarda da ders vermiş hatta öğrencilere özel ders vermeye başlamıştır. Bu durumdan, çok fazla zamanını aldığı ve bireysel düşünmeye vakit bırakmadığı için şikâyetçidir.

Sonra eğitim alanında önemli bir görev ve yetkili olan ve devletin eğitim müfettişliğini de yapan Münih kent eğitim danışmalığına seçilmiştir. Göreve başladıktan üç yıl sonra öğretmenler birliğinin talebi üzerine ilkokul öğretim programları ile ilgili bir rapor hazırlamış ve kabul edilmiştir. Hazırladığı bu program o zaman ve daha sonraları pek çok tenkide uğramıştır. Hatta bu tenkitler cevap olarak "Öğretim Programı Kuramının İncelenmesi" (1899) adlı küçük bir kitap yazıp yayımlamak zorunda kalmıştır. Aynı yıl Topluma Yararlı Bilimler Akademisinin açmış olduğu bir program yarışması için hazırladığı yanıt 78 teklif arasından birinci seçilmiş, ödül kazanmış ve bu akademiye üye olmasını sağlamıştır. Bu akademi üyeliği hakkında daha önceki tenkitleri bir anda susturmuştur. Akademiye sunduğu bu program 1912 yılına kadar yürüklükte kalmıştır. Ama yine de zaman geçtikçe tenkitler artmış ve pek çok olumsuz eleştirilere maruz kalmıştır.

Hazırladığı bu programlarda temel görüşünün, öğrencinin bilgili olmasından ziyade daha çok zihinsel ve teknik beceriklilik yönünde gelişmesi ve çalışma yaşamına iyi hazırlanması olduğunu beyan etmiştir. Bu düşüncesine göre de var olan klasik kitap okulunun iş okuluna dönüşmesini istiyordu. Bununla ilgili okullarda yaptırdığı ve yapılmasını istediği bazı düzenlemeler şöyledir: Kız okullarının sekizinci sınıfına okul mutfağı, erkek okullarının aynı sınıfına da ağaç ve maden işleri ile ilgili dersleri zorunlu olarak koymuştur. Her okulda bir okul bahçesi yapılması, bunun bakım işlerinin erkek öğrencilere yaptırtılması, yine her okulda akvaryumlar ve teraryumlar kurulması, bunların idaresinin de ilgili öğretmenler tarafından deruhte edilmesi, resim derslerinde de öğrencilere cazip gelecek şekilde köklü değişiklikler yapılması. Atölye derslerinin hemen her sınıf düzeyine yayılması. İlkokulun son iki sınıfına kimya ve fizik dersleri için laboratuvar kurulması, iş okulu anlayışına göre erkek ve kız çocuklarına özgü ikmal okullarının yeniden düzenlenmesi, ilkokullardaki doğuştan yetenekli öğrencilere özgü merkezlerde özel sınıflar kurulması, fizik ve kimya derslerini yürütecek eğitimcileri yetiştirmek üzere kurslar açılması.

Pestaloozzi için yapılan anma töreninde pedagojik bir konuşma yapmıştır. Bu ve benzeri konuşma davetleri, eğitimle ilgili yazdığı raporlar, devlet okullarında yaptırdığı değişiklik ve reformlar kendisini daha çok okumaya ve araştırmaya yöneltmiştir. Bu eserler arasında kendi fikirlerine en uygun olarak Prof. John Dewey'i görmüştür.

Daha sonra milletvekilliğine de seçilmiştir. Bu arada yine okumalarına ve araştırmalarına devam etmiş, eğitim kavramını çok iyi inceleyerek buradan okul örgütünü, programlarını kurmayı tasarlamıştır.

1919 yılında 5 yıl görev yaptığı kent eğitim danışmanlığından ayrılarak Münih Üniversitesine profesör olarak seçilmiştir. O, yüksekokulu, hiçbir zaman genç kuşaklara bilgi aktarıcı bir yer olarak görmemiştir. Tam tersine burası öğrenciyi düşünmeye ve yeni buluşlara yöneltmek için kurulmuş bir müessesedir. Üniversite öğretmenliği sırasında fark ettiği önemli şeylerden birisi eğer bir kimse sistemli yeni buluşları yönetmek isterse, kendisi de sistemli düşünme gücünde olmalıdır. Dolayısıyla üniversite öğretmenleri yaptığı işi içtenlikle ve sistemli olarak yapmalıdır.

Bu dönemde "Mürebbinin Ruhu" ve "Eğitimin Temeli Otorite ve Özgürlük" adlı kitaplarını yayımlamıştır. Bu kitaplarındaki görüşlerine "Eğitim Kuramı" adlı kitabında son

şekillerini vermiş, "Eğitim ve Öğretim Kurumlarının Kuramı" adlı eserinde karşılaştırmalı ve açıklamalı olarak anlatmıştır.

Bütün bu eserlerinde aslında yeni bir yol bulmuş olduğunu iddia etmez, sadece Pestalozzi'nin bütün pedagoglara göstermiş olduğu insana sevgi ilkesini vurgulamaktan başka bir şey yapmadığını söyler. Aynı şeyi Goethe'nin Wilhelm Meister romanında anlattığını, John Dewey'in kendi açtığı Deneme Okulu'nda uyguladığını söyler. Hatta burada Goethe'nin adı geçen eserinden alıntı ile "*kim düşünerek yapmayı, yaparak düşünmeyi, denemeyi kendisine yasa olarak benimserse aldanmaz. Ve hemencecik kendisini doğru yola koyduğunu anlar*" der. Temel felsefesinin Goethe'nin bu sözü olduğunu ve bütün yapıtlarında bu düşüncenin çeşitli düzeydeki okullarda nasıl verileceğini anlatmaktan ibaret olduğunu söyler.

Okullarda yapılan reformların hâlâ yüzeysel olduğunu, hâlâ yine de öğrencilerin çok bilgili olmasının alkışlandığını söyler. Yani derinlik değil genişlik takdir ediliyor. Bu da öğrenciye cazip gelmiyor. Eğitim aslında öğrencide okuma, araştırma, deneme isteğini ortaya çıkarmaktır (Tonguç, 1 Nisan 1932, ss. 9-30; makalenin tam metni için bk. Tonguç, 1997, ss. 49-65).

Aynı yazar makalesinde vaat ettiği gibi Kerschensteiner hakkında ayrıntılı bir kitap da yayımlamıştır (Tonguç, 1933). Bu kitap ve makaleden önce de adı geçen yazara ait "Mürebbinin Ruhu ve Muallim Yetiştirme Meselesi" kitabını çevirip yayımlamıştır (Tonguç, 1931).

Johann Wolfgang Goethe

Terbiye Postası mecmuasındaki **Eyüp Hamdi Akman**'a ait makalede Goethe'nin pedagojik fikirleri detaylarıyla anlatılmıştır:

> "*Goethe'nin terbiyevi ideali, ferdin bütün istidatlarının ahenktar bir tarzda tekâmülüdür. Kant ve Şiller'e göre gaye, ahlakî şahsiyet, Goethe'ye göre de beşerî mevcudiyetin tamamî inkişaf ve tekâmülüdür. Terbiyecinin vazifesi ferdin bütün fıtrî temayül, alaka ve istidatlarını yakından, iyiden iyiye teşhis ederek tabii direktiflere göre tamamî vahdet dairesinde azami inkişaf ve tekâmül etmekten ibarettir.*
>
> *Her istidat mühimdir, onun için muvazi bir surette inkişaf etmelidir. İstidatların tekâmülü için faaliyet şarttır. İstidatlarımızı belirten de faaliyetlerdir. Faaliyet olmayan yerde hayat sönük bir hale gelir. Yaşamak, faal olmak demektir. Dünyada en büyük fenalık, gayelere ulaşma hususunda fertlerin lüzumu derecede devamlı bir faaliyet gösterememelerinden ileri*

gelmektedir [S.2, s. 32]. Yalnız tanımak, bilmek kâfi değildir, tatbik de lazım. Yalnız istemek kâfi değildir, işlemek de lazımdır.

Faaliyetlerin müspet netice verebilmesi için tabii istidatların dikte ettiği istikametlerde cereyan etmesi icap eder. Tabii istidat ve temayüllere uygun olmayan faaliyetler, ruhun derinliklerinde fıtratın bahşetmiş olduğu kıvılcımın daimi gölge ile örtülmesine sebebiyet verebilir ki bu hâlşüphesiz fert ve cemiyetin hal ve istikbalde tamamen zararınadır. Hakiki saadete ancak fıtri istidatlar dairesinde çalışmakla ulaşılabilir. Âlem vefasızdır, deriz. Hayır, kendisine kat'î muameleler yapıldığı takdirde hiçbir vakit mesleğinin ehli olan bir terbiyeci, çocukların tabii istidatlarını tahrik, gayritabii arzu ve tezahürlerini de imkân dairesinde durdurmakla mükelleftir. Kendi kendine bocalayan bir çocuk, başkasının idaresinde dosdoğru gidenden daha fazla hoşuma gider.

İşte ferdin bütün haklarını koruyan bir terbiye sistemi acaba bu terbiye tarzı içtimai menfaatlere uyar mı? Bu tarzda terbiye görmüş olanlar içtimai hayata intibak edebilirler mi?

Şüphesiz. Çünkü umumiyetle herhangi bir ferdi tabii istidatları dairesinde terbiye temek, fert ve cemiyetin faydalarına uygun gelir. Ferdin faaliyeti ne kadar iyi ve semereli olursa cemiyet hayatında o nispette yükseleceği, mükemmelleşeceği tabiidir. Goethe'ye göre faaliyet mefhumu, ferdî istidatlarla içtimai ihtiyaçları kucaklar".

Makalede bazen fert ve cemiyetin birbiriyle aykırılaşabileceği belirtilir. Bunun önüne geçebilmek için de:

"*1-Ferdin tabii vaziyet, istidat ve haklarını tanıyan bir terbiye,*

2-Bizatihi terbiye usulleriyle şahsiyeti ferdiyete hâkim kılan hürriyetperver sistemleri"n benimsenmesi tavsiye edilir.

Goethe'ye göre;

"*Dünyada her türlü hadise başlıca iki müessirin mahsulüdür. Biri katiyen değişmez: kader gibi. Öteki de hale göre değişir ki o da tesadüftür. Terbiyede en mühim mesele çocukların istidatlarını azami tekâmüle mazhar etmekten ibarettir. Terbiyede muvaffakiyet çocuğun tabii vaziyetle doğrudan doğruya alakadardır. Mürebbi mümkün olmayanla olanı gayet iyi bilmelidir. Fıtratın bahşettiği veçhe ve istidatlara aykırı olacak her türlü zoraki tesir ve telkinlerimizin neticesi pek tehlikeli olur.*

Terbiyeci, çocuğa fıtratın vermediğini kazandıramaz. Terbiyeci fıtratın çizdiği yollardan yürümeye mecburdur. Gayritabii usullerle yetiştirilecek fertlerden teşekkül edecek cemiyete daima demagoji ve sarsıntılara sahne olmaktan kurtulamaz. Hülasa: Yanlış bir terbiye vermektense çocuğa hiçbir şey yaptırmamak daha hayırlıdır. Diğer tabirle büyük zarardan kurtulmak için küçük bir zararla iktifa etmek müreccahtır. İyi istidatlarla doğmuş olan bir çocuk fena bir muhitte büyüyecek olursa o feyizli istidatları sönmeye mahkûm olur. Terbiyeci, çocukları fena muhitlerin zararlı tesirlerinden korumalıdır".

Daha sonra makalede Goethe'nin çocuğun ahlakıyla ilgili düşüncelerine yer verilir. Buna göre çocuğun ahlakî temayülleri aile, mektep ve cemiyetin tesirleriyle tekâmül eder. Ancak tabiatta nasıl ki her organın tekâmülü tabii istidatlara göre muayyen bir sahada oluyorsa seciyenin tekâmülü de ferdî istidatlarla mukayyettir. Seciyenin mukadderatı istidatlara göre taayyün eder. Bir bitkinin özellikleri onun tohumunda büyük oranda mevcuttur. Tohumda bulunmayan bir özellik hiçbir şekilde bitkinin gelişiminde ortaya çıkmaz:

"*O hâlde terbiye, tabii ve mütekâmil safhaları murakabe ve kendi veçhelerinde idare etmekten ibarettir, diyebiliriz.*

[…]

Beşeri istidatların hiçbiri ihmal edilemez. Terbiyeci bilhassa ihtimamlarını zayıf istidatlar üzerinde toplamalıdır.

[…]

Mümaileyhe göre hürriyet mutlak değil mahdut ve mukayyettir. Goethe arzu ediyor ki fert, ahlakî kıymetlere haricî müeyyidelerle değil vicdanî emir ve iradesiyle ittiba etsin. Ahlak dışarıya değil vicdana dayanır".

Goethe'ye göre çocukta iyi ahlak için yeterli kabiliyet yoksa onu terbiye ile hürmete alıştırmak lazımdır. Üç çeşit hürmet vardır:

"*A-Allah'a karşı,*

B-Bize tabi (emrimiz altında) olanlara karşı,

C-Birlikte yaşadıklarımıza, akran ve emsalimize karşı.

Hakiki terbiyenin esasını hürmet teşkil etmektedir. İnsanlara hürmet, zayıflara şefkat, beşerî haysiyeti yükseltir, alçaltmaz. Hakiki haysiyetin diğerkâm bir ruha nasip olacağına kanidirler. Hürmet görmek için hürmet etmek lazım. Fert ve cemiyet arasında hakiki kaynaşmalar ancak böylelikle temin edilir".

Makalenin devamında Goethe'nin terbiye ile meslekî terbiye arasındaki ilişkilerle ilgili görüşlerinden de bahsedilir ve genel terbiyenin meslekî terbiyeyi de etkilediği vurgulanır. Sonrasında kadınların/ kızların terbiyesinin de önemli olduğu dile getirilir. (Akman, 1 Nisan 1932, ss. 31-45).

Halil Fikret, Goethe'nin Faust adlı eserini yukarıda arz edilen fikirleri doğrultusunda yazdığını söyler (Kanad, 1 Nisan 1932, ss. 1-5).

Aynı dergide bir başka yazar, Goethe ile Rousseau'nun terbiyevi görüşlerini karşılaştırır. Makaleye göre Goethe'nin eserleri dikkatle incelenecek olursa Rousseau'nun terbiyevi görüşlerinden geniş ölçüde ilham alındığı belirtilir. Makalenin **Sevim** adlı yazarı da bu hükmü maddeler hâlinde şöyle ispat etmeye çalışır:

"*1-Çocuğun tabii hususiyetlerini araştırma işi:*

İşte Goethe ile J. J. Rousseau'nun görüşleri arasında ilk ahenkli alamet. Rousseau'nun menfi terbiyeden maksadı tabiatla aykırılaşamayacağımızı anlatmaktır. İnsanı yetiştirmek, onu makine yapmak değil, organizmi müyesser olduğu kemale erdirmektir. Terbiye ve tedrisatta çocukların uzviyet ve ruhiyetine intibakı temin için tedricî hareket edilecektir. Bu ne kadar orijinal bir görüş; her şeyden evvel çocuğa çocuk muamelesi yapacağız. Çocuk, çocukluk hayatını bütün tabiiliğiyle yaşayacaktır. Bunun için de çocukların tabii hususiyetlerini tanımak zaruridir. Rousseau pedagoji sistemini çocuk dediğimiz canlı temel üzerine kurmuştur. Tabiat çocuğun, yetişmezden evvel, çocuk olarak yaşamasını istiyor.

J. J. Roussseau'nun terbiyevi görüşleri nazarîlikten çıkamazken Goethe'de nazarî olduğu kadar amelîleştiğini görüyoruz. Goethe, Rousseau'ya benzer düşüncelerinde daima hakiki hayat ihtiyaçlarını önleyecek tatbikî imkânlar aramıştır, bulmuştur da.

2.Terbiyede çocuğun ferdiyet ve şahsiyetini gözetmek:

J. J. Rousseau'ya göre terbiye ve tedrisin, çocuğun ferdiyet ve şahsiyetine intibak etmesi zaruridir. Çünkü tabii hususiyetlerine uyan vaziyetler karşısında kalmadıkça bütün insanî kudretlerini içten gelen bir istekle çalıştıramaz. Çocuk her türlü faaliyetlerinde tabiatın çizdiği istikametler üzerinedir. Kendisi için en emniyetle olgunlaşma ve ilerleme yolu tabiatın çizdiği yoldur, desteği de fıtrî istidatlarıdır. Çocuğa tabiatın vermediğini zorla kazandıramayız, hiçbir vakit.

[…]

Goethe'nin başkalarının yedeğinde dosdoğru giden çocuktan, kendi kudretlerine dayanarak sendeleye sendeleye ilerleyen çocuğu daha fazla takdir ederim, vecizesi ne büyük bir hakikattir.

[…]

3-Beden Terbiyesi:

Mahrumiyetlere katlanmak, metanet, sağlam beden, nefse ve iradeye hâkimiyet Rousseau'nun candan bağlandığı prensiplerdir.

"Geri, tabiata doğru" diye haykıran büyük terbiyeci beden terbiyesini şiddetle iltizam etmekle haklı değil mi?. Goethe de çocuğun bedenî sıhhat ve tekâmülüyle yakından alakadar olmuştur. Açık havada serbest hareket ve faaliyete dayanan terbiye ve tedris tarzını terviç ediyor. Sıhhati yerinde olmayan, bedeni tekâmül edememiş olan çocukların mesut olamayacakları kanaatindedirler. Goethe, çocukların iradelerini söndürmemek için tav'iyetlerini sarsmamalıyız, istedikleri gibi sıçramalı, bağrışmalıdırlar. Onların her türlü hareketlerini bedenî olgunluğa doğru atılan adımlar olarak kabul etmeliyiz, cümleleriyle bizi ne güzel aydınlatmış oluyor. Bedenî sıhhate spor, jimnastik, yayan yürümek, dağlarda taklidî harp oyunları, sıhhî gıda ve hayatı koruma için yüzme, yıkanma tavsiye ediyorlar.

[…]

3-Hürriyet, neşe, alaka:

J. J. Rouseau fikrî terbiyede çocuğun alakasını hareket noktası olarak kabul etmiştir. Didaktik faaliyetlerin mevzuunu çocuğun alakası tayin edecektir. Çocukların eksiksiz, aydın fikirler almasına çok dikkat edeceğiz.

Terbiye ve tedriste emniyetle bağlanacağımız prensipler: alaka, neşe ve hürriyettir. Çocukları seviniz, hoşlarına giden oyunlarını, insiyakî hareketlerini hoş görünüz. Çocuklara neşe, cazibe, gençlik saadetini tattırabilmek için serbest hareketlerini durdurabilecek her türlü engelleri ortadan kaldırmamız lazım. İşte Goethe'nin bu hususta düşünceleri. Goethe'nin en büyük zevki, çocuklarla eğlenmek, konuşmaktı. Bazen onlarla bir arada yemek yemekten de pek hoşlanırdı. Gençliğin daima neşeli bir hayat yaşamasını isterdi. Mumaileyhe göre hürriyet neşe ve saadet, gencin en tabii haklarıdır. Ona göre hayatın felsefesi de bunu işaret temektedir.

5-Emniyet ve itimat:

J. J. Rouseau "Tabiatın elinden çıkan her şey aslında iyidir. Her şey sonradan insanın elinde bozulur diye sistemin temel taşı bu prensiptir, diyebiliriz. Tabiat iyi, hars ve cemiyet fena, bozucu ve yıkıcı. Bütün düşüncelerinde döner dolaşır bu noktaya saplanır.

Goethe de hemen böyle düşünüyor. Çocukların faziletli olmasına hiçbir engel yoktur. Gençliğe itimat edilmelidir. Benim bildiğim bir şey varsa gençliğin ruhunu terbiyenin pek az değiştirmekte olduğudur. Aman bu kadar ahlakî baskılar da ne oluyor ki tabiat nasıl olmamız lazımsa ona göre yetiştirmektedir.

6-Hads Müşahede

Çocuk daim müşahedelere, hakikatleri kendi kendilerine çalışarak bulmaya sevk edilmelidir. İşte iki terbiyecinin ileri sürdükleri prensiplerden biri: Çocuğun kitabı tabiat olacaktır. O, hocasının ağzından hiçbir ders dinlemeyecek, hakikatleri doğrudan doğruya şahsî müşahede, araştırma ve tecrübeleriyle öğrenecektir. Her iki pedagog, talebe hakikatleri en tabii safhalarında yerinde görebilmek için tetkik seyahatlerini zaruri buluyorlar. Goethe'nin "oh, ne iyi, Fritz, ne kadar bahtiyar, ona seyahatler neler neler kazandırmadı. O gezintilerinde neler görmedi ki" sözü bu hususta düşüncelerini açıkça ifade etmektedir.

7-Kızların terbiyesi:

Her iki terbiyeci hanım kızların tabii vaziyetlerine göre yetiştirilmelerini isterler. Goethe, "Kızlarımızı her şeyden evvel annelik vazifesine hazırlamalıyız" diyor.

8-Dinî terbiye:

J. J. Rousseau, felsefe ve mantığa dayanan tabii bir dini istiyor. Emile, tabiat ve insanlığı sevecek, daima kendi vicdanına tabi kalacaklar.

Goethe'nin de bu hususta birçok yerlerde Rousseau ile birleştiğini görüyoruz. "İnanmak, itikatta hâl ve istikbal için büyük bir itimat sezmekteyiz. Bu çok büyük, kadir-i mutlak, görülmeyen bir varlığa inanmamızdan ileri geliyor".

Makalenin sonunda her iki pedagoga göre terbiyede gayenin, cemiyet hayatında müspet rol oynayacak şekilde kendi kudretlerine dayanan uzviyet ve ruhiyeti mütevazin bir tarzda olgunlaşmış insan yetiştirmek olduğu söylenir. Her iki eğitimci de insanlığı ve işi seven; demokrat, hayatını kendi emeğiyle kazanan fertler yetiştirmek ister (Sevim, 1 Nisan 1932, ss. 53-57).

Terbiye Postası mecmuasındaki **İsmail Hakkı Tonguç**'a ait makalede Johann Heinrich Pestalozzi'in pedagojik fikirleri maddelendirilerek detaylarıyla anlatılmıştır. Makaleye göre Pestalozzi'nin terbiyedeki hedefi, öğrencinin bizzat kendisinin inkişaf etmesini sağlamaktır. Buna tabiat terbiyesi de denilir. Bu terbiye sürecinde eşya ve malzeme önemlidir. Muallim ve mürebbi ise tabii kuvvetlerimizi inkişaf ettirirken yardımcı olarak mühimdirler.

Pestalozziye göre bütün beşer, terbiyesinin temelini müşahedenin içinde bulmaktadır:

> "*Müşahede etmek demek, eşyayı yani haricî tabiatı zihin, akıl ve derunî mahiyetimizle şekillendirmeye muvaffak olmak demektir. Tabiatı müşahede etmek, kendi beşeri mahiyetimizin zihnî kanunlarını müşahede etmemiz demektir.*
>
> *Terbiye bizzat terbiye edilmek demektir. Buna da tabiatı müşahede etmekle muvaffak olunur. Fakat tabiatı müşahede etmek demek harici âlemi ve eşyayı basitçe hissetmek, haricî tahrikâtı münfail bir vaziyette ahzetmek değil bilakis zihnin hissedici ve aynı zamanda yaratıcı ve şekillendirici faaliyeti demektir*".

Pestalozzi, terbiyeyi zihnî, uzvî (teknik) ve ahlakî= dinî olmak üzere üçe ayırır ve terbiyenin bu üç kuvvetin muvazenesinden husule geleceğini söyler. Terbiyede dikkat edilecek önemli hususlardan biri ferdi, cemiyetle rabıtalarını nazarıitibara alınarak tekâmül ettirmektir (cemiyet esası).

Aslında "*Pestalozzi'nin bütün sisteminde ahlak ve din derslerinin yeri yoktur. Çünkü o, dinî tedrisatın karakter teşkil edeceğine kani değildir. Sebebi: karakter için sözün yardımı olmaz. Bunu hayat yaratmalıdır" der*".

Pestalozziye göre "*Tedrisatın umumi vazifesi; Çocuğun karanlık ve karma karışık müşahedesini vazıh ve muayyen mefhumlar hâline getirmektir. […]. Çocuk ikametgâhı, kendi vücudu, muhiti gibi yakın mevzuları tetkik etmekten başlayarak müşahedesini artırmalı, uzağa gitmeli, malumdan meçhule geçmelidir*". Diğer taraftan;

> "*Kalbin ve kafanın terbiyesi yanına elin de terbiyesi getirildiği takdirde terbiyede ahenk husulü gelir. Terbiye kuvvetleri el ile yapılan işlerde birleşirler. O, aşağı sınıfı teşkil eden halkın pek küçükten zanaat öğrenmesini ister. Geniş mikyasta bir beden terbiyesi de talep eder. […] İyi bir köylü ve iyi bir sanat sahibi ister. Yüksek meslekler erbabına pek ehemmiyet vermez*".

Makaleye göre Pestalozzi;

"*Pedagojide bir sistem yapamamıştır. Esasen buna kâfi gelecek ilmî tahsile de malik değildi. Fakat onun pratik mesaisi ve eserleri, terbiye ve tedris işinin kendisine mahsus bir sistemini ve felsefesini göstermektedir.*

Pestalozzi'nin pedagojisi halk kütlesinin çocukları içindir. Yüksek tabakaya mensup gençlerin terbiyesiyle pek alakadar olmamıştır. Pedagojisinin kökü, onun içtimaî hislerine gömülüdür. O halkın iktisadî ve zihnî hayattaki korkunç vaziyetini gördü. Terbiye vasıtasıyla bu vaziyeti ıslaha yardım etmek istedi. Metodu da bizzat yardımdı. Onun pedagojisi hars pedagojisi ve içtimai yardım politikasıydı.

Pestalozzi yeni ilk mektebin müessisidir. Eski ilk mektebe halk terbiyesi müessesesi denilemezdi. Pestalozzi zihniyetine göre kurulan ve işletilen ilk mektebin en mühim vasfı halk terbiyesi müessesesi olmuştur. Çünkü ona göre ilk mektebin gayesi insan yavrusunu hür, zihnî ve ahlâkî istiklaliyete malik bir şahsiyet hâline getirmektir. Bu gayeye getirilecek yol da çocuğun kuvvetlerini bizzat kullanarak inkişaf ettirmesidir, diyordu. Onun içindir ki asrımızın mühim pedagoglarından Kerschensteiner haklı olarak Pestalozzi'ye "İş Mektebinin Babası" lakabını vermiştir" (Tonguç, 1 Eylül 1932, ss. 21-27; yazar daha sonra Pestalozzi ve eğitimle ilgili iki kitap yayımlamıştır: Pestalozzi- Çocuklar Köyü, 1960, (yeniden yayın: 2011); konuyla ilgili diğer kitabı: Pestalozzi ve Devrim, F. Gündüzalp, M. Rauf İnan ile birlikte (çeviri), İmece Yayınları, Ankara 1962, 199 sayfa).

Cecil Raddie ve F. Buisson

Terbiye Postası mecmuasındaki bir haberde vefat ettiği bildirilen bu iki şahsiyete taziye sunuluyor: "*C[ecil]. Reddie ve F. Buisson['un] vefat etmiş olduklarını teessürle kaydederiz. Terbiye tarihi bu iki emektar şahsiyeti daima şükranla anacaktır*" (Terbiye: Hareketler, 1932, s. 31).

Jean Jacques Rousseau

Terbiye Postası mecmuasındaki bir makalede Rousseau'nun pedagojisi ve eserleri hakkında bilgiler verilmekte ve konuyla ilgili bir de kaynakça sunulmaktadır. İlk aşamada Rousseau'nun pedagojik görüşleri maddelendirilmiş, ahlak terbiyesi ile ilgili esasları anlatılmış sonra da iş terbiyesi ile ilgili görüşleri verilmiştir. Makalenin sonunda Rousseau'nun eserleri tarihî sıraya göre sunularak düşünürle ilgili bir kaynakça da verilmiştir. Makale, önemine binaen tam metin olarak aşağıda verilmiştir:

"*I. Rousseau'nun Pedagojisi*

Pedagojinin tarihî felsefe ile rabıtası...

Ruso'nun tarihî felsefesi "Pesimistçe"dir. Buna rağmen onun bir cemiyet kurulabileceğine imanı vardır. Bunun için de terbiye vasıtası ile ferdin hazırlanması lazımdır.

İnsanları terbiye vasıtası ile yeni cemiyet için hazırlamak, kültürü yenilemek, tabiat kanunlarına göre bir cemiyet yapmak sayesinde hakiki devlet tesis edilebileceğine kanidir. Bu maksat için hakiki ahlakı insanlara hâkim bir vaziyete getirmek lâzımdır.

Terbiye mefhumu: Terbiye, Ruso'ya gelinceye kadar insanların talim ve terbiyenin, tarihin tespit ettiği bir cemiyet mefhumuna göre teşkilini istiyordu.

Ruso büsbütün yeni ve inkılapçı telkinlerle cemiyet terbiyesinin esasından yıkılarak değiştirilmesi fikrini getirdi.

Umumi esas fikirler:

1. Tekâmül ettirilmesi lazım gelen cemiyetin yarattığı meslek, rütbe adamı, hefedi, hizmetçi ve saire tipi değil bilakis hakiki "hür tabiat adamı" tipidir [S.8, s. 9].

2. Hür insan ancak yapabileceğini isteyen ve hoşuna giden şeyi yapabilen adamdır. Bu istiklali yani arzu ile iktidar, ihtiyaçla varlık arasındaki ahengi meydana getirir.

3. Hür insan mesuttur. Saadet, iktidarla arzu ve istekle kabiliyetin tevafuku demektir. Onun için bütün kuvvet ve kabiliyetlerin inkişafını istemesine de sebep budur.

4. Neticeler: Bidayetten yani uzuvların serbest olarak kullanılmaya başlandığı andan itibaren çocuğu hür bırakmalı ve kendi kendini inkişafa terk etmelidir.

Çocuğun kuvvetlerinin inkişafını temin eden ancak kendisidir. Bunun egoizmi (hodkâmlık) husule getireceği zannedilmemeli. Tazyik ve men, fenalığı vücuda getirir. Fenalık da beşeri zaaflardandır.

5. Hususi terbiye, köy terbiyesi ve muallim terbiyesi. Eğer ideal cemiyet tahakkuk ederse çocuk onun içinde ve onun vasıtası ile terbiye edilebilir. Bozulmuş cemiyetlerde çocuğun tecridi ve bir ideal mürebbiye tevdii lâzımdır.

6. Tabiata göre terbiye;

a) Bu terbiye çocuğun büyüme (neşvünema)sına imkân verecek şeyleri ondan uzak bulundurduğu müddetçe menfi; tabiî büyümeyi besleyici mahiyette oldukça da müspettir.

b) Her şeyin fevkinde tutulması lazım gelen yalnız çocuğun tekâmülî kademeleridir. Çocuğu yalnız terbiye edilmeye ihtiyaç hâsıl olduğu zaman terbiye etmelidir. Terbiyevi işleri her tekâmül kademesinin deruni lüzumu (terbiyevi) idare etmelidir.

Terbiyenin hakiki gayesi, yalnız tekâmülün merkezini teşkil, uzak ve bilahare tayin edilecek bir gaye veya bir meslek değil şahsiyettir. Fert bizzat dine ihtiyaç gösterdiği takdirde din terbiyesi mevzubahis olmalıdır.

c) Terbiye tabiat kuvvetlerini faaliyete getirmek yani müşahhas iş, bizzat yapmak, tecrübe etmek demektir. Yalnız refleksiyon değildir.

d) Mürebbi görünmeyecek şeklinde [S.8, s. 10] talebenin arasında tabiatı idare eder. Onun idaresi biraz mizaç değil tabiat kudretidir. Talebenin itaatkârlığı mürebbi iradesinin tabiat kudretine bağlıdır. Talebe mürebbiyi tabiat hadisesi olarak hisseder.

Ahlak terbiyesinin esasları;

1. Terbiyenin esası emredici ahlak değil bilakis bizzat çocuğun tekâmülünden hür olarak doğan ahlak olmalıdır.

2. Vazife ve vazife mefhumu yoktur. Yalnız çocuğun tabiat (cevheri) içinde nefis mefhumu: hak mündemiçtir. Vazife mefhumu yerine şu esas ikame edilmelidir:

Bir taraftan her inkişaf devrine göre çocuktaki kuvvetleri tam manası ile tekâmül ettirmeye diğer taraftan da irade ve arzuları bu kuvvet hazinesinden taşkın bir hale getirmeye çalışmalıdır. Yani kuvvet ve münasebetlerinde ahenk teminine, ahlaki şahsiyeti tabiata göre inkişaf ettirmeye ceht etmelidir.

3. Ahlak terbiyesinin kökleri şahsî hayatın bizzat özünü teşkil eden sevginin içindendir.

Faziletler, ahlakî kanunlar ve içtimai münasebetler bu esasa göre teşkil edilirler.

4. Ahlakileştirmek, aklileştirmek, rica ve men etmek, yani ideal bir şekle getirilen olmak veya olmamak keyfiyeti yoktur. Bilakis muktedir olmak veya olmamak yani tabiatın kanunlarına merbutiyet vardır.

II. Rousseau 'ya göre İş Terbiyesi

Ruso terbiyede bizzat faaliyet (spontane itaat) ve inkişaf (tekâmül) fikrine fevkalade hak vermekle tanınmış bir terbiyeci ve filozoftur. O bu iki hâli de çiftçinin ve zanaatkârın normal

mesaisinde görmektedir. Terbiyevî kıymetleri mebzul bir faaliyet olarak çiftçiliği bulmaktadır [S.8, s. 11].

Ruso "Emil"e evvelâ: "Çiftçiliği öğren diye bir emir vermeme lüzum yoktur. Çünkü o bunu çocukluğu zamanından itibaren öğrenmiş ve onunla ünsiyet peyda etmiştir" der. Ben bununla beraber "Emil"e: "bir de zanaat öğren demeliyim. Çünkü onun bir şair olacağına bir kunduracı, porselen eşyaya çiçek resmeden bir ressam olacağına yollara taş döşeyen bir kaldırımcı olmasını tercih ederim ve memnun olurum. Ben onu sağlam bir istikbali olmayan bütün zanaatlardan men ederim. Güç ve tehlikeli zanaatlara teşvik ederim. Çünkü onlar cesareti ve kuvveti arttırırlar" der.

O gençlere : "Gençler, işlerinize erkek elinin damgalarını basınız. Kuvvetli ve kudretli bir elle balta ve testere kullanmasını, bir kirişi yontmayı, bir çatıyı çatmayı, bir sandığı yapmayı, çatı kirişlerini çatmayı biliniz." Madenleri işlemek faydalıdır, hem de bütün işlerin en faydalısıdır, der. Ve sözlerine öyle devam eder:

Fakat ben talebemden birini marangozluğa sülük etmiş görmekle çok memnun olurum, çünkü bu zanaat vücuda kuvvetli bir bereket kabiliyeti verir. Zanaatkârdan beceriklilik ve güzellik zevki ister, onu hakikaten kullanılan ve faydalı olan eşyayı yapmaya sevk eder. Biz daima şu noktayı hatırlamalıyız: biz yalnız zanaatın çırakları değiliz aynı zamanda insan olmamız dolayısı ile de çıraklarız. "Emil daima mükemmel eserleri yapıyor fakat hiç bir zaman mükemmel usta olamayacaktır". O yaptığı işlerle iş yapmış olduğunu ispat etmektedir. O tezahürata değil hakikate ehemmiyet vermektedir".

Ruso, ben mesai malzemenin ilk işlemesi anlarına nazaran, güzel sanatlar için sarf edildiği takdirde mi yüksek neviden olur ve daha fazla kıymet ve ehemmiyet kazanır gibi bir noktayı tetkik etmeye lüzum bile görmem, fakat şu noktayı teyit ederim ki sanat umum için lüzumlu ve gayrikabili içtinap semereler istihsal eder. Ve hiç münakaşasız denebilir ki aynı zamanda en büyük kıymeti kazanır.

Umumi Terbiyenin Esası Ne Olmalıdır?

Genç insanların en canlı ve çalışmaya çok müsait bir devrinde yalnız spekülatif (spekülativ)=nazari maluma müstenit bir tahsille [S.8, s. 12] teçhiz ve terbiye etmeye kalkmak ve onları bilahare hayata ve mesleğe sokmak akıl ve tabiata rağmen günah değil midir?

"Onlara zanaat öğretilecek yerde faydasız malumat öğretmenin sebebi nedir?" "Hayatta yaşayabilmek için insanlarla nasıl yaşanabileceğini bilmek lazımdır. Ben şunu tekrar

söylemekten hiç yorulmayacağını: "Gençlere verilecek bütün dersler kelimelerden (laf) ziyade amelî işlerden müteşekkil olmalıdır".

III. Rousseau'nun Eserleri

1739: Bir felsefi şiir (Le Verger des Charmettes)

1740: Musiki notaları sistemine dair bir eser.

1742-47: 1)Opera, 2)Tiyatro. Modern musikiye dair.

1750: Acaba Terakkiyat, İlimler ve sanatlar ahlâkî iyileştirmeye müessir oldular mı? sualine cevap teşkil eden ve mükâfat kazanan eseri.

1753: İnsanlar arasındaki müsavatsızlığın menşei namındaki mükâfat kazanan eseri.

1755: Siyasi iktisadiyata dair bir ansiklopediye yazdığı bir parça.

1756 yılında yazılan ve 1761'de intişar etmiş olan Nevvelle Helase yazdığı bir roman

1762: Emil Contrat Social

1765: Korsika için bir kanun esası

1766 yılında yazılan ve 1782'de intişar eden Confessions' a yazdığı hayatına dair hatıralar [S.8, s. 13].

Kitabiyat:

Almanca Eserler;

1) Pädagogisches Lektion, Schwarz

2) Geseihte der neueren Pädagogika Leitlinien, D. Vogelherd

3) Geseihte der Erziehung, P. Barth.

4) Wörterbuch de Arbeitserziehung, Schollen U. Wolff.

Türkçe Eserler

1. Pedagoji tarihi, Nafi Tuf B.

2. J.J. Rousseau ve Terbiyesi, İ. Hakkı (müderris)

3. Terbiye ve Tedris Tarihi, H. Fikret

Fransızca Eserler

1. Histoire de la Pédagogie, Georg Chevaliez.

2. Dictionnaire de Pédagogie, F. Eussions" (Tonguç, 1 Ekim 1932, ss. 9-14).

Berthold Otto

Kendi ismiyle bir okul kuran ve zamanla bunu sistemleştiren Berthold Otto hakkında **Hasip Ahmet Aytuna**, muhtelif makaleler yayımlamıştır. Daha önce çıkan bir makalesinde (Aytuna, 1 Mart 1933, ss. 6-15) bu okul sisteminin özelliklerini özet olarak anlatmıştır. Aşağıdaki makalesinde ise daha çok eğitimcinin hayatından, genel görüşlerinden, hizmetlerinden ve eserlerinden bahsetmektedir. Makale metni şöyledir:

"*B. Otto, 1906 senesi esnasında Berlin civarında Schterfelde'de Hauslehrerchule= ev muallimi mektebi namıyla bir mektep açıyor. 26 seneden beri bu mektebi idare ediyor, orada çalışıyor, orijinal pedagojik fikirler ve noktainazarlar ortaya atıyor, orada fikirlerinin ve noktainazarlarının tatbikatıyla uğraşıyor.*

B. Otto, fikirleri yüzünden çok zahmet çekmiş bir simadır. Başlangıçta, o zaman için, çok garip görünen pedagojik fikir ve kanaatleri ile çok kimseler istihza etmiş, bu hal, bu büyük pedagogun nazariye ve faraziyeden tatbikata emniyetle ve tereddütsüz bir surette geçmesine mâni olmuştur. Bu vaziyet karşısında, zavallı pedagog muhtelif mekteplerden, muhtelif sebeplerle, kimisi kabiliyetsiz, kimisi tembel, kimisi son derece haşarı olduğu için kovulan yaşları muhtelif 25 çocuğu toplamış, onlarla çalışmaya başlamıştır. B. Otto, çocuklara gösterdiği ölçüsüz sevgisi ve pedagojik dehasıyla, birkaç ay içinde bu talebe grubunu ıslaha muvaffak olmuş ve mektebinde çok iyi ve adeta tabii bir aile hayatı ve muaşereti tesis eylemiştir.

B. Otto, çocuk ebeveynlerinin [S.14, s. *87] de çocuklarının terbiye ve tahsillerine iştirak etmesi lüzumunu ileri süren birinci derecede mücahitlerden biridir. Bu zat, çocuk ebeveynlerini yanız mektebi ziyarete davet etmekle kalmamış, bilakis mektepteki çocuklarını dolaşmak, onların talim ve tedris faaliyetlerini görmek, talebe içtimalarına, talebe eğlencelerine, talebe seyahat ve gezintilerine, talebe oyunlarına iştirak etmekte ısrar eylemiş ve bunda muvaffak olmuştur. B. Otto'nun tedris sistemindeki serbestlik ve alenilik, onun şöhretini yalnız Almanya'nın muhtelif semtlerine yaymakla kalmamış, bütün medeni âleme tanıtmış ve takdir ettirmiştir.*

II. Pedagojik Faaliyeti

B. Otto, tatbikatla kontrol ettiği pedagojik fikirlerini, yazdığı [eserlerinde], muhtelif cemiyetlerin davet ettiği içtimalarda verdiği konferanslarda, muavinleriyle birlikte çıkardığı orijinal mecmuası "Ev Muallimi"nde yazdığı birçok makalelerde müdafaa etmiştir. Neşriyatındaki pedagojik fikirlerinin mühim bir kısmını B. Otto, kendisinin talebelik hayatından almıştır. Talebe iken zamanının mektep teşkilatından, cebrî ve kitabî tedrisattan nefret edermiş. Bunun içindir ki baba olduğu zaman çocuklarını zamanının mekteplerine göndermiyor, talim ve terbiyelerini evde, kendisi idare ediyor. Evinde tedris ve terbiye hakkında yaptığı bu tecrübe, ona cesaret veriyor ve neticede onu, hususi bir mektep açmaya sevk ediyor.

Bu mektepte B. Otto, tedris ve terbiye faaliyetini çocukların serbest uzvî nemaları esasına istinat ettiriyor ve "her insan ve insanî fert, kendisine ait uzvî nema kanunları ile beraber doğar. Vücut için söylenilen bu hakikati, herkes bilir. Fakat aynı şey, ruhun inkişafı için herkes tarafından kabul edilmez. Vücudun serbest büyümesine ve inkişaf etmesine göz yumarlar ve bunu temin için ona, gıda ve imkân verirler ve onu bütün muzır tesirlerden korurlar. Ruhun inkişafı için de aynı tarzda hareket edilmek lazım değil midir? Her normal çocuk, kendi muhitinde bulunan her şeye karşı alaka gösterir. Eğer biz, çocuk alakalarını inkişafta serbest bırakırsak ve yalnız çocuk bizim muavenetimize lüzum gösterdiği zaman ona yardım edersek, böyle bir çocuk, içinde yaşadığı muhite pek kolay uyabilir ve dünya hakkında iyi bir noktainazar sahibi olabilir". B. Otto nazarında talimî materyal değil, çocuk ve onun öğrenme arzu ve alakası mektepte birinci planı işgal etmektedir.

B. Otto, mektebindeki teşkilat ve muaşeret, bir aile toplu hayat manzarası arz etmektedir. Bir aile [S.14, s. 88] içinde olduğu gibi mektepte de iş, istirahat, eğlence, gezintiler, oyunlar, yemek, uyumak ilh. her şey, aile esaslarına göre teşkil ve tertip edilmiştir.

Bugün, pedagojik bir nazariye ve son bir yenilik olarak tatbik edilmekte olan "toplu tedris= gesamtunterricht" ıstılahını ilk defa olarak kullananlardan biri de B. Otto'dur. Yalnız B Otto, toplu tedris ıstılahını "mütekabil serbest öğrenme ve öğretme" manasında kullanmıştır.

B. Otto, yine ilk defa olarak her yaşın kendine mahsus bir konuşma tarzı olduğunu ortaya atmış ve buna "yaş lehçesi" namını vermiştir. Ona göre çocuk kendisine anlatılanı anlayabilmek için ona yaşının icap ettirdiği lehçe ile hitap etmek lazımdır. Hâlbuki her mektepte, çocuk için çok canlı ve manalı olan bu lehçeyi unutturmak ve onun yerine, çocuk nazarında manasız ve mündericatsız daha doğrusu mefhumları iyice kavranmayan kelimelerden mürekkep bir kitap lisanı ikame edilmektedir. Bu sebeptendir ki çocuklar, maksatlarını ifade etmekte çok zorluklarla karşılaşmakta ve bütün mektep hayatı devam ettiği müddetçe çocuklar, kitap lisanı ile meramlarını ifadede zayıf kalmakta, beklenilen muvaffakiyeti gösterememektedirler.

Her yaştaki talebeye karşı tam manasıyla bir baba şefkat ve muamelesi gösteren, çocuklar tarafından kendisine sorulan en mücerret suallere varıncaya kadar her şeye, her zaman çocukların yaşlarına mahsus taklidi kolay olmayan bir lisanla konuşan, izahlarda bulunan, pedagojik hareket ve tedbirleri almakta temeyyüz eden, teşkilat ve idarede deha derecesine yükselen B. Otto, beynelmilel bir şöhret kazandı ve bazı meşhur pedagogların söyledikleri gibi, Almanya'nın Pestalozzi'si oldu.

III. Hizmeti

B. Otto, cebir ve tazyik vasıtalarına müracaat etmeden çocuğun inkişafını temin eyleyen yeni serbest mektebin müessisi, nazariyat ve tatbikat sahasında cesaretle ileri hamleler yapan, pedagojik prensipler teklif ve bunları tatbik eden cesur bir ıslahatçıdır. Yarım asırdan beri B. Otto, mütefekkir pedagog ve pratik muallim unvanı ile anılmaktadır. Sözleri daima işlerine ve işleri, sözlerine uygun olan bu büyük fikir ve iş adamı, hakikaten hürmet ve takdire şayandır. Yeni fikirler, yeni usuller ve pedagojik nazariyeler ortaya atanlar pek çoktur. Fakat B. Otto gibi, çocuklar arasına giren, sınıfta ders veren, fikirlerini tatbik eden, muavinlerini yetiştiren ne kadar az pedagog vardır!... [S.14, s. 89].

B. Otto, Alman ve diğer ecnebi memleketlerle Alman ve ecnebi muallimlere bizzat dersler vermek suretiyle hem fikirlerinin nasıl tatbik edildiğini göstermiş, hem de mektebi lehinde propaganda yapmıştır. Kalemiyle ve sözleriyle müstakbel mektebin planını hazırlayan B. Otto, yalnız mahir ve muktedir bir mimar değil, aynı zamanda mütevazı bir duvarcı ameledir de… Öyle bir amele ki ihtiyar denecek bir yaşta olmasına rağmen yarının muhteşem mektep binasının temellerini ve duvarlarını işlemektedir.

IV. Eserleri

B. Otto, hayatında günlü geceli çalışmış, çok enerjik bir şahsiyettir. Muhtelif mevzulara ve çoğu pedagojiye dair, elliden fazla küçük büyük eser yazmıştır. Bu kitaplar, daima yükselen bir ruhun ve daima yeni yeni eserler yaratan kuvvetli bir şahsiyetin ve büyük bir azim ve enerji sahibi olduğunu göstermeye kâfidir. B. Otto'nun içtimaî ve pedagojik mevzulara dair muhtelif zamanlarda verdiği konferanslar da küçük broşürler hâlinde basılmıştır. Bunlardan başka mühim eserleri şunlardır:

1-Mektepte Reform

2-Talim ve Tedrisin Psikolojisine İlave

3-Latince Mektuplar

4-Çocuk ve Siyaset

5-Müstakbel Devlet

6-Müstakbel Mektebin Talimî Gidişi" (Aytuna, 1 Nisan 1933, ss. 87-90).

İsmail Hakkı TONGUÇ

Terbiye ve eğitim konusunda pek çok kitap ve makale neşreden ve hatta bazı fikirlerini de bizzat uygulayan yerli düşünürlerden ve eğitimcilerden biri **İsmail Hakkı Tonguç**'tur. Mesela Tonguç, Pestalozzi ve Kerschensteiner'in savundukları "İş Mektebi" fikrini öyle benimsemiştir ki hem bu yazarlar ve fikirleriyle ilgili hem de iş mektebiyle ilgili pek çok yayın yapmış ve bu fikrin Türkiye'de yerleşmesine çalışmıştır. *Terbiye Postası*'nda çıkan makalesinde bu konuyu detaylarıyla işlemiş, bahsi geçen düşünürlerden ve başkalarından alıntılarla etraflıca anlatmıştır. Bu okul sisteminin nasıl ortaya çıktığını, neleri kapsadığını, iş ve terbiye mefhumundan ne anlaşılması gerektiğini, bizzat yapılan iş ve faaliyetlerin (oyun, spor ve meşguliyet) kısımlarını, pedagojik işin mühim vasıflarını, zihnî ve bedenî iş kavramlarını, nevilerini ve bu iş mektebi fikrini tehdit eden unsurları açıklamaya çalışmıştır. Son kısımda kaynakça vereceğini ve bunu da gelecek makalede yapacağını beyan etmiştir (Tonguç, 1 Ocak 1933, ss. 1-6; yazar bu makalesi ile "İş Ruhiyatı ve İşin Kademeleri" başlıklı makalelerini daha sonra genişletip kitap hâlinde yayımlamıştır: İş ve Meslek Terbiyesi, Hâkimiyet-i Milliye Basımevi, Ankara 1933, 164 sayfa).

4.2.13.2. İdareciler

Yeni Fikir Mecmuasında idareci ziyaretleri, atamaları ve yer değişiklikleri, vefatları ile ilgili bazı yazılar ve haberler çıkmıştır.

Yeni Fikir dergisi, yaklaşık iki yıldır yayımlanma sürecinde destekleri için pek çok şahsiyetle birlikte Mıntıka Maarif Emini Avni'ye, Maarif Müdürü Fakir'e teşekkür eder (y.y. 1 Aralık 1926, s. 377).

Mesela Millî Eğitim Bakanı Mustafa Necati ve beraberinde milletvekili Nurettin ve Halit Beylerle Talim ve Terbiye Dairesi Başkanı Mehmet Emin Beyden oluşan bir heyet Konya'yı 14 Haziran 1928 Perşembe günü ziyaret etmiş, muhtelif mektep ziyaretleri yapılmış, akşamleyin belediye bahçesinde fakir çocuklar yararına yapılan kır balosuna iştirak edilmiş, ertesi gün ise Adana'ya gitmek için Konya'da ayrılmışlardır (Mıntıka maarif şûûnu, 1928, s. 968).

Başka bir haber metnine göre;

"*Aksaray Vilayeti Merkez İlk Tedrisat Müfettişi Mithat Şakir [Altan] Bey, terfian Çankırı Maarif Müdürlüğüne tayin olunmuştur.*

Eskişehir Maarif Müdürü Celal Mahir Bey Bursa Maarif Müdürlüğüne,

Ve İzmit Maarif Müdürü Talat Bey, Eskişehir Maarif Müdürlüğüne nakil olunmuşlardır". (Mıntıka maarif şüûnu, 1928, ss. 903-904).

"*Maarif Emini Nevzat Beyefendi Afyon Karahisar, Kütahya, Eskişehir, Bilecik vilayetlerini teftiş etmek üzere 12 Mayıs Cumartesi günü akşamı Konya'dan ayrılmışlardır*" (Mıntıka maarif şüûnu, 1928, s. 931).

1928 tarihinde Konya Maarif Müdürü Hasip Bey, Köprübaşı Mektebi Müdürü Zeki Bey'dir (Mıntıka maarif şüûnu, 1928, s. 968).

Vefat eden Konya Lisesi Müdürü Nijat B. ile ilgili *Yeni Fikir* mecmuasında bir yazı yayımlanmıştır:

> "*H.1309'da doğan ve 1929 bidayetinde vefat eden, müteveffa Osman Hilmi B. Mahdumu Nijat B. Selaniklidir. Aile isimleri Mürselzade'dir. Nijat B. 21/04/338'de Selanikli Katipzade Hakkı B. Kerimesi Kamran hanımla evlenmişlerdir. Nijat B.den Özalp isminde bir çocukları olan muallim Kamran Hanım, Elyevm 28 yaşlarında olup, tahsilini Selanik Dam de Siyon ve İzmir Kız Sultanisinde ikmal etmiştir. Nijat B. H.1330'da muallimlikle hayata girmiş ve bundan 10-15 gün evvel de son nefesini yine bu mesleğe son ve sıcak bir hediye olarak bırakmıştır.*
>
> *Mesleği esnasında 17 kadar memuriyette bulunmuştur. Orta tahsilini Selanik Feyziye idadisinde, yüksek tahsilini Mülkiye Mektebinde yapmıştır. Tahsilini ikmal için de Paris Ulum-ı Siyasiye Mektebinin son sınıflarına kadar yürütmüş, fakat Harb-i Umumî dolayısıyla oradan ayrılmıştır.*
>
> *Nijat B. Coğrafya ve Türkçede hakikaten salahiyettardı. Muhtelif mecmualarda makaleleri vardır. Elyevm neşredilmemiş birçok şiir ve makaleleriyle, birkaç roman ve tiyatroları vardır.*
>
> *Nijat Beyin mektebe ve ailesine karşı samimi merbutiyeti vardı. 500'e yakın talebesi olan lisede hiçbir kimse yoktur ki Nijat Beyi sevmemiş olsun. O en iyi insanlardandı.*

Hususi hayatı hakkında henüz malumat edinemediğimiz için şimdilik mektep dosyasından ve bacanağı diş doktoru Fahir B.den elde ettiğimiz malumat bu kadardır" (Yılmaz, 1 Mart 1929, s. 3).

Konya Maarif Emini Abdüllatif Nevzat Beyin Yüksek Tedrisat Müdürlüğüne atanmasından dolayı bir tebrik, takdir yazısı Namdar Rahmi Karatay tarafından Kervan dergisinde yayımlanmıştır (Karatay, 8 Haziran 1929, s. 8).

Konya Erkek Muallim Mektebi öğrencilerinin çıkardığı *Işık Yolu* dergisinde, müdürlerinden Halit Ziya Beyin vefatı dolayısıyla 28. sayılarını ona ithafen çıkardıkları belirtilmiştir. Konuyla ilgili **Sait Gültekin**, kendisine hitap eden bir nesir yayımlamış, onunla ilgili bazı hatıralarını dile getirmiştir (Gültekin, 15 Kasım 1929, ss. 3-4). Aynı sayıda 5. sınıf öğrencilerinden **Behlül**, bu sayının, müdürleri olan Halit Ziya Beye ithaf edildiğini şiirsel bir dille ifade etmiştir (Behlül, 15 Kasım 1929, ss. 6-7). Başka bir öğrenci müdürlerinin okula geldiği ilk günkü hatırasını anlatmıştır (Mustafa Hamdi, 15 Kasım 1929, s. 8). Başka bir öğrenci, onun okul tamir edilirken bir işçi gibi çalışanlara yardım ettiği ile ilgili hatırasını dile getirmiştir (Vahit, 15 Kasım 1929, ss. 10-11).

Aynı okul öğrencilerinden **M. Tevfik** ise onun günlük mesaisi ile ilgili dikkate değer tespitlerde bulunur:

"*Sabahleyin talebe kalkmazdan bir saat evvel kalkar. Saat 5'te mesai odasında çalışır, talebe zili çalar çalmaz bazen koridorda gezmeye başlar ve bazen de mektep haricine çıkar, teneffüslerde talebenin arasında dolaşırdı.*

Yarım sat sonra jimnastik zili çalınca doğru lavabolara kadar gider, haydi, diyerek yüz yıkayanlara zilin çaldığını haber verir.

Sonra beraber olarak jimnastik yapardık.

Mütalaaya girdiğimiz vakit eğer kış günü ise, elinde soba demiri ile her sınıfı ayrı ayrı gezer, sobaları karıştırır, sınıfın derece-i harareti düşmüşse kömür getirtir, attırır, gündüz akşama kadar sınıfların derecesine bakar dururdu.

Kışın biz koridorlarda paltosuz gezemediğimiz hâlde o, ekseriya paltosunu giymezdi; biz sınıf kapısı açılacak diye korktuğumuz hâlde, o, odasının kapısını kapamazdı. Biz sınıf süpürmeyi kendimize yük bilirdik, bilakis o her zaman odasını siler süpürürdü.

Her mütalaada birkaç defa sınıfa girerek mütalaa ettiğimiz kitaplara bakar, mütalaa ve ders zamanlarında dışarıda, koridorda yaz ve kış mütemadiyen soğuk oturur ve sükûneti temin

için uğraşır, didinir ve muvaffak da olurdu. Yılmak ve yorulmak kelimelerinin mefhumu onca değersiz, istihza ile karşılanacak şeylerdi.

O, her çocuğunu bir baba şefkatiyle sever fakat bu sevgisini hiçbir yavrusuna ihzar etmezdi.

Bir gün odasına gittim, dalgın dalgın çalışıyordu. Orda durdum, bekledim. Bir müddet sonra yarı ciddi yarı mütebessim yüzüme bakarak, tatlı ve ahenktar bir sesle: Ne var, dedi.

İki lira istedim. Sevimli bir gülüşle şu cevabı verdi:

-İşte cüzdan, bir liram var, kâfi gelirse al yavrum, dedi.

Uykusu aşağı yukarı ancak dört beş saatti belki bundan da az, gece bizi uyutmayınca uyumazdı. Gene bu kadar zaman evvel de kalkardı" (M. Tevfik, 15 Kasım 1929, ss. 11-12).

Eski İl Millî Eğitim Müdürü Mehmet Ferit Uğur hakkında *Konya Halkevi* dergisinde bir taziye yazısı yayımlanır. Yazı **Feridun Nafiz Uzluk**'a aittir. Makalede Konya'nın kıymetli bir değerinin yitirildiğinden bahsedilir ve hayatı, eğitimi, mesleği, eserleri hakkında bilgiler verilir:

"*O, Konyalı İbrahim Efendinin oğludur, anası Hanife hanımdır. 1296'da bu şehirde doğmuş, Sıbyan mektebinde okuduktan sonra idadinin rüştiye ikinci sınıfına girmiş, 1314'de pek iyi derece ile mezun olmuştu.*

İstanbul Yüksek Muallim Mektebine girmek istiyordu. O zaman için girme şartları çok ağırdı. Arap, Acem dillerini iyi bilmesi, Mütenebbi'nin, Hassan'ın, Lebid'in İbn-i Ferid'in kasidelerinden seçilebilecek beyitleri anlayıp tahlil etmesi gerekti. Fatih medreselerinden icazetli hocaları bocalattıran imtihan, sivil idari mezunları için hiç kolay değildi.

Ferit, bu imtihanı kazandı, üç yıl okudu, parlak bir imtihanla 1317'de aliyyülâlâ ve birincilikle diploma aldı.

Münif Paşa gibi Mısır'ın Ezher külliyesinde, Almanya'nın Berlin Hukuk Fakültesinde okuyan maarif nazırları, çalışkan, zeki talebeleri kuru bir kâğıt parçasıyla uğurlamıyordu. M. Ferit'in göğsünü, altın bir maarif madalyası süsledi. Zaten o devri yaşayanlar bilirler; vilayet, sancak idadilerinde, hatta rüştiyelerinde bile, yaz aylarının sıcak gecelerini sabahlara kadar çalışarak uyanık geçiren talebe, imtihanlarını bitirince mükâfat dağıtma töreni yapılırdı.

[...]

Ferit Hoca, Konya, Niğde, Elazığ, Sivas, Diyarbakır vilayetlerinde muallim, ikinci muavin, birinci muavin, müdür, maarif müfettişi, maarif müdürü olarak hizmet etmiş, bu vilayetlerden yetişen gençlere hocalık, rehberlik etmiştir.

Yarım asra yaklaşan devrede yurt çocuklarına bilgi ve fazilet dersi vermiştir. O bütün tıp şubelerini kavrayan büyük bir hekim gibi liselerde okutulan dersleri tedris eyleyecek kudrette ansiklopedik bilgi sahibi idi. Böylelikle ilmi küll hâlinde görür ve öyle anlardı ki tamamen haklıdır.

Lakin en çok sevdiği herhâlde tarih, Selçukî tarihi idi. 1338'de tekaüt olunca kendisini bu şubeye vakfetmişti. Emeklerini ceste ceste ortaya koydu.

1-Konya Rehberi: Şimdi Ekekon başyazarı Muhlis'in belediye reisliği gününde Muhlis, Faik, Mümtaz beylerin elbirliği ile hazırlanmış resimli, şehir haritasını havi güzel bir eserdir.

2-Konya Halkiyat ve Harsiyatı: Sadettin Nüzhet'le birlikte yazmıştır. 926'da Konya Belediyesi bastırmıştır. Konya'dan yetişen şairlerin, ozanların hayatlarını, şiirlerini anlatır. Bu kitap hakkında Babalık'ta, İstanbul mecmua ve gazetelerinde çok yazı ve tenkit çıkmıştır.

Resimli Perşembe adlı mecmuada "Hangi kitapları yakmalı?" diye açılan ankete Konya'dan Samanpazarından verilen cevapta bunu "Konya Halkiyat ve Harsiyatı" kitabı da olacağı ileri sürülüyordu. Adını ve hüviyetini saklayan korkak müfteriye, o zaman Babalık sütunlarında Muzaffer Hamit şiddetli bir yazı ile karşılık vermişti.

3-Sahipata ve Oğullarının Hayat ve Eserleri: Mesut'la müşterektir. Bazı eksiklikleri ile birlikte himmet eseridir.

4-Şikari Tarihi: Konya mecmuasında tefrika suretiyle basılmıştır.

5-Konya mecmuasının hem kurucusu hem muharriri idi. Orada kıymetli yazıları çıkmıştır.

M. Ferit Konya Halkevine kuruluşundan itibaren aza ve başkan olarak hizmette bulunmuştur. Kendisinden daha geniş ölçüde vazife beklenirdi. Ona muvaffak olamaması talihsizliğinden başka bir şey değildir.

Nezih, afif, çalışkan, mütevazı, halim, centilmen, kibar, muhitine hürmet telkin eder bir zattı. Konya Mecmuasından hayatını, ilmî faaliyetini belirten fevkalade bir nüsha bekliyoruz. Yurt yolunda çalışanlara saygı göstermek borcumuzdur.

M. Ferit, maddeten ölmüştür, manen daima gönüllerimizde yaşayacaktır" (Uzluk, F. N. Mart 1942, ss. 19-21).

Mehmet Ferit Uğur'un ölümü üzerine başka kalemler de taziye yayımlamışlardır. Bunlardan **Mehmet Muhlis Koner**, Ankara'da haberini duyduğu hocasının, arkadaşının cenazesine katılamadığından üzüntülerini sunmuştur. Kendisine idadide coğrafya öğretmenliği yaptığını, belediye başkanlığı zamanında ise o da millî eğitim müdürü olarak teşrik-i mesaide bulunduklarını ifade etmiştir. Beş altı sene önce geçirdiği bir rahatsızlığının onu günden güne ebediyete yaklaştırdığını söyleyen yazar, teessürlerini bildirerek yazısını sonlandırır (Koner, Mart 1942, s. 22).

Başka bir kalem **Muvaffak Sami Onat**'tır. Onat makalesinde birbirine yakın zamanlarda ölen Muallim Mehmet Arif ile Mehmet Ferit Uğur'un vefatlarının, Konya muhiti ve ilim âlemi için büyük kayıp olduğunu ifade etmiştir. Önce Muallim Mehmet Arif'le olan hatıralarını anlattıktan sonra Mehmet Ferit Uğur'la olan ilişkilerine geçer:

> "*Mehmet Ferit Uğur hocamızı ise pek eskiden beri tanırım. Bana tarih muallimliği bile vardır. Senelerden beri kendisini tanır ve istifade ederim. Onun son birkaç senelik Halkevi Reisliği ise münasebatımızın daha fazla sıklaşmasına, kendisinden daha fazla istifade etmeme yardım etti. Ona bütün Konyalılar haklı olarak "ayaklı kütüphane" derdi. O, bu şerefli unvanı bihakkın elde etmişti. Tam manasıyla ansiklopedik malumatı vardı. Bilmediği, anlamadığı ilim branşı yoktu. Bununla beraber bilhassa tarih, ruhiyat ve edebiyata ihtisası vardı. Kozmografya ve yüksek riyaziyede dahi hayli derin olduğunu, hatta bu vadide eserler bile verdiğini işitirdik. Bütün bunlarla beraber fevkalade nazik, son derece mütevazı idi. Mehmet Arif hocamıza ahlakı pek benzerdi. Yüzünde bir nur, sesinde tatlı bir ton vardı*".

Bu satırlardan sonra aralarında geçen bazı hatıralarını anlatan yazar, her iki merhuma da Tanrı'dan af dileyerek makaleye son verir (Onat, M. S. Mart 1942, ss. 23-25).

Taziye yazılarından biri de **Naci Fikret Baştak** tarafından kaleme alınır. Baştak, makalesinde ölüm haberini nasıl aldığını, çok müteessir olduğunu, Mehmet Ferit Beyin kendisine hem maddi hem manevi pederlik ettiğini dile getirir. Sonrasında Mehmet Ferit'in Konya'da açılan idadinin ilk mezunlarından olması hasebiyle eğitim tarihini ilgilendiren bazı tespitler yapar (bu tespitler için bk. eğitim kurumları, liseler). Mehmet Ferit Uğur'un eğitim hayatından, mizacından ve onunla yaşadığı hatıralardan ve eserlerinden, yayımladığı kitaplardan bahseder (Baştak, Mart 1942, ss. 26-34).

Başka bir taziye yazısı **Gökkaya** isimli/ müstearlı bir yazara aittir. Yazar makalesinde üstadın ölümüne Konya'nın ağladığını ve tabutunu gözyaşlarıyla uğurladığını beyan eder.

Devamında üstada, içinde bazı şiir parçaları bulunan bir mektup yazmış olduğunu ve bununla ilgili Mehmet Ferit Beyin düşüncelerini ve tavsiyelerini hatıra tarzında anlatır. Bu benzeri hatıralarının ilelebet ruhunda yaşayacağını söyler (Gökkaya, Mart 1942, ss. 35-36).

Mehmet Ferit Uğur'un başka bir talebesi **Celalettin Ali İmer** de bir yazı kaleme almıştır. Yazıda hocasının öğretmenlik hayatından, sağlığından, vaktinde kendisine yaptığı öğretmenlikten bahsetmiş ve ölümü için çok üzüldüğünü beyan etmiştir (İmer, Mart 1942, ss. 37-38).

Memduh Yavuz Süslü de Uğur'un talebelerindendir. 1921'lerde kendisinden Kimya dersi almıştır. Süslü, Dr. Azmi Avcıoğlu, değerli bilgin Arif'e üzülürken, hocası Mehmet Ferit'i kaybetmenin üzüntüsünü Konya Halkevi dergisindeki taziye yazısında dile getirir. Hocasının giyiminden kuşamından, duruş ve tavırlarından, zamanla gelişen arkadaşlığından, eserlerinden, hastalığından, çalışkanlığından, kitap sevdasından bahseder. Hocası için Halkevinde bir gece düzenlenmesini dileyerek Haktan rahmet ve mağfiret niyaz eyler (Süslü, Mart 1942, ss. 39-40).

Başka bir talebesi **Siraç Aydın Taşbaş**'tır. Taşbaş, hocasının yetiştirdiği münevverlerin sayısının sayılamayacak kadar çok olduğunu, onu tavsif etmeye kudretinin yetmediğini, ancak onun güzel hasletlerini kendisine şiar edineceğini söyler ve ruhunu şad eder (Taşbaş, Mart 1942, s. 41).

Mehmet Ferit Uğur'la ilgili bir başka taziye yazısı **Mithat Şakir Altan** tarafından kaleme alınmıştır. Altan makalesinde onunla ailecek çocukluktan beri tanıştıklarını, sonraki görüşmelerini, kendisinin Ilgın hakkında yazdığı esere yaptığı katkılarını, onun bazı eserlerini ve son görüşmesini anlatır. Çocuklarını da iyi yetiştiren Mehmet Ferit Uğur'un ölümünden yazarın gönlü dilhun olmuştur (Altan, Mart 1942, ss. 42-44).

Mahmut Mesut Koman da bir taziye yazısı yayımlamıştır. Makaleye göre Mehmet Ferit "*Mektebe başladığından vefatı tarihine kadar geçen 56 sene zarfında geceli gündüzlü okumak ve okutmakla ömür geçirmiş, yetiştirdiği talebelerinin çoğunun oğullarını ve torunlarını da okutmak gibi her faniye nasip olmayan bir bahtiyarlığa erişmişti*"r. Yazar daha sonra onunla nasıl tanıştığını ve beraber hangi çalışmaları yürüttüğünü anlatır. Mehmet Ferit'in hayatı ve eğitimi ile ilgili de kısa bilgiler verir. Ancak öğretmenlik ve iş hayatı detaylandırılır ve hangi memlekette ve ne görevde ve hangi tarihlerde çalıştığı anlatılır. Son olarak da rahmet dilenir (Koman, M. M. Mart 1942, ss. 54-57).

Ayrıca yine *Konya Halkevi* dergisinde, Ankara'da yayımlanan Millet mecmuasında Mehmet Ferit Uğur üzerine çıkan bir taziye yazısı aynen iktibas edilerek yayımlanmıştır. Yazı Millet Mecmuası adına intişar etmiştir. Makalede merhumun kaybından duyulan teessür dile getirilir, yüzlerce talebe yetiştirdiğinden, onlarca eser yayımladığından bahsedilerek yazarı bulunduğu Konya Halkevi dergisine başsağlığı dilenir. Dipnotta "*Rahmetlik, ölümünden yirmi gün önce, kitaplarının satılmamasını, tayin ettiği yolla Millî kütüphanelere armağan edilmesini vasiyet etmiştir*" yazmaktadır (y.y. Temmuz 1942, ss. 18-19).

Millî eğitim eski bakanlarından Hasan Ali Yücel'le ilgili *Bozok* dergisinde mizahi ve iğneleyici bir fıkra var:

> "*İki kişi konuşuyorlardı. Biri diğerine:*
>
> *-Yahu! Eski Eğitim Bakanının "Hasan Ali"nin hiç hatırası kaldı mı? Biraz karar ve tamimi vardı; onlar da Bakanlık binasıyla yandı. Bir imzası bile yok!...*
>
> *-Hayır, dostum, yanılıyorsun! Öğretim tahsisatı ile tiyatrolar için çevirttiği materyalist klasikleri var*" (y.y. Ocak 1949, s. 15).

4.2.12.3. Müderrisler, eğitimciler- öğretmenler- mürebbiler

Konya dergilerinde öğretmenin/ eğitimcinin niteliği, Konya'da görev yapan öğretmenlerin durumlarıyla ilgili haber ve yazılara rastlanmaktadır. Göreve atanma, yükselme, başka yere tayin veya ölüm gibi haberler verilmektedir. Ayrıca eski müderrislerle ilgili biyografiler de bulunmaktadır.

Öğretmenin niteliği

"Bir öğretmen nasıl olmalı" sorusuna cevap vermeye çalışan **Hukuk Mektebi Eski Müdürü Hüseyin Refik Kırış**, makalesinde tedrisatın ve bir muallimin nasıl olması, nelere dikkat etmesi gerektiğini anlatır:

> "*Bana iyi bir elifbacıdır. Çocukları, büyükleri üç ayda okutur, yazdırır; bir muallimdir diyorlar. Riyaziyesi, coğrafyası, tarihi pek kuvvetlidir. Hele yazısı, resmi, edebiyatta olan ihtisası fıtraten zevk-i bediiyeye malik bir üstat olduğuna delildir, nevazişinde bulunuyorlar. Hikmet ve kimyadaki malumatı, felsefesi en müşkülpesentlerce de müsellemdir. Garp ve Şark elsinesine de vakıftır. Takdir-i azimede mazhar buyuruyorlar. Fakat hiç biri hakiki muallimdir, hakiki mürebbidir; diyemiyorlar. Ben malını satamayan müptedi bir tacir gibi malumatımı talebeme hazmettiremezsem, kazandığı servet ve metaı istifadegâhanâme arz etmeyerek kapalı bir mağazaya idhar eyleyen bahil muhtekirler gibi bildiklerimi sırf talebemin kafalarında*

saklamayı vazife bilirsem nasıl hakiki muallim olabilirim? Üç ayda okuttuğum, yazdırdığım çocukların okuması, yazması ancak kitabındaki kelimelere münhasır kalmış; hesapları, hendeseleri tarifatı ezberlemekten; coğrafya ve tarihleri ibarecilikten ibaret bulunmuş ise bana hakiki muallim denilebilir mi? Benim ilmimden, ruhumdan, mefkûremden, idealimden memlekete, vatandaşlarıma faydam olmazsa bana muallim unvanı pek uzaktır. Henüz istibdat bulutlarını parçalamış, Cumhuriyet ve inkılap nurlarıyla en karanlık cehl ü taassup köşelerini irfan güneşleriyle parlatmaya başlamış bir memlekette hakiki muallim, hakiki mürebbi şerefine mazhariyetim için neler bilmeliyim? Neler yapmalıyım? Nasıl çalışmalıyım? Gayem ne olmalıdır? İşte benim tezimin canlı sualleri!

Her şeyden evvel şunu anlıyorum ki bu gün "talim", "tedris", "terbiye" kelimelerinden yalnız bana mevdu' [bırakılmış] olan etfale okumayı, yazmayı öğretmek değil, tahsilini bitirdikten sonra atılacağı mücadele-i hayat meydanında sa'y-ı zatisiyle temin-i muvaffakiyeti için mektep rahleleri üzerinde öğrendiği malumattan ne suretle istifade (s. 21) eyleyeceğini de tedris eylemek en mühim vazifem imiş. Bir çocuk, saatçi dükkânına devam eder; demirciye, terziye çırak olur. Ne için? Saatçiliği, demirciliği, terziliği öğrenmek, kalfa olmak nihayet usta olarak ayrıca bir dükkân açıp maişetini temin etmek; memlekete sanatıyla hizmet eylemek için değil mi? Eğer bu sanayi erbabı çıraklarına sanatın yalnız nazariyatını öğretip de saatçi, bozuk bir saati tamir ettiremez; demirci demir döğdüremez; terzi ustası da bir kumaşı biçip diktiremezse çırakların pek kıymetli vakitlerini ziyaa [kaybetmeye]sebep oldukları cihetle ustaları ne derece müstahak-ı nefrin ise tedris eylediğim ulum ve fununun hayata müteallik tatbikatını, temrinatını talebeme idman ettiremediğimden dolayı muallim sıfat-ı celilini haiz olan ben de aynı muahezeye bihak müstahak olmuş olurum. Hendese okuttuğum talebe bir yerin planını yapmalı, ölçebilmeli. Bir odanın veya bir mahallin şekline göre hacmini tayin, ne kadar buğday veya zeytinyağı alacağını hesap etmeli. Benden hesap okuyanlar, mektepten çıkınca her alışverişini doğruca yapmalı. Hesapta aldanmamalı. Bir tacirin defterini tutabilecek, bir bankanın stajına kabul olunacak derecede usul-ı defterinin, usul-i muhasebenin iptidai malumatını amelî, vukuflu olarak bilmeli.

Ben Türküm, mektuplarımı Türkçe yazmalıyım. Farisî, Arabî terkiplerle uğraşmak neme lazım?! Edibane bir makale yazacağım diyerek cinaslar, tevriyeler, ihamlar, seciler içinde neden üzüleyim?! Ama ana lisanımın sevkiyle kendi kendine mevzun veya son sedaları düzgün bir cümle gelivermiş ne hoş. Talebeme de konuştukları gibi yazı yazdırmak- mademki Türkçe ve edebiyat muallimiyim- vazifemdir.

Talebeme manası açık, ifadeleri kesik, maksadı tamamen ifadeye kâfi, adabımuaşerete muvafık, fazla ve lüzumsuz sözlerden ari yazı yazdırabildim mi benim için elbet bir muvaffakiyettir. Malumat-ı vataniyeden on numara [not] verdiğim bir genç, Cumhuriyet

idarenin bir fazilet, bir saadet ve istibdat ve sultanlık idaresinin esaret, felaket olduğunu, intihabın nasıl yapıldığını, cemiyet-i beşeriye içindeki mevkiini, hakk-ı hayatı bilmezse; vatana muhabbet, vatandaşlara hürmet, kanuna itaat, mukaddesata, ebeveyne riayet kadar borç olduğuna kanaat-i vicdaniye hâsıl etmemiş ise meslek namına benim için ne büyük (s. 21) sükuttur?! Hele tedris eylediğim hikmet ve kimyanın alat u edevatını talebeme istimal ettiremez, ameliyatını yaptıramazsam, hayvanat, nebatat, madeniyatın hiç olmazsa resimlerini, şekillerini, numunelerini göstermezsem, koleksiyon tertip ettiremezsem, bunların hayat âlemindeki rollerini tanıttıramazsam vazifemi hakkıyla ifa etmiş sayılır mıyım? Asla! Çünkü talebenin elleri, gözleri işlememiş; görmemiş, işitmekle, tatmakla tefrik olunacak salep, mayi, gaz ecsamı koklamış, işitmemiş, tatmamıştır. Bütün havası atalette kalmış, terbiye edilmemiştir. Hülasa bana tevdi edilen insan yavrusunu ilmen, fikren, ahlaken terbiye, talim edebilirsem; nefsine, memleketine yarar dinç bir fert, "yaşamak için çalışmak, çalışmak için yaşamak" düsturuna tabi iyi düşünür, düşündüğünü yapar, işinde sebat eder, yılmaz bir Türk olarak yetiştirebilirsem ol vakit hakiki bir muallim, hakiki bir mürebbi olurum. Gayem de budur, bu gayeme mazhar olabilmek için evvela bende çocukları talim ve terbiye etmek aşkı olmalı. Sonra tehdit, tahvif [korkutma] yollarına sapmaksızın vakurâne, adilane muamelemle kendimi talebeme sevdirmek, dediklerimi kolayca kabul ettirebilmek, onların kuvve-i maneviyesine hâkim olmak iktidarı, azmi, inzibat liyakati olmalı. Saniyen tedrisini deruhte eylediğim fendeki ihtisasımdan ziyade bildiklerimi talebemin seviye-i iktidarına göre takrir ve tefehhüm eylemek kudreti ile beraber dersimi talebem anlayacak kadar açık bir lisanla tekrar etmekte sabr u metanet hasleti olmalı. Salisen her çocuğun aile terbiyesi bir olmayacağından tabib-i hazık, bir hastanın marazını nasıl teşhis ve badehu tedaviye mübaşeret ederse ben de talebemin birer birer ahval-i ruhiyesini muayene ve gördüğüm nakisaları ıslah eylemeliyim. En mühim olan bu vazifemde pek sabırlı ve ihtiyatlı hareket etmeliyim. Yolsuzlukta ısraratıyla ben talebemi emr-i irade ve inzibata daima galebe bende kalmalıdır" (Kırış, 15 Mayıs 1926, s. 340-342).

Hasan Rüştü'nün *Yeni Fikir* mecmuasındaki bir şiir dolayısıyla eğitimcilerin/ öğretmenlerin önce öğrencilerine kendilerini sevdirmeleri gerektiği ve sonra da iyi rol model olmalarının gerekliliği anlaşılmaktadır:

"*Bilirim mevkiimi ben şuaradan değilim*

Edemez aczini inkâr temiz vicdanlar

Severim şairi, söz nazmına aşkım vardır.

Sevdiği kimseyi taklidi sever insanlar" (Okumuşgil, 25 Haziran 1927, ss. 573-576).

Başka bir yazar **Eyüp Hamdi Akman**, "Bulgaristan'da Terbiyevi Hareketler" alt başlıklı makalesinde iyi bir mürebbinin/ eğitimcinin nasıl olması gerektiği ile ilgili pek çok tavsiyelerde bulunur:

"*Mürebbi, çocukların tekâmül ve inkişaf ihtiyaçlarını gözeterek vaziyetini tamamen değiştirmeli, ona göre hareket emelidir. Muallim çocuğun benliğine hürmet etmeli, diğer tabirle çocuğun fıtratında meknuz ve sonsuz tekâmül istidatlarına azami imkânlar temin edilmelidir. Muallim her şeyden evvel çocukların müspet ve necip beşerî sıfatlarla muttasıf ahlaki (manevi) bir şahsiyet edinmelerini gaye olarak bilmelidir.*

Muallim terbiyede muvaffakiyet sır ve kuvvetinin kendi nefsinde mündemiç bulunduğuna kanaat etmeli ve yeni terbiyede muvaffak olmak için yüksek medeni sıfatlarla ittisaf etmeye mütemadi bir gayret sarf etmelidir. Talebelerin ruhî tekâmülünde muallimin cazip ve tabii bir mihrak vazifesini görebilmesi için temiz bir hayattan mülhem ateşîn bir iman ve ideal sahibi olması zaruridir. Muallim şuna da kani olmalı ki terbiyevî teknikle birlikte çocukların her türlü tekâmüllerinde manevi gıdalar temin eden- maddi ve manevi- terbiyevî bir muhite de şiddetli ihtiyaç vardır. Muallim çocuklara yepyeni terbiyevî bir muhit ibda' etmelidir. Arz ettiklerimi temin için muallim yeni terbiye tekniğini, yeni bir hars ve felsefe, kısa bir tabirle pedagojik bir akide edinmelidir. Bu kültür (hars) aşağıdaki üç esasî prensibe istinat eder: çocukluğuna karşı sonsuz bir aşk u muhabbet, çocuk ve muallimin hürriyeti, hür ve ibda'kâr tecrübe.

Diğer tabirle yeni terbiyeciler her hâlde aşağıda arz edeceğim evsafı cami olmalıdırlar.

elif-Mesleğini bir apostula [havari, dini bir görev] olarak bilmeli ve bu suretle mesleğine tam bir aşk ve hararetle bağlanmalıdır.

be-Fikrî ve ahlakî inkişaf ve tekamülü temin için mütemadi bir gayret sarf etmelidir.

pe-Bütün hayatında kendi hads [güçlü sezgi] ve dehasına sadık kalmalı. Diğer terbiyecilerden yalnız ilhamlar almakla iktifa etmeli, taklide yeltenmemelidir.

te-Sınıfta (mektepte) daima sadakat, açık kalplilik, karşılıklı emniyet ve itimat, besatat [basitlik, sadelik], iyilik, temizlik, zarafet ve nezaket, tesanüt, yardımlaşma ve karşılıklı hürmet temin etmelidir.

se-Çocukları tabiat ve hayata yakın zengin ve mütenevvi bir muhitte bulundurmalıdır.

cim-Çocuklara her şeyi evvelden hazırlayıp vermemeli, onlara bizatihi faaliyet ve ibda' için imkân ve sahalar hazırlamalıdır.

Bütün bu arz ettiklerimi elde etmek için evvela kendi hürriyetini temin etmeli, meslekî faaliyetlerde bütün haricî- maddi ve manevi- engeller, fikrî ve ahlakî enerjiyi artıran, daha fazla kuvvetlendiren birer muhrik, müşkülatı aşma ve yenme hususunda birer müşevvik olmalıdır.

İşte çok ateşîn tahrirî ve şifahi propagandalarımızla muallimlerimize telkin etmek istediğimiz fikr-i esasiler" (Akman, 1 Şubat 1928, ss. 783-786).

Bir eğitimci/ öğretmen, etrafında olup bitenden haberdar olmalı, yapılacak bir şey varsa elinden geleni yapmalıdır. Bunu anlatan bir hikâye *Işık Yolu* dergisinde yayımlanmıştır. Hikâyeye göre evinin yakınına taşınan bir ailenin, hava soğuk olmasına rağmen bacalarının tütmediğini gören bir öğretmenin, onları ziyaret etmesi ve gereken yardımda bulunması anlatılır (H. Tahsin, 15 Şubat 1931, ss. 3-7).

Öğretmenlerin/ eğitimcilerin kendi meslekî bilgilerinin yanında biraz da felsefe bilmeleri gerektiği *Konya Halkevi* dergisinde **Mehmet Muhlis Koner** tarafından dile getirilir. Yazara göre edebiyat ve bilhassa fen muallimleri felsefe ile hiç alakalanmamaktadırlar, bu yüzden dersleri terbiyevi mahiyetten uzak, kuru bir takım tasnifler ve formüller içinde geçer. Bu da genç neslin terbiyesinde derin bir noksanlık vücuda getirir. Yazar da bu duruma acımaktadır. Özellikle edebiyat tedrisi yapacak muallim için felsefe kültürü zarurettir. Çünkü:

"*Edebiyat birçok vasıflarından katınazar estetik bir zevk yaratmak gayesine doğru gideceğine, edebiyat tarihi ise bir cemiyetin herhangi bir devirdeki hâlinin bir mâkesi olmasına göre onu tam aksettirebilmek için edebiyat mualliminin estetiğe, sosyolojiye, tarih felsefesine vukufu şarttır. Herhangi bir devrin edebî vasfını ve nihayet karakterini talebesine anlatacak edebiyat hocasının saydığım felsefî kültürden mahrumiyeti edebiyatı ve edebiyat tarihini terkipsiz bir gramofon plağı, bir ism-i haslar, bir tevellütler tarihi hâline sokar ki böyle bir tedris genç dimağları perişan edecek bir ezber yığınından başka bir şey değildir ve bugünkü bellenilen yarın unutulmaya mahkûmdur. Hâlbuki felsefi kültüre sahip bir muallim edebiyatı estetik bir zevk membaı yapar. Şiir ve nesir bütün metinlerin iç yüzündeki derin hassasiyeti anlatır. Her devrin mümeyyiz vasıflarını kuvvetli bir terkipçilikle tamamen aydınlatır. Her devir*

okundukça genç dimağlar kendilerini o devrin içinde sanırlar ve nihayet her gün biraz daha mütekâmil bir varlık içinde son asrın zevkine ulaşırlar".

Yazara göre bu felsefi kültür tüm sosyal bilimler muallimlerinde de olmalıdır (Koner, Ağustos 1944, ss. 21-22).

Kadro ve maaş

Yeni Fikir mecmuasında iki yıllık Darülmuallimîn mezunları, Harb-i Umumi'den dolayı zorunlu olarak askere alındıkları için iki yılda mezun olmuşlardır. Maarif Vekâletinden ve Vekil Hamdullah Suphi Bey'den hem kendileri için tam mezunlara verilen kadro, hem de öğretmen olarak çalışanların maaşlarına, 3-4 yıllık mezunlara yapılan zamdan isterler. Konuyla ilgili "Dileklerimiz" başlıklı mektup şöyledir:

> "*İlk tedrisat muallimlerinin maşlarına dair olan kanunun üç senelik Darülmuallimîn mezunlarına da teşmili kadirşinaslığını gösteren Vekâlet-i Celile'den aynı eser-i kadirşinasinin biz iki senelik mezunlara da teşmilini ve aynı hakkın bizlere de bahş buyrulması için vuku bulacak mütemadi müracaat ve tasdiatımızın af buyurulmasını istirham edeceğiz. Beyefendi Hazretleri, malum-ı samileri olduğu üzere biz Darülmuallimînlere muavin olmak için değil, muallim olmak için girdik ve muallim olarak çıktık; tedrisat-ı iptidaiye kanun-ı muvakkatinin tarih-i neşrine kadar da bu suretle istihdam edildik. Dört senelik Darülmuallimînler teşkilatına nazaran imtihan olmak mecburiyet-i kanuniyesinden de ürkmedik. Tam kendimizi imtihanlara hazırlamakta iken Garb-i Umumî patladı; sinnimize nazaran emsalimizle beraber muamele-i askeriye görerek ekserimiz ihtiyat zabiti [yedek subay] sıfatıyla cephelere koştuk. Mütarekenin kara günlerine kadar orduda vazife-i vataniye ve millîyemizi yaptığımızdan bittabi kanunun ol babdaki maddesine tevkifen müddet-i muayyenesi zarfında imtihan olamadık. Mütareke esnasındaki müracaatlarımız müddet-i kanuniyenin mürur etmiş olduğu ve meselenin muhtaç-ı istizan ve tefsir bulunduğu cevabıyla karşılandı […] Vaktinde imtihana giremediğimizdeki mazeretin makbul olacağında şüphemiz yoktur. Bugün için imtihan olmak meselesine gelince: senelerden beri bir iptidai muallimliği etmiş ve iptidaiyede okunan (s. 220) mebadi-i ulûmu [başlangıç derslerini] esaslı bir surette tedris edebilmek için programlara göre tevsi-i malumatı vazife-i vicdaniye bilmiş olan bizler, imtihandan çekinmiyoruz. Yalnız iptidai programlarını ~~şiddetle~~ alakaları pek uzak olduğu gibi meslek derslerinden de madud olmayan [sayılmayan] bazı dürûsdan [derslerden] da bugünkü Darülmuallimîn programlarına göre imtihana tabi tutulmamız pek de haklı bir teklif olmuyor. Meslek dersleriyle iptidai programlarını alakadar eden diğer derslerden imtihan vermeye hazırız. Ya Vekâlet-i Celile'ce biz bir iki senelik mezunlar için yeniden imtihan programları yapılmalı yahut mektepten tarih-i neşetten [çıkma] itibaren- askerlik müstesna olmak üzere- hayatını tamamıyla muallimliğe hasretmiş olan*

mezunları muallim addetmelidir. Şimdiye kadar olduğu gibi bundan sonra da meslekte usanmak bilmeyen bir gayretle istikbaldeki refahımızdan emin olarak yürümemizi temin edecek olan maruzatımızın ehemmiyetle nazar-ı dikkatte bulundurulmasını hem Maarif Vekâlet-i Celilesi'nden, hem de varlığı aile-i maarife şeref bahşeden Hamdullah Suphi Beyefendinin muhterem şahsiyetlerinden istirham ederiz" (Konya İki Senelik Darülmuallimîn Mezunları, 1 Ağustos 1925, ss. 220-221).

Öğretmenlerin görev yerleri ve atamaları

Yeni Fikir Mecmuasında öğretmen atamaları ile ilgili bazı haberler çıkmıştır. Bir haber metnine göre;

"*Konya'da Cumhuriyet İlk Mektebi Baş Muallimi Muhyiddin Bey, İsmet Paşa Mektebi Baş Muallimliğine, Köprübaşı Mektebi Baş Muallimi Ahmet Bey, Cumhuriyet İlk Mektebi Baş Muallimliğine ve kudema-yı mualliminden Zeki Bey Köprübaşı Mektebi Baş Muallimliğine naklen tayin edilmişlerdir.*

[…]

Afyon Karahisar merkezinde yeni inşa edilen- Kadın Ana İlk Kız Mektebi- Baş Muallimliğine Namık Kemal Mektebi Baş Muallimi Mehmet Hamdi Bey ve muallimliklerine de Kuyulu Mektebinden Rasime, İsmet Paşa Mektebinden Fıtnat, Dumlupınar Mektebinden Nazire, Sakarya Mektebinden Emine Semiha, Kasımpaşa Mektebinden Demseza, İlk Mektepler Dikiş ve Biçki Muallimliğinden İsmet, İsmet Paşa Mektebinden Süreyya Hanım ve beyler naklen tayin edilmişlerdir. Meslektaşlarımızın cümlesine tebrik eder ve yeni vazifelerinde muvaffakiyetler dileriz" (Mıntıka maarif şüûnu, 1928, ss. 903-904).

Konya'daki eğitimciler tarafından halkın kültür seviyesinin yükseltilmesi amacıyla halk konferansları düzenlenmiştir. *Yeni Fikir* dergisinde, konferansların içeriği ile ilgili olarak bilgi verilirken dönemin öğretmenleri ile ilgili de bir liste verilmiştir (Halk konferansları, 1927, ss. 710-712).

Bu listeye göre **Kız Orta Mektebi** idareci ve öğretmenleri şunlardır:

Müdürü Nail Bey,

Tarih ve Coğrafya Muallimi Celal Bey,

Türkçe Muallimi Saime Hanım,

Ev İdaresi Muallimi Şevkiye Hanım.

Aynı listeye göre **Konya Lisesi** idareci ve öğretmenleri şunlardır:

Müdürü Nejat Bey,

Arabi Muallimi Atıf Bey,

Tarih ve Coğrafya Muallimi Ferit Bey,

Felsefe Muallimi Muhlis (aynı zamanda Erkek Muallim Mektebi Felsefe Muallimi),

Farisi Muallimi Abdülkadir Bey,

Fransızca Muallimi Arif Bey,

Fransızca Muallimi Vehbi Bey,

Fransızca Muallimi Necmettin Bey,

Lise Doktoru Hulki Amil Bey,

Resim Muallimi Sami Bey,

Tabiiyat Muallimi Tahsin Bey,

Riyaziye Muallimi Şevki Bey,

Kimya Muallimi Kemal Bey,

Türkçe Muallimi Mehmet Emin Bey,

Türkçe Muallimi Arif Bey,

Almanca Muallimi Yahya Fehmi Bey.

Erkek Muallim Mektebi idareci ve öğretmenlerinin ise şu isimlerden oluştuğu görülmektedir:

Müdürü Halit Ziya Bey [meşhur romancı değil],

Felsefe Muallimi Muhlis Bey (aynı zamanda Lise Felsefe Muallimi),

El İşleri Muallimi Asım Bey,

Fransızca Muallimi Edip [Ali] Bey,

Türkçe ve Usul-ı Tedris Muallimi Zeki Bey,

Edebiyat Muallimi Sadi [Sadettin olmalı] Bey (aynı zamanda Kız Muallim Mektebinde görevli),

Musiki Muallimi Necmi Bey,

Fizik Muallimi Mithat Bey,

Riyaziye Muallimi İhsan Bey,

[Resim Muallimi Efser. Bu bilgi ayrı olarak şu haberden alınmıştır: (Mıntıka maarif şûûnu, 1928, s. 968].

Kız Muallim Mektebi idareci ve öğretmenlerinin ise şu isimlerden oluştuğu görülmektedir:

Mektep Müdürü Mustafa Lütfi Bey,

Fizik ve Kimya Muallimi Mihrünnisa Hanım ,

Tarih ve Coğrafya Muallimi Ekrem Bey,

Edebiyat Muallimi Sadi [Sadettin olmalı] Bey (aynı zamanda Erkek Muallim Mektebinde görevli),

[Edebiyat Muallimi Raife. Bu bilgi ayrı olarak şu haberden alınmıştır: (Mıntıka maarif şûûnu, 1928, s. 968].

Türkçe Muallimi Mevhibe Hanım,

Mektep Doktoru Kamil Şakir Bey,

Terbiye-i Bedeniye Muallimi Melek Hanım,

Tabiiyat Muallimi Fahriye Hanım,

Riyaziye Muallimi Rafet Bey,

Ev İdaresi Muallimi Müzeyyen Hanım,

Musiki Muallimi Zühtü Bey,

El İşleri Muallimi Remziye Hanım.

Sanatlar Mektebi Müdürü olarak da Mehmet Cemal Bey gözükmektedir.

Başka bir haber metninde bazı atamalara yer verilmiştir:

"*Konya Erkek Lisesi Felsefe ve İçtimaiyat Muallimliğine Namdar Rahmi Bey,*

Konya Erkek Lisesi felsefe ve içtimaiyat muallim muavinliğine müceddiden Ahmet Şekuri Bey,

Konya Erkek Lisesi felsefe ve içtimaiyat muallimi Enver Hulusi Bey, Erkek Muallim Mektebi Terbiye ve ruhiyat muallimliğine,

Konya Erkek Lisesi riyaziyat muallimi Rafet Bey, Kız Muallim Mektebi riyaziye muallimliğine,

Konya Erkek Lisesi Fransızca muallimi Vehbi Bey, Erkek Muallim Mektebi Fransızca muallimliğine,

Konya Erkek Lisesi Türkçe muallim muavinliğine müceddiden Faik Bey,

Konya Erkek Muallim Mektebi fenn-i terbiye muallimi Haydar Bey, Sivas Erkek Muallim Mektebine,

Konya Erkek Muallim Mektebi Fransızca Muallimi Edip Ali Bey, Eskişehir Orta Mektebi Fransızca Muallimliğine,

Konya Erkek Muallim Mektebi keman muallimliğine Zühtü Bey,

Kız Muallim Mektebi ruhiyat muallimi Arif Bey, Erzurum Kız Muallim Mektebi müdürlüğüne,

Kız Muallim Mektebi edebiyat muallimi Raife Hanım, İstanbul Cumhuriyet Orta Mektebi Türkçe muallimliğine,

Kız Muallim Mektebi Dikiş Biçki muallimi Zarife Hanım, Konya Kız Orta Mektebi Dikiş Biçki muallimliğine tayin edilmişlerdir" (Mıntıka maarif şüûnu, 1928, s. 1064).

Daha önce muhtelif okullarda öğretmenlik yapan Şair Hasan Rüştü, 1928 yılında müze memurluğu görevindedir ve Asarıatika Muhipleri Cemiyetinin üyelerindendir (Mıntıka maarif şüûnu, 1928, s. 968).

Işık Yolu dergisinde edebiyat hocası Muhlis Bey'in, Eskişehir Lisesine tayin edildiği için teessür bildiriliyor (y.y. 15 Şubat 1931, s. 17).

Terbiye Postası'nda nedeni bilinmeyen bir sebeple köy öğretmenliğini bırakıp giden bir öğretmene hitaben köylünün ağzından bir mektup yazılmıştır. Aslında köyü, köylüyü, köy mektebini ve çocuklarını beğenmeyip köyden kaçan öğretmene yazılan bir serzeniş mektubu. Mektuba göre öğretmenin köyü bırakıp gitmesinin pek çok sebebi vardır, ama köylü mektubunda öğretmene yeniden gel çağrısı yapmaktadır. Köylü diliyle kaleme alınmış bu ilginç mektup şöyledir:

"*Canım Muallim Bey!*

Dün akşam bizim Ali'nin odasında otururken zatınızı da kaybettiğimizi söylediler. (Neden böyle oldu?) diye sorduğum zaman birçok şeyler söylendi. Her kafadan bir ses çıktı. Bak bunlardan kimin ne söylediğini yazıyorum:

Kâhyaların Ali- Köyde muallim yatacak bir oda bulamamış; ahırla, yattığı yer yan yana olduğundan kokuya dayanamamış da onun için kaçmış...

Kara Mehmet- Yok canım muallim burada konuşacak kafa dengi bulamamış da ondan dolayı kaçmış...

Çakır Ali- Dahası var, duyduğuma göre bizim köyün sokakları dar, pis, her evin önü fişkı dolu olduğundan manzarasını beğenmemiş...

Hüseyin Ağa- Bire ulan geçenlerde çocuklar da söylüyordu. Muallim bizim çocukların konuşuşlarını, giyinişlerini beyenmemiş.. Çarıklara, dokuma kasetlere kızmış da ondan gitmiş.

Mehmet Çavuş- İyi ki söyledin Hüseyin ağa! O bizim zorla, bin bir bela ile yaptığımız mektebi de beğenmemiş. Neden ki dersiniz; pencereleri küçükmüş, dabanı toprakmış...

İmam- ben size söylemedim mi? Bırakın şunu. Birkaç sene evvel biz köyümüzde camiin bir köşesinde bir kilim, bir tahta, bir de minderle çocuklarınızı okutmaz mıydık? İşte şimdi çekin bakalım. Allah sonunu hayır getirsin. Ben size doğrusunu söyleyeyim; köyünüzde kız yok, sinema yok, tiyatro yok, bar, balo, gazino yok, gece poker masalarının etrafında oturacak sabahlara kadar uykusuz kalıp gündüz iş yerine uyku uyuyacak [S.10, s. 11] nazeninler yok da onun için muallim buradan gitti.

Muhtar- Geçen gün benden kış için odun, yağ, bulgur, yatacak sağlam bir yer istedi. Ben de iki üç gün durmalısın demiştim. Ona darılmasın? Rahat edemiyorum deyip duruyordu.

Sakar Mustafa- Muallim şehirli imiş, şehirde büyümüş, şehir yerlerde okumuş, vaktiyle babası da zengince imiş, helbette burada duramaz..

Ben şehirliyim der dururdu... Zaten burada da hor bakardı... Bırakın canım giderse gitsin... Sanki yazının uşağı bize hayır bereket mi getirecek?

İşte Muallim Bey, Ali'nin odasında senin arkandan hep böyle konuşuldu, ben ağzımı açmadım amma içimden yazıklar olsun ona dedim. Ne yalan söyleyeyim arkandan küfrettim. Lânet okudum. Kendi kendime şunu da söyledim: seni ve senin köyünü, hor gören, tavşan yürekli, taş kalpli, tilki ruhlu adamı ne için seviyorsun?.. dedim. Bugün de bu mektubu yazmaya yeltendin. Biliyon ki ben seni bir bayramda nutuk söylediğin zaman şu sözlerinden "köylere gideceğiz, oralarda yılmadan, usanmadan ve seve, seve çalışacağız" dediğin zaman sevmiştim. Hani ya o zaman bu sözleri av görmüş aslan gibi söylüyordun. Meğer o zaman aldanmışım. Konuştuğun lafmış, leylek lakırdısı imiş.

Sözlerime kızma... Kızmak senin ve sizin hakkınız değil.. Benim ve bizim hakkımızdır. Bir kere vicdanla düşünürsen, sizin okuyup adam olmanıza bu beğenmediğin köy binlerce lira sarf etti... Biz yimedik sizlere yidirdik.. Giymedik sana ve size giydirdik... senin ve sizin için saray yaptık, biz de ahırda hayvanlarla; harmanda canavarlarla yan yana yattık.. Biz fışkı üstünde gezmeye razı olduk, seni ve sizi parke kaldırımlar, asfalt caddeler üzerinde gezdirdik... Sıska diye beğenmediğin, burun kırıştırarak yüzlerine bakmak bile istemediğin çocuklarımız senin gürbüzlüğünü temin eden doktor paralarının eseridir... Beyenmediğin, içine bile girmek istemediğin mektep binası, içinde ferah fahur okuyup çıktığın mekteplere sarf ettiğimiz paranın artığıdır... Şimdi soruyorum: bizden bunlar için mi kaçıyorsun? [S.10, s. 12]. Öyle ya sizin gibi beyler artık yemez, eski giymezlermiş...

Bak doğru söylüyorum, senin köyde yok dediğin şeylerin hepisi yok... Hakkın var, yoktur. Yoksuluz...

Fakat bu köyde sırrına eremediğin, göremediğin bir şey var ki o da şehirlerde bulunmayan kalp, insan kalpleri. Dostluk, insan dostlukları... Bu kalp o kadar temiz ve saftır ki sırrına erenler, onu anlayan, sevenler için, onun içinde, tükenmez sevgi, bağlılık, fedakârlık, cesaret, tevazu, açıklık vardır... Bu kelimelerin her biri bir hayat kaynağıdır... Bilirsin ki bir cemiyette yeni hayat yaratan, yeni terakki hamleleri yapanlar halkın hep bu vasıflarından istifade ederek ileri yörürler... Evvela halkı garazsız ve hasbi olarak severler, sonra kendilerini haberleri olmadan sevdirirler, arkasından da muratlarına ererler... Bana kalırsa senin burdaki rahatsızlığın hep bu sebep. Sevseydin sevilirdin... Sevsen ve sevilseydin her şey de muvaffak olurdun... Bizim köy de doğrulara, namuslulara, bilgili ve görgülülere bitmez tükenmez iş sahaları vardır. Sen bizi isteseydin herkese yapıldığı gibi biz kuru yerlerde yatar sana yatak

verirdik. Biz saman, kezek yakar sana odun bulurduk... Biz yavan bazlama yer, sana bal, yağ yedirirdik... Ne yapalım ki sevmedin ve sevilmedin... Kalbini, ruhunu bize açmadın. Bizi hor, kendini yüce gördün. Hâlbuki iş yapanlar hep alttan, temelden başlarlar... Havadan yere doğru yapılmış hiç bir bina yoktur...

Sana bir şey soracağım: neden köyümüze geldiğin zaman aileni beraber getirmedin? Demişsin ki ben yandım, hiç olmazsa ailem yanmasın.. İnsaf et! Bu köyde yaşayan aileler insan değiller mi? Bunların da ruhu, kalbi, bedeni, kafaları yok mu? Hayır demeyin, bunlar da düşünür. Sizin kadar iyi, sıhhatli, güzel yaşamayı bunlar da isterler, fakat bilmezler. Hele bunlardaki iş severlik sizin ailelerinizin hiç birinde yoktur... Buna inan. Tanrının birliğine yemin ederim ki bizim ailelerimiz bu memleketin en mukaddes varlıklarıdır... Bir düşünsen, bunlar neler yapmadılar... Vatan kavgası için harbe mi gitmediler? Cephelerde cephane mi çekmediler? Köyün bütün erkekleri kavgaya gittikleri zaman bunlar etkiler, bunlar biçtiler... Şimdi senin gördüğün [S.10, s. 13] yegâne kusurları giyinmeyi, yemek yapmayı, ev temizlemeyi, çocuklara bakmayı bilmemeleridir, değil mi?

Samimi, dürüst; ahlâklı, zeki, çalışkan, yılmaz bir adamın bütün bu noksanları yok edeceğini söylüyorlar. Bende öyle düşünüyorum. Bunlar sizlermişsiniz.

Yine hakkın var köy hayatı burada çalışanlara birçok zorluklar gösterir. Fakat köyün özü, benliği geleceklerle beraberdir... Gel, köyümüze geri gel! Zararı yok. Paran az olsun, bir müddet istediğin gibi yaşama! Fakat çürümekte, ölmekte olan yurda da hayat ver, burada da insan yetiştir, yap yarat...

Şimdiden sözleşelim ki köye geldiğin zaman sana lazım olan şeyleri biz yapamayız! Elimizden gelmez sen yap! Sen yarat! Bize örnek ol!

Gel bizim köye gel! Vicdanın, kalbin, sevgin, bilgin, imanın varsa gel!" (Soysal, 1 Aralık 1932, ss. 11-14).

Konya Halkevi dergisinde 30 yıldan fazla görev yapan öğretmenler kendilerini tanıtmakta veya kısa hayat hikâyeleri anlatılmaktadırlar. Bu öğretmenler şunlardır: Ali Haydar Varlık, Asım Tabanlı, Bahire Onat, İbrahim Demirtaş, Mustafa Çamlı, Naciye Can, Nami Çetinel, Necati Atalay, Osman Nuri Oral, O. Lütfi Aytaç, Sabri Özgen, Süleyman Gülsün, Şerif Turhanalp, Şevket Koral, Şevket Özgören, Şevki Tortoş, Tahir Gürdağ (Uzluk, Ş. Mart 1948, ss. 1-26). Ayrıca haber metninde;

"*İlk ve ortaokullarda 30 yıldan beri hizmet etmiş ve Elyevm mezkûr okullarda faaliyet yapmakta olan öğretmenlerin jübilesi yapılmıştır. Jübile pek kalabalık bir halk kütlesi önünde Halkevi Başkanının bir söyleviyle açılmıştır.*

Ondan sonra müteaddit hatipler söz almış, bazıları öğretmeni öven şiirleri okumuş, bazıları da öğretmenlik mesleğinin yüceliğinden ve topluluktaki faydalarından bahsetmişlerdir.

Jübile pek samimi bir hava içinde saatlerce devam etmiş ve müzik sanatkârlarının çalıkları yerli havalar dinleyiciler üzerinde pek derin intibalar bırakmıştır" (Komitelerin Mart ayı içinde çalışmaları, 1948, s. 27).

Öğretmenlerin vefatları üzerine yazılan haber, yazı ve taziyeler

Dergilerde öğretmen vefatlarına dair haber ve yazılar da çıkmıştır. *Ocak* dergisinde Konya Sultanisi edebiyat ve felsefe muallim-i sabıkı Rasim Haşmet Bey'in vefat ettiği bildiriliyor (y.y. 2 Mart 1918, s. 96; Arıkan vd. 2024, s. 179).

Yeni Fikir Mecmuasında **Naci Fikret Baştak**, arkadaşı da olan öğretmenlerden İsmail Zühtü Beyin vefatından sonra, beraber yaşadıkları zamanın hatıralarını da barındıran bir makale yayımlar. Makalede öncelikle olarak kısa hayat hikâyesi ile öğretmenlik ve memurluk hayatı anlatır:

"*Millî Kütüphane memuru İsmail Zühtü Bey; geçen Mayısın yirmi yedinci günü vefat etmiş ve biz arkadaşlarını pek derin bir surette dağdar-ı hüzün ve elem eylemiştir.*

İsmail Zühtü Bey, sabık telgraf memurlarından merhum Bekir Efendinin oğlu olup 1308 tarihinde Konya'da doğmuştur. İlk tahsilini Hamidiye ve Akif Paşa mekteplerinde yaptıktan sonra 1321'de yedi senelik Konya İdadisine girmiş ve diğer arkadaşımız Namdar Rahmi ile beraber 1328'de idadiyi ikmal edip İttihat ve Terakki Mektebi muallimleri meyanına girmiş ve gerek burada gerek o sıralarda muvakkaten müdürü olduğu Türk Mektebi'nde hayli zaman Ulum-ı Tabiiye [Fen Bilgileri] ve Hüsnühat muallimliği yapmıştır. 1334'de yani Harb-i Umumî'nin son senesinde Vali Muammer Bey zamanında, Namdar Rahmi, Şakir ve Hilmi beylerle beraber, Budapeşte ve Viyana'ya kadar tetebbuî bir seyahat icra etmiş, avdetlerinde, İttihat ve Terakki'den muhavvel [çevrilmiş] Anadolu İntibah Mektebi'nde yine ulum-ı tabiiye ve hüsnühat muallimliğini bırakmamıştır. 1336'da, arkadaşı Namdar Rahmi ile beraber, Ankara'ya davet olunarak orada Maarif Vekâletinde bir müddet için İlk Tedrisat Mümeyyizliğini ifa etmiştir. Bilahare Konya Lisesi ulum-ı tabiiye muallimliğine tayin olunmuş ise de bu vazifede çok kalmayıp Anadolu İntibah Mektebi müdüriyetini kabul etmiş ve 1338'den 1340'a kadar da Mekteb-i Sanayinin Türkçe muallimliğinde bulunmuştur. Bir sene kadar da

açıkta kalmış olan İsmail Zühtü Bey, nihayet 1342'de Millî Kütüphane memurluğuna tayin edilmiş ve son zamanlara kadar bu vazifesini ifa etmekte bulunmuş idi".

Daha sonra da arkadaşının yeteneklerinden ve beraber geçen anılarından anlatmıştır (Baştak, 20 Haziran 1928, ss. 965-967). Yazar başka bir sayıda yine İsmail Zühtü'yü anlatır ama daha çok alkolün zararları üzerinde durur (Baştak, 6 Mayıs 1929, ss. 2-12).

Yine İsmail Zühtü'nün ölümünü bu makale ile öğrenen başka bir arkadaşı **Mithat Şakir Altan**'ın bilhassa beraber yaşadıkları eski günleri anlatan bir mektubu *Yeni Fikir* mecmuasında yayımlanmıştır (Altan, 12 Ağustos 1928, ss. 994-997).

Işık Yolu dergisinde Erenköy Kız Lisesi tarih ve coğrafya hocası Şeref Bey'in vefatı üzerine bir taziye yayımlanır (y.y. 15 Şubat 1931, s. 1).

Konya Halkevi dergisinde Muallim Mehmet Arif'in ölümü üzerine birkaç tane taziye yazısı yayımlanır. Bu yazıların birinde Mehmet Arif'in müptela olduğu hastalıktan kurtulamayarak hastanede vefat ettiği ve Musalla mezarlığına gömüldüğü bildirilir. Daha sonra merhum muallimin hayatına ve mesleğine dair bazı bilgiler verilerek, rahmet dilenilir:

"*Mehmet Arif hocamız 1871 senesinde Konya'da doğmuş ve Konya Rüştiyesiyle medreselerinde mukaddemat-ı ulûmu tahsil ettikten sonra 1891 senesinde İstanbul'a gitmiş ve oranın en güzide dersiam mucizelerinin halka-ı tedrislerinde bulunarak tahsili mutat alet dersleriyle âli derslerden icazetnameler almaya muvaffak olmuştur. Mülga Darülfünun İlahiyat şubesinden de pek iyi derecede mezundur. Bundan beş sene evveline yani Konya'ya gelinceye kadar merhumun hemen bütün hayatı okumak ve okutmakla geçmiştir. Darüşşafaka'da, Kuleli Askeri İdadisi ile Nişantaşı, Galatasaray, Adana ve Konya sultaniyelerinde yıllarca Arabi ve Farisi muallimlikleri yaparak binlerce talebe yetiştirmiş ve talebelerine kendini bihakkın sevdirmiştir. Merhum bir müddet Konya İnhisarlar Dairesi Muhakemât Müdürlüğüyle Şura-yı Evkaf Azalığında ve Diyanet Riyaseti Sicil ve Memurin Müdürlüğünde de bulunmuştur. Muallimlikle iftihar eden Bay Arif, üç şark dilinin inceliklerine, derinliklerine vakıf idi. Arapça ve Farsçayı bir Mekkeli ve bir Şirazlı bilgin gibi fesahat ve belagatle konuşabiliyordu. İstanbul'da çok oturduğu cihetle oranın şivesini tamamen almış ve fesahate merakı dolayısıyla da kelimeleri lügat kitaplarındaki yazılışlarına göre söylemeyi itiyat edinmişti. Binaenaleyh huzurunda biri bir kelimeyi mahallî lehçeye veya bugünün kabulüne göre telaffuz etse bir münasebet düşürerek onu tashihe çalışırdı. İfadesi açık ve sesinin tonu tatlı olduğundan herkes onu seve seve dinlerdi. Hafızası gayet kuvvetli idi.*

Kırk elli sene evvel bizzat şahidi olduğu vakalar ile işittiği hikâyeleri noksansız, kusursuz nakledebiliyordu. Meclisinden sıkılmak hatıra gelmezdi. Onun meclisi daima neşeli, safalı bir sohbet meclisi idi. Hocamızda taklit kabiliyeti de fazla olduğundan icabında bir milletin, bir ferdin sözlerini, seslerini, tavır ve edalarını aynen canlandırabiliyordu. Bununla beraber vakarına sahipti. Olur olmaz yerde oturmaz, her davete icabet etmez ve herkesle senli benli konuşmazdı. Haysiyetine, şerefine halel verecek en ufak söz ve hareketten münfail olur ve derhâl karşılığını verirdi. Efkârının hududu genişti. Ham sofulara, riyakâr vaizlere çok kızardı. Bu Mehmet Arif'in güzel sanatlarla da ilgisi fazla idi; hele yazıyla şiiri candan severdi. Konya'daki Alaeddin Caminin bütün levhaları onun kaleminden çıkmıştır. Meşrutiyetin ilanından sonra intişara başlayan ilmî, edebî haftalık Beyanülhak gazetesinde gayet parlak şiirleriyle ahlâkî ve içtimaî makaleleri ve âlimane tercümeleri vardır.

Merhum İstanbul'u çok iyi tanıyordu. Son kırk elli sene içinde yetişmiş ulemayı, şuarayı, meşayıhı, hattatları, nakkaşları bize tatlı tatlı anlatırdı. İki seneden beri de Ramazan aylarında camilerde verdiği vaazdan, Cumhuriyete uygun güzel nasihatlerden Konya halkı çok istifade etmişti. Tanrı kusurlarını af ve durağını uçmak eylesin" (Uğur, Ocak 1942, ss. 63-64).

Diğer bir taziye yazısı **Muvaffak Sami Onat** imzasıyla çıkar. Aslında bu yazı yakınlarda vefat eden hem Muallim Mehmet Arif için hem de Mehmet Ferit Uğur için kaleme alınmıştır. Art arda gerçekleşen bu ölümler yazarı müteessir etmiştir. Bu iki muhterem bilginin vefatları, Konya muhiti ve ilim âlemi için büyük bir kayıp olmuştur. Yazar Muallim Mehmet Arif'le ilgili bazı hatıralarını anlatmıştır:

"*Mehmet Arif hocamızı maatteessüf yakın bir zaman önce tanıdım. Son derce nazik, fevkalade mütevazı ve pek ziyade bilgiye malikti. Kendisine olan hürmet ve inanışıma her zaman itimat ederdi. Ve bunun için en küçük fırsatlardan bile istifade ederek, zamanın darlığına bakmayarak "Muvaffak bey oğlumuz, nasılsın bakalım?" diye iltifat eder, benimle konuşmak büyüklüğünde bulunurdu. Daima neşeli bir meclis yaratırdı. Dinî bahisleri ve şiir hakkında konuşmayı bilhassa severdi. Fakat her sözü cennet ve cehenneme bağlayan ham sofulardan değildi. Arapça ve Farsçaya fevkalade vukufu vardı. İngilizceyi de bilirdi.*

[...]

Ciddi ve pek vakur olmakla beraber; ince ve zarif nükteler, kinayeler ve tarizler dahi yapardı. Son derece kibardı; söyleyeceği hakikatleri bile belki kırılan bulunur diye tatlı bir remizle ifadeye çalışırdı".

Yazar, makalenin devamında aralarındaki bazı güzel hatıraları da anlattıktan sonra Mehmet Ferit Uğur'la ilgili kısma geçmiştir (Onat, M. S. Mart 1942, ss. 23-25).

Öğretmen şairlerden Ayaşlı Şakir'le ilgili bir makale *Konya Halkevi* dergisinde çıkar. İmza **Mehmet Muhlis Koner**'e aittir. İki kısma ayrılan makalenin ilk kısmında Ayaşlı Şakir'in hayatı, eğitimi, mesleği, şairliği ve daha sonra geçirdiği buhranlar anlatılır:

"*Büyük şahsiyetlerin hemen pek çoğu sağlıklarında tanınmadıkları gibi ölümlerinden sonra da uzun seneler nisyan perdesi altında kalırlar. Bunun sebebini şöyle buluyorum: Şöhretten, büyük adamlar çekinirler. Gurur onların en sevmediği ahlâkî eksikliklerinden biridir. İşte Şakir de o yüksek şahsiyetlerin daha ön safında gelenlerden birisidir ki şöhretten kaçmakla beraber yaşadığı devirde istibdadın koyu bir zamanı idi. Aynı zamanda kendisi de layık olduğu kıymette tanılabilecek kadar uzun seneler tahrirde bulunamadı; genç öldü. Hayatının mühim bir kısmı da bir vecd ve istiğrak içinde inziva köşesinde geçti. Onun için Şakir, edebiyat âleminde tanınmamış, Tük Edebiyat Tarihinin sahifeleri arasına girememiştir. İşte onun talebesi olan ben, otuz senelik talim ve tecrübe âleminde küçük bir hizmet yapmış isem o da Şakir'i tanıtmaya özenen bir monografi meydana konulmuş olmasıdır. "Ayaşlı Şakir" adını taşıyan bu kitapçık eski Halkevi Reisi muhterem üstat Bay Faik Soyman'ın büyük himmeti ile toplanan Şakir'in eserleri üzerinde yürütülen mütalaalardan ibarettir. Eğer üstat Faik, Şakir'in sağlığında onları toplamamış olsaydı böyle bir kitap meydana gelmez ve Şakir de doğarken sönen yıldızlar gibi fezasında kaybolur giderdi. Onun için Şakir'i tanıtmakta büyük bir şeref hissesi Bay Soyman'a aittir. Şakir 1872 tarihinde Ankara'nın Ayaş kazasında doğmuştur. Pederi Nazif Ağa isminde ticaretle meşgul, ümmi bir zattı. Validesi aslen Ayaşlı Esat Muhlis Paşaya mensup imiş. Nazif Ağa ümmi olmakla beraber arif bir adam olduğu için ilmi, irfanı takdir etmiş ve oğlunun tahsiline ehemmiyet vermiştir. Şakir ilk tahsilini Ayaş'ta yaptıktan sonra İstanbul'a gönderilmiş, o vakit iptidai, rüşti, âli diye üç kısmı da bulunan Darülmuallimîne girerek yüksek kısmın edebiyat şubesinden parlak bir şahadetname ile çıkmıştır. İlk vazife olarak Konya İdadisi muavin-i saniliği ile birlikte coğrafya muallimliğine tayin olunarak 1895 tarihinde işe başlamış, 1901 tarihine kadar mektepte edebiyat, tarih gibi gençliğin kültürü üzerinde esaslı tesirler yapabilecek derslerin de talimini deruhte etmiştir. Artık idadi sınıflarına geldiğimiz zamanlarda idi ki ruhu kadar elbisesi de temiz ve muhteşem denebilecek kadar tekellüfü olan bu zata tamamıyla kalbimizi vermiştik. Derslerde bize müfredat programının mahdut çerçevesi haricinde nelerden bahsetmezdi. Softalığa, yobazlığa dokunur, Avrupa medeniyetinin ihtişamından bahseder, yeni icatları anlatır ve bunları o kadar canlandırırdı ki baştanbaşa bir zevk ve neşe içinde onun varlığında kaybolur giderdik. Nihayet bir gün duyduk ki Şakir Efendi'den ayrılıyoruz. Tokat İdadisine müdür olmuş, teessürümüze payan yok, ne yapabiliriz, onu kaybettiğimize uzun günler ağlaştık. Şakir söylediğim gibi Tokat müdürlüğüne gidiyor. Aynı mesaide gençliği tenvir ediyor. Fakat Tokat da her yer gibi o vakit mutaassıp bir muhit olduğundan üstadın ileri fikirlerini kaldıramıyorlar. Güzel sanatların yalnız edebiyat ve şiirinde değil diğer cephelerinde mesela bilhassa kara kalem ve sulu boya resim kısmında dahi kuvvetli*

bir sanatkâr olan üstadın resim yapmasını söz ediyorlar. Onun açık fikirliliği muhitte iyi akis bırakmıyor. Bundan son derece endişeye kapılan üstat, zaten de vehham olduğu için istibdadın herkesi asıp kestiği, nefyettiği derin acı tesirleri içinde bir gün kendini kaybediyor. Bir cülus günü hâlinde, tavrında tabii olmayan hareketler görülüyor. Gece evine gönderiliyor. Fakat günler geçiyor, ifakatından ümit kesilerek nihayet memleketi Ayaş'a gönderiliyor. Orada bir müddet kalan üstat, Konya'yı, o feyzin nurlar saçtığı yeri arzu ediyor. Konya'da kayınpederinin yanına karısıyla geliyorlar (320). Fakat artık Şakir eski Şakir değil. O başka bir âlemin, gerçekler âleminin ebedi kucağında bir vecd içindedir. Evinde dahi zaptı mümkün değil. Garipler mezarlığı civarında ufak bir oda yaptırılarak muhterem fazıl Sivaslı Ali Kemalî Hocanın on üç sene nezareti altında o evde yaşıyor. O hâlde ki hayatında her gün bir safha, kendi tabiri veçhile her gün yeni bir intibahın sahvi içinde neler yapmıyor. Vaktiyle her gün yeni bir elbise, her gün kravatını, gömleğini zarafetin son haddinde bir şıklıkla değiştiren Şakir'i bir gün sıfırın altında on beş, yirmi derecede ayağı çıplak, başı açık, karlar buzlar arasında hükümet meydanında görüyoruz. Arkasına çoluk çocuk düşmüş, kendinden geçmiş bir hâlde Mevlânâ türbesine doğru koşup gidiyor. Doğruca türbenin niyaz penceresi denilen mahale varmış ve orada iri gözlerinden akan yaşlar içinde aşağılarda bir kısmını aldığımız Farisi şiiri irticali bir şekilde söylemiştir. İşte on üç sene bu şekilde bizim anlayamayacağımız ve bizim hayatımızın, ilmimizin metodu ile anlaşılması da mümkün olmayan her gün daha üst bir kemal içinde yaşayan Şakir nihayet her nedense otuz üç gün kadar yemek yememek suretiyle zayıf düşerek hayatına veda ediyor (333)".

Makalenin ikinci kısmında ise Şakir'in edebî yönü anlatılır, eserlerinden şiirlerinden örnekler verilir (Koner, Mayıs 1942, ss. 8-32).

Öğretmenlik de yapan Naci Fikret'in ölüm yıldönümünde *Konya Halkevi* mecmuasında bir makale yayımlanır. Makalenin yazarı, arkadaşı **Naci Kum**'dur. Kum, makalede Naci Fikret'in hayatından ve çalışmalarından bahsetmiştir. Buna göre Naci Fikret 1891 yılında Konya'da doğmuş, iptidai, rüştiye ve idadi tahsilini de burada tamamlamıştır. Babası ulema ve şuaradan Mustafa Fikri Efendi'dir. 1326-1336 tarihleri arasında Konya Sultanisinde coğrafya muallimliği yapmış, istiklal harbine katılmış, savaştan sonra aynı okulda felsefe muallimliğinde bulunmuştur. Tayini başka şehirler çıktıysa da gitmemiş, Konya Akif Paşa Mektebinde iptidai muallimliğine razı olmuştur. Ümit adlı hususi idadi ve Anadolu İntibah Mektebinde de görev yapmıştır. 1926 yılından itibaren ise eğitimciliği bırakarak ölümüne kadar müze ve kütüphanelerde görev almıştır. İstanbul Üniversitesi kütüphane memuru iken kalp hastalığı neticesinde 1948 yılında vefat etmiştir. Üç bin kadar kitap dışında metrukâtı yoktur.

İdadide okurken arkadaşları birlikte Ufk-ı Ati dergisini çıkarmıştır. Sonradan Zekâ, Felsefe, Millî Mecmua gibi dergilerde makaleleri yayımlanmıştır. Yeni Fikir dergisinin kurucusu ve başmuharriridir. Sadece lise tahsili olan Naci Fikret, Fransızcayı kendi kendine öğrenip makale yazacak kadar ilerletmiştir. Hatta Asie Mineure adlı Fransızca dergiyi de tek sayı yayımlayabilmiştir. Hiç evlenmemiştir. Ölümüne yakın okumaktan, yazmaktan, çalışmaktan ve her şeyden vazgeçmiş, kendini şaraba vermiştir. Makalenin sonunda Naci Fikret'e ait bazı şiirlerden örnekler verilmiştir (Atabeyli, Eylül-Ekim 1949, ss. 27-32).

Konya'nın en önemli müderrislerinden ve bilahare Büyük Millet Meclisi Reisi ve Şer'iye Vekili olan Hadimli Hoca Mehmet Vehbi Çelik'le ilgili bir makale *Anıt* dergisinde yayımlanır. Geçen ayki vefatı üzerine kaleme alınan makaleye göre Hadimli Hoca, 1862 yılında Hadim'in bir köyünde ulema bir ailede dünyaya gelmiş, köylerindeki Anbarlıoğlu Mehmet Efendi'den Kur'an, Tecvit ve İlmihâl kitaplarını okumuş, yine köylerindeki Tomakoğlu Mehmet Efendi'den Arapça tedris etmiştir. 1878'de Hadim'e gelerek Hafız Ahmet Efendi'den ders almış ve Bardas medresesine devam etmiştir. 1881'de Konya'ya gelerek Şirvaniye medresesine başlamış, bu arada Konya Müftüsü Kadınhanlı Hacı Hüseyin Efendi'den ve Tavaslı Osman Efendi'den icazet almıştır. Tahsilini tamamladıktan sonra Mahmudiye Medresesine müderris olmuş ve pek çok talebe yetiştirmiştir. Bilahare 1908'de Konya'da mebus seçilmiş, 1911'de Konya'ya dönerek müderrisliğine devam etmiştir. Büyük bir tefsir kitabı olan Hülasatü'l Beyan Fi-Tefsirü'l- Kur'an adlı eserini 1915'te tamamlamıştır. Bir dönem Konya Valiliğine de vekâleten bakmış, 1919'da yeniden mebus seçilmiş, 1920'de Ankara'ya geçerek yeni Meclisin reisi olmuştur. Daha sonra Şeriye Vekili olarak görevlendirilmiştir. Emekliliğinde kitaplarını yazmaya devam etmiştir. Tefsirinden başka Ahkâm-ı Kur'aniye, el-Akaidü'l- Hayriye, Sahih-i Buhari Tefsiri (9 cilt, 5000 sayfa civarında) gibi dini yayınları vardır. 1949 yılında vefat etmiştir (y.y. Aralık 1949, ss. 2, 23).

Eski müderrisler hakkında

Konya Halkevi dergisinde eski eğitimcilerden/ müderrislerden Büyük Türk Âlimi Konyalı Alâeddin Ali'den (öl.1329) bahseden bir makale yayımlanır. Makalenin yazarı **Cevat Çelebioğlu**'dur. Makalede Alâeddin Ali'nin hayatından, eğitim süreçlerinden, kimlerden hangi dersleri aldığından, nerelerde görev yaptığından, hangi idarecilik görevlerine atandığından ve dönemin diğer şahsiyetlerinin adı geçen eğitimci üzerine neler söylediklerinden bahsedilir. Müderris Alâeddin Ali, 1270 yılında Konya'da doğmuş, ilköğreniminden sonra eğitim için Dımaşk'a gitmiş, mezuniyetini müteakip orada buluna İkbaliye medresesinde ders vermiştir. Daha sonra Şam'a giden Alâeddin Ali burada pek çok hadisçiden ders almış, akabinde Şerifiye

medresesinde ders okutmuştur. Dönemin Mısır Meliki tarafından Baş Kadılığa atanan Alâeddin Ali, daha sonra Şam kadılığına atanmış ve burada vefat etmiştir. Alâeddin Ali, tefsir, fıkıh, usul, kelâm, tasavvuf, Arap dili ve edebiyatında geniş bilgi sahibidir ve tasavvuf erkân ve âdâbı konusunda otorite sayılmıştır.

Makalede Cemâleddin el-İsnevî, Bahâeddin İbn Akīl, İbn Balabân, İbn Merzûk el-Hatîb, Ebü'l-Fidâ İbn Kesîr ve Zehebî gibi âlimlerin Alêddin Ali hakkındaki takdirkâr sözleri dile getirilmiştir. Dini konular ait pek çok eseri bulunmaktadır (Çelebioğlu, Ekim- Kasım 1937, ss. 909-918).

Konya Halkevi Mecmuasında "Konya Bilginleri" başlıklı bir seri makale yayımlanır. Makalede Konya'da yaşamış veya görev yapmış âlimler tanıtılır. Makalenin yazarı emekli öğretmenlerden **Veli Sabri Uyar**'dır. Kendilerinden bahsedilen bilginler/ eğitimciler şunlardır:

1-Meşayih-i kiramdan Hacı Himmet Efendi (öl. H.1279): Konya Valisi Ebubekir Sami Paşa'nın Şems-i Tebrizi mahallesinde yaptırdığı medresede görev yapmıştır.

2-Meşayih-i izamdan Şirvanlı Hacı Halil Efendi.

3-Ulema-yı kiramdan ve meşayıhı-ı izamdan İçelli Şeyh Mehmet Sadık Efendi (1805-1869): Nakipoğlu ve Sırçalı medreselerinde müderrislik yapmıştır (Uyar, Ağustos- Eylül 1948, ss. 44-48).

4-Meşayih-i izamdan Mehmet Bahaeddin (1247-1324).

5-Meşayih-i kiramdan Hasan Kudsi Efendi (öl. 1340): Muhtelif medreselerde müderrislik etmiştir.

6-Meşeyih-i kiramdan Toppaşzade Hacı Ahmet Kudsi Efendi (öl. 1308): Kadınhanı'nda doğmuştur. Hadis âlimidir. Günümüzdeki Nakşibendi şeyhlerinden Osman Nuri Topbaş'ın dedelerindendir.

7-Meşeyih-i kiramdan Şeyh Ahmet Efendi (öl. 1286): Saraçoğlu medresesi müderrisliği yapmıştır.

8-Meşayih-i kiramdan Kalender Efendi (Ahmet Feyzi) (öl. H.1297): Kadızade medresesinde müderrislik yapmıştır (Uyar, Ekim-Kasım 1948: 41-43).

9-Meşeyih-i izamdan Hacı Mehmet Efendi (öl. 1298): İçellidir. Kütüphane medresesi müderrisliğinde bulunmuştur. Tefsir, hadis, tasavvuf, kelam, mantık, fıkıh ilimlerinde ihtisas sahibidir.

10-Meşeyih-i kiramdan Hacı Mükremin Efendi (öl. 1331): Aslen Silifkelidir. Karaman oğulları medresesinde (un kapanı) müderrislik yapmıştır.

11-Meşayih-i kiramdan Hacı Süleyman Salim Efendi (öl. 1310): Bozkırlıdır. Fıkıh ilmi müderrisidir.

12-Meşayih-i izamdan Abdülbasir Efendi (1236-1314): Silifkelidir. Nehr-i Kafûr mahallesinde vaki namıyla anılan medresede müderrislik yapmıştır.

13-Meşayih-i izamdan şarih-i füsûs Bosnalı Abdullah Efendi (öl. 1054).

14-Meşayih-i Mevleviyeden Konevi Mehmet Vehbi Efendi (öl. H.1244).

15-Meşeyih-i kiramdan Köseç Ahmet Efendi (öl. H.1191): Trabzonludur.

16-Şeyhulislam Paşmakçızade Seyit Abdullah Efendi (H.1091-1145).

17-Meşayih-i Mevleviyeden Ahmet Eflaki Dede (öl. M.1359): Konyalıdır. Yazmış olduğu Menâkıbü'l Ârifîn adlı eser mühimdir.

18-Meşayih-i kiramdan Şeyh Veli Sultan: Selçuk devri ulemasındandır.

19-Meşeyih-i kiramdan Ali İbni Ebi Tahir (öl. M.1548): Konya'da vefat etmiştir.

20-Halet Efendi (öl. H.1238): Nüfuzunu suiistimal ettiği için Konya'da idam edilmiştir.

21-Konya Müftüsü Zekeriya Efendi (öl. H.1016): İlm-i fıkıhta ihtisas sahibidir. Konya'da müftülük yapmış, İstanbul'da vefat etmiştir.

22-Konya Müftüsü Nuh Efendi (öl. H.1070): Amasyalıdır. İlm-i fıkıhta ihtisas sahibidir. Konya'da müftülük yapmıştır. Mısır'da vefat etmiştir.

23-Konya Müftüsü İsa Efendi: Konyalıdır. Medreselerde müderrislik yaptıktan sonra ahalinin arzusuyla müftü olmuştur. 1222 yılından sonra ölmüş olmalıdır (Uyar, Ocak-Şubat 1949, ss. 31-36).

24-Konya Müftüsü Vâkıf Hacı İbrahim Efendi (öl. H.1177): Ahmet Fakih mahallesinde bir cami ile 28 oda ile bir dershaneden ibaret Nakipoğlu medresesini yaptırmıştır. Caminin imamlığını ve medresenin müderrisliğini bizzat kendisi deruhte etmiştir.

25-Mevlâna Müftü Ebu Sait el- Hadimî (H.1113-H.1176): Memleketindeki medreselerde görev yapmıştır.

26-Eşenlerlioğlu Müftü Seyit Ahmet Efendi: Aslen Hadimlidir. Konya medreselerinde görev yaptıktan sonra müftülüğe atanmıştır.

27-Eşenlerlioğlu Konya Müftüsü Seyit Abdurrahman Efendi (öl. H.1231): Aslen Hadimlidir. Konya medreselerinde görev yaptıktan sonra müftülüğe atanmıştır. Kapı camisini ve Ziyaiye medresesini yaptırmıştır.

28-Konya Müftüsü Seyit Mehmet Efendi: Konya medreselerinde görev yaptıktan sonra müftülüğe atanmıştır.

29-Müfti-yi Şehit Seyit Ahmet Hadimi Efendi: İstanbul medreselerinde müderrislik, 1225-1238 yılları arasında Konya Müftülüğü yapmıştır. Bu arada Konya'daki Ziyaiye, İrfaniye ve Kadızade medreselerinde de ders okutmuştur (Uyar, Mart-Nisan 1949, ss. 29-32).

30-Müftü Hacı İbrahim Efendi (öl. H.1192): Konya Saray köyündendir.

31-Bağılcalıoğlu Müftü Hacı İbrahim Efendi (öl. H.1243): Konya medreselerinde görev yaptıktan sonra müftülüğe atanmıştır.

32-Müftü Abdülehad Mehmet Efendi (öl. H.1264): Aksaray Eskil'de doğmuştur. Konya Nakipoğlu medresesinde görev yaptıktan sonra müftülüğe atanmıştır.

33-Müftü Gezlevili Hacı Ahmet Efendi (öl. H.1266): Hadim kazasına bağlı Gezlevi köyündendir. Giliralı Hocanın "Küçük Daire" namındaki medresede, Çifte Merdiven mahallesindeki Mualla-yı Atik medresesinde müderrislik yaptıktan sonra müftü olmuştur.

34-Müftü Kara Hafız Hacı Mustafa Efendi (öl. H.1287): Fethiye medresesini yaptırmış ve müderrisi olmuştur. Bilahare müftü olmuştur.

35-Müftü Kafalızade Mehmet Sait Efendi (H.1226-H.1291): Aslen Ermeneklidir. Namına yaptırdığı Sadiye medresesinde görev yaptıktan sonra müftü olmuştur.

36-Müftü Abdullah Vahdî Efendi (öl. H.1303]: Ereğli'de doğmuştur. Konya medreselerinde görev yaptıktan sonra müftü olmuştur.

37-Konya Müftüsü Kadınhanlı Hacı Hüseyin Efendi (H.1239-H.1312): İplikçi ve Şerafettin camilerinde, Ziyaiye medresesinde müderrislik yaptıktan sonra müftü olmuştur. Nurettin Rüştü Büngül'ün dedesidir (Uyar, Mayıs-Haziran 1949: 13-17).

38-Akşehir Müftüsü ulemadan Mehmet Selim Efendi (öl. H.1317): Burdur Tefenni'de doğmuştur. Uşak'ta, Karaağaç'ta, Konya'da ve Akşehir'de eğitim almış, Akşehir'de müftü olmuştur.

39-Müftü Gevraki Hacı Abdülkadir Efendi (1247-1322): Konya'nın Karakurt mahallesinde Abdülfettah Çavuş'un yaptırdığı ve müruruzamanla harap olan medresesini imar ile tedrise başlamıştır. Daha sonra Konya müftüsü olmuştur.

40-Müftü Aladağlı Hacı Ahmet Efendi (öl. H.1326): Zaferiye medresesini yaptırmış ve burada görev yapmıştır. Daha sonra Konya müftüsü olmuştur.

41-Müftü Alirıza Efendi (öl. 1931): Aslen Kadınhanlıdır. Ziyaiye medresesinde müderrislik yaptıktan sonra müftü olmuştur. Şerafettin ve Aziziye camilerinde de öğrenci okutmuştur.

42-Müftü Yalvaçlı Ömer Vehbi Efendi (H.1287-H1345/1927): Konya medreselerinde (Alaeddin Cami ve İrfaniye medresesi) görev yaptıktan sonra müftü olmuştur. Konya Mektebi Hukuk'ta, Mecelle, Usul-ı Fıkıh muallimliği (1324-1335) de yapmıştır. Milletvekilliği de yapmıştır.

43-Karaağaç Müftüsü Mehmet Efendi (öl. H.1315): Siyasi bir meseleden dolayı nefyedildiği Konya'da vefat etmiştir.

44-Ermenek Müftüsü Mustafa İhsan Efendi (öl. 1931): Konya'da Sarı Hafız Efendinin Avniye ve Ömer Vehbi Efendi'nin bulunduğu İrfaniye medreselerinde okumuş, memleketine dönerek Tekye medresesinde müderris olmuştur. Daha sonra Ermenek müftülüğüne görevlendirilmiştir.

45-Ulemadan Beyşehir Müftüsü Memiş Efendi (öl. 1939): Beyşehirlidir. Konya medreselerinde eğitim aldıktan sonra Beyşehir'de müderrislik yaparken müftü olmuştur.

46-Ilgın Müftüsü Abdullah Hilmi Efendi (1286/1869-H.1351): Seydişehir'in bir köyünde doğmuştur. Konya'da Molla Efendi, Yağmuroğlu medreselerinde eğitim almıştır. Sonra Ilgın'da cami-i atik medresesine müderris ve bilahare müftü olmuştur.

47-Ulemadan Karapınar Müftüsü Hacı İsmail Hakkı Efendi (H.1281/1864-1932): Karapınar'da doğmuştur. Konya'da Ziyaiye medresesinde eğitim almış ve memleketine dönerek medresede müderrislik yapmıştır. Bilahare müftü olmuştur.

48-Ulemadan Müftü Hacı Ali Şuhudi Öğütçü (1289/1873-): Konya'da doğmuştur. Zincirlikuyu mahallesinde vaki Köprübaşı denmekle maruf babasının medresesinde eğitim almıştır. Babasının vefatından sonra aynı medreseye müderris olarak görevlendirilmiştir. 1927 yılında Konya müftüsü olup halen bu görevdedir (Uyar, Temmuz-Ağustos 1949, ss. 43-50).

49-Ilgın Müftüsü Hacı Lokman Hekim-i Beştav (1869-1944): Kafkasya Malkar'da doğmuştur. Memleketinde ve Hicaz'da eğitim almıştır. 1308'de Türkiye'ye, Konya'ya hicret etmiştir. Muhtelif tedris görevlerinde (imtihan komisyonu üyeliği, Konya müderrisliği, Konya Erkek Sanatlar Enstitüsü Müdürlüğü, Tedrisat-ı İptidaiye Müfettişliği) bulunduktan sonra müftü olmuştur.

50-Ulemadan Müsevvit Molla Mehmet Efendi (öl.1773).

51-Müsevvid İbrahim Efendi (öl. H.1199).

52-Müseevid Ali Efendi (öl. H.1248).

53-Müsevvit Hacı Hasan Efendi (öl. H.1309): Konya'ya bağlı Abditolu köyündendir. Şeyh Alaman Sıbyan Mektebinde okumuş, hafız olmuş ve Ziyaiye medresesinde ve Hadim medresesinde eğitimini tamamlamıştır. Şerafeddin camiinde ders okuttuktan sonra müsevvit olmuştur.

54-Müsevvit Mustafa Fehmi Efendi (öl. H.1270): Aslen Ereğlilidir. Kör müsevvit denmekle maruftur. Konya'da Cevizaltı mahallesinde kendisine yaptırılan bir medresede müderrislik yapmıştır.

55-Müsevvit Kürt Hacı Halil Efendi (öl. H.1339): Aslen Harputludur. Kayseri'de eğitim almıştır. Sonra Konya'ya gelmiştir. Kendisi adına bir medrese, bir cami ve bir çeşme yaptırmıştır. Bu medresede müderrislik yapmıştır.

56-Sarı Müsevvit Mehmet Efendi (öl. H.1338): Aslen Bozkırlıdır. Köy mektebinde okuduktan sonra Konya'ya gelerek Zaferiye medresesinde eğitim almıştır. Kendisi de hem müsevvitlik yapmış hem de Fevziye medresesinde talebe okutmuştur.

57-Ulemadan Müsevvit Hacı Hasan Efendi (1867-1940): Bergama'nın bir köyünde doğdu. İlk tahsilini ve hafızlığını tamamladıktan sonra Konya'ya geldi. Burada medrese eğitim gördükten sonra Nuriye ve Darülhilafe medreselerinde müderrislik yaptı.

58-Ulemadan Ahmet Efendi (öl. H.1219): Aslen Akşehirlidir. Eğitimini tamamladıktan sonra Kütüphane medresesinde müderrislik yapmıştır.

59-Ulemadan Molla Efendi (öl. H.1234): Aslen Alaiyelidir. İsmi Mehmet bin Mustafa'dır (Uyar, Eylül-Ekim 1949, ss. 33-37).

60-Ulemadan Sarı Yakup Karamanî: Çelebi Sultan Mehmet devri ulemasındadır. Molla Fenari'den eğitim almıştır. Bazı risaleleri mevcuttur. Kendi adına yaptırılmış mescidin haziresinde metfundur.

61-Ziyaiye Medresesi Müderrisi İsa Efendi (öl. H.1236): Şerafeddin camii-i şerifin gün batı tarafındaki belediye parkının yerinde bulunan Ziyaiye Medresesi H.1228 tarihinde Konya Müftüsü Eşenlerli oğlu Seyit Abdurrahman Efendi tarafından ortası dört köşeli, bahçe ve dört tarafı odalar olmak üzere içine girenlerin gönlüne ferah verecek bir şekilde inşa ettirilmiştir. Medresenin banisi Müftü Efendi, medreseye İsa Efendi'yi atamıştır (H.1228). Ataları Kolukısa köyünün kurucularındandır. H.1200'de Konya'ya gelip muhtelif medreselerde eğitim almıştır. Bilahare müderris olmuştur.

62-Ulemadan Hacı Ali Efendi (öl. H.1241): Aslen Silfkelidir. Tahsil-i ulum için Konya'ya gelmiş, muhtelif medrese ve hocalardan ders almıştır. Bilahare Kütüphane Medresesine müderris olmuştur. Üçler mezarlığında metfundur.

63-Ulemadan Amasyalı Mehmet Efendi (öl. H.1244): Üçler mezarlığında metfundur.

64-Ulemadan Özdemiri Hacı Mustafa Efendi (öl. H.1259): Karaman'a bağlı Özdemiri köyündendir. Konya'daki Özdemiri medresesinde müderris oldu. Mevlânâ Dergâhı haziresinde metfundur.

65-Ulemadan Bağılcalı oğlu Hacı Mehmet Efendi (öl. H.1197): Aslen Aksaray'a bağlı Eskil karyesi yakınlarındaki Bağılca köyündendir. Konya'da eğitim almıştır. Musalla Mezarlığında metfundur.

66-Ulemadan Muhaddis Ahmet Efendi (öl. H.1255): Aslen Hadimlidir. Hadim medreselerinden ve hocalarından eğitim almıştır. Bilahare Hadim'de ders okutmaya başlamıştır. 1248'de Konya'ya hicret etmiştir. Kadızade medresesine müderris olmuştur. Musalla mezarlığında metfundur.

67-Ulemadan Abdülkerim Efendi (öl. H.1265): Konya'da doğmuştur. Medreselerde tahsil görmüştür. 1237'de Köprübaşı Medresesine müderris olmuştur. Üçler Kabristanında metfundur.

68-Ulemadan Çankırılı Mustafa Efendi (öl. H.1280): Küçük yaşlarda Konya'ya gelerek Sultan Veled Medresesinde eğitim almıştır. Saatçilik yaparak hayatını idame ettirmiştir. Üçler Mezarlığında metfundur.

69-Ulemadan İbrahim Efendi (öl. H.1280): Konya ve Kayseri medreselerinden ve hocalarından eğitim almıştır. Konya Taşkapı medresesine müderris olmuştur. Karakurt mahallesindeki küçük mezarlıkta metfundur.

70-Ulemadan Bakkalzade Mehmet Efendi (öl. H.1283): Konya'da doğmuştur. Konya'daki medreselerden ve hocalardan eğitim almıştır. Bilahare tedris işiyle meşgul olmuştur. Hâlehlidir. Üçler Mezarlığında metfundur.

71-Ulemadan Hacı Adil Efendi (öl. H.1285): Aslen Ereğlilidir. Hadim medreselerinden ve hocalarından eğitim ve icazet almıştır. Bilahare Konya'ya gelerek yaptırdığı Adliye Medresesinde müderrislik yapmıştır. Bazı eserler telif etmiştir. Hazırcevap ve latifeci idi. Mevlânâ Dergâhı haziresinde metfundur.

72-Ulemadan Saraçzade Hafız Ali Efendi (öl. H.1288): Konya'daki medreselerden ve hocalardan eğitim ve icazet almıştır. Bilahare Karatay-ı Kebir Medresesi müderrisliğine görevlendirilmiştir. Mevlânâ Dergâhı haziresinde metfundur (Uyar, Mayıs-Haziran 1950, ss. 1-7).

4.2.13.4. Usta ve kalfalar

Öksüz Yurtları Mecmuası'ndaki bir haberde, yurtların atölyelerinde çalışan usta ve kalfalara varidat nispetinde ücret verilmesinin kararlaştırıldığı belirtiliyor (Yurt haberleri, 1917, ss. 85-6).

4.2.13.5. Müfettişler

Eğitim müfettişlerinin katılacağı bir kongrenin Konya'da yapılacağına dair *Yeni Fikir* dergisinde, "Müfettişler Kongresi" başlıklı bir haber metni yayımlanmıştır:

> "*Müfettişler kongresinin Konya'da inikadı Maarif Vekâlet-i Celilesinin Konya'yı bir ilim yuvası hâline ifrağ hususundaki azminin bize sürurlar bahşeden eseridir. Asırlardan beri Türkün en kuvvetli hars merkezi olarak yaşamış olan Konya'nın bu feyyaz azim ile memba-ı feyz ü irfan denecek bir hâle geleceğinde şüphesi olmayan "Yeni Fikir" bu ilk adımı alkışlar ve kongre münasebetiyle Konya'yı teşrif buyuran Müsteşar Beyefendi Hazretleriyle heyet-i teftişiye reis ve azaları beyefendilere arz-ı tazimat ederken büyük milletperver Hamdullah Beyefendinin de Konya gençliğinin dertlerini dinlemek için şehrimizi teşriflerini temenni ederiz*". (y.y. 1 Mayıs 1925, s. 21).

Aynı dergide müfettiş atamaları ile ilgili haberlere de rastlıyoruz: "*Tahir Hayrettin Bey'in Bilecik İkmal Mektebi Muallimliğine tayini ile inhilal eden Uşak İlk Tedrisat Müfettişliğine Afyon Karahisar Merkez Dumlupınar Mektebi Baş Muallimi Muhtar Bey terfian tayin edilmiştir*" (Mıntıka maarif şüûnu, 1928, ss. 903-904).

Bu tarihlerde Konya'da görevli olan ilk tedrisat müfettişlerinden biri Remzi Bey'dir (Mıntıka maarif şüûnu, 1928, s. 968).

Bir müfettişte daha doğrusu asri bir müfettişte hangi vasıflar bulunmalıdır, sorusuna *Terbiye Postası* dergisinde **Mehmet Emin Soysal**, yabancı bir kaynaktan tercüme ettiği makale ile cevap vermeye çalışmıştır. Her cümlesi dikkate değer özellikler barındıran makaleyi tam metin olarak koymakta bir beis görmüyoruz:

> "*Bir mektep müfettişinde bulunması lazım gelen bedenî ve ruhi vasıfları araştıralım.*
>
> *Her şeyden evvel müfettişin sıhhati yerinde olmalıdır; çünkü mesleği yorucudur. Ondan daima taze kuvvetler istemektedir [S.1, s. 13]. Zayıf olan çabuk yorulur. Hayatın ağırlıklarıyla çarpışamaz. Kuvvetli olan daima keskin ve nikbin olur.*
>
> *Terbiyecilerin terbiyecisi demek olan müfettişin kuvvetli, umumi ve mesleki malumata, açık görüş ve kavrama kabiliyetlerine malik olması lazımdır. O ilmî çalışacağı için olgun bir*

benliği, taayyün etmiş usulleri olmalıdır. Nezaret edebilmek için çok iyi müşahede, hads, muhakeme ve tenkit kudretleri ile muttasıf bulunmalıdır. Muallimler müfettişi isabetle takdir edebilirler. Onun en ufak hareketini gözden kaçırmazlar. Mektep müfettişi aynı zamanda bir idare memurudur. Gayet amelî, hareketlerinde noktası noktasına kat'i, iddiaları derhâltahakkuk ettirebilmek için yerinde olmalıdır. Müfettiş, aynı noktalar üzerinde kendi hareketleri hakkında da muhakeme ve teknikler yürütebileceğini hiçbir zaman hatırından çıkarmamalıdır.

Onda intizam fikri varsa iş arkadaşlarına kolaylıklar temin etmekte güçlük çekmez; Muallimin faaliyetlerine pek az karışmak istediklerinde, yapılıncaya kadar ısrar etmelidir. Müfettiş ve muallim için intizam, vazifede, yarı muvaffakiyet demektir. İntizam her türlü münasebetleri de kolaylaştırır.

Müfettiş iyi bir hatip, ruhiyatçı ve terbiyeci, mesleki tecrübe ve malumatı yüksek, hayatı lekesiz olmalıdır. Müfettiş meslekî ve uzvi tesanütü en ulvi heyecanlar hâlinde yaşamalı, yaşatmalı, resmiyeti sarsmadan meslektaşlarıyla candan kaynaşmalıdır. Müfettiş muallimlik hayatına, daha tecrübeli ve görgülü bir iş arkadaşı sıfatıyla- iş ve öğütleriyle- iştirak etmelidir. Mektepte muallim, başucunda resmi sıfatlarla dikilen bir müfettiş değil, tedrisî ve terbiyevî güçlükleri baş başa halledecek vazife arkadaşı, terbiye işlerini tedricî hamlelerle yoluna koyacak mefkûre yoldaşı görmelidir. Bu işlerde çok ihtiyatlı ve basiretli hareket etmek icap etmektedir.

Müfettiş muhitini de iyi tanımalıdır. Köy ve şehir mektepleri, köy ve şehir çocukları, bunların bir arada yahut ayrı tahsil etmeleri, işçi tabakasının vaziyetindeki hususiyetleri hep yakından bilmesi icap eden zaruri ihtiyaçlar arz etmektedir. [S.1, s. 14] Muallimler muhiti kuş bakışı geçiverirler. Bu vaziyette faaliyetlerini muhitin hakiki elastikiyetine intibak ettiremezler, bu suretle terbiyede gözetilen gayeler de arada kaynar. İşte müfettişlerin buna meydan vermemeleri icap eder.

Onun için de kendisinin, muhitin adet, hars, ihtiyaç ve yaşama hamlelerini, kudret membalarını yakınından tetkik ede ede tanımış olması lazım.

"Kendi kendini tanı". İşte müfettişlerin daim hatırlayacakları bir vecize! Müfettiş kendi kendisinin tenkitçisi olacaktır. Başkalarının en ufak tenkidine meydan vermemek için hareketlerini gayet bitaraf bir gözle inceden inceye murakabe ve tenkit etmelidir. Sahibinden en kuvvetli bir irade isteyen meslek varsa o da şüphesiz müfettişliktir. O, çok defalar, çekiçle örs arasında kalabilir, fakat vaziyeti itidal ve basiretle idare edecektir. Vazifesinin en mudil şekillerde düğümlendiği zamanlarda bile ihtiyat ve itidali elden bırakmayacak, bağlandığı prensip ve idealine sadık kalacak, yorulmadan, yanılmadan aydınlatacak, işi etraflıca kökünden kavrayacak, vazifesi için her türlü huzurunu seve seve feda edecektir. Meslek hayatındaki zayıf

ve aksaklıklara müfettişin göz yumması katiyen doğru olamaz. O meslek hayatının keyfiyetinden mesuldür. O, daima uyanık, cesur, metin, serbest, açık alınlı, özü sözü bir, mazbut seciyeli olacaktır. Müfettiş her türlü gaziertheit [yapmacıklık], gayri tabii idare, dogmatizm ve fuzulî hassasiyetten sakınmalıdır. Aydın görüşlü, kıvrak kavrayışlı olmalı, yerine göre muhataplarının fikirlerini de kabul ve takdir etmelidir. Çünkü muallimler için takdir edilmek çok mühim bir iştir. Müfettişlerin, hataları mülayemetle tashih ettirmeleri icap eder. Muallim, müfettişi hata arayan bir fert gibi değil, hadise ve vaziyetleri doğrudan sebeplerin mahiyetlerine hüsnüniyetle nüfuz etmek isteyen bir şahsiyet olarak tanımalıdır.

Müfettiş benliğinde daima şu sıfatları yaşatmalıdır: Canlılık ve ilerleme, yükselme iştiyakı! Bu hâli kendinde göremeyenlerin yorulmuş olduklarına hükmedilebilir. Müfettiş zamanının bütün fikrî ve içtimai cereyanlarına yabancı kalmayacaktır. Mektep müfettişi nikbin olmalı. O, tenkit edilecek, mukavemet görecek, engellerle aykırılaşacaktır. Fakat yılmadan olgun bir şahsiyet sıfatıyla vazifesini eksiksiz yapmaya çalışacaktır, her ne pahasına olursa olsun idealine bağlı kalacaktır". (Soysal, 1 Mart 1932, ss. 13-15).

4.2.13.6. Memur ve diğer görevliler

Yeni Fikir Mecmuasında dergiye yaptığı katkılardan dolayı Aksaray Maarif Memuru Hakkı Bey'e teşekkür ediliyor (y.y. 1 Mart 1927, s. 466). Başka bir sayıda Niğde Maarif Memuru Hadi Tuğrul'a teşekkür ediliyor (y.y. 15 Nisan 1927, s. 505).

Yeni Fikir Mecmuasındaki bir haber metninde "*Aksaray Vilayeti Maarif İdaresi başkâtipliğine evvelce meslekte hizmeti mesbuk [geçmiş] Baha Bey tayin kılınmıştır*" denmektedir (Mıntıka maarif şüûnu, 1928, s. 931).

4.2.13.7. Aile ve veliler

Eyüp Hamdi Akman, *Yeni Fikir* Mecmuasında öğrenci velileri üzerinde durur ve okul-aile işbirliğinin öneminden bahseder: "*Çocuğun terbiyesi ve istikbali hakkında mekteple çocuk velileri arasında samimi bir antlaşma (Entente) ve muntazam bir yardımlaşma olursa çok muvaffak olacağı tabiidir. Acaba mektep ve ailenin karşılıklı münasebet ve vazifeleri ne olabilir?*" diye sorar. Okul- aile işbirliğini üç başlıkta inceleyen yazar, ilk olarak bedenî terbiye konusundaki işbirliğinden bahseder ve "*Muallim, mektep doktoru ve çocuk velilerinden mürekkep topluluklar samimî müzakere ve terbiyevî münakaşalar neticesinde çocuğun bedenî nema ve hususiyetleri, bedenî temrin programları vesaire hakkında çok faydalı kararlar alabilirler*" der.

Sonra fikrî terbiye konusunda nasıl bir yol izleneceğini anlatır:

"*İlk tahsil hayatına takaddüm eden senelerin fikrî tekâmül hususunda çok mühim tesirleri vardır. Bu çağdaki çocuklara karşı ebeveynin vazifeleri yalnız yazıp okuma hususunda gelişigüzel ufak tefek yardımlarda bulundurmaktan ibaret değildir. Ebeveyn, çocuklarını, muhtelif vesilelerle maddî ve şe'nî [gerçek] muhit üzerinde, tav'î [kendiliğinden] alaka ve teşebbüslerle müşahede ve faaliyetlere sevk etmelidir. Fikrî terbiyenin mühim bir kısmı müşahede kabiliyetinin kazanılmasına mütevakkıftır. Ebeveyn çocuklarının kendilerine, muhtelif hadise, muhit ve mevcudat hakkında mütemadiyen teveccüh etmekte olduklarının; niçin, neden, nasıl gibi sorguları ehemmiyetle nazarıdikkate alarak münasip cevaplar vermeyi terbiyevî bir borç bilmelidir. Onun için çocuk velileri şunu katiyetle bilmeleri lazımdır: Hayat, velilik rollerinin kıymetini arttıran mütemadi talim, terbiye ve zenginleşme sahnesidir. Çocuk velileri hayat mektebinden alacakları ilham ve intiba'la çocukları üzerinde daha müessir olabilirler. Muallim her gün talebesinin vaziyet ve faaliyetinden yevmî karnelerle ebeveyni haberdar etmeli, böylelikle ebeveyn çocuklarının bütün ahvalini günü gününe takip edeceklerinden- icab-ı hâle göre- tam zamanında müzaherette de bulunabileceklerdir. Çocukların bütün mektebî faaliyetlerini mücmelen [özet olarak] neşir ve tevsik edecek olan yarım aylık mektep ve aile bültenleri çocuk hayatının iki feyyaz mihrakı olan mektep ve aile arasında daimî temas ve müzaheretler temin eder*".

Son olarak da yazar, ahlâkî terbiye hususunda aile ve mektebin dayanışmasını anlatır:

"*Ferde hakikî ve kat'î kıymeti edindiren ahlâkî teşekkül ve tekâmülle mekteplerimiz nasılsa maalesef lüzumu derecede alakadar olamamaktadır. Bu hususta muallimler muvaffakiyetle müessir olabilmeleri için ebeveynin çocukların hiss-i selimlerini münasip vasıta ve fırsatlarla ikaz ve irşat etmelerine ihtiyaç vardır". […]. "Çocukların her nevi kusurları ve esbabı hakkında ebeveynin muallimleri tamamen haberdar [s. 860] etmeleri icap eder. Ebeveynin bu hususta yardımları muallimlere zaman kazandıracağı gibi birçok hataların da önüne geçilmek imkânı hâsıl olacağı tabiîdir. Herhangi bir çocuk mektebe alınırken, mektep idaresi muayyen suallerle, çocuğun velisinden çocuk hakkında lüzumu derecede muvazzah ve mevsuk malumat almayı ihmal etmemelidir. […]. Ahlâkî terbiyeyi temin zımnında [dolayısıyla] mekteple aile arasında prensip münakaşası olmamalıdır. Mevzubahis olan çocuğun ahlakı, mukadderatıdır. Vaziyetin nezaketi, asrın icabatı nazarıdikkate alınarak mektep ebeveynle el ele vermeli, bu büyük işi muvaffakiyetle başarmaya azim ve imanla çalışmalıdır. Mekteple ebeveynin halledebilecekleri daha pek çok mühim meseleler vardır. Mektep, mahallî, muhitî şeraite göre, çocuk velileriyle temaslar temin edecek şekilde tatbiki kolaylıkla [s. 861] kabil mufassal [ayrıntılı] bir faaliyet programı çizmelidir*" (Akman, 23 Mart 1928, ss. 858-862).

Aynı konuyu **Ömer Nadi**, Glokel adlı yabancı bir yazardan tercüme ettiği bir makalede işlemiştir. Makalede ailenin mektep işlerine dâhil olmasıyla terbiyenin kıymetinin on misli arttığı dile getirilir. Artık yeni zamanlarda;

"*Mektebe ait her müessesenin muallim ve talebelerinin ebeveynleri terbiyevi bir cemiyet teşkil etmek sureti ile aile ve mektep içerisinde gençliğin ahlaki terakkisi için müştereken çalışmalıdırlar. Kendi çalışmalarına halkın bu iştirakini, memnuniyetle seve seve karşılayacak, muallimler bu suretle vazifelerinin güçlüğünü, güçlüğün çıkardığı engelleri ebeveynlere de göstermiş olacaklar, muallimlerle ebeveynler arasındaki alâka ve irtibat hepsi için bir terakki vasıtası olacak*"tır.

Glokel'e göre mektep ve aile ocağı arasında kıymetli bir anlaşma elde etmek için aşağıdaki şartlar tavsiye edilmektedir:

"*1. Aileler nezdinde muallimlerin kabul edildiği saatlerin çoğaltılması ve aile için münasip olacak zamanlarda o saatlerin tespiti, bu yapıldığı takdirde aileler muallimlerle, çocuklarının zihnî, fizikî hususiyetleri, istidatları yahut karakterlerindeki eksiklikleri konuşmak suretiyle öğrenecekler, iyiyi inkişaf, kötüyü de önünü almak için muallimlerin nasihatlerinden istifade edeceklerdir [S.8, s. 4].*

2. Tedris ve terbiye meselelerini münakaşa etmek için muallimlerle ebeveynler arasında muntazam cemiyetlerin teşkili, ister bir muallimle onun talebelerinin ebeveynleri arasında, isterse bütün muallimlerle bütün talebelerin ebeveynleri arasında yapılabilir.

3. Her mektepte ebeveynler arasında seçilmiş bir komitenin ihdası, bu komite heyeti talimi ile birlikte içtima zamanlarını tayin edecekler ve alınmış olan kararları icra etmeğe çalışacaklardır.

4. Çocuk konserleri, akşam okumaları, umumi gezintiler, konferanslar ve nasihatler vasıtası ile muallimlerle ebeveynler arasındaki emniyet bağlarını takviye etmek için serbest tecemmular tesis edilmelidir.

5. Bu toplanmalar kendilerini, verecekleri ufak bir para mukabilinde bir şirket hâline sokabilirler. Bu temin edildikten sonra içtimai, pedagojik bazı maksatları takip etmek çarelerini bulacaklardır. Mesela; mektep gezintileri, çocuk oyun mahallerinin tesisi, tatil kolonilerine çocukları götürmek, vs.

6. Her mektepte çocuk ve halk kütüphanelerinin tesisi ve herkese ufak bir para mukabilinde istediği kitabı verecek kooperatif bir kütüphanenin ihdası lazımdır".

Makalede Glokel'in bu önerileri üzerine Viyana'da oluşturulan mektep- aile birlikleri ve bunların yaptığı faaliyetler hakkında da bilgiler verilmiştir. Mesela;

"*Her mektepte çocukların baba ve anneleri ve bir de muallimlerden müteşekkil olmak üzere birer birlik teşkil edilmiştir. Bu toplanmalardan 159 kadarı Viyana'da cemiyet şekli altında teşekkül etmişlerdi. Nizamnameleri kendilerini tanıyan mektep meclisi tarafından kabul edilerek mektebe ait yerlerde toplanmalarına müsaade edilmişti. İşte bu nizamnamelerden biri: "Mektebin ebeveynler cemiyeti". Mektebe ait kütüphanelere yardım etmek, konser yahut faideli konferanslar vermek, çocukların fizikî inkişaflarına yardım eden ufak gezintiler tertip etmek, terbiye meselelerini müştereken münakaşa etmek için içtimalar yapmak, suret-i hususiyede muallimlerle ebeveynler arasında güzel münasebet [S.8, s. 5] idame etmek, çocukların zihnî, bedenî neşvünemalarından emin olmak ve onların terbiyesini inkişaf ettirmek, muallimlerle teşrikimesai etmek, işte bu birliklerin gayeleri bunlardan ibarettir. Bu cemiyetlere kudretliler tarafından para veriliyordu. 1926/27 senesinde bu paranın miktarı 275.000 Şiline çıkmıştır. Bu bizim paramızla 136500 lira eder.*

Başka bir örnek 1926/27 senesinde talebeler ve ailelerin istifadesi için 86 adet serbest hatip tarafından konferans verilmiştir. Bazı aile birlikleri hakiki mektep seyahatleri yapmışlardır. Diğerleri ise mektebin ders eşyalarından mühim olan vasıtaları temin etmişlerdir. Mesela lantermajik, piyano gibi. Bazıları da çalışırken talebeler için kurslar açmışlardır. Mesela musiki mektebi gibi. Mektep kütüphanelerinin fazla miktarda müşteri celp etmesi onların eseridir. Ve birçok oyun yerleri vardır ki onların ihtimamları sayesinde çocukların serbest zamanlarını geçirmeleri için açılmıştır.

1926/27 ders senesinde 20 tane okuma salonu 52 tane kurs açılmıştır. Bu kurslar şunları ihtiva etmektedir. (Jimnastik, ritmik jimnastik, nakış, keman, mandolin, teganni, İngilizce, Esperantoca, resim, el işi. Bundan başka 13 piyano, 39 projeksiyon cihazı almışlar. Ve 613 zayıf talebenin tatillerini dağda geçirmeleri için zaruri olan parayı da tedarik etmişlerdir".

Bütün bu çalışmalardan elde edilen sonuçlar için ise şunlar söylenmiştir:

"*Aile ders verenlerle çalışmasını birleştirerek mektebin içtimai rolünü anladı. Mürebbilere fevkalâde bir kıymet ve ehemmiyet vererek onların salahiyetleri haricinde kendilerine düşen vazifenin de mesuliyetlerini idrak ettiler. Böylece mürebbi vazifesinin asaleti Viyana'da tanınmış oldu. Bugün bu işlere teşebbüs edenler ilk istifadenin kendilerine olduğunu anlayarak çocuğun en iyi bir şekilde yetişmesi için aile ve mektepten müteşekkil bir kuvvetin mevcudiyetini en ehemmiyetli bir mesele olarak kabul etmişlerdir*" (Nadi [Çev.], 1 Ekim 1932, ss. 4-8).

Terbiye Postası'nda çıkan başka bir makalede öğretmen- veli ilişkisi açısından yeni öneriler sunulmuştur. Makaleye göre velilerle yapılan tüm toplantı ve görüşmeler kısmen bazı katkılar sağlasa da aslında yapılması gereken bunlar değildir. Asıl olması gereken öğretmenin, öğrencinin gözünde değer kazanması, öğrencinin her konuda öğretmenini benimsemesi ve bu durumu da ister istemez ailesine yansıtmasıdır. Akşam eve gittiğinde veya tatil zamanlarında evde, sofrada, ailede öğretmen ve onun görüşleri ile bilgileri konuşulmalıdır. Böyle olursa aile, öğretmeni gizliden gizliye merak eder, ona değer verir sonra onunla görüşmek, karşılaşmak ister. Öğretmen de bulduğu her vesile ile veliyle/ aileyle görüşmeye başlar ve onların saygı ve sevgi ile karışık bakışları arasında velilere ne diyecekse der. Velilerle irtibat kurmanın en ideal yolu budur. Kuru görüşme ve toplantılarla öğrenci lehine çok fazla fayda sağlanamamıştır. Ancak böyle samimi ortamlar olursa bu görüşmelerden hem öğretmen hem öğrenci hem de veliler istifade edebilir (Ulusoy, 1 Şubat 1933, ss. 26-31; 1 Mart 1933, ss. 25-26).

4.2.13.8. Talebe teşkilatları

Dergilerde talebe teşkilatları, dernekleri ve toplulukları hakkında bilgiler verilmektedir. Bu tür teşkilatlanmaların iyi bir şekilde kurumsallaştırılması hâlinde öğrencilere çok katkı sağlayacağı dillendirilir. **Eyüp Hamdi Akman**, *Terbiye Postası*'ndaki makalesinde talebe teşkilatlarına ihtiyaç duyulduğunu, bu teşkilatların kurumsallaşmaları hâlinde öğrencilere büyük katkılar yapacağını salık verir. Öncelikle bu teşkilatları mektebin dışında ve mektebin içinde olmak üzere ikiye ayırır. Mektep dışındaki talebe teşkilatlarına bazı dinî teşkilatları, gençliği koruma dernekleri, gençlik dernekleri ve gençlik hareketleri gibi teşkilatları örnek gösterir. Mesela Almanya'da dört milyona yakın talebenin gençlik derneklerine mensup olduğunu yazar. Çekoslavakya'da böyle bir yapı olan Sokol teşkilatına girmemiş öğrenci ve ailenin kalmadığını söyler. Bu gibi teşkilatlar, "*mektep haricinde talebe ve gençliğin uzvi ve ahlâkî sıhhati ile alâkadar olur, gençliği korur, ona birçok hususlarda yardım eli uzatır, meşru temas ve topluluklarla nezih bir hayat yaşatır, azalar arasında kuvvetli bir tesanüt temine çalışır*". Makalede bu teşkilatların terbiye ve mektep hayatına çok tesirler ettiği, serbest mekteplerin, iş mekteplerinin, zümre mekteplerinin, açık hava mekteplerinin açılmasına dahası Mannheim ve Winnetka sistemlerinin kullanılmasına katkı sağladığı hatta şimdiye kadar eğitim alanında yapılmış pek çok cezri inkılapların temelinde bu teşkilatların payı olduğu dile getirilir.

Diğer taraftan mekteplerdeki talebe teşkilatlarına değinilir ve talebenin okul teşkilatında ve yönetiminde söz sahibi olması gerektiği söylenir. Self-government= kendi kendini terbiye eden demokrat bir gençlik arzu edilir. Talebenin kendi kendini terbiye edebilmesi için de şu dört mesele çok mühimdir:

"*1-Talebede maşeri [toplumsal] şuur ve vicdani aydınlatmak diğer tabirle talebe her yaptığı işinde, şahsına ve cemaate karşı kendini mesul bilmeli, içtima hayatın olgunlaşarak tekâmül etmesinde müspet bir rol oynamalı, küçük mikyasta demokrat bir cumhuriyet yaşamalıdır.*

2-Ahlâkî teşebbüs ve cesareti canlandırmak, korumak ve kuvvetlendirmek lazımdır. Bütün talebe ahlaki kıymetler hakkında adamakıllı aydınlanmalı, fazileti fazilet, vazifeyi vazife olduğu için sevmeli.

Bütün hareketlerinde ahlâkî kıymetlere candan bağlanmalı, onları temsil ve ifade etmeli; mektep, ahlaki alâka ve ihtimamın ideal bir sahnesi olmalıdır.

3-Talebeyi ahlâkî kıymetlerin tatbikine müsait muhtelif imkânlar karşısında bulundurmak sureti ile yalnız vicdan ve mantığının çizdiği yollar ile ihtiyari hareketlere fırsat hazırlamak icap eder. Görülüyor ki bir talebe bir nevi ihtiyarî hareketler, mümarese ve müsabakalarına tabi tutulacaktır.

4-Her şeyden evvel talebede ahlakî, demokratik bir şahsiyet uyandırmaya çalışacağız. Ahlâkî demokratik şahsiyet, millî terbiye ebedî umdemiz olacaktır".

Bu tür teşkilatlanmalarda mümkün olduğu kadar talebenin çoğunun vazife alması, cemaate/ teşkilata katılması gerektiği çünkü karşılıklı tesir, telkin ve mesuliyetin bu suretle gerçekleşeceği söylenir (Akman, 1 Mart 1932, ss. 16-20).

4.2.13.9. Eğitimci teşkilatları

Dergilerde eğitimcilerin kurduğu teşkilatlar, dernekler ve topluluklar hakkında bilgiler verilmektedir. Yabancı kuruluşlar da dâhildir. Bu müesseselerin yaptığı ve yapacağı işler ve görevler konusunda da tespit ve öneriler vardır.

Mesela Konya'da açılan "Cemiyet-i Müderrisin" ile "Türk Talim ve İrşat Heyeti" *Hak Yolu* dergisinde tebrik ediliyor. Cemiyet teşkilatları bakımından memleketimizin çok fakir ve geride olduğu Avrupa'da hemen her meslek erbabına ait teşkilatlar bulunduğu söyleniyor. Konya'da biri açılmış ve biri de açılmak üzere olan iki teşkilattan bahsediliyor:

"*Maksadım Konya matbuatına iki şerefli tarih kaydetmekti. Bu ıstırapları niçin yazdım bilmem? İçimizde bu ihtiyaçları duymayan bir gönül, aramızda bu ıstırapları çekmeyen bir yürek mi var? Hayır! Herkes duyuyor, düşünüyor yalnız bir kılavuz istiyoruz. İnşallah böyle uğurlu kılavuzlar çıkar da gözlerimizi bağlayan karanlıkları açacakları cemiyetlerin nuruyla parlatır, aydınlatırlar. Ne diyordum? Evet! İki tarih... İki feyizli cemiyetin iki şerefli tarihi!*

Yaşamak ihtiyacını kaybetmeyen Konya, dün bir tanesinin küşat bayramını yaptı. Yarın da diğerinin bayramına şâhidi olacak. Dünkü, varlığından, neşe duyduğumuz "Cemiyet-i Müderrisîn" şubesi yarınki de mensuplarından bulunmakla müftehir olduğumuz "Türk Talim ve İrşat Heyeti"dir. Evvelkisi geçmiş yıllar içinde ilmî, fennî, siyasî birçok simalar yetiştirmiş olan ilmiye mesleğini, bu irfan membaını dünkü kuvvette yaşatmak ihtiyacından, ikincisi, memleketin duygulu parçalarını bir araya toplayarak milletin her suretle yükselmeğe müştak ve himâyeye muhtaç zerrelerine yardım etmek arzusundan doğmuştur. Her iki müessese de maksatlarına talim ve terbiye yollarından yürüyeceğinden, her ne kadar yolları başka ise de gayeleri bir demektir. Bir milletin kabiliyet-i hayâtiyesine iyi bir numune, yaşamak azminde bulunduğuna parlak nişane olan cemiyetler hakkında ileride daha fazla malumat vereceğiz, şimdilik her ikisinin de mukaddes gayelerine, ilmî hedeflerine hemen ermelerini ve az zaman içinde pek çok mevcudiyet göstermelerini temenni eyleriz. Biz hadimleri ve duacılarıyız. Cenâb-ı Hakk da daima yardımcıları olsun. Âmin" (Güney, 20 Ağustos 1919, s. 10).

Terbiye Postası'nda çıkan bir yazıda Dünyadaki terbiye müesseseleri tanıtılmaktadır. Bu müesseseler ve gayeleri şunlardır:

"*1-Bureau International, Education, Genève, 44 Rue, des Marchers. Beynelmilel Terbiye Bürosu, reisi Pr.Dr. Piaget.*

Gayesi: Ruhî araştırmaların neticelerini toplamak, tevsik etmek, bu hususta milletler arasında haberleşme ve yardımlaşmayı temin etmektir. Düşündüklerini yayan: Bulletin du Bureau İnternational d' Education, Genève.

2-The İnternational Institute of Teachers College. 525 Mest, 120 the Street, New York, 1923'te açıldı. Reis: Paul Monreo Ph. D.

New York'taki Columbia Üniversitesine tahsile gelmiş olan yabancı talebelere Amerika mektepçilik hayatını tanıtmak, usullerini belletmek, hususi kurslar açarak onların Amerikan tahsiline intibakını temin etmekten ibarettir.

3-Zentral Institut für Erziehung u. Unterricht, Berlin, M. 35. Potsdamers. 120. Terbiye ve tedrise mahsus merkezî müessese Mart 1915'te açıldı.

Gayesi:

1-Muallimleri koruma, onlara program ve talimata uygun gelen terbiyevî ve didaktik faaliyetlerde ön ayak olmak,

2-Ders levazımı, kitap, mecmua, konferans, içtima, kurs vesairelerle ilk, orta ve yüksek mektep hocalarının fikren ilerlemelerini temin, bildiklerini tazelemek ve zenginleştirmek,

3-Memleket içerisinde ve dışarısında yapılan ruhiyat tecrübeleri, mektepçilik ve gençlik hareketleri vesaireyi günü gününe takip ve zamanı zamanına bildirmek,

4-Mektep, muallim ve halka terbiye ve didaktik sahalarda danışmalara resmen cevap vermektir.

Heyet altı şubeye ayrılır. Bunlardan memlekete ve dışarısındakilere uğraşan şubenin rolünde bir hususiyet vardır. Bu şube memleket dışarısında çalışan terbiyecilerden memleketlerin maarif hayatı hakkında aktüel makaleler toplar.

Düşündüklerini yayan: Pädagogisches Zentralblatt, aylık mecmua. VI., Belz, Langensalza, R. M. 15" (y.y. 1 Haziran 1932, s. 32).

Terbiye Postası'nda çıkan bir makalede öğretmenlerin/ eğitimcilerin bazı konularda bir araya gelmelerinin, ortak çalışma yapmalarının ve birtakım meslekî birlikler oluşturmalarının öneminden bahsedilir. "Meslekte Mesai İştiraki" başlıklı bu makaleye göre birkaç öğretmen bir araya gelerek ders planı yapma ve ders materyalleri hazırlama konusunda ortak çalışabilirler. Yine muallimler birliği, yardım sandığı, kooperatif, mecmua ve kitap neşriyatı gibi mesleki teşekküller ve çalışmalar meydana getirebilir ve onları yaşatıp işletebilirler. Hatta mesleklerinin haysiyet ve şerefini korumak ve müdafaa etmek için hep birlikte hareket edebilirler. Konuyla ilgili sorumluluk elbette eğitimcilerindir: "*Eğer meslektaşlar yukarıda sıraladığımız şekillerde müşterek faaliyetler meydana getirmiyorlarsa bunun sebeplerini kendilerinde bulunması lazım gelen bu vasıfların noksanlığında aramalıdırlar. Ve bu noksanı da muallim yetiştirme işinde böyle bir gayenin kuvvetle gözetilmemesinden mütevellit bir netice olarak telakki etmelidir*".

Eğitimcilerin hangi konularda müşterek hareket etmeleri ile ilgili bazı örnekler verilerek makale bitirilir:

"*Her ne sebeple olursa olsun muhtelif yerlerde muallimlerin bir kaç ay maaş almayarak maddî, manevi mutazarrır ve mustarip oldukları görülür de bu gibi arızi, fakat ıstırap verici hadiselere karşı koyabilmek için niçin bir yardım ve biriktirme sandığı teşkil edilemez.*

Keza memleketin herhangi bir köşesindeki mektepte feragat ve fedakârlıkla çalışan yaratıcı meslektaşların tecrübelerinden birçok istifadeli fikirler ve hareketler meydana getirdiği

işitilir de bundan diğer meslektaşların haberdar olup istifadelerini temin edecek bir neşriyat teşekkülü meydana getirilmez.

Merkeze uzak olan köy muallimleri bilhassa kış günleri maaşlarını geç almak yüzünden mutazarrır olurlar da bunun izalesi için aralarında bir teşkilat yapmazlar" (Soysal, 1 Ekim 1932, ss. 1-4).

Aynı dergideki başka bir makalede Terbiyevî Danışma Heyetlerinden bahsedilir. Makaleye göre bu heyetler, mektebin üzerin düşen vazifeyi hakkıyla yapıp yapmadığı, öğrencilerin devam- devamsızlığı, randıman işi, terbiyesi güç çocuklar, yoklamaya kalanlar, zihnî yorgunluklar, terbiye ve tedris düzenine taalluk eden meseleler konusunda çalışma yapacak, bu konuda mektebe, öğretmene, öğrenciye ve ailelere yol gösterecektir. Diğer devletlerde geniş teşkilatlarla çalışmakta olan bu terbiyevî danışma heyetleri, hemen bizde de teşekkül ettirilmesi gerekir, denilir (Kaya, 1 Ekim 1932, ss. 28-29).

Aynı yazar, benzer bir makalesinde bu heyetlerin, problemli çocuklar konusunda mektep ve terbiye danışma heyetinin meseleyi ciddiyetle ele almasını, aile ve çocuğa münasip tarzlarda öğüt vermesini tavsiye eder. Ailelerin bu terbiyevi danışma heyetlerine bakış açılarına da örnekler verir:

"*Bazı aileler çocuğunun kusurlarına karşı haddinden fazla göz yumarlar, bazıları hayat endişeleri içerisinde çocuklarıyla alâkalanmak isteseler bile zaman bulamazlar. Bazıları da cehalet saikasıyla terbiye işlerini sırf mektebe münhasır bildikleri için üzerlerine mâl etmek bile istemezler. Çocuğun kusurlu oluşu ana babasının içkici, hırsız, hasta, çok fakir, geçimsiz, terbiyesiz, irsen malul d.b.b. olmasından da ileri gelebilir. Bu takdirde çocuktan ziyade ana baba T. D. H'ne gelmekten çekinirler, ayıplarını gizlemek isterler. Bazı ailelerin kuru taassupları bir evzel olabilir, bir kısmı da T. D. H.'ne itimat edemez. "Aman sen de, ne yapabilecekler, faydaları ne olabilir ki", diyerek omuz silkerler*".

İşte tüm bu sebeplerden dolayı heyetin takip edeceği program aile, muhitî seviye ve ihtiyaçlara göre elastiki bir hususiyet arz etmelidir. Makalenin ikinci kısmında da bu heyetin sorunlu bir öğrencinin ailesi ile nasıl görüşülmesi gerektiği ile ilgili teklifler sunulur (Kaya, 1 Aralık 1932, ss. 28, 31-32).

Başka bir cemiyet haberi *Terbiye Postası*'nda yayımlanır. Habere göre İngiltere'de "Ev ve Mektep" konfederasyonu bulunmaktadır ve bu cemiyete 1931 senesi itibariyle 31 millî teşkilatın ve 19 mahallî cemiyetin katıldığı haber verilmektedir. Haber metni şöyledir:

"*Ev ve Mektep" İngiliz millî ittifakı, Mayıs zarfında senelik içtimaını [S.14, s. 95] Londra'da yapmıştı. Bu toplantıda "Ev ve Mektep" cemiyetleri hareketinin çok ilerlediği, memleketin her tarafında "çocuk" denilen varlığı esaslı surette öğrenmek maksadıyla mekteplere merbut "ebeveynler- muallimler" cemiyetleri tesis edildiği memnuniyetle kaydolunmuştu. 1931 senesi sonlarına doğru 31 millî teşkilatın ve 19 mahallî cemiyetin "Ev ve Mektep" ittifakına girdikleri haberi alkışlandı. Bu büyük yeni cereyan, İngiltere'de emin ve metin adımlarla yürüyor. Bu cemiyetlere giren erginler, her gün birçok meseleleri öğrenir, hayat ve kâinat hakkında çok şeyler bilirken en hayatî meseleye, çocuğa ve çocukluğa ve çocukluğun kendi külli varlığı içindeki inkişafına dair öğrenilecek pek çok şeyler olduğunu görüyor ve bu cemiyetlere yürekten bağlanıyorlar. Bilhassa fakir ve az okumuş halk, çocuk ihtiyaçları, çocuğun psiko- fizik inkişafı, ev- mektep muhitlerinin birer terbiye amili olmak hususundaki kıymetleri ile bunlara benzer daha birçok meseleler hakkında ne kadar çok şey bilmek lazım geldiğini öğrendikçe bu cemiyetleri bir fırsat ve nimet gibi karşılıyorlar. Bu halk, çocuk bilgisine olan ihtiyacı duyuyor, bu bilgiyi veren yerlere ve eserlere büyük bir alaka ile sarılıyor, bu arzu ve alaka karşısında "ebeveynler- muallimler cemiyetleri"ne mensup komiteler faaliyete geçiyor, içtimalar yapılıyor, konferanslar veriyor, musahabeler tertip ediyor, tetkik ve arama mahfilleri vs. meydana getirerek çalışıyor ve çalıştırıyor.*

Bu cemiyetlerin başlıca faaliyet sahası ve iş programı terbiye meseleleridir. Bu meselelerde çocuğun inkişafî vetiresini daha iyi tanıyacak, çocuğun fizikî, zihnî ve hissî ihtiyaçlarını öğretecek, ebeveynlerin en iyi hareket ve yardım tarzlarını gösterecek sahalara yayılmaktadır. Bu faaliyetleri idare etmek için muntazam dersler yapılmakta, cemiyet içinde teşekkül eden bazı gruplara da çocuğu tanımaya yardım edecek tetkik vazife ve mevzuları verilmektedir. Yapılan derslerde ve tetkik mevzularında umumiyetle şu meselelere temas edilmektedir. Veraset, mizaç ve tabiatlar, tabiî, içtimaî ve iktisadî amiller, ebeveynin çocuğa karşı yaptıkları muamelenin, çocuğun fizikî ve ruhî ne gibi tesirler olacağı, cinsî terbiye ve muhtelif yaşlara mahsus zorluklar ve hususiyetler, aile hayatındaki ahenksizliğin çocuk terbiyesi üzerindeki tesiri, fizikî kusur ve rahatlıklar yüzünden hâsıl olan ruhî hastalıklar vs." (y.y. 1 Nisan 1933, ss. 94-96).

4.2.14. Eğitim üzerine veya derslerle ilgili kitaplar, kaynaklar, dergiler ve başka yayınlar

Dergilerde eğitim üzerine yazılmış kitaplar, kaynaklar, ders kitapları, dergiler ve başka yayınlardan da bahsedilmiştir. Kimi zaman sadece bu materyallerin hazırlanması, yayımlanması, yayıncısı, fiyatı; kimi zaman içeriği hakkında bilgiler verilmiştir. Bazen de yayın incelenerek detaylı bilgiler aktarılmıştır. Belli bir kitabı kastetmeden bir ders kitabının nasıl olması gerektiği ile ilgili teklifler sunan makaleler dahi bulunmaktadır.

4.2.14.1. Eğitim üzerine kitaplar

Eğitim üzerine hazırlanmış ve yayımlanmış kitap ve kaynaklardan bahseden yazılar, tanıtımlar ve haberler bulunmaktadır. Mesela *Terbiye Postası*'nda **Mehmet Naci**'nin Pedagojide Test Usulü adlı kitabının yayımlandığı ve satıldığı haber verilerek kitap hakkında şöyle kısa bir tanıtma ve tavsiyede bulunulmuştur:

> "*Müellif kısa bir hasbihalle test hakkındaki terkibî görüşlerini açtıktan sonra esasa geçiyor. Dr. Vermeylen'den tercüme ettiği kitap hakkında umumi bir fikir vermiş olmak için içindekileri kaydedelim: Fişlerin tasnifi, test icrasının esaslı kaideleri ve izahlarıyla beraber sekiz seri test.*
>
> *Testler standardize ve tedricî bir ahenk dâhilinde tasnif edilmiştir. Gayet amelî, tatbiki kolay, izahları yerinde ve yolundadır. Mekteplerde talebenin hususiyetlerini teşhiste meslektaşların işlerine çok gelişikli bir rehberdir, hararetle takdir ve tavsiye ederiz.*
>
> *Yüksek tevazu içerisinde pedagojik edebiyatımıza kıymetli bir eser hediye etmiş bulunan genç terbiyecimizden daha çok olgun meslekî eserler beklemekteyiz*" (Akman, 1 Mart 1932, ss. 30-32).

M. Saffet adlı bir yazar *Terbiye Postası*'ndaki "Meslek Kitapları" başlıklı makalesinde John Dewey'in Les écoles de demain= Yarının Mektepleri adlı kitabını inceler. Kitaba göre pedagojik inkılaplar içtimaî ihtiyaçlardan kaynaklanmaktadır. Eski terbiye hayatiyetini kaybetmiştir. Bugünün yaşama tarzı terbiyede çocuğa ve günün içtimai şeniyetlerine saygıyı gerekli hale getirmiştir. Dewey, J. J. Rousseau'nun dâhiyane görüşlerinden mülhem olarak çocukların hususiyetlerini araştırmayı terbiyenin anahtarı olarak kabul etmektedir. "*Dün terbiye, istediği seviyeyi yaratabileceğini zannediyordu. Hâlbuki bugün katiyetle anlaşılmıştır ki terbiye ancak ferdî istidatları olgunlaştırır, o kadar. Onun için terbiyevî faaliyetleri çocuğun hususiyetlerine intibak ettirmemiz zaruridir. Mektep hayat içindir. Mektepler faaliyetlerini günün, talebenin hayatî ihtiyaçlarına göre akort edeceklerdir*".

Eğitim ve terbiyede asıl gaye talebenin kendiliğinden büyüme ve olgunlaşmasına imkân tanınmasıdır. "*Çocukları doğrudan doğruya eşya veya hadiselerle baş başa bırakacağınız hâlde semboller karşısında bulunduruyoruz. Kelimelerle terbiye işini kitap işi şekline sokmak kadar hatalı daha ne olabilir?*".

Kitapta bazı çağdaş mekteplerin durumlarından ve öğrencilerinden bahsedilir. Bu okullarda öğrencilerin samimi bir cemaat hayatı yaşadıklarından, eşya ve hadiselerle doğrudan

temasta olduklarından, istedikleri gibi hareket ettiklerinden, istedikleri işlere meşgul olduklarından bahsedilir.

Kitabın "*üçüncü kısmında Misseuri Üniversitesine bitişik ilk mektebi tasvir ediyor. Mektep Müdürü Merian, mektebin dışarısındaki hayatı düzeltebileceği kanaatindedir. O, kendi kendine soruyor:*

"Çocuklar mektebe gitmedikleri takdirde ne yapacaklardır". Koşarak, tırmanarak, fırlatarak vücutlarını işletecekler. Gruplar teşkil ederek gördüklerini, başlarından geçenleri yekdiğerine anlatacaktır. Hoşlarına gidenleri yapacaklar, kırlarda hayvan ve otlara bakacaklar, bahçe işleriyle uğraşacaklar vesaire…

İşte bir sürü işler ki mektepte yapılan işler kadar belki daha fazla çocuğun uzvî ve ruhî tekâmüllerine yarar. Mektep dışarısında kazandığı bilgileri çocuklar daha iyi hazmederler. Çünkü hoşlarına gitmiştir. Bütün benliğiyle sarılmış, kudretlerini çalıştırmışlardır. Merian, programını oyun, tarih, müşahede ve el işi namı altında dört nokta etrafında toplamıştır. Muhiti araştırmadan daha ziyade terbiyevî gayeler gözetmektedir".

"4'ncü kısımda Dewey ders saatleri ve program meselesini araştırıyor. Bu hususta terbiyeciler iki mühim mesele ile karşılarlar:

A-Çocuklara nasıl bir meşgale verilmeli.

B-Onlara nasıl bir muhit yaratmalı.

İş mektepleri iş vasıtasıyla terbiyeyi prensip olarak kabul etmiş mekteplerdir. Çocukları serbest tecrübe ve araştırmalara sevk edeceğiz. Tecrübelerle çocuklar ilim hazinesine el atmış olurlar. Tecrübeler sayesinde kuru kuruya tecrit ve tamimlere kapılmaktan kurtulurlar. Tedrisatta daha ziyade inşa kudretinden istifade edilecektir. Çünkü çocuklar herhangi bir şeyi vücuda getirmeye çalışırken bir ihtiyaçlarının belirdiğini görecekler, fırsatın vereceği imkânlara göre hesap vesaireden neler neler öğreneceklerdir [S.3, s. *25]*.

Beşinci kısımda oyunun terbiyevî kıymetinden ve talebe arasındaki topluluk hayatının içtimaî ehemmiyetinden bahsetmektedir". Dewey'e göre ananevi mekteplerdeki tetkik mevzuları, muallimlerin tedris usulleri ile talebenin çalışma usulleri mutlaka güncellenmelidir.

6.kısımda herkesin tahsil görmesinin şart olduğu vurgulanır. Gençlik kendi mesleğini tayin edinceye kadar tahsil görmelidir. Ancak "Mektep işleri o tarzda tanzim edilecektir ki çocuk, her dersin hayatta kendine yarayacağına kanaat getirsin" (M. Saffet, 1 Haziran 1932, ss. 23-27).

Terbiye Postası'nda Mehmet Naci Ecer'in yayımlanmış başka bir kitabının reklamı yapılır:

> "*Yüksek Muallim Mektebi Müdür Muavini* ***Mehmet Naci*** *Beyin "Anormal Çocuk" adlı bir eseri intişar etti. Fiyatı 75 kuruştur. Satış yeri, İstanbul Muallim Ahmet Halit Kütüphanesidir.*
>
> *Eser yaşayan bir ihtiyaca cevap verecek mahiyettedir. Ciddi, hasbî bir tetkik eseridir. Şimdiye kadar mecmua ve gazetelerde bu mevzuya dair çıkan yazılardan sarfınazar edilecek olursa memleketimizde ilk defa intişar eden meslekî ve ilmî bir eserdir. Okuyucularımıza tavsiye ederiz*" (Terbiye: Bir Kitap, 1932, s. 31).

Bu kitap yayınından önce adı geçen yazarın konuyla ilgili Yeni Fikir dergisinde iki makalesi yayımlanmıştır (Ecer, 15 Nisan 1927, ss. 533-536; 15 Mayıs 1927, ss. 562-565).

Başka bir kitap haberi yine *Terbiye Postası*'nda verilir. **N. Recep** adlı yazara ait Muallim Rehberi adlı kitabın Kanaat Kütüphanesi tarafından yayımlandığı bildirilir ve şöyle tanıtılır:

> "*Son zamanlarda, memleketimizde basılmakta olan yeni yeni meslek kitaplarını sevinçle görmekteyiz. N. Recep Bey kardeşimizin "Muallimlere Rehber" adlı kıymetli eserini bu meyanda kaydedebiliriz. Kitap ilk mektepte çalışan birinci s[ınıf]. m[uallim].lerine haftalık ders plânlarını hazırlamada örnek olabilmek emeliyle yazılmıştır. Batı memleketlerinde her sınıfa göre nazari- ameli didaktik kitaplar yazmak adettir. Memleketimiz için bu kitap, tam zamanında atılan orijinal bir adım olmuş oluyor. Almanca esaslardan alınarak memleketimizin hususiyetlerine intibak ettirilmiştir. Toplu tedris sistemine göre nazari- ameli olarak canlı, muhitî üniteler hâlinde sıralandığı için bütün m[ektep]. m[uallim].lerine gayet elverişli, salâhiyettar bir rehber vazifesini görebilecektir.*
>
> *Muhterem meslektaşımız N. Recep B[ey]. Ef[endi].yi muvaffakiyetlerinden dolayı tebrik ederken seriyi tamamlayacaklarını ümit eder, kıymetli eseri meslektaşlara hararetle tavsiye ederiz*" (Akman, 1 Ocak 1933, s. 32).

R. H. kısaltma adıyla yayımlanan bir kitap tanıtımında Ankara Gazi Terbiye Enstitüsü Tedris Usulü Muallimi **Hasip Ahmet Aytuna**'nın "Yeni Umumi Pedagoji" adlı kitabı değerlendiriliyor ve okuyuculara tavsiye ediliyor. Kitabın muallim mekteplerinin müfredat programlarına uygun olarak yazıldığı belirtiliyor. 543 sayfadan oluşan kitabın İstanbul'da olanlar için Kanaat Kütüphanesinden, Ankara'da olanlar içinse Aka Gündüz'den temin edileceği söyleniyor. Fiyatı 75 kuruştur.

"*Metodik çalışmanın en müspet tecellilerinden biri de şüphesiz Ankara Gazi Terbiye Enstitüsü Tedris Muallimi Hasip Ahmet Bey' in bastırdığı Yeni Umumi Pedagoji adlı eseridir. Kıymetli meslektaşımız bu eserini, birinci derecede muallim mekteplerinin bugünkü müfredat programlarını gözeterek yazmışlardır. Müellif eserine bugün bu muallimin bilinmesi zaruri olan mühim bahisleri de ilave etmeyi ihmal etmemişlerdir.*

Eser çok salahiyettar tetebbuların mahsulüdür, sade olduğu kadar da basit bir lisanla yazılmıştır. Eserde, meslektaşlar bugünkü pedagoji ilminin en mütebellir bir çehresiyle karşılaşacaklardır. Kitap bahsinde umumi bir fikir vermiş olmak için içindeki bahislerden birleşmenin başlıklarını kaydedelim. Pedagoji mevzuu, tarifi, taksimi, pedagojinin yardımcı ilimleri, ehemmiyeti, usuller, gayesi [S.12, s. 31], terbiyenin imkân derecesi, âmiller, ferdî hususiyetler, muhit, terbiyenin nevileri, bedeni terbiye, nema, zihnî hayat, ruhi terbiye, çocuk ittilâları, hissî ve iradî hayat, irade terbiyesi, ahlak terbiyesi, ailevi, vatani ve içtimai hisler, inzibat, ceza ve mükâfat, otorite, anormal çocuklar, anormallerin terbiyesi vs.

Yukarıda kısaca arz ettiğim münderecatıyla kitap yalnız muallim namzetlerine değil, sevimli Türk yavrusunu ve gençliğini yetiştirmekle mükellef ana, baba, muallimlerin çalışmalarına uzun müddet salahiyetle öncülük, öğütçülük edecek şekilde telif edilmiştir. Bu kıymetli eseri, okuyucularımıza hararetle tavsiye ederken didaktiğe ve metodika gibi resmi takdirlere mazhar olan kıymetli eserlerine kısa zamanda "Yeni Umumi Pedagojoisi"nin ilave etmeğe muvaffak olan gayretli meslektaşımıza yetiştiricilerimiz namına candan teşekkür etmeyi tatlı bir borç biliriz. Yüksek bir ideale, metodik çalışarak müspet eserler yaratmaya muvaffak olanlara ne mutlu" (R. H. 1 Şubat 1933, ss. 31-32).

Yeni çıkan başka bir kitap tavsiyesi yine *Terbiye Postası*'nda veriliyor. Yazıda **A[hmet]. Fuat**'ın "Toplu Tedris Nazariyat ve Tatbikatı" isimli kitabı tanıtılıyor. Kitap 142 sayfadır 100 kuruşa satılmaktadır. Kitapla ilgili tanıtıcı metin şöyledir:

"*Toplu tedrisin memleketimizde geçirmekte olduğu safhaları biliyoruz. Bu hususta mufassal bir kitaba şiddetle ihtiyaç sezilmekte idi. İşte onun için A[hmet]. Fuat Beyin kitabı tam zamanında yetişmiştir. Kitap nazarî- amelî olarak iki kısma ayrılmıştır. Birinci kısımda toplu tedrisin manası, sistemi doğuran zaruretler, tarihçesi, Almanya, Avusturya, Belçika, Rusya ve Amerika'da toplu tedrisi kavrama tarzları anlatılmakta, ikinci kısımda da tatbikî örnek planlar gösterilmektedir. Toplu tedris sistemini en salahiyettar öncülerin eserlerine dayanarak açan, anlatan kitap, bu mevzu üzerinde ünsiyeti olmayanları hakkıyla aydınlatacak derecede olgun ve dolgundur. Memleketimizin hususiyetlerine göre akort edilerek yazılmış olan kitap, toplu tedrisi tatbik edecek olanlar için uzun müddet salahiyetle rehberlik edecek şekildedir.*

Genç meslektaşımızdan daha birçok eserler beklemekte olduğumuzu kaydederken kendilerini candan kutlar, kıymetli eseri okuyucularımıza hararetle tavsiye ederiz" (y.y. 1 Mart 1933, ss. 47-48).

Belçika'da hazırlanmakta olan bir kitap haberi *Terbiye Postası*'nda yayımlanır. Haber göre O. Decroly'nün ölümü üzerine onu sevenler tarafından "Manifestation Dr. O. Decroly" adını taşıyacak bir kitap yayımlayacaklardır. Kitapta:

"*1-Dr. Decroly'nin hayatı ve yaratıcılığı,*

2-Decroly mektebinin tarihçesi,

3-Decroly'nin yazdığı eserlerin tam bir bibliyografyası ile aşağıda isimleri ve memuriyetleri yazılı tanınmış zatlar tarafından pedagoji ve psikolojiye dair orijinal yazılar ve etkileri bulunacaktır. Kitaba eserleri geçecek zatlar: 1-Ş. Buchler (Viyana Üniversitesi), 2-Bertie (Roş Mektebi Müdürü), 3-F. Bakule (Prag), 4-Braunshausen (Liej Üniversitesi), 5-P. Bove (Geneva Üniversitesi), 6-Balar (Londra Üniversitesi), 7-Badle (Badle Mektebi Müessisi), 8-Bırj (Londra Üniversitesi), 9-Şataki (Tecrübe Mektebi- Moskova), 10-Kaparade (Geneva Üniversitesi), 11-Degand (Decroly'nin birinci muavini), 12-J. Dewey (Kolombiya Üniversitesi), 13-Ad. Ferriere (Faal Mektep Müellifi), 14-P. Geheebb (Odenvald Mektebi- Almanya), vs.

Kitap, 19+27 su. büyüklüğünde ve 500 sahife hacminde olacak, birçok resimleri ihtiva edecektir. Kitap hariçte ve kitapçılarda satılmayacağından tedarik etmek için müracaat edeceklerin de kitaba yazılacaktır. Lüks kâğıda basılmış bir nüsha Decroly ailesine hediye edilecektir. Ciltlenmiş kitabın fiyatı 10 İsviçre Frangıdır. Adres: M'lle A. Hamaide, Directrice de'l' Ecole Decroly, 45 Drève de Gendarmés, Uccle- Bruaelles (Belgique)" (y.y. 1 Nisan 1933, ss. 94-96).

Eğitim ve eğitim tarihiyle üzerine **Osman Ergin** tarafından yayımlanmış olan "Türkiye Maarif Tarihi" adlı kitapla ilgili *Konya Halkevi* dergisinde seri hâlinde üç sayı devam eden bir makale yayımlanır. Makalenin yazarı **Celalettin Ali İmer**'dir. İmer, makalesinde, Ergin'in üç ciltlik kitabını ciltlere göre kısa kısa değerlendiriyor ve eseri "*Millî kütüphanemize mühim zenginlik veren bir eser*" olarak takdim ediyor. Her ciltte önce dönemin genel özelliklerini "Devrin İzahı" başlığı altında ele aldığını; birinci ciltte Osmanlı Beyliği'nin kuruluşuyla başlayarak III. Selim zamanına kadar geçen uzun dönemi "Araplaşma ve Skolastik Tedris Devri" başlığı altında incelediğini söyler. Bu kısımda genel hatlarıyla çeşitli mektep ve medreselerle bunların dışındaki eğitim ortamları (mescit, zaviye, dergâh, meclisler vb.)

hakkında bilgi verdiğini, zaman zaman müfredatlarını da kaydettiğini belirtir. III. Selim'den II. Mahmut döneminin sonuna kadar ilk askerî mekteplerle sivil mekteplerde gerçekleştirilen eğitim girişimlerini "Garplılaşma ve Yenilik Devri" başlığıyla, Tanzimat'tan I. Meşrutiyet'in ilânına kadar çeşitli alanlardaki okullaşmayı "Gelişme ve Genişleme Seneleri" şeklinde ikinci ciltte ele aldığını söyler. Temel eğitimdeki ilk yapılanmaların yanı sıra yüksek eğitimdeki gelişmelere, özel ihtisas mekteplerine yer verilen bu ciltte aynı zamanda "Azınlık ve Yabancı Mektepleri" başlığıyla yabancı okulları incelediği anlatır.

Eserin üçüncü cildinin "I. Meşrutiyet yahut Yayılma ve İlerleme Seneleri" başlığını taşıdığını, müellifin burada askerî mektepler, idadiler ve hususi mektepler şeklinde bir tasnif yaptığını, yine "Azınlık Mektepleri" ve "Yabancı Mektepler" başlıklarıyla yüksek eğitim okullarına, çeşitli meslek ve ihtisas mekteplerine geçtiğini beyan eder. Her cildin sonunda da konu fihristi verildiğini belirtir (İmer, Aralık 1941, ss. 58-62; Ocak 1942, ss. 53-57; Temmuz 1942, ss. 51-58).

Bu kitap daha sonra 5 cilde tamamlanmıştır.

4.2.14.2. Ders kitapları ve ders materyalleri

Dergi içeriklerinde kimi zaman ders kitaplarına ve materyallerine değinen konular da yayımlanmıştır.

Şahap dergisinde Mekteb-i İdadi yedinci sınıf öğrencilerinin delaletiyle **Mehmet Hayrettin**'in Tarih-i Edebiyat-ı Osmaniye adlı kitabının yayımlanmasından bahsedilir (y.y. Kasım 1912, arka kapak).

Yeni Fikir dergisindeki bir makalede, **İsmail Habib Bey**in Türk Teceddüt Edebiyatı Tarihi adlı eseri tebrik ediliyor, bazı yazarların eklenmesi isabetli bulunuyor, pek çok önemli şahsiyetleri ihtiva etmemesine rağmen güzel bir eser olduğu beyan ediliyor (Yardımcı, 1 Aralık 1926, ss. 401-404).

Kervan'da **Mehmet Ferit Uğur**, ders kitabının faydalarından bahseder:

> "*Mekteplerde okutulan kitapların hem muallime hem de talebeye faydaları vardır. Muallim kitap sayesinde müfredat programını muntazaman takip eder. Muallim kitaptan ilham alır. Muallim hafızasındaki zaafı kitaba bakmakla ve mütemadi bir takririn husule getireceği yorgunluğu, dikkatsizliği de talebesine kitabı okutmakla telafi eder. İfadesinde açıklık, kolaylık, düzgünlük bulunmayan, tabir-i marufuyla takriri kısa ve dar olan bir muallim için de kitap*

büyük bir rehber, kıymetli bir muavindir. Talebe kitap sayesinde not tutmaktan, vakit kaybetmekten kurtulur. Muallimi dinlerken noksanını, dikkat ve idrakten dolayı kaçırdığı kelimeleri, maddeleri bilahare kitapta bulur. Kulaklara aldığı intibaları gözleriyle takviye der. Aynı mevzua dair aynı metni vakit vakit tekrar ettikçe hafızasına kuvvet, lisanına sıhhat ve vüsat gelir. Bu suretle müktesebatını taht-ı temine alır. Kıraat, tarih, coğrafya gibi dersler için kitabın lüzum ve faydası daha fazla hissedilir. Çünkü kitap derslere can ve cazibe verecek resimleri, haritaları, krokileri tedarik eder. […] Kitap maarifçilerin vazifelerini kolaylaştıran sevimli bir alettir. Fakat bu aleti hüsn-i istimal etmenin usulünü, yolunu bilmek ve öğretmek muallimlere düşer. Hüsn-i istimal edilmeyen kitaplar çocukların inhisaf-ı zekâlarına [zekâlarının sönükleşmesine] sebep olur. Nitekim yalnız kitaptan okuyan, yalnız onun münderecatıyla kanaat eden eski medreselilerden birçoğu ancak burunlarının önünü görebilecek derecede fikren kör kalmış biçarelerdir" der.

Daha sonra da ders kitaplarında bulunması gereken teknik ve içerik özelliklerini maddeler hâlinde anlatır:

"*1-Kitaplar nefis ve mukavemetli kâğıtlar üzerine tabedilmeli, yazıları gözleri yormayacak derecede seçkili olmalı. Adi kâğıtlar üzerine hafifçe silik olarak basılmış kitaplar bir milletin ya seviye-i iktisadiyesinin veya zevk-i bedayiperverisinin düşkünlüğüne delalet ettiği gibi şu pahalılıkta bir senede iki kitap almak mecburiyetinde kalan çocuk velilerinin de bihakkın şikâyetlerini mucip olur.*

2-Kitaplar müfredat programlarına tamamen uygun olmalıdır.

3-Bir derse ait bir kitabın herhangi bir numaralı bahsiyle diğer derslerin aynı numaralı bahisleri arasında mümkün mertebe irtibat ve münasebet bulunmalı, yani dersler birbirini takviye ve tahkim etmeli. Müfredat programları da bu prensibe göre yapılmalı.

4-Kitaplar hacmen lüzumundan fazla şişkin olmamalı. Kitaplarda derslerin özleri, ana hatları bulunmalı. Tafsil, tavzih keyfiyeti hocalara bırakılmalı yahut mütemmim kıraatler, bahisler tarzında ayrıca yazılmalı.

5-Kitaplar yazılırken evvela mekteplerin bir senelik tatil ve tedris günlerinin yekûnu hesap edilmeli ve sonra mesela haftada ikişerden bir sene içinde o kitaptan kaç ders verilebileceği ve kaç defa müzakere edilmesi lazım geleceği ve her dersi kaç sahife teşkil edeceği düşünülmeli ve hatta kitaplar birinci, ikinci … diye derslere tefrik olunmalı. Programlar böyle bir [S.6, s. 1] hesap, böyle bir ölçü üzerine yapılırsa dersler de her sene muayyen zamanlarda matlup veçhile ikmal edilmiş olurlar.

6-Gerek telif ve gerek tercüme olsun kitapların ibareleri mümkün olduğu kadar açık olmalı. Anlaşılmamış ve hazmedilmemiş fikirlerden, tercümelerden sakınmalı.

7-Kitaplardaki şekil, resim ve haritalar itinalı bir surette yapılmış olmalı ve kısmen renkli bulunmalı. Bahusus tarih ve coğrafya kitaplarındaki harfler, resimler çocukların başka yerlere müracaattan vareste kılacak derecede mükemmel ve temiz olmalıdır.

8-İlk ve orta mekteplerin tarih ve coğrafya kitaplarında muallimi, talebeyi düşünmeye, aramaya sevk edecek sualler ve meseleler de bulunmalı" (Uğur, 8 Haziran 1929, ss. 1-2).

Ders kitaplarının muhteviyatı ile ilgili başka bir yazı *Terbiye Postası*'nda çıkar. **Yazarı ** işaretiyle gizlenen** ve bir kısmına da ulaşılamayan makalede iki kişinin ders kitaplarının içeriği ile ilgili diyaloglarına yer verilir. Bu konuda "*Asıl mühim olan Anadolu yavrusunun eline kendi kitabını verebilmektir*" denilir. Mevcut ders kitaplarının yerli ve millî olmamasından şikâyet edilir:

"*Anadolu yavrusunun eline sıkıştırılan, mesela kıraat kitaplarını bir gözden geçirelim. Anadolu'nun güzel yerlerinden, yaşayışından, zenginliklerinden anlatan kaç parçaya, kaç levhaya rastlarsın?*

Pek azı bir tarafa, çokları gözlerimize sırıtan rastgele alınmış mevzuları gelişi güzel dizilivermiş parçalar değil mi?

Tek kitap deyip geçme, toplu tedris sistemine uygun, ünitelerini mahallî hayat ve varlıklardan almış olacak, her ders ünitelere, arasında tabii bir bağlanışı bulunacak. Bunlar ne ise, asıl aradığım şehirli, köylü çocuklarının okuyacakları kitapların az çok farklı olmasıdır".

Ders kitaplarında en çok da aranılan özellikler şöyle sıralanır:

"*1-Tertemiz öz dilimizle yazılmış olması,*

2-Mevzu ve levhaların Anadolu yaşayışından, toprağından alınmış olması,

3-Seviye ve ihtiyaçlara tamamıyla uygun olması, bunun için de mutlaka ilk m[ektep]. m[uallimleri]. tarafından yazılmış olması,

4-Toplu ted[ris]. sisteminin tatbikini güçleştiren değil, kolaylaştıran canlı, düzenli olması,

5-Muayyen bir programa göre tertip edilmiş, kaleme alınmış olması olacaktır" (y.y. 1 Nisan 1933, ss. 71-72).

Konya Halkevi dergisinde 1933-1943 yılları arasında basılan kitap ve dergilerin listesi verilirken bazı ders kitaplarının da yayımlandığını görüyoruz. Bunlardan bir tanesi "İlkokul Aritmetik Problemleri" adlı kitaptır. Kitap öğretmenler grubu tarafından yazılmış, Yeni Kitap Basımevinde 1940'ta basılmıştır. Diğer kitap "Müşterek Okutulacak Sınıflara Ait Vakit Cetveli" ismini taşımaktadır. Konya Maarif Müdürlüğü tarafından hazırlanan kitapçık, yine Yeni Kitap Basımevinde 1940'ta basılmıştır.

Başka bir ders kitabı "Oto ve Motor Kimyası"dır. **Seyit Ülker** tarafından hazırlanan kitap yine aynı basımevi tarafından 1943 yılında tabedilmiştir. Diğer bir kitabın adı "Talebe Dostu"dur. Öğrencilere yönelik hazırlanan bu kitabın yazarı **Fahri Uzun**'dur. Aynı basımevinde 1943 yılında yayımlanmıştır (y.y. Ekim 1943, ss. 47-48).

Ders kitaplarının içeriğini tenkit eden bir fıkra *Millî Birlik* dergisinde yayımlanır. Fıkra şöyledir:

> "*Affedersiniz "okul kitapları" diyecektim. Bilmem siz bu "okul kitapları" hâlinden haberdar mısınız?*
>
> *Bunları ne okuyan anlar, ne okutan!*
>
> *Bunlar nerede eksik, yanlış malumatlı, anlaşılması güç şeyler varsa, onların arasından âdeta seçilmiş gibi.*
>
> *Ayrıca bu kitapların arasına Türk topraklarını Rus toprağı gibi göstermek ve dinî inanışlara adi gevezelik diyebilmek maharetleri de karışmış…*
>
> *Pardon efendim, tabii ilim bu. Pozitif düşünmek gerek!*" (y.y. 20 Şubat 1949, s. 15).

4.2.14.3. Eğitim üzerine dergiler

Dergi içeriklerinde kimi zaman eğitim üzerine yayımlanan veya eğitim yazıları da çıkan dergiler tanıtılmakta veya tavsiye edilmektedir.

Terbiye Postası'nda konuyla ilgili Terbiye, Gürbüz Türk Çocuğu (Ankara), Fikirler (İzmir), Muallimler Mecmuası, Muallim Sesi ve Atsız (İstanbul) mecmuaları tavsiye edilmektedir (y.y. 1 Haziran 1932, arka kapak içi).

Aynı derginin başka bir sayısında Salihli Muallimler Birliği tarafından çıkarılan "Birlik" adlı aylık meslek mecmuası tavsiye ediliyor. Yıllığı 120 kuruş olan dergi için "*Meslekî ihtiyaçları önlemeyi ülkü edinen bu meslek mecmuasını okuyucularımıza tavsiye ederiz*" deniliyor (y.y. 1 Mart 1933, ss. 47-48).

4.2.14.3. Terbiye ve eğitimi etkileyen başka kitaplar/ yayınlar

Bazı kitap, dergi ve yayınların çocuk ve gençlerin terbiyesi üzerinde olumsuz tesirler yaptığı muhtelif dergilerde anlatılır. *Millî Birliğin Sesi* dergisinde çıkan bir makalede dönemdeki düşkün ve müstehcen neşriyat eserlerinden dolayı nesillerimizin soysuzlaştığı, komünizm fikrine yöneldiği, dolayısıyla bu tür mecmua, roman ve kitapların derhâlimha edilerek, ahlaksız insanların neşriyat yapmasına müsaade edilmemesi gerektiği vurgulanır. Ancak milliyetçi bir neşriyat hâkim kılınırsa, genç neslin terbiyeli, ahlaklı ve millî bir hisse sahip olarak yetişebilecekleri ön görülür (Kara, [Ekim] 1948, s. 16-17).

Aynı yazar bu defa *Millî Birlik* mecmuasında aynı konuyu işler ve neşriyattaki ve özellikle de mecmualardaki erotizme ve fuhşa teşvik eden yazı ve resimleri tenkit eder (Kara, 20 Şubat 1949, s. 5).

Aynı konudan başka bir yazar da mustariptir. **Oğuz Fazlıoğlu müstearını kullanan Cemal Oğuz Öcal**, makalesinde aile hayatımızın eskiden iyi olduğu ancak şimdiki zamanda kötüleştiği bunun temel nedenlerinden bir tanesinin iyi bir terbiye eğitimin alınmayışı olarak göstermekte, ayrıca dönemde yayımlanan gazete, mecmua, kitap, sinema, tiyatro ve radyo gibi telkin unsurlarının da kayıtsız ve kontrolsüz olarak herkesin ulaşabilmesi olduğunu vurgulamaktadır (Öcal, 20 Şubat 1949, ss. 6, 15).

Çocukların ve gençlerin ahlakını bozan yayınlardan başka bir yazar da şikâyetçidir. **Yıldırım Kadri Asöcal**, *Millî Birlik* dergisindeki makalesinde kütüphanelerde bulunan ve Türk gençliğine zarar veren kitap ve mecmuaların derhâltemizlenmesi gerektiğini söyler. Hatta bunlar arasında Yakup Kadri'nin Yaban romanını da sayıyor; köylü ve şehirli arasında rekabet duygusu oluşturarak kavgaya sebebiyet vereceğinden imha edilmesi gerektiğini dillendirir (Asöcal, 20 Şubat 1949, s. 10).

4.2.15. Öğrenci sınavları

Dergi içeriklerinde kimi zaman sınavlara mahsus haber, yazı ve şiirler de yayımlanmıştır. *Barika*'da okullarda yapılacak sınavlara başvuruların ve bunların sonuçları ile askerlik görevi gelenlerin dikkat etmeleri gereken hususlar ve tarihler verilmiştir. Hatta sınavların yapılması için İstanbul'dan gönderilen koordinatör Harun Efendi'nin Konya'ya ulaştığı bildirilmektedir (Vilayet havadisi: talebe-i ulûm imtihanları, 1909, ss. 11-12).

Yine *Barika*'da "*Mekteb-i İdadi talebesi bu sene tedris olunan dürus-ı mütenevviadan pek parlak imtihan verdiklerini şimdiye kadar mekteb-i mezkûra teşrif buyuran mümeyyizîn-i*

kiram hazeratı söylüyorlar" denilerek okulun öğretmenleri tebrik ediliyor (Mekteb-i idadi, 1909, s. 6).

Öğrenci sınavlarının, **ismi verilmeyen bir öğrenci gözüyle** tasviri, *Ufk-ı Ati* dergisinde "İmtihan Belası" başlığıyla nazmen olarak dile getirilir:

"*Geldi yine imtihan belâsı*
Kan ağlamasın mı müptelası

Kan terler içinde bin tereddüt
Ne imiş bu belâ evet teferrüt

Bî-hâb yoruldu kaldı aynim
Sarsıldı vücut, şişti beynim

Bir ders, iki ders olaydı âsân
Bak nev'ine olsa gel her âsân

Sarf eyle vücudu sarf ü nahve
Kâfi mi değil bu ömrü mahve

Sorma hele hendese hesabı
Dünyada bir ahret azabı

Tarih o da bir belâ-yı diğer
Yüzlerce sahife eyle ezber

Âdem nice geldi gitti söyle
Dünyada ne oldu bitti söyle

Coğrafya haydi devr-i âlem
Aktar-ı cihâtı dön dolaş hem

Volkanları söyle, nehri söyle
Balkanlar'ı söyle, şehri söyle.

Ebhâr ü cibâli eyle tadat

Ölç kürre-i arzı Hak'tan imdat

Uğraş bu mesâha azdı çoktu
Yok vardı haritada bu yoktu.

İnsanları âdeti nasıldır?
Yok reng ü kıyafeti nasıldır?

Onlar ne giyer, içer, ne yerler?
Münbit mi değil midir o yerler

Hey'et dediler mi çık semaya
Bundan sana bari çıksa mâye.

Mihr ü miheni, ihtirâ'ı söyle
Hâkîlere âsmânı söyle

İndik mi zemîne ol zaman sen
Yar, parçala, kışr-ı arz bi'l-fenn

Göster nice türlü ma'deniyât
Et kürre-i âteşîni ispat

Yan derdine gel biraz da şöyle
Hayvanları söyle şöyle böyle

Maymunları, köstebekleri hep
Say atları, itleri, müretteb

Ver hâtime bahs-i zî-hayâta
Gel fasl-ı fazîle-i nebâta

Lâhana, pırasa, fasulye, bakla
Yenmez bu soğanla sarımsakla

Dehhâş! O ne bir kadîd insan
Al kahfesi söyle ey sebk-i hân

Şerh ile vücûdunu ser-â-pâ
Mafsalları ma'ter-i bî-muhâba

Teşkîl-i vücuda ibtidâr et
Teşrihte iskelet olup git

Emvâta karış hayatı öğren
Öğren şu hayat-ı kâinatı öğren

Çek, iste belâ-yı cerr-i iskâl
Tatbikini sorma siklet-i bâl

İmlâ ki belâlı bir dolambaç
Öğrenmesi belki asra muhtaç

Eski, yeni tarzı çıktı şimdi
Âlem de şaşırdı bıktı şimdi

Yağlı boya resme geldi nevbet
Al fırçayı ver şu resme ziynet

Var mı daha hüsnihat efendim
Pehpeh; ne güzel yazı beğendim

Tafsili olur, sudâ'î ba'is
Dehşetler içinde bin mübâhis

Evzâ'-ı mümeyyizîn dehşet
Etvâr-ı muallimîn dehşet

Bir parça yazı biraz kıraat
Etmez mi idi acep kifayet

Gel bunca fünûnu cem' ü zapt it
Dünyada fünûn küpü kesil, git

Çık göklere durma, in zemine

Mazhar olasın bir aferine" (y.y. 11 Mayıs 1911, ön kapak içi/ arka kapak içi).

Sınav yapan ve sınavlarda gözetmenlik yapıp sınav sonuçlarını dersin sorumlusuna ve okul yönetimine ileten görevliye mümeyyiz denir. Mümeyyize hitap edilen mizahi bir mektup *Resimli Zaman* dergisinde "İmtihan Ayı Ecel Ayıdır" başlığı ile yayımlanır:

"*Muhterem Mümeyyiz Beyler,*

Sizden çok küçük bir ricam var… Sakın aklınıza bir şey gelmesin. Ettiğim bu ufak rica sizi hiç incitmez ve zarar vermez. Yalnız.. Yalnız, idamımızı fütursuzca imzalayan ellerinizin biraz merhametli, biraz şefik hareketi… İşte bu kadar.

"Biz bilmeyen adama numara [not] vermeyiz" diyeceksiniz, değil mi? Doğrudur! Siz de haklısınız, fakat ne çare… Hiçbir talebe numara [not] almayı, sınıf geçmeyi arzu etmez mi? Hem ben isterim ki sınıfta birinci olayım. Muallim beyler beni takdir etsin, size takdim etsinler. Sokakta arkamdan "bak, bak şu çocuk birinci" diye parmakla göstersinler. Gazeteler ismimi yazsın, resmimi bassınlar. Hiç istemez miyim mümeyyiz beyler. Ben her şeyi isterim, her şeyi severim. Hatta bana sıfır numara [not] atan mübarek ellerinizi bile… Ben şiir meraklısı bir adamım. Ne tarihimin eğlenceli vakaları, ne teşrihin korkunç iskeleti; ne hesabın karatahtayı dolduran rakamları beni manasız şiirlerim kadar meşgul edemez. Hele cebrin anlayamadığım muavelelerinden hiç hoşlanmam… Sakın bunları muallim beyler okuyup da dar keseden sıfırı yapıştırmasınlar. Fakat bunu benim kadar muallim beyler de bilirlerken geçen gün yazdığım "Hasret" şiirinin heceleriyle meşgul olduğum sırada ansızın beni bastıran onlar değil mi idi? Zil çaldığı hâlde "Sabah Güneşi"nin son mısraını ikmal etmek üzere bahçede kalan şair (!). darılan onlar değil mi idi? Demek sözlerim yalan değilmiş, benim şiir delisi bir adam olduğumu onlar da biliyorlarmış… İşte mümeyyiz beyler; benim bu sözlerime inanmazsanız muallim beylerden de sorunuz.

"Şiir yazan, adam olmaz" diyeceksiniz değil mi? Doğrudur, adam olmaz, hem Allah'ın her yerde eğlenilen bir mahlûku olur. Gittiği yerde eğlenirler; taşlarlar; gülerler. Bir su başında ilhamını tamamlarken "A… Çıldırmış" derler. Fakat ne yaparsın, bu öyle bir adettir ki terki gayrikabil…

Zaten dere çalıştırmayan da bu, Allah belasını veresice iptila değil mi?

Derse niçin çalışmadığımı anlattım. Biraz da sizden istirhamımı tamamlayayım. Vaktaki kara çatkı gibi imtihan gelip çatacak, saat sekizde veya on iki de mektebimizi teşrif edeceksiniz. Nihayet öyle bir dakika gelecek ki, bütün arkadaşlarımdan sonra beni de odanıza

koyuverecekler. İşte o dakikanın müşküllüğünü siz de takdir edersiniz. Bana öyle geliyor ki, o dakikada iki duvar yaklaşıyor, yaklaşıyor da beni eziyorlar. Kâinat gözüme simsiyah görünür. Az buçuk bildiğimi de unuturum. Artık siz sormaya başlarsınız. Şu niçin böyle olmuş, şu şöyle olduğundan bu böyle olmak lazım gelmez mi imiş? Kuzum mümeyyiz beyler, sizde hiç insaf yok. Hiç bunlar sorulacak sualler mi? İyi biliyorum ki idam mahallinden gözlerim yaşlı; elim, ayağım titreyerek çıkacağım. Bir saat sonra da "sınıfta kaldın" diyecek ve boğazını ipe uzatan zavallılar gibi beni elimdeki yeşil vesikamla eve gönderecekler. Onun için şimdiden rica ediyor, yalvarıyor, istirham ediyorum. Bana değerimden biraz fazla numara [not] verirsiniz değil mi? Hem bu rica sizi maddeten hiç müteessir etmez, yalnız fütursuzca imzalayan ellerinizin biraz merhametli, biraz müşfik hareketi…. İşte bu kadar" (Karatay, 6 Haziran 1925, s. 6).

Orta Anadolu dergisinde "Sınavlar Yaklaşırken" başlıklı bir öğrenci yazısı yayımlanır. Yazıda sınavların yaklaşmasının öğrenci üzerindeki duygular anlatılır:

"*Şimdi, bir senelik emeğin mükâfatını, büyük bir heyecan ve sabırsızlıkla bekliyoruz.*

Umarız ki bu heyecan ve sabırsızlık, nihayet hayırlı bir muvaffakiyetle bitsin.

Her talebe, muhakkak ders senesi içinde birçok zorluk ve zaruretle karşılaşmıştır. Kimisi geçmiş günlerin hayaline kapılarak, kimisi istikbalin tatlı hülyalarını kurarak seneyi geçirmiştir. Fakat içlerinde, bir ümit meşalesinin zaman zaman alevlendiğini de hissetmemiş değillerdir. Bazıları ise daha zevkli işlerle uğraşarak, seneyi bu gibi işlerin verdiği zevkle geçirmişlerdir. İşte, imtihanlar yaklaşırken hepimizin yüzünde bir ümit, ruhunda heyecan var.

Dersler kesildi, yüzler düşünceli bir hâlde, heyecanla çarpan kalpler, bir dakika içinde coşuyor, sakinleşiyor ve tabii hâlini alıyor.

Hocalarımızın son dersi verirken, yüzlerinde bir ümit ve kalplerinde bir acının belirdiği anlaşılıyor.

[…]

Şimdi yalnız hayatın uçurumlu yollarından ilerliyoruz. Kaymamak için çalışıyoruz. Şimdi nefesler dar, dimağların meşguliyeti, büyük bir başarının heyecanıdır.

Bu iş hayırlısı ile bir bitse" (Duymaz, Şubat- Mart 1940, s. 19).

4.2.16. Yurt dışına öğrenci gönderilmesi

Barika dergisindeki bir haber metninde, Meclis-i Mebusan'da Mekatib-i Aliye mezunlarından her sene Avrupa'ya dört yüz kişi gönderilmesine dair yapılan görüşmelerde

Hüseyin Cahit Bey tarafından, bu durumun eğitim sistemimizle ilgili acı bir gerçek olarak dillendirdiği beyan ediliyor. Yine mebuslardan Hadimli Mehmet Vehbi Efendinin ise Avrupa'ya öğrenci gönderileceğine Avrupa'dan muallim getirilmesinin daha masrafsız veya daha faydalı olabileceğini ve hatta daha fazla öğrencinin istifade edebileceğini söylediği belirtiliyor (Meclis-i Mebusan müzakarat-ı mühimmesinden, 1909, s. 16).

4.2.17. Eğitimle ilgili hatıralar

Dergilerde kimi yazarlar eğitim hayatı ile ilgili hatıralarını yayımlamışlardır. *Ocak* dergisinde **İsmail Zühtü** bunlardan biridir. Çocukluğundaki [yaklaşık 1905 yılları] eğitim hayatına ait hatırladıklarını seri makale şeklinde yayımlamıştır. Bu seri yazılarda 300-400 kişi alabilecek büyük bir dershanede okuduklarını, öğrencilerin 4 yaşından 18 yaşına kadar muhtelif yaşlarda olabildiğini, çullarda ve minderlerde oturduklarını, rahlelerinde elif-ba ve amme cüzü bulunduğunu ve kendilerine mahsus bir uğultu ile okuduklarını ve çalıştıklarını anlatır. Sonra hocanın dershaneye geldiğini, makamına oturup cigarasını içtiğini sonra da önce hafızlık yapan talebeleri dinlediğini söyler. Bu talebeler hocanın kalfalarıdır. Hoca yokken onun kadar yetkilidirler. Bazı kendini bilmez kalfaların haksız yere veya suçsuzca bir öğrenciyi dövebildiklerini hatta onlardan yiyecek, para gibi rüşvet bile alabildiklerini dillendirir.

İsmail Zühtü, yazısının devamında öğrencilerin velileri tarafından hocaya "*eti senin kemiği benim*" şeklinde teslim edildiklerini, öncelikle elif-ba'yı okumaya çalıştıklarını, hafızlardan sonra sırayla hocanın önünde gruplar hâlinde okuduklarını, bazen dersi iyi okumayan gruplar olursa hocanın baştan birine bir tokat attığını, hepsinin bu etkiyle yana yıkıldığını anlatır. Bunların dışında falaka, ellerine dolu kova ve testi verilerek ayakta durdurma gibi başka cezalardan da bahsedilir.

Makaleye göre öğle yemeğini her çocuk kendi getirdiği azığından ya tek başına ya da arkadaşlarıyla ortaklaşa yerler. Sonra dışarıdaki su küpünden sular içilir. Abdesthaneye gitmek için hocadan izin alınır. Derslerinde belli bir seviyeye gelen öğrenciler ile hocanın hışmından korkan bazı öğrenciler tarafından hocaya üzüm, börek, helva, şeker yağ, yoğurt, yumurta, kaymak ve hatta canlı tavuk, horoz bile hediye olarak gelirdi. Hocanın evinde ihtiyaç duyulan su, öğrenciler tarafından çeşmelerden kovalara doldurularak karşılanırdı. Zavallı hoca efendi, devletin resmi görevlisi olmadığı için maaşı da yoktu. Ancak öğrencilerin Perşembe günü getirdikleri perşembeliklerle geçinmek zorundaydı. Öğrenciler on paradan kırk paraya kadar bu perşembelikleri getirmek zorundaydı.

"*Mektebe getirilen bir çocuk yazmaktan ziyade biraz okumayı öğrendi mi pederi ve hocası tarafından kararlaştırılarak hafızlığa başlattırılırdı. Çocuğa her gün biraz daha arttırılmak şartıyla Kur'an-ı Kerim'den yarım sayfadan başlayarak yavaş yavaş iki sayfaya, belki de üç sayfaya kadar ezberlettirilmek üzere verilir, bu dersi her gün sabahları hoca tarafından umumi ders başlanmazdan evvel dinlenirdi. Hafızlığa başlayan bu çocuk hem hafız, hem mektebin kalfaları meyanına dâhil daha doğrusu kalfalar hep bu hafızlardan ibaret oluyordu. Çünkü hafızlığa başlayan bir çocuk, mektebin her türlü ulûm ve fünûnu tahsil etmiş, bitirmiş addolunurdu. Hafızlığın ikmal-i müddeti gayr-i muayyen daha doğrusu çocuğun derece-yi zekâvetine bağlıdır. Bir seneden üç, dört seneye kadar devam eder. Hıfzı ikmal eden bir çocuk o mektep tahsilinin derece-i kusvasına vasıl olmuş sayılır ve mektepten artık çıkarılırdı*".

İsmail Zühtü, hatıralarının devamında, hafızlığı bitiren bir çocuğun velisi tarafından hocaya bazı hediyeler verildiğini, hem hocaya hem de yakınlara küçük bir ziyafet de çekildiğini anlatır. Diğer öğrencilerin bu hafıza gıptayla baktıklarını da vurgular. Hafız yakınları da sevinçlidir, gururludur özellikle de hafız annesi, çevresindeki kadınlar tarafından tebrik edilir (İsmail Zühtü, 20 Aralık 1917, s. 40; 30 Aralık 1917, ss. 47-48; 10 Ocak 1918, ss. 54-56; 20 Ocak 1918, ss. 62-63; 31 Ocak 1918, ss. 69-71; 10 Şubat 1918, ss. 78-79; makalenin tam metni için bk. Arıkan vd. 2024, ss. 75-76, 90-91, 103-106, 117-119, 132-135, 149-151).

Naci Fikret, *Yeni Fikir* mecmuasında Avrupa'dan dönen arkadaşı Namdar Rahmi'yi anlattığı makalesinde etkilendikleri iki öğretmenlerini şöyle tavsif eder:

"*O vakit bizim için Konya'da iki nur ve fikir membaı vardı: Birisi, o vakit Konya Lisesinde edebiyat ve felsefe muallimi bulunan Merhum Rasim Haşmet, diğeri İttihatçıların zulüm ve gadrına uğrayarak Konya'ya nefyedilmiş olan merhum Hüseyin Kâmî. Evvelkinden fikir, ilim ve felsefe ihtiyacımızı, ikinciden şiir ve bedayi ihtirasımızı tatmin ederdik. Evvelki burada ciddî, vakur ve mantıkî Garbı, ikinci şuh ve lakayt, rint ve zevkperest Şarkı canlandırırdı.*

Evvelkisi sade elbisesiyle, sık ve seri cümleleriyle ve aynı tarzdaki yürüyüşüyle, müfekkire ve mu'akkılaya hitap eden sözleriyle mesela Fransa'yı göz önüne getirirse [s. 1030] ikinci parlak ve muşa'şa' elbisesiyle, elmas yüzükleriyle, ağır, tannân ve ahenktar cümleleriyle ve daima hissiyat ve muhayyileye hitap eden fıkralarıyla bir "Hindistan-ı pür-zeheb, İran-ı bâ-tarap" idi. […] Evvelki gözlerimizi kamaştıran kuvvetli bir elektrik lambası ise ikinci kalplerimizi ısıtan mütebessim bir bahar güneşi idi. Evvelkinin kütüphanesinde göze ilk çarpan şey Laros ciltleri.. İkincininkinde müzehhep ve talik yazılı divanlardı. Şimdi her ikisinin de maddî mevcudiyetleri toprağa inkılap etti. Fakat her ikisi de ruhlarımızın a'makında birer

necm-i sabit gibi parlayıp duruyorlar. Meslekleri başka başka olan bu iki şahsiyette müşterek bir hasisa varda ki bizi asıl cezbeden, perestiş ettiren de o idi: samimiyet ve aşk-ı hakikat!" (Baştak, 12 Eylül 1928, ss. 1029-1032).

Mehmet Ferit Uğur, *Yeni Fikir* mecmuasında hocanın "Kahve" serlevhalı bir metni zorla herkese ezberletmeye çalıştığını, ezberlemeyenleri ise dayak ve hakaretle cezalandırdığını esefle anlatır:

"*Eski mekteplerde kitap yegâne tedris vasıtasıydı. Onsuz tedrisat mümkün değil zannedilirdi. Mektebe gitmek demek hocanın göstereceği yeri ezber etmek demekti. Biz zamanımızdaki ilk mekteplere devam ederken kıraat kitabını bile baştan aşağı ezberlerdik. Hocanın vazifesi ezberlediğimiz parçaları dinlemekten ibaretti. Hiç hatırımdan çıkmaz. 307 tarihinde Konyalı merhum Tahir Paşa Konya'nın Altınçeşme semtinde açtığı Numune-i Terakki ismindeki ilk mektebe gidiyorduk. Hocamız Niğdeli bir zattı. Güya zamanına göre usul-i cedideye vakıftı. Harfleri sağdan, ortadan, soldan diye diye yazdırmasını bilir ve bu şekilde talebeye kelimelerin imlalarını çattırırdı. Bu zat cidden güzel yüzlü, temiz elbiseli, sarıklı fakat gayet hiddet ve şiddetli bir adamdı. Çocuklara dayak atmadığı gün olmazdı. Bir gün okuduğumuz kıraat kitabından "Kahve" serlevhalı parçayı bize ders olarak vermişti. Kendi tarafından evvelce takrir ve izah edilmeyen bu ders, bermutat ezberlenecek ve yarın huzurunda okunacaktı. Parça uzunca yazılmış olduğundan hiç birimizin küçük hafızası hatasızca zapt edemedi. Sınıfımızın 15 kişilik mevcudundan bazılarına hoca efendi dayak attı, bazılarının başlarına elindeki kitabı çarptı, bir takımının da yüzüne tükürdü. Velhasıl hepimizi huzurundan kovdu, çıkardı.*

Kahveye ait bu uzun bendi motamot ezberletmekte, hoca efendi, acaba ne gibi terbiyevî bir gaye gözetiyordu? Hafızanın inkişaf ve takviyesi ise bundan daha güzel, daha nafi şiirler, sözler bulabilirdi. Böyle şeyleri ezberleseydik belki bugün bir kısmını tahattur eder ve zevk-yab olurduk. İşte bu tarihlerde mektep denince hatıra derhâlkitap gelirdi. "Hiç kitapsız mektebe gidilir mi ve istifade edilir mi" derlerdi. Tedrisatın can u cananı ezber ve kitaptı" (Uğur, 15 Mayıs 1929, s. 1).

Başka bir hatıra yazısı *Selçuk* dergisinde **İffet Namık** tarafından yayımlanır. Yazıda Tance isimli bir köy öğretmeninin, niçin köy öğretmenliğini seçtiği, arkadaşları tarafından anlaşılmadığı anlatılır. Tance öğretmen 10 yıl köyde öğretmenlik yapmış ve yapmaya devam etmektedir. Hâlbuki arkadaşları köyde hayatının zehir olacağını ve çok üzüleceğini söylemişlerdi. O ise ne zehirlenmiş, ne de üzülmeye vakit bulmuştu.

"*O, yalnız köy mektebini değil, bütün bir köyü ıslah ile meşguldü. Genç kızları etrafına topluyor, çocuk bakımından, ev işlerinden, bir kadının hayattaki vazifelerinden bahsediyor. Zekâsına mahsus olan kuvvetle onları teshir ediyor ve açıyordu. Köylüler onun mektebine sıkılmadan serbestçe girebiliyor, onun ahenkli ve ciddi sesini dinlemeye can atıyorlardı. O, bu alaka karşısında kendini unutuyor, söylüyor ve günden güne kalbinde kökleşen büyük yoluna doğru bir adım daha atıyordu*".

Arkadaşlarının aksine "*muvaffakiyetinin temelini kadın muallim oluşunda gördü. Bir muallim hanımın köylerde bir muallim beyden daha ziyade işler görebileceğini […] bütün arkadaşlarına cazip ve tesirli mektuplarıyla anlatmaktan çekinmedi*". Bu mektupların tesiriyle pek çok öğretmen köy okullarında görev yapmaya başlamışlardır (Ayas, İ. N. 1 Ağustos 1934, s. 11).

Başka bir hatıra *Konya Halkevi* dergisinde **Turgut** adlı bir yazar tarafından yayımlanır. Yazar Ermenekli şair ve öğretmen Hasan Rüştü'nün İzmir'deki zamanlarını Millî Kütüphane Direktörü Celal Bey'den aktarır. Çünkü Celal Bey ile Ermenekli Hasan Rüştü İzmir Sanayi Mektebinde beraber muallimlik yapmışlardır. İzmir'e sürgün olarak gelen Hasan Rüştü, makaledeki hatıralara göre;

"*İzmir'de çıkan Ahenk, Hizmet gazetelerinde birçok yazıları, şiirleri çıkmıştır. Bizim de çocukluğumuzda duyup öğrendiğimiz:*

Sana dil verdim ise yık da harap et mi dedim,
Nar-ı aşka ciğerim yak da kebap et mi dedim,
Gez görüş şöyle afifâne dedimse sana ben
Rukaba bezmine git nûş-ı şarap et mi dedim

gazelini yazmış. Hatta bir cülus gecesi hükümette yapılan eğlenceler arasında o sıralarda İzmir'in meşhur hanendesi sayılan Salamon tarafından okunduğunu duyan Kel Şair son derece mütehassis olmuş, o zaman çıkan gazetelerde bu tahassüsünü makalelerle izah eylemiş. Bay Celal onun birçok hallerinden bahsediyor. Ezcümle diyorlar ki, o zamanlar büyük bir piyangoda oynamaya muvaffak olan İzmir Sanayi Mektebi, mektep olmak sıfatı ile pek mühmel bir hâlde idi. Çok kere çocukların tebeşiri bile olmazdı. Keselerimizden alırdık. Ermenekli, koca kutularla tebeşir almış, her tebeşiri kırmızı, sarı birtakım boyalarla telvin eylemişti. Derse girerken cübbesini ters giyer, tebeşir kutularını yanına alır, bir de münebbihli saat bunlara ilave eder, öyle ders verirdi.

Kurulu olan saat çalmaya başlayınca ders bittiğini anlardı. 313-14 senelerinde Sanayi Mektebi muallimi imiş, bilahare mektepten çıkarılmış, kendisini çıkartan müdür aleyhine Vali Kamil Paşa'ya bir layiha sunmuş, onunla birlikte hareket eden başka muallimler de yardım ederek zavallı müdürü azlettirmiştir. Muallimlikten azledilince menfilik tahsisatı gayet az olduğundan seyyar kitapçılık yapmış. Bir sepet içerisine muhtelif kitaplar doldurur, kahve kahve dolaşırmış" (Turgut, Ağustos- Eylül 1938, ss. 1366-1367).

Aslında öğretmen okulu mezunu olan ve uzun bir süre öğretmenlik de yapan Hasan Fehmi Turgal'ın ölümü üzerine, onunla olan hatıralarını üç yazar kaleme almıştır. Bu hatıraların ilki **İsmail Hakkı Koman**'a aittir. Koman, Hasan Fehmi ile nasıl tanıştığını anlatır:

"*1312 senesinde Mühendishane Topçu Mektebinden henüz çıkmış bir mülazım-ı evvel idim. Gezmek için Edirne'ye gitmiştim. Buradan İstanbul'a dönerken Uzunköprü'ye de uğradım. Bu fırsattan istifade ederek kasabanın Rüştiye Mektebini de ziyaret ettim. Rüştiyenin muallimi bulunan Karlovalı Hoca Behçet Efendi bana delalet ederek mektebin bütün sınıflarını gezdirdi. Son sınıfta genç bir efendiyi tahta başına kaldırdım. Hemen bütün dersler dair yaptığım yoklamada bu gencin memulümün fevkinde yüksek cevaplar verdiğini hayret ve meserretle görüp takdir ettim.*

Derslerin böyle öğrenilmesi nazarıdikkatimi celp etmişti. Çünkü o vakitler kaza merkezlerindeki rüştiyelerde alelekser tek muallim vardı; burası da tek muallimli idi. Binaenaleyh bunları bir muallimin okutamayacağı aşikâr iken talebelerin malumat itibariyle bu kadar yükselmesinin avamil ve esbabını muallimden sordum.

Bana cevaben dedi ki:

-Ben İstanbul Darülmuallimînin rüştiye kısmından mezunum. Riyaziye hocam da şimdiki Edirne Valisi ve İkinci Ordu Müşiri olan Arif Paşadır. Biz feyzi, Balkan orduları kumandanı merhum müşir hoca Süleyman Paşa gibi maarifin büyük hamileri olan zevattan aldık. Binaenaleyh askerleri yabancı tanımam. Merkezi Dimetoka'da olan süvari alayından bir kısmı buraya geldi. Onlara kumanda eden kaymakamdan rica ettim. Maiyetindeki genç zabitler arasında, okutabilecekleri dersleri taksim etti. Kendi de ara sıra mektebe gelerek yokladı. İşte ben bu sayede talebelerimin kazançlarını artırdım.

Tahta başına çektiğim efendiye tahlil için şöyle bir ibare yazdırmıştım. "Ben Ergene Suyu kenarında bir patlıcan tarlası gördüm. Bursa patlıcanları gibi, her birisi bir tencereyi dolduracak kadar büyüktü. Başka yerdeki bahçelerde bunun emsaline tesadüf etmedim".

Bu ibare imla itibariyle nazarıdikkatimi celp etti. Zira o vakit tarla= تر diye yazılırdı. Hâlbuki talebe bunu تار diye yazdı. Patlıcan, bâdincân diye yazılırken o pâtlıcân diye yazdı. Başkayı beşka tarzında değil, bâşka şeklinde yazdı. Bağçeyi bağçe diye değil bâğçe diye yazdı.

Güldüm ve muallime:

-Şu imla tarzı benim nazarıdikkatimi celp etti, dedim. Cevaben bana kendi telifi olan yeni imlaya ait kitap ile Türkçeden sarf ve nahve ait risalelerini verdi.

Bundan anladım ki Hoc Behçet Efendi [S.30, s. 1547] Türkçeyi konuşulduğu gibi yazdırmak taraftarı!

Geçen yıl Konya'da Millî Kütüphanede Hasan Fehmi Turgal ile eski rüştiye muallimlerinin ilmî kudretinden bahsederken misal olarak bu eski Türkçü Behçet Efendi hocayı anmış ve yukarıda geçen hikâyeyi de bilmünasebe anlatmış idim.

Merhum, "Ben, o söylediğiniz hocanın talebesiyim, ona medyun-ı şükranım; bugünkü feyzimin özünü ondan aldım. Tahta başına kaldırdığınız o genç talebe de ben idim" dedi ve hocasından sitayişle bahsettikten sonra bu Türkçü hocanın bilahare maskat-ı ra'si olan Filibe'nin on saat şimalinde bulunan Karlova Kasabası rüştiye muallimi olarak gittiğini ve orada öldüğünü de ilaveten söyledi. Her ikisine de Tanrı'dan rahmet dilerim" (Koman, İ. H. Eylül 1939, ss. 1547-1548).

Bu hatıraların ikincisi **Mehmet Ferit Uğur**'a aittir. Uğur hatıralarında nasıl tanıştığını ve daha sonra hangi vesilelerle bir araya geldiklerini anlattıktan sonra Turgal'ın hayatı, eğitimi, meslekleri ve eserleriyle ilgili kısa bilgiler vermiştir:

"*Hasan Fehmi Turgal, 1882 yılında Trakya'nın Uzunköprü kasabasında doğmuş, orada ilk mekteple rüştiyeyi bitirdikten sonra Edirne Muallim Mektebine girmiş, orayı da pek iyi derecede ikmale muvaffak olmuştur. Bir aralık İstanbul' gelerek medrese tahsiline başlamış ve icazet almıştır.*

1902'de tedris mesleğine giren merhum, muhtelif iptidai ve rüşdî mekteplerinde hocalık yaparak ilk tedrisat müfettişliğine kadar yükselmiştir. Çalışkanlığıyla ve zekâsıyla kendisini bulunduğu muhitlerde sevdiren Hasan Fehmi, Meşrutiyet'in ilanından sonra siyasi hayata atılmıştı. İttihat ve Terakki fırkasının katib-i mesulü sıfatıyla mütarekeye kadar Kastamonu'da bulunmuştu. Mütareke sırasında Damat Ferit Paşa hükümeti tarafından diğer katib-i mesuller gibi bu da Bekir Ağa Bölüğünde tevkif edildi. Millî Hükümetin teşekkülü üzerine hapishaneden çıkarak Anadolu'ya geçti ve Kastamonu'ya tekrar muallim olarak gönderildi. Orada Açık Söz

gazetesine millî davamız hakkında güzel makaleler yazdı. Zaferden sonra Bursa Lisesine Farisi muallimi ve sonra da Bursa Asarıatika Müzesine müdür oldu. Bir taraftan da mahallî gazetelere ilmî, siyasi yazılar vermekten geri kalmadı. Merhum Necati Bey, Maarif Vekili olunca, hocayı Maarif Vekâleti, Kütüphaneler Müdürlüğüne getirdi. 1926'dan ölünceye kadar bu vazifede kaldı.

Cenazesine Maarif Vekâleti ile azasından bulunduğu Türk Tarihi ve Türk Dili Tetkik Kurumları birer çelenk göndermişlerdir.

Üstadın eserleri: Ülkü, Konya, Ün gibi muhtelif vilayet gazetelerinde çıkan makaleler ve Müneccimbaşı'ndan tercüme edip bastırdığı "Selçuk Tarihi'dir. Müneccimbaşı'ndan tercüme ettiği "Karaman Oğulları" kısmıyla Aksarayî Tezkiresi'nden tercüme ettiği "Selçukî Tarihi" Konya mecmuasında tefrika olunmuştur. "İbn-i Bibi"den de bir hayli tercüme yapmıştır. Tercümelerinin hepsinde muvaffak olmuştur. Uslub-ı beyanı, sade ve müessirdir. Maalesef bitiremediği "İbn-i Bibi" tercümesinin bir Alman müsteşriki tarafından Almancaya çevrilmek üzere olduğu işitildi. "Ziraat Tarihi", "Kırşehir Tarihi" gibi eserlerde esasen merhuma ait birtakım yazılar görülmektedir. "İbn-i Sina" jübilesi münasebetiyle kaleme almış olduğu tetkikler zikre, medha şayandır. Daha genç sayılabilecek bir yaşta ufulü ilim âlemimizde epeyce bir boşluk husule getirmiştir" (Uğur, Eylül 1939, s. 1549).

Turgal'la ilgili hatıraların son ismi **Mahmut Mesut Koman**'dır. Hatıralarında nasıl tanıştığını, sonraları hangi vesilelerle görüştüğünü, görüştükleri esnalarda Turgal'ın hangi konular ve eserler üzerinde çalıştıklarını anlatır. En son hastanede görüştüklerini, daha sonra da vefat ettiğini söyleyen Koman, arkadaşına rahmet dileyerek hatıralarını sonlandırır (Koman, M. M. Eylül 1939, ss. 1549-1550).

4.2.18. Özel kurs ve dersler

Dergilerde bazı özel kursların açıldığı veya bazı eğitimciler tarafından özel dersler verilmesi ile ilgili haber ve duyurular da mevcuttur. Mesela *Ufk-ı Âti*'de, ecnebi bir öğretmenin yabancı dil dersi vereceği ilan olunuyor: "*Tatil münasebetiyle Darülmuallimîn **Fransızca** muallimi Mitro Çivika Efendi tarafından heveskârâna hususi ders verildiğinden arzu edenlerin Maşrık-ı İrfan Matbaasına müracaat etmeleri beyan olunur*" (Fransızca tatil dersleri, 1911, arka kapak; Özcan vd., 2016, s. 13).

Hanımlar için **biçki ve dikiş yurdu** açılması ile ilgili bir tebrik yazısı **Ziya Çalık** tarafından *Sanat* dergisinde neşredilmiş ve kurucusu "*Cemile Kemal Hanımefendiyi bu*

muvaffak faaliyetten ve memleket iktisadiyatına ait olan karar ve imanından dolayı tebrik etmek bir borçtur.

Genç talebelerinin bu nurlu yolda yürümelerini temenni ederken müessesenin devam ve mütevali muvaffakiyetlerini dileriz" denilmiştir (Çalık, 1 Ağustos 1928, s. 10).

Konya Halkevi bünyesinde pek çok kurs açılmış halkın ve gençlerin buralarda yetiştirilmeleri sağlanmıştır. Mesela *Konya Halkevi* dergisinin 116-117. Ortak sayısında şöyle bir haber yazısı bulunmaktadır:

> "*Beş aydan beri devam eden İngilizce kursunun imtihanı yapılmış ve altı öğrenciye diplomaları verilmiştir.*
>
> *Bir hafta müddetle bayanlara mahsus kabartma nakış kursu açılmıştır.*
>
> *Temmuz iptidasından haftada altı gün olmak üzere dikiş- nakış, çamaşır ve çiçek kursları açılmıştır.*
>
> *Temmuz ayının ilk haftasında ortaokul son sınıf öğrencileri için açılan matematik kursu çalışmalarına devam etmektedir*" (Komitelerin Haziran ve Temmuz ayı çalışmaları, 1948, ss. 63-64). Konya Halkevi bünyesinde zamanla başka kurslar da açılmıştır.

4.2.19. Öğrenci yurtları

Dergilerde öğrenci yurtları ile ilgili yazı ve haberler de yayımlanmıştır. *Öksüz Yurtları Mecmuası*'ndaki bir haberde, o zamana kadar yurtların idaresinin ve finansının okul idareleri tarafından bakıldığı, artık bundan sonra bu işlere oluşturulacak ayrı bir kurulun bakacağı, muallimlerin ve müdürün bu işle doğrudan ilgilenmeyeceği ile ilgili düzenlemelerden bahsedilmiştir (y.y. 30 Kasım 1917, ss. 73-74).

Aynı derginin ulaşılamayan 1. sayısında "Ecnebi Mektepleri ve Yurtlar" (y.y. 15 Temmuz 1917, s. ??) başlıklı bir makale yayımlanmıştır (Öksüz yurtları haberleri, 1917a, s. 2). Derginin bu sayısına ulaşılamadığı için içeriği hakkında malumat verilememiştir.

4.2.20. Öğrencilere maddi destekler

Dergilerde imkânı zayıf öğrencilere muhtelif katkılar yapıldığı ile ilgili yazı ve haberlere de rastlanmaktadır. *Yeni Fikir* mecmuasında ekonomik durumu zayıf öğrencilere destek için bir balo düzenleneceği bildiriliyor:

"*Fakir Çocuklar Balosu- Konya mekteplerine müdavim fakir ve bikes çocuklara sıcak öğle yemeği temin etmek maksadıyla Maarif Vekili Necati Beyefendinin himayeleri ve Vali-i Vilayet İzzet Beyefendinin riyasetleri altında teessüs etmiş olan "Fakir Çocuklara Yardım Cemiyeti" tarafından muhtaç-ı muavenet ve it'am çocuklar menfaatine 14 Haziran'da Belediyenin 1 numaralı bahçesinde mükemmel bir kır balosu verilecektir*".

Haberin devamında ise Dergi bu organizasyonu takdir etmiştir:

"*Bu emr-i hayrı pek derin ve samimî bir takdir ve şükran ile karşılar ve muhterem müesses ve müteşebbislerini hürmet ve minnetle selamlarız. Çünkü fakir mektep çocuklarının it'amı demek, lalettayin beş on fakirin it'amı demek değildir; bu, memleket ve milletin mukadderat-ı atiyesinde kuvvetli bir surette müessir olacak olan bir unsurun, ilim, irfan ve tefekkür unsurunun tağdiye ve takviyesi demektir. Vatandaşlar, talihin bin türlü hazin ilcaatıyla [zorlamalarıyla] fakir kalmış olan bu biçare yavruları doyurmak ve beslemek suretiyle memleketin hayat-ı fikriyesini takviye ve i'lâ etmiş olacaklardır. Kim iddia edebilir ki sefalet ve mahrumiyetten kurtarılarak i'tila ve irtifaya mazhar edilecek olan bu mini miniler arasından ne yüksek dâhiler, ne kadar güzide âlimler, filozoflar, mütefekkirler, sanatkârlar çıkmayacaktır!*" (Mıntıka maarif şüûnu, 1928, s. 931).

Daha sonraki bir haberde baloya Millî Eğitim Bakanı ve beraberindeki üst düzey bir heyetin bu davete katıldıkları bildirilir:

"*Millî Eğitim Bakanı Mustafa Necati ve beraberinde milletvekili Nurettin ve Halit Beylerle Talim ve Terbiye Dairesi Başkanı Mehmet Emin Beyden oluşan bir heyet Konya'yı 14 Haziran 1928 Perşembe günü ziyaret etmiş, muhtelif mektep ziyaretleri yapılmış, akşamleyin belediye bahçesinde fakir çocuklar yararına yapılan kır balosuna iştirak edilmiş, ertesi gün ise Adana'ya gitmek için Konya'da ayrılmışlardır*" (Mıntıka maarif şüûnu, 1928, s. 968).

4.2.21. Yabancı ülkelerde eğitim

Dönem dergilerinde yabancı ülkelerdeki eğitim ve yurtlarla ilgili bilgiler de verilmektedir. Bazı sayıları elde bulunmayan *Öksüz Yurtları Mecmuası*'nda konu hakkında "Ecnebi Mektepler ve Yurtlar" başlıklı bir makale yayımlanmış (Öksüz yurtları haberleri, 1917a, s. 2) ancak ilgili sayıya ulaşılamadığı için metnin içeriği verilememiştir.

4.2.21.1. Avrupa geneli

Yine *Öksüz Yurtları Mecmuası*'nda **Tayyar Bey**, hatıralarını anlatırken Avrupa'daki çırak ve işçilerin kendilerine mahsus okullarda iyi bir eğitim aldıklarını, dolayısıyla

mesleklerini en iyi şekilde yaptıklarını, bizim de bu tarz eğitim kurumlarına ihtiyacımız olduğunu vurguluyor (Anakök, 30 Kasım 1917, ss. 71-72).

Terbiye Postası'ndaki bir makalede Avrupa'da açılan çocuk okuma salonları hakkında tarihî bilgiler verilmektedir. Yazara göre "*Bugünün, içtimaî pedagojisi, çocuk okuma salonlarına hususi bir ehemmiyet vermektedir*". Makalenin devamında ilk çocuk okuma salonlarının ne zaman ve nerede açıldıklarıyla ilgili özet malumat verilmektedir:

> "*Çocuklara mahsus ilk okuma salonları on dokuzuncu asrın ikinci yarısında İngiltere ve Amerika'da açıldı. Bu yurtlarda gözetilen gaye, gençliği işsizlik, avarelik ve haylazlıktan kurtarmak, gençliği kötü yollardan korumaktı. Çünkü çocuklar boş vakitlerini gelişi güzel kullanıyorlar, hatta ruhiyatçıların araştırmaları neticesinde birçok hırsız ve suçluların küçüklüğünde başıboş, serseri bir hayat geçirenlerden olduğu anlaşılmıştır. Okuma salonları çocukları çok nezih bir hava içerisinde eğliyor, ruhları müspet bilgi ve heyecanlarla besliyor.*
>
> *İngiltere'de ilk çocuk okuma salonu 1830'da halk okuma odalarının yanı başında açılıyor. 1861'de de, Manchester'da ayrıca bir çocuk okuma salonu açılıyor. Toronto'da 1912'de, 12 okuma salonu açılıyor. Amerika'da, ta 1803'te, Talep Bingham 9-16 yaşlarındaki çocuklar için bir kütüphane açmıştı. 1917'den beri Danimarka'da birçok ilk mekteplerde hususi okuma salonları açılmıştır. Bu salonların bütün işleri yukarı sınıfların omuzlarındadır.*
>
> *Norveç'te 1907'de, 2210 çocuk kütüphanesi bulunuyordu. 1910'dan beri İsveç ilk mektepleri çok zengin çocuk kütüphaneleri okuma salonlarıyla teçhiz edilmiştir. Rusya'da 1928'de müstakil 94 çocuk kütüphanesi bulunuyordu.*
>
> *Almanya'da çocuk kütüphaneleri gittikçe çerçevesini genişleterek bir ehemmiyet kazanmaktadır. Almanya'da, ilk çocuk okuma salonlarının temelini atan Comenius cemiyeti olmuştur (1874). Bugün Almanya'nın her yerinde çocuk okuma salonlarına rastlanır. Vaziyet hakkında yalnız bir fikir vermiş olmak için München'de 1929-30 ders yılı içinde yalnız öğle sonlarına mahsus olmak üzere okuma salonlarına devam eden öğrenci sayısı. 69,270'tir. Bu sayıya orta tedrisata mensup 2879 talebeyi katmadım. Okunan kitapların sayısı 17720'dir, ibret!*" (Tahsin, 1 Haziran 1933, s. 150).

4.2.21.2. Rusya

Ocak dergisinde ise Rus Çarı Deli Petro'nun Ruslar için yaptığı iyi şeyler anlatılırken eğitime önem verdiği, Avrupa'dan pek çok ilmi kitabı tercüme ettirdiği, Rus çocuklarına ve gençlerine iyi bir eğitim vermeye çalıştığı, ancak Rus kültüründen asla kopmadığı ve halkını da

uzaklaştırmadığı anlatılır ve yazar tarafından takdir edilir (Koner, 30 Kasım 1917, ss. 17-18; Arıkan vd., 2024, ss. 33-34).

4.2.21.3. Almanya

Eyüp Hamdi Akman, *Yeni Fikir* mecmuasında Almanya'da yeni metotlarla eğitim yapılan okullardan bahseder ve buradaki eğitimin esaslarını anlatır:

> "*Berlin'de Scharfenberge Schule namında Wilhelm Pavlze'nin terbiyevi prensiplerinin tatbik eden yeni bir mektep vardır. Mektebin müdürü Blom amelî hadse malik kıymettar bir terbiyecidir. Mektep atölye, bahçe ve diğer teçhizata malik bir iş ve istihsal yuvasıdır. Mektep masraflarının çoğunu bizzat temin etmektedir. Bu mektepte çok nezih bir tesanüt [dayanışma] havası hâkimdir. Burada fakir ve zengin müsavidir. Hakiki demokrat mektep ananevî mektepler muvacehesinde [yüzleşme] bazı antipatilere [sevmezlik duygusu] hedef olmaktan kurtulamaz. Demokrat mektep, sınıf farklarını katiyen gözetmez. Koloni'ya ve Berlin'e yakın hanım kızlara mahsus Grunend'daki yeni mektepler de vardır. Bunlar yeni mektebin gaye, vasıta ve faaliyet tarzını benimsemişlerdir. Mezkûr mekteplerde talebeler zümrelere: gemayinşaftlara ayrılmışlardır. Zümrelerde her talebe- muayyen gayeye göre- münferiden çalışır. Mezkûr üç mektebin esaslarını on iki mektep şirketi teşkil etmektedir. Mektepteki bedenî, fikrî her türlü faaliyetin orijinal ve yaratıcı olması matluptur. İş programları haftalık, aylık, sömestrliktir. Bu uzun müddet zarfında istihdaf edilen öğrenilecek maddelerden ziyade talebenin bizatihi inkişaf ve tekâmülüdür. Serbest zümre prensibine istinat eden bu mekteplerde talebeler müdürlerini bizzat intihap ederler. Talim heyeti pedagojik bir şirket hâlindedirler. Her mektebin yanı başında çocuk velilerinden müteşekkil ayrıca bir de komisyon vardır. Mektep bütün nahiyenin ilim ve hars merkezi, mihrakı mesabesindedir*" (Akman, 1 Şubat 1928, ss. 783-786).

Yine **Akman**, *Terbiye Postası*'nda ve E[lisabeth]. Huguenin'den özet olarak çevirdiğini söylediği başka bir makalesinde Almanya'daki terbiye ve eğitim alanında yapılan inkılapların bir tarihçesini verir. Makaleye göre pedagojik inkılaplarda hususi teşebbüsler daha fazla müessir olmuştur. Bu inkılapların temelleri Goethe, Schiller, Fichte Herder ve Humboldt gibi şahsiyetlerin düşüncelerinden oluşturulmuştur. Almanya'da en yeni terbiye ve mektepçilik inkılapları 1918'den itibaren görülmeye başlanmıştır.

Mesela 18.asır Philantroplardan esinlenerek oluşturulan Landerziehungsheim= Alman yatılı kırsal okul hareketi, terbiyede dâhiyane bir buluştur:

> "*Philanthrop'lara göre terbiyede gaye insanlığın refahı, saadetidir. Tedrisatta tav'î faaliyeti esas prensip olarak kabul ederler. Bütün tasaları çocukların tabii hususiyet ve*

istidatlarına uyan usuller bulup tatbik etmektir. Hele beden terbiyesine, hususî bir ehemmiyet verdiklerini görüyoruz. Bunların terbiye sistemlerinin aşağıdaki noktalar etrafında toplayabiliriz:

1-Terbiyeyi dıştan içe bir baskı olmaktan kurtararak [S.3, s. 1] ruha, içten dışa serbestçe serpilip açılması için geniş imkânlar temin etmek,

2-Bedeni açmak, olgunlaştırmak.

3-Mekteplerde mihanikî hafızaya dayanan kuru malumat ve sözcülüğü kaldırmak,

4-Dinî ilhamları hayat ve tabiatta aramak,

5-Sınıf odalarını, sıhhat, neşe ve sevgiye elverişli bir şekle sokmak.

6-Mektep kitapları ve çocuk edebiyatını ta kökünden yenilemek".

Makalede yatılı ve kırsal okullar açan Alman terbiyecisi Hermann Lietz'den ve çalışmalarından bahsedilir:

"*Dr. Lietz: 1900'de İlsenburg, Haubinden ve Biberstein'de ilk, orta ve yüksek derecede üç mektep açtı. Lietz, inkılap hamlelerinde Alman yüksek mekteplerinin bağlandığı şekilperest ideallerden vazgeçerek daha ziyade asri bir hümanizme bel bağlamıştır. Lietz demokratizm taraftarı değildi. Çocuk velilerinin nüfuzları altında onun mektepleri hakikat patriyalkal [patriarkal= ataerkil olmalı] bir manzara arz etmekteydi. Lietz oyun, spor ve amelî işlere sağlam vücut, kuvvetli bir seciye temin etmeye çalışmıştır. Modern protestanizmden mülhem olarak çocuklara dinî= ahlakî heyecanlar telkin etmeye çalıştı. Mektep içkicilik, sendikalizm, mammounizmin aleyhinde şiddetli aksülameller yaptı. Küçük burjuvazi tabakası programlarda günün siyasi ve içtimaî temayüllerine uyan inkılap yapılmasını istiyorlardı. Bu inkılap hamlelerinin hedefi J. J. Rousseau'yu hatırlatan "Tabiata Doğru" vecizesiyle ifade edilebilir*".

Dönemde Almanya'da kalem oynatan Dr. Gustave Weyneken ve ileri sürdükleri düşünceleri anlatılır.

Paul Geheeb'in 1910'da Odenwald mektebini açtığı belirtilir. Hatta Cihan Harbinden sonra bu mekteplerin bütün Almanya mektepçiliğine tek başına örnek olduğu dile getirilir. Makaleye göre;

"*Odenwald mektebinin gözettiği prensipler:*

1-Basit, sade bir hayat; tütün, alkol içilmeyecek; el işi, spor ve jimnastik yüzmedir [S.3, s. 3].

2-Terbiye mutlak bir surette ferdîleşmiştir,

3-Seciye teşkili istihdaf edilmektedir.

4-Dersler tav'î faaliyetten doğan ferdî faaliyetlere dayanmaktadır.

5-Talebenin topluluk hayatı iş başında karşılıklı anlaşma, yardımlaşma ve mesuliyet fikirlerine dayanmaktadır.

6-Müspet ruhî vasıflar, edinmek istenilen kültür sahibi olmak, devlete sadakat, ilmî ahlaka, din ve sanata saygı.. İşte gözetilen gayeler.

7-Hayatın haricî şekline ve içtimaî münasebetlere bir zarafet vermeye çalışılmaktadır.

8-Mektepte toplu tedris sistemi tatbik edilmektedir".

Bu dönemde Alman mektepçiliğine çok müessir olmuş İcna Üniversitesi profesörlerinden Dr. Peter Petersen'i ele alınır:

"*P. Petersen'e göre mektebin gözeteceği iki gaye vardır:*

1-Çocuklara iyi yaşama tekniğini öğretmeliyiz. Onun için mektepler mütesanit [dayanışmacı] cemaat hayatı hâlini almalıdır.

2-Usulüyle çalışmayı belletmek lazım. Onun için talebeler "işçi cemaati" hayatını yaşamalıdır. Yaşamayı öğretmek için inkılapçılar başlıca iki nokta gözetmişlerdir. A-Ferdî terbiye: netice müspet menfi ne olursa olsun genç çağında iken ona topluluk hayatını yaşatarak öğretmemiz zaruridir. B-Yaşama tekniği yaşamakla öğrenilebilir. O hâlde talebeye aranan vasıfları kazandıracak tarzda fırsat ve imkânlar temin edilecektir".

Bunlardan sonra 1919- 1929 arasında resmi mekteplerde yapılan hatalar ve terbiyevî inkılaplar anlatılmaktadır. Eğitim öğretim işlerinde resmi mekteplerin hataları şöyle sıralanır:

"*1-Mekteplerde, kuru öğreticilikle kafalara tıka basa malumat dolduruluyor.*

2-Yekdiğeriyle münasebetleri iyice kaynaştırılmamış olan ansiklopedik malumat veriliyor.

Buna karşılık olarak ileri sürülen fikirler:

1-İnsan için bir şey yapabilmek, o şey hakkında kuru malumat sahibi olmaktan daha hayırlıdır.

2-Çocukları durgun, uyuşuk vaziyetten kurtararak, yaratan vaziyete geçirmeliyiz".

Bu dönemde Almanya'da Arbeits schule (iş/ tecrübe mekteplerinin) revaç bulduğundan bahsedilir. Başta Hamburg olmak üzere pek çok yerde bu tür mekteplerin açıldığından bahsedilir. İena mektepleriyle bu tür okulların geliştiği belirtilir.

Bütün bu inkılapların temelinde hürriyetin olduğu dile getirilir:

"*Hele terbiyede biyolojik hürriyet ne kadar mühimdir: hürriyet, uzviyet ve ruhiyatın en geniş tarzda çalışabilmesi demektir. Yetişkinlere nispeten çocuk hürriyete daha fazla muhtaçtır. Bugün serbest çalışmaların, çocukların olgunlaşmalarına çok müessir olduğu bedahetle anlaşılmıştır. İnsan malik olduğu enerjisinin bir kısmını vücudunu korumaya, kalan kısmını da türlü meşgalelere hasretmektedir. Yetişkinlerde arz ettiğim sarfiyat arasında sabit bir muvazene, ahenk vardır. Çocuklara gelince bütün kudretlerini daha ziyade bedenî ve ruhî olgunlaşmalarına yarayışlı şekillerde sarf etmekte oldukları görülür. Aynı yaşta olan çocukların muhtelif tekâmül safhaları arz etmekte oldukları görülmektedir. Bu hâlferdî terbiyenin zaruri bulunduğunu ifade etmez mi? Muallim çocuğun tekâmül safhalarına kayıtsız kalamaz. Lebensgemeihschaftlar çocuğun serbest çalışmalarına elverişli masalar temin etmişlerdir. Yeni mekteplerde yapılan tecrübeler neticesinde şu nokta aydınlanmıştır: bir çocuğun çocukluk ve gençlik hakkı kendisi için en tabii bir haktır. Anın için yeni mektepler, çocukları mümkün olduğu kadar cemiyetin fena tesirlerinden koruyarak her talebeye, hayatî şeniyetleri olduğu gibi yaşatmayı daha muvafık bulmaktadır. İşte seciye teşkilinde yeni mekteplerin bağlandıkları en kestirme yol.*

Mektep, çocuklara istenen seciyeyi kazandırabilmesi için serbest iradî hareketlere geniş imkânlar temin etmektedir. Muallimin rolü, çocuğun tav'iyetine ön ayak olmaktan ibarettir".

Makalenin devamında, toplu tedris sisteminin Almanya'da umumiyetle kabul edildiği belirtilir. Çocukların alakalarına göre ferdî ve zümrevi faaliyetlerinde serbest bırakıldıkları belirtilir. Alman okullarında Maria Montessory, Dr. Decroly, Winnetka ve P. Petersen sistemlerinin tatbik edildikleri söylenir. Bu sistemlerin ortak özellikleri olarak şunlar sayılır:

"*Aşağıdan yukarı ilk üç sınıfta ders üniteleri seçme hakkı tamamen çocuklarındır [S.3, s. 8]. Mektebin vazifesi, mümkün olduğu kadar, intizam temin etmek, doğrudan doğruya müşahede ve tetkiklerle kazanılan malumatı terkip ve tasnife yardım etmekten ibarettir. Mektepler, bu müşahhasâta dayanan canlı derslerde a- teknik yazıp- okuma, hesap, resim, el işi b- mantıkî- çocukları talil muhakemelere sevk, ahlakî- güzel, temiz yaşama gibi vs. vasıtalara başvurmaktır. 4. Sınıftan itibaren dersler muhitîleşir. 6-7. sınıflarda arz küresi ve üzerindekiler anlatılır. Anadilinin olgunlaşmasına bilhassa ehemmiyet verilmektedir. Dersler kolaydan güce, basitten mürekkebe, yakından uzağa doğru tedricî bir surette ilerlemektedir. Topluluk hayatına*

yarayışlı temayülleri açmak faydalı görülmektedir. El işleri, basit çamur, kâğıt işlerinden başlar, en mudil makine işlerine kadar ilerler. Fikrî faaliyet, tav'iyet, mütecanis grup, yaratıcılık ve yardımlaşma prensiplerine dayanmaktadır. Yüksek mekteplerde kurs sistemi tatbik ediliyor. Haftalık dersler musiki ile başlar, musiki ile bitirilir. Mekteplerin tertip, tezyin işleri, tamamen talebelere bırakılmıştır. Mektep ve ailelerin münasebeti gayet sıkı ve samimidir. İmkân müsaade ettikçe tedrisat açık havada idare edilmektedir. Mektep kendi kudretlerine dayanarak yaşayacak kâmil insanlar yetiştirmeye çalışıyor. Mekteplerde umumiyetle millî terbiye esastır".

Almanya'da öne çıkan mektepçilik hareketlerinden Becker programının ana hatları şöyle sayılır:

"*1-Tedris terbiyeye tabidir, gaye ahlaki seciyedir.*

2-Serbest hareketlere azami imkân. Ders saatleri azaltılmış, öğle sonları serbest bırakılmıştır.

[3]-Bütün mektepler kıskıvrak aynı programla bağlanmamıştır. Programlar elastikidir. Her mektep programını muhitî imkânlara uyduracaktır.

4-Talim heyeti yukarı s.lanların da iştirakiyle vücuda getirilecek "iş komisyonları"ndan müteşekkildir.

5-Çocuğu takdirde, yalnız bilgisi değil, duygu, düşünce ve irade itibariyle gösterdiği umumî olgunluk safhaları da gözetilecektir [S.3, s. 9].

6-Gymnaselar: Klasik, modern ve teknik olmak üzere dört kategoriye ayrılır.

7-Talebe kendi milletininki kadar diğer milletlerin zenginliklerini de öğrenmeli, takdir etmelidir.

8-Hars ve fikir sahaları da ihmal edilmeyecektir.

9-Toplu tedris ve temerküz sistemi tatbik edilecektir (şüphesiz yalnız ilk mekteplerde tamamen orta k.larda da kısmen).

10-Talebeyi yardımlaşma ve toplu faaliyetlerle mütesanit yaşamaya alıştıracağız. Genç nesilleri maşerî menfaatin şahsî menfaatlerden üst[ün] olduğunu anlamalıdır.

İşte feyiz ve hayatiyetle dolu terbiyevî inkılap böyle olur" (Huguenin, 1 Haziran 1932, ss. 1-10).

4.2.21.4. Danimarka

Yeni Fikir dergisinin Almanya'daki eğitim metotlarından bahsettiği bir makalenin son kısmında Danimarka'daki eğitimle ilgi bazı malumatlar verilir ve özellikle halk mekteplerine dikkat çekilir:

> "*Danimarka'da yeni mektepler N[ikolai]. F[rederik]. S[everin]. Grundtvig'in fikirlerine istinat eder. Mumi/ mumâ [bahsedilen] düşüncelerini faaliyet sahasında tahakkuk ettirten K[Christen]. Kold olmuştur. Danimarka'da 60 halk tali mektepleri, çocuklara mahsus 300 serbest mektepler, 50 kadar da mürahiklar [ergenlik çağına gelmemiş çocuklar, 10-15 yaş arası] mektebi vardır. Bu mektepler hep köy ve nahiyelerdedir. Masrafları halk heyetleri ve belediyelere aittir. Çocuk mekteplerinde senede bir defa imtihan vardır. Diğerlerinde ne imtihan, ne numara [not] ve takdiri, ne diploma ve ne de muallim kürsüsüne mahsus takrirler (excatedra) hiç birini göremezsiniz. Küçüklere mahsus mekteplerde Montessori usulü çok revaç bulmaktadır. Çocuklara azami hürriyet verilir. İsterlerse evlerinde, isterlerse dışarıda, müfriz [ayrı] bir hâlde yatabilirler. Çocuk zatî arzusuna göre yüzer, tarlalara gider yahut kendi bahçelerinde çalışır. Bu tecrübî faaliyetler başlayalı henüz dokuz sene olmuştur. Vaziyet ümit verici bir manzara arz etmektedir*" (Akman, 1 Şubat 1928, ss. 783-786).

4.2.21.5. Amerika

Yine **Eyüp Hamdi Akman** *Yeni Fikir* Mecmuasında Amerika'daki terbiye hayatını anlatırken New York'taki Uluslararası Kolombiya Üniversitesi'nde yapılan çalışmalar hakkında bilgiler verir ve üniversitenin takip ettiği gayeyi iki başlıkta toplar:

> "*a- Ecnebi talebelerine yardımlarda bulunmak.*
>
> *b-Cihan terbiye hareketlerini takip etmek ve tanımaktır.*
>
> *Müessese bir taraftan ecnebi talebelerini vazifesine hazırlamaya çalışırken diğer taraftan da Umumi Harp'ten sonra ehemmiyet kesbeden demokrasi, terbiye, umumi maarif meseleleriyle de bilhassa alakadar olunur*" der.

Sonra da terbiye uzmanlarının farklı ülkelere giderek oralardaki eğitim sistemleri hakkında araştırmalar yaparak bunları raporladıklarını belirtir (Akman, 1 Mart 1928, ss. 814-818).

Terbiye Postası'nda yayımlanan bir makalede, Amerika'daki öğretmen okulları hakkında Amerika terbiyecilerinden Harold Rugg'un Beynelmilel Altıncı Terbiye Kongresinde verdiği konferansın Eyüp Hamdi Akman tarafından tercümesi verilmiştir. Buna göre

konferansta "*Terbiyede beklenen köklü inkılabı yaratacak muallimleri hangi şekilde olan muallim mektepleri temin edebilecektir; ideal bir muallim mektebi teşkil etmek elimizde ise, acaba bunu nasıl temin edebiliriz?*" sorularına cevap aranmıştır. Önemine binaen bu cevaplar maddeler hâlinde sıralanmıştır:

"*1. İlk hatıra gelen talim heyetinin yüksek tahsil görmüş olmasıdır. Muallimlikte şahsiyetin mühim rolü vardır. İnsanda şahsiyet üç köklü unsurdan teşekkül etmiştir.*

A. Aile zümresinin muhit, mektep ve içtimai müesseselere teması,

B. Mecmua, gazete, radyo, sinema,

C. Maşeri görüş.

Muallim mekteplerimizdeki muallimler daha ziyade muhitlerinin yetiştirdiği unsurlar olacaktır.

2. Yeni muallim mektepleri talebe ve hocalarının aynı fikrî alâka ile çırpındığı, samimi arkadaş ve kardeş gibi yaşadığı feyizli muhit olacaktır. Programdaki bahislerin mühim bir kısmını doğrudan doğruya konferanslar hâlinde veriliyorsa da çoğu kendi aralarında grup hâlinde çalışan talebe tarafından hazırlanmaktadır.

Bu suretle talebe kendi kendine alâkalandığı sahalarda çalışmakta serbest bırakılmaktadır.

3. Yeni muallim mekteplerinin üçüncü mümeyyiz vasfı talebe muallimlerin toplu ailevi bir hayat yaşamalarıdır. Muallim namzetleri tatbikat mektepleri ile daimi temastadır. (Temasları yalnız tatbikat saatlerine inhisar etmez). Muallim namzedi, tatbikat mektebinde tamamen faal bir rol oynar.

Muallim namzedi tatbikat mektebinde tek başına veya grup hâlinde çalışarak tedris keyfiyeti öğretir. Gezintilere iştirak eder, mektep kütüphanesine malzeme toplar. Tecrübeler için lazım olanları hazırlar, tahsil hayatının bütün safhalarına doğrudan doğruya iştirak eder. Muallim mekteplerinin tatbikatta faal rol oynamaları [S.7, s. 17] terbiyenin zaruri bulduğu bir keyiftir. Muallim mektepleri ancak bu suretle tedris sınıfının inceliklerini vazifesinin ehli olan bir muallimle baş başa muallimliğin ne demek olduğunu yaşayarak anlar.

4. Çocuğun doğrudan doğruya araştırmalarla anlamayı esas borcu bilir. Ruhiyatın bugün için temin ettiği usuller sayesinde çocuğun öğrenme tarzıyla beden ve ruh itibariyle nasıl olgunlaştığını anlamak kolaylaşmıştır. Çocuklarla bir arada oynayan, hayat geçiren muallim mektepleri onların bütün hususiyetlerini ta kökünden kavrama imkânını elde etmiş demektir. Gezintilere ortaklaşır, talebelerin yaptıkları işlere yardım eder. Test verir. Tatbik ettirirken bütün safha ve neticelerini not ederler. Çocuklarla bir arada yaşar, onların hayati hususiyetleri

hakkında adam akıllı aydınlanır. Bu suretle muallim mekteplerinden beklediğimiz esası iki ufûlede temin edilmiş oluyor:

A. Muallim namzetlerinin müspet tarzda yetişmeleri

B. Çocukların olgunlaşma safhalarını en tabii tarzda araştırma işi.

5. Yeni muallim mektepleri muallim ve talebelere serbest görüşme, serbest fikir verip almalara geniş imkânlar temin etmektedir. Umumi hadise, görüş ve istikametlere ait bazı konferansları bir tarafa bırakacak olursak yeni muallim mekteplerinin fikrî hayatı grup hâlinde kendi kendilerine çalışan muallimlere dayanmaktadır, diyebiliriz. Sınıflarda doğrudan doğruya kitaptan okuma ve okutma tarzı tamamen kalkmıştır. Ruhiyat ve felsefe derslerinde bazı mevzular aykırı bakımdan iki profesör tarafından verilir. Talebe görüşleri serbest münakaşalara tabi tutar. Fikirler kaynaşır. Kanaatler tebellür eder. Bu tarz şeniyetlere daha geniş bir nüfuz imkânını temin ediyor.

6. Gelelim kitap meselesine; mektepte kütüphanenin çok mühim rolü vardır. Bu güne kadar kütüphaneleri dolduran kitaplar baştan aşağı nazari, talebenin alâkasına aykırı adeta terbiyeyi ihtiyaçlara yabancıydı. Yeni muallim mekteplerinin kütüphanelerinde medeniyet hayatına ait canlı vesikalar [S.7, s. 18] bulunur. Kitaplar dünün ve bugünün iktisadî, içtimai, artistik hayatının en canlı mevzularını ihtiva etmektedir.

Yeni muallim mektepleri günün hayati şeniyetlerinin mütekâsif bir merkezi olacaktır. Diğer tabirle bütün faaliyetlerinde muhitî şeniyetlerden en geniş mikyasta istifade imkânlarını kaçırmayacaktır" (Harold Rugg, 1 Eylül 1932, ss. 17-19).

Amerika'daki eğitimle ilgili farklı bir bakış açısı **Andre Maurois**'ten gelir. Makale Eski **Konya Milletvekili Fuat Gökbudak** tarafından tercüme edilmiştir. Amerika'nın nüfusu, göç sorunu, ulaşım imkânları, neşriyatı, sosyal yaşamı, modası gibi konulardan bahsedildikten sonra eğitim konusuna değinilir. Genel olarak olumsuz bir bakış açısı vardır:

"*Eğitim Amerika'nın en önemli meselelerinden biridir. Amerikalılar tahsil üzerinde hiçbir memlekette olmadığı kadar ciddidirler. İlkokullarda 26 milyon, ortaokulla lise arasında bir mevki olan High Scholl'larda 7 milyon, haysukuldan sonra geçilen üniversitelerinde de bir buçuk milyon kadar öğrenci vardır.*

Memleketin her yerinde, modern veya neogotik binalarla dolu güzel kampüsler (okul bahçesi), kız ve erkek şen öğrenci kalabalıkları, spor sahaları, laboratuvarlar ve en küçük şehirlerde bile saray gibi okullar gezginleri hayran bırakır. Fakat entelektüel netice 18'inci yüzyılda yeni İngiltere'nin kırmızı küçük okulunda elde edilen kadar parlak gözükmüyor. Bu

harp dolayısıyla halk askere çağrıldığı zaman, bazı bölgelerde okuma yazma bilmeyenlerin tehlikeli denecek kadar çok olduğu anlaşılmıştır.

New York Times gazetesinin ABD Tarihi hakkında 1943'te yaptığı bir deneme, öğrenciler arasında esef edilecek kadar bir bilgisizlik olduğunu meydana çıkarmıştır. Şikago Üniversitesinden Hutchins gibi bazı üniversite başkanları, haysukullardan çıkan talebenin düşük kültüründen şikâyet etmektedirler. Bir Avrupalıya nispeten bir muvaffakiyetsizlik gibi gelen bu neticenin sebepleri nelerdir?

Sebebin bir tanesi eğitim programlarının aynı olmayışıdır. Her Avrupalı öğrenci, ister istemez aynı kültür temeline sahiptir. Birleşik Devletlerde ise bir öğrencinin tarih, coğrafya, aritmetik, hatta İngilizce bilmeden üniversiteyi bitirmesi mümkündür. Yüksek tedrisat bazen mükemmel vasıftadır fakat temelsiz bilgiler üstüne sağlam bir kültür inşa edemez. ABD'nin bazı fakir devletleri, tedris heyetini ekonomi ile kullanır; öğretmen ve profesörlere çok az para verilmektedir. Hiçbir entelektüel değer olmayan müesseselerin bakaloryalar yapmak, lisans ve doktoralar dağıtmak yetkisi vardır. Zengin üniversitelerin parası ekseriya kürsülere değil, binalara tahsis olunmaktadır. Bazı çok muhterem zatlar müstesna, öğretmenler kritik zekâlar yetiştirmeye çalışmaz. Öğrenci tarafından metotların değil sadece müspet olayların öğrenilmesinde ısrar eder ve "malumat edinmenin kültür demek olmadığını" unutur. Buna karşılık Amerikan kolejlerinin Avrupa'dan iyi öğrettiği şey, topluluk hâlinde yaşamaktır.

Üniversiteler az olağanüstü öğrenci fakat çok miktarda iyi vatandaş yetiştirir ve bütün Amerikan üniversiteleri erkek ve kız bütün öğrencilerine, dört büyüleyici senenin tatlı hatırasını bırakır" (Andre Maurois, Eylül 1945, ss. 16-19).

4.2.21.6. Fransa

Yeni Fikir mecmuasındaki bir yazısında **Akman**, ecnebi gazete ve dergilerinde çıkan eğitimle ilgili haber ve gelişmeleri aktarır. Hatta Fransa'da eğitim alanında 4 yıldır yayımlanan Les presses Universitaires adlı bir dergiyi tanıtır:

"*Bu mecmua dördüncü yaşını idrak etmiş bulunuyor. Mektep kooperatiflerinde ne büyük muvaffakiyet! 1926'nın Ağustosunda Fransa'da mektep kooperatiflerinin yekûnu 4444'e baliğ olmuştu. Bu mecmua, mektep ve muallimler çok kıymettar rehberlik vazifesi görüyor. Ezcümle mecmua, numunelik ihsaiyat [istatistikler], tecrübe cetvelleri neticeleri neşrediyor. Mecmua çocuk edebiyatına sekiz sahifesini tahsis etmiş. Çocukların ruhiyatına tevafuk eden müntahap parçalarla takdirlere şayan muvaffakiyetle göstermektedir*" (Akman, 20 Mayıs 1928, ss. 918-922).

Helena Radlinska adlı yabancı bir yazara ait *Terbiye Postası*'ndaki makalenin bir alt başlığı "Chatelet: Fransa'da umumi tahsil ve millî terbiye"dir. Buna göre 1789 Fransız inkılabından sonra tedrisat meselesinin bir devlet meselesi hâline geldiği, "*Fransa'da tahsil ve terbiye: alaka, tedriç, serbesti ve yaratıcı faaliyet mefhumlarına bağlanmakta, bütün milleti kucaklamakta*" olduğu dillendirilmiştir (Helena Radlinska, 1 Kasım 1932, ss. 1-3).

Ülker adlı bir yazar tarafından Fransa'daki köy mektepleri üzerine bir makale yayımlanır. Makalede köy mekteplerinin ne için önemli olduğu maddeler hâlinde açıklanır. Fransız köy mekteplerinin müfredat ve eğitim süreçleri ile ilgili bilgiler verilir:

"*Fransa'da yeni terbiye akıntılarını köy ihtiyaçlarına uydurmak için kuvvetli akıntılar göze çarpmaktadır. Bunun başlıca sebepleri şunlardır:*

1-Pedagoji bakımından mektep canlı, muhitî mevzulara bağlanarak müşahhas, alakalı tedrisatta bulunmayı çok daha faydalı bulmaktadır.

2-İktisat bakımından yarının çiftçisini, köylü hanımı hayatlarına yarayışlı bilgilerle yetiştirmek mecburiyeti var.

3-İçtimaiyat bakımından köylü yavrularını toprağına sıkı bağlamak icap eder. Köylü, şehrin yaşayışına, parlak gösterişlerine bakar, yurdundan ayrılıp şehirlilere katılmak ister. Hâlbuki köyün havası, suyu, yaşayışı daha temiz, emin olduğunu bilemez. Köylere de elektrik, sinema, T.S.T. d.b.b. [diğer buna benzer] medeni vasıtaları sokmakla hayatı tatlılaştırmak pek âlâ mümkündür.

Mecburi tahsili, ikmal sınıfları takip eder. Bu sınıfların gayesi:

1-İçtimaî rolü: Aile terbiyesini vermek, çocuk bakımını öğretmek, ana ocağını sevdirmek [S.14, s. 90], sağlık, amelî tababet gibi hususları göstermektir.

2-İktisadî rolü: Ev idaresi ve hesap işleri, ziraî mahsulleri kullanma, eritme tarzları, ev iktisadiyatını köy hayatına tatbik gibi hususları öğretmektir.

3-Ziraî rolü: Çiftçilik, hayvanların bakımını, bahçecilik, sütçülük, tavukçuluk, avcılık d.b.b. [diğer buna benzer] hususları belletmektir.

Köy mektepleri yavrularına köyü sevdirmek, köy hayatının sağlık, genişlik, tatlılık bakımından daha elverişli olduğunu anlatmalı, inandırmalıdır.

Resmi tebliğlerde köy muallimlerine, ders ünitelerini, içinde yaşadıkları muhitten almaları tavsiye edilmektedir. 14 yaşa kadar mecburi tahsil bulunan köylerde yukarı sınıflarla çocuklar atölye ve el işleriyle meşgul olurlar. Bahçe ve tarlalarda çalışır, dersler alabildiğine amelî bir yol takip eder. Hanım kızlara gelince nakış, dikiş, örgü ve yemek pişirmekle meşgul olurlar. Sağlık dersiyle çocuk büyütme derslerine hususi bir ehemmiyet atfedilmektedir.

Köy mektepleri, kütüphane, projeksiyon aletleri, hatta bazı yerlerde T.S.T. la, yemekhane, mutfak, ütü ve dikiş odaları, jimnastik ve konferans salonlarıyla teçhiz edilmiştir. İkmal sınıflarına devam edememiş olanları hükümet her yıl 18 ay süren hususi kurslara devam mecbur tutmaktadır. Bu kurslar, umumi ve nazarî kısımlarla köycülük ve ekicilik hayatına ait tatbikat ihtiva etmektedir. Birçok yerlerde, sağlık, fen, ziraat bilgisine ait yenilikleri yaymak için, hususi, mahallî teşebbüslerle konferanslar verilmektedir. Hatta bu meyanda mektep sonu terbiyesini tamamlamak maksadıyla birçok teşekküller halkı aydınlatmak, yeni hayat icaplarına intibak ettirmek için, özenmekte olduğunu da kaydedebiliriz" (Ülker, 1 Nisan 1933, ss. 90-91).

4.2.21.7. Çekoslavakya

Terbiye Postası'ndaki bir haberde Çekoslovakya'da orta mekteplere mahsus tertip edilen yeni programın öne çıkan vasıfları olarak şunlar sayılmaktadır:

"*A-Talebenin alaka, hususi istidat ve iktidarı gözetilmiştir. B-İmkân nispetinde ünite ve ders zümreleri arasında karşılıklı münasebet gözetilecek temerküzî, terkibî bir tarz takip edilecektir. C-Derslerde iş prensibi tatbik edilecektir*" (Akman, 1 Mart 1932, ss. 30-32).

4.2.21.8. İngiltere

Terbiye Postası'ndaki bir haber sayfasında İngiltere'de 1694 yüksek mektep, 840 muallim mektebinin olduğu belirtiliyor. Yine İngiltere'de 1929 yılında mektep ve aile arasında anlaşma ve yardımlaşmayı temin niyetiyle bir cemiyet teessüs ettiği, mezkûr cemiyetin, diğer memleketlerde bu hususta tecrübeleri takip, mektep ziyaretleri, zaman zaman mektep ve aile toplantıları, talebeye ait muhabere, birlikte okuma vs. den istifade edeceği bildiriliyor (Akman, 1 Mart 1932, ss. 30-32).

Sevim adlı bir yazar İngiltere'deki muallimlerin yetişme süreçleri ile ilgili bilgiler veren bir makaleyi *Terbiye Postası*'nda yayımlar. Makalede önce ilköğretim öğretmenlerinin yetişmeleri hakkında bilgiler verilir. Daha sonra alan ve yükseköğretim öğretmenlerinin eğitim süreçleri özet olarak anlatılır:

"*İngiltere'de muallim mektepleri umumiyetle iki enmûzeç [tip, örnek] arz etmektedir:*

Kısmen akademik, kısmen de meslekî tahsil gösteren iki yıllık "training colleges"ler [İng. eğitim kolejleri] var. Bu müesseselere gençler 18 yaşında girerler ve iki yıl umumî meslekî tahsilden sonra ders tatbikinden imtihan geçirirler.

Muallim mektepleri bir üniversitenin yanı başında çalışmaktadır. Her üniversitenin bir muallim mektebi var. Umumiyetle buna bir yıl devamdan sonra müdavimler "bachelor of art" [İng. Sanat lisansı] imtihanına tabi tutulmaktadır. Bunlardan bazıları daha yüksek tahsile giderler. Birçokları da köylere, memleketin her tarafına ilk mekteplerdeki vazifeleri başına koşarlar.

Bundan başka Fröbel- Montessori sistemlerine göre açılan ana mekteplerinde çalışacak muallimleri yetiştirmeye mahsus muallim mektepleri bulunur. Bu müesseselerin çoğu yüksek kız mekteplerinden birine eklenmiştir. Yüksek mekteplerin yanı başında tatbikat sınıflarının bulunması hemen umumileşmiş gibidir. Burada birçok yüksek mektep müdavimleri tatbikattan çok istifade etmektedirler.

İngiltere'de terbiye işlerinde gayet geniş hürriyet verilmiştir. Hatta resmi mekteplerde bile muallimler istedikleri usulü tatbikte tamamen serbesttirler. İngiliz muallimleri yeni usullere kayıtsız değillerdir. Fakat herhangi bir cereyana kolay kolay kapılıvermiyorlar; herhangi bir usul, ciddi ihtimamla uzun tecrübe ve münakaşa süzgecinden geçmedikçe mekteplerde tatbik sahası bulamaz.

İngiltere'de mektepler: İlk mektepler, 11 yaşa kadar çocuklara mahsus ilk ve orta mektepleri vardır. Bunlardan başka her türlü yüksek mektepler bulunur. Gençlik için modern mektepler vardır.

Hususi mektepler istidadı durgunca olanları yüksek tahsile hazırlar. İngiltere'de mektep programları cezrî bir inkılap geçirmiştir. İngiltere mektepleri işleten, yaşatan bir hayat müesseseleri hâlini almış bulunuyor.

Burada hayret edilecek bir şey varsa o da terbiyevî inkılaplara yüksek müesseselerin kayıtsızlığıdır. Yüksek mektepler klasik sistemlerinden hala bir türlü vazgeçemiyorlar. Pek yakında vazgeçecek gibi göründükleri de yok" (Sevim, 1 Mart 1933, s. 21).

4.2.21.9. Macaristan

Bir haber metninde Macaristan Maarif Vekâletinin köy mekteplerindeki tedrisatta kullanılmak üzere 3000 gramofon temin ve mekteplere tevzi ettiği bildiriliyor (Akman, 1 Mart 1932, ss. 30-32).

4.2.21.10. Polonya

Şemsi adlı bir yazara ait *Terbiye Postası*'ndaki çeviri makalede Polonya'daki terbiye ve eğitim hareketlerine dair bilgiler verilir. Makalede Polonya'daki eğitimin temel amaçlarından, mekteplerinin durumlarından, mekteplerdeki eğitim sistemlerinden, okul içi ve dışı teşkil edilen cemiyetlerden (öğrenci cemiyeti, yardımlaşma cemiyeti, sanatkâr kulüpleri, coğrafya tetkik cemiyeti, hava müdafaa birlikleri, tasarruf sandıkları), çıkarılan mektep mecmularından kısa bahisler işlenir. Genel bir değerlendirme olduğu için makaleyi aynen koyuyoruz:

"*Polonya terbiyesi, her şeyden evvel manen ve bedenen sağlam, kuvvetli ve muasır hayatın çok mudil meselelerini halletmeye ve aynı zamanda devlete ve millete karşı mükellef olduğu vazifeleri müdrik, mütekâmil insanlar yetiştirmek gayesini güder.*

Polonya mektebi, talebelerini yalnız elde ettikleri malumatın birer tatbikçisi olarak değil, aynı zamanda terbiyenin birer faal numunesi olmalarını ve kendi kendilerini yetiştirebilmelerini talep eder. "Kendi kendine terbiye" bu mektebin takip ettiği prensiplerin esasını teşkil eder

Kendi kendini terbiye, talebenin yaratıcı melekeleriyle teşebbüs [S.10, s. 16; yalnız baskı hatasını düzeltmek için bundan sonra dergideki 19. sayfayı koyuyoruz] kabiliyetlerinin artması ve şahsiyetin tam bir inkişafa mazhar olması hususunda en mühim rolü ifa eder. Ve bu şekildeki terbiye:

1- İlk çocukluk devrini teşkil eden ve çok faydalı olan bir eğlence şekli altında;

2- Genç insanların ruhi inkişaflarının birbirini takip eden bütün cephelerinde devam eden ciddi, şuurlu ve dâhili mükemmeliyeti temin edecek olan bir çalışma şekli altında olmak üzere iki şekilde tezahür eder.

Mektepte çocuğun ilk çalışmağa başlamasından itibaren aralarında çocuk grupları yaptıkları görülür. Bu gruplar başlangıçta 6, 7 azalı olacak derecede basittirler, lâkin az zaman zarfında büyümek ve genişlemek istidadını gösterirler, çocuklar arasında teessüs eden münasebetlerin mahiyetine göre bu grupları şu şekilde tasnif edebiliriz:

1- 12 yaşına kadar olan çocuklar, bunlar muallimlerinin otoritelerine tabidirler.

2- 12 yaşından 16 yaşına kadar olan çocuklardır ki, bunlar demokrasi müsavatına ve dâhili bir tesanüte göre teşekkül eder.

3- 17 yaşından 20 yaşına kadar olan çocuklardır ki, bunlarda bilhassa müşterek bir fikir cemaati esasına göre teessüs ederler.

Polonya mektebi, gençlikte fıtraten mevcut olan teşkilât temayüllerini tatmin etmek ve kolaylaştırmak için çalışır. Çocukların daha otoriteye tabi olduğu devirlerde bile, büyük bir saygı, nezaket ve maharetle onlara teşkilâtın şekillerinden bahsetmek suretiyle demokrasi müsavatı ve tesanüt grupları hakkında ve nihayet çocukların müşterek bir fikir cemaati kuracak hale geldikleri zaman, onlara mektepte terbiye ve tedrisin yükseltmeleri maksadıyla mesuliyetler ve vazifeler yükletir.

Gençliğin kurduğu teşkilâtta sarf ettiği gayret nazarıitibara alınırsa bu gayretin büyük bir kısmının kendiliğinden (spontane) doğduğu ve bir kısmının da kendilerinden daha [S.10, s. 19; bundan sonra baskı hatasını düzeltmek için yeniden 17.sayfayı koyuyoruz] yaşlı olan şahısların idare tarzlarından mülhem oldukları anlaşılır. Kendiliğinden vücuda gelen teşkilat arasında içtimai mahfiller birinci sırayı işgal eder, bunlar da mütekabil yardım cemiyetleri, kooperatifler, kardeşlik cemiyetleri vesairedir. Bu cemiyetler ilk sınıflarında şefkat hissi altında tezahür eden bir seciyeye malik oldukları hâlde, yetişkinler nezdinde gençliğin bir hadimi olmak sıfatıyla büyük bir rol oynarlar. Her genç bu cemiyetler içerisinde vazifesini tamamen vazıh ve müşahhas bir şekilde anlar ve icra ederse o zaman gençliğin kütle hâlinde yükselmesi mümkün olur.

Bu sene iktisadi buhran ve işsizlik sebebiyledir ki Polonya'da gençliğin faaliyeti iki misli artmıştır. Bugün Polonya'da ilk mektep ve darüleytam talebelerinin yardımına koşacak yardım cemiyetlerinin teşekkül etmediği hiç bir orta mektep yoktur. Bu yardım cemiyetlerinden birisi Torba Hareketi (Açtiondu sasa) ismi verilen bir cemiyettir. Bu cemiyet, yüz iki yüz kadar yemek paketleri yaparak torbalara koymak suretiyle fakir çocuklara dağıtılması için ilk mekteplere gönderir. Bundan maada mekteplerin pek çoğu kendi mahallelerinde bulunan işsiz ve fakir ailelere maddi ve manevi yardımlarda bulunurlar. Keza bir kaç sene zarfında Varşova'da mektepler arasında müşterek bir yardım teşekkülü vardır ki bunun gayesi yine bu mekteplerin kimsesiz çocuklarına bakmak, hasta olanları tedavi ettirmektedir. Bu gün Polonya'da bu kabilden teşekkül eden her nevi cemiyetlerin adedi pek çoktur İlk mekteplerde spor kulüpleri teşekkül etmiştir. Başlangıçta bu kulüpler azalarının ancak bedenî inkılaplarıyla uğraşmakla iktifa ederler lakin yavaş yavaş onların manevi zaaflarıyla de uğraşmaya, onlarda vazife aşkını ve verilen söze karşı sadakat hissini uyandırmağa çalışırlar.

Az zaman zarfında bu kulüplerin vazifelerinde muvaffak oldukları ve hakikaten azalarına bedenen sağlam ve kuvvetli bir vücut kazandırmakla beraber manen de yükselttikleri görülür.

Kuvvetli bir irade, yüksek hissiyat, medeni bir disiplin ruhu bu teşekküllerin kazandırdıkları vasıfları teşkil eder [S.10, s. 17].

Polonya'da, her nevi sanatkâr kulüplerini, azalarına bedii bir kültür ve istidatların adramastik bir inkişaf vermek gayesini takip eder. Bu hususta mektep tiyatroları sanat terbiyesinin en müessir vasıtaları olmaktadır. Gençler tarafından teşkil edilen, bayramlar, merasimler, zevki selim ve orijinalite hisleriyle temayüz ederler. Gençliğin taşıdığı yüksek his ve teşebbüs kabiliyetleri tav'î faaliyetin bütün branşlarında kendini gösterir. Görünen bu faaliyetlerin en parlaklarından birisi mektep işleridir. 1929'da iki yüzden fazla mektep, bizzat talebeleri tarafından kaleme alınan muhtelif tiplerde mecmualar neşrediyorlardı. Meselâ: bu mecmuaların 12'sini meslek mektepleri, 29'unu umumi tedrisat mektepleri, 65'ini muallim mektepleri, 94'ünü umumi tedrisat orta mektepleri çıkarmakta idi.

Bu mektep mecmuaları, talebeleri daima birlikte bulundurmak imkânını temin etmek suretiyle fikirlerin mübadelesine alet oluyor. Ve gençlerin fikirlerini ifade ettiğinden dolayı binnetice bütün mektep cemaatinin bir ifade vasıtasını teşkil ediyordu. Bununla beraber bu mektep mecmuaları "gençler ocağı" denilen birçok müesseselerinin ve bütün cumhuriyet orta mekteplerinin en mühim uzvini teşkil eder.

Her nevi ilim mahfilleri dahi bu tav'î faaliyetin birer şahitleridir.

Polonya'nın, tarih, tarih-i tabii, fizik, riyaziye ve radyo elektirisite mahfilleri daima ilim sevgisini arttırmakta, derinleştirmekte ve ruhlarda her iyi faydalı şeylere karşı bir alâka uyandırmaktadır.

Mektepte, bu şahsî faaliyetleri (self-gouvernemeut) yani kendi kendini idare sistemiyle tetevvüç etmektedir. Kendi kendini idare sistemi talebe tarafından tespit edilen bütün tav'i işleri tanzim eder ve talebeleri medeni mükellefiyetle mücehhez bir surette hayatın şefkatine isal eder. Gençlerin teşkilâtı, kendi şahsiyetleriyle çok derinden münasebettar bir surette büyüklerin idare ve rehberlikleriyle meydana gelmektedir. Başlarında Scoutisme (bir nevi yardım teşkilâtı) vardır. İlk mektepleri yüksek sınıflarıyla orta mekteplerde Scoutisme talebelerin lehine olmak üzere çok hususi bir rol ifa eder. Filhakika onların iyi bir vatandaş ola- [S10, s. 18; baskı hatasını düzeltmek için s. 20'yi koyuyoruz] -rak yetişmelerine gayret ettiği gibi, yevmî hayatın bütün cephelerinde onlara iş temin eder.

Coğrafya tetkik cemiyetleri ise 360'tan fazla olup muhtelif tip mekteplere ait olan on beş bin talebeden fazla azası vardır. Tenezzühler ve hatta koleksiyonlar sayesinde ve Polonya'nın etnografı ve etnolojisi hakkında yaptıkları tetkikler sayesinde bu gençler, Polonya devletine ait vazıh ve kat'i malumat kazanırlar. Ve tarihî abidelere, hatıralara hürmet ederek muhafazalarına gayret ederler. Bu coğrafya tetkik mahfillerinden maada, miktarları 900'den fazla ve seksen bin azaya malik olan Salib-i Ahmer cemiyetleri de vardır. Bunlar azaları

arasında insaniyet fikirlerini inkişaf ettirmeğe ve faal bir muhabere vasıta[sı ile] milletler ve mektepler arasında bağları kuvvetlendirmeye çalışırlar.

Hava müdafaa birliklerini teşkil eden gençler ise, zehirli gazlara karşı pilotlarını muhafaza etmek için maske ve saire ihtiyaçlarını temin ederler. Ve tayyareciliğin lehine çok tesirli propaganda yaparlar. Son zamanlarda deniz ve nehir birliklerinin yarattıkları işler sayesinde, şimdi Polonya halkında deniz ve denizciliğe karşı çok derin bir merbutiyet ve aşk uyanmıştır.

Mekteplerimizde her nevi tasarruf sandıkları talebelerimize iktisadi bütçelerini tanzim etmek sanatını öğretiyorlar. Çocuklarımız bütün mektep seneleri zarfında azar azar sandığa attıkları paranın bilâhare tutacağı büyük yekûnu bilirler. Bu para ile de memleketleri arasında küçük seyahatler yaparak bilmedikleri şeyleri öğrenmek ve gördükleri şeyleri sevmek emelini taşırlar.

Mektep teşkilâtının bu hülasası, bize Polonya gençliğinin ciddi bir surette vazifelerini yaptıklarını ve yevmi mesailerini kendilerinden daha yaşlı olan ebeveynlerin ve vatandaşların vazifelerinde yardım edecek bir şekilde tanzim ettiklerini ve her şeyden evvel Polonya'nın istikbali için çalıştıklarını derin bir kanaat hâlinde gösterir" (Şemsi, 1 Aralık 1932, ss. 16-20).

Polonya'da kurulan yeni bir cemiyetin haberi yine *Terbiye Postası*'nda verilir. Bağımsızlığına kavuşmasından sonra Polonya'nın pedagoji sahasında çok iyi çalışmalar yaptığı söylenir. Bu çalışmalar kapsamında Maarif Vekâleti bünyesinde yeni kurulan Usuller Ocağı'ndan bahsedilir.

"*Bu ocaklara muallimler içerisinden çalışkanlığı ve muvaffakiyetleriyle sivrilmiş olanlar alınmaktadır. Bu ocaklar muallimlere, teknik ve pedagojik çalışmalarda öncülük ve öğütçülük vazifesini görürler.*

Fakat cebren dikte etmez, aydınlatır, anlatır, inandırarak yaptırmaya çalışır. Onda resmiyet yok, arkadaşlık, ülkü yoldaşlığı vardır; otoritesi baştan aşağı manevidir, ahlakidir. Usul ocakları didaktik unsur ve materyalleri düzgün ve üstün olan müesseslerde açılır. Her ocak yılda en azdan 4 pedagojik toplantı yapar. Bu toplantıların program ve mevzuları sezilen gündelik eksik ve ihtiyaçlardan doğmaktadır. Toplantılarda önceden adamakıllı hazırlanmış olanlar söz alır.

Toplantıya daha geniş bir alaka temin için önceden anketlere de başvurulmaktadır.

Ocak reisine mümkün olduğu kadar pek az ders verilir. Ocak reisi mıntıkasındaki mekteplerle sıkı temaslarda bulunur, yeni usul ve tecrübelere teşvik ve yardımlarda bulunur" (Aytuna, 1 Haziran 1933, ss. 159-160).

4.2.21.11. Hollanda

Aktaş adlı bir müsteara ait *Terbiye Postası*'ndaki bir makalede Hollanda'daki açık hava mekteplerinden bahsedilir ve bu mekteplerden öğrencilerin uzvi büyüme, sağlık, devam, öğrenci ve öğretmen memnuniyeti konularında çok randıman alındığını beyan edilir:

"*Hollanda'da açık hava mektepleri çok rağbet kazanmıştır. Amsterdam'da iki resmi açık hava mektebinin yani başında hususî teşebbüsle en iyi pedagojik esaslardan mülhem yeni bir açık hava mektebi açılmıştır. Mektebin (175) talebesi vardır. Mezkûr müessesede bir sene içinde talebelerin ağırlığı 7 kilo artmıştır. Resmi mekteplere nispeten devam altı defa fazladır. Resmi mekteplerde görülen, verem, nefes darlığı, zatülcenp hastalıklarına rastlanmamıştır. Açık hava mekteplerinde çalışan muallimler, alınan randımandan daha fazla memnundurlar. Program, vakit ve ders cetvelleri, gayet basit ölçülüdür. Açık teraça ve sınıfları vardır. Her çocuk için ayrı masa, sandalye, hama yani salıncak şeklinde ağdan askılı yataklar, şezlonglar temin edilmiştir. Öyle ki her çocuk ihtiyaca göre kolaycacık yerleşebilir. Mektebin geniş, zengin bir de bahçesi vardır. Çocuklar bahçeyi paylaşmışlardır. Orada tek başına veya grup hâlinde serbest çalışır, doyulmaz, neşeli hayat yaşarlar, ne güzel*" (Aktaş, 1 Aralık 1932, s. 32).

4.2.21.12. İspanya

Terbiye Postası'ndaki bir haber metninde İspanya'daki Faal Cumhuriyet Mektebi hakkında İlk Tahsil Müdürünün bir tamiminden bahsedilir. Buna göre;

"*Hayatın mektebe girmesi lazımdır. Mazinin kitabı olan mektebi[n] yerine bugünün faal mektebi kaim olmalıdır. Eski [S.14, s. 94] müfredat programları ile talimatnameler, alaka merkezlerine ve çocukların serbest tecessüslerine imkân verecek şekilde tatbik olunmalıdır. Mektep, çocukların soracakları ve ortaya atacakları suallere cevap vermelidir. İş, mektep metodolojisinin merkezini işgal etmelidir. Mektep, çocuğu neşeli bir işçi yapmalıdır*" (y.y. 1 Nisan 1933, ss. 94-96).

Aynı derginin başka bir haberinde İspanya'da mektep teftişinde bir inkılap yapıldığı söylenir. Haber metni şöyledir:

"*İspanya'da mektep teftişinde inkılap. İspanya maarif vekâleti, mektepçilik sahasında yeni bir adım daha attırmıştır. Mektep teftişleri bureaucratique [Fr. bürokratik] şeklinden kurtulacak, tamamıyla ilmî ve teknik bir iş olacaktır. Müfettiş, mektep, muallim, terbiye ve tedris şeniyetleriyle doğrudan doğruya temasa gelecek, tecrübî ve ilmî otoritesiyle müspet fikirler ilham edecektir. Müfettiş, yol gösterici, öğütçü olacak, muallimlerle omuz omuza çalışacak, örnek dersler verecek, toplantılar, münakaşalı ders tatbikatı tertip edecek, tecrübe mekteplerini hususi bir alaka [ile] [S.15-16, s. 159] yakından gözaltında bulunduracaktır.*

Ancak bu suretle müfettişler pedagoji, didaktik ve mektepçilik sahalarında faydalı bir rol oynayabilirler" (Aytuna, 1 Haziran 1933, ss. 159-160).

4.2.21.13. Avusturya

Terbiye Postası'ndaki bir makalede Viyana'daki orta mekteplerde yapılan yeniliklerden bahsedilmiştir. Ancak makaleye ulaşılamadığından hakkında değerlendirme yapılamamıştır (Erdoğdu, 1 Haziran 1933, s. 145).

4.2.21.14. Çin

Helena Radlinska adlı yabancı bir yazara ait *Terbiye Postası*'ndaki makalenin bir alt başlığı "C H, Chaujg: Çin'de Yeni Terbiye"dir. Çin'de pek çok terbiye akımlarının yayılmaya başladığı bu sıralarda, Çinli terbiyecilerin muhakkak mahallî hususiyetleri göz önünde bulundurmaları tavsiye ediliyor. Bolca tecrübe mekteplerinin açılmasından ve bu mektepleri açanların birleşerek bir de yeni terbiye mecmuası çıkarmalarından bahsediliyor. Bu yeni terbiye anlayışını tutanların köy okulları ve terbiyesiyle özel olarak ilgilendikleri belirtilir. Parkhurst'un Çin'i ziyaret ettiği, bundan sonra şehir mekteplerinde Dalton planının tatbikine başlandığı dile getirilir (Helena Radlinska, 1 Kasım 1932, ss. 1-3).

4.2.22. Halk eğitimi

Dergilerde halkın eğitimi ile ilgili yazı ve haberler de yayımlanmıştır. *Hak Yolu* dergisindeki bir haber metninde "Talim ve İrşat Heyeti" alt başlıklı haberde böyle bir heyet kurulduğu ve bu heyetin ilk iş olarak da köylülerin anlayacağı bir dille frengi ve bel soğukluğu hakkında bir eser hazırlattıracağı; ayrıca gündüz çalışanlar için gece dersleri açarak onları tahsile devam etmelerini sağlayacakları bildirilmiştir. Devamında heyetin nizamnamesi verilmiş, heyetin en önemli görevinin köylülerin fikirlerini yükseltmek olduğu vurgulanmıştır (Vilâyet şuûnu, 1919, s. 8; Özcan ve Koçer, 2017, ss. 104-106).

Konya'da halkın kültür seviyesinin yükseltilmesi amacıyla dönem öğretmenleri tarafından halk konferansları düzenlenmiştir. *Yeni Fikir* dergisinde, konferansların içeriği ile ilgili olarak şöyle bir liste verilmiştir:

"*Konferansçının vazifesi ve ismi*	***konferans tarihi***	***konferansız mevzuu***
Lise tarih ve coğrafya muallimi Ferit Bey	*1 Kânunuevvel 927 Perşembe*	*Kablel-İslâm Türk Hars ve Medeniyeti*
Lise ve Muallim Mektebi Felsefe Muallimi Muhlis	*5 Kânunuevvel 927 Pazartesi*	*Demokraside Mefkûrenin Mevkii*
Kız Muallim Mektebi Fizik ve Kimya Muallimi Mihrünnisa Hanım	*8 Kânunuevvel 927 Perşembe*	*Kimyanın Aile İşlerine Tatbiki*
Lise Farisi Muallimi Abdülkadir Bey	*12 Kânunuevvel 927 Pazartesi*	*Konya'da Tarihî ve Millî Müesseseler*
Erkek Muallim Mektebi El İşleri Muallimi Asım Bey	*15 Kânunuevvel 927 Perşembe*	*Sanayinin İnkişafında Vazifemiz*
Kız Muallim Mektebi Tarih ve Coğrafya Muallimi Ekrem Bey	*19 Kânunuevvel 927 Pazartesi*	*Gazi'nin Nasihati ile Millî Mücahede Tarihinin İzahı*
Lise Fransızca Muallimi Arif Bey	*22 Kânunuevvel 927 Perşembe*	*Terbiye Muhitleri*
Lise Müdürü Nejat Bey	*26 Kânunuevvel 927 Pazartesi*	*Avusturalya Meraları, Sürüleri ve Tarz-ı Hayatı ve Memleketimizle Mukayesesi*
Erkek Muallim Mektebi Fransızca Muallimi Edip Bey	*30 Kânunuevvel 927 Perşembe*	*Türkler Nasıl Zengin ve İktisaden Kuvvetli Bir Millet Olabilir (Dolayısıyla Kaçakçılık)*
Erkek Muallim Mektebi Türkçe ve Usul-ı Tedris Muallimi Zeki Bey	*3 Kânunusani 928 Pazartesi*	*Küçük Çocukların Terbiyesi*
Lise Arabi Muallimi Atıf Bey	*6 Kânunusani 928 Perşembe*	*Kelimeler ve Delaletler*
Erkek ve Kız Muallim Mektepleri Edebiyat Muallimi Sadi Bey	*9 Kânunusani 928 Pazartesi*	*Namık Kemal ve Tesirleri*
Kız Muallim Mektebi Türkçe Muallimi Mevhibe Hanım	*12 Kânunusani 928 Perşembe*	*Edebiyat-ı Cedide*
Lise Doktoru Hulki Amil Bey	*16 Kânunusani 928 Pazartesi*	*Çocuk ve Ev Hıfzıssıhhası*
Kız Orta Mektebi Tarih ve Coğrafya Muallimi Celal Bey	*19 Kânunusani 928 Perşembe*	*Anadolu'nun Tabii Güzellikleri, Demiryolu*
Lise Resim Muallimi Sami Bey	*23 Kânunusani 928 Pazartesi*	*Resmin Sanayide, Hissiyat-ı Millîyede Tesirleri*
Kız Muallim Mektebi Doktor Kamil Şakir Bey	*26 Kânunusani 928 Perşembe*	*Terahum*
Kız Muallim Mektebi Terbiye-i Bedeniye Muallimi Melek Hanım	*30 Kânunusani 928 Pazartesi*	*Çocukların Neşvüneması, Genç Kızlara Terbiye-i Bedeniye (s. 710)*
Kız Muallim Mektebi Tabiiyat Muallimi Fahriye Hanım	*2 Şubat 928 Perşembe*	*Toz*
Lise Tabiiyat Muallimi Tahsin Bey	*6 Şubat 928 Pazartesi*	*Hayvanlar ve Nebatlar Arasındaki Benzeyiş*
Lise Riyaziye Muallimi Şevki Bey	*9 Şubat 928 Perşembe*	*Erkamın (rakamların] menşei*
Lise Kimya Muallimi Kemal Bey	*13 Şubat 928 Pazartesi*	*Kimya Nasıl Doğdu, Nasıl İlerledi, Neye Yarar*
Lise Fransızca Muallimi Vehbi Bey	*16 Şubat 928 Perşembe*	*Ecnebi Lisanın Lüzum ve Ehemmiyeti*
Lise Türkçe Muallimi Mehmet Emin Bey	*20 Şubat 928 Pazartesi*	*Türk Dilinin Tekâmülü*
Lise Almanca Muallimi Yahya Fehmi Bey	*23 Şubat 928 Perşembe*	*Paranın Kıymeti*
Kız Muallim Mektebi Riyaziye Muallimi Rafet Bey	*27 Şubat 928 Pazartesi*	*Kayyim-i Menkule ve Borsalar*
Lise Türkçe Muallimi Arif Bey	*1 Mart 928 Perşembe*	*Türkçede Mürekkebat*
Lise Fransızca Muallimi Necmettin Bey	*5 Mart 928 Pazartesi*	*Kadın ve Yarınki Türkün Kadını*
Sanatlar Mektebi Müdürü Mehmet Cemal Bey	*8 Mart 928 Perşembe*	*Sanat Mekteplerinin Ehemmiyeti, Medeniyet Âlemindeki Mevkii ve Tesirleri*
Kız Orta Mektebi Türkçe Muallimi Saime Hanım	*12 Mart 928 Pazartesi*	*Çocuk Lisanının Tekâmülünde Ailenin Vazifesi*
Kız Muallim Mektebi Ev İdaresi Muallimi Müzeyyen Hanım	*15 Mart 928 Perşembe*	*Ev ve Mutfak İşleri*

Kız Muallim Mektebi Musiki Muallimi Zühtü Bey	*19 Mart 928 Pazartesi*	*Musiki Terbiyevi Tesiri*
Kız Muallim Mektebi El İşleri Muallimi Remziye Hanım	*22 Mart 928 Perşembe*	*El İşlerinin Aile Hayatında Faydaları*
Kız Muallim Mektebi Müdürü Mustafa Lütfi Bey	*26 Mart 928 Pazartesi*	*Çocuk Velilerinin Mekteple Alaka ve Münasebetleri*
Kız Orta Mektebi Müdürü Nail Bey	*29 Mart 928 Perşembe*	*İyi Bir Türk Vatandaşının Vasıfları (Dolayısıyla Kaçakçılık)*
Erkek Muallim Mektebi Musiki Muallimi Necmi Bey	*2 Nisan 928 Pazartesi*	*Musiki İstidatları*
Erkek Muallim Mektebi Fizik Muallimi Mithat Bey	*5 Nisan 928 Perşembe*	*Telsiz Telefon ve Tatbikatı*
Erkek Muallim Mektebi Riyaziye Muallimi İhsan Bey	*9 Nisan 928 Pazartesi*	*Salih Zeki ve Asarı*
Kız Orta Mektebi Ev İdaresi Muallimi Şevkiye Hanım	*12 Nisan 928 Perşembe*	*Zamanımızda İyi Bir Ev Nasıl İdare Olunur?*
Erkek Muallim Mektebi Müdürü Halit Ziya Bey	*16 Nisan 928 Pazartesi*	*Bütçe Nedir? Türk Devletinin Muhtelif Devirlerine Ait Bütçeleri Arasında Mukayese*"

(Halk konferansları, 1927, ss. 710-712).

Halkın eğitimi için Türkiye'de açılan Halkevlerinin Konya şubesi 19/02/1932 tarihinde açılmıştır. *Terbiye Postası*'nda açılış merasimi haberi yapılmış ve Halkevlerinin, imkân ve ideallerle dolu, yeni yeni faaliyet sahaları açacağı temenni edilmiştir (Halkevleri, 1932, s. 30).

Halk terbiyesine ilginin ne zaman başladığı, nasıl ortaya çıktığı ile ilgili bilgi veren bir makale *Terbiye Postası*'nda **Eyüp Hamdi AKMAN** tarafından yayımlanmıştır. Makalede halk terbiyesi ile ilgili Avrupa'daki gelişmeler ele alınmış, ilk önceleri bireysel olarak ele alınan bu konunun zamanla devlet politikası hâline geldiği belirtilmiştir. Halk eğitiminin devlet kontrolünde belli esaslara bağlanarak yapılması önerilmiştir (Akman, 1 Ocak 1933, ss. 25-30).

Yine **Akman**, aynı dergide çıkan başka bir makalesinde halkın, halk terbiyecileri eşliğinde bilinçlendirilmesi gerektiğini, şimdilik bu vazifeyi Halkevlerinin en iyi şekilde deruhte ettiğini dile getirir. Akman'a göre halk terbiyecisi münevver zümreden olmak üzere sözleri, hareket ve seciyesiyle halka müspet telkinler yapabilen kimse demektir. Halk terbiyesi bugün artık;

> "*Her tarafta resmi alaka ve ihtimamlara en canlı bir mevzu teşkil etmektedir. Halk terbiyesini Maarif Vekâleti ve Halkevleri mahallî hususiyetlere göre üzerlerine almaları icap eder. Maarif Vekâleti bu işi bir taraftan mektepleriyle idare etmeye çalışırken diğer taraftan da halk terbiyesini ele alacak unsurları, bu hayat ve inkılap davasını hakkıyla başarabilecek unsurlar hâlinde yetiştirmekle mükelleftir. Bunun için orta ve yüksek tedrisat programlarına Almanya'da olduğu gibi halk terbiyesine ait bahislerin eklenmesi muvafık olur*".

Bu konuda en fazla görev halkevlerine düşmektedir:

> "*Halkevleri, halk terbiyesi üzerinde en müessir rolü oynayabilir. Halkevlerinin bu millî vazifesini en yüksek vukuf ve feragatle yapmakta olduğunu şükranla kaydedebiliriz. Halk*

terbiyesini bütün memurlarımızın bir vatan davası bilerek candan benimsemeleri icap eder. Bütün memurlar, her fırsat ve imkândan bilistifade inkılap, yeni içtimaî kıymet ve şeniyetler üzerinde halkı aydınlatmayı bir vicdan ve namus borcu bilmelidir. Halk terbiyesini artık yalnız muallimlerin inhisarında bırakma zamanı çoktan geçmiştir. Bugün halk terbiyesi tamamıyla bir devlet ve cemiyet işi olmuştur".

Bunu yaparken de bu teşkilatların sadece şehre münhasır kalmaması; bilakis kasaba, nahiye ve köylere kadar şümulleştirerek mahallîleştirilmesini söyler. Ancak şimdiye kadar ve şimdilik Halkevlerinin çalışmaları takdire şayandır:

"*Müspet medeniyet sahasında milletimizin bütün fertlerini yeni bir savaş ruhu ve ileri yürütücü canlı bir heyecanla teçhiz etmek gayesiyle teşekkül etmiş olan Halkevleri dil, tarih, edebiyat, güzel sanatlar, temsil, spor, içtimaî yardım, halk dershaneleri ve kurslar şubesi, kütüphane ve neşriyat şubesi, köycüler, müze ve sergi kollarıyla halk terbiyesi için atılan en ülkü inkılap hamleleri*"dir (Akman, 1 Mart 1933, ss. 19-20).

Makale bir sonraki sayıda da devam etmiş ancak makale metnine ulaşılamadığı için değerlendirilememiştir (Akman, 1 Nisan 1933, ss. 69-71).

Yine **aynı yazara** göre, halk tamamen Cumhuriyet ilkelerine göre yetişmiş olmalıdır yani Cumhuriyet adamı olmalıdır:

"*Cumhuriyet adamı deyince ne anlarız? Bundan hususiyet itibariyle göze çarpan sıfatlar hangileridir?*

Şüphesiz bu ayırt edici sıfatların cumhuriyetin tazammum ettiklerinden başka bir şey olamayacağı tabiidir. Onun için demokraside her fert müsavi hakka maliktir. Buna itiraz eden insanlar beden, fikir, ahlak, irade ve kabiliyet itibarıyla müsavi değildir. İnsanları zorla müsavi yapmak bazılarını mağdur eder, diyorlar. Hakikati araştıracak olursak meselenin iç yüzünün böyle olmadığını görürüz. Cumhuriyetçi vatandaş talih müsavatlığı ister. O doğumunda nesi varsa ona razı olur. Ancak kendi kudretine [S.13, s. 23] dayanır. Asalet, ağalık d.b.b. [diğer buna benzer] desteklendiği takma adı sanı yoktur. Cumhuriyetin temelini teşkil eden üç şey vardır. Doğruluk, müsavat, fazilet. Cumhuriyette seçme, seçilmede mihenk bunlardır. Cumhuriyette vatandaş hakka ve hakikate tapınır. Bunlardan birinin saygısızlığa uğradığını görecek olursa için için üzülür, sıkışırsa köpürür taşar da… İptidaî kabilelerde insanları birbirinden üst tutmaya sebep yalnız beden pazı kuvveti idi. Medeniyet ilerledikçe ruhî kudreti de gözettiler. Bugün bedenî- ruhî kuvvetler arasında muvazene aranmaktadır. Yürük at yemini

artırır, derler. Cumhuriyette her ferdin cemiyet tarafından göreceği sevgi ve saygı ancak gördüğü müspet iş nispetindedir.

Cumhuriyet vatandaşı talih müsaviliğine inandığı için hayat oyunlarında kimseye boğun eğmez. Kendi kudretine dayanarak yaşar. Tahakkuk ettirmek istediği müspet emellerine göre kudretlerini harekete getirip çalıştırır. Cumhuriyet adamının içi dışı bir olur, istediği gibi düşünür, düşündüğü gibi de söylemekten çekinmez, hareketlerinde dürüsttür. Gerek tek başında gerek toplu yaşayışlarında vicdanına bağlanmıştır. Alnı daima açıktır. Vicdanına, cemiyete her vakit için hesap vermeye hazırdır. İşte onun içindir ki ideal cumhuriyette vatandaşlar hep seciyeli, vicdanlı, namuslu, vazife sever, yurtçu, cemiyetçi, idealist adamlardır. Cumhuriyet adamı mukaddes ideali, içtimaî kıymetleri, Türklüğün iyiliğinde arar, yurtçudur. Yurduna karşı borcunu icabında kanı canıyla ödemeye hazırdır. Cumhuriyet adamı demokrat devletin mekanizmasını, vazifelerini aydınlıkla kavramış bulunacaktır.

Niçin bu veya şu tarzda hareket etmek mecburiyetinde olduğunu bilmeli, içtimaî ve siyasi imanı olmalıdır. Cumhuriyet adamı her şeyden önce cumhuriyetçidir, mukaddes cumhuriyetine mutlak itimat ve inanışla bağlanmıştır. Bu inanışın türlü telkin ve tecelliyat karşısında yüzde bir milim nispetinde tavsamayacak [yavaşlamayacak] derece köklü ve ateşli olması zaruridir. İşte cumhuriyet mektepçiliğinden istediğimiz Türkiye Cumhuriyeti vatandaşında arayacağımız sıfatlar bunlardır. Cumhuriyet adamını nasıl bir gayeye göre yetiştireceğiz?

Hayatını Türklük ve insanlığın faydasına hasr ve feda edecek tarzda cumhuriyette her vatandaş istidat ve kabiliyetine uyan bir rol almalıdır. Cumhuriyette gaye her vatandaşı işleyen, yaratan, müspet, şuurlu bir kudret hâline getirmektir. Kudretleri ekonomize etmek bugün için bir devlet davası hâlini almıştır. Fertle cemiyetin mukadderatı yekdiğeriyle sımsıkı örülmüştür. Fert cemiyetin temelidir. O ne kadar iyi işlenecek olursa cemiyet de o nispette ideal sahalarda hızını alabilir. Fert ve cemiyet [S.13, s. 24] yekdiğerini destekler. Birinin saadeti ötekinin saadeti demektir. Cumhuriyette terbiye, ferdi, cemiyetin zararına hareket etmeyecek tarzda yetiştirmekle mükelleftir. Cumhuriyet terbiyesi başlı başına ne ferdî ne de cemiyetçidir. O fertle cemiyetin arasını bulmak, kaynaştırmakla mükelleftir. Cumhuriyet hayatını yaşayacak olan Türk gençliğini, mantığı insiyaklarına hâkim bir tarzda yetiştirmek borcumuzdur. Diğer tabirle, Türk gençliğinin hayat ve mukadderatına irade ve şuuru hâkim kılacağız.

Bunun için ilim ve kuvvetli kültüre ihtiyaç vardır. Bilmek neyi, hayır neleri? Tabiat, cemiyet, gaye, büyük millî inkılabımızın yarattığı yeni yeni vazife ve imkânları bilmek. Cumhuriyet gençliğinin yalnız yanı başındakileri değil, uzakları, ileriyi de aydınlıkla görmesi

icap eder. Onun için terbiyevî ihtimamlarla ona olgun bir basiret, nefse hâkimiyet kazandırmamız zaruridir.

Ona günün içtimaî, iktisadî şeniyetleri hakkında aydın fikirler, kat'î kanaatler kazandırmamız lazım. Hülasa bilgi ile Türk gençliğinin şuurunu aydınlatmak, seciyesini kuvvetlendirmek, kudretlerini açmak, benliğini olgunlaştırmak, yaşamakta olduğu, yaşayacağı hayatı, şeniyetlere intibakı temin etmek… İşte cumhuriyet terbiyesinin başlıca vazifeleri!" (Akman, 1 Mart 1933, ss. 23-25).

Yine **Akman**'ın konuyla ilgili başka bir makalesi daha aynı dergide yayımlanmıştır. Makalede bir şekilde eğitim alamamış ve meslek sahibi olamamış, halktan işsiz olanların mutlaka devlet ve muhtelif cemiyetler eliyle meslek sahibi yapılması tavsiye edilir. Çünkü "*Demokrat bir milletin her ferdi, belli başlı bir iş sahibi olacaktır. Demokrat bir topluluk içerisinde işsiz adamın yeri yoktur, olamaz da. İşte iş terbiyesi bakımından halk terbiyesinde gaye mektepçe, iyi hazırlanmamış veya hiç mektep görmemiş yetişkinleri işe yatıştırmaktır*". Konuyla ilgili Avrupa'da muhtelif kuruluşların bulunduğundan bahseder. Memleketimizde de bazı çalışmalar yapılırsa işsiz köylü insanına iş kapıları açılacağından bahseder. Yapılması gerekenlerden örnekler verir:

"*At, inek, koyun, keçi, tavuk, kaz d.b.b. memleketimizde barınabilen hayvanlar ve kuşları, örnek ve damızlık almak üzere sergi hâlinde- hiç olmazsa vilayet ve kazalarımızda- gezdirebiliriz. Bu münasebetle halkı hayvancılıkta damızlıkların sağlığı, değeri, faydaları, ilmi ve tekniği üzerinde gayet açık ve sade bir dille anlatır, teşebbüslerine destek, ön ayak olabiliriz (Sergiler, muhitin hususiyetine göre tertip edilebilir. Hayvan yetiştiren vilayetlerde hayvan, pamuk yetiştiren vilayetlerde pamuk vs.).*

Vilayet ve kazalarda örnek çiftlikler meydana getirilir, buralarda köylerden, fikrî ve malî seviyesi elverişli olanlar, bir müddet staj görürlerse çok faydalı olur (şüphesiz imkân nispetinde kadın, erkek bütün köylülerin buraları ziyaret etmeleri çok verimli olur). Örnek çiftliklerin tesisine yine köylü, malı ve canıyla çalışabilir. Örnek çiftlikler bahçecilik, tavukçuluk, bağcılık, avcılık kısımlarını da ihtiva edecek, iklim müsaade ediyorsa ipek böceği de yetiştirecektir. Bu çiftliklerde, sıra ile ücretle her köyden işçi alınacaktır. Bu suretle, tedricî bir programla örnek çiftlik tesisini merkezden muhite doğru yayacaktır" (Akman, 1 Haziran 1933, ss. 114-116).

Diğer şehirlerde olduğu Konya'da da bulunan Halkevinin bazen sosyal faaliyetleri azalmış veya halk tarafından katılım seviyesi düşmüştür. Bunlarla ilgili tespit ve öneriler

Feyzullah Sacit Ülkü'den gelir. *Konya Halkevi* dergisinde çıkan ve daha önce *Ekekon* gazetesinde yayımlandığı söylenen makalede yazar, halkevindeki bu sönüklüğün "*hem çalışma usul ve şekillerinin eksikliğinden hem de halktaki ilginin azlığı*"ndan kaynaklandığını vurgular. Şu hâlde bunun için iki çözüm yolu önerir:

"*A-Halkın alakalarını temin etmeli,*

B-Çalışma şekillerimiz asrın ve inkılabımızın ruhuna ve muhitimizin ihtiyaçlarına uymalı" der.

Makalenin devamında halkı, çeşitli sosyal faaliyetlerin yapıldığı Halkevine çekmenin yollarını şöyle sıralar:

> "*1-Toplantıları ve konferansları kuru fikirler hâlinde bırakmayıp sanat zevkiyle süslemek, sinema, mahallî oyunlar, millî müziklerle, monolog gibi cazip parçalarla beslemek (eğlendirerek telkin).*
>
> *2-Kadın ki camiamızın ikinci veyahut birinci yarısıdır, komitelerin azalarından başlayarak, Halkevine yazılı olan ve olmayan mühim ve bilhassa içtimai mevki sahibi zatların aileleriyle gelmelerini teşvik ve çağırmayı ona göre yapmak (kadını cemiyetten ve içtimai hakkından ayırmamak).*
>
> *3-En az ayda bir müsamere veya temsil vermek.*
>
> *4-Büyük şair ve mütefekkirlerimizin ve inkılapçı büyüklerimizin adına geceler ve ihtifaller tertip etmek (mazimizin kıymetlerini canlandırmak).*
>
> *5-Bütün bu yapılan işlerin gazete ve mecmualarda tahlillerini yaparak muhitin şuur ve zevkini bu işler üzerinde harekete getirmek ve halkevinin yaptığı fikir, sanat ve diğer vadilerdeki hamlelerine halkımızın alakasını artırmak (cemiyeti, fikre mâkes kılmak).*
>
> *6-[…] muhitin ruhunu iyiye, doğruya, güzele ve gerçeğe hızlandırmak için temsil ve müsamerelerde vazife almak gerek […].*
>
> *7-Bütün bu faaliyetleri yaratmak için kâfi tahsisat ayırmayı unutmamak*".

Makalenin devamında çalışma şekillerinde de bazı şeylere dikkat edilmesi gerektiği anlatılır. Bütün bunlar en iyi şekilde yapılırsa "*milletimiz hayatı, eşyayı ve toplu hayat ahenginin şartlarını daha derin ve daha doğru görmek kabiliyetini kazanacak; ruhî, ahlakî, içtimaî ve hatta bedeni ve bedii kuvvetleri artacaktır. Bu kavuşmalar varlığı ve birbirini daha*

çok sevdirerek onu hakiki bahtiyarlığa doğru götürecektir" denilir (Ülkü, Kasım- Aralık 1940, ss. 1997-1998).

Yine *aynı dergide* halkın eğitimini üstlenme misyonuna sahip Halkevinin 1942 yılı faaliyetleri şöyle sıralanmıştır:

"*1-1942 yılında Halkevi ve sinema salonunda muhtelif mevzularda 51 konferans verilmiştir.*

2-37 yoksula 427 liralık para yardımı yapılmıştır.

3-28 yurttaş daktilo kursuna, 76 yurttaş Almanca, 37 yurttaş Fransızca, 13 yurttaş İngilizce, 15 yurttaş edebiyat, 26 yurttaş fizik, 120 kadın nakış, 52 yurttaş da okuma yazma kursuna devam etmiştir.

4-Kütüphanedeki muhtelif eser mevcudu 4044'ü, dergi ve gazete mevcudu da 1390'ı bulmuştur.

5-Çoban, Mahcuplar, Yanlış Yol, Gazeteci Düşmanı piyesleri temsil edilmiş; Deli, Vedia adlı iki piyes evimizce himaye edilmiştir. Akşehir'e turne yapılarak orada da temsil verilmiştir.

6-Muhtelif zamanlarda muhtelif filimler gösterilmiştir.

7-Küçüklerin söz söylemek kabiliyetlerini inkişaf ettirmek için haftanın bir günü çocuk saatine tahsis edilmiş, büyük bir rağbete mazhar olan bu saate 300 çocuk kaydolmuştur.

8-100 kişilik bir çocuk korosu, 36 kişilik bir orkestra grubu teşkil edilmiştir. Muhtelif saz derslerine 40 talebe devam etmiştir.

9-Her Pazar günü millî saz konserleri verilmiş, bu konserlerdeki topluluktan istifade edilerek faydalı halk konferansları tertip edilmiştir.

10-Köy gezileri tertip edilmiş doktor, baytar, diş doktoru, öğretmen, ziraatçi gibi mütehassısların bu gezilere iştirakleri temin edilmiştir. Bu gezilerde köylünün ihtiyaçları görüşülmüş, kendilerine faydalı broşürler dağıtılmıştır.

11-Bu yıl zarfında 14 aile toplantısı yapılmış ve bu arada beş evlenme törenine yer verilmiştir" (Evimizin on birinci yıldönümü, 1943, ss. 1-2).

Halkevlerinin halkı eğitme hedefi için başka ülkelerden örnek vererek teklifler sunan bir yazar da **Mehmet Muhlis Koner**'dir. Yazar halk eğitim tarihi ile ilgili olarak bazı bilgiler verir ve Danimarka'da yapılan halk eğitim metotlarının aynen bizde de uygulanmasını tavsiye eder:

"*Şimalin en büyük terbiyecisi ve halk mekteplerinin ilk kurucusu Danimarkalı Grundtvig'dir (1783-1872). Bu mütefekkir piskopos, kendi millî benliklerini yabancı kültürler içinde eriten Danimarka aydınlarıyla çok aşağı bir içtimai seviyede kalan halk tabakası arsındaki derin uçuruma bir köprü kurmanın her şeyden evvel yapılması lazım gelen bir içtimai hareket olduğuna inanarak ilk halk mekteplerini tesis etmiştir.*

Bu mekteplere, mektep tahsili haricinde kalan 18 yaşını geçmiş erkek ve kadın yüzlerce talebe alınmıştır. Bu mektebin insanı herhangi bir mesleğe hazırlamak için muayyen bir programı yoktur. Yalnız millî lisan ve sonra da Danimarkalı kahramanların, âlimlerin, şairlerin hayatını anlatmak, Danimarka anane ve tarihini göstermek, Danimarka iktisadi ve zirai durumunu yükseltmek ve binnetice idealist bir Danimarkalı yetiştirmek: İşte mektebin asıl gayesi.

Bunun için Grundtvig, bu mektepte bir taraftan bunları bir konferans ve musahabe silsilesi hâlinde telkin ederken diğer taraftan müzikli sohbetler, millî raks ve halk oyunları ve spora ehemmiyet vermek suretiyle tam bir neşe içinde millî ruhu aydınlatmıştır".

Yazar bu örneklerden yola çıkarak Halkevlerinin de benzer metotları kullanmasını ister ve Konya Halkevinde de bu çeşit programlar yapılması gerektiğini maddeler hâlinde teklif eder (Koner, Temmuz 1943. 2-3).

Konya Halkevi dergilerinin hemen çoğunda o ay ve aylara ait Halkevinin yaptığı programlarla ilgili bilgiler ve haberler verilmiştir. Mesela 52-53. ortak sayıda, dil ve edebiyatla ilgili yapılacak konferansların konusunun daha önceden belirlenerek, ilgililerce hazırlanarak gelmesi temin edilmekte, temsil edilmiş oyunlar olarak Hisse-i Şayia, Züğürtler, Balta, İstiklal, Mahcuplar, Yapışkanlar, Erkek Kukla piyesleri sayılmaktadır. Daktilo ve Fransızca kursu açıldığı, cezaevinde okuma- yazma kursunun devam ettiği, Sille nahiyesinde bir okuma odasının açılmak üzere olduğu belirtilmektedir (Halkevi faaliyeti, 1943, ss. 52-53).

Yine 58-59. ortak sayıda, dil- edebiyat kolu bünyesinde Mehmet Muhlis Koner tarafından "Terbiye ve Adabımuaşeret", Ali Rıza Korap tarafından "Yeni Sanat Cereyanları", M[ahmut]. Nedim Güntel tarafından "Edebiyatta İstidat" mevzulu konferanslar verildiği, temsil kolu tarafından "Tırtıllar", "Nesrinin Üç Elbisesi ve Ayrılık Yolu" isimli piyeslerin temsil edildiği belirtilir. Ayrıca açılan Fransızca kursu sona ermiş, yapılan imtihanlarda katılımcılar başarılı olmuşlardır. Daktilo kursu da devam ettiği haberi verilmektedir (Halkevi faaliyeti, 1943, ss. 58-59).

Başka bir *Konya Halkevi* dergisi sayısında halk ve öğrenciler için yapılmış faaliyetlerden bahsedilir. Buna göre temsil komitesi tarafından "Hop Efendim", "Şeriatçası", "Andaval Palas" piyeslerinin oynandığı, Kız Muallim Mektebi tarafından "Kürsüden Uzakta" piyesinin temsil edildiği; daktilo kursuna devam edenlere belgelerinin verildiği, Maarif Vekâletinin son çıkardığı klasiklerin Halkevi kütüphanesine satın alındığı, lise talebeleri tarafından Cumhuriyet Bayramı dolayısıyla Kozanoğlu piyesinin temsil edildiği bildirilmektedir (Halkevi faaliyeti, 1943, ss. 54-55).

Konya Halkevi dergisinin 67-68. ortak sayısında Halkevi faaliyetleri kapsamında Muhlis Koner tarafından çocuk terbiyesi ve yakında tatbik edilecek "halk terbiye yurdu" programı hakkında konferanslar verildiği, cezaevindeki okuma- yazma; Halkevindeki daktilo kurslarının devam ettiği, Matematik ve Fransızca kurslarının başlamak üzere olduğu bildirilmektedir (Halkevi faaliyeti, 1944, s. 49).

Başka bir sayıda okuma yazma öğrenmek isteyenler için ikisi kadınlara gündüz, sekizi erkeklere gece dershanesi açıldığı bildirilmiştir (Halkevi çalışmaları, 1944, s. 32).

Aynı derginin bir sonraki 74-77 ortak sayısında Halkevinin düzenlediği seri konferansların listesi tarih, mevzu ve konferansçı adıyla verilmiştir.

"Gün	***Konferansın Mevzuu***	***Adı Soyadı***
15 Mart 1945	*Cemiyet Terbiyesinde Örneğin Payı*	*Ali Rıza KORAP*
22 Mart 1945	*Frengi ve Tehlikeleri*	*Dr. Şadan Talat URAL*
29 Mart 1945	*Konya'da Türkmenlerin Yerleşmesi*	*Sırrı ÜÇER*
10 Nisan 1945	*Keratoplasti: Ölü Bir Adam Gözünden Yama Alınmak Suretiyle Görmeyen Bir Gözde Görme Temini*	*Dr. Aziz İNAL*
18 Nisan 1945	*Ceza Hukuku*	*Nusret TUNCER*
26 Nisan 1945	*İstikbalde Askerlik*	*Ziya KILINÇALP*
3 Mayıs 1945	*Fizik Amillerle Tedavi*	*Dr. Vasfi YENER*
9 Mayıs 1945	*Millî Krunma Kanununa Göre Tahliye Davaları*	*Feridun YASASEVER*
17 Mayıs 1945	*İngiliz Edebiyatı*	*Hüseyin ÖZTOPRAK*
24 Mayıs 1945	*Abidelerimizi Nasıl Tamir Edebiliriz?*	*Şahabettin UZLUK*
30 Mayıs 1945	*Cemiyet Düzeni Karşısında Nazarîve Amelî Bakımdan Hukuk Düzeninin Sentetik Tahlili*	*Sedat KISAKÜREK*
7 Haziran 1945	*Çocuk Düşürme*	*Dr. Şükrü KONURALP*
14 Haziran 1945	*Veterinerlik ve Veterinerliğin Genel Sağlık, Ziraat ve Ekonomideki Rolü*	*Ferit*
21 Haziran 1945	*Saç ve Hastalıkları*	*Dr. Lebib KARAN*

28 Haziran 1945	*Şahsi Dava*	*Ömer KÖNÜ*
2 Temmuz 1945	*Ziraat Makinelerinin Ayarlanması ve İşletilmesi*	*Sabahattin İMER*
9 Temmuz 1945	*Konya'da Alâeddin Camii ve Türbede Metfun Selçuk Hükümdarları*	*Zeki ORAL*
16 Temmuz 1945	*Konya ve Dolaylarının Yüzey Şekillerinin Genel Görünümü*	*Hafi KENDİ*
24 Temmuz 1945	*Akıl Hastalıklarının Sebepleri ve Akıl Hıfzıssıhhası*	*Dr. Cemal SAYGIN*
30 Temmuz 1945	*Halk Edebiyatı*	*Mustafa DAYIOĞLU*"

(Konya Halkevi II. seri konferansları programı 1945, Aralık 1944- Ocak-Mart 1945, ön kapak içi).

Benzer konferanslar gelecek yıllarda da devam etmiştir (Halkevi çalışmaları, Aralık 1945- Ocak 1946, ss. 30-32).

Konya Halkevi dergisinin yine aynı ortak sayısında Halkevlerinin köylerdeki şekli olan Halkodalarından ve özelliklerinden bahsedilmektedir. Bu konu dönemin Başbakanı tarafından bir hitabede anlatılmıştır. Buna göre halk odaları, 1940 yılından beri açılmaya başlanmıştır ve 1943 yılı itibariyle 365'e varmıştır. 1944 yılında ise 2338 tanesinin açılması onaylanmıştır. 1944 yılı itibariyle açık olan halkodası sayısı 2688'dir. En kısa zamanda 10.000'e ulaşmak gayesi vardır.

Başbakanın söylevinde halkodası şöyle tanımlanır:

"*Bir halkodası, toplanma için yeter genişlikte bir salonla iki, üç çalışma odasından ibarettir. Bu küçük yuva, her zaman temiz, bakımlı, içinde bir okuma yeri, bir radyosu bulunan, kadın, erkek vatandaşlar için bir arada toplanma yerleridir. Burada köyün işleri konuşulmak için toplanılır. Burada gazete, dergi, kitap okumak için toplanılır. Burada radyo dinlenilir, sohbetler edilir, burada düğünler de yapılır.*

Köyde çalışan yer yer aydınlar, öğretmen, eğitmen, sağlık memuru, ziraat memuru, ormancı, veteriner, fen memuru gibi arkadaşlar veya işleri dolayısıyla köye giden memurlar, meslek adamları, idare başındakiler, milletvekilleri halkodasında birleşirler, söyleşirler.

Köylülerimiz millî günlerimizi halkodasında uyanık törenler yaparak kutlarlar. Köy gençliğinin güzel sanatlar ve spor zevkini halkodaları düzenler. Çiftçinin, köylünün sağlığı ve çalışması için yararlı bilgiler, konuşma suretinde veya kurslar açarak öğretme suretinde sağlanır.

Okuma ve yazma bilmeyen yetişkinler, burada okuma ve yazma öğrenmeye çağrılırlar. Kısaca, köyün bütün topluluğunu ilgilendiren işler burada görülür, burada toplulukla yaşama tadı alınır" (y.y. Aralık 1944, Ocak- Mart 1945, ss. 18-21).

Konya Halkevi dergisinin 81. sayısında, orta tahsil öğrencileri için matematik Fransızca kursları açıldığı, resim kursunun da açılmakta olduğu bildiriliyor (Temmuz zarfında halkevi faaliyeti, 1945, s. 32). Yine başka bir sayıda vali beyin de katılımıyla bir şiir gecesi tertip edildiği, genç şairlerden Suat Yeşilyurt'un [Abanazır] açılış konuşması yaptığı, İstanbul Üniversitesi doçentlerinden Dr. Mehmet Kaplan'ın "Şiirde Musiki" başlıklı bir konferans verdiği; ev toplantılarındaki muhtelif gecelerde "Züğürtler", "İstiklal", "Şikago Çiftçisi", "Yapışkanlar" piyeslerinin oynandığı, cezaevindeki okuma ve yazma kursu ile halkevindeki daktilo kurslarına devam edildiği bildirilmektedir (Halkevi çalışmaları, 1946, ss. 35-36).

Halkevi hakkında muhtelif şiirler de yayımlanır. Bunlardan biri **Raşit Usman**'a aittir. Şiirde Halkevi'nin vatana millete katkıları anlatılır:

"*Bu evlerdir ulusunun kaygısıyla inleyen;*
Bu evlerdir ulusunun dertlerini dinleyen;
Bu evlerdir hakikate doğru bizi götüren;
Devrimlerin en kuvvetli besiniyle besleyen.

Bu evlerde batmayan bir güneş nuru yanıyor;
Yüreğimiz Türk'ün büyük varlığına kanıyor;
İdealin sunduğu aşk iksirine kanıyor;
Bu yuvayı her vatandaş kendi evi tanıyor.

Her vatandaş bu yuvada kaynaşarak birleşir;
En samimi bir dil ile birbirleriyle dertleşir;
Her terakki hamlesinde o dinamik irade;
O sarsılmaz inanımız çelik gibi sertleşir.

Karanlıkta kalanlara ışık veren Halkevi,
Halkın temiz kucağına koşup giren Halkevi!
Parıldayan nurlarınla gönülleri aydınlat,
Bize Türk'ün o şerefli mazisini sen anlat!" (Usman, Şubat 1946, s. 3).

4.2.23. Dergilerin öğrencilere katkısı

İçeriklerinde gençlere yönelik malzeme bulunan dergiler, onların eğitimine de katkı sağlar. Özellikle eğitimciler, Konya dergilerine yazı vererek bu konuda katkı sağlamaya çalışmışlardır. II. Meşrutiyet dönemi **Konya Maarif Müdürü Hulusi Bey**, *Barika*'da çıkan yazısında, matbuatın öneminden bahseder, iyi içerik ve yazıların öğlencilere katkı sağlayacağını beyan eder. Öğretmenlerden de eğitimle ilgili yazılarını dergide yayımlamalarını salık verir (Hulusi, 11 Nisan 1909, ss. 1-3).

Zaten dergilerde özellikle de *Barika*'da (1909-1912) Konya Lisesi öğretmen ve öğrencilerinin pek çok şiir ve yazıları yayımlanmıştır. *Ufk-ı Âti (1911)*, tamamen Konya Lisesi öğrencilerinin çıkardığı bir dergi olup yazı ve şiirlerin hemen tamamına yakını öğrencilere aittir. Dergi, dönem şartlarına göre öyle şehirlere ulaşıyor ki Beyrut Mekteb-i Sultanisi Edebiyat Muallimi Mehmet Behçet [Yazar] tarafından dergiyi çıkaran gençler selamlanıyor ve taltif ediliyor (Yazar, 29 Nisan 1911, ss. 1-2; yazının yeni harfli tam şekli için bk. Özcan vd., 2016, s. 123).

Aynı şekilde *Şahap* (1912-1913) dergisini de Konya Lisesi öğrencileri çıkarmıştır.

Altın Başak (1926-1927) dergisi, Konya Ziraat Mektebi öğrencilerinin çıkardığı ilmî ve edebî bir dergidir. En az 9 sayı yayımlanmıştır. Ancak dergiye ulaşılamamıştır.

Işık Yolu dergisi, Konya Erkek Muallim Mektebi öğrencileri tarafından çıkarılmış uzun soluklu (1927-1931) bir dergidir.

Diğer taraftan *Yeni Fikir* mecmuası, il maarif yetkilileri olan Konya Maarif Emini Abdüllatif Nevzat ve Maarif Müdürü Fakir beyefendilerin tavsiyelerine istinaden terbiyevi ve mesleki yazılara daha fazla önem verileceğini ilan ediyor (Halk konferansları, 1927, s. 681).

Kervan (1929) dergisi de Konya Lisesi veya Konya Erkek Muallim Mektebi bünyesindeki eğitimciler tarafından yayımlanmış bir dergidir.

Konya Erkek Muallim Mektebi öğrencileri Nail Vahdeti ile Rıza Polat'ın çıkardıkları *Halka Doğru* (1929) isimli bir şiir dergisi bulunmaktadır. Ancak şiirlerde yabancı bir ideolojiyi yaymak gerekçesiyle kapatılmış ve basılan ilk sayısı da toplatılmıştır (Evren, 19 Temmuz 1960, s. 3).

Tan Yıldızı dergisi ise Konya Kız Muallim Mektebi öğrencilerinin 1930 yılında çıkardığı ve kendilerine ait kıraat ve tahrir mümareselerinin yayımlandığı bir dergidir.

Bunların ötesinde Konya'da ilk defa "***Terbiye Postası***" isminde bir dergi yayımlanır ve eğitim, öğretim ve terbiyeye yönelik bolca yazılar çıkar. Dergiyi çıkaran Konya Muallim Mektebi öğretmenlerinden Eyüp Hamdi Akman'dır. "Mecmuamızın Bağlandığı Prensip ve Gayesi" başlıklı sunuş yazısında, yapılacak yayınlarla, ilk ve orta dereceli tedrisat öğrencilerinin terbiyesinde uzvî ve ruhî kudretlere uygun olgunlaşma temin edileceği, ferdiyet ve şahsiyete saygı duyulacağı, Türk gençliğine de bu duygunun ve içtimai mesuliyetin aşılanacağı ve buna benzer üstün nitelikler kazandırılacağı vaat edilmektedir. Demokrasi ve inkılapçılık temellerinin esas alınacağı, özellikle cihan terbiye hareketlerinin memlekete tanıtılacağı, muallimler, mektepler ve aileler arasında işbirliğinin sağlanacağı dile getirilmektedir (y.y. 1 Mart 1932, kapak içi).

Selçuk dergisi talebelere hitaben bir ilan yayınlar ve gelecek neslin kıymetli istidatlarını ortaya çıkarmak için onlardan gelecek ciddi ve bir gayeye yönelik yazıları yayımlayacağını vaat eder (Koner, 1 Ağustos 1934, s. 12). Ancak dergi maalesef bundan sonra yayımlanmamıştır.

Benzer bir ilan *Orta Anadolu* dergisinde de çıkar. İlana göre dergi;

> "*Tahsil çağında bulunan çocuklarımızın her sahada istidatlarının inkişafına hizmeti göz önünde bulunduran mecmuamız ikini sayısından itibaren bir yazı müsabakası açmaya karar vermiştir.*
>
> *Okul talebelerinden gelecek bu yazılar arasından beğenilenler sırasıyla derce başlanacak ve her altı nüsha sonunda basılıp çıkan yazılar bir jüri heyeti tarafından incelenerek derece verilecek, bunlardan birinciliği kazanan yazı sahibine 10, ikinciye 5 lira değerinde bir mükâfat ile üçüncüye bir yıllık ve dördüncüye de altı aylık abone kaydedilecektir.*
>
> *Aynı suretle her sayımızda talebe okuyucularımızın riyazi bilgilerini takviye edici meseleler de bulundurulacak ve bu meselelerin önemine göre halledenlere mükâfatlar verilecektir.*
>
> *Bu sayımızda bir cebir, bir geometri meselesi konulmuştur. Bunları halledenler arasında kura çekilerek birincilere 150'şer kuruşluk birer pergel takımı, ikincilere de elli kuruşluk birer sulu boya takımı, üçüncülerin adlarına mecmuamızın 3 aylık abonesi kaydedilecektir*" (Talebe okuyucularımıza, 1939, s. 16).

Dergi, bu uygulamasını gerçekleştirmiş, bundan sonra çıkan sayılarda öğrencilere ait muhtelif metinleri gelecek sayılarında peyderpey yayımlamıştır. Zaten adı geçen dergi, yazarlarının çoğunluğu Konya Erkek Ortaokulu öğretmen ve öğrencilerinden oluşan bir okul dergisidir (Arabacı vd. 2009, s. 431).

Anıt Dergisinin bir duyurusunda akademik içeriği bakımından beğenilen derginin Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Dairesince, millî kitaplıklarla orta dereceli okullar ve meslek okulları kitaplıkları için satın alınmasına karar verildiği bildirilmektedir (Özür dileme ve rica, Nisan 1950, s. 2).

5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde tartışma, sonuç ve öneriler kısmı bulunmaktadır.

5.1. Tartışma

Konya'da yayımlanan ilk dergi ile ilgili kimi kaynaklarda bazı yanlış tespitler bulunmaktadır. Bazı yazarlara göre Konya'da çıkan ilk dergi Gonca'dır. Ancak yaptığımız taramalarda Gonca'nın bir gazete olarak yayımlanmış olduğu görülmüştür. Şu hâlde Konya'da yayımlanan ilk dergi Barika'dır.

Yine bazı dergilerin yayın ve kapanış tarihi, kaç sayı çıktığı gibi konularda da tutarsızlıklar bulunmaktadır. Mesela önceki yazarlara göre birkaç sayı çıktığı ifade edilen Barika dergisi, yaptığımız taramalarda en az 11 sayı dergi olarak yayımlanmış ve gazeteye dönüştükten sonra da toplamda 40 sayıya ulaşmıştır. Başka bir dergi, Yeni Fikir mecmuası 51, değil 52 sayı yayımlanmıştır. Terbiye Postası da 16 değil 17 sayı yayımlandıktan sonra kapanmıştır.

Diğer taraftan farklı kaynaklarda yıllarca yayın hayatına devam ettiği belirtilen Resimli Zaman dergisinin ilk iki sayısından başka yayınına ulaşılamamış, başka isimle yayımlanmaya devam ettiği iddiası da teyit edilememiştir. Kimi yazarların hiç bahsetmediği veya Konya'da çıktığı ile ilgili veri bulamadığı, çıktığı varsayılsa da koleksiyonuna ulaşamadığı Bilgi Yurdu dergisinin 44-49 arası sayılarının Konya'da çıktığı belirlenmiş ve koleksiyonuna da ulaşılmıştır.

Türk eğitim tarihinde tartışılan en önemli konulardan birisi hiç şüphesiz medreseler ve yeni açılan okulların mukayesesi konusudur. Bir grup, medreselerin miadını doldurduğunu, yerine Avrupa'dan mülhem yeni müfredatlarla yeni okulların açılması gerektiğini savunmuştur. Karşıt grubun görüşü ise eskiyi tamamen yıkarak yerine yeniyi inşa etmenin zor ve bazen başarısız olunacağı, dolayısıyla eskiyi yıkmadan yani medreseleri kapatmadan müfredatlarında iyi bir ıslah yapılabileceği yönündedir.

İlim öğrenme veya meslek öğrenip esnaf olma konusunda dergi yazarları arasında bazen farklı anlayışlar olmuştur. İlim öğrenmek her ne kadar pek çok yazar tarafından tavsiye edilse de bazı yazarlar okumaktan ziyade meslek öğrenmenin veya esnaf olmanın daha iyi olacağını dillendirmişlerdir.

Yine aynı şekilde kadınların/ kızların eğitimi ile ilgili farklı düşünen yazarlar bulunmaktadır. Aslında her iki tarafın da onay verdiği husus, kızların temel eğitim almalarıdır. Ancak yükseköğretim, kimi yazarlara göre kızlar için gereksiz, lüzumsuz hatta zararlıdır.

Öğrencilerin eğitim için yurtdışına gönderilmesi konusunda olaya farklı bakan yazarlar da vardır. Bunlara göre öğrenciyi eğitim için yurtdışına göndermektense, yabancı eğitimcileri yurda getirip, burada eğitim vermelerini temin etmek daha sağlıklıdır.

5.2. Sonuç

Türk eğitimi ile ilgili köklü değişiklikler Tanzimat'la birlikte başlar. Klasik mahalle mektepleri ve medreselerin yanında modern tarzda okullar da açılır. Bu arada eğitim üzerine düşünenler ve kafa yoranlar görüşlerini kimi zaman kitap ve risale şeklinde kimi zaman da makale olarak muhtelif süreli yayınlarda neşreder. Konuyla ilgili en nitelikli yazılar, dergi sayfalarında kendine yer bulur.

Konya'da ilk dergi Barika'dan (1909) itibaren Konya dergilerinin pek çoğunda eğitim üzerine oldukça doyurucu malzeme yayımlanmıştır. 1909-1950 yılları arasındaki Konya dergilerindeki eğitimle ilgili malzemeler, tezimizin çerçevesi olmuştur. Bu çalışma vesilesiyle taranılan temel kaynaklarda, belirlenen tarihler arasında Konya'da 40 adet dergi yayımlandığı tespit edilmiştir: Barika (1909-1912), Ufk-ı Ati (1911), Şahap (1912-1913), Rehber-i Konya (1913), Yeni Çiftçi (1913), Öksüz Yurtları (1917-1918), İkonyon (?), Konya Ocak (1917-1918), Hak Yolu (1919), İrşat (?), İş Ocağı (1924-1925), Yeni Fikir (1925-1929), Resimli Zaman (1925), Altın Başak (1926), Işık Yolu (1927-1930), Güner (1927), Sanat (1928), Kervan (1929), Halka Doğru (1929), Asie Mineure (1929), Bal Arısı (1929), Tan Yıldızı (1930), Terbiye Postası (1932-1933), Anadolu Kliniği (1933-1954), Müsamere (1934), Selçuk (1934), "Dil, Edebiyat ve Tarih Araştırmaları" (1934-1935), Konya Halkevi (1936-1950), Bilgi Yurdu (1936-1942), Orta Anadolu (1939-1940), Klinik Radyoloji (1940), Hukuk ve İçtihatlar (1946-1951), Teknik (1946-1947), Nur (1947), Millî Birliğin Sesi/ Millî Birlik (1948-1949), Bozok (1949), Anıt (1949-1964), Üretim (1949-1964), Bizim Yayla (1950-1951).

Konya'da çıkan ilk derginin Gonca değil Barika olduğu teyit edilmiştir. Çünkü Gonca bir dergi değil gazete olarak yayımlanmıştır.

Dergilerin yayın tarihleri, sayıları ve koleksiyonları hakkındaki bazı hatalı bilgiler düzeltilmiş ve en son ve en doğru teknik bilgiler verilmiştir. Bu dergiler üzerine yapılan çalışmalar da tespit edilmiştir.

Dergi içeriklerindeki eğitimle ilgili malzemeler, konularına göre tasnif edilerek terbiyenin tarifi ve gerekliliği; çalışmanın, araştırmanın, mektebin ve okulun önemi; cehaletin, tembelliğin ve lakaytlığın zemmi; çocuk terbiyesi, kız çocuklarının ve kadınların eğitimi, iyi eğitim- kötü eğitim, eğitim metot ve teknikleri, mektep, okul ve kütüphaneler, eğitim ve müfredatta ıslahatlar, eğitimle ilgili toplantı, konferans, kongre ve anketler, yeni okulların açılması; eğitimciler, öğretmenler, idareciler, diğer görevliler ve veliler, eğitim üzerine veya derslerle ilgili kitaplar, kaynaklar, dergiler ve başka yayınlar, öğrenci sınavları, yurtdışına öğrenci gönderilmesi, eğitimle ilgili hatıralar, özel kurs ve dersler, öğrenci yurtları, öğrencilere maddi destekler, yabancı ülkelerde eğitim, halk eğitimi, dergilerin öğrencilere katkısı gibi başlıklar altında sunulmuştur.

Bu başlıklardan da anlaşılacağı üzere, dönemde yayımlanan Konya dergileri, eğitimle ilgili konulara bigâne kalmamış 400'e yakın sayıda makale ve yayınla eğitime ve topluma katkılar sağlamaya çalışmıştır. Özellikle Ufk-ı Âti, Şahap, Altın Başak, Işık Yolu, Kervan, Tan Yıldızı gibi okul dergilerinin, hem öğretmenlerin hem de öğrencilerin akademik gelişimlerine nitelik kazandırdığı söylenebilir.

Terbiye Postası ve Öksüz Yurtları gibi tamamen eğitim içerikli dergilerdeki makaleler, Konya eğitim ve eğitim tarihinde ayrı bir öneme sahiptir. Ancak bilhassa Terbiye Postası'nın şimdiye kadar akademik anlamda incelenmemesi eğitim literatürü açısından büyük bir kayıp olmuştur. Bu iki eğitim dergisi dışında Konya Halkevi, Yeni Fikir, Barika, Ocak ve Hak Yolu dergileri de eğitime ayrılan sayfalar açısından oldukça zengindir.

Eyüp Hamdi Akman, Hasip Ahmet Aytuna, Mehmet Muhlis Koner, en çok makalesi çıkan yazarlardan olup Veli Sabri Uyar, Ali Kemali Aksüt, İsmail Zühtü, Celil, Mehmet Emin Soysal, Naci Fikret Baştak, Abdülkadir Erdoğan, İsmail Hakkı Tonguç, Mehmet Ferit Uğur öne çıkan kalemlerdendir. Alfred Adler (Dr.), C. C. Demolins, Elisabeth Huguenin, F. Schmelderl (Dr.), Gardon Watson, Helena Radlinska, Harold Rugg, Maria Montessori, Ovide Decroly gibi muhtelif yabancı kalemlere ait makalelerin bulunduğu dergilerde İffet Namık Ayas, Füruzan, Maria Montessori, Güzin, Helena Radlinska, Sevim ve Leman Sili gibi kadın yazarların çalışmalarına da yer verilmiştir.

Dergilerde eğitimin ve terbiyenin tarifi yapılmış, gerekliliği üzerinde ısrarla durulmuştur. Aynı şekilde çalışmanın ve araştırma yapmanın önemine değinilmiş, cehalet,

tembellik ve lakaytlık kötülenmiştir. Türk toplumunun en müzmin derdinin cehalet olduğu vurgulanmıştır.

Mektep veya okul, bir saadet ve selamet mekânı olarak görülmüş, her türlü irfanın ve kemalin kaynağı olarak zikredilmiştir. Temel eğitimden sonra çocuğu okutmak değil de tüccar olarak yetiştirmeyi tavsiye edenler de olmuştur.

Çocuk terbiyesi üzerinde çokça durulmuş, çocuk terbiyesinin en önemli aşamasının ebeveynin yanında yaşadığı zaman olarak telakki edilmiş, dolayısıyla bu dönemde anne-babanın çocuğa, her türlü ihtiyacını karşıladığı gibi, iyi bir terbiye ve eğitim vermesi gerektiği dile getirilmiştir. Bilhassa kızların ve kadınların eğitimi hakkında birçok makale ve şiir yayımlanmış, kız çocuklarına mutlaka temel eğitim verilmesi gerektiği söylenmiştir. Çünkü kız çocuğu, gelecek nesilleri yetiştirecek olan anne adayıdır. Dönemdeki okuryazar kadın azlığından şikâyet edilmiştir. Özellikle fakir kız çocuklarına mesleki eğitim verilerek, kendi ayakları üstünde yaşamayı sağlayacak bir meslek edinmeleri önerilmiştir. Kızların ve kadınların eğitimi konusunda bazı yazarların temel eğitim sonrası yüksek düzeyde eğitime, bazı gerekçeler ileri sürerek sıcak bakmadığı görülmüştür.

İyi bir eğitim alan öğrencinin zamanla araştırmadan ve öğrenmeden zevk alacağı, ancak öylesine eğitim görmüş bir talebenin, okul bittikten sonra aldığı eğitimin ona bir katkı sağlamayacağı vurgulanmıştır. Bu vesileyle iyi bir eğitim için lazım olan muhtelif derslerin müfredatı, içeriği ve işlenişi konusunda pek çok tespit ve teklifler ortaya konmuştur. Bazı derslerin ve konuların eğitimi ve öğretimi ile ilgili değerlendirmelerin bulunduğu dergilerde, dönemdeki eğitimciler tarafından uygulanan oyun, ezbercilik, yazarak öğrenme, gerektiğinde müfredattan sapma, tiyatrodan yaralanma, mükâfat ve ceza; kendine buldurma, gösterme, soru sorma usulleri, öğrenme amaçlı gezi ve boş dersleri değerlendirme yöntemi gibi usul ve eğitim-öğretim tekniklerinden fazlaca bahsedilmiştir, Yeni ortaya çıkan Winnetka, Mannheim, Dalton, Lousinet, Jena, Lazursky, Montessori, Decroly, Bertold Otto İstihsal, John Dewy gibi eğitim sistemlerinden nerdeyse ortaya çıkışlarıyla eş zamanlı olarak haklarında bilgiler verilmiş, Türk eğitim sisteminde bu tarz metotlardan faydalanılması teklif edilmiştir. Bütün bu metotlarda öne çıkan husus, öğrenciye daha fazla özgürlük, bilinç ve kendi kendine bulmayı, anlamayı öğrenmesidir.

Muhtelif okulların bünyesinde gerçekleştirilen kır gezintileri, bayram kutlamaları, veda ve mezuniyet programları ile ilgili haber ve içeriklere de yer verilmiştir. Bu içeriklerden dönem okulları, öğretmenleri, idarecileri ve sosyal faaliyetleri hakkında bilgiler edinilebilmektedir.

Yine bu dönemde ve öncesinde eğitim verilen mahalle (sıbyan) mektepleri, köy mektepleri, iptidaiyeler, rüştiyeler, idadiler, darülmuallimînler, hukuk mektebi, sanayi mektebi ve medreselerle ilgili hem faaliyetleri hem de eskiden yeniye durumları hakkında malumat verilmiştir. Klasik eğitim kurumlarından mahalle (sıbyan) mektepleri, köy mektepleri ve medreseler pek çok yönden özellikle usul, imkânsızlık ve yetersizlik yönünden eleştirilmiştir. Yeni açılan modern okullar ise ihtiyatla karşılanmış, kimilerine göre eski medreselerin yerini tutamamıştır. Yeni mekteplerin yönetimleri ve yönetici politikaları ayrıca tenkit edilmiştir.

Hatta gayrimüslim okulları hakkında da bazı makalelerin yayımlandığı görülmüştür. Kütüphaneler hakkında bilgilendirici metinler de bulunmaktadır.

Terbiye, eğitim, öğretim ve müfredat alanlarında yapılan ve yapılmak istenen ıslahatlar hakkında pek çok yazarın makalesi bulunmaktadır. Bahsi geçen konular üzerindeki düzenlemeler için olumlu olumsuz muhtelif değerlendirmeler yapılmıştır. En çok üzerinde durulan görüş ise, öncelikle yeni bir okul/ eğitim sistemi getirmektense/ kurmaktansa mevcut medreselerin dönem şartlarına göre en iyi ve yeterli şekilde ıslah edilerek devam ettirilmesinin gerektiğidir. Dergi yazarlarına göre bu yapılmamış, yapılanlardan istenilen sonuç alınamamış, yeni açılan okul ve ortaya konan usullerden de beklenilen başarı elde edilememiştir. Çünkü yapılan düzenlemeler toplumumuzun mizacına uygun, yerli ve millî olamamıştır. Bununla birlikte eğitimdeki ıslah konuları üzerinde yazılıp söylenmeye devam edilmiştir. Osmanlı devrinin ihtişam zamanlarındaki eğitim, kimi yazarlar tarafından sitayişle bahsedilmiştir. Eğitimdeki ıslahatlar çerçevesinde, eğitim binası, ders aletleri, veliler, müfredat, devam, laboratuvar, kütüphane, öğretmenlerin yetiştirilmesi ve niteliği gibi pek çok konuda fikirler sunulmuştur.

Yine dergilerde eğitimle ilgili yerli ve yabancı pek çok toplantı, konferans, kongre haberleri verilmiş, reklamı yapılmış, hatta sonuçları bazen etraflıca değerlendirmiştir. Bazı dergilerde eğitimle ilgili anket sorularına da yer verildiği görülmektedir. Avrupa ülkelerinde yapılan bu tarz toplantıların hemen aynı tarihlerde Konya dergilerinde takip edilmesi, sonuçlarının değerlendirilmesi dikkate şayandır.

Yeni açılan ve açılması istenilen ilkokul, ziraat mektebi, otomobil ve makinist mektebi, özel okul, Selçuklu akademisi, Orta Anadolu Enstitüsü gibi eğitim kurumlarıyla ilgili haber ve teklifler, dergilerde kendine yer bulmuştur. Teklif edilen bu yeni eğitim kurumları zaman içerisinde Konya'da faaliyet göstermişlerdir. Orta Anadolu Enstitüsü teklifi zamanla üniversite düşüncesine evrilmiş ve Selçuk Üniversitesine dönüşmüştür.

Eğitim alanında söz söyleyen, eser bırakan, yöntem geliştiren, teklifler sunan Mevlânâ, Montaigne, Paul Oestreich, Kerschensteiner, Goethe, Pestalozzi, Cecil Reddie, F. Buisson, Rousseau, Berthold Otto, İsmail Hakkı Tonguç gibi önemli eğitimci düşünürlerin eser ve yazılarına, görüşlerine yer verilmiş, haklarında haber ve makaleler yayımlanmıştır. Daha çok yabancı düşünürlere ve görüşlerine yer verildiği gözlemlenmiştir.

Aynı şekilde eğitim kurumlarında idarecilik yapmış yöneticiler hakkında da haber ve makalelerin yayımlandığı dergilerde öğretmenler, eğitimciler ve mürebbiler üzerine de bolca malzeme bulunmaktadır. Öğretmenin niteliği, kadro ve maaş durumları, öğretmen atama ve yer değişiklikleri, vefatları, eski müderrisler hakkında epeyce bir yekûn teşkil edecek kadar makale, haber ve değerlendirmeler mevcuttur. Bu konularda en çok öğretmenin niteliği hakkında durulmuş, eğitimcinin çok iyi yetiştirilmesi ve modern usulleri bilmesi gerektiği, çocukların tekâmül ve inkişaf ihtiyaçlarını gözeterek, onları topluma faydalı bireyler olarak eğitmesi gerektiği dilendirilmiştir.

Yine eğitim kurumlarında görev yapan usta ve kalfalar, müfettişler, memurlar ve diğer görevliler hakkında da tespit ve teklifler içeren makaleler yayımlanmıştır. Özellikle müfettişlerin, eğitimcileri denetleme hususundaki rollerinin öneminden bahsedilmiş, modern eğitim metotlarını mutlaka bilmesi gerektiği dillendirilmiştir. Aynı şekilde eğitimcilerin başka bir muhatabı olan aile ve velilerin, öğrencilerin eğitimi konusundaki katkıları ve önemi belirtilmiş, talebe ve eğitimci teşkilatları hakkında muhtelif haber ve yazılara ver verilmiştir. Bilhassa eğitimcilerin ve eğitim kurumlarının, öğrenciler hakkında velilerle yapacakları samimi müzakere, toplantı ve münakaşaların çocuğun iyi bir şekilde yetiştirilmesi konusunda çok faydalar getireceği teklif edilmiştir.

Diğer yandan eğitim üzerine yayımlanan kitaplar, ders kitapları ve materyalleri, eğitim dergileri, terbiye ve eğitimi etkileyen kitaplar hakkında pek çok tanıtım ve değerlendirme yapılmıştır. Kimi zaman sadece bu materyallerin hazırlanması, yayımlanması, yayıncısı, fiyatı; kimi zaman içeriği hakkında bilgiler verilmiştir. Bazen de yayın incelenerek detaylı bilgiler

aktarılmıştır. Belli bir kitabı kastetmeden bir ders kitabının nasıl olması gerektiği ile ilgili teklifler sunan makaleler de yayımlanmıştır. Ders kitaplarıyla ilgili en çok üzerinde durulan konu, müfredatın güncel olması, modern bilgilerin yanında Anadolu çocuğunun ihtiyaçlarına da yerli ve millî olarak cevap vermesi, anlaşılır bir lisanla yazılmış olmasıdır. Öğrencilerin ve gençlerin ahlakını bozan kitap ve yayınların, ilgili merciler tarafından yasaklanması ve toplattırılması da gündeme gelmiştir.

Öğrenci sınavlarıyla ilgili haberlerin yanı sıra yurtdışına öğrenci gönderilmesi hakkında değerlendirmelerin bulunduğu dergilerdeki bir haberde öğrencilerin yurt dışına gönderilmeyerek, nitelikli eğitimcilerin yurda getirilmesi ve memleketimizde bu öğrencilere gerekli eğitimlerin verilmesi teklif edilmiştir. Ayrıca kimi yazarların eğitim hayatına dair hatıralarını yayımlandığı göze çarpmaktadır. Olumlu, olumsuz pek çok hatıraların dile getirildiği bu makalelerde, dönem eğitimi, eğitim kurumları, öğretmen ve öğrenci halleri konusunda yararlı anekdotlar bulunmaktadır.

Bunların yanında özel kurs ve ders verenlerden, öğrenci yurtlarına, öğrencilere sağlanan maddi desteklere varıncaya kadar birçok konuda haber ve makaleler yayımlanmıştır. Yabancı ülkelerdeki eğitim durumları ve gelişmeler ise en çok üstünde durulan konular arasında yer almıştır. Avrupa geneli, Rusya, Almanya, Danimarka, Amerika, Fransa, Çekoslovakya, İngiltere, Macaristan, Polonya, Hollanda, İspanya, Avusturya, Çin gibi ülkelerde bu alandaki mevcut durum, düzenlemeler, kimi zaman sayılar veriler ele alınmış, bazen de Türk eğitim sistemi ile kıyaslamalar yapılmıştır. Birkaç makale dışında bu ülkelerdeki eğitim, eğitim kurumları ve sistemleri olumlanmıştır. Bir yazar tarafından, Amerikan eğitim kurumlarında her türlü imkânların bulunmasına rağmen yeterli eğitimin verilmediğinden dolayı mezunların çok düşük kültüre sahip olduklarından yakınılmıştır.

Halk eğitimi konusu dergilerde başlı başına bir sorun olarak görülmüş, en çok makale yazılan konuların başında gelmiştir. Çocuk ve gençlerin eğitiminden sonra halk eğitiminin de ihmal edilmemesi gerektiği vurgulanmıştır. Bilgili ve kültürlü bir halkın hem topluma, hem devlete hem de çocukların eğitimine büyük katkılar yapacağı dillendirilmiştir. Konya'daki Halkevinin bu konudaki çalışmaları tanıtılmış, takdir edilmiş, bazen de eksik kalınan tarafları dile getirilmiştir.

Son olarak, yayımlanan dergilerin öğrencilere, onların kültür ve eğitimlerine katkılarından bahsedilmiştir. Özellikle okul dergilerinde öğrencilerin yazı ve şiirlerini

yayımlanması, onların kültürel gelişimlerine yeni ufuklar kazandırdığı söylenebilir. Nitekim bu dergilerde yazısı ve şiiri çıkan Abdülkadir Erdoğan, Ali Rıdvan Bülbül, Naci Fikret Baştak, Bekir Sıtkı Erdoğan, Celalettin Kişmir, Fakir Usman, Feyzi Halıcı, Hasan Hulki Amil Keymen, İbrahim Hakkı Konyalı, İffet Namık Ayas, Mehmet Çınarlı, Naim Hazım Onat, Namdar Rahmi Karatay gibi bazı isimlerin daha sonra yazar, şair, öğretmen, eğitimci ve idareci olarak Konya kültüründe öne çıktıkları görülmüştür.

Konya'da yayımlanan dergilerdeki eğitimle ilgili yerli ve yabancı düşünce ve tekliflerin pek çoğunun aslında her daim geçerliliğini koruduğu, zamanla Türk eğitim sisteminde de kullanıldığı görülmektedir. Şimdilerde kabul edilen Maarif Modelinde bile bu fikirlerin yansımasını görmek mümkündür.

5.3. Öneriler

İlk öneri Konya dergilerinin bir kütüphanede veya dijital bir ortamda toplu olarak ulaşılmasına yöneliktir. Mevcut çalışmada Konya'da ilgili tarihlerde çıkmış 40 dergi, neredeyse 20 civarındaki kütüphaneden uzaktan erişim ve bizzat gidilerek temin edilebilmiştir. Yani bu dergilerin tamamına ulaşmak isteyen bir araştırmacı en azından bu 20 kütüphaneye ulaşmak zorundadır. Konya'da bulunan bir kurum veya araştırmacı tarafından bütün bu dergiler bir araya toplanıp, tek bir mecradan ulaşımı sağlanmalıdır.

Bu çalışmada dergilerdeki sadece eğitimle ilgili malzemeler değerIendirilmiştir. Edebiyat, tarih, arkeoloji vb. diğer alanlardaki metinler ayrıca akademik çalışmalar vasıtasıyla toplu olarak değerlendirilmelidir.

Aynı şekilde Konya'da çıkan 1950-1980 arası ile 1980-2000 arası dergilerde de benzer çalışmalar yapılması Konya kültürüne önemli katkılar sağlayacaktır.

Bu öneriler, diğer şehir araştırmaları için de geçerlidir.

Diğer taraftan Konya dergileri ile ilgili, daha geniş bilgiler veren, en azından makale başlıklarına ve yazarlarına tek elden ulaşabilecek temel bir kaynak kitap yayınına ihtiyaç bulunmaktadır.

Terbiye Postası ile Öksüz Yurtları Mecmuası gibi tamamen eğitim odaklı dergiler üzerine daha detaylı çalışmalar yapılması, Konya eğitim tarihi açısından önemli bir kazanç olacaktır.

KAYNAKLAR[8]

Abdullah Cevdet (1929, 1 Kasım). Asie Mineure. *İçtihat*, (284), 5279-5280.

Ahmet İhsan (1909, 11 Nisan). Meclis-i Umumi-i Vilayet heyet-i alisine. *Barika*, *1*(7), 20 Rebiyülevvel 1327/ 29 Mart 1325, 11-13.

Ahmet İhsan (1909, 9 Mayıs). Çalışalım. *Barika*, *1*(9), 19[18] Rebiyülahir 1327/ 26 Nisan 1325, 6-7.

Akman, E. H. (1927, 15 Aralık). Pedagoji: Winnetka sistemi. *Yeni Fikir*, *3*(29), 15 Kânunuevvel 1927, 6-9/ 686-689.

Akman, E. H. (1928, 15 Ocak). Lazursky metodu. *Yeni Fikir*, *3*(31), 15 Kânunusani 1928, 6-14/ 750-758.

Akman, E. H. (1928, 1 Şubat). Garp'ta terbiye cereyanları: mürebbinin hürriyeti, Bulgaristan'da terbiyevi hareketler, Danimarka'da halk mektepleri. *Yeni Fikir*, *3*(32), 7-10/ 783-786.

Akman, E. H. (1928, 1 Mart). Terbiye: Garp'ta terbiye cereyanları: Amerika'da terbiye hayatı. *Yeni Fikir*, *3*(33), 6-9/ 814-818.

Akman, E. H. (1928, 23 Mart). Pedagoji: mektep ve aile. *Yeni Fikir*, *3*(34), 18-22/ 858-862.

Akman, E. H. (1928, 20 Mayıs). Aktüalite: cihan terbiye hareketleri. *Yeni Fikir*, *3*(36), 14-18/ 918-922.

Akman, E. H. (1928, 20 Haziran). Cihan terbiye hareketleri: Paul Oestreich. *Yeni Fikir*, *4*(37), 11-15/ 947-951.

Akman, E. H. (1929, 10 Ocak). Terbiye: Mannheim sistemi. *Yeni Fikir*, *4*(43), 10 Kânunusani 1929, 1-2.

Akman, E. H. (1929, 10 Mayıs). Pedagoji: Montessori sistemi. *Yeni Fikir*, *4*(46[48]), 2-4.

Akman, E. H. (1929, 1 Eylül). Decroly metodu. *Yeni Fikir*, *5*(49[51]), 11-12/ 1219-1220.

Akman, E. H. (1929, 15 Eylül). Müstaitler terbiyesi. *Yeni Fikir*, *5*(50[52]), 11-14/ 1235-1238.

Akman, E. H. (1932). *Winnetka Mektepleri (Carleton Wolsey Washburne'den çeviri)*. Kanaat Kütüphanesi.

Akman, E. H. (1932, 1 Mart). Yeni çocuk. *Terbiye Postası, 1*(1), 2-7.

Akman, E. H. (1932, 1 Mart). Bugünün artistik terbiyesinde gaye. *Terbiye Postası, 1*(1), 7-10.

Akman, E. H. (1932, 1 Mart). Tahririn tedris usulü. *Terbiye Postası, 1*(1), 10-13.

Akman, E. H. (1932, 1 Mart). Talebe teşkilatı. *Terbiye Postası, 1*(1), 16-20.

[8] Bazı yabancı yazarlar, soyadı bilgisi bazen problemli olması hasebiyle, makalede geçen şekliyle gösterilmiştir

Akman, E. H. (1932, 1 Mart). Cihan terbiye hareketleri. *Terbiye Postası, 1*(1), 30-32.

Akman, E. H. (1932, 1 Nisan). Goethe'nin terbiyevi görüşleri, *Terbiye Postası, 1*(2), 31-45.

Akman, E. H. (1932, 1 Haziran). Derslerde randıman. *Terbiye Postası, 1*(3), 13-17.

Akman, E. H. (1932, 1 Haziran). Mannheim sistemi. *Terbiye Postası, 1*(3), 29-31.

Akman, E. H. (1932, 1 Ekim). Nice'de akdolunan beynelmilel VI'ncı yeni terbiye kongresine ait raporlar. *Terbiye Postası, 1*(8), 20-26.

Akman, E. H. (1932, 1 Kasım). Nice'de akdolunan beynelmilel vı'ncı yeni terbiye kongresine ait raporlar (baş tarafı geçen nüshada). *Terbiye Postası, 1*(9), 4-14.

Akman, E. H. (1932, 1 Kasım). Decroly usulü. *Terbiye Postası, 1*(9), 15-17.

Akman, E. H. (1932, 1 Aralık). Lousinet sistemi. *Terbiye Postası, 1*(10), 1-6.

Akman, E. H. (1933, 1 Ocak). Halk terbiyesi- kültür davası. *Terbiye Postası, 1*(11), 25-30.

Akman, E. H. (1933, 1 Ocak). Yeni çıkan eserler. *Terbiye Postası, 1*(11), 32.

Akman, E. H. (1933, 1 Mart). Mektepçilikte inkılap: cemaat mektepleri- Rıdvan Nafiz Beye. *Terbiye Postası, 2*(13), 15-18.

Akman, E. H. (1933, 1 Mart). Halk terbiyesi. *Terbiye Postası, 2*(13), 19-20.

Akman, E. H. (1933, 1 Mart). Terbiyede cumhuriyetçilik. *Terbiye Postası, 2*(13), 23-25.

Akman, E. H. (1933, 1 Nisan). Didaktikte inkılap. *Terbiye Postası, 2*(14), 66-68.

Akman, E. H. (1933, 1 Nisan). Halk terbiyesi. *Terbiye Postası, 2*(14), 69-71.

Akman, E. H. (1933, 1 Haziran). Halk terbiyesi. *Terbiye Postası, 2*(15-16), 114-116.

Akman, E. H. (1933, 1 Haziran). J. Dewey'e göre alaka meselesi. *Terbiye Postası, 2*(15-16), 115-119.

Akman, E. H. (1933, 1 Temmuz). Ferdiyet ve şahsiyeti araştırma fişleri. *Terbiye Postası, 2*(17), 161-163.

Akman, E. H. (1933, 1 Temmuz). Ferdi ruhiyat ve terbiye. *Terbiye Postası, 2*(17), 190-192.

Aksüt, A. K. (1926, 15 Mart), Terbiye: amelî mektep. *Yeni Fikir*, *2*(14), 4-10/300-306; (1926, 10 Eylül). *2*(16), 8-12/ 352-356; (1927, 1 Mart). *2*(21), 7-10/ 463-466; (1927, 1 Eylül). *3*(26), 9-14/ 593-598; (1927, 15 Kasım). *3*(28), 15 Teşrinisani 1927, 7-10/ 655-658; (1928, 1 Ocak). *3*(30), 1 Kânunusani 1928, 6-10/ 718-722 [Adolphe Ferriere'in 1920 yılında yayımlanan "L'ecole Active" adlı kitabından tercüme etmiştir].

Aktaş (1932, 1 Aralık). Amsterdam'da açık hava mektepleri. *Terbiye Postası,* 1(10), 32.

Alan, S. & Kartallıoğlu, N. (2021). Sırâtımüstakîm/Sebîlürreşâd dergisinde Mehmet Akif'in eğitim ve dil eğitimi üzerine görüşleri [Takvîm-i Vekâyi'den 1928 yılına süreli yayınlar

ve edebiyat özel sayısı]. *Edebî Eleştiri Dergisi*. 222-235. https://dergipark.org.tr/tr/pub/eeder/issue/67467/1014011

Ali Haydar (1929, 10 Ocak). Küplü'de- Küplü muhtelit mektebinin kır gezintisi. *Yeni Fikir, 4*(43), 10 Kânunusani 1929, 4-6.

Ali Ragıp (1927, 15 Nisan). Ruhun jimnastiği. *Yeni Fikir*, *2*(23), 22-24/ 526-528.

Aliş, C. (2023). *Şihâb Mecmuası üzerine bir inceleme* (Yayın No. 833108) [Yüksek lisans tezi, Kırklareli Üniversitesi], YÖK Tez Merkezi.

Altan, M. Ş. (1928, 12 Ağustos). Edebî hasbihâl: İsmail Zühdü. *Yeni Fikir*, *4*(38), 26-29/ 994-997.

Altan, M. Ş. (1942, Mart). Ferit Bey'i nasıl tanıdım. *Konya [Halkevi]*, *6*(41), 42-44.

Altay, N. (1932, 1 Aralık). İlk mekteplerde eşya derslerinin tedris usulü. *Terbiye Postası, 1*(10), 25-26; Ders Planı, 30-31.

Anakök, T. (1917, 30 Kasım). Avrupa hatıratından: çırak ve amele mekteplerinin tesiratı. *Öksüz Yurtları Mecmuası*, *1*(10), 30 Teşrinisani 1333, 71-72.

Anket (1932, 1 Nisan). *Terbiye Postası, 1*(2), 64.

Apaydın, D. (2017). *Dergâh'tan (1921) Varlık (1933)'a Türk şiiri* (Yayın No. 483207) [Doktora tezi, Gazi Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.

Arabacı, C. & Ayhan, B.& Demirsoy, A.& Aydın, H. (2009) *Konya basın tarihi* (2 baskı). Tablet Basımevi.

Arıkan, M. & Duyar, H. & Yıldız, H. (2024). *Konya Türk Ocağı dergisi Ocak*. Tablet Yayınları.

Askerî ortaokul [resim] (1943, Ekim). *Konya [Halkevi]*, *8*(60), I. Teşrin 1943, 44.

Asöcal, Y. K. (1949, 20 Şubat). Temizlik zamanı gelmiştir. *Millî Birlik, 1*(2-2), 10.

Atabeyli, N. K. (1949, Eylül- Ekim). Ölümünün yıldönümü vesilesiyle: Naci Fikret Baştak. *Konya [Halkevi]*, *13*(131-132), 27-32.

Atasev, E. (1941, Kasım). Kuleli Askerî Lisesi mezunlarına mükâfat tevzii sonunda okul müdürü Kurmay Albay Ekrem ATASEV tarafından verilen hitabetin metni. *Konya [Halkevi]*, *5*(37), II. Teşrin 1941, 42-45.

A. Turgut (1933, 1 Haziran). Köy mualliminin dertleri. *Terbiye Postası, 2*(15-16), 151-152.

Avcıoğlu, A. (1937, Haziran). Karaman'da Emir Musa medresesi. *Konya [Halkevi]*, *1*(10), 627-628.

Avcıoğlu, A. (1940, Mayıs). Karaman'da Nasuh Bey hamamı ve Canbaz Kazi mektebi. *Konya [Halkevi]*, *4*(32), 1795-1798.

Ayas, İ. N. (1934, 1 Ağustos). Bir köy muallimi hanımın duyguları: köye koşanlar. *Selçuk, 1*(2), 11.

Ayas, N. (1942, Temmuz). Zıvarık köyü. *Konya [Halkevi]*, *6*(45), 59-70.

Ayni, M. A. (1943, Mart- Haziran). Mevlâna bize ne öğretiyor?. *Konya [Halkevi]*, *7*(53-56), 14-19.

Aytuna, H. A. (1933, 1 Ocak). Yeni insan teşkili. *Terbiye Postası, 1*(11), 6-11.

Aytuna, H. A. (1933, 1 Şubat). İş mektebi. *Terbiye Postası, 1*(12), ??-25.

Aytuna, H. A. (1933, 1 Mart). Terbiye ve tedris seferberliği- muhterem maarif vekilimiz Dr. Reşit Galip Beyefendiye. *Terbiye Postası, 2*(13), 2-5.

Aytuna, H. A. (1933, 1 Mart). Berthold Otto mektebi. *Terbiye Postası, 2*(13), 6-15.

Aytuna, H. A. (1933, 1 Mart). Cüce Şubat- sınıfta toplu tedris. *Terbiye Postası, 2*(13), 28-37.

Aytuna, H. A. (1933, 1 Nisan). Güya yeni zaman mektebi [I]. *Terbiye Postası, 2*(14), 53-58.

Aytuna, H. A. (1933, 1 Nisan). Talim ve tedriste gösterme- 1-. *Terbiye Postası, 2*(14), 62-65.

Aytuna, H. A. (1933, 1 Nisan). Dalton planı [I]. *Terbiye Postası, 2*(14), 72-77.

Aytuna, H. A. (1933, 1 Nisan). Berthold Otto mektebi. *Terbiye Postası, 2*(14), 87-90.

Aytuna, H. A. (1933, 1 Haziran). Güya yeni zaman mektebi- II. *Terbiye Postası, 2*(15-16), 105-110.

Aytuna, H. A. (1933, 1 Haziran). Dalton planı- II. *Terbiye Postası, 2*(15-16), 110-113.

Aytuna, H. A. (1933, 1 Haziran). Talimî ekskürzionlar. *Terbiye Postası, 2*(15-16), 125-129.

Aytuna, H. A. (1933, 1 Haziran). Cihan maarif hareketleri. *Terbiye Postası, 2*(15-16), 159-160.

Aytuna, H. A. (1933, 1 Temmuz). Talim ve tedriste sualler nasıl sorulmalı. *Terbiye Postası, 2*(17), 163-166.

Aytuna, H. A. (1933, 1 Temmuz). Dalton planı [III]- ferdi mesai iş mukaveleleri. *Terbiye Postası, 2*(17), 1 Temmuz 1933, 167-171.

Bastık, H. (2020). *Babalık gazetesinde eğitim alanındaki gelişmeler (1923-1952)* (Yayın No. 652635) [Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.

Başhekim, C. Ç. (2017). Ülkemizde yayınlanan ilk radyoloji dergisi: Klinik Radyoloji. *Türk Radyoloji Dergisi*, (36), 89-91.

Baştak, N. F. (1912, 23 Temmuz). Mudhike-i nisaiyet. *Şahap, 1*(5-6), 10 Temmuz 1328, 55-63.

Baştak, N. F. (1926, 30 Eylül). Konya hayat-ı matbuatına bir nazar: Yeni Fikir Mecmuası. *Babalık, 16*(2206), 2 Rebiyülevvel 1345, 2.

Baştak, N. F. (1928, 20 Haziran). Merhum İsmail Zühdü Bey. *Yeni Fikir*, *4*(37), 29-32/ 965-967.

Baştak, N. F. (1928, 12 Eylül). Namdar Rahmi Bey. *Yeni Fikir*, *4*(39), 29-32/ 1029-1032.

Baştak, N. F. (1929, 6 Mayıs). Merhum İsmail Zühdü. *Yeni Fikir*, *4*(45[47]), 2-12.

Baştak, N. F. (1942, Mart). Merhum üstat Bay Ferit Uğur hakkında. *Konya [Halkevi]*, *6*(41), 26-34.

Bayrakçı, Ş. (1940, Ocak). Zekâ ve çalışmanın konuşmaları. *Orta Anadolu*, *1*(2-3), I. Kanun 1939- II. Kanun 1940, 14.

Behlül (1929, 15 Kasım). İthaf. *Işık Yolu*, *4*(28), 15 İkinci Teşrin 1929, 6-7.

Berg, B. L. & Lune, H. (2015). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (Çev. H. Aydın). Eğitim Kitabevi.

Bir Muallim (1924, 12 Aralık). Muallim mekteplerinde. *İş Ocağı*, *1*(3), 12 Kânunuevvel 1340, 5.

Biyografya (2024, 26 Kasım). Tayyar Anakök [Bilgi formu].

https://www.biyografya.com/biyografi/3991.

Bodur, N. (2016). Ufk-ı Âtî Mecmuası üzerinde bir inceleme. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, *7*(4), 159-171.

Boya, A. (1949, Eylül- Ekim). Konya Halkevi aylık kültür dergisinin alfabetik- sistematik indeksi I (1-121 Sayıya Kadar). *Konya [Halkevi]*, *13*(131-132), 49-64.

Boya, A. (1949, Kasım- Aralık). Konya'nın alfabetik-sistematik indeksi devamı II (1-121 Sayıya Kadar). *Konya [Halkevi]*, *13*(133-134), 17-32.

Boya, A. (1950, Mart- Nisan). Konya'nın alfabetik-sistematik indeksi devamı IV (1-121 Sayıya Kadar). *Konya [Halkevi]*, *14*(137-138), 49-64.

Boya, A. (1950, Ocak- Şubat). Konya'nın alfabetik-sistematik indeksi devamı III (1-121 Sayıya Kadar). *Konya [Halkevi]*, *14*(135-136) 17-32.

Boya, A. (1950, Mayıs- Haziran). Konya'nın alfabetik-sistematik indeksi devamı V (1-121 Sayıya Kadar). *Konya [Halkevi]*, *14*(139-140), 65-80.

Bozkurt, A. (2006). *Osmanlı kadın dergilerinde eğitim meselesi (1869-1895)* (Yayın No. 189106) [Yüksek lisans tezi, Boğaziçi Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.

Burhan (1933, 1 Haziran). Anormal çocuk. *Terbiye Postası, 2*(15-16), 132-133.

Büyük Zafer Bayramı (1944, Ağustos). *Konya [Halkevi]*, *8*(70), 20.

Celil (1925, 1 Ocak). Teftiş esnasında bir ders. *Yeni Fikir*, *1*(1), 1 Kânunusani 1341, 4-7.

Celil (1925, 15 Ocak). Pedagoji: teftiş esnasında bir ders. *Yeni Fikir*, *1*(2), 15 Kânunusani 1341, 1-5.

Celil (1925, 1 Şubat). Pedagoji: teftiş esnasında bir ders. *Yeni Fikir*, *1*(3), 1 Şubat 1341, 1-4.

Celil (1925, 15 Şubat). Fikrî terbiye: teftiş esnasında bir ders. *Yeni Fikir*, *1*(4), 15 Şubat 1341, 12-16.

Celil (1925, 1 Nisan). Fikrî Terbiye [teftiş esnasında bir ders]. *Yeni Fikir*, *1*(6), 1 Nisan 1341, 18-23; (1925, 15 Nisan). 1(7), 15 Nisan 1341, 1-5.

Celil (1925, 1 Nisan). Fikrî Terbiye [teftiş esnasında bir ders]. *Yeni Fikir*, *1*(6), 1 Nisan 1341, 18-23.

Çağdaş, T. N. (1913, 29 Haziran). Oğluma. *Rehber*, *1*(1), 24 Recep 1331/ 16 Haziran, 6.

Çalık, Z. (1928, 1 Ağustos). Türk kadınında millî iman- hanımlar biçki ve dikiş yurdu münasebetiyle. *Sanat*, *1*(1), 10.

Çelebioğlu, C. (1937, Ekim- Kasım). Büyük Türk Âlimlerinden Konyalı Alâeddin Ali. *Konya [Halkevi]*, *2*(14-15), 909-918.

Çıkgöz, C. (1991). *Konya Halkevi Dergileri (1936-1939)* [Yayınlanmamış lisans tezi, Selçuk Üniversitesi] [teze ulaşılamamıştır].

Dalboy, M. Z. (1925, 1 Şubat). Tatbikat dersi. *Yeni Fikir*, *1*(3), 1 Şubat 1341, 22-24; (1925, 15 Şubat), *1*(4), 15 Şubat 1341, 20-22; (1925, 1 Mart). *1*(5), 1 Mart 1341, 21-24.

Decroly, O. (1932, 1 Ekim). İçtimai hayat değişiklikleri, tek mektep ve seçme tabakanın hazırlanması. *Terbiye Postası, 1*(8), 30-32.

Demirci, A. (2004). *Yeni Adam gazetesinde eğitim anlayışı (1934-1960 yılları arası)*. (Yayın No. 141503) [Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.

Demirel, Ö. (2007). *Eğitim bilimine giriş*, Pegem Yayınevi.

Demirsoy, Â. (2022), 50'li yıllardaki çileli edebiyat dergiciliğine Konya'dan bir örnek: Bizim Yayla dergisi. *11.Uluslararası Sosyal Araştırmalar ve Davranış Bilimleri Konferansı tam metin kitabı*, Antalya, 212-232.

Demolins, C. C. (1933, 1 Nisan). Musikinin tedris usulü. *Terbiye Postası, 2*(14), 78-79.

Devlet Arşivleri Başkanlığı (H.19/10/1327= 3/11/1909). *Konya'da çıkan "Barika" Gazetesi sahibi Ahmed İhsan'ın liva tahrirat müdürlüklerinden birine tayin isteği*, (Arşiv No. D.H.MUİ 97-7). Dâhiliye Muhaberat-ı Umumiye İdaresi.

Duman, H. (2000). *Osmanlı- Türk süreli yayınları ve gazeteleri 1828-1928* (Cilt 1-2). Enformasyon ve Dokümantasyon Hizmetleri Vakfı.

Durdudiler, Z. (1989). *Konya Halkevi dergisi 1946-1950 - Türkiyat Mecmuası 1925-1975 Mak. Bib.* [Yayınlanmamış lisans tezi, Selçuk Üniversitesi] [teze ulaşılamamıştır].

Duymaz, İ. (1940, Şubat- Mart). Sınavlar yaklaşırken. *Orta Anadolu, 1*(4-5), 19.

Ecer, M. N. (1927, 15 Nisan) Anormal'lerin ruhiyatı. *Yeni Fikir, 2*(23), 29-32/ 533-536; (1927, 15 Mayıs). *2*(24), 27-29/ 562-565.

Ecer, M. N. (1929, 1 Ekim). Pedolojik etüt: Erzurum'da 700 öğrenciye uygulanan testlerin sonuçları. *Asie Mineure*, *1*(1), 14-15.

Eke, İ. (1946, Temmuz- Ağustos). Köy tetkik notları IV. *Konya [Halkevi]*, *10*(93-94), 28-29.

Enver Hulusi (1929, 1 Nisan). Bir sanat olmak itibariyle terbiye. *Yeni Fikir*, *4*(44 [46]), 9-11.

Erdoğan, A. (1937, Şubat). Konya ile ilgili en eski bir Selçuk vakfiyesi. *Konya [Halkevi]*, *1*(6), 370-375.

Erdoğan, A. (1938, Nisan- Mayıs). Konya'da eski medreseler ve medreseliler [I]. *Konya [Halkevi]*, *2*(20-21), 1194-1197.

Erdoğan, A. (1938, Haziran- Temmuz). Konya'da eski medreseler ve medreseliler [II]. *Konya [Halkevi]*, *2*(22-23), 1220-1226.

Erdoğan, A. (1938, Ağustos- Eylül). Konya'da eski medrese ve medreseliler [III]. *Konya [Halkevi]*, *2*(24-25), 1320-1325.

Erdoğan, A. (1938, Ekim- Kasım). Konya'da eski medrese ve medreseliler [IV]. *Konya [Halkevi]*, *2*(26-27), I.-II. Teşrin 1938, 1389-1395.

Erdoğdu (1933, 1 Haziran). Viyana orta mektebinde didaktik yenilikler. *Terbiye Postası, 2*(15-16), 145.

Erenbilge, M. N. (1941, Ağustos). Birinci Türk coğrafya kongresi. *Bilgi Yurdu*, *3*(45), 3-5.

Erol (1932, 1 Kasım). Lâik mektep lâik ahlâk. *Terbiye Postası, 1*(9), 32.

Ersan, F. (1947, 19 Mayıs). Dertler- davalar: liselerde etüt saatleri. *Nur*, *1*(1-2), 7, 14.

Ertem, A. T. (1940, Şubat- Mart). Çocuk terbiyesi. *Orta Anadolu*, *1*(4-5), 9.

Ertem, A. T. (1940, Nisan). Çocuk terbiyesi hakkında. *Orta Anadolu*, *1*(6), 5.

Ertem, D. (2023, Ocak). Dil bilgini ve şair Naim Hazım'ın Sebilürreşad'da yayımlanan şiirlerinin tespiti ve değerlendirilmesi. *Litteraturca*, *9*(1), 85-89.

Ertürk, S. (1998). *Eğitimde program geliştirme*. Meteksan.

E[lif]. Sudi (1919, 20 Ağustos). Unutulmuş bir mektep. *Hak Yolu Konya*, *1*(4), 25 [28] Zilkade 1337/ 20 Ağustos 1335, 2-4.

Evimizin on birinci yıldönümü (1943, Şubat). *Konya [Halkevi]*, *7*(52), 1-2.

Evren, A. (1944). *Konya için*. Babalık Basımevi, 39.

Evren, A. (1948, Haziran- Temmuz). Küçük tetkikler. *Konya [Halkevi]*, *11[12]*(116-117), 35-36.

Evren, A. (1960, 19 Temmuz). Millî Mücadele Konya'sındaki yazarlar ve şairler- 7. *Yeni Konya*, (3911), 3.

Fassal (1929, 26 Kasım). Balarısı. *Babalık, 19*(3157), 25 Cemaziyelahir 1348, 2.

Fassal (1929, 1 Aralık). Mecmualar. *Babalık, 19*(3161), 30 Cemaziyelahir 1348, 2.

Fransızca tatil dersleri (1911, 10 Temmuz). *Ufk-ı Âti, 1*(8), 27 Haziran 1327, arka kapak.

F. Schmelderl (1933, 1 Haziran). Muallim yetiştirme meselesi. *Terbiye Postası, 2*(15-16), 98-99.

Füruzan (1930, Ocak). Tembellik ilhamı. *Tan Yıldızı*, *1*(1), 1.Kânun 1930, 11-12.

Gardon Watson (1933, 1 Temmuz). İmtihan komisyonunda Dr. Gardon Watson'un okuduğu rapor hülasası. *Terbiye Postası, 2*(17), 176.

Geçen haftanın kıymetli intibaları (1925, 6 Haziran). *Resimli Zaman, 1*(1), 6 Haziran 1341, 3.

Gökkaya (1942, Mart). Aziz bir hatıra. *Konya [Halkevi]*, *6*(41), 35-36.

Gövsa, İ. A. (1917, 15 Aralık). Ezberletilecek şiirler: Süleyman Paşa'nın kabrinde. *Öksüz Yurtları Mecmuası*, *1*(11), 15 Kânunuevvel 1333, 80.

Gültekin, S. (1929, 15 Kasım). Baba. *Işık Yolu, 4*(28), 15 İkinci Teşrin 1929, 3-4.

Güney, E. C. (1919, 20 Ağustos). Cemiyet teşkilâtı. *Hak Yolu Konya*, *1*(4), 25 [28] Zilkade 1337/ 20 Ağustos 1335, 10.

Gündüz, A. (1919, 13 Eylül). Sanayi mektebi için. *Hak Yolu Konya*, *1*(5), 16 Zilhicce 1337/ 13 Eylül 1335, 9.

Gündüz, M. (2018, Temmuz). Metodoloji, kavram ve konu kıskacında (Türk) eğitim tarihçiliği. *Osmanlı Medeniyeti Araştırmaları Dergisi*, *4*(7), 118-130.

Güntel, M. N. (1948, Ekim- Kasım). Yabancı dil bilmenin değeri ve terbiyevî cemilesi. *Konya [Halkevi]*, *11[12]*(120-121), 58-59.

Gürsey, R. S. (1943, Ağustos- Eylül). İlim ve sosyoloji: müspet ilme doğru. *Konya [Halkevi]*, *7*(58-59), 5-8.

Güzel, M. (2020). *Konya Halkevi ve Konya dergisinin halk bilimi açısından değerlendirilmesi* (Yayın No. 646305) [Yüksek lisans tezi, Akdeniz Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.

Güzin [Çev.] (1932, 1 Eylül). Karakter pedagojisi (Altıncı sayıdan mabat). *Terbiye Postası, 1*(7), 1-4 [Yazarı bilinmiyor].

Halkevi çalışmaları (1944, Kasım). *Konya [Halkevi]*, *9*(73), II. Teşrin 1944, 32.

Halkevi çalışmaları: Aralık-Ocak Ayları (1945, Aralık- 1946, Ocak). *Konya [Halkevi]*, *10*(86-87), 30-32.

Halkevi çalışmaları: Şubat ayında (1946, Şubat). *Konya [Halkevi]*, *10*(88), 35-36.

Halkevi faaliyeti (1943, Kasım- Aralık). *Konya [Halkevi]*, *8*(61-62), II. Teşrin- I. Kânun 1943, 54-55.

Halkevi faaliyeti (1944, Mayıs- Haziran). *Konya [Halkevi]*, *8*(67-68), 49.

Halkevi faaliyeti (1943, Temmuz). *Konya [Halkevi]*, *7*(57), 52-53.

Halkevi faaliyeti: Ağustos-Eylül (1943, Ağustos- Eylül). *Konya [Halkevi]*, *7*(58-59), 58-59.

Halkevleri (1932, 1 Mart). *Terbiye Postası*, 1(1), 30.

Halk konferansları (1927, 15 Aralık). *Yeni Fikir*, *3*(29), 15 Kânunuevvel 1927, 30-32/ 710-712.

H. Tahsin (1931, 15 Şubat). Vazife içinde vazife. *Işık Yolu*, *5*(37), 3-7.

Huguenin, E. (1932, 1 Haziran). Almanya'da terbiyede inkılap (Çev. E. H. Akman). *Terbiye Postası, 1*(3), 1-10.

Hulusi (1909, 1 Nisan). Barika-ı ceride-i muteberesine. *Barika, 1*(7), 20 Rebiyülevvel 1327/ 29 Mart 1325, 1-3.

Hulusi (1909, 21 Nisan). Kitab-ı hakayıktan bir iki satır havi bir yaprak. *Barika*, *1*(8), 1 Rebiyülahir 1327/ 8 Nisan 1325, 2-3.

Hüseyin Nurettin (1909, 9 Mayıs). Mektep. *Barika*, *1*(9). 19[18] Rebiyülahir 1327/ 26 Nisan 1325, 5-6.

Irmak, S. (1949, Temmuz- Ağustos). Konya'da bir orta Anadolu enstitüsü kurulmalı. *Konya [Halkevi]*, *13*(129-130), 1-2.

İlan (1917, 3 Ocak). *Türk Sözü*, (429-36), 2.

İlter (1932, 1 Aralık). Sokrat usulü. *Terbiye Postası, 1*(10), 24-25.

İmer, C. A. (1941, Aralık). Millî kütüphanemize mühim zenginlik veren bir eser: Türkiye Maarif Tarihi [I], Yazan: Osman ERGİN. *Konya [Halkevi]*, *5*(38), I. Kânun 1941, 58-62.

İmer, C. A. (1942, Ocak). Millî kütüphanemize mühim zenginlik veren bir eser: Türkiye Maarif Tarihi [II], Yazan Osman ERGİN. *Konya [Halkevi]*, *5*(39), II. Kânun 1942, 53-57.

İmer, C. A. (1942, Mart). Üstad Ferit Uğur'u da kaybettik. *Konya [Halkevi]*, *6*(41), 37-38.

İmer, C. A. (1942, Temmuz). Osman ERGİN, Türkiye Maarif Tarihi [III] (Mutlakıyet devri mektepleri). *Konya [Halkevi]*, *6*(45), 51-58.

İnönü, İ. (1944, Ağustos). İlköğretim dâvamız. *Konya [Halkevi]*, *8*(70), 1-6 [Ülkü dergisinden iktibas edildiği belirtilmiştir].

İsmail Hakkı (1927, 15 Kasım). Mektepten evvel çocuğun ilk muhiti. *Işık Yolu*, *1*(1), 15 İkinci Teşrin 1927, 5-6

İsmail Zühtü (1917, 8 Kasım). Anadolu Türk gençliği ve lakaydî. *Ocak Konya*, *1*(1), 08 Teşrinisani 1333, 6.

İsmail Zühtü (1917, 20 Aralık). Konya'nın eski 'mahalle mektepleri' hayatından (Bundan on, on beş sene evvelki mekteplerde usul-i terbiye ve tedris). *Ocak Konya, 1*(5), 20 Kânunuevvel 1333, 40.

İsmail Zühtü (1917, 30 Aralık). Konya'nın eski 'mahalle mektepleri' hayatından (Bundan on, on beş sene evvelki mekteplerde usul-i terbiye ve tedris). *Ocak Konya, 1*(6), 30 Kânunuevvel 1333, 47-48.

İsmail Zühtü (1918, 10 Ocak). Konya'nın eski 'mahalle mektepleri' hayatından (Bundan on, on beş sene evvelki mekteplerde usul-i terbiye ve tedris). *Ocak Konya, 1*(7), 10 Kânunusani 1334, 54-56.

İsmail Zühtü (1918, 20 Ocak). Konya'nın eski 'mahalle mektepleri' hayatından (Bundan on, on beş sene evvelki mekteplerde usul-i terbiye ve tedris). *Ocak Konya, 1*(8), 20 Kânunusani 1334, 62-63.

İsmail Zühtü (1918, 31 Ocak). Konya'nın eski 'mahalle mektepleri' hayatından (Bundan on, on beş sene evvelki mekteplerde usul-i terbiye ve tedris). *Ocak Konya, 1*(9), 31 Kânunusani 1334, 69-71.

İsmail Zühtü (1918, 10 Şubat). Konya'nın eski 'mahalle mektepleri' hayatından (Bundan on, on beş sene evvelki mekteplerde usul-i terbiye ve tedris). *Ocak Konya, 1*(10), 10 Şubat 1334, 78-79.

Kanad, H. F. (1932, 1 Nisan). Johann Wolfgang Goethe. *Terbiye Postası, 1*(2), 1-5.

Kandemir, Ö. (2004). *1911-1931 yılları arasında yayınlanan Türk Yurdu dergilerinde gelişen eğitim anlayışı ve Cumhuriyet dönemine etkileri*. (Yayın No. 147507) [Yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.

Kara, H. (1948, Ekim). Yirminci yüzyılda neşriyat. *Millî Birliğin Sesi*, *1*(1), [Ekim] 1948, 16-17.

Kara, H. (1949, 20 Şubat). Yeter artık!.. Bizler hangi devirdeyiz. *Millî Birlik, 1*(2-2), 5.

Karaca, M. S. (1946, Mayıs- Haziran). Aksaray'daki tarihî eserler. *Konya [Halkevi], 10*(91-92), 28-29.

Karacaoğlan, İ. (1990). *Konya Halkevi dergisi makaleler bibliyografyası (1939-1944)* [Yayınlanmamış lisans tezi, Selçuk Üniversitesi] [teze ulaşılamamıştır].

Karagöz, S. (2014). *İkinci Meşrutiyetten harf inkılâbına kadar süreli yayınlarda yer alan eğitim görüşleri ve Cumhuriyet eğitimine yansımaları (1908- 1928)* (Yayın No. 366296) [Doktora tezi, Gazi Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.

Karagöz, S. & Duman, T. (2014). 1908-1928 yılları arası süreli yayınlarda yer alan eğitim görüşleri ve öneriler. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 7*(35), 576-594

Karasar, N. (l995). *Bilimsel araştırma yöntemleri.* Araştırma Eğitim Danışmanlık.

Karatay, N. R. (1925, 6 Haziran). Mektepler sütunu: imtihan ayı ecel ayıdır- açık mektup-. *Resimli Zaman, 1*(1), 6 Haziran 1341, 6.

Karatay, N. R. (1929, 8 Haziran). [Abdüllatif] Nevzat Bey [AYAS, eski Konya Maarif Emini]. *Kervan*, *1*(6), 8.

Karatay, N. R. (1929, 28 Kasım). Balarısı'na dair bir tavzih, *Babalık, 19*(3159), 27 Cemaziyelahir 1348, 3.

Karatay, N. R. (1944, Şubat- Mart). Cemiyette felsefe eğitiminin rolü. *Konya [Halkevi]*, *8*(64-65), 3-5.

Kaya (1932, 1 Ekim). Terbiyevî danışma heyetleri ve mektep. *Terbiye Postası, 1*(8), 28-29.

Kaya (1932, 1 Haziran). Asri mektebin rolü. *Terbiye Postası, 1*(3), 28.

Kaya (1932, 1 Haziran). Veraset meselesi. *Terbiye Postası, 1*(3), 28-29.

Kaya (1932, 1 Aralık). Aile ve terbiyevî danışma heyetleri. *Terbiye Postası, 1*(10), 28, 31-32.

Kaya, E. (2023). Eğitimci bir şair: Ermenekli Hasan Rüştü (Okumuşgil). *International Journal of Language Academy*, *11*(5), 23-46.

Kenan Tahir (1933, 1 Mart). Yavrularınızı döğmeyiniz. *Terbiye Postası, 2*(13), 40-42.

Kesler, M. (2022). *Türk eğitim tarihinde Yeni Öğretmen dergisi (1953–1958)*. (Yayın No. 744829) [Yüksek lisans tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.

Kılıçarslan, B. (2019). *Konya Halkevi Dergisi'nde yer alan halk bilimine dair yazıların incelenmesi* (Yayın No. 587973) [Yüksek lisans tezi, Akdeniz Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.

Kılınç, E. (2008). Klâsik Osmanlı eğitim kurumlarından Konya Dârü'l-Huffâzları. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *7*(1), 18-43.

Kırış, H. R. (1926, 15 Mayıs). Pedagoji: meslekî düşüncelerim. *Yeni Fikir*, *2*(15), 20-22/ 340-342.

Kişmir, Ş. (1946, Şubat). Konya dergisi. *Konya [Halkevi]*, *10*(88), 21-24.

Koçer, G. (2020). Ocak dergisi ve dergideki hikâyeler üzerine bir değerlendirme. *Van Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Kongresi Bildirileri*. 24-25 Temmuz. Van.

Koman, İ. H. (1939, Eylül). Hasan Fehmi Turgal'a ait bazı hatıralar- I. *Konya [Halkevi]*, *3*(30), 1547-1548.

Koman, M. M. (1939, Eylül). Hasan Fehmi Turgal'a ait bazı hatıralar- III. *Konya [Halkevi]*, *3*(30), 1549-1550.

Koman, M. M. (1942, Şubat). Kadı Kalemşah medresesine ait bir hüküm. *Konya [Halkevi]*, *6*(40), 45-46.

Koman, M. M. (1942, Mart). Merhum Ferit Bey üstadımız. *Konya [Halkevi]*, *6*(41), 54-57.

Koman, M. M. (1943, Ocak). Konya'da "Kutlu Melik Hatun" Darülhüffazına dair bir vakfiye ve "Şeyh Siracüddin Ürmevi" hakkında birkaç söz. *Konya [Halkevi]*, *7*(51), II. Kânun 1943, 50-53.

Komitelerin Haziran ve Temmuz ayı çalışmaları (1948, Haziran- Temmuz). *Konya [Halkevi]*, *11[12]*(116-117), 63-64.

Komitelerin Mart ayı içinde çalışmaları (1948, Mart). *Konya [Halkevi]*, *12*(113), 27.

Koner, M. M. (1909, 1 Mart). Uhrüs lidünyake. *Barika, 1*(3), 16 Şubat 1324, 1-3.

Koner, M. M. (1909, 1 Mart). Mektepler- maarif. *Barika, 1*(3), 16 Şubat 1324, 11-13.

Koner, M. M. (1909, 9 Mart). Yine İptidaiyeler. *Barika, 1*(4), 24 Şubat 1324, 7-8.

Koner, M. M. (1909, 21 Nisan). Kadınlarımız ve terakki. *Barika, 1*(8), 1 Rebiyülahir 1327/ 8 Nisan 1325, 13-14.

Koner M. M. (1917, 30 Kasım). Bir kavmin medeniyetini istinbatta usul. *Ocak Konya, 1*(3), 30 Teşrinisani 1333, 17-18.

Koner, M. M. (1934, 15 Temmuz). Tenkit: kızlarımızın tahsil ve terbiyesi. *Selçuk, 1*(1), 8-10.

Koner, M. M. (1934, 1 Ağustos). İdeal buhranına çareler. *Selçuk, 1*(2), 1-3.

Koner, M. M. (1934, 1 Ağustos). İstidada göre terbiye. *Selçuk, 1*(2), 5-8.

Koner, M. M. (1934, 1 Ağustos). Lise ve muallim mektepleri ile orta mektep talebeme. *Selçuk, 1*(2), 12.

Koner, M. M. (1942, Mart). Üstad B. Ferit Uğur için. *Konya [Halkevi]*, *6*(41), 22.

Koner, M. M. (1942, Mayıs). Ayaşlı Şakir. *Konya [Halkevi]*, *6*(43), 28-32.

Koner, M. M. (1943, Temmuz). Halk terbiyesi: halkevlerimizin ehemmiyetle dikkat nazarına arz olunur. *Konya [Halkevi]*, 7(57), 2-3.

Koner, M. M. (1944, Ağustos). Bütün muallimlerimizin felsefî kültüre ihtiyaçları. *Konya [Halkevi]*, *8*(70), 21-22.

Konya erkek ortaokul izci talebesi [resim] (1939, Kasım). *Orta Anadolu, 1*(1), İkinci Teşrin 1939, arka kapak içi.

Konya erkek ortaokulu müzik kolu [resim] (1940, Nisan). *Orta Anadolu, 1*(6), ön kapak içi.

Konya Halkevi II. seri konferansları programı 1945 (1944, Aralık- 1945, Ocak- Mart). *Konya [Halkevi]*, *9*(74-77), ön kapak içi.

Konya Halkevi'nde verilen konferansların cetveli (1939, Eylül). *Konya [Halkevi]*, *3*(30), 1587.

Konya iki senelik darülmuallimîn mezunları (1925, 1 Ağustos). Dediklerimiz. *Yeni Fikir*, *1*(10), 1 Ağustos 1341, 20-21/220-221.

Konya kız öğretmen okulu talebesi [resim] (1939, Kasım). *Orta Anadolu, 1*(1), İkinci Teşrin 1939, arka kapak içi.

Konyalı, İ. H. (1919, 13 Eylül). Din. *Hak Yolu Konya, 1*(5), 16 Zilhicce 1337/ 13 Eylül 1335, 1-4.

Konya Lisesi talebesi [resim] (1939, Kasım). *Orta Anadolu, 1*(1), İkinci Teşrin 1939, arka kapak içi.

Konya vilayeti ilk mektep muallimlerine mahsus anket sualleri (1933, 1 Haziran). *Terbiye Postası, 2*(15-16), 158.

Küçük, M. E. & Al, U. & Olcay, N. E. (2008). Türkiye'de bilimsel elektronik dergiler. *Türk Kütüphaneciliği, 22*(3), 308-319.

Latifoğlu, A. (1999). *Kadınlar Dünyası gazetesinde eğitim öğretim* (Yayın No. 81238) [Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.

Maurois, A. (1945, Eylül). Yeni Amerika (Çev. Fuat Gökbudak). *Konya [Halkevi], 10*(83), 16-19.

Meclis-i Mebusan müzakarat-ı mühimmesinden, (1909, 9 Mart). *Barika, 1*(4), 24 Şubat 1324, 16.

Mehmet Hayrettin (1912, 23 Temmuz). Çalışmak ihtiyacı. *Şahap, 1*(5-6), 10 Temmuz 1328, 63.

Mekteb-i idadi (1909, 16 Haziran). *Barika, 1*(11), 28[27] Cemaziyelevvel 1327/ 3 Haziran 1325, 6.

Mert, Esra (2009). Türkçenin sözvarlığı açısından Eflatun Cem Güney'in derleyip yazdığı masallar (Yayın No. 250020) [Doktora tezi, Ankara Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.

Mıntıka maarif şüûnu (1928, 30 Nisan). *Yeni Fikir, 3*(35), 31-32/ 903-904.

Mıntıka maarif şüûnu (1928, 20 Mayıs). *Yeni Fikir, 3*(36), 27/931.

Mıntıka maarif şüûnu (1928, 20 Haziran). *Yeni Fikir, 4*(37), 32/ 968.

Mıntıka maarif şüûnu (1928, 7 Ekim). *Yeni Fikir, 4*(40), 7 Teşrinievvel 1928, 32/1064.

M. Kemal (1927, 1 Aralık). Ameli mektep. *Işık Yolu, 1*(2), 1 İlk Kanun 1927, 11-12.

M. Saffet (1932, 1 Haziran). Meslek kitapları. *Terbiye Postası, 1*(3), 23-27.

M. Tevfik (1929, 15 Kasım). Halit Ziya Bey babamızın bir günlük mesaisi hakkında. *Işık Yolu, 4*(28), 15 İkinci Teşrin 1929, 11-12.

M. Tevfik (1932, 1 Aralık). Alfabede harf şekilleri. *Terbiye Postası, 1*(10), 23-24.

Muhterem karilerimize (1927, 15 Aralık). *Yeni Fikir, 3*(29), 15 Kânunuevvel 1927, 1/ 681.

Mustafa Hamdi (1929, 15 Kasım). Muhterem müdürümüz Halit Ziya Beyin mektebe ilk adımı. *Işık Yolu, 4*(28), 15 İkinci Teşrin 1929, 8.

Mustafa Reşit (1918, 10 Mart). Çocuk ve eşya. *Ocak Konya, 1*(13), 10 Mart 1334, 101-102; (1918, 20 Nisan). *1*(15), 20 Nisan 1334, 133-134.

Muşta, M. G. (1990). *Konya Enerjetizm felsefe okulu*. Kültür Bakanlığı yayınları.

Münim (1933, 1 Mart). İstihsal mektebi- istihsal terbiyesi. *Terbiye Postası, 2*(13), 39-40.

Müteferrik haberler (1924, 28 Kasım). *İş Ocağı, 1*(1), 28 Teşrinisani 1340, 4.

Müteferrik haberler (1925, 2 Ocak). *İş Ocağı, 1*(6), 2 Kânunusani 1341, 8.

Nadi, Ö. [Çev.] (1932, 1 Ekim). Mektep ve aile. *Terbiye Postası, 1*(8), 4-8.

Nuri (1932, 1 Eylül). Köy mektebi. *Terbiye Postası, 1*(7), 28-31.

Oğuz, H. (1933, 1 Haziran). İş prensibi. *Terbiye Postası, 2*(15-16), 123-124.

Okumuşgil, H. R. (1925, 1 Ağustos). Şairin nasihati: hanımlar için ilmin kıymeti. *Yeni Fikir, 1*(10), 1 Ağustos 1341, 14-15/ 214-215.

Okumuşgil, H. R. (1926, 15 Mayıs). Muhtasar, müfit bir müdafaa. *Yeni Fikir, 2*(15), 19/ 339.

Okumuşgil, H. R. (1927, 25 Haziran). Kıtalar. *Yeni Fikir, 3*(25), 5-8/ 573-576.

Onat, M. S. (1942, Mart). Muallim Mehmet Arif ve Muallim Mehmet Ferit'e dair birkaç hatıra. *Konya [Halkevi], 6*(41), 23-25.

Onat, N. H. (1925, 15 Haziran). Karatay medresesinde- medrese talebemle bir hasbihal. *Yeni Fikir, 1*(9), 15 Haziran 1341, 17-19/ 193-195.

Oral, O. N. (1918, 30 Ocak). Tarih tedrisatı. *Öksüz Yurtları Mecmuası, 1*(14), 30 Kânunusani 1333, 113-114.

Oral, O. N. (1926, 1 Ocak). Nasıl bir terbiyeye ihtiyacımız var? *Yeni Fikir, 1*(12), 1 Kânunusani 1342, 5-7/253-255.

Oral, O. N. (1926, 1 Şubat). Terbiye: tedâ'înin şuurdaki rolleri. *Yeni Fikir, 2*(13), 4-8/ 276-280.

Oral, O. N. (1926, 15 Mart). Terbiye: yeni hayat için yeni mektep lâzımdır. *Yeni Fikir, 2*(14), 1-4/ 297-299.

Öcal, C. O. [Oğuz Fazlıoğlu müstearıyla] (1949, 20 Şubat). Dünkü ve bugünkü aile hayatımız. *Millî Birlik, 1*(2-2), 6, 15.

Öksüz, Mert (2015). *Cumhuriyet devri Türk şiirinde hiciv (1923-1960)* (Yayın No. 393097) [doktora tezi, Selçuk Üniversitesi] YÖK Tez Merkezi, 77-80.

Öksüz yurtları haberleri (1917a, 18 Temmuz). *Türk Sözü*, (402-9), 2.

Öksüz yurtları haberleri (1917b, 10 Ağustos). *Türk Sözü*, (408-15), 2.

Öksüz yurtları haberleri (1918, 3 Ocak). *Türk Sözü*, (429-36), 2.

Önder, M. (1949). *Konya matbuatı tarihi*. Ülkü Basımevi.

Önder, M. (1949, Eylül- Ekim). Selçuklular ve Osmanlılar Konya kütüphaneleri. *Konya [Halkevi]*, *13*(131-132), 5-7.

Önder, M. (1971). *Mevlânâ şehri Konya* (2. baskı). Konya Turizm Derneği Yayınları. Güven Matbaası.

Önder, M. (1999). Cumhuriyet'ten önce ve Cumhuriyet döneminde Konya'da basın. *Millî Mücadele'den Günümüze Konya (1915-1965)(C.1)*, Konya İl Kültür Müdürlüğü Yayınları, 30.

Öz, G. (2020). *1923-1928 yılları arasında yayımlanan dergilerde Türkçe eğitimi ile ilgili makalelerin incelenmesi* (Yayın No. 652853) [Doktora tezi, İnönü Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.

Özcan, M. (2004, Şubat). Bârika ve Konya'da tiyatro. *Çalı- Kültür- Sanat*, (60), 4-5.

Özcan, M. (2004, 22 Temmuz). Ufk-ı Âtî. *Anadolu Manşet Gazetesi*, (37), 5.

Özcan, M. (2004, 29 Temmuz). Bârika. *Anadolu Manşet Gazetesi*, (38), 4-5.

Özcan, M. (2004, 2 Eylül). Naci Fikret'in Ufk-ı Âtî'deki şiirleri. *Anadolu Manşet Gazetesi*, (43), 4.

Özcan, M. (2004, 9 Eylül). Muzaffer Hamit'in Ufk-ı Âtî'deki şiirleri. *Anadolu Manşet Gazetesi*, (44), 4.

Özcan, M. (2005, 2 Haziran). Ocak Dergisi'ndeki atasözleri. *Anadolu Manşet Gazetesi*, 5.

Özcan, M. (2005, 9 Haziran). Mithat Şakir Altan'ın Ocak'taki yazıları. *Anadolu Manşet Gazetesi*, 5.

Özcan, M. (2006, 15 Haziran). Kervan'daki şiirler [1]. *Anadolu Manşet Gazetesi*, 7.

Özcan, M. (2006, 22 Haziran). Kervan'daki şiirler [2]. *Anadolu Manşet Gazetesi*, 7.

Özcan, M. (2005, 23 Haziran). Raşit Usman'ın Ocak Dergisi'ndeki şiirleri. *Anadolu Manşet Gazetesi*, 5.

Özcan, M. (2006, 9 Kasım). Konya'mızda çıkan bir dergi: Şahap, *Anadolu Manşet Gazetesi*, 7.

Özcan, M. (2006, 21 Aralık). Kaytaz-zade Mehmet Nazım'ın Şahap'taki şiirleri, *Anadolu Manşet Gazetesi*, (58), 7.

Özcan, M. (2007, 22 Mart). Bizim Yayla'da İki Şair. *Anadolu Manşet Gazetesi Kültür Sanat Eki*, 2-3.

Özcan, M. & Koçer, G. & Küçük, S. (2016). *II. Meşrutiyet Konya'sında bir dergi –Şahâb-*, Palet Yayınları.

Özcan, M. & Koçer, G. & Küçük, S. (2016). *Genç Kalemler'in mâkes-i efkârı bir dergi -Ufk-ı Âtî-*, Palet Yayınları.

Özcan, M. & Koçer, G. (2017a). *Hak Yolu*. Palet Yayınları.

Özcan M. & Koçer, G. (2017b). *Kısa ömürlü mahallî iki dergi: Rehber-i Konya- İş Ocağı*. Palet Yayınları.

Özcan M. & Koçer, G. (2018). Konya Halkevi'nin düzenlediği eğitim faaliyetleri, yarışmalar, münazaralar ve pazar konuşmalarına dair bir araştırma. *International Journal of Language Academy*, (23), 177-197. ijla.net/DergiTamDetay.aspx?ID=3904

Özcan M. & Koçer, G. (2020). Halkevlerinde tiyatro çalışmaları: Konya ili örneği. *Turkish Studies - Language and Literature, 15*(1), 541-571.

Özkan, S. (2021). Millî Kimliğin inşa sürecinde Ocak mecmuası. *Edebi Eleştiri Dergisi* [Takvîm-i Vekâyi'den 1928 Yılına Süreli Yayınlar ve Edebiyat Özel Sayısı], 430-447. https://dergipark.org.tr/tr/pub/eeder/issue/67467/1019919.

Özkan, T. (2011). "*Öksüz Yurtları" ve "Rehber" mecmualarına göre Konya'nın sosyal, kültürel ve ekonomik yapısı* (Yayın No. 308863) [Yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.

Özkan, T. (2014). Öksüz Yurtları Mecmuası ışığında I. Dünya Savaşı sonunda öksüz kalan çocukların eğitimi. *100. Yılında I. Dünya Savaşı ve Mirası* (C.2). Çanakkale 18 Mart Üniversitesi, 311-326.

Öztürk, K. & Kenan, S. (2022). II. Meşrutiyet dönemi süreli yayınlarında yeni eğitim arayışları ve modern birey düşüncesi. *Osmanlı Araştırmaları, 60*(60), 217-252. https://doi.org/10.18589/oa.1225434.

Özür dileme ve rica (1950, Nisan). *Anıt, 2*(16), 2.

Pak, S. (1995). *Sebilürreşad ve Sırat-ı Müstakim dergilerinde çıkan eğitimle ilgili yazıların tespit ve tahlili*. (Yayın No. 43716) [Yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.

Polat, Ü. (2014) *Mütarekeden Cumhuriyete basında eğitim ve öğretmen sorunları (1918-1923)*. (Yayın No. 451427) [Doktora tezi, Ankara Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.

Radlinska, H. (1932, 1 Kasım). Mekteplerde muvaffakiyetsizliğin içtimaî sebepleri. *Terbiye Postası, 1*(9), 1-3.

R. H. (1933, 1 Şubat). Yeni neşriyat. *Terbiye Postası, 1*(12), 31-32.

Rugg, H. (1932, 1 Eylül). Amerika'da muallim mektepleri (Çev. E. H. Akman). *Terbiye Postası, 1*(7), 17-19.

Sabri Cemil (1927, 15 Kasım). Mazi ve mektep: mektebe hızlı cepheden bir nazar. *Işık Yolu, 1*(1), 15 İkinci Teşrin 1927, 10-11.

Saka, A. (2024). Konya Enerjetizm Felsefe Okulu, Naci Fikret Baştak ve Yeni Fikir'de Yer Alan Yazıları. *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi*(*14*), 696-718. https://doi.org/10.51531/korkutataturkiyat.1429489

Sarıçelik, K. (2010). *Konya'da modern eğitim kurumları (1869-1919)*. Çizgi Kitabevi Yayınları [daha önce doktora tezi olarak hazırlanmıştır].

Selen, M. F. (1933, 1 Ocak). Terbiyesi zor çocuklar [1]. *Terbiye Postası, 1*(11), 21-24; (1933, 1 Şubat). *1*(12), 1-?.

Servet Hamdi (1927, 15 Kasım). Sinemanın insanlar üzerindeki tesiri. *Işık Yolu*, *1*(1), 15 İkinci Teşrin 1927, 7-9.

Sevim (1932, 1 Nisan). Goethe ve J. J. Rousseau. *Terbiye Postası, 1*(2), 53-57.

Sevim (1932, 1 Haziran). Müstait Çocuklar. *Terbiye Postası*, *1*(3), 27.

Sevim (1932, 1 Kasım). Alfabede ilk adım. *Terbiye Postası, 1*(9), 20-22.

Sevim (1933, 1 Mart). İngiltere'de muallimler nasıl yetiştirilir? *Terbiye Postası, 2*(13), 21.

Seyfeddin (1925, 1 Ağustos). Terbiye âlimleri: Montaigne'in pedagojisi. *Yeni Fikir, 1*(10), 1 Ağustos 1341, 21-24/ 221-224.

S. Hamdi (1932, 1 Eylül). Toplu tedris örneği (altıncı sayıdan mabat). *Terbiye Postası, 1*(7), 19-21; (1932, 1 Ekim). *1*(8), 14-16.

Sili, L. (1944, Ocak). 'Görüşlerim' adlı eser hakkında. *Konya [Halkevi]*, *8*(63), II. Kânun 1944, 40-43.

Soysal, M. E. (1932, 1 Mart). Asrî mektep müfettişi. *Terbiye Postası, 1*(1), 13-15.

Soysal, M. E. (1932, 1 Mart). İş ünitelerini seçmek için miyarlar. *Terbiye Postası, 1*(1), 25-28.

Soysal, M. E. (1932, 1 Haziran). Psikanalizm ve terbiye I. *Terbiye Postası, 1*(3), 17-20.

Soysal, M. E. (1932, 1 Ekim). Meslekte mesai iştiraki. *Terbiye Postası, 1*(8), 1-4.

Soysal, M. E. (1932, 1 Aralık). Bir köylünün ağzından köy muallimine mektup. *Terbiye Postası, 1*(10), 11-14.

Soysal, M. E. (1933, 1 Haziran). Tembel çocuklar. *Terbiye Postası, 2*(15-16), 103-105.

Süntar, N. E. (2004). *Konya Halkevi ve eğitim faaliyetleri (1932-1951)* (Yayın No. 148321) [Yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.

Süslü, M. Y. (1940, Mayıs). Folklor ve çocuk edebiyatı. *Konya [Halkevi]*, *4*(32), 1802-1806.

Süslü, M. Y. (1942, Mart). Eski Konya maarif müdürü Üstad Bay Ferit Uğur'u da kaybettik. *Konya [Halkevi]*, *6*(41), 39-40.

Şemsi [Çev.] (1932, 1 Aralık). Polonya'da terbiye hareketleri. *Terbiye Postası, 1*(10), 16-20.

Şimşek, B. (2012). *Kırkambar dergisinin eğitim unsurları yönünden değerlendirilmesi* (Yayın No. 330213) [Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi], YÖK Tez Merkezi

Şişman, M. (2019). *Eğitime giriş*. Pegem Akademi.

Tahir (1932, 1 Eylül). Hayat ve yurt bilgisi dersinde hıfzıssıhha düsturlarının mevkii ne olmalıdır? *Terbiye Postası, 1*(7), 14-16.

Tahsin (1933, 1 Haziran). Çocuk okuma salonları. *Terbiye Postası, 2*(15-16), 150.

Tahsin Nahit (1932, 1 Aralık). Ezbercilik. *Terbiye Postası, 1*(10), 26-27.

Talat, R. (1933, 1 Nisan). Test ve istidat. *Terbiye Postası, 2*(14), 91-93.

Talebe okuyucularımıza (1939, Kasım). *Orta Anadolu, 1*(1), İkinci Teşrin 1939, 16.

Tarihçe (2024, 1 Aralık). https://www.selcuk.edu.tr/tanitim/tarihce/19#

Taşbaş, S. A. (1942, Mart). Bir baba daha kaybettik. *Konya [Halkevi], 6*(41), 41.

Taşkesenlioğlu, L. (2018). Sadeddin Nüzhet'in gazelleri ve diğer şiirleri. *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi,* (20), 307-332.

Taştan, C. (2014). 20 yüzyılın başında gençlik ve düşünce akımları: Konya da çıkan Yeni Fikir dergisi üzerine bir inceleme. *Gençlik Çalıştayları I: Gençlik Politikaları ve Hizmetleri*, Konya.

Tebrik (1909, 26 Ocak). *Konya*, (1902), 3.

Temmuz zarfında halkevi faaliyeti (1945, Temmuz). *Konya [Halkevi], 9*(81), 32.

Terbiye: Bir kitap (1932, 1 Haziran). *Terbiye Postası*, *1*(3), 31.

Terbiye: Hareketler (1932, 1 Haziran). *Terbiye Postası, 1*(3), 31.

Terbiye hareketleri (1932, 1 Nisan). *Terbiye Postası, 1*(2), 63.

Tevfik Nevzat (1913, 25 Temmuz). Vasiyetim. *Rehber, 1*(3), 2[20] Şaban 1331/ 12 Temmuz 1329, 22-23.

Tonguç, İ. H. (1931). *Mürebbinin ruhu ve muallim yetiştirme meselesi*. Köy Hocası Basımevi.

Tonguç, İ. H. (1932, 1 Nisan). Kerschensteiner ve pedagojisi. *Terbiye Postası, 1*(2), 9-30.

Tonguç, İ. H. (1932, 1 Haziran). İş ruhiyatı ve işin kademeleri. *Terbiye Postası, 1*(3), 10-13 (yazar bu makalesi ile "Pedagojik Manada İş Mefhumu" makalelerini daha sonra genişletip kitap hâlinde yayınlamıştır: *İş ve Meslek Terbiyesi*, Hâkimiyet-i Milliye Basımevi, Ankara 1933, 164 sayfa).

Tonguç, İ. H. (1932, 1 Eylül). Joh. Heinrich Pestalozzi 1746-1827. *Terbiye Postası, 1*(7), 21-27.

Tonguç, İ. H. (1932, 1 Ekim). Jean Jacqeus Rousseau 1712-1778. *Terbiye Postası, 1*(8), 9-14.

Tonguç, İ. H. (1933). *İş ve meslek terbiyesi*. Hâkimiyet-i Milliye Basımevi.

Tonguç, İ. H. (1933). *Kerschensteiner*. Türk Maarif Cemiyeti Yayını.

Tonguç, İ. H. (1933, 1 Ocak). Pedagojik manada iş mefhumu. *Terbiye Postası, 1*(11), 1-6.

Tonguç, İ. H. (1960). *Pestalozzi- çocuklar köyü*. (yeniden yayın 2011).

Tonguç, İ. H. & Gündüzlap, F. & İnan, M. R. (1962). *Pestalozzi ve devrim*. İmece Yayınları.

Tonguç, İ. H. (1997). *İsmail Hakkı Tonguç- kitaplaşmamış yazıları (C.1)*. Köy Enstitüleri ve Çağdaş Eğitim Vakfı Yayınları, 49-65.

Torol, İ. (1946, Kasım). Teknik öğretim. *Teknik Dergi, 1*(2), 1.

Torol, İ. (1946, Aralık), Konya Erkek Sanat Enstitüsü 46 yaşına girerken. *Teknik Dergi, 1*(3), 1-2.

Totaysalgır, G. (1950, Mayıs- Haziran). Akşehir İlçesi ve eski eserler. *Konya [Halkevi], 14*(139-140), 8-10.

Turgut (1938, Ağustos- Eylül). Ermenekli Rüştü'nün İzmir'de bıraktığı bazı hatıralar. *Konya [Halkevi], 2*(24-25), 1366-1367.

Turgut, P. (2010). *Konya "Türk Sözü" gazetesi (1917–1918)* (Yayın No. 279032) [Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi], YÖK Tez Merkezi, 83-84.

Türkkan, R. O. (1949, 20 Ocak). Türk anaları, sizden bekliyoruz. *Millî Birlik, 1*(2-1), 2, 6-7, 13.

Tüzüner, A. A. (1919, 13 Eylül). Mahalle mektepleri ve medreseler. *Hak Yolu Konya, 1*(5), 16 Zilhicce 1337/ 13 Eylül 1335, 6-7.

Uğurlu, A. (2020). *Baba Hüsni ve divanı* (Yayın No: 629022) (Yüksek lisans tezi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi], YÖK Tez Merkezi, 195.

Uğur, M. F. (1929, 15 Mayıs). Tedrisatta kitap-1. *Kervan, 1*(5), 1.

Uğur, M. F. (1929, 8 Haziran). Tedrisatta kitap [2]. *Kervan, 1*(6), 1-2.

Uğur, M. F. (1939, Eylül). Hasan Fehmi Turgal'a ait bazı hatıralar- II. *Konya [Halkevi], 3*(30), 1549.

Uğur, M. F. (1942, Ocak). Muallim Mehmet Arif. *Konya [Halkevi], 5*(39), II. Kânun 1942, 63-64.

Uğur, M. F. & Koman, M. M. (1942, Kasım). Büyük Karatay medresesi. *Konya [Halkevi], 7*(49), II. Teşrin 1942, 35-40.

Ulaşer, S. (2007). *Folklor Postası, Bizim Yayla, Şimdilik dergileri* [Yayınlanmamış lisan tezi, Selçuk Üniversitesi]. [teze ulaşılamamıştır].

Uludağ, O. Ş. (1940, Ocak). L'art Turc. *Konya [Halkevi]*, *4*(31), İkinci Kânun 1940, 1627-1631.

Uludağ, O. Ş. (1943, Kasım- Aralık). Yarım asır önce Konya'nın yabancı gözle görünüşü. *Konya [Halkevi]*, *8*(61-62), II. Teşrin - I. Kânun 1943, 6-14.

Ulusoy, H. A. (1933, 1 Şubat). Ana baba konuşmaları. *Terbiye Postası, 1*(12), 26-31.

Ulusoy, H. A. (1933, 1 Mart). Ana baba konuşmaları. *Terbiye Postası*, 2(13), 25-26.

Ulutürk, M. (2013, Kış). Konya kültür ve tarihi açısından Anıt dergisi. *Turkish Studies - International Periodical for The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic 8*(2), 303-318.

Usman, E. R. (1946, Şubat). Halkevi. *Konya [Halkevi]*, *10*(88), 3.

Uşaklıgil, H. Z. (1943, Mart- Haziran). Mevlâna. *Konya [Halkevi]*, *7*(53-56), 13.

Uyar, V. S. (1948, Ağustos- Eylül). Konya bilginleri. *Konya [Halkevi]*, *11[12]*(118-119), 44-48.

Uyar, V. S. (1948, Ekim- Kasım). Konya bilginleri. *Konya [Halkevi]*, *12*(120-121), 41-43.

Uyar, V. S. (1949, Ocak- Şubat). Konya bilginleri. *Konya [Halkevi]*, *13*(123-124), 31-36.

Uyar, V. S. (1949, Mart- Nisan). Konya bilginleri. *Konya [Halkevi]*, *13*(125-126), 29-32.

Uyar, V. S. (1949, Mayıs- Haziran). Konya bilginleri. *Konya [Halkevi]*, *13*(127-128), 13-17.

Uyar, V. S. (1949, Temmuz- Ağustos). Konya bilginleri. *Konya [Halkevi]*, *13*(129-130), 43-50.

Uyar, V. S. (1949, Eylül- Ekim). Konya bilginleri. *Konya [Halkevi]*, *13*(131-132), 33-37.

Uyar, V. S. (1950, Mayıs- Haziran). Konya bilginleri. *Konya [Halkevi]*, *14*(139-140), 1-7.

Uzluk, F. N. (1942, Mart). Kaybettiğimiz değerli bir bilgin: muallim Mehmet Ferit Uğur. *Konya [Halkevi]*, *6*(41), 19-21.

Uzluk, F. N. (1947, Nisan- Mayıs- Haziran). Konya'da Selçuklular devri eserleri için akademi açılmalıdır. *Konya [Halkevi]*, *11*(102-103-104), 1-3.

Uzluk, F. N. (1947, 25 Ağustos). Konya'da Selçuklular devri eserleri için akademi açılmalıdır, *Ekekon*, ??

Uzluk, Ş. (1948, Mart). Halkevinin 13 Mart 1948 öğretmenler jübilesi münasebetiyle. *Konya [Halkevi]*, *12*(113), 1-26.

Ülker (1933, 1 Nisan). Fransa köy mektepleri. *Terbiye Postası, 2*(14), 90-91.

Ülkü, F. S. (1940, Kasım- Aralık). Halkevinde çalışma yolları. *Konya [Halkevi]*, *5*(34), II. Teşrin - I. Kânun 1940, 1997-1998.

Ünişen, A. (2013). *II. Meşrutiyet döneminde İstanbul'da yayımlanan başlıca mecmualardaki eğitim bilimleri ile ilgili makalelerin değerlendirilmesi* (Yayın No. 345546) [Doktora tezi, Gaziantep Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.

Ünver, A. S. (1945, Aralık; 1946, Ocak). XV. Asırda Türklerde dinî ve fennî ilimlerin durumu ve Fatih Sultan Mehmet ve çıkaracağımız netice. *Konya [Halkevi]*, *10*(86-87), 1-13.

Üzümcü G. (2015). *Yeni Fikir mecmuasının tahlili fihristi, incelenmesi ve seçilmiş metinler* (Yayın No. 405676) [Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.

Vahit (1929, 15 Kasım). Halit Ziya Bey babamızın hatıralarından. *Işık Yolu*, *4*(28), 15 İkinci Teşrin 1929, 10-11.

Varış, F. (1996). *Eğitimde program geliştirme: teori ve teknikler*. Alkım Yayıncılık.

Varlık, M. B. (1981, 2). 1919-1938 döneminde Konya'da yayınlanan dergiler. *İletişim*, (2), 53-81.

Varlık, M. B. (2013a). Dil, Edebiyat, Tarih Araştırmaları [Dergisi]. *Kebikeç*, (36), 229-231.

Varlık, M. B. (2013b). Nail Çakırhan ve Kervan dergisi üzerine notlar. *Kebikeç*, (36), 233-242.

Vilayet havadisi: talebe-i ulûm imtihanları (1909, 9 Mart). *Barika*, *1*(4), 24 Şubat, 11-12.

Vilâyet şuûnu (1919, 19 Temmuz). *Hak Yolu Konya*, *1*(1), 18 [20] Şevval 1337/ 19 Temmuz 1335, 11-12.

Vilâyet şuûnu (1919, 10 Ağustos). *Hak Yolu Konya*, *1*(3), 10[13] Zilkade 1337/ 10 Ağustos 1335, 8.

Yalman, A. E. (1914). *The Development of modern Turkey As measured by its press* [Doktora Tezi, Columbia Üniversitesi], s.117.

https://seyfocenter.com/wp-content/uploads/2016/10/Ahmed-Emin-Yalman-Development-of-modern-Turkey-1914.pdf

Yapar Gönenç, A. (2011, Aralık). Türkiye'de dergiciliğin tarihsel gelişimi. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi* (29). https://doi.org/10.17064/iüifhd.09388

Yardımcı M. H. (1926, 1 Aralık). İntikat: mühim ve müfit bir eser. *Yeni Fikir*, *2*(17), 1 Kânunuevvel 1926, 25-28/401-404.

Yavuz, E (2004). *Yaygın eğitim kurumu olarak Konya Halkevi ve Konya Halkevi kültür dergisi üzerine bir araştırma* (Yayın No. 147393) [Yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.

Yazar, M. B. (1911, 29 Nisan). Tebrik. *Ufk-ı Âti*, *1*(3), 16 Nisan 1327, 1-2.

Yeşil Türbede Mevlânâ'nın yattığı köşe [resim ve altyazısı] (1949, 20 Şubat). *Millî Birlik*, *1*(2-2), 1.

Yeşilyurt, S. (1948, Haziran- Temmuz). Konya. *Konya [Halkevi]*, *11[12]*(116-117), 1.

Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemi*. Seçkin Yayıncılık.

Yıldırım, İ. & Ertin, H. & Başağaoğlu, İ. (2016). Türk tıp tarihinde "Anadolu Kliniği" (1933-1954). *Anadolu Kliniği*; *21*(1), 4-41.

Yılmaz, D. & Süntar Akhan, N. E. (2011, Bahar). İlk dönem Halkevlerinin eğitim faaliyetleri "Konya Halkevi örneği". *Karadeniz Araştırmaları,* (29), 59-95.

Yılmaz, F. (1929, 1 Mart). Nijat B./Merhum Konya Lisesi müdürü. *Kervan, 1*(1), 3.

Yılmaz, M. L. (1949, Ocak). Dertlerimiz. *Bozok, 1*(1), 5, 13.

Yurdakul, T. N. (2024). *II. Meşrutiyet dönemi süreli yayınlarından Yeni Fikir Mecmuası'nda eğitim* (Yayın No. 895502) [Yüksek lisans tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.

Yurt haberleri (1917, 15 Aralık). *Öksüz Yurtları Mecmuası, 1*(11), 15 Kânunuevvel 1333, 85-86.

Yurt haberleri (1918, 30 Ocak). *Öksüz Yurtları Mecmuası, 1*(14), 30 Kânunusani 1333, 114.

y.y. (1909, 15 Şubat). Terbiye-i etfal. *Barika, 1*(1), 1[2] Şubat 1324, 4-6.

y.y. (1909, 21 Nisan). Usul-i tedris. *Barika, 1*(8), 1 Rebiyülahir 1327/ 8 Nisan 1325, 12-13, 16.

y.y. (1911, 11 Mayıs). İmtihan belası. *Ufk-ı Âti, 1*(4), 28 Nisan 1327, ön kapak içi/ arka kapak içi.

y.y. (1911, Eylül). Açık mektup, *Ufk-ı Âti, 1*(12), arka kapak.

y.y. (1912, Kasım). Tarih-i Edebiyat-ı Osmaniye. *Şahap, 2*(7/1) [Teşrinisani 1328], arka kapak.

y.y. (1917, 15 Temmuz). Ecnebi mektepleri ve yurtlar. *Öksüz Yurdu Mecmuası, 1*(1), ??

y.y. (1917, 30 Kasım). Feminizm ve koketri. *Ocak Konya, 1*(3), 30 Teşrinisani 1333, 23.

y.y. (1917, 30 Kasım). Yurtlarda idari teceddüt. *Öksüz Yurtları Mecmuası, 1*(10), 30 Teşrinisani 1333, 73-74.

y.y. (1917, 30 Kasım). Musahabât-ı ahlakiye nasıl öğretilecek?- 4-. *Öksüz Yurtları Mecmuası, 1*(10), 30 Teşrinisani 1333, 74-75 (Seri bir yazı olan bu makalenin, derginin 12. sayısında da yayınlandığı tespit edilmekle (y.y. 3 Ocak 1917: 2) birlikte ilgili sayıya ulaşılamadığı için içeriği hakkında malumat verilememiştir).

y.y. (1918, 2 Mart). Elim bir uful. *Ocak Konya, 1*(12), 02 Mart 1334, 96.

y.y. (1919, 20 Ağustos). Eski leylî mektepler. *Hak Yolu Konya, 1*(4), 25 [28] Zilkade 1337/ 20 Ağustos 1335, 1-2.

y.y. (1919, 27 Eylül). Maarifimiz. *Hak Yolu Konya, 1*(6), 30 Zilhicce 1337/ 27 Eylül 1335, 8-10.

y.y. (1925, 1 Mayıs). Müfettişler kongresi. *Yeni Fikir*, *1*(8), 1 Mayıs 1341, 21.

y.y. (1926, 1 Aralık). Arz-ı şükran. *Yeni Fikir*, *2*(17), 1 Kânunuevvel 1926, 1/ 377.

y.y. (1927, 1 Mart). Teşekkür. *Yeni Fikir*, *2*(21), 10/ 466.

y.y. (1927, 15 Nisan). Yeni Fikir'in hami ve müzahirleri. *Yeni Fikir*, *2*(23), 1/ 505.

y.y. (1931, 15 Şubat). Kara haber. *Işık Yolu*, *5*(37), 1.

y.y. (1931, 15 Şubat). Müteessiriz. *Işık Yolu*, *5*(37), 17.

y.y. (1932, 1 Mart). Mecmuamızın bağlandığı prensip ve gayesi. *Terbiye Postası, 1*(1), ön kapak içi.

y.y. (1932, 1 Mart). Büyük bir ziya. *Terbiye Postası, 1*(1), arka kapak içi.

y.y. (1932, 1 Haziran). Orta tedrisatta didaktik prensipler. *Terbiye Postası, 1*(3), 20-23.

y.y. (1932, 1 Haziran). Cihan terbiye teşekkülleri. *Terbiye Postası, 1*(3), 32.

y.y. (1932, 1 Haziran). Dergi tavsiyeleri. *Terbiye Postası, 1*(3), arka kapak içi.

y.y. (1932, 1 Kasım). Muallim mekteplerinde iş dersi. *Terbiye Postası, 1*(9), 18-19.

y.y. (1933, 1 Şubat). Didaktikte müşahede usulü. *Terbiye Postası, 1*(12), ??.

y.y. (1933, 1 Mart). İmtihan komisyon raporu. *Terbiye Postası, 2*(13), 42-43.

y.y. (1933, 1 Mart). Köy mektepçiliği. *Terbiye Postası, 2*(13), 44-47.

y.y. (1933, 1 Mart). Yeni neşriyat. *Terbiye Postası, 2*(13), 47-48.

y.y. (1933, 1 Nisan). Muallim ve mektep tipleri: numaralar. *Terbiye Postası, 2*(14), 59-61.

y.y. (1933, 1 Nisan). Tek kitap. *Terbiye Postası, 2*(14), 71-72.

y.y. (1933, 1 Nisan). Yabancı memleketlerde maarif hayatı: Fransa'da Fransız Muallimler Birliğinin kongresi. *Terbiye Postası, 2*(14), 94.

y.y. (1933, 1 Nisan). Yabancı memleketlerde maarif hayatı: Belçika'da "O. Decroly kitabı". *Terbiye Postası, 2*(14), 95.

y.y. (1933, 1 Nisan). Yabancı memleketlerde maarif hayatı: İngiltere'de "ev ve mektep". *Terbiye Postası, 2*(14), 95-96.

y.y. (1933, 1 Nisan). Yabancı memleketlerde maarif hayatı: İspanya'da "faal cumhuriyet mektebi". *Terbiye Postası, 2*(14), 94-95.

y.y. (1933, 1 Haziran). Çocuk haftası. *Terbiye Postası, 2*(15-16), 97-98.

y.y. (1933, 1 Haziran). Ezber ve inşadın tedris usulü. *Terbiye Postası, 2*(15-16), 130-131.

y.y. (1933, 1 Haziran). Tesadüfi bir ders günü. *Terbiye Postası, 2*(15-16), 153-157.

y.y. (1933, 1 Haziran). Çocuklara ait vecizeler. *Terbiye Postası, 2*(15-16), 152, 160.

y.y. (1933, 1 Haziran). Gramerin tedris usulü. *Terbiye Postası, 2*(15-16), 143-144.

y.y. (1936, Ekim). Üç Selçuk sultanına sadakatle hizmet eden Emir Celâlettin Karatay'ın Konya'daki muhteşem medresesine ait Arapça vakfiyeden çıkarılan hülâsa. *Konya [Halkevi]*, *1*(2), I. Teşrin 1936, 127-128.

y.y. (1936, Kasım). Emir Celâlettin Karatay'ın Konya'daki muhteşem medresesine ait Arapça vakfiyeden çıkarılan hülâsa. *Konya [Halkevi]*, *1*(3), II. Teşrin 1936, 189-191.

y.y. (1942, Temmuz). Kayıplarımız: Ferit Uğur. *Konya [Halkevi]*, *6*(45), 18-19.

y.y. (1943, Ekim). Cumhuriyet devrinde Konya'daki millî ve resmî teşekküllerin çalışmasına genel bir bakış. *Konya [Halkevi]*, *7*(60), I. Teşrin 1943, 21-46.

y.y. (1943, Ekim). Konya'da basım hayatı. *Konya [Halkevi]*, *7*(60), I. Teşrin 1943, 47-48.

y.y. (1944, Aralık- 1945, Ocak- Mart). Halkevlerinin XIII. yıldönümünde başbakanımızın söylevi. *Konya [Halkevi]*, *9*(74-77), 18-21.

y.y. (1949, Ocak). Alaylı olaylar. *Bozok, 1*(1), 15.

y.y. (1949, Ocak). Ülküdaşımız Millî Birlik. *Bozok, 1*(1), 16.

y.y. (1949, 20 Şubat). Fıkralar. *Millî Birlik, 1*(2-2), 15.

y.y. (1949, Temmuz). Gayemize uygun yazılardan özetler: dostlar ne dedi, biz ne istiyoruz. *Anıt, 1*(6), 2, 23.

y.y. (1949, Eylül). Gayemize uygun yazılardan özetler: Profesör Babinger: Anıt Dergisi Avrupa'da nasıl karşılandı. *Anıt, 1*(8), 2.

y.y. (1949, Aralık). Yazarların soyadlarına göre fihrist. *Anıt, 1*(12), 21.

y.y. (1949, Aralık). Makalelerin fihristi. *Anıt, 1*(12), 22.

y.y. (1949, Aralık). Hâltercümeleri. Büyük Millet Meclisi reislerinden eski Şeriye Vekili Hadimli Hoca Mehmet Vehbi Çelik. *Anıt, 1*(11), 2, 23.

EKLER

EK-1: Barika 1.Sayı Kapağı

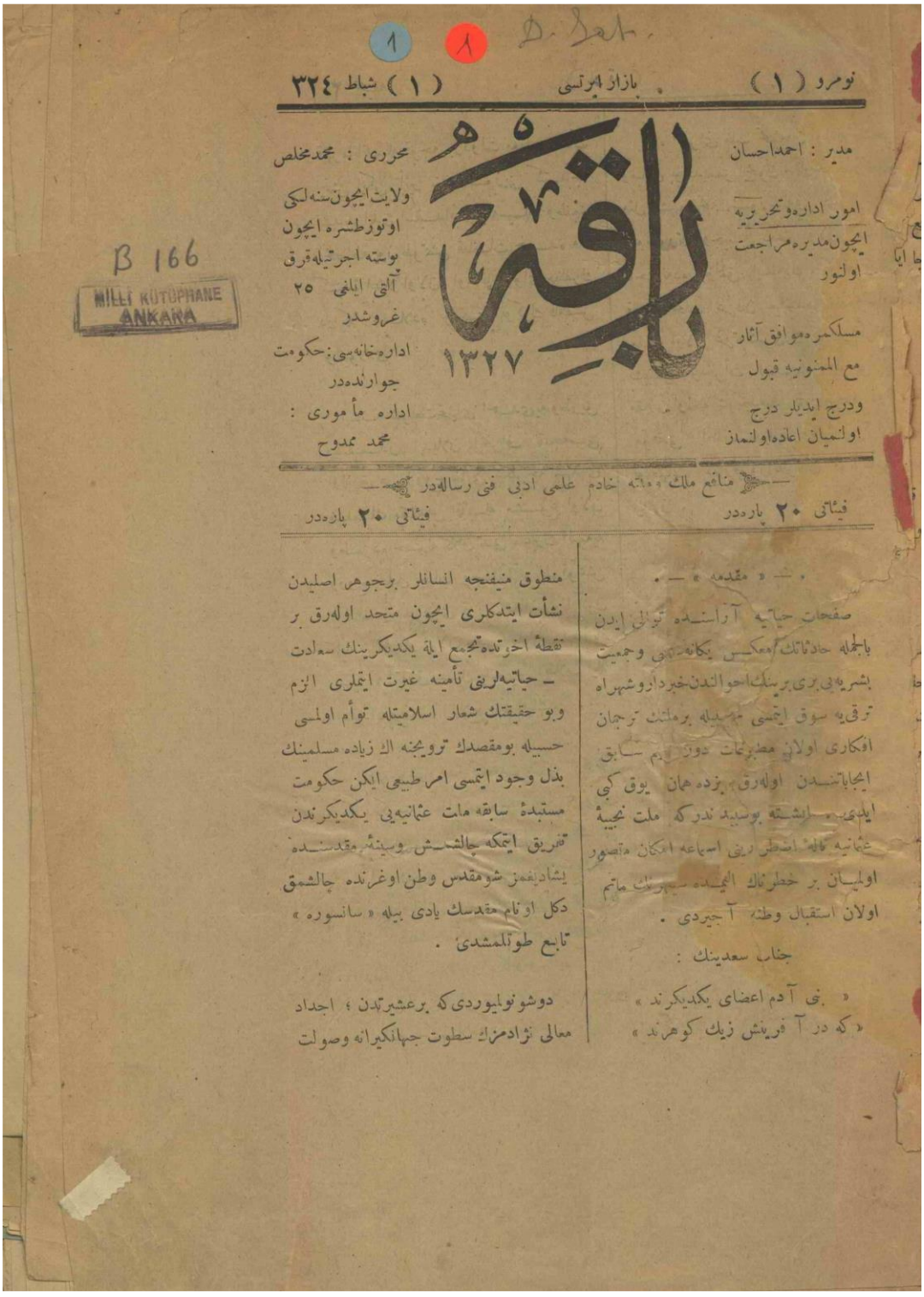

نومرو (۱) بازار ایرتسی (۱) شباط ۳۲٤

بارقه

۱۳۲۷

مدیر : احمداحسان

امور اداره وتحریریه ایچون مدیره مراجعت اولنور

مسلکمز موافق آثار مع المنونیه قبول ودرج ایدیلر درج اولنمیان اعاده اولنماز

محرری : محمدمخلص

ولایت ایچون سنه لکی اوتوز طشره ایچون یوسته اجرتیله قرق آلتی ایلنی ۲۵ غروشدر

اداره خانه سی: حکومت جوارنده در

اداره مأموری : محمد ممدوح

منافع ملك و ملته خادم علمی ادبی فنی رساله در

فیاتی ۲۰ پاره در

فیاتی ۲۰ پاره در

« مقدمه »

صفحات حیاتیه آراسنده توانی ایدن بالجمله حادثاتك معکس یکانه نبی وجمعیت بشریه یی بری برینك احوالدن خبردار و شهراه ترقیه سوق ایتمسی تسهیله برملتك ترجمان افکاری اولان مطبوعات دوریم سابق ایجاباتندن اولهرق بزده همان یوق کبی ایدی . ایشته بوسید ندر که ملت نجیبهٔ عثمانیه نك اسطر لابی اسباعه امکان مأصور اولمیان بر خطرناك الیمده سیرینك ماتم اولان استقبال وطنه آجیردی .

جناب سعدینك :

« بنی آدم اعضای یکدیکرند »
« که در آفرینش زیك کوهرند »

منطوق منیفنجه انسانلر برجوهر اصلیدن نشأت ایتدکلری ایچون متحد اولهرق بر نقطهٔ اخرتده تجمع ایله یکدیکرینك سعادت ـ حیاتیه لربنی تأمینه غیرت ایتملری لزم وبو حقیقتك شعار اسلامیتله توأم اولمسی حسیله بومقصدك ترویجنه الك زیاده مسلمینك بذل وجود ایتمسی امر طبیعی ایکن حکومت مستبدهٔ سابقه ملت عثمانیه یی یکدیکرندن تفریق ایتمکه چالشمش وسینهٔ مقدسنده یشادیغمز شومقدس وطن اوغرنده چالشمق دکل اونام مقدسك یادی بیله « سانسوره » تابع طوتلمشدی .

دوشونولیوردی که برعشیرتدن ؛ اجداد معالی نژادمزك سطوت جهانکیرانه وصولت

B 166
MİLLİ KÜTÜPHANE
ANKARA

EK-2: Ufk-ı Âti 1.Sayı Kapağı

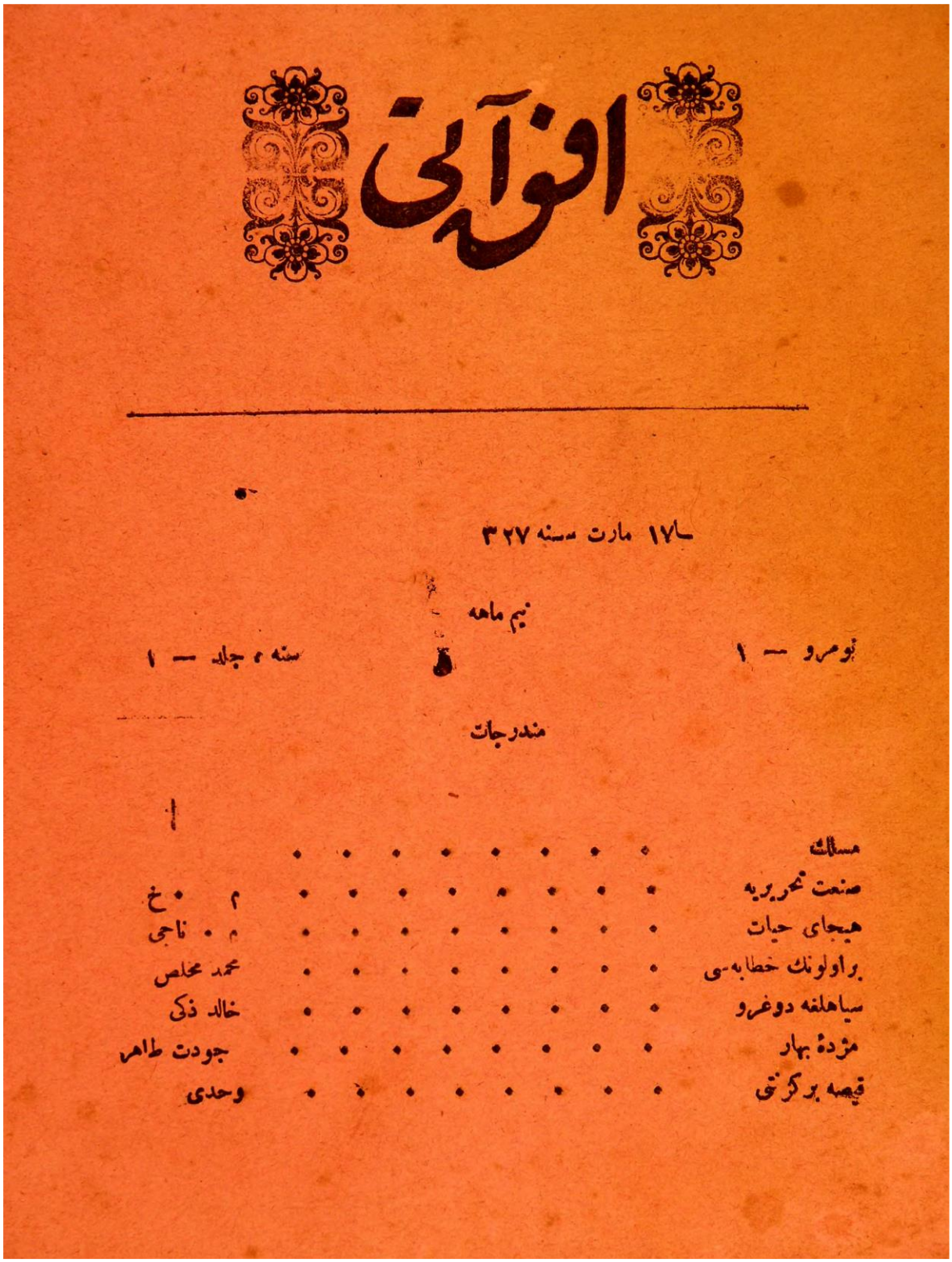

افق آتی

۱۷ مارت سنه ۳۲۷

نیم ماهه

نومرو — ۱ سنه ۱ جلد — ۱

مندرجات

مسلك
صنعت تحریریه م . خ
هیجای حیات م . ناجی
براولونك خطابه‌سی محمد مخلص
سیاهلغه دوغرو خالد ذکی
مژدهٔ بهار جودت طاهر
قیصه برکرتی وحدی

EK-3: Şahap 1.Sayı Kapağı

۱ نومرو نسخه‌سی ۳۰ پاره

شهاب

کوندریله‌جك مقالات و آبونه‌و بیلمجه‌لر مظفر حامد نامنه ارسال ایدلمليدر

اداره‌خانه‌سی : قونیه‌ده مشرق عرفان مطبعه‌سنده شهاب رساله‌سی

ادبی ، فکری ، فلسفی ، اجتماعی ، فنی رسالهٔ ماهیه‌در .

« ماهی »

نومرو : ۱ — ۱۷ مارت ۳۲۸ — سنه ۰ جلد : ۱

مندرجات

مسلك	هیئت تحریریه
۱۰ تموز حریقی «منظوم»	محمد صادق
زمزمهٔ غرام «	قیطاززاده ناظم
شب ماتم «	مظفر حامد
حیات یولنده «	نامدار شهاب
صباح اولورکن	نیازی
لوحهٔ الم	عبداه جودت
انجام حیات	عبداه حلمی
کوزلرك	خ ...
بریازك صوك جیچکی	اسماعیل زهدی
طلوعی بکلرکن	م ■ ع

(ابونه شرائطی)

	خارج :	داخل :
سنه‌لك :	۱۶	۱۲
التی آیلق :	۹	۷ فروشدر

EK-4: Rehber Konya 1.Sayı Kapağı

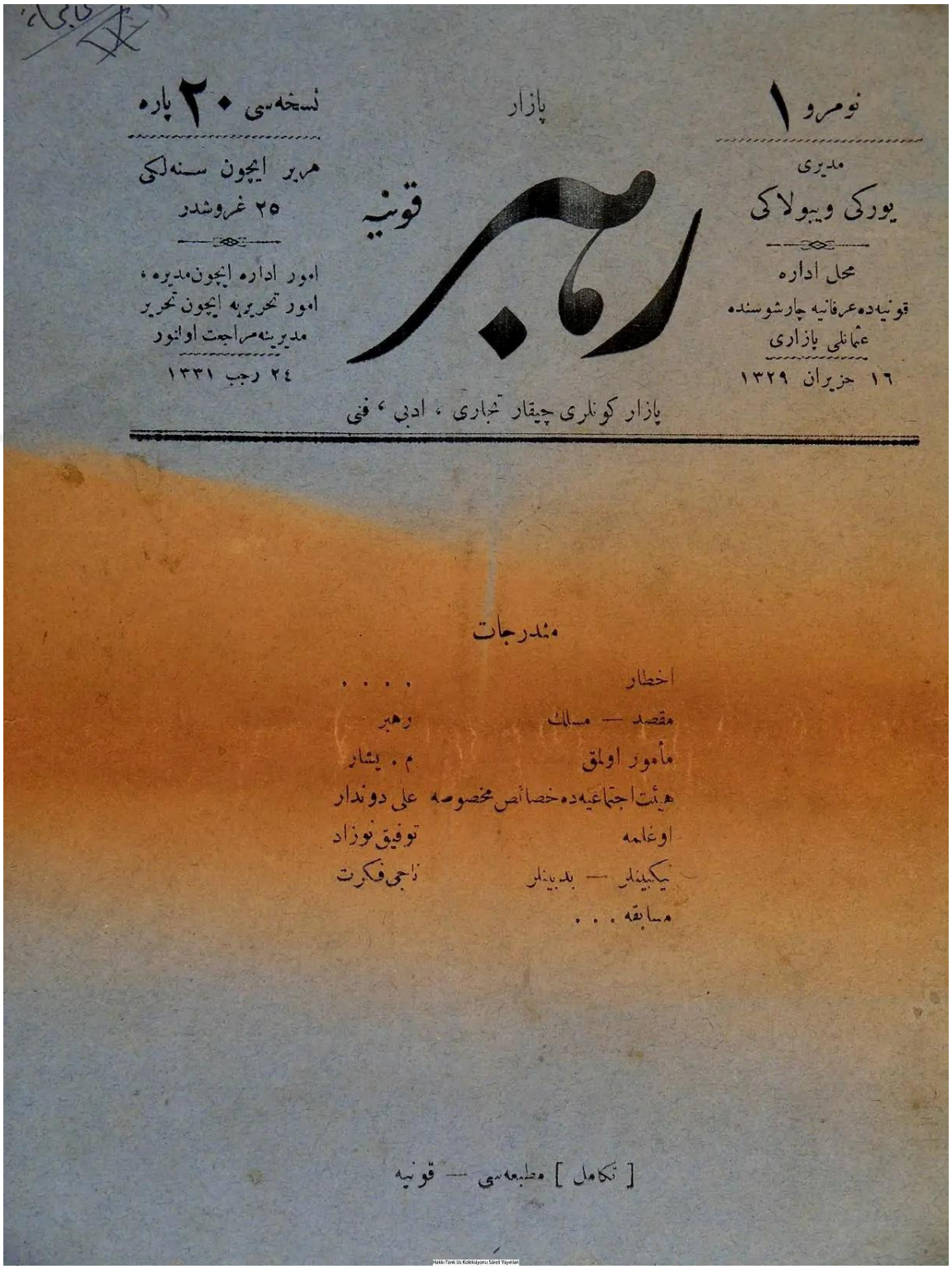

نومرو ۱

مدیری
یورکی ویبولاکی

محل اداره
قونیه ده عرفانیه چارشوسنده
عثمانلی بازاری

۱۶ حزیران ۱۳۲۹

پازار

رهبر قونیه

پازار کونلری چیقار تجاری ، ادبی ، فنی

نسخه سی ۲۰ پاره

مربر ایچون سنه لکی
۲۵ غروشدر

امور اداره ایچون مدیره ،
امور تحریریه ایچون تحریر
مدیرینه مراجعت اولنور

۲٤ رجب ۱۳۳۱

مندرجات

اخطار . . . .
مقصد — مسلك رهبر
مأمور اولق م . یشار
هیئت اجتماعیه ده خصائص مخصوصه علی دوندار
اوغامه توفیق نوزاد
یکیلر — بدیلر ناجی فکرت
مسابقه . . .

[تکامل] مطبعه سی — قونیه

Hoca Tahir Us Koleksiyonu Süreli Yayınlar

EK-5: Yeni Çiftçi 1.Sayı Kapağı

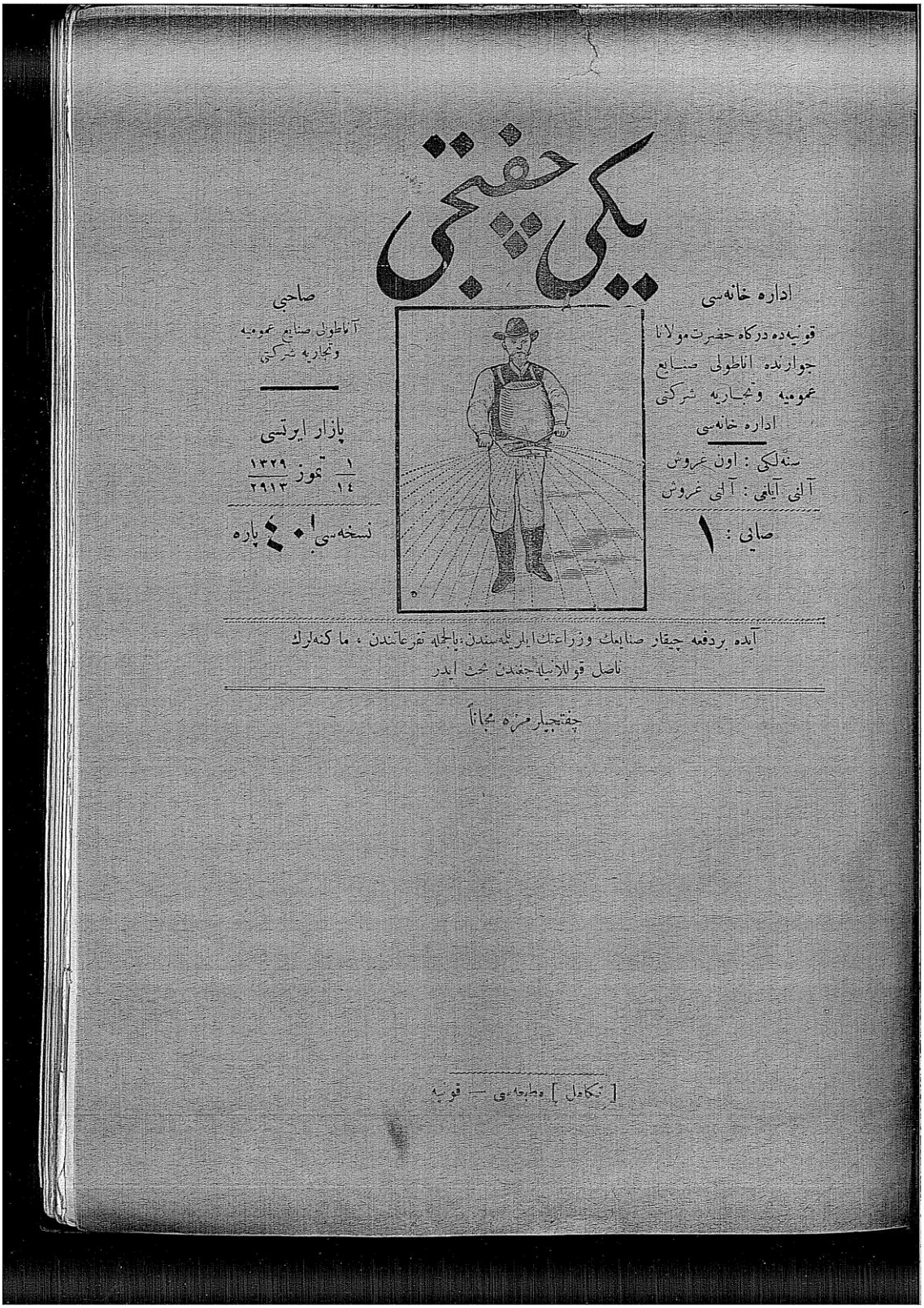

یکی چفتچی

صاحبی

آناطولی صنایع عمومیه
وتجاریه شرکتی

پازار ایرتسی

۱/۱۴ تموز ۱۳۲۹/۲۹۱۳

نسخه‌سی ۱۰ پاره

اداره خانه‌سی

قونیه‌ده درگاه حضرت مولانا
جوارنده اناطولی صنایع
عمومیه وتجاریه شرکتی
اداره خانه‌سی

سنه‌لکی : اون غروش
آلتی آیلغی : آلتی غروش

صایی : ۱

آیده بردفعه چیقار صنایعك وزراعتك ایلرلیه‌سندن، بالجمله تفرعاتندن ، ما کنه‌لرك
ناصل قوللانیلمه‌سندن بحث ایدر

چفتچیلره مژده مجاناً

[نکامل] مطبعه‌سی — قونیه

EK-6: Öksüz Yurtları Mecmuası 10.Sayı Kapağı

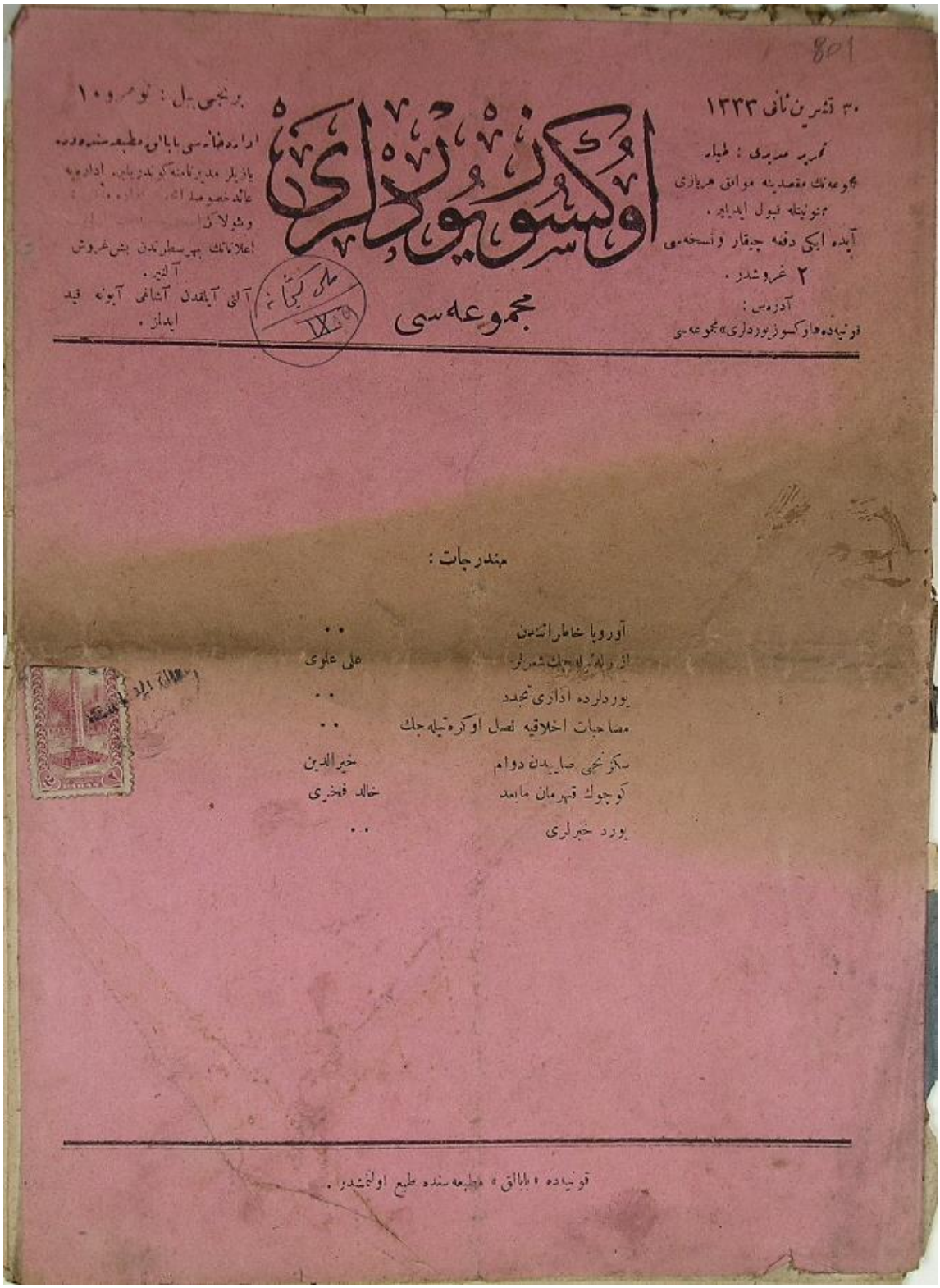

٣٠ تشرين ثانى ١٣٢٣

تحرير مديرى : طيار

مجموعه‌نك مقصديله موافق هر يازى منونيتله قبول ايدر .

آيده ايكى دفعه چيقار و نسخه‌سى ٢ غروشدر .

آدرس :
قونيه‌ده «اوكسوز يوردلرى» مجموعه‌سى

اوكسوز يوردلرى

مجموعه‌سى

برنجى يل : نومرو ١٠

ادارەخانه‌سى بابالى مطبعه‌سنده‌در .
يازيلر مدير نامنه گوندريلير . ادارويه عائد خصوصلر . . . .
وشيلاكرا
اعلانلرك بهر سطريندن بش غروش آلنير .
آلى آيلقدن آشاغى آبونه قبد ايدلز .

ملى كتابخانه
IX.19

مندرجات :

آوروپا خاطراتمدن	..	
اولدرلرلا محبت شعرلرى	على علوى	
يوردلرده اداره تجدد	..	
مصاحبات اخلاقيه فصل اوكرەتيله جك	..	
سكونجى صايدن دوام	خيرالدين	
كوچوك قهرمان مابعد	خالد فخرى	
يورد خبرلرى	..	

قونيده « باباق » مطبعه‌سنده طبع اولنمشدر .

EK-7: Ocak Konya 1.Sayı Kapağı bulunamadığı için 1.sayfası

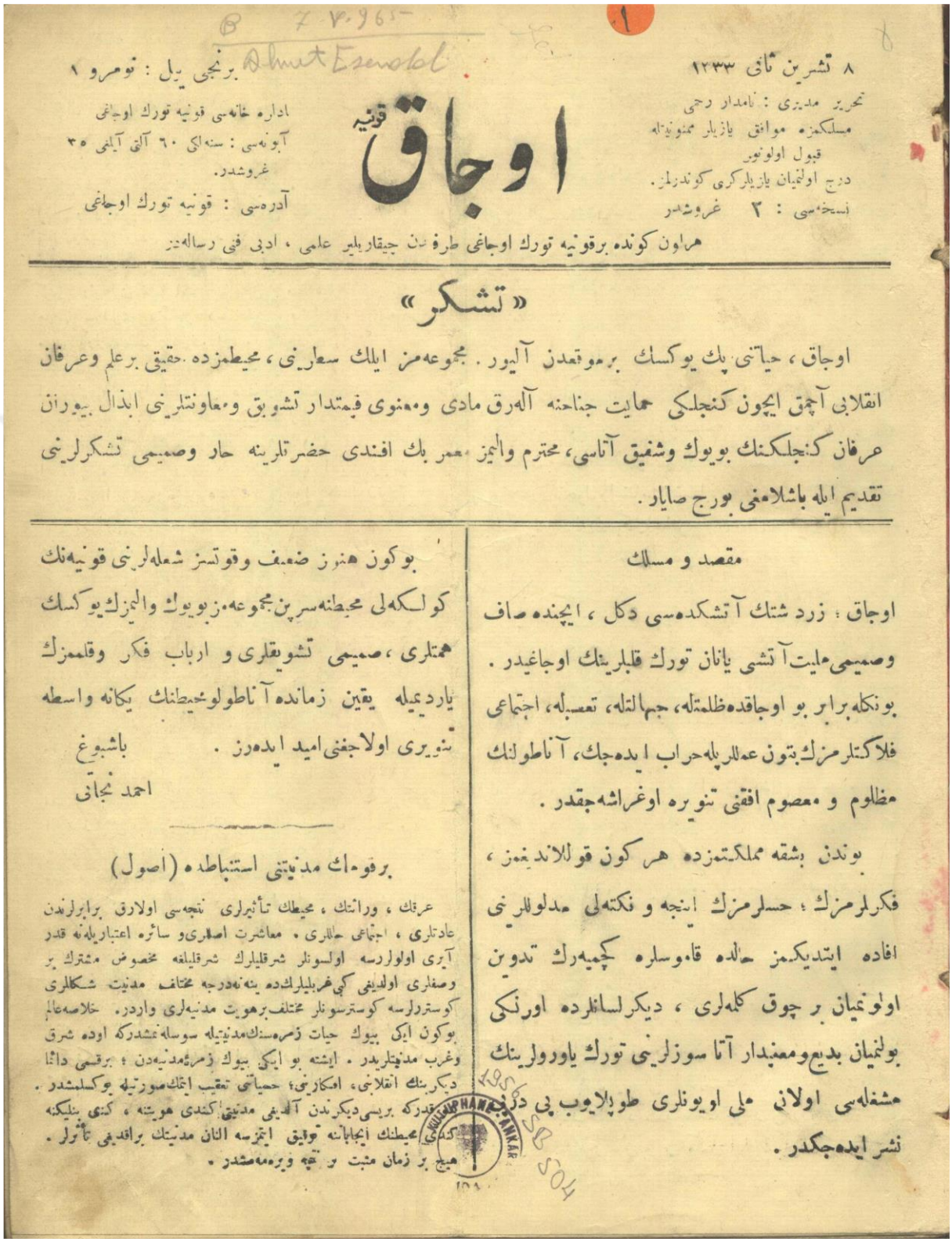

برنجی یل : نومرو ۱

۸ تشرین ثانی ۱۲۳۳

اداره خانه‌سی قونیه تورك اوجاغی
آبونه‌سی : سنه‌لکی ۶۰ آلتی آیلغی ۳۵ غروشدر.
آدره‌سی : قونیه تورك اوجاغی

اوجاق قونیه

تحریر مدیری : نامدار رحمی
مسلکمزه موافق یازیلر ممنونیتله قبول اولونور
درج اولنمیان یازیلر کری کوندرلمز.
نسخه‌سی : ۲ غروشدر

همراون کونده برقونیه تورك اوجاغی طرفندن جیقاریلیر علمی ، ادبی فنی رساله‌در

«تشکر»

اوجاق ، حیاتنی پك یوکسك برموقعدن آلیور . مجموعه‌مز ایلك سطرینی ، محیطمزده حقیقی برعلم وعرفان انقلابی آچمق ایچون کنجلکی حمایت جناحنه آلهرق مادی ومعنوی قیمتدار تشویق ومعاونتلرینی ابذال بیورن عرفان کنجلکنك بویوك وشفیق آتاسی، محترم والیمز معمر بك افندی حضرتلرینه حار وصمیمی تشکرلرینی تقدیم ایله باشلامغی بورج صایار .

مقصد و مسلك

اوجاق ؛ زرد شتك آتشکده‌سی دکل ، ایچنده صاف وصمیمی ملیت آتشی یانان تورك قلبلرینك اوجاغیدر . یونکله برابر بو اوجاقده ظلمتله، جهالتله، تعصبله، اجتماعی فلاکتلرمزك بتون عمللرپله حراب ایده‌جك، آناطولنك مظلوم و معصوم افقنی تنویره اوغراشه‌جقدر .

بوندن بشقه مملکتمزده هر کون قوللاندیغمز ، فکرلرمزك ؛ حسلرمزك اینجه و نکته‌لی مدلوللرینی افاده ایتدیکمز حالده قاموسلره کچمیه‌رك تدوین اولونمیان بر چوق کلمه‌لری ، دیکرلسانلرده اورنکی بولنمیان بدیع ومعنیدار آتا سوزلرینی تورك یاورولرینك مشغله‌سی اولانی ملی اویونلری طوپلایوب پی درپی نشر ایده‌جکدر .

بوکون هنوز ضعیف وقوتسز شعله‌لرینی قونیه‌نك کولکه‌لی محیطنه‌سرپن مجموعه‌مز بویوك والیمزك یوکسك همتلری ، صمیمی تشویقلری و ارباب فکر وقلممزك یاردیمیله یقین زمانده آناطولو محیطنك یکانه واسطه تنویری اولاجغنی امید ایده‌رز .

باشبوغ
احمد نجاتی

برقوماك مدنیتنی استنباطه (اصول)

عرقك ، وراثتك ، محیطك تأثیرلری نتجه‌سی اولارق برابرلرندن عادتلری ، اجتماعی حالری ، معاشرت اصلری و سائره اعتباریله‌نه قدر آیری اولورلرسه اولسونلر شرقلیلرك شرقلیلغه مخصوص مشترك بر وصفلری اولدیغی کبی غربلیلرك‌ده بنه‌نه‌درجه مختلف مدنیت شکللری کوسترورلرسه کوسترسونلر مختلف برهویت مدنیه‌لری واردر. خلاصه‌عالم بوکون ایکی بیوك حیات زمره‌سنك مدنیتیله سوسله‌نمشدرکه اوده شرق وغرب مدنیتلریدر . ایشته بو ایکی بیوك زمرهٔ مدنیه‌دن ؛ برقسمی داثما دیکرینك انقلابنی، افکارینی؛ حیاتنی تعقیب ایتمك‌صورتیله یوکسلمشدر . قدرکه بریسی دیکرندن آلدیغی مدنیتی کندی هویته ، کندی بنلیکنه کندی محیطنك ایجابانه توفیق ایتمسه الناں مدنیتك براقدیغی تأثرلر . هیچ بر زمان مثبت بر نتیجه ویرممشدر .

B 7 V.965
Ahmet Esenbel

EK-8: Hak Yolu Konya 1.Sayı Kapağı

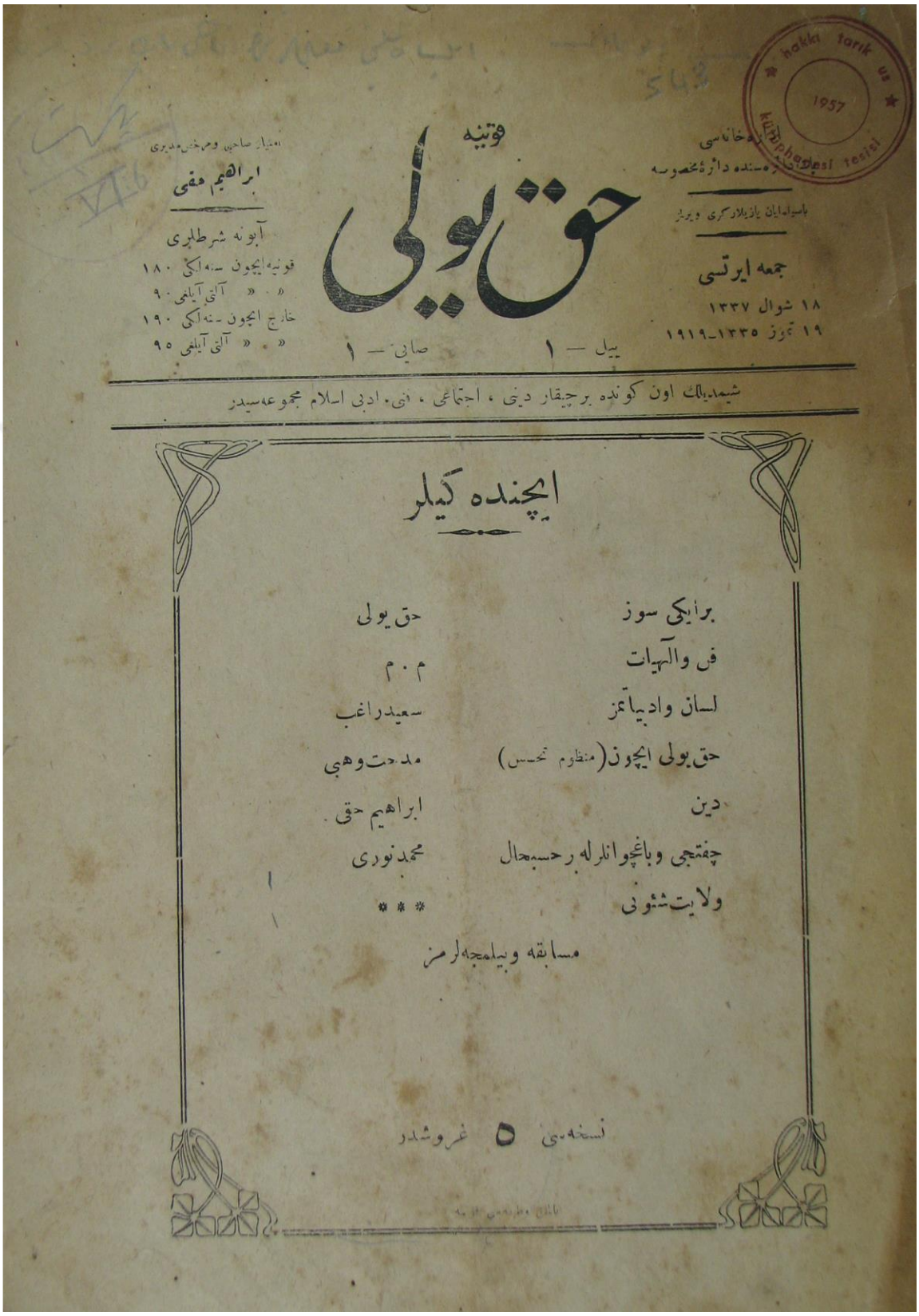

hakkı tarik us
1957
kütüphanesi tesisi

قونیه

حق یولی

کتبخانه‌سی
یازمه‌سنده دائر مخصوصه

باسیلوب ایان یازیلار سکری ویرلر

جمعه ایرتسی
۱۸ شوال ۱۳۳۷
۱۹ تموز ۱۳۳۵-۱۹۱۹

یدی — ۱ صایی — ۱

امتیاز صاحبی ومدیری
ابراهیم حقی

آبونه شرطلری
قونیه‌ایچون سنه‌لکی ۱۸۰
« « آلتی آیلغی ۹۰
خارج ایچون سنه‌لکی ۱۹۰
« « آلتی آیلغی ۹۵

شیمدیلك اون کونده برچیقار دینی ، اجتماعی ، فنی ، ادبی اسلام مجموعه‌سیدر

ایچنده کیلر

برایکی سوز	حق یولی
فن والهیات	م . م
لسان وادبیاتمز	سعید راغب
حق یولی ایچون (منظوم تحسس)	مدحت وهبی
دین	ابراهیم حقی
چفتجی وباغچوانلرله برحسبحال	محمد نوری
ولایت شئونی	* * *

مسابقه وبیلمجه‌لرمز

نسخه‌سی ۵ غروشدر

EK-9: İş Ocağı 1.Sayı Kapağı

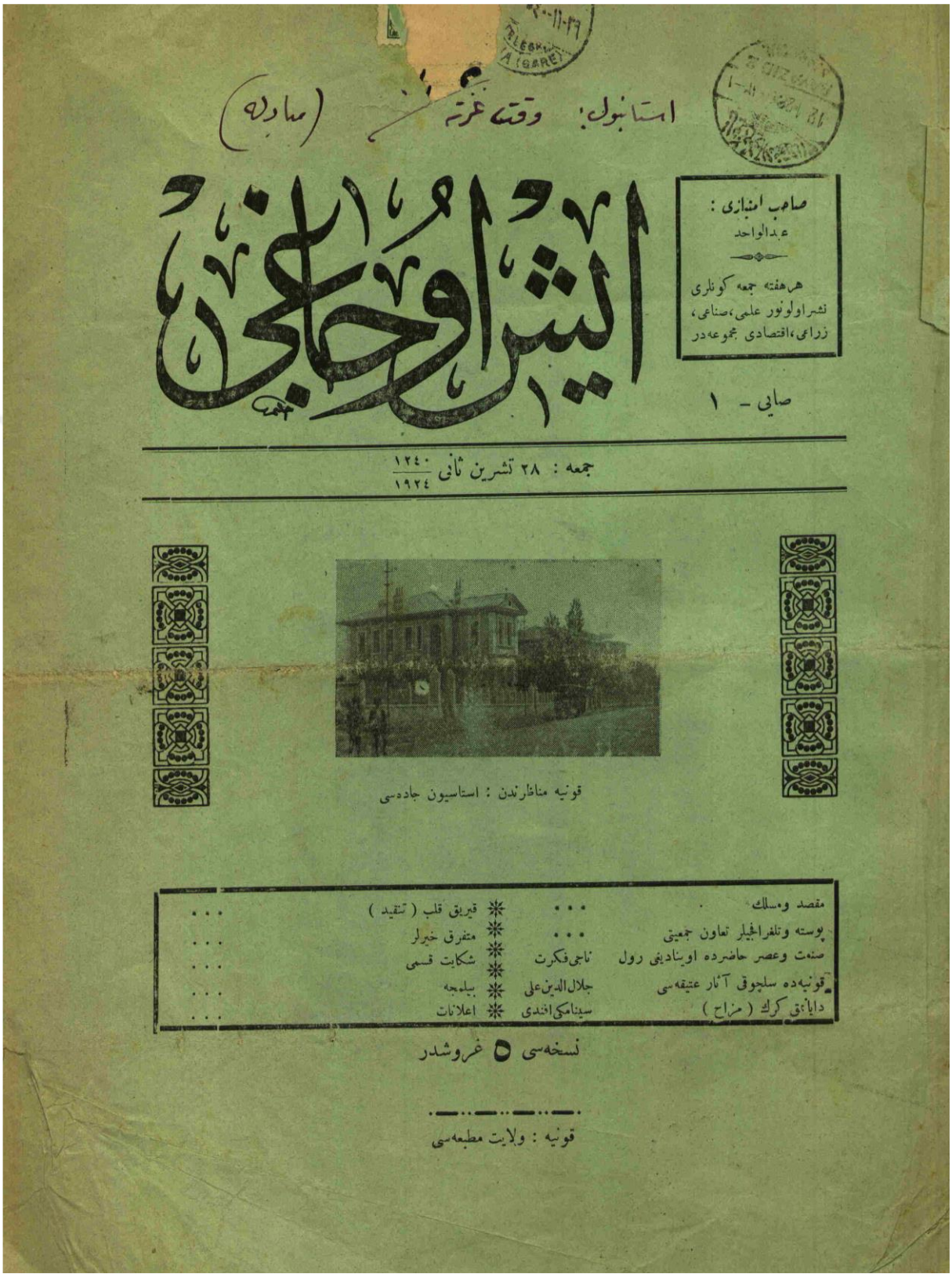

EK-10: Yeni Fikir 1.Sayı Kapağı

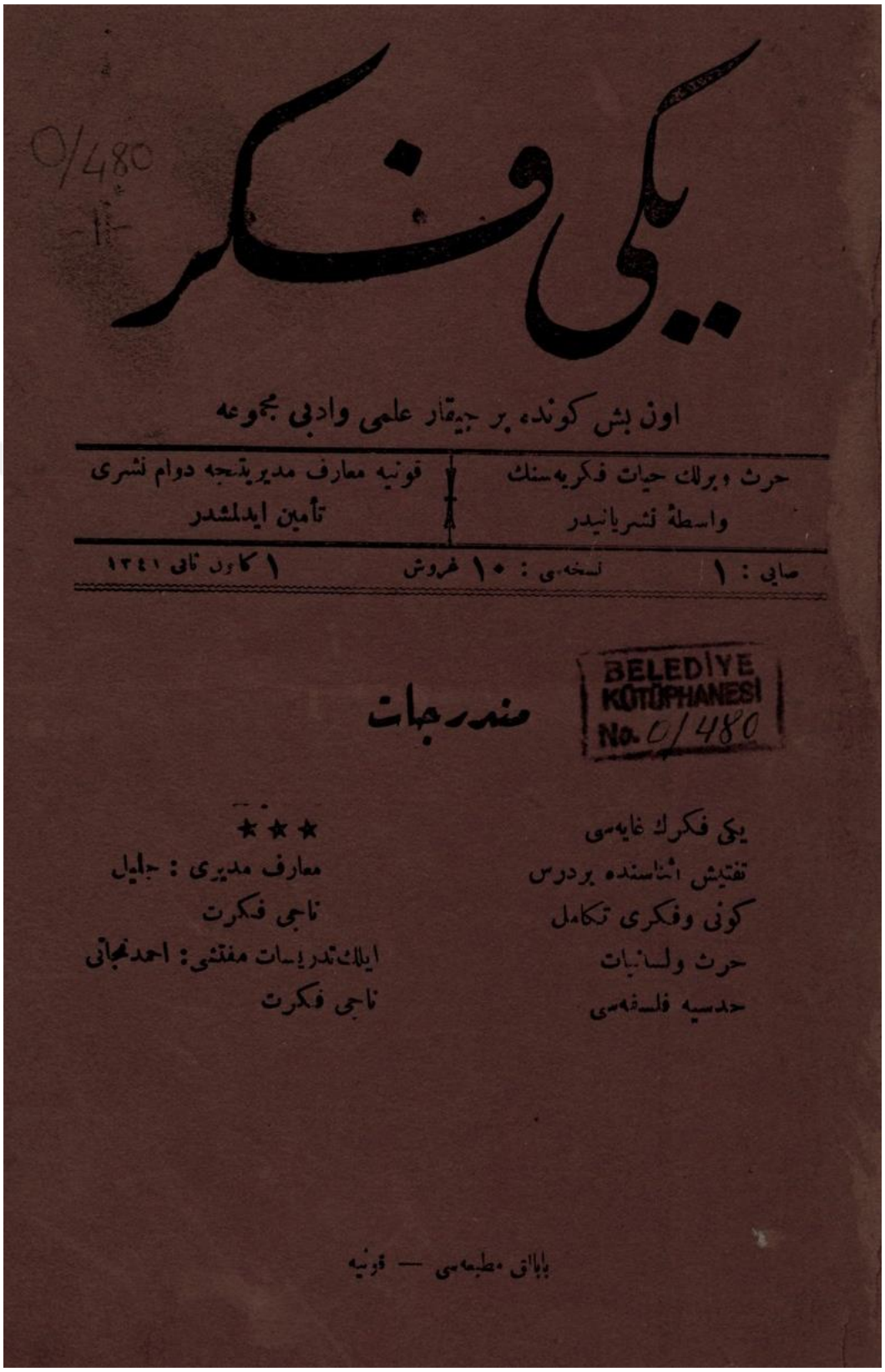

یکی فکر

اون بش کونده بر جیقار علمی وادبی مجموعه

حرث وبرلك حیات فکریه‌سنك واسطهٔ نشریانیدر

قونیه معارف مدیریتنجه دوام نشری تأمین ایدلمشدر

صایی : ۱ نسخه‌سی : ۱۰ غروش ۱ کانون ثانی ۱۳۴۱

BELEDİYE KÜTÜPHANESİ No. 0/480

مندرجات

یکی فکرك غایه‌سی

تفتیش اثناسنده بردرس

کونی وفکری تکامل

حرث ولسانیات

حدسیه فلسفه‌سی

★ ★ ★

معارف مدیری : جلیل ناجی فکرت

ایلك تدریسات مفتشی : احمد نجاتی ناجی فکرت

باباق مطبعه‌سی — قونیه

EK-11: Resimli Zaman 1.Sayı Kapağı

EK-12: Işık Yolu 1.Sayı Kapağı

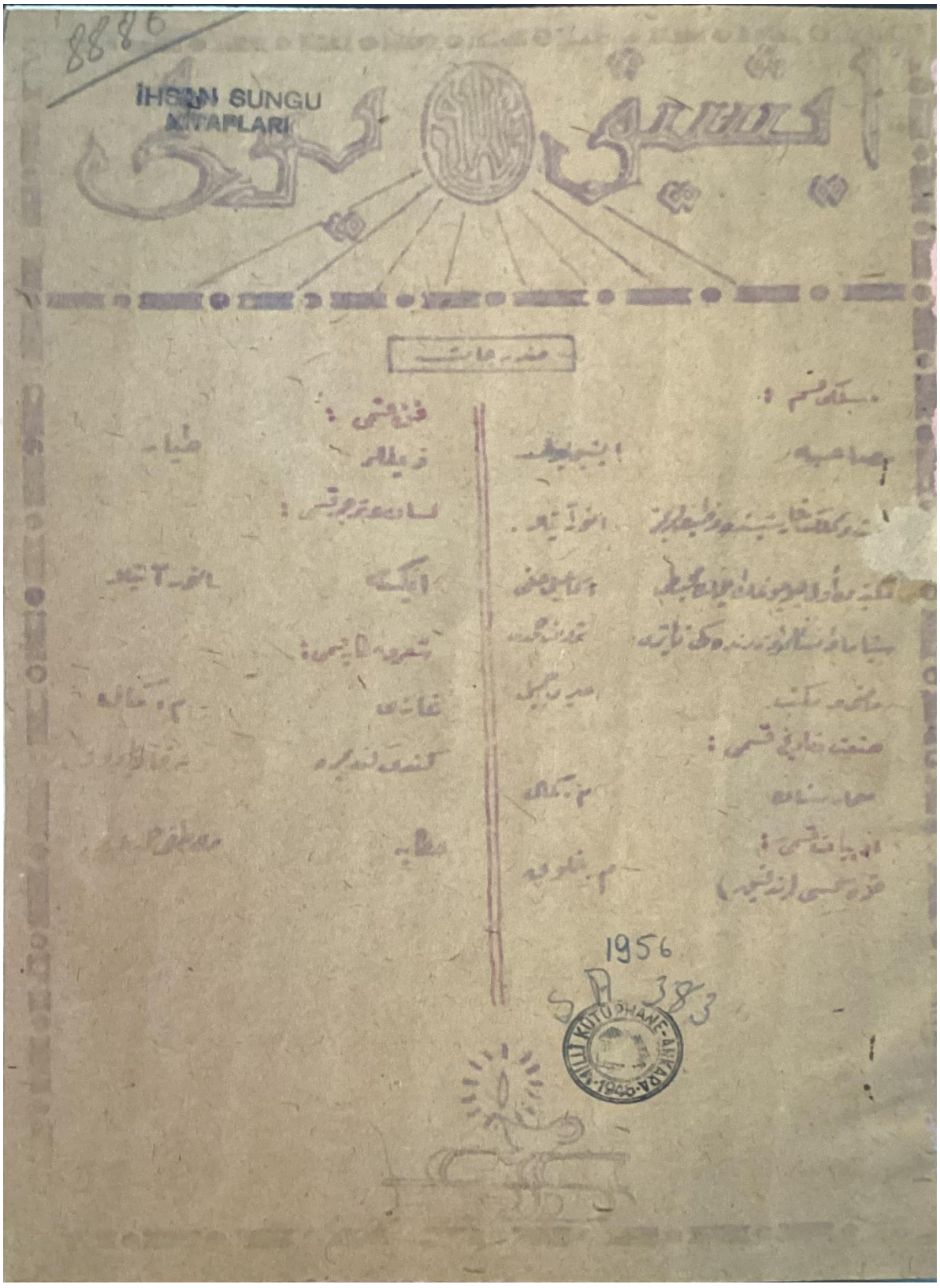

EK-13: Sanat 1.Sayı Kapağı

EK-14: Kervan 2.Sayı Kapağı

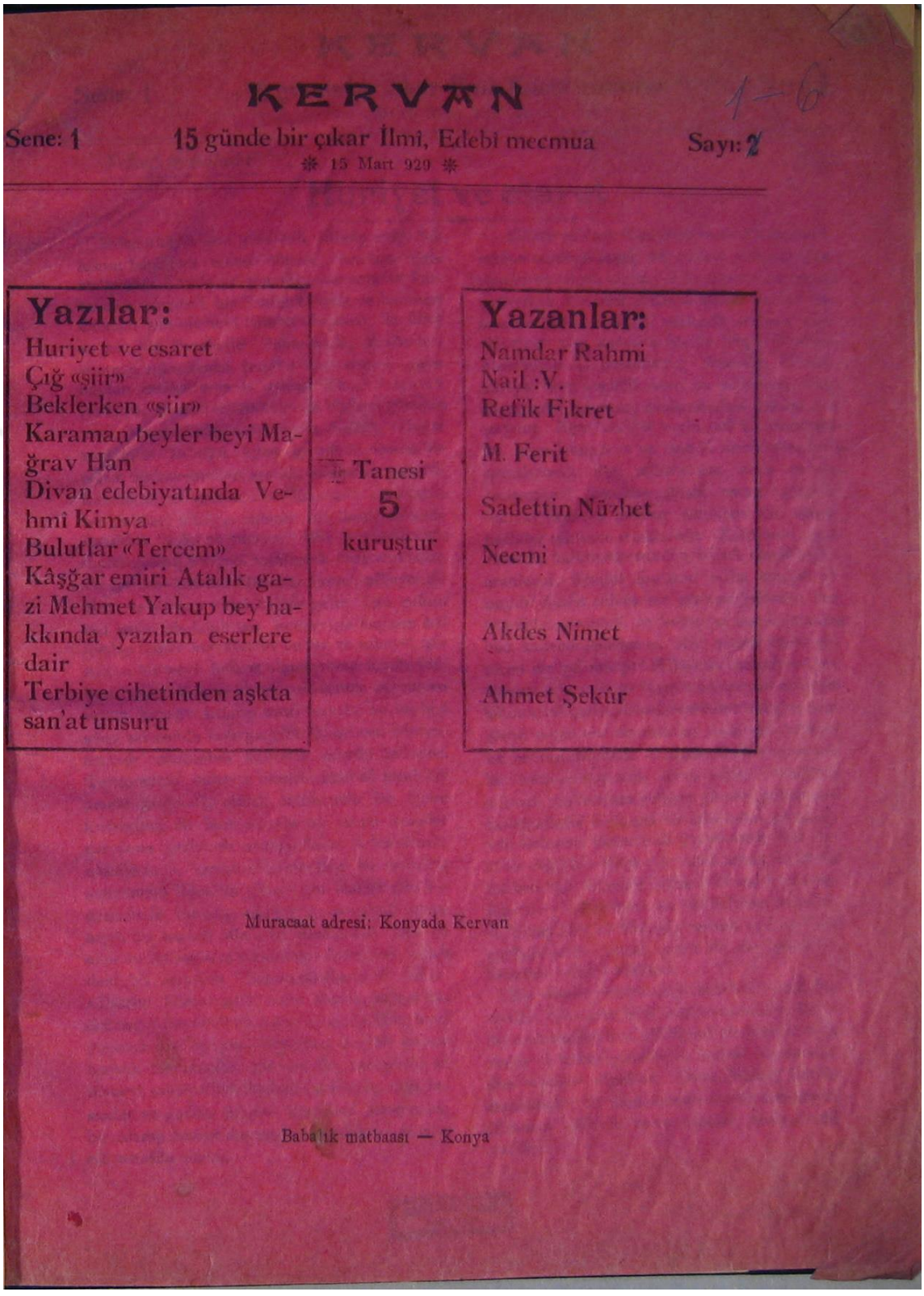

KERVAN

Sene: 1 — 15 günde bir çıkar İlmî, Edebî mecmua — Sayı: 2

* 15 Mart 929 *

1-6

Yazılar:

Huriyet ve esaret
Çığ «şiir»
Beklerken «şiir»
Karaman beyler beyi Mağrav Han
Divan edebiyatında Vehmî Kimya
Bulutlar «Tercem»
Kâşğar emiri Atalık gazi Mehmet Yakup bey hakkında yazılan eserlere dair
Terbiye cihetinden aşkta san'at unsuru

Tanesi 5 kuruştur

Yazanlar:

Namdar Rahmi
Nail :V.
Refik Fikret
M. Ferit
Sadettin Nüzhet
Necmi
Akdes Nimet
Ahmet Şekûr

Muracaat adresi: Konyada Kervan

Babalık matbaası — Konya

EK-15: Asie Mineure 1.Sayı Kapağı

B 106
MİLLİ KÜTÜPHANE ANKARA

ASIE MINEURE

(KÜÇÜK ASİYA)

REVUE SCIENTIFIQUE ET LITTÉRAIRE

Numéro : 1 — MENSUELLE — 1 Octobre 1929

Fondée et dirigée par : NADJI FIKRET | KONYA | *Rédacteur en chef :* NAMDAR RAHMI

Notre but

On verra peut-être avec étonnement cette tantative de publier une revue en une langue étrangère. Mais rien n'est plus naturel : nous voulons simplement faire connaître notre pays aux étrangers dont la plupart n'en ont qu,une notion vague, et propagent, à ce sujet, des opinions étrangement erronées. N'est-il pas juste que nous entreprenions de les rectifier ? c'est là notre but capital.

Nous voulons, en outre, familiariser notre jeunesse avee le mouvement intellectuel du monde occidental, l'initier ainsi aux progrès récents des sciences et de la philosophie.

L' Asie Mineure publiera toutes les découvertes récentes concernant l'histoire, l'archéologie, les civilisations anciennes et modernes, l'éthnographie, les moeurs et les coutumes des habitants, le folklore, les détails relatifs aux religions et aux cultes, officiels et ésotériques, de cette contrée qui fut, depuis les temps les plus reculés, la scène des événements les plus importants, et le foyer de tant de civilisations jadis florissantes et maintenant éteintes.

L'éminent géographe Elisée Reclus, dans un passage de sa célèbre « *Nouvelle géographie universelle* », décrit l'importance historique et le rôle civilisateur de cette contrée avec un style d'une magnificence attirante :

«Il est peu de contrée au monde où, suivant l' expression de Curtius, « plus d'histoire se soit pressée dans un espace plus étroit. » Sur cette zone du littoral si favorisée par le climat, sur ces rivages si bien découpés en golfes et en presqu,îles, dans ces plaines alluviales où la nature, aidée de l' homme, fait naître les plantes nourricières avec tant d'abondance,les populations devaient accourir en foule et se disputer le sol avec acharnement. D'un côté, les habitants des plateaux et des vallées de l' intérieur s'efforçaient de garder possession des terres riveraines de la mer Égée; de l'autre, les peuples de marins, commerçants ou pirates, cherchaient à prendre pied sur ces rives si pleines de promesses. Après de longues alternatives de luttes sanglantes et d' extermination, que racontent les mythes et les poèmes antiques, ce furent les populations les plus mobiles, les plus vivantes, celles de la mer, qui remportèrent la victoire. Les peuples de souches diverses, Lélèges, Ioniens, Doriens, s,emparèrent des ports les mieux situés, et les villes qu'ils fondèrent devinrent populeuses et puissantes C'est là que, de tous les éléments appartenant aux civilisations distinctes de l' Égype, de la Syrie, de la Perse, de l' Inde, des régions du Caucase, sortit ce mouvement d'art et de science qui nous entraîne; là sont nos véritables origines. Les Homérides y récitèrent les chants les plus anciens de notre littérature méditerranéenne; l' art ionien y atteignit son plus haut degré de grâce et de splendeur; les philosophes y émirent sur la constitution de l' Univers des hypothèses que l' on discute

MİLLİ KÜTÜPHANE ANKARA

EK-16: Tan Yıldızı 1.Sayı Kapağı

TAN YILDIZI

Konya Kız muallim mektebi talebesinin kıraat ve tahrir mümareseleri

Cılt: 1 1. Ikinci kânun 930 No: 1

Bir kaç söz

Bir pırıltı gördük. mangaldaki külü karıştırdık. içinde gizlı gizli yanan kıvılcımlar meydana çıktı. coşgun, saf kaynayan bir memba keşfettik.

* *

Mektepte bir aydınlık var.. mektepte kıvılcımlar yanıyor, mektekte bir kımıldanış, bir, hareket, bir menba coşkunluğu gözüküyor..

***

Yeni bir [emelin eşiğindeyiz, çocuklar.. ve hayırlı bir işin müteşebbisleriyiz bu emelin tahakkuku ve bu

MİLLİ KÜTÜPHANE ANKARA

EK-17: Terbiye Postası 1.Sayı Kapağı

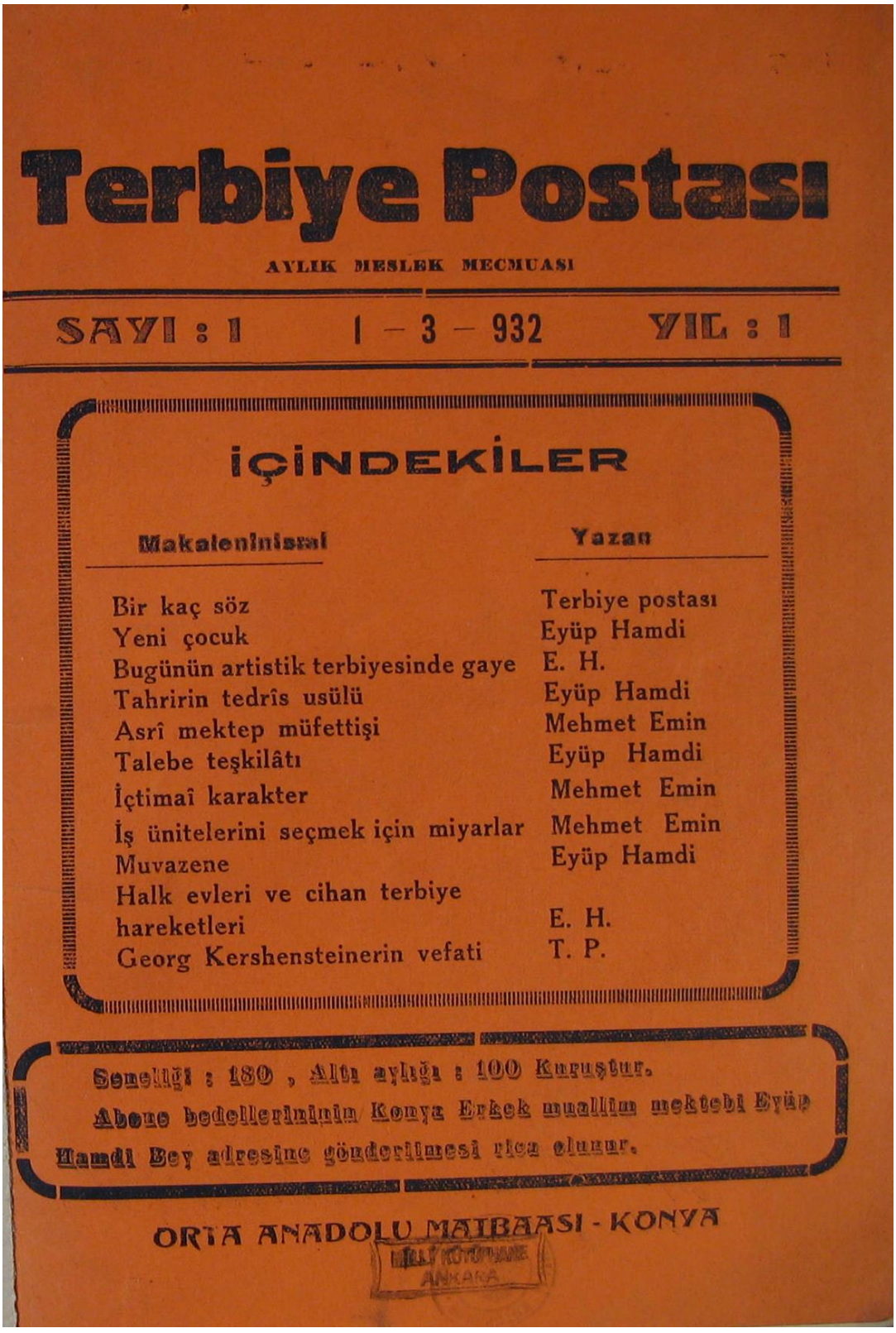

Terbiye Postası

AYLIK MESLEK MECMUASI

SAYI : 1 1 - 3 - 932 YIL : 1

İÇİNDEKİLER

Makalenin ismi	Yazan
Bir kaç söz	Terbiye postası
Yeni çocuk	Eyüp Hamdi
Bugünün artistik terbiyesinde gaye	E. H.
Tahririn tedrîs usülü	Eyüp Hamdi
Asrî mektep müfettişi	Mehmet Emin
Talebe teşkilâtı	Eyüp Hamdi
İçtimaî karakter	Mehmet Emin
İş ünitelerini seçmek için miyarlar	Mehmet Emin
Muvazene	Eyüp Hamdi
Halk evleri ve cihan terbiye hareketleri	E. H.
Georg Kershensteinerin vefati	T. P.

Senelîği : 180 , Altı aylığı : 100 Kuruştur.
Abone bedellerinin Konya Erkek muallim mektebi Eyüp Hamdi Bey adresine gönderilmesi rica olunur.

ORTA ANADOLU MATBAASI - KONYA

MİLLİ KÜTÜPHANE ANKARA

EK-18: Anadolu Kliniği 1.Sayı Kapağı

Sayı: 1. Mayıs 1933. Yıl: 1.

Anadolu Kliniği

Üç ayda bir Konyada neşrolunur.

MECMUAYI DAİMİ YARDIM VE HİMAYE ALTINDA BULUNDURAN AEY'ETİ NAŞİRE:

İSTANBULDAN: Prof. Abdülkadir Lûtfi - Prof. İhsan Hilmi - Prof. Kâzım Nuri - Prof. Kemal Cenap - Prof. Kemal Hüseyin - Prof. Kenan Tevfik - Dr. Mehmet Kâmil - Prof. Neşat Ömer - Prof. Niyazi İsmet - Prof. Server Kâmil - Prof. Süreyya Ali - Prof. Tevfik Salim - Dr. Vefik Vassaf.
ANKARADAN: Dr. Mustafa Hilmi - Dr. Ömer Vasfi - Dr. Salahi Vehbi - Dr. Şükrü Yusuf
İZMİRDEN: Dr. Hasan Yusuf - Dr. Hüseyin Hulki - Dr. Yakup Hüseyin - Dr. Zühtü Kâmil.

UMUM NEŞRİYATI İDARE EDEN YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ : Dr. Ahmet İhsan

İMTİYAZ SAHİBİ: Dr. Oper. Asil Mukbil

Tesis Heyeti: *Dr. A. İhsan,* *Dr. Asil Mukbil,* *Dr. Şerif Korkut*

Arkadaşlarımızla İlk Musahabe.

1951/23

Her gün parlayüp sönen binlerce mesai arasında hekimlik, gittikçe daha dolambaçlı bir vüsat alıyor... Yeniden yeniye ortaya atılan tıbbî neşriyatın sadece adedini öğrenmenin bile başlı başına zorlu bir mesele olduğu bir günde yaşayoruz. Buna mukabil de senelerimiz birer an sür'atiyle uçup gidiyor. ve bütün bunların, hekime daimî ve mes'uliyetli bir yorgunluk hissesi verdiği muhakkak... Yaşadığımız iktısadî buhran senelerinde, mütevazı firma'sını koruyabilmek için hayatın meslekdaşa yüklediği çetin mubarezeler de ayrıca zamanı daraltıyor. Bu şeraitte, bir yandan mevcut neşriyat içinde lüzumlu kısmı fanteziden ayıklayarak sıraya koymak, diğer cihetten bu günün canlı mevzuları üzerinde salâhiyettar istişareler temin ederek kısa zamanda bunları tekrarlayabilmek artık bir ihtiyaç halini almıştır. Bu ihtiyacı biz evvelâ kendi nefsimizde hissettik. Ve anadolu toprağının muhtelif parçalarında, aynı vekâletin muhtelif müesseselerinde hakim bulunan prensip etrafında fikir, emek ve heyacan birliği yapmış üç eski arkadaş "*Anadolu Kliniği*„ ni tesise karar verdik.

Hekimliğin bu günkü buhranlı şeklinde, dershaneleri haricinde kalmış eski talebeleriyle de sıkı bir temas haline girmek ve kürsülerini daha geniş mikyaslı bir irfan menbaı haline koymak heyecanını gösteren bir kısım hocalarımızın irşatkâr teşvikine mazhar olduk. «*Hâmi heyeti naşire*» arasında isimleri ile bize kuvvet ve şeref veren bu necip üstatlarımızdan, yürüdüğümüz yol için öğüt, telkin ve esaslı vait aldık. Ve bu sayededirki mecmuamıza «*Tıbbi istişare*» kısmını ilâveye muvaffak olduk: Karilerimiz alâkadar oldukları, malûmat edinmek istedikleri herhangi bir hususa dair tesbit edecekleri suallerini bize gönderdikleri taktirde bu kısımda salâhiyettar üstatlarımızdan birinin kısa ve veciz bir cevabını okuyacaklardır. Bu hususta hocalarımızın kıymetli alâkalarını minnet ve gururla kaydetmemek elde değildir...

« Makaleler » kısmında henüz kararını bulmamış ince teferruatlı nazariyatı ilmiyeden ziyade bu günün pratik tıbbını alâkadar eden belli başlı mevzu'lar üzerinde kısa ve canlı yazılar bulunacaktır. Yukarıda isimleri yazılı hocalarımızdan her biri, bize bu nevi tekemmül dersleri vermeyi ayrıca vadetmişlerdir. Arkadaşlarımızın bu yolda mücmel tetkiklerine de sayfalarımız açıktır. «Müşahedeler» kısmı, yerli şaraitle teşhis ve tedavi sahasında arkadaşlarımızın calibi dikkat buldukları vakayiin neşrine tahsiş edilmiştir. Burada dahi pratik esaslar tercih olunacak, ince ve âlimane iddialar yer bulmayacaktır. « Hulasalar » kısmına bilhassa itina etmek ve bu kısım için de arkadaşlarımızdan yardım görmek ihtiyacındayız.

«Anadolu Kliniği» nin 4 nüshası 250 - 300 sayfalık bir cilt teşkil edecektir. Dördüncü nüsha ile birlikte ilâve halinde bir alfabe fihristi taktim edilecektir., bu fihrist ilk numaranın başına getirilmek suretiyle teclit edilmekle her senenin kolleksiyonu, zamanı hazır tababetinin belli başlı

EK-19: Müsamere Serisi 2. Yıl, 4.Sayı Kapağı

Yıl : 2 Şubat 1935 Sayı : 4

KONYA

Dördüncü Mıntaka Etibba odası tarafından her ay verilmekte olan

Müsamere Serisi

İÇİNDEKİLER

1 — Konya askeri hastane Röntgen mütehassısı İsmet — Röntgenle tedavi edilmiş bir ülser peptik vak'ası

2 — Konya askeri hastane kulak mütehassısı Dr. Reşat Ali — Bademcik ve bademcik muhiti abselerinde à chaud Amygdalectomie totale

SELÇUK MATBAASI
Konya

1970 SA 134

EK-20: Selçuk 1.Sayı Kapağı

SELÇUK

Sahibi
M. Muhlis

Devlet Nüshası

Nüshası 10 Kuruş
ADRES Konya SELÇUK

Onbeş günde bir çıkar İlmi, Edebi mecmuadır

Sayı 1 | 15 Temmuz 934 | Yıl 1

Selçuk eserlerinden ince minarenin eski bir resmi

İçindekiler

İdeâl Buhranı	M. Mmhlis
Dağlar [Şiir]	M. Nedim
Horuzluhan	M. F
Türk inkılabı	M. Muhlis
Saatci Ali Galip efendi	M. Zeki
Kızlarımızın tahsil terbiyesi	M. Muhlis
Soydaş dil kökleri	Hicri
Şiir	Rıfkı Melûl

MİLLÎ KÜTÜPHANE ANKARA 1973 SB 160

EK-21: Dil, Edebiyat, Tarih Araştırmaları 1.Sayı Kapağı

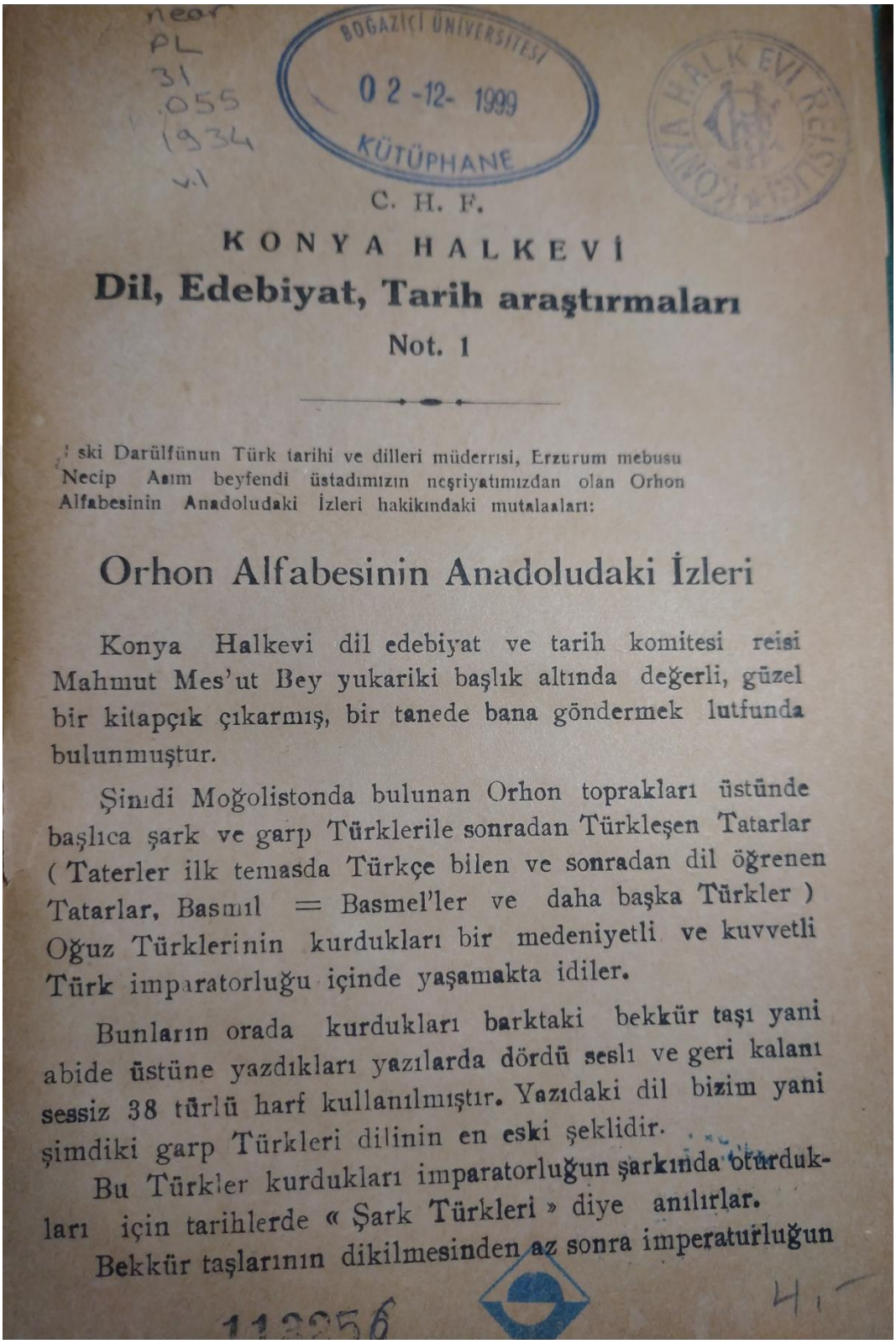
neor
PL
31
.055
1934
v.1
BOĞAZİÇİ ÜNİVERSİTESİ
02-12-1999
KÜTÜPHANE
HALK EVİ KİTAPLIĞI
KONYA

C. H. F.

KONYA HALKEVİ

Dil, Edebiyat, Tarih araştırmaları

Not. 1

Eski Darülfünun Türk tarihi ve dilleri müderrisi, Erzurum mebusu Necip Asım beyfendi üstadımızın neşriyatımızdan olan Orhon Alfabesinin Anadoludaki İzleri hakikındaki mutalaaları:

Orhon Alfabesinin Anadoludaki İzleri

Konya Halkevi dil edebiyat ve tarih komitesi reisi Mahmut Mes'ut Bey yukariki başlık altında değerli, güzel bir kitapçık çıkarmış, bir tanede bana göndermek lutfunda bulunmuştur.

Şimdi Moğolistonda bulunan Orhon toprakları üstünde başlıca şark ve garp Türklerile sonradan Türkleşen Tatarlar (Taterler ilk temasda Türkçe bilen ve sonradan dil öğrenen Tatarlar, Basmıl = Basmel'ler ve daha başka Türkler) Oğuz Türklerinin kurdukları bir medeniyetli ve kuvvetli Türk imparatorluğu içinde yaşamakta idiler.

Bunların orada kurdukları barktaki bekkür taşı yani abide üstüne yazdıkları yazılarda dördü seslı ve geri kalanı sessiz 38 türlü harf kullanılmıştır. Yazıdaki dil bizim yani şimdiki garp Türkleri dilinin en eski şeklidir.

Bu Türkler kurdukları imparatorluğun şarkında oturdukları için tarihlerde « Şark Türkleri » diye anılırlar.

Bekkür taşlarının dikilmesinden az sonra imperatürluğun

113256
41

EK-22: Konya Halkevi 1.Sayı Kapağı

EK-23: Bilgi Yurdu 44.Sayı Kapağı (Konya'da çıkan ilk sayısı)

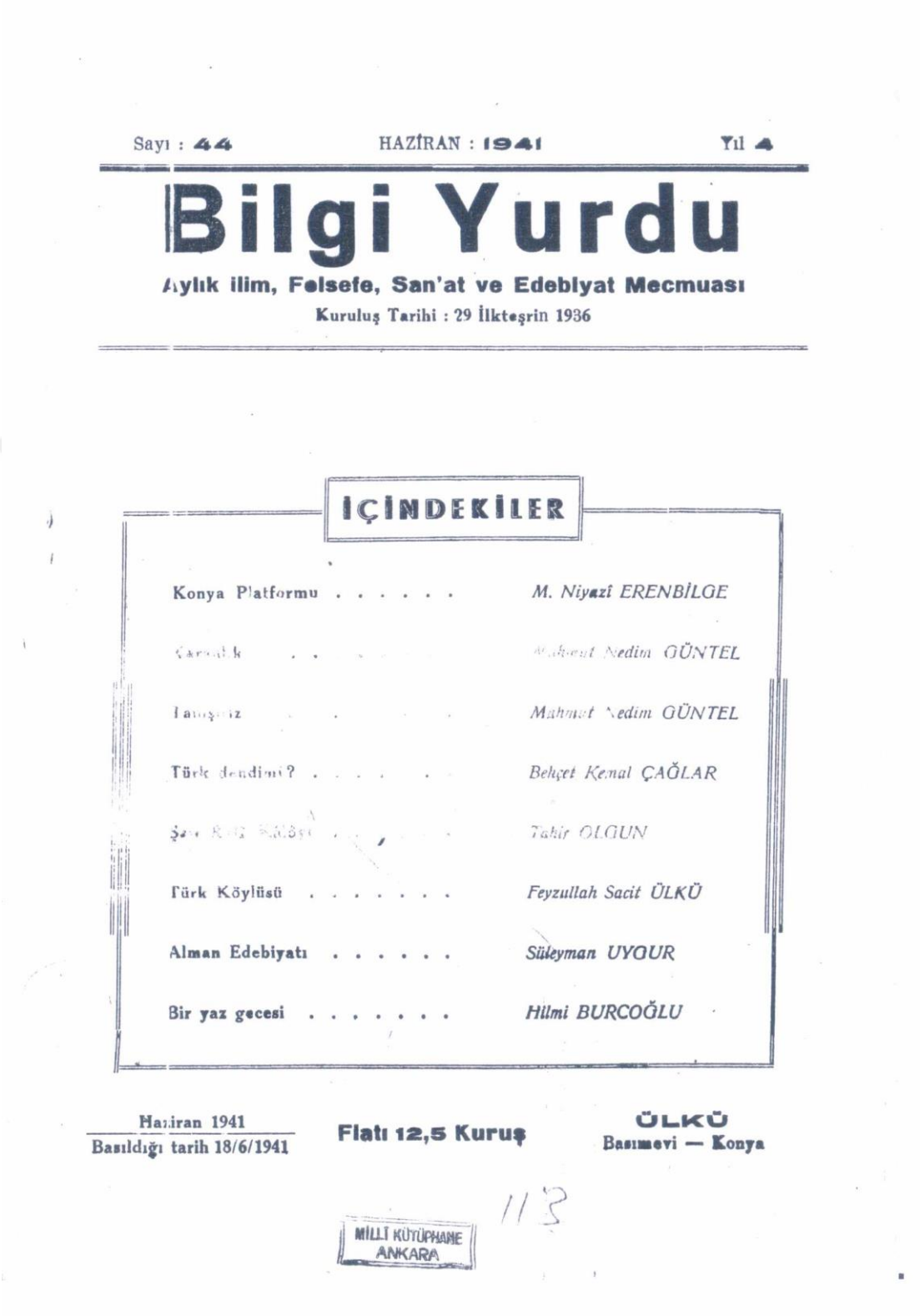

Sayı : 44 HAZİRAN : 1941 Yıl 4

Bilgi Yurdu

Aylık ilim, Felsefe, San'at ve Edebiyat Mecmuası

Kuruluş Tarihi : 29 İlkteşrin 1936

İÇİNDEKİLER

Konya Platformu	M. Niyazi ERENBİLGE
Çarşaflı	Mehmet Nedim GÜNTEL
Tanışmız	Mehmet Nedim GÜNTEL
Türk dendimi?	Behçet Kemal ÇAĞLAR
Şair Ruhi Bilgi	Tahir OLGUN
Türk Köylüsü	Feyzullah Sacit ÜLKÜ
Alman Edebiyatı	Süleyman UYGUR
Bir yaz gecesi	Hilmi BURCOĞLU

Haziran 1941
Basıldığı tarih 18/6/1941

Fiatı 12,5 Kuruş

ÜLKÜ
Basımevi — Konya

113

MİLLİ KÜTÜPHANE
ANKARA

EK-24: Orta Anadolu 1.Sayı Kapağı

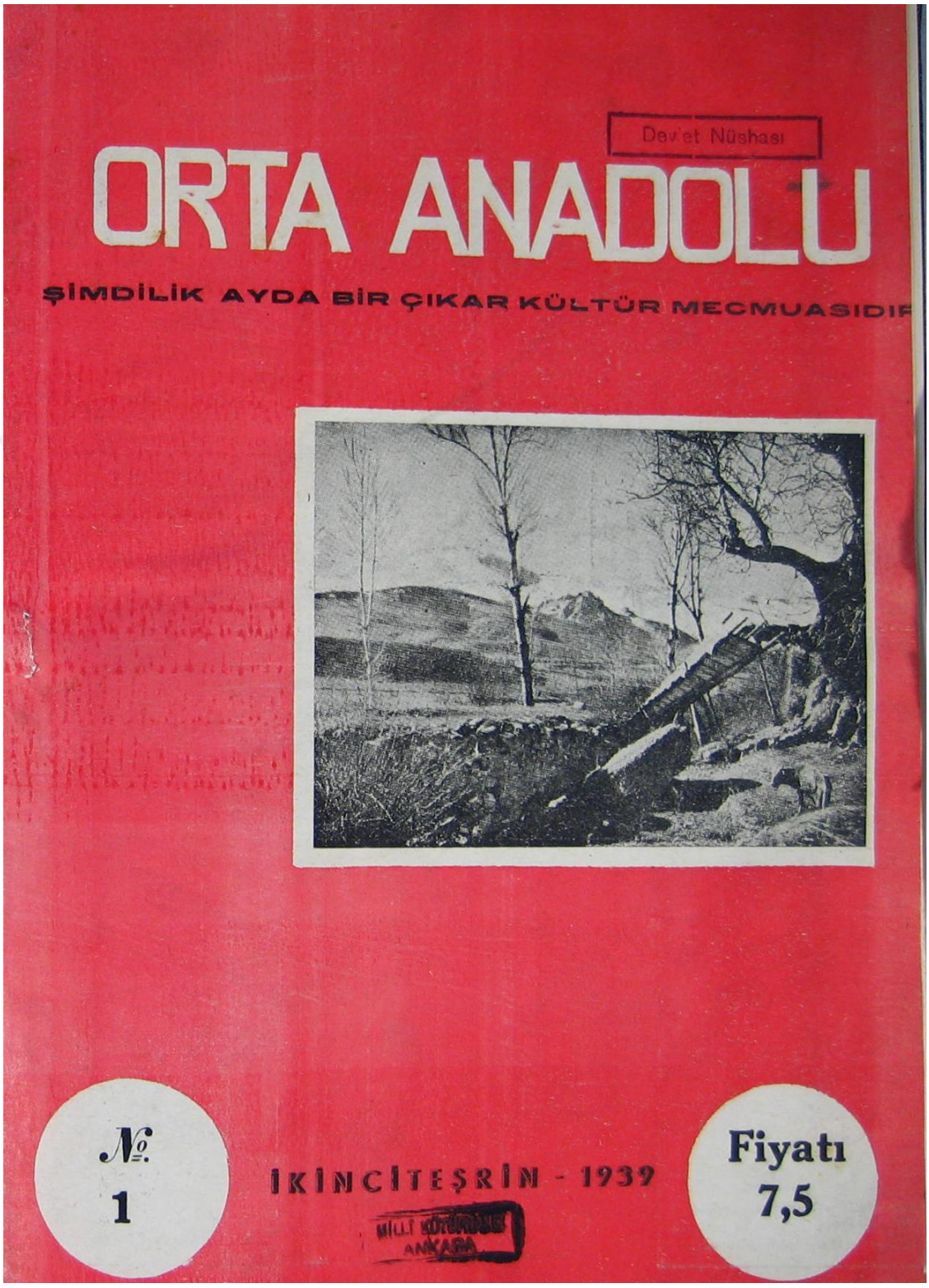

EK-25: Klinik Radyoloji 1.Sayı Kapağı

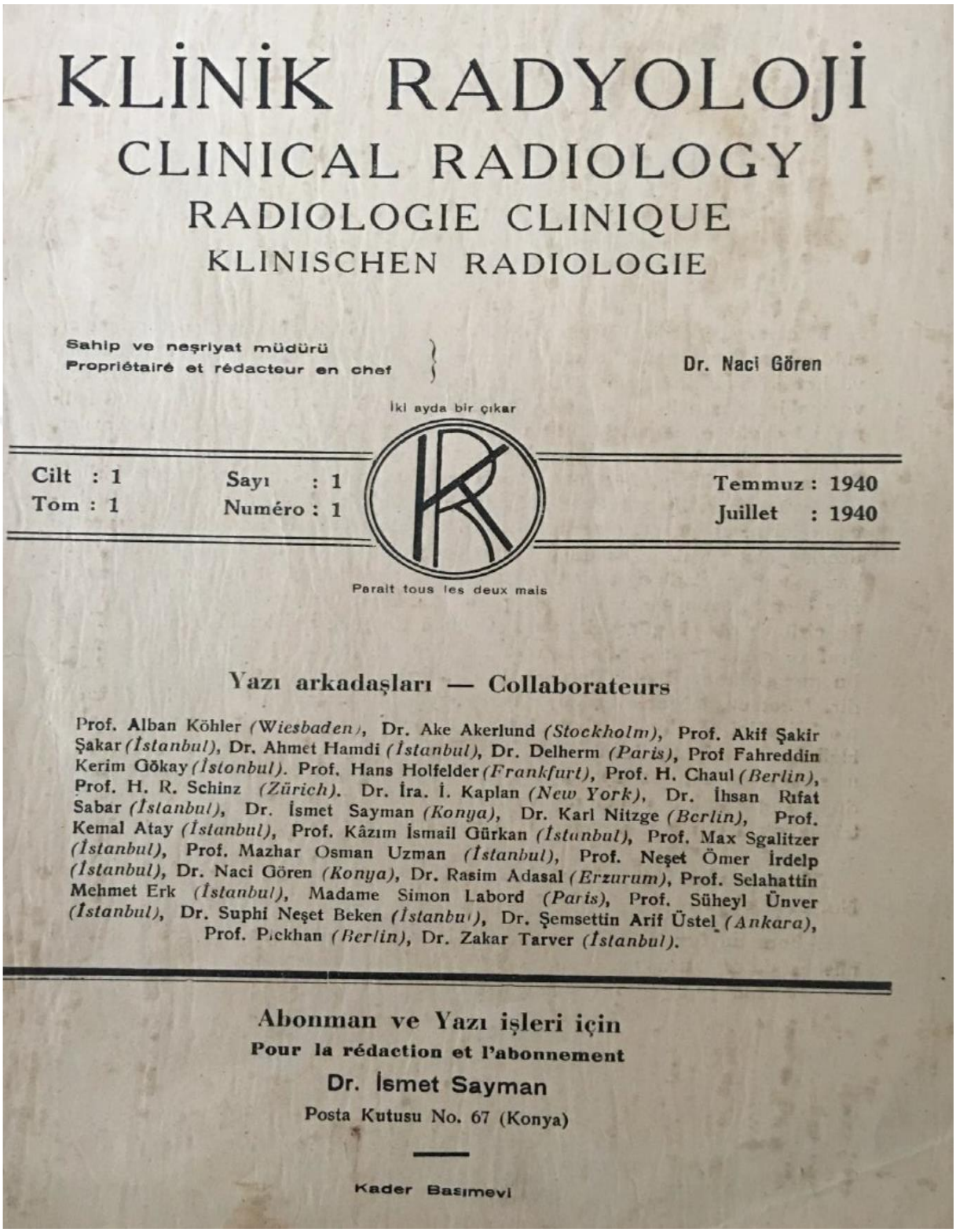

KLİNİK RADYOLOJİ

CLINICAL RADIOLOGY

RADIOLOGIE CLINIQUE

KLINISCHEN RADIOLOGIE

Sahip ve neşriyat müdürü
Propriétaire et rédacteur en chef

Dr. Naci Gören

İki ayda bir çıkar

Cilt : 1
Tom : 1

Sayı : 1
Numéro : 1

Temmuz : 1940
Juillet : 1940

Parait tous les deux mais

Yazı arkadaşları — Collaborateurs

Prof. Alban Köhler *(Wiesbaden)*, Dr. Ake Akerlund *(Stockholm)*, Prof. Akif Şakir Şakar *(İstanbul)*, Dr. Ahmet Hamdi *(İstanbul)*, Dr. Delherm *(Paris)*, Prof Fahreddin Kerim Gökay *(İstonbul)*. Prof. Hans Holfelder *(Frankfurt)*, Prof. H. Chaul *(Berlin)*, Prof. H. R. Schinz *(Zürich)*. Dr. İra. İ. Kaplan *(New York)*, Dr. İhsan Rıfat Sabar *(İstanbul)*, Dr. İsmet Sayman *(Konya)*, Dr. Karl Nitzge *(Berlin)*, Prof. Kemal Atay *(İstanbul)*, Prof. Kâzım İsmail Gürkan *(İstanbul)*, Prof. Max Sgalitzer *(İstanbul)*, Prof. Mazhar Osman Uzman *(İstanbul)*, Prof. Neşet Ömer İrdelp *(İstanbul)*, Dr. Naci Gören *(Konya)*, Dr. Rasim Adasal *(Erzurum)*, Prof. Selahattin Mehmet Erk *(İstanbul)*, Madame Simon Labord *(Paris)*, Prof. Süheyl Ünver *(İstanbul)*, Dr. Suphi Neşet Beken *(İstanbul)*, Dr. Şemsettin Arif Üstel *(Ankara)*, Prof. Pickhan *(Berlin)*, Dr. Zakar Tarver *(İstanbul)*.

Abonman ve Yazı işleri için
Pour la rédaction et l'abonnement
Dr. İsmet Sayman
Posta Kutusu No. 67 (Konya)

Kader Basımevi

EK-26: Hukuk ve İçtihatlar 1.Sayı Kapağı

HUKUK ve İÇTİHADLAR
DERGİSİ

YIL: I Ocak - Şubat, Mart - Nisan SAYI: 1 — 2

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
ATATÜRK KİTÜPHANESİ
Kitap No : 8105
Tasnif No : 340.23

İÇİNDEKİLER

Niçin Çıkıyoruz . . . . . Dergi Yönetim Kurulu
İrtikap Suçu ve Ceza tatbiki . . . . . Midhat Şahingil
Sorgu hâkimliğinin kabul ettiği şahsî davalarda Asliye Ceza hâkimi sıfatile kararа iştirak edip edememesi . . Ömer Könü
Müsnet hırsızlık ve T. C. K. 64 ncü maddesi hakkında . Sedat Kısakürek
Hukuki Zararlar . . . . . Feridun Yasasever
Müşterek halinde mülkiyet . . . . . A. Necati Desel
Mahkeme ve Yargıtay kararlarında mucip sebepler . . . Galip Bilge
Apartıman dairesini fuzuli işgal davası . . . . . İmran Öktem

YARGITAY KARARLARI :
– Tevhidi İçtihad Kısmı . . . . . Hasan Halis Sungur
– Ceza Kısmı . . . . . Ömer Könü
– Hukuk Kısmı . . . . . Hasan Halis Sungur
Danıştay Kararları sayfa 76 . . . . . " " "
Sayıştay Kararları . . . . . " " "
Uyuşmazlık mahkemesi kararları . . . . . .
Uyuşmazlıkları yüksek hakem kurulu kararı . . . . . .
Hukuki olaylar ve okurlara cevaplar . . . . . .

İKİ AYDA BİR ÇIKAR YAYIM T. 8. 6. 946

KONYA

EK-27: Teknik Dergi 2.Sayı Kapağı

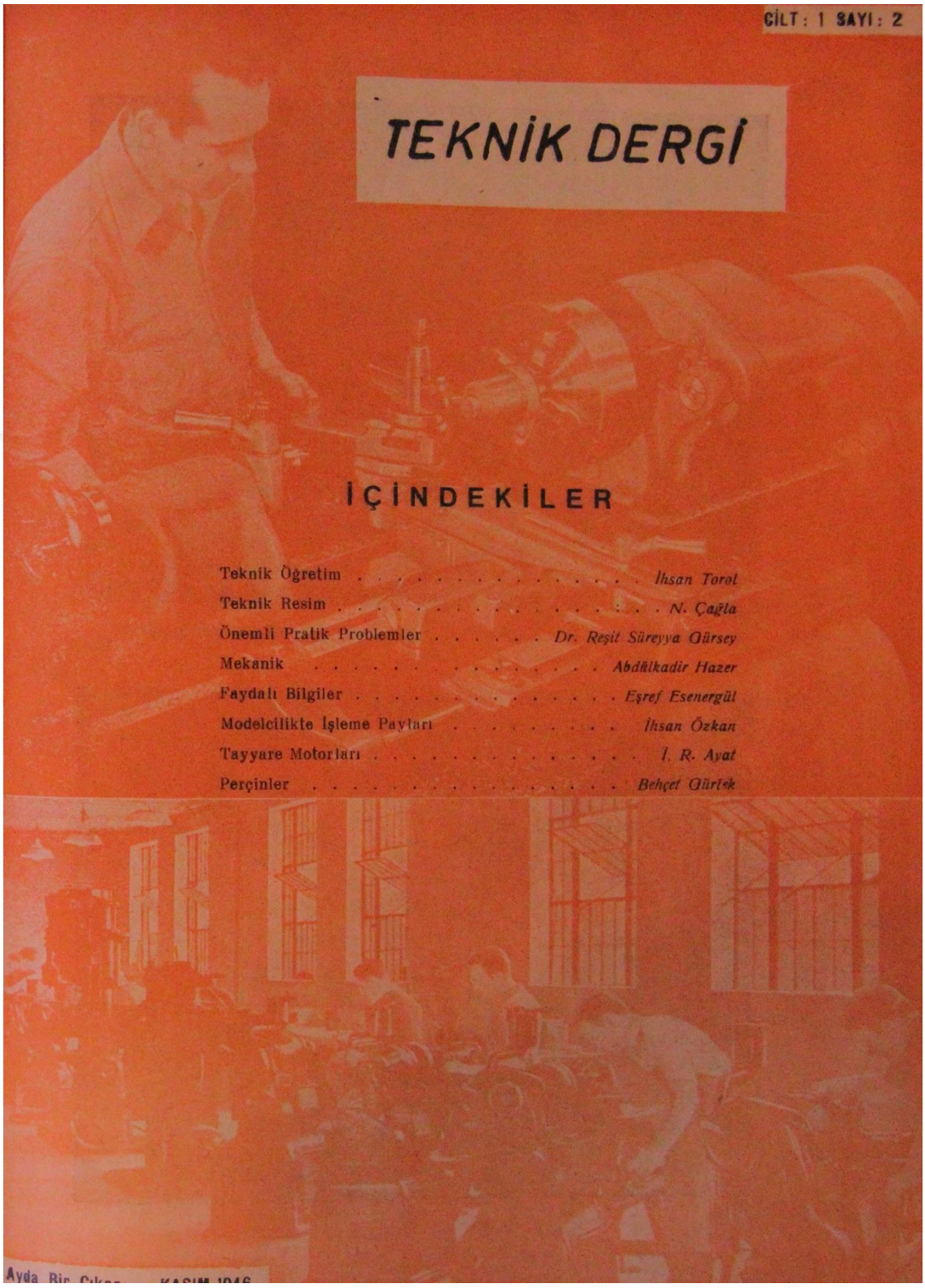
CİLT : 1 SAYI : 2
TEKNİK DERGİ
İÇİNDEKİLER
Teknik Öğretim . . . . . İhsan Torol
Teknik Resim . . . . . N. Çağla
Önemli Pratik Problemler . . . . . Dr. Reşit Süreyya Gürsey
Mekanik . . . . . Abdülkadir Hazer
Faydalı Bilgiler . . . . . Eşref Esenergül
Modelcilikte İşleme Payları . . . . . İhsan Özkan
Tayyare Motorları . . . . . İ. R. Ayat
Perçinler . . . . . Behçet Gürtek

EK-28: Nur 3.Sayı Kapağı (Konya'da çıkan ilk sayı)

EK-29: Millî Birliğin Sesi 1.Sayı Kapağı

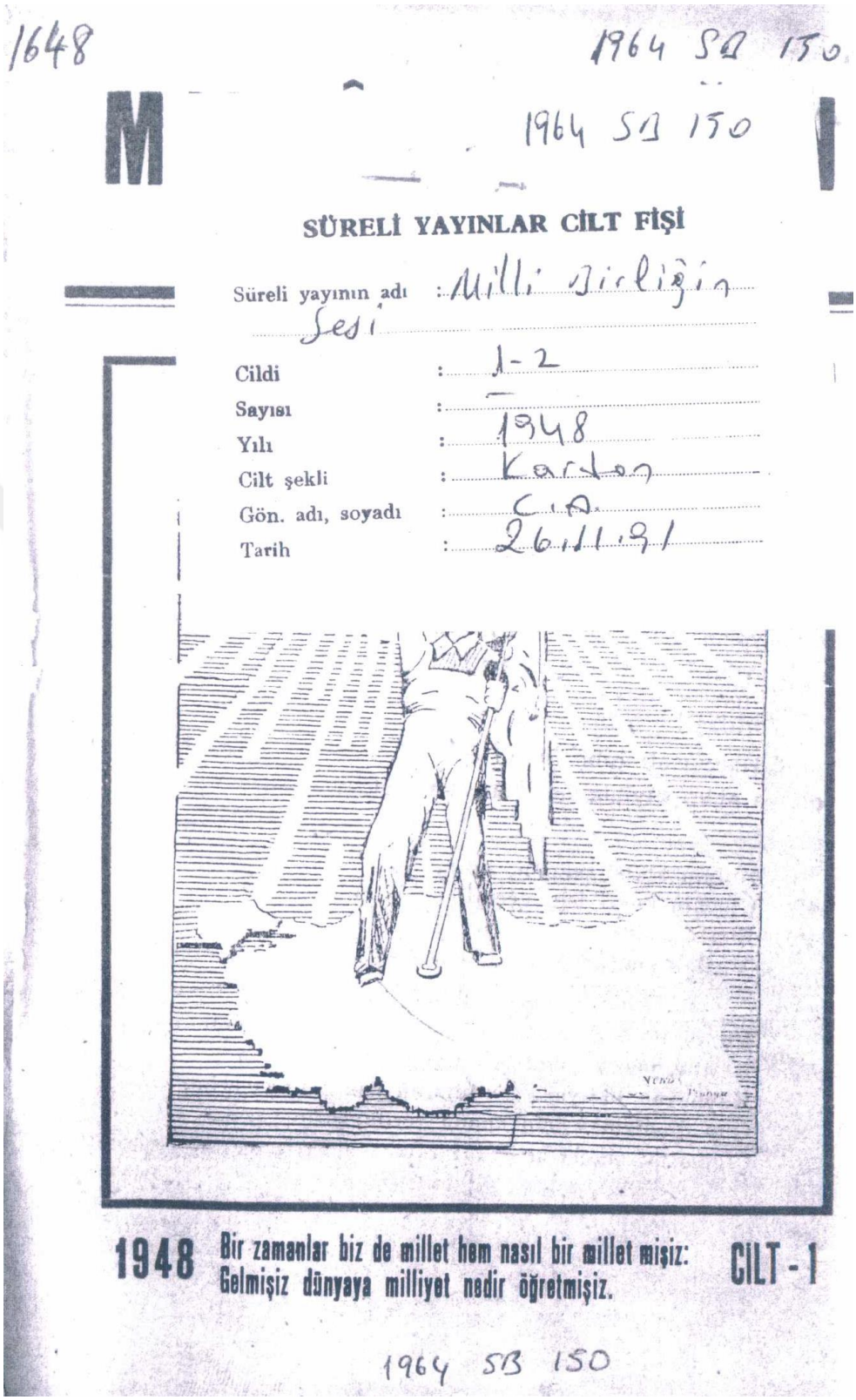
1648
1964 SB 150
M
1964 SB 150
SÜRELİ YAYINLAR CİLT FİŞİ
Süreli yayının adı : Milli Birliğin Sesi
Cildi : 1-2
Sayısı :
Yılı : 1948
Cilt şekli : Karton
Gön. adı, soyadı : C.A.
Tarih : 26.11.91
1948 Bir zamanlar biz de millet hem nasıl bir millet mişiz: Gelmişiz dünyaya milliyet nedir öğretmişiz. CİLT - 1
1964 SB 150

EK-30: Millî Birlik 1.Sayı Kapağı

MİLLÎ BİRLİK

SÖZDE SEBAT, İŞDE AZİM

Şimdilik Ayda çıkar, Ülkü, San'at ve Siyaset Dergisi

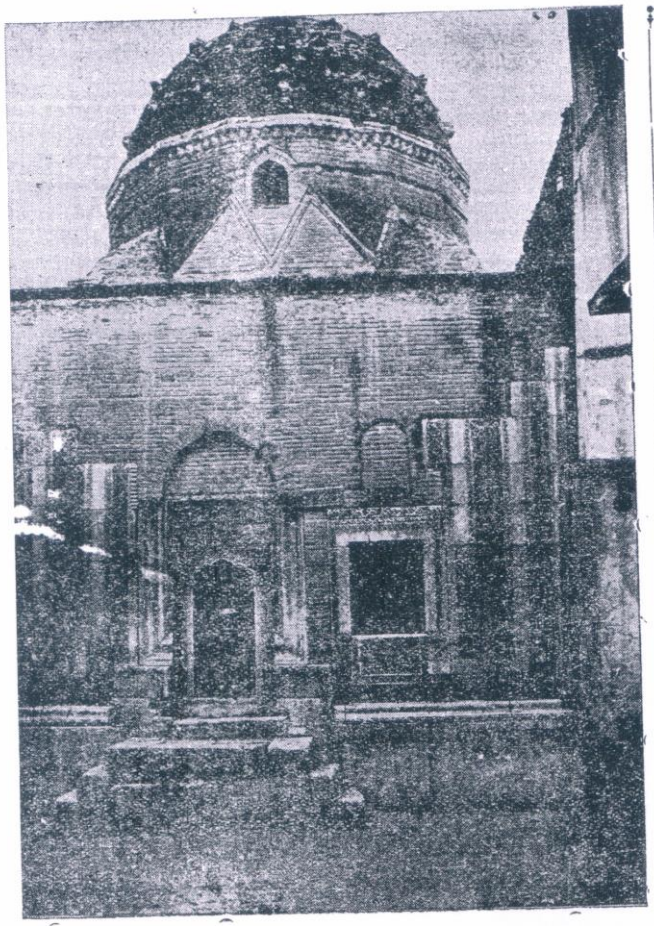

Bu Sayıda Başlıca Yazılar

Türk Anaları, Sizden Bekliyor !

Zafer kazanmış Sanat istiyoruz

Bu Gençlik Neyin Kurbanı

Mürteci Kimdir ?

Acı Değil mi ?

Hak Verilmez Alınır !

Müslüman Gözüyle Millî davâlar

Büyük Türkiye İdeali

Türk Milletine

Büyük Türkçü Süleyman Nazif

Komünizmi Nasıl Yenmeli

Vatan Toprağına Hasret

İslâm Kültürünün Ruhu V. S.

Resim Selçukilerden bir hatıra

Millî şuurla yuğurulan gençlik, yarın için fikir ve ruh bütünlüğünü kucaklıyan, edilmiş bir şehir olarak Konyayı, muazzam bir abide halinde hazırlıyacaktır.

EK-31: Bozok 1.Sayı Kapağı

Devlet Nüshası

BOZOK

Türk Ulusu Titre! ve Kendine dön!

AYLIK Milliyetçi, Siyasî, Fikir ve Sanat MECMUASI

YAZARLARIMIZ

İhsan HINÇER
Mehmet ÖNDER
Mehdi HALICI
M. Lütfü YILMAZ
NE - KÂ - HA
Osman ERDEN
Hayrullah LİM
Hilmi Karpuzoğlu
Şevki ERKAN
K. D. Dumanoğlu
Cenap KENDİ
Ali Rıdvan Bülbül
Hasan T. OĞUZ
Muharrem Mermer
Mehmet H. Aksoy

Karatay Medresesinden bir görünüş

İÇİNDEKİLER

Biz gençlik istiyoruz : «Baldır bacak mecmuacılığını, fuhş romancılığını, bayağının bayağısı, umumhane gösterisi sinemacılığını tuzla buz edip, gençliğin zaafından faydalanmağa kalkanların yüzlerine tükürecek bir gençlik».

Kominizm ve Mücadelesi : «Kominizmle mücadele, Şiirle Behçet Kemal vari Halkevlerinde nutka gelmekle olmaz».

Dertlerimiz : «Kısaca her şey asıl gayesinden uzaklaşır, işin gösteriş tarafına kaçmakta !»

Sosyete : «ANNE! Ne ilâhi ve mânası ne derin bir kelimedir bu: ANNE!

Nereye Gidiyoruz ? : «Dünkü taklitciliğimizde dini, bugünkü taklitçiliğimizde de medeniyeti suçlu görenler haksızdır».

İslâmiyet ve Türkçülük : «İslâmiyet ve Türkçülük birbirinden ayrılmıyan bir uzviyet içindedirler».

Mücadeleci ve gayeci olmak mecburiyetindeyiz: «Yaşlı ve işbaşındaki mesuldür».

Başka yazılar, bol mizah sayfaları ve şiirler vs.

MİLLÎ KÜTÜPHANE ANKARA

FİATI 25 Kr. OCAK 1949 YIL : 1 - SAYI: 1

EK-32: Anıt 1.Sayı Kapağı

ANIT

Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği tarafından
ayda bir çıkarılır Arkeoloji, Folklor, Tarih Dergisi

YIL: I ŞUBAT 1949 SAYI: I

İÇİNDEKİLER

Dergiyi Çıkarırken
DERNEK BAŞKANI

Kitap Kitabeleri
Karaman oğ'u Halil Beyin okuması için Konya'da yazılmış olan Kur'anı kerim.
M. ZEKİ ORAL

Selçuk devrine ait bir Rahle
MEHMET YUSUFOĞLU

Konya'da Tarihî Mezar Taşları
Mezar taşlarının önemi, Oktay Kağan tarafından Alâ üd-din Keykubad'a gönderilen elçi ve evlâdının mezar taşları
M. ZEKİ ORAL

VATANIN
Süsleri Olan
Eski
Eserlerimizi
Korumak da
Vatan borcudur.

Gelecek Sayılarda

Konya Kitabeleri
Tarihî Eserleri
Kitap Kitabeleri
Tarihî Mezar Taşları
Konya Valileri
Eski Coğrafya ve Seyahatnamelerde KONYA
Arkeoloji
Folklor Yazıları
Konyada Yetişen Tarihî Simalar vs...

EK-33: Üretim 1.Sayı Kapağı

EK-34: Bizim Yayla 1.Sayı Kapağı

Bizim
Yayla
BU SAYIDAKİ YAZARLAR
Selâhattin Batu - Ârif Kaptan - Rıza Polat Akkoyunlu - Celâlettin Kişmir - Feyzi Halıcı - Bekir Sıtkı Erdoğan - Sofu Tuğrul - Halil Soyuer - Şemsi Belli - Mehmet Çakırtaş - Yahya Benekay - Fikret Sezgin - İlhan Geçer - M. Önder - Ahmet Tufan Şentürk - Metin Halıcı - Ali Rıdvan Bülbül - Vasfi Aksu - Meftûn Deliçay - Nihat Kuşlu - Muzaffer Meriç.
YIL: I
KONYA
SAYI: I